ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΟΝΙΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΑΠΡΙΛΙΑΝΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ (1967 – 1974)

ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Α.Μ.: Ι2013101

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΨΑΛΛΙΔΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ, ΜΑΪΟΣ 2020

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή
Κέρκυρα, 2020

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Επιβλέπων καθηγητής: Ψαλλίδας Γρηγόριος
2. Μέλος επιτροπής:
3. Μέλος επιτροπής:

Ο Προϊστάμενος του Τμήματος

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Αναστασόπουλος Κωνσταντίνος

Υπογραφή

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες και την ευγνωμοσύνη μου στον καθηγητή μου κύριο Ψαλλίδα Γρηγόριο για την ανάθεση του θέματος, την πολύτιμη βοήθεια του, το ενδιαφέρον του αλλά και τον χρόνο που διέθεσε για την διεκπεραίωση της πτυχιακής εργασίας μου.

Περιεχόμενα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ 4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ 7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (1949-1967) 9
Συνέπειες και αποτελέσματα εμφυλίου 9
1950-1967: ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΕΩΣ ΤΗ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ 13
Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΥΝΑΡΓΕΜΟΥ 18
ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΥ 23
Ο ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ ΣΤΟ ΤΙΜΟΝΙ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ 28
ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΙΡΝΕΙ ΤΑ ΗΝΙΑ 40
ΣΥΓΧΥΣΗ ΣΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ 44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ : ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (1950 – 1967) 46
Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ : 1950 – 1956 46
Τα αποτελέσματα της υποτίμησης: 1953-56 50
Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΕΞΙΑΣ 52
ΕΝΩΣΗ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΙΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: 1963-1966 54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ: Η ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΩΝ 1967 – 1974 (ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ) .. 56
ΑΙΤΙΑ ΠΟΥ ΟΔΗΓΗΣΑΝ ΣΤΟ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ 56
ΗΓΕΣΙΑ ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ 57
Η ΕΠΙΒΟΛΗ 62
Απουσία συμμάχων και σύγκρουση με το στέμμα 62
Η αποτυχία του βασιλικού κινήματος 64
Το Σύνταγμα του 1968 65
ΣΧΕΣΕΙΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ 67
Δομικές αλλαγές στο εσωτερικό της χώρας 68
ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΚΑΙ Η ΕΚΛΟΓΗ ΠΡΟΕΔΡΟΥ 68
ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ 70
ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV : Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ 72
ΦΟΡΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ 72
Οι φάσεις της οικονομίας κατά την περίοδο της δικτατορίας 73
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΕΣ 74
ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ 78
ΤΟ ΠΕΝΤΑΕΤΕΣ ΠΛΑΝΟ 83
ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ 86

Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ 89
Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ (1967 – 1974) 95
Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΚΟΠΙΑ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ 97
ΣΧΕΣΕΙΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΟΚ 100
ΕΙΣΡΟΗ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΤΟΥ ΞΕΝΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 102
ΣΥΝΑΨΗ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ 106
Σύμβαση Μακντόναλτ 106
Σύμβαση Λίττον 107
Σύμβαση Ωνάση 108
Συμβάσεις που αφορούν το πετρέλαιο 109
Συμβάσεις Διυλιστηρίων 112
Συμβάσεις για τουρισμό 113
Συμβάσεις σε άλλους τομείς 114
Σύμβαση Νεστλέ 116
ΤΟ ΞΕΝΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ – ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ 118
ΤΑ 12 ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΞΕΝΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ 126
Η Εθνική Τράπεζα Ελλάδος την περίοδο της δικτατορίας 128
ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΛΙΑ 131
Επισκόπηση της οικονομίας (1953-1973) 134
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 139
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ 141
Η προετοιμασία του πραξικοπήματος της 21ης Απριλίου 141
Δικτατορία και αντιστασιακές ενέργειες 142
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 146
ΝΟΜΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ 151
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 194
ΠΗΓΕΣ 196

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το θέμα το οποίο θα εξεταστεί στην παρούσα εργασία είναι η οικονομική πολιτική και κατάσταση της οικονομίας στην Ελλάδα την περίοδο της Απριλιανής δικτατορίας. Στόχος της συγκεκριμένης έρευνας αποτελεί η πορεία, η εξέλιξη καθώς και οι πτυχές της οικονομίας στα σημαντικότερα πεδία της. Η χρονική περίοδος στην οποία θα επικεντρωθεί η παρακάτω έρευνα περικλείεται στα χρόνια από το τέλος του Εμφυλίου πολέμου και ολοκληρώνεται με την πτώση του δικτατορικού καθεστώτος, δηλαδή ο χρονικός ορίζοντας κυμαίνεται μεταξύ 1949 και 1974 με ιδιαίτερη έμφαση στα χρόνια της διακυβέρνησης των συνταγματαρχών (1967 – 1974) . Η Ελλάδα και οι πόλεις τις θα είναι οι κύριοι γεωγραφικοί χώροι στους οποίους θα επικεντρωθεί η έρευνα με εκτενή αναφορά κυρίως στις περιοχές στις οποίες υπήρξε σημαντικό αντίκτυπο από τις κυβερνήσεις που έδρασαν στο εξεταζόμενο χρονικό πλαίσιο.

Τα κύρια «εργαλεία» που χρησιμοποιήθηκαν για την σύνταξη της έρευνας είναι ιστορικά βιβλία τα οποία περιέχουν έρευνες σχετικές με το θέμα και τον χρόνο που πραγματεύεται η εργασία, πηγές προερχόμενες από το καθεστώς ή και αναφερόμενες προς αυτό καθώς και κυβερνητικά αρχεία και αποσπάσματα εφημερίδων της εποχής όπως παραδείγματος χάρη η Εφημερίδα της Κυβερνήσεως στην 1η περίπτωση και «Το Βήμα» στη 2η (φυσικά εξετάστηκαν οι περισσότερες εφημερίδες του τότε).

Η παρακάτω έρευνα είναι χωρισμένη σε τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο από αυτά εξετάζεται η πολιτική ιστορία της Ελλάδας από το τέλος του Εμφυλίου Πολέμου (1949) μέχρι και την κατάλυση της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας το 1967. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί θα γίνει αναφορά στην οικονομική κατάσταση της χώρας για την ίδια χρονική περίοδο που εξετάζετε και στο πρώτο κεφάλαιο. Στο τρίτο μέρος της έρευνας θα αναλυθεί η άνοδος των συνταγματαρχών στην εξουσία, οι ενέργειες που αυτοί πραγματοποίησαν σε θέματα που αφορούσαν τόσο το εσωτερικό της χώρας όσο και τις σχέσεις της Ελλάδας με τους εξωτερικούς παράγοντες, κλείνοντας με τα αίτια που οδήγησαν στην πτώση της (1967 – 1974). Τέλος στο 4ο και τελευταίο κεφάλαιο θα γίνει εκτενής παρουσίαση του κεντρικού θέματος της εργασίας που αφορά το ευρύτερο οικονομικό φάσμα τις απριλιανής δικτατορίας. Θα εξεταστούν οι κινήσεις του καθεστώτος, νόμοι, συμβάσεις, επενδύσεις καθώς και κάθε ζωτικός παράγοντας (εσωτερικός και εξωτερικός) που σχετιζόταν και επηρέαζε την οικονομία της συγκεκριμένης περιόδου.

Το ζήτημα της απριλιανής δικτατορίας έχει απασχολήσει και απασχολεί μέχρι τις μέρας μας πολλούς ιστορικούς, ερευνητές αλλά και απλούς πολίτες. Η αλήθεια είναι ότι υπάρχει μια σύγχυση ως προς την γραφή και την μελέτη των συγκεκριμένων ερευνών καθώς επηρεάζονται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις προσωπικές και πολιτικές απόψεις και πεποιθήσεις των γραφόντων καθώς και των αναγνωστών. Νοσταλγοί και υποστηρικτές του καθεστώτος προσπαθούν με κάθε τρόπο να πείσουν για το θετικό πρόσημο που άφησε στη χώρα το πέρασμα των συνταγματαρχών, ενώ οι πολέμιοι της στρατιωτικής αυτής δικτατορίας, της χούντας όπως την αποκαλούν, προσπαθούν να αποδείξουν το ακριβώς αντίθετο. Η συγκεκριμένη έρευνα στοχεύει στην όσο το δυνατόν αντικειμενική καταγραφή των γεγονότων καθώς και στην αντικειμενική τους απόδοση ανεξάρτητα αν κάποιο από το ερευνητικό υλικό που χρησιμοποιήθηκε ανήκει στις παραπάνω δύο κατηγορίες. Πρόθεση αποτελεί ο διαχωρισμός των υποκειμενικών απόψεων - πεποιθήσεων και η συλλογή

γεγονότων, τα οποία θα καταγραφούν με αντικειμενική χροιά. Σε τέτοιες περιπτώσεις η πραγματικότητα συνήθως βρίσκεται ενδιάμεσα των δύο απόψεων. Μένει μόνο να αποδειχτεί αν αυτό ισχύει ή όχι στο συγκεκριμένο θεματικό (οικονομικό) πλαίσιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (1949-1967)

Συνέπειες και αποτελέσματα εμφυλίου

Η 30η Αυγούστου αποτέλεσε την ημέρα της τελευταίας ολοκληρωμένης επιχείρησης του Εθνικού Στρατού εναντίον των κομμουνιστικών δυνάμεων στα βορειοδυτικά της χώρας[1] καθώς και της κατάληψης του Κάμενικ, επισφραγίζοντας έτσι το τέλος του Ελληνικού Εμφυλίου τουλάχιστον στο πολεμικό σκέλος του. Σφραγίστηκε λοιπόν η νίκη της δεξιάς και αποκαταστάθηκε η μοναρχία κάτι όμως που δεν έλυνε το πολιτειακό ζήτημα που απασχολούσε το ελληνικό κράτος από την ίδρυσή του ακόμα.

Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό ένας πόλεμος οποιασδήποτε κλίμακας αφήνει πίσω ανθρώπινα θύματα, υλικές και κάποιες φορές φυσικές καταστροφές. Οι πληροφορίες που διαθέτουμε για τον αριθμό των θυμάτων δεν είναι ακριβής. Αυτός κυμαίνεται ανάμεσα στους 80.000[2] έως και τους 158.000[3] κατά τα έτη 1946-9. Οι ανθρώπινες αυτές απώλειες ήρθαν να προστεθούν στους ήδη 550.000[4] νεκρούς (ήτοι το 8% του ελληνικού πληθυσμού) των ετών 1940-44. Συγκεκριμένα από τα θύματα των ετών 1946-9 οι 40.000 υπολογίζεται πως ήταν αξιωματικοί και στρατιώτες, οι 25.000 από τους οποίους βρίσκονταν στις τάξεις του Δημοκρατικού Στρατού ενώ οι υπόλοιποι 15.000 στις αντίστοιχες των κυβερνητικών δυνάμεων. Επιπλέον περίπου 50.000[5] άνθρωποι φυλακίστηκαν και μεταφέρθηκαν είτε σε κρατικές φυλακές είτε σε στρατόπεδα συγκέντρωσης και άλλοι 5.000 εκτελέστηκαν[6]. Άλλη μια συνέπεια ήταν η ύπαρξη προσφύγων τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και στο εξωτερικό. Έτσι στις αρχές του 1949 οι εμφύλιες συγκρούσεις μετέτρεψαν 700.000 ανθρώπους σε εσωτερικούς πρόσφυγες[7]. Η πλειοψηφία εξ αυτών μεταφέρθηκε σε σκηνές και σε άλλα αξιοθρήνητα καταλύματα αντιμετωπίζοντας ως επί το πλείστον άθλιες συνθήκες διαβίωσης. Η επιβίωση τους ήταν εξαρτημένη σε μεγάλο βαθμό από την κρατική βοήθεια. Επίσης σε αυτούς προστέθηκαν άλλοι περίπου 40.000 οι οποίοι εκτοπίστηκαν στα νησιά έπειτα από διαταγή των Επιτροπών Ασφαλείας είτε των στρατιωτικών διοικητών. Καταγεγραμμένα στοιχεία του Υπουργείου Πρόνοιας μαρτυρούν 1.617.132 απόρους ανάμεσά τους άντρες, γυναίκες και παιδιά[8]. Όσο αναφορά τους πρόσφυγες που διέφυγαν σε χώρες του εξωτερικού ο αριθμός τους υπολογίζεται στους 80.000 έως και τους 100.000[9]. Αυτοί κυρίως ήταν κάτοικοι πολλών χωριών ή και άμαχοι από την κεντρική και βόρεια Ελλάδα και ο προορισμός τους ήταν πλέον περιοχές όπως η Τασκένδη, στο Ουζμπεκιστάν

---

[1] ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, Νεότερη Ελλάδα - Μια Ιστορία από το 1821, σελ.263
[2] THOMAS W. GALLANT, ΤΟΜΟΣ Γ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ, σελ. 382
[3] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 264
[4] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 264
[5] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 382
[6] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 382
[7] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 382
[8] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 382
[9] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 382

στα βάθη της Ασίας όπου δημιουργήθηκε και η μεγαλύτερη προσφυγική παροικία[10]. Πληροφορίες αναφέρουν πως σε αυτή τους την εγκατάσταση στις συγκεκριμένες περιοχές βοήθησε η τότε σοβιετική κυβέρνηση. Επιπροσθέτως πολλά παιδιά «πλήρωσαν» το τίμημα του εμφυλίου καθώς πραγματοποιήθηκε μια μαζική απομάκρυνση τους. Η απομάκρυνση αυτή αποσκοπούσε κυρίως στην προφύλαξη των παιδιών από τους φυσικούς κινδύνους, τη λιμοκτονία, ή την κατήχηση από τους αντιπάλους μέσω της προπαγάνδας και του «παιδομαζώματος»[11]. Περισσότερα από 50.000 παιδιά εκτιμάται ότι απομακρύνθηκαν από τις οικογένειες τους (και από τις δύο πλευρές). Πολλά από αυτά αρπάχτηκαν βιαίως από τους γονείς τους, ενώ άλλα δεν κατάφεραν ποτέ να ξανασμίξουν με την οικογένεια τους.[12]

Η οποιαδήποτε αναβίωση κομμουνιστικής δραστηριότητας μετά τη λήξη του εμφυλίου πολέμου υπήρξε ανεπιθύμητη και για το λόγο αυτό αναπτύχθηκε συνεργασία ανάμεσα σε αστυνομία και στρατό με σκοπό τη λήψη μέτρων για να αποφευχθεί το παραπάνω ενδεχόμενο[13]. Περισσότερη βαρύτητα δόθηκε στις ορεινές περιοχές ώστε να αποφευχθεί ένα νέο αντάρτικο το οποίο θα βασιζόταν στις περιοχές αυτές. Αρχικά σαν πρώτη ενέργεια αποτέλεσε το γεγονός της κατασκευής αμαξιτών δρόμων οι οποίοι είχαν ως στόχο να συνδέσουν πολλά ορεινά χωριά με τον έξω κόσμο[14]. Άλλο ένα μέτρο που εφαρμόστηκε ήταν η παρεμπόδιση των κατοίκων να επιστρέψουν στα απομακρυσμένα χωριά. Τα μέτρα που πάρθηκαν και εφαρμόζονταν συνεχώς την περίοδο αυτή δημιούργησαν ένα συνολικό σύστημα ασφαλείας το οποίο επέτρεψε σε περίπου πενήντα χιλιάδες - σύμφωνα με την κυβέρνηση – φυλακισμένους ή εκτοπισμένους να απελευθερωθούν μαζί με κάποιες άλλες χιλιάδες που κρατούνταν ανεπίσημα. Επίσης των Φεβρουάριο του 1950 έγινε άρση του στρατιωτικού νόμου που ίσχυε από το 1947[15]. Παρ' όλα αυτά τα στρατοδικεία συνέχιζαν να χρησιμοποιούνται από την αστυνομία καθώς και να δικάζουν όσους κατηγορούνταν για κομμουνιστικές δραστηριότητες.

Άλλη μια πολύ σημαντική συνέπεια του εμφυλίου πολέμου ήταν η ανάμειξη και η παρουσία των ΗΠΑ στις εσωτερικές υποθέσεις της χώρας. Όπως γράφτηκε και παραπάνω η ύπαιθρος είχε καταστραφεί, οι υποδομές της χώρας στον τομέα της βιομηχανίας ήταν αποδεκατισμένες και η κυβέρνηση ήταν ουσιαστικά χρεοκοπημένη. Η υλική ανασυγκρότηση της χώρας τέθηκε έτσι σε πρώτο πλάνο γεγονός που έκανε αναπόφευκτη την βοήθεια από τις ΗΠΑ σε οικονομικό κυρίως επίπεδο. Η αρχή ουσιαστικά σε αυτή την αμερικανική ανάμειξη είχε γίνει με το Δόγμα Τρούμαν που ανακοινώθηκε στις 12 Μαρτίου του 1947 δίνοντας στις ΗΠΑ την δυνατότητα να έχουν πολύ σημαντικό ρόλο όχι μόνο στα ελληνικά δεδομένα όπως αναφέρθηκε αλλά και στο μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης σε μια σαφή προσπάθεια ανάσχεσης της εξάπλωσης του σοβιετικού κομμουνισμού.[16] Αυτός ήταν λοιπόν και ο σημαντικότερος λόγος της βοήθειας που πρόσφεραν οι ΗΠΑ στην Ελλάδα καθώς η τελευταία διέθετε πολύ σημαντική στρατηγική - γεωγραφική θέση και η

---

[10] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 382
[11] David Close, ΕΛΛΑΔΑ ΕΠΙΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ 1945 – 2004, σελ.75
[12] Βλ. David Close, ό.π., σελ.75
[13] Βλ. David Close, ό.π., σελ. 79
[14] Βλ. David Close, ό.π., σελ. 79
[15] Ελληνικά Γράμματα, ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ 1770-2000 – ΝΙΚΗΤΕΣ ΚΑΙ ΗΤΤΗΜΕΝΟΙ, 1949 – 1974, σελ.10
[16] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 263-4

ενδυνάμωσή της κατά τις απαρχές του ψυχρού πολέμου θεωρήθηκε επιτακτική. Το Σχέδιο Μάρσαλ που εκπονήθηκε τον Ιούνιο του 1947 επέφερε εισροή χρημάτων στα ταμεία της Ελλάδας ύψους 1,7 δισεκατομμυρίων δολαρίων σε οικονομική βοήθεια (δάνεια και δωρεάν χορηγήσεις) και 1,3 δισεκατομμυρίων δολαρίων σε στρατιωτική βοήθεια στα χρόνια ανάμεσα στο 1947 και στη δεκαετία του 1960.[17] Παράλληλα με το σχέδιο Μάρσαλ στάλθηκε στην Ελλάδα η Αμερικανική Αποστολή Βοήθειας (American Mission of Aid to Greece – AMAG)[18] με σκοπό να εποπτεύσει και να σιγουρέψει τη στρατιωτική επικράτηση επί των κομμουνιστών καθώς η Ελλάδα θεωρούνταν το 1ο ντόμινο στη σειρά το οποίο αν έπεφτε θα οδηγούσε στην πτώση των εύθραυστων καθεστώτων στη μέση Ανατολή και Αφρική. Στη συνεχεία υποστήριξαν την ανάκαμψη της χώρας τόσο σε οικονομικό όσο και σε δημοσιονομικό επίπεδο.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις και έρευνες εκατομμύρια δολάρια έρευσαν στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα τα έτη από το 1947 έως και το 1950 έφτασε στην χώρα οικονομική βοήθεια ύψους 1.237.500.000 δολαρίων[19]. Τα επόμενα δύο έτη που ακολούθησαν διατέθηκαν άλλα 181.000.000 δολάρια[20], κλείνοντας με μια βοήθεια ύψους 21.300.000 δολαρίων το οικονομικό έτος 1952-53 όταν πλέον είχε ακυρωθεί το πρόγραμμα ανασυγκρότησης από την αμερικανική κυβέρνηση[21]. Η αμερικανική εμπλοκή έπαιξε εξέχοντα ρόλο και στην σχέση ανάμεσα στον ελληνικό στρατό με την κυβέρνηση. Καθώς τα χρόνια του εμφυλίου ο στρατός είχε σημαντικές επιρροές από την αμερικανική βοήθεια και αποκτώντας γνώσεις και ικανότητες αποτέλεσε τον βασικό άξονα της κυβέρνησης για την επικράτηση στην εμφύλια διαμάχη. Αυτό οδήγησε στον έλεγχο της διοίκησης των ενόπλων δυνάμεων από τη στρατιωτική ηγεσία με τον ρόλο των πολιτικών αρχών να μειώνεται δραματικά στον τομέα αυτό. Η θεσμική αυτονομία που είχε πλέον αποκτήσει ο στρατός θα επέφερε σημαντικότατες εξελίξεις στα χρόνια που θα ακολουθούσαν.

Με την λήξη του Εμφυλίου το 1949 οι στρατιωτικές δαπάνες περιορίστηκαν όπως ήταν φυσικό κάτι που οδήγησε στη διάθεση του μεγαλύτερου μέρος της οικονομικής βοήθειας στις ανάγκες λειτουργίας του κράτους, οι οποίες υπήρξαν πολυάριθμες. Το ελληνικό νόμισμα (δραχμή) είχε χάσει εντελώς την αξία του κατά την διάρκεια του πολέμου λόγω των μεγάλων χτυπημάτων του υπερπληθωρισμού. Αυτή η κατάσταση έκανε αναγκαία την σταθεροποίηση της δραχμής ώστε να επανέλθει η πίστη στο νομισματικό σύστημα από τους Έλληνες πολίτες. Επιπλέον η εξισορρόπηση του εμπορικού ισοζυγίου κρίθηκε αναγκαία. Για την επίτευξη αυτού του στόχου λοιπόν υποτιμήθηκε η δραχμή , ώστε τα ελληνικά προϊόντα να είναι πλέον πιο ανταγωνιστικά απέναντι στις διεθνείς αγορές. Η εισροή ξένων κεφαλαίων ήταν ζωτικής σημασίας για την οικονομία της εποχής και για το λόγο αυτό εφαρμόστηκαν μέτρα για την προσέλκυση τους.

Ο τομέας της οικονομίας όμως δεν υπήρξε ο μόνος που δέχθηκε ισχυρά πλήγματα. Η ελληνική γεωργία και η βιομηχανία ήταν ουσιαστικά κατακερματισμένες και η ανασυγκρότηση τους ήταν επιτακτική. Η καταστροφή της υπαίθρου που προϋπήρχε από

---

[17] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 264
[18] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 383
[19] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 383
[20] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 383
[21] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 383

την περίοδο της κατοχής έφτασε στο αποκορύφωμα της στον Εμφύλιο με την απομάκρυνση και μετακίνηση των αγροτών από τις οικίες τους και την εγκατάστασή τους σε στρατόπεδα και καταλύματα όπως αναφέρθηκε και παραπάνω. Ένα πρώτο βήμα λοιπόν για την βελτίωση της υπαίθρου ήταν η επανεγκατάσταση των ανθρώπων αυτών στις εστίες τους. Έγινε μια προσπάθεια για τη δημιουργία υποδομών τόσο για την ανάπτυξη της οικονομίας όσο και για την γενικότερη ανασυγκρότηση του κράτους. Η κατασκευή νέων δρόμων μήκους άνω των 1.500 χιλιομέτρων και η συντήρηση των παλαιότερων ήταν κάποια από τα πρώτα αποτελέσματα αυτής της προσπάθειας[22]. Επίσης κατασκευάστηκαν φράγματα για την παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας. Πολιτικές τέτοιου είδους οδήγησαν στην ανάπτυξη της οικονομίας η οποία όμως παρέμεινε εύθραυστη. Στο επόμενο κεφάλαιο θα δοθεί μια εικόνα για το ποια πρόσωπα και ποιες ιδεολογίες επικράτησαν στο πολιτικό πεδίο τα χρόνια που ακολούθησαν αυτά του Εμφυλίου καθώς και την πορεία της οικονομίας στην Ελλάδα κατά τα έτη αυτά.

[22] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 385

1950-1967: ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΕΩΣ ΤΗ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ

Η ολοκλήρωση του Εμφυλίου πολέμου τον Αύγουστο του 1949 έθετε επί τάπητος την διενέργεια άμεσων κινήσεων και την κατανομή προτεραιοτήτων που αφορούσαν κυρίως τη διαχείριση του αποτελέσματος του Εμφυλίου πολέμου σε πολιτικό επίπεδο, καθώς και τη φύση και τη μορφή που θα είχε το καθεστώς κατά την μετεμφυλιοπολεμική περίοδο. Στην ουσία όμως δόθηκε από τις κυβερνήσεις των πρώτων μετεμφυλιακών χρόνων περισσότερο βάρος στην καταστολή και τον περιορισμό του κομουνισμού, τόσο εντός όσο και εκτός συνόρων, παρά στις άμεσες ανάγκες και στην ανασυγκρότηση της κοινωνίας.

Τη χρονική αυτή περίοδο ο Παπάγος υπήρξε ουσιαστικά η προσωπικότητα εκείνη, η οποία ήταν στο μεγαλύτερο μέρος της κοινά αποδεχτή στο να αναλάβει την με ασφάλεια την εσωτερική πολιτική στην μεταβατική αυτή περίοδο. Οι σκέψεις και οι διαφωνίες σχετικά με το αν η μορφή του νέου καθεστώτος έπρεπε να είναι κοινοβουλευτική ή μη υπήρξαν έντονες και ποικίλες. Ως ενδεδειγμένη λύση από πολλούς θεωρήθηκε ο σχηματισμός μιας μεταβατικής κυβέρνησης χωρίς να γίνει γνωστός ο χρονικός προσδιορισμός της. Αυτός ο στόχος οδήγησε σε προσπάθειες καταστολής των εκλογών, προσπάθειες η φύση των οποίων ήταν προφανώς αντισυνταγματικές. Σκοπός όλο των παραπάνω ενεργειών ήταν να τεθούν οι βάσεις για ένα σταθερό πόλο εξουσίας στον οποίο θα ήταν επικεφαλής όπως προαναφέρθηκε ο Αλέξανδρος Παπάγος στο πρόσωπο του οποίου πολύ είδαν τον ηγέτη που είχαν ανάγκη καθώς και το σύμβολο συσπείρωσης των νικητών του Εμφυλίου. Οι συνεχείς αναβολές των εκλογών επέφεραν έντονες αντιδράσεις, οι οποίες προέρχονταν κυρίως από δύο πλευρές. Η πρώτη πλευρά υπήρξε αυτή των ηγετών των τριών μεγαλύτερων κομμάτων της εποχής (Κ. Τσαλδάρης, Σοφ. Βενιζέλος, Γ. Παπανδρέου) ενώ η δεύτερη ήταν από τις ίδιες τις ΗΠΑ οι οποίες πίεζαν για εκλογές καθώς επιθυμούσαν τη διατήρηση των κοινοβουλευτικών θεσμών στην Ελλάδα[23]. Οι τελευταίες πίεσαν επίσης για τη λήψη ορισμένων μέτρων επιείκειας όπως για παράδειγμα την αναστολή της εκτέλεσης των θανατικών ποινών[24].

Το κλίμα σε σχέση με την συνεχή αναστολή των εκλογών έμοιαζε πλέον να αντιστρέφετε πλήρως. Το «κύκνειο άσμα» στα σχέδια για το σχηματισμό μεταβατικής κυβέρνησης υπήρξε η κυβερνητική κρίση των αρχών του Ιανουαρίου του 1950. Η κρίση αυτή προέκυψε από κάποιες δηλώσεις του Κ. Τσαλδάρη ο οποίος υποστήριζε ότι ο Παπάγος προτίθεται να εμπλακεί με την πολιτική. Τα αποτελέσματα των δηλώσεων αυτών ήταν η άμεση παραίτηση του Παπάγου από την θέση του αρχιστράτηγου (5.1.1950)[25] καθώς και η παραίτηση της κυβέρνησης Διομήδη (6.1.1950)[26]. Δύο μέρες μετά την παραίτηση της κυβέρνησης αυτής ο Παπάγος ανακάλεσε την δική του. Ο τέως πρόεδρος της Βουλής Ιωάννης (επίσης γνωστός και ως Τζων) Θεοτόκης τέθηκε επικεφαλής της διάδοχης προσωρινής κυβέρνησης της οποίας η μόνη αρμοδιότητα ήταν να διαλύσει την Βουλή και να ορίσει ημερομηνία εκλογών. Η ημερομηνία που επιλέχθηκε ήταν η 19η Φεβρουαρίου του 1950, η οποία τελικώς άλλαξε για την 5η Μαρτίου του ίδιου έτους έπειτα από

[23] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 10
[24] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 10
[25] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 10
[26] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 10

καθυστερήσεις που οφείλονταν σε συζητήσεις για το ποιο θα είναι τελικά το εκλογικό σύστημα που θα ακολουθηθεί για τις εκλογές αυτές.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, ένα περίπου μήνα πριν της εκλογές έγινε άρση του στρατιωτικού νόμου, ο οποίος βρισκόταν σε ισχύ από το 1947, από την τότε μεταβατική κυβέρνηση, η οποία επίσης ανέστειλε και την ισχύ του ΄Γ Ψηφίσματος, ενέργεια η οποία καταδείκνυε ότι δεν μπορούσαν να διεξαχθούν ελεύθερες εκλογές με την υπάρχουσα νομοθεσία η οποία ίσχυε εκτάκτως λόγω του Εμφυλίου Πολέμου. Τα νέα αυτά δεδομένα όμως δεν μπορούσαν να σταθούν ικανά ώστε να επιτραπεί η ελεύθερη διακίνηση ιδεών και φυσικά ούτε να αποτρέψουν την απαγόρευση συμμετοχής του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδος (ΚΚΕ), καθώς και γενικότερα των άλλων αριστερών κομμάτων τα οποία μαζί με το ΚΚΕ είχαν κηρυχτεί παράνομα από το 1947.

Το σύστημα που αποφασίστηκε για τις εκλογές ήταν αυτό της απλής αναλογικής το οποίο υιοθετήθηκε τόσο στις εκλογές του 1946 που είχαν προηγηθεί καθώς και σε αυτές του 1951 που θα ακολουθούσαν. Το εκλογικό αυτό σύστημα έδινε μία παραπάνω ώθηση στα κόμματα τα οποία βασίζονταν περισσότερο στην προσωπικότητα των ηγετών τους παρά στον ιδεολογικό τους χαρακτήρα. Το σύστημα αυτό συνέβαλε επίσης στη δημιουργία και στην εμφάνιση ποικίλων πολιτικών σχηματισμών, πολλά από τα οποία οριστικοποίησαν την συμμετοχή τους τρεις μόλις μήνες πριν τις εκλογές. Ο αριθμός των κομμάτων έφτανε τα είκοσι εννέα (29), η έρευνα όμως του Thomas W. Gallant υποστηρίζει πως ο αριθμός αυτός ανερχόταν στα σαράντα τέσσερα (44) κόμματα. Οι διακόσες πενήντα (250) έδρες της Βουλής οι οποίες ήταν διαθέσιμες καταλήφθηκαν από δέκα (10) κόμματα κανένα από τα οποία όμως δεν κατάφερε να ξεπεράσει το 20% των εγκύρων ψηφοδελτίων[27].

Ο κομματικός σχηματισμός ο οποίος κατάφερε να συγκεντρώσει τις περισσότερες έδρες ήταν το Λαϊκό Κόμμα με εξήντα δύο (62) αριθμός που μεταφράζετε στο 18,8% των ψήφων. Η πτώση του συγκεκριμένου κόμματος ήταν εξαιρετικά εντυπωσιακή σε σχέση με τις προηγούμενες εκλογές στις οποίες είχε λάβει διακόσες έξι (206) έδρες σε σύνολο τριακοσίων πενήντα τεσσάρων (354). Το γεγονός όμως ότι συγκέντρωσε το υψηλότερο ποσοστό σε αυτές τις εκλογές οφειλόταν κυρίως στη διάσπαση των κομματικών σχηματισμών του κέντρου. Ουσιαστικά ο χώρος του Κέντρου τριχοτομήθηκε μεταξύ του Κόμματος Φιλελευθέρων (υπό τον Σοφοκλή Βενιζέλο), της νέας Εθνικής Προοδευτικής Ένωσις Κέντρου (ΕΠΕΚ, υπό τον Νικόλαο Πλαστήρα) και του Δημοκρατικού Σοσιαλιστικού Κόμματος (ΔΣΚ, υπό τον Γεώργιο Παπανδρέου). Το πρώτο συγκέντρωσε πενήντα έξι (56) έδρες (17,2%), η ΕΠΕΚ σαράντα πέντε έδρες (45 / 16,4%) και το κόμμα του Γεωργίου Παπανδρέου τριάντα πέντε (35) έδρες (10,7%). Όπως διατυπώθηκε και προηγουμένως τα κόμματα της αριστεράς ήταν παράνομα. Έτσι ο χώρος της Αριστεράς εκπροσωπήθηκε από το Δημοκρατικό Μέτωπο, το οποίο κέρδισε δέκα οχτώ (18) έδρες δηλαδή το 9,7% των ψήφων. Σε ποσοστά κάτω του 10% κινήθηκαν κυρίως δεξιά κόμματα όπως η Πολιτική Ανεξάρτητη Παράταξη (πολιτικοί κληρονόμοι της μεταξικής Δικτατορίας) που συγκέντρωσε το 8,2% των ψήφων που της έδωσε 16 έδρες, το Μέτωπο Εθνικής Αναδημιουργίας (το οποίο βασίστηκε κυρίως στο Εθνικό Ενωτικό Κόμμα του Παναγιώτη Κανελλόπουλου) το οποίο κέρδισε εφτά (7) έδρες (5,27%) και το νέο κόμμα του Σπύρου Μαρκεζίνη το οποίο

[27] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 11

περιορίστηκε στο 2,5%. Τέλος το Εθνικόν Κόμμα Ελλάδος (ΕΚΕ) υπό τον Ναπολέων Ζέρβα κατάφερε να συγκεντρώσει εφτά (7) έδρες που μεταφράστηκε σε ποσοστό της τάξης του 3,65%[28].

Τα αποτελέσματα των εκλογών του 1950 οδηγούσαν στη δημιουργία δύο συμμαχιών, η φύση των οποίων ήταν διαφορετική και αντιθετική μεταξύ τους, αλλά ήταν οι μόνες που μπορούσαν να διαμορφώσουν κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Η πρώτη και πιο ιδεολογικά «ταιριαστή» ήταν αυτή μεταξύ των τριών κομμάτων του κέντρου (Κ.Φ.,ΕΠΕΚ και ΔΣΚ), τα οποία συνολικά συγκέντρωναν 136 από τις 250 έδρες. Η δεύτερη επιλογή συμπεριλάμβανε μια συμμαχία ανάμεσα σε δύο κόμματα διαφορετικού πολιτικού φάσματος, κάτι που όμως είχε ξαναγίνει από το 1947 έως το 1950, και αφορούσε συνεργασία του Λαϊκού Κόμματος και του Κόμματος Φιλελευθέρων. Συνολικά το ποσοστό των ψήφων τους ήταν μόλις στο 36%, παρ' όλα αυτά κατάφεραν να εξασφαλίσουν το 47% των βουλευτικών εδρών[29].

Η ταλάντευση ανάμεσα σε αυτές τις δύο επιλογές κράτησε περίπου για δεκαοκτώ μήνες όσο και ο χρόνος «ζωής» της Βουλής που προέκυψε από τις εκλογές του 1950. Η Βουλή αυτή λοιπόν έδωσε πέντε κυβερνήσεις συνεργασίας, τέσσερις από τις οποίες είχαν ως επικεφαλής τους τον Πλαστήρα[30]. Η αστάθεια όμως αυτή που επέδειξε η ελληνική Βουλή ήταν και ο βασικός πυλώνας της διακοπής της αμερικανικής οικονομικής βοήθειας.

Αρχικά στις 12 Μαρτίου συνυπογράφηκε από τους τέσσερις αρχηγούς του Κέντρου (Σοφ. Βενιζέλος, Ν. Πλαστήρας, Γ. Παπανδρέου και Ε. Τσουδερός) πρωτόκολλο κυβερνητικής συνεργασίας, το οποίο στάλθηκε στο βασιλιά, στον οποίο πρότειναν για πρωθυπουργό τον Ν. Πλαστήρα[31]. Δέκα μέρες αργότερα και συγκεκριμένα στις 22 Μαρτίου, σε αντίθεση με όσα του προτάθηκαν, ο βασιλιάς ανέθεσε την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης στον Σοφ. Βενιζέλο, ο οποίος επέλεξε να θέσει σε εφαρμογή την δεύτερη περίπτωση συμμαχίας που αναφέρθηκε παραπάνω, να συνεργαστεί δηλαδή με το Λαϊκό Κόμμα και με τον Π. Κανελλόπουλο αθετώντας έτσι την αρχική συμφωνία. Όμως η αμερικανικές αντιδράσεις και επεμβάσεις ήταν άμεσες και έντονες απέναντι σε αυτή την κυβέρνηση και εκφράστηκαν μέσω του Αμερικανικού πρεσβευτή Χένδρυ Γκραίηντυ, με αποτέλεσμα η κυβέρνηση Βενιζέλου να υποβάλει την παραίτηση της πριν ακόμα προλάβει να παρουσιαστεί στη Βουλή. Αναπόφευκτα λοιπόν η μόνη εφικτή λύση ήταν ο σχηματισμός κυβέρνησης που θα αποτελούνταν από τη συμμαχία των τριών κεντρώων κομμάτων, κάτι που τελικά έγινε πραγματικότητα στις 15 Απριλίου με πρωθυπουργό τον Ν. Πλαστήρα[32].

Ο βίος της κυβέρνησης Πλαστήρα υπήρξε βραχύβιος και συγκεκριμένα άντεξε μόλις για τέσσερις μήνες. Ένας βασικός λόγος της σύντομης διάρκειας όλων γενικά των κυβερνήσεων έως το 1951 αποτέλεσε ο διχασμός που δημιουργήθηκε σχετικά με το βαθμό επιείκειας που έπρεπε να επιδείξει η κυβέρνηση απέναντι στους ηττημένους του Εμφυλίου. Ο Ν. Πλαστήρας προσπάθησε να εφαρμόσει κάποια νέα μέτρα που έμειναν γνωστά ως «μέτρα ειρηνεύσεως» και περιλάμβαναν μέτρα όπως την αναθεώρηση των αποφάσεων των

---

[28] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 11
[29] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 12
[30] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 265
[31] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 12
[32] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 12

Εκτάκτων Στρατοδικείων, την κατάργηση του «Οργανισμού Αναμορφωτηρίου Μακρονήσου» κ.λπ. Το τέλος της κυβέρνησης δόθηκε ουσιαστικά τον Δεκαπενταύγουστο του 1950. Ο πρωθυπουργός βρισκόταν στην Τήνο για τον εορτασμό της μέρας και έκανε μια δήλωση εναντίον της θανατικής ποινής , γεγονός που επέφερε την άμεση αντίδραση του Σοφοκλή Βενιζέλου ο οποίος απέσυρε την υποστήριξη του κόμματος του, ισχυριζόμενος παράλληλα ότι ο πρωθυπουργός επέδειξε σε μεγάλο βαθμό επιείκεια απέναντι σε συλληφθέντες κομμουνιστές. Έτσι στις δεκαοχτώ Αυγούστου του 1950 ο Ν. Πλαστήρας παραιτήθηκε από το αξίωμα του πρωθυπουργού[33]. Άλλες αφορμές για τη διάσπαση αυτή της κυβέρνησης ήταν, πέρα από τις πολιτικές διαφωνίες που παρατηρήθηκαν παραπάνω, η αντιπάθεια που έτρεφαν τα ανάκτορα προς το πρόσωπο του πρωθυπουργού καθώς και οι προσωπικές αντιθέσεις του τελευταίου με διάφορα πολιτικά πρόσωπα της εποχής. Βασικός παράγοντας επίσης υπήρξε ο Ψυχρός πόλεμος, ο οποίος κορυφώθηκε με την έναρξη του πολέμου της Κορέας στα τέλη Ιουνίου 1950. Ο ψυχρός πόλεμος άρχισε να κλιμακώνεται και σε συνδυασμό με τον πόλεμο της Κορέας δημιουργήθηκαν βάσιμοι φόβοι για μια γενικότερη σύγκρουση η οποία πιθανότατα να ήταν παγκόσμιας κλίμακας. Οι εξελίξεις αυτές είχαν άμεσο αντίκτυπο τόσο στην τοποθέτηση των ελληνικών πολιτικών δυνάμεων όσο και στη στάση της αμερικανικής πλευράς. Αυτό οδήγησε στην αναζωπύρωση από πλευράς Ανακτόρων και αμερικανικής πρεσβείας της ιδέας συγκρότησης μεταβατικής κυβέρνησης με επικεφαλή τον Αλ. Παπάγο, σχέδιο το οποίο βρήκε σύμφωνο και τον Σοφ. Βενιζέλο. Στο πρόσωπο του Παπάγου τόσο η Δεξιά όσο και τα ίδια τα Ανάκτορα είδαν τον άνθρωπο ο οποίος θα αναλάμβανε την ευθύνη να βγάλει την χώρα από την (πολιτική) αβεβαιότητα και αστάθεια στην οποία βρισκόταν. Ο αρχιστράτηγος του Εμφυλίου πολέμου είχε τα δικά του σχέδια και φρόντισε να κάνει ξεκάθαρο τόσο στο πολιτικό φάσμα της χώρας όσο και στο Παλάτι ότι δεν είχε σε καμία περίπτωση την πρόθεση να γίνει ανδρείκελο στις πολιτικές επιδιώξεις και επιθυμίες τους[34]. Αναπόφευκτα λοιπόν και ύστερα από πολύπλευρες διαπραγματεύσεις ο Παπάγος αρνήθηκε τη θέση που του προσφέρθηκε, προκαλώντας την δυσαρέσκεια του Στέμματος και θέτοντας τις βάσεις για την πρώτη σημαντική σύγκρουση ανάμεσα στον ίδιο και τον βασιλιά. Η αδυναμία συγκρότησης και εύρεσης μιας σταθερής πολιτικής λύσης οδήγησε σε περαιτέρω κρίση στο πολιτικό πεδίο της χώρας για ακόμα περίπου τρεις μήνες (18 Αυγούστου και παραίτηση Πλαστήρα έως 13 Νοεμβρίου). Τελικά ο Σοφ. Βενιζέλος κατάφερε να συγκεντρώσει την απαιτούμενη πλειοψηφία και να λάβει έτσι το αξίωμα του πρωθυπουργού. Η κυβέρνηση που συγκροτήθηκε υπήρξε ουσιαστικά τρικομματική καθώς στο πλευρό του Σοφ. Βενιζέλου ήταν με το αξίωμα του αντιπροέδρου τόσο ο Κ. Τσαλδάρης όσο και ο Γ. Παπανδρέου με ισομερή συμμετοχή του Κ.Φ., του Λ.Κ. και του ΔΣΚ. Η κυβέρνηση αυτή, που έμεινε γνωστή ως κυβέρνηση «εθνικής συγκεντρώσεως», αν και συγκέντρωσε άνετη πλειοψηφία στη Βουλή (153 ψήφους υπέρ και 43 κατά) δεν κατάφερε να επιβιώσει για πάνω από 51 μέρες[35].

Η 29η Μαΐου 1951 υπήρξε μια από τις πιο σημαντικές ημερομηνίες στο πολιτικό πεδίο της εποχής το οποίο άλλαξε ριζικά. Κομβικό σημείο αποτέλεσε η παραίτηση του Αλ. Παπάγου από τη θέση του αρχιστράτηγου, παρά τις όποιες προσπάθειες τόσο του βασιλιά όσο και

[33] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 12
[34] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 266
[35] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 13

του ίδιου του πρωθυπουργού να του αλλάξουν γνώμη και απόφαση[36]. Την αμέσως επόμενη μέρα όταν και γνωστοποιήθηκε η απόφαση της παραίτησης του Παπάγου, ηγετικά στελέχη του ΙΔΕΑ οργάνωσαν πάραυτα στρατιωτικό κίνημα καταλαμβάνοντας σε σύντομο χρονικό διάστημα τα γραφεία του ΓΕΣ και του ΓΕΕΘΑ καθώς και το Ραδιοφωνικό Σταθμό Αθηνών[37]. Η κυβέρνηση και η ηγεσία του στρατεύματος φάνηκαν ανήμπορες να καταστείλουν το κίνημα αμέσως. Τη λύση έδωσε ο άρτι παραιτηθείς αρχιστράτηγος, ο οποίος επιδεικνύοντας με εμφατικό τρόπο την ισχύ και την επιρροή που κατείχε απέναντι στο στράτευμα, μετέβη αυτοπροσώπως στα γραφεία του ΓΕΣ πείθοντας τους πραξικοπηματίες να σταματήσουν τις ενέργειες τους και να αποχωρήσουν[38]. Ο Ανδρέας Παπανδρέου είχε την εντελώς αντίθετη άποψη πάνω στο συγκεκριμένο θέμα γράφοντας στο βιβλίο του πως το κίνημα κατεστάλη μέσα σε λίγες ώρες μετά από την άμεση αντίδραση της κυβέρνησης αναγκάζοντας τον Παπάγο να καταδικάσει δημόσια το κίνημα[39]. Τα στοιχεία πάντως που υπάρχουν και έχουν ερευνηθεί καταλήγουν πως μάλλον η πρώτη άποψη είναι πιο κοντά στην πραγματικότητα παρά αυτή του Ανδρέα Παπανδρέου. Το επιμύθιο του κινήματος της 30ης Μαΐου 1951 ήταν πως ο στρατός εμπιστευόταν και αναγνώριζε μόνο τον Παπάγο και ότι δεν θα ανεχόταν προσπάθειες ελέγχου του στρατεύματος τόσο από τον βασιλιά όσο και από την κυβέρνηση. Η κίνηση αυτή των ηγετικών στελεχών του ΙΔΕΑ σαφέστατα υπήρξε μια εικόνα από το μέλλον και συγκεκριμένα για τα όσα θα συνέβαιναν το 1967.

Η παραίτηση του Παπάγου έκανε πολλούς πολιτικούς και μη να υποψιαστούν ενδεχόμενη εμπλοκή του στις ερχόμενες εκλογές. Ο Γ. Παπανδρέου αντιλαμβανόμενος αυτό το ενδεχόμενο αποχώρησε την 1η Ιουλίου από την κυβέρνηση με σκοπό να αποτρέψει την ψήφιση του νέου εκλογικού νόμου[40]. Αυτός είχε προαναγγελθεί περίπου ένα μήνα πριν και συγκεκριμένα στις 15 Απριλίου όταν και η κυβέρνηση έθεσε επί τάπητος την προκήρυξη νέων βουλευτικών εκλογών με το σύστημα της ενισχυμένης αναλογικής. Ο στόχος του νέου εκλογικού συστήματος ήταν στο να αποτρέψει τη συγκέντρωση ανάλογου ποσοστού όπως στις προηγούμενες εκλογές από τα μικρότερα κόμματα (ποσοστό που έφτανε αθροιστικά το 40% των ψήφων). Οι υποψίες και οι εικασίες που έκαναν πολλοί σχετικά με την πολιτικοποίηση του Παπάγου επαληθεύτηκαν στο ακέραιο. Αμέσως μετά την προκήρυξη των εκλογών λοιπόν ο Αλ. Παπάγος γνωστοποίησε την συμμετοχή του στις εκλογές ιδρύοντας παράλληλα και το νέο του κόμμα. Το νέο αυτό κόμμα ονομάστηκε Ελληνικός Συναγερμός, ονομασία που ήταν σαφώς επηρεασμένη από το γαλλικό κόμμα του Σαρλ ντε Γκολ το οποίο αντίστοιχα ονομαζόταν Συναγερμός του Γαλλικού Λαού (Rassemblement du Peuple Francais – RPF)[41] ο οποίος μάλιστα απορρόφησε ως αυτοδιαλυόμενους σχηματισμούς τόσο το ΛΕΚ όσο και το Νέο Κόμμα του Σπ. Μαρκεζίνη[42]. Αυτός ήταν ο ένας από τους δύο σημαντικότερους πολιτικούς σχηματισμούς που πήραν μέρος στις εκλογές του Σεπτεμβρίου. Ο άλλος ήταν η Ενιαία Δημοκρατική Αριστερά με πρόεδρο τον Ιωάννη Πασαλίδη και η οποία αποτέλεσε ουσιαστικά τον αντικαταστάτη του παράνομου

---

[36] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 14
[37] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 14
[38] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 14
[39] ΑΝΔΡΕΑΣ Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ, Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΤΟΜΟΣ Α, σελ. 153
[40] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 15
[41] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 387/88
[42] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 15

Κομμουνιστικού κόμματος όντας πλέον ο νόμιμος πολιτικός φορέας της Αριστεράς στην πολιτική ζωή της χώρας[43].

Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΥΝΑΡΓΕΜΟΥ

Τα αποτελέσματα των εκλογών όμως δεν κατάφεραν να προσδώσουν σε κάποιο κόμμα την αυτοδυναμία και έτσι το αδιέξοδο ήταν αναπόφευκτο. Ο νεοεμφανιζόμενος Ελληνικός Συναγερμός ήταν αυτός που επιβλήθηκε των αντίπαλων σχηματισμών χωρίς όμως να καταφέρει να αποκτήσει την αυτοδυναμία που επιθυμούσε. Συγκεκριμένα το κόμμα του Παπάγου κέρδισε το 36,5% των ψήφων και 114 έδρες στο σύνολο των 258. Χαρακτηριστικό αποτελεί το γεγονός ότι το ποσοστό του από τις στρατιωτικές ψήφους, οι οποίες καταγράφονταν ξεχωριστά, ήταν συντριπτικό και αρκετά υψηλότερο από αυτό στο σύνολο της επικράτειας. Το ποσοστό αυτό καταδεικνύει ότι ο τέως αρχιστράτηγος ουδέποτε έχασε τη λάμψη από τη θέση που κατείχε στο νικηφόρο Εθνικό Στρατό. Τα κόμματα του Κέντρου ήταν πάλι αυτά που κέρδισαν την πλειοψηφία με 131 έδρες αλλά για ακόμα μια φορά ήταν διχασμένα στην ΕΠΕΚ του Πλαστήρα από τη μία (74 έδρες) και στο Κ.Φ. από την άλλη (57 έδρες). Όπως είδαμε και παραπάνω ο Γ. Παπανδρέου έμεινε εκτός Βουλής. Γίνεται λοιπόν εύκολα αντιληπτό ότι ο σχηματισμός του Παπάγου απορρόφησε σχεδόν όλους τους ψήφους που προορίζονταν για τα δεξιά κόμματα κάτι που είχε ως αποτέλεσμα την εκλογική συντριβή του Λαϊκού Κόμματος το οποίο συγκέντρωσε το ισχνό 6,66% των ψήφων που μεταφράστηκε σε μόλις δύο (2) έδρες, ακριβώς εξήντα (60) λιγότερες από την τελευταία εκλογική αναμέτρηση. Η Αριστερά και ο εκπρόσωπος της (ΕΔΑ) συγκέντρωσε ποσοστό που έφτασε το 10,57% και κέρδισε 10 έδρες στην Βουλή παρά το γεγονός ότι πολλοί υποψήφιοι του συγκεκριμένου σχηματισμού βρίσκονταν στη φυλακή. Το τελευταίο κόμμα που μπήκε στη Βουλή κερδίζοντας μία έδρα και ποσοστό που άγγιζε μόλις το 1,23% των ψήφων ήταν ο Συναγερμός Εργατών και Εργαζομένων με πρόεδρο τον Αλέξανδρο Μπαλτατζή. Το σύνολο των έγκυρων ψήφων έφτασε τις 1.717.012 από τις οποίες οι 8.366 υπήρξαν είτε άκυρες είτε λευκές[44].

Το αποτέλεσμα των εκλογών δεν έδινε σε κανένα κόμμα την αυτοδυναμία που χρειαζόταν. Στις 27 Οκτωβρίου σχηματίστηκε κυβέρνηση των δύο κεντρώων κομμάτων με πρωθυπουργό τον Πλαστήρα και αντιπρόεδρο τον Σοφοκλή Βενιζέλο. Ο βασιλιάς Παύλος απέστειλε πρόταση στον Παπάγο για σχηματισμό κυβέρνησης συνασπισμού με τον τελευταίο ως πρωθυπουργό κάτι που τόσο ο Πλαστήρας όσο και ο Βενιζέλος αποδέχθηκαν. Ο Παπάγος όμως αρνήθηκε, δίνοντας ακόμα ένα πάτημα για την όξυνση της κόντρας του με το Παλάτι. Ζήτησε την άμεση διάλυση της Βουλής και την διεξαγωγή εκλογών με πλειοψηφικό σύστημα όντας σίγουρος για την νίκη του, πεποίθηση που πήγαζε ίσως και από την αμερικανική στήριξη που του παρεχόταν. Τελικά επικράτησε το πλάνο κατά το ήμισυ με τον σχηματισμό κυβέρνησης μεταξύ ΕΠΕΚ και του Κ.Φ., με πρωθυπουργό τον Πλαστήρα, κάνοντας την κυβέρνηση αυτή την τελευταία κεντρώα που είδε η Ελλάδα μέχρι το 1963[45].

Η νέα κυβέρνηση είχε πολλές σημαντικές προκλήσεις μπροστά της αλλά δύο ήταν αυτές που έπρεπε οπωσδήποτε να επιτευχθούν. Αυτές δεν ήταν άλλες από την ψήφιση νέου

---

[43] Richard Clogg, Συνοπτική ιστορία της Ελλάδας 1770 – 2000 (Δεύτερη έκδοση), σελ. 172
[44] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 12 (βλ. πίνακα εκλογών)
[45] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 16

συντάγματος από την Βουλή και η ένταξη της χώρας στο ΝΑΤΟ[46]. Τελικά επιτεύχθηκαν και οι δύο στόχοι που είχε θέσει η νεοσύστατη κυβέρνηση. Η διαδικασία ψήφισης νέου Συντάγματος ήταν δεδομένη καθώς είχε συμπεριληφθεί στο διάταγμα που αφορούσε την προκήρυξη των εκλογών, με την Βουλή να το επικυρώνει αμέσως (η Επιτροπή του ΞΗ Ψηφίσματος είχε εκπονήσει το Σχέδιο Συντάγματος). Το νέο Σύνταγμα εκπονήθηκε την 1η Ιανουαρίου 1952[47] και ουσιαστικά αποτέλεσε μια ανεπαίσθητη αναθεώρηση του Συντάγματος 1864/1911[48]. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα μια εμφανή αλλοίωση του χαρακτήρα του πολιτεύματος που ήταν φιλελεύθερο. Τα νέα στοιχεία ήταν ελάχιστα, και το Σύνταγμα θεωρητικά ήταν ιδιαίτερα σκληρό απέναντι στην ελευθερία του τύπου, σε πράξεις ανυπακοής καθώς και στα συνδικάτα. Το Σύνταγμα τελικά ψηφίστηκε και πέρασε οριακά καθώς από την μία πλευρά ο Ελληνικός Συναγερμός απείχε της ψηφοφορίας και από την άλλη η ΕΔΑ το καταψήφισε. Πολλές είναι οι απόψεις και οι γνώμες πως το συγκεκριμένο Σύνταγμα σχεδιάστηκε με συντηρητικές και δεξιές βάσεις για να ψηφιστεί τελικά από το Κέντρο συγκεντρώνοντας τον οριακό αριθμό των 132 ψήφων σε σύνολο 258[49]. Για πολλούς το Σύνταγμα καθρέπτιζε την πραγματικότητα της εποχής εκείνης και απέδιδε σε μεγάλο βαθμό την εμφυλιοπολεμική πόλωση και τον αντικομουνισμό που επικρατούσαν τότε.

Η κυβέρνηση Πλαστήρα κατάφερε να υλοποιήσει και τον δεύτερο στόχο της που όπως προαναφέρθηκε ήταν η ένταξη της Ελλάδας στο ΝΑΤΟ. Αυτή τελικά πραγματοποιήθηκε στις 18 Φεβρουαρίου του 1952 αφού όμως χρειάστηκε να ξεπεράσει αντιρρήσεις και εμπόδια που τέθηκαν από τα άλλα κράτη-μέλη. Η Βρετανία υπήρξε εκείνη η οποία αρχικά εμπόδισε την πολυπόθητη ελληνική ένταξη με πρόφαση τους σχεδιασμούς της που αφορούσαν την αμυντική οργάνωση και λειτουργία της περιοχής[50]. Κατά δεύτερο λόγο μερικές από τις σκανδιναβικές χώρες εναντιώθηκαν επίσης υπό το φόβο μιας ασύστολης εισροής νέων κρατών και κατ' επέκταση την αλλοίωση των ιδανικών και των πρωταρχικών στόχων του ΝΑΤΟ. Στόχος εξ' αρχής ήταν η αποκατάσταση ή έστω η βελτίωση των σχέσων με την Τουρκία, η οποία επίσης επιθυμούσε την ένταξη της στο ΝΑΤΟ. Αυτό φάνηκε ξεκάθαρα το 1950 όταν και οι δύο χώρες παρείχαν στρατιωτικές δυνάμεις στη Νότιο Κορέα, όμως ως ενεργά μέλη των Ηνωμένων Εθνών, με σαφέστατο στόχο να κάμψουν τις όποιες αντιρρήσεις υπήρχαν για την ένταξη τους. Οι δύο γείτονες χώρες βρήκαν έναν ισχυρό σύμμαχο στο πρόσωπο των ΗΠΑ, οι οποίες επιθυμούσαν την ένταξη αμφότερων καθώς η γεωγραφική τους θέση ήταν κομβική ώστε η Σοβιετική Ένωση να έχει μπροστά της ένα σχεδόν ανυπέρβλητο εμπόδιο στο δρόμο της προς την Μεσόγειο. Οι Έλληνες πολιτικοί που πίεσαν και επέμεναν για αυτή την ένταξη υποδέχθηκαν με ενθουσιασμό το γεγονός. Η εισαγωγή της χώρας στο ΝΑΤΟ είχε πολύπλευρα αποτελέσματα. Ο βαλκανικός κομμουνισμός δεν θα ήταν πλέον απειλή και η ένταξη σε μια κοινότητα με ευρωπαϊκό χαρακτήρα οδηγούσε την Ελλάδα στην σταδιακή απεξάρτησή της από τις ΗΠΑ. Ο Σεπτέμβριος του 1951 αποτέλεσε κομβικός καθώς στην Οττάβα αποφασίστηκε εν τέλει από τους υπουργούς εξωτερικών των κρατών-μελών του ΝΑΤΟ η ένταξη της Ελλάδας και της

[46] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 267
[47] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 16
[48] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 267
[49] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 267
[50] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 268

Τουρκίας[51]. Οι ΗΠΑ επισημοποίησαν και παγίωσαν τον κρίσιμο και ζωτικό ρόλο που έπαιξαν για να μπουν οι δύο χώρες στο ΝΑΤΟ, υπογράφοντας δύο χρόνια αργότερα διμερή συμφωνία η οποία τους επέτρεπε να εγκαταστήσουν βάσεις στην Ελλάδα κάτι που ισχυροποίησε την αμερικανική στρατιωτική παρουσία στην χώρα. Επίσης η συμφωνία προέβλεπε την ελευθέρας των ΗΠΑ στον ελληνικό εναέριο χώρο[52]. Ο στόχος που τέθηκε πλέον μετά την επιτυχημένη είσοδο στο ΝΑΤΟ ήταν να τεθούν οι βάσεις για την βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας η ελληνική κυβέρνηση δεν ενέδωσε στις πιέσεις και δεν έκανε δεχτό το αίτημα του αρχιεπισκόπου Μακαρίου για προώθηση του Κυπριακού στον ΟΗΕ. Το γεγονός αυτό αποτέλεσε έναν πρώιμο οιωνό για την γενικότερη δυσαρέσκεια που θα δημιουργούταν απέναντι στην κυβέρνηση σε σύντομο χρονικό διάστημα. Άλλο ένα γεγονός που οδήγησε προς την δυσαρέσκεια ήταν η αυστηρή αντιπληθωριστική πολιτική που ακολουθήθηκε. Ναι μεν με αυτή την ενέργεια τέθηκαν τα θεμέλια για τη νομισματική μεταρρύθμιση που έλαβε χώρα τον Απρίλιο του 1953, αλλά από την άλλη τα λαϊκά στρώματα που υποστήριζαν την ΕΠΕΚ δυσκολεύτηκαν σε τεράστιο βαθμό στο να προσαρμοστούν στα νέα αυτά δεδομένα.

Ο σημαντικότερος τομέας όμως που επέφερε και τις μεγαλύτερες αντιδράσεις υπήρξε η πολιτική, κατά βάση, και η κοινωνική αντιμετώπιση των ηττημένων του Εμφυλίου. Η ιδεολογία της «εθνικοφροσύνης» ήταν αδύνατον να συνδυαστεί με αυτή της «συμφιλίωσης» και η κυβέρνηση το αντιλήφθηκε εξολοκλήρου τον Απρίλιο του 1952. Την χρονική περίοδο αυτή λοιπόν η κυβέρνηση έπειτα από πολύ σκέψη και αφού αμφιταλαντεύθηκε, ψήφισε τον νόμο 2058/1952 «περί μέτρων ειρηνεύσεως»[53], σύμφωνα με τον οποίο οι περίπου 2.000 θανατικές καταδίκες μετατράπηκαν σε ισόβιες ποινές και πολλοί από τους πολιτικούς κρατούμενους απολύθηκαν από τις φυλακές στις οποίες κρατούνταν. Υπολογίζεται πως ο αρχικός αριθμός των κρατουμένων αυτών ανερχόταν στους 14.000 τον Οκτώβριο του 1951 και μετά την ψήφιση του νόμου έφτασαν στους 5.500 τον Δεκέμβριο του 1952[54]. Ο νόμος αυτός και τα αποτελέσματά του επέφεραν την έντονη αντίδραση της αντιπολίτευσης του Ελληνικού Συναγερμού με αποτέλεσμα την πραγματοποίηση δύο σημαντικότατων πολιτικών δικών οι οποίες οδήγησαν και σε τέσσερις θανατικές εκτελέσεις κομμουνιστών. Αυτοί υπήρξαν ονομαστικά οι Νίκος Μπελογιάννης (μέλος της Κ.Ε. του ΚΚΕ), ο οικονομολόγος Δημήτριος Μπάτσης, ο Νικόλαος Καλούμενος και ο Ηλίας Αργυριάδης, οι οποίοι εκτελέστηκαν μαζί στις 30 Μαρτίου 1952[55].

Η κυβέρνηση είχε να αντιμετωπίσει αρκετά λειτουργικά ζητήματα καθώς και τις συνεχείς πιέσεις τις αντιπολίτευσης. Μέσα σε αυτό το κλίμα ήρθε να προστεθεί και η επιδείνωση της κατάστασης της υγείας του πρωθυπουργό ο οποίος υπέστη στις 10 Μαρτίου 1952 σοβαρή κρίση ημιπληγίας. Η ασθένεια είχε παρατεταμένη διάρκεια γεγονός που έθεσε τον Σοφοκλή Βενιζέλο ως τον «αναπληρωτή» πρωθυπουργό της χώρας. Το καλοκαίρι του ίδιου έτος η πολιτική κρίση ήταν προ των πυλών, με την κατάσταση να χειροτερεύει έπειτα από την

[51] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 268
[52] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 269
[53] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 16
[54] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 16
[55] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 16

αποχώρηση τεσσάρων κυβερνητικών βουλευτών στερώντας έτσι από την κυβέρνηση την πλειοψηφία της Βουλής καθώς πλέον τα δύο κόμματα κατείχαν 127 έδρες σε σύνολο 258[56].

Ο Ελληνικός Συναγερμός κατέθεσε πρόταση μομφής, από την οποία η κυβέρνηση κατάφερε να επιβιώσει έπειτα από την ψηφοφορία που τελέστηκε στις 22 Αυγούστου 1952. Το ότι η κυβέρνηση βγήκε αλώβητη μέσα από αυτή την διαδικασία οφείλετε κυρίως σε δύο ψήφους που έλαβαν από εκλεγμένους βουλευτές της ΕΔΑ από την οποία είχαν αποχωρήσει[57] (Μ. Κύρκος και Λ. Καραμαούνας). Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό το γεγονός αυτό επέσυρε έντονες και ακραίες αντιδράσεις από όλο το πολιτικός φάσμα της εποχής. Μέχρι και ο Γεώργιος Παπανδρέου που χαρακτηριζόταν φιλελεύθερος υποστήριξε ότι η κυβέρνηση δεν διέθετε πλέον «εθνικόφρονος» ή για άλλους «εθνική» πλειοψηφία. Η Αμερική όπως ήταν δεδομένο επιθυμούσε από τις προηγούμενες εκλογές την ανάληψη της πρωθυπουργίας από τον Παπάγο καθώς ήθελε έναν εκπρόσωπο της δεξιάς στα ηνία της Ελλάδας. Διακήρυξε χωρίς να χάσει χρόνο μέσω του αντιπροσώπου της, τον Αμερικανό πρεσβευτή Τζων Πιούριφοϋ, ότι θεωρεί ακόμα τους δύο αυτούς βουλευτές κομμουνιστές και είναι αδύνατον να δεχθεί στο τιμόνι της χώρας κομμουνιστικές παρεμβάσεις. Το πεδίο πλέον ήταν ανοιχτό για νέες εκλογές και οι πιέσεις που ασκήθηκαν για την πραγματοποίηση τους από την αμερικανική πλευρά υπήρξαν αφόρητες. Οι πιέσεις αυτές αφορούσαν επίσης και την αλλαγή του εκλογικού συστήματος καθώς θεωρούσαν ότι έτσι θα εξασφάλιζαν την επικράτηση του Παπάγου. Για να επιτευχθεί αυτό το αίτημα της αμερικανικής πλευράς ο Πιούριφοϋ απείλησε ανοιχτά την ελληνική πλευρά με μείωση της αμερικανικής βοήθειας η οποία είχε επιφέρει περίπου ένα δισεκατομμύριο δολάρια τα προηγούμενα πέντε (5) χρόνια.

Η κυβέρνηση Βενιζέλου δεν μπορούσε παρά μόνο να υποκύψει στις πιέσεις που τις ασκήθηκαν και έτσι στις αρχές Σεπτεμβρίου 1952 επανέφερε σε ισχύ το απλό πλειοψηφικό σύστημα, που είχε χρησιμοποιηθεί στην περίοδο του Μεσοπολέμου και συγκεκριμένα στις εκλογές του 1928 και του 1933. Στη συνέχεια ανακοινώθηκε και η ημερομηνία διεξαγωγής της εκλογικής αναμέτρησης η οποία ορίστηκε την 16η Νοεμβρίου 1952 από την υπηρεσιακή κυβέρνηση Κιουσόπουλου.

Η επερχόμενη εκλογική διαδικασία μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως παραταξιακή κόντρα ανάμεσα στον Ελληνικό Συναγερμό και τα Κεντρώα Κόμματα (ΕΠΕΚ- Κ.Φ.). Η περίοδος 1950-1952 μπορεί να κριθεί ως ασταθής κυρίως σε κυβερνητικό επίπεδο καθώς μέσα στη διάρκεια της θα είχαν πλέον πραγματοποιηθεί τρεις εκλογικές αναμετρήσεις. Οι εκλογές αυτές έφεραν για πολλούς το βάρος της οριστικής λύσης σε αυτό το ζήτημα καθώς η Δεξιά με εκπρόσωπο τον Ε.Σ. και το Κέντρο με ΕΠΕΚ και Κ.Φ. έριξαν στο πολιτικό τραπέζι ισάριθμες προτάσεις για την λειτουργία και την άρθρωση του πολιτικού τομέα. Μόνο που οι προτάσεις αυτές όπως γίνεται αντιληπτό είχαν σε μεγάλο βαθμό διαφορετικό ύφος και χαρακτήρα γεγονός που δημιούργησε την αίσθηση και την πεποίθηση ότι ο νικητής αυτών των εκλογών θα εξασφάλιζε μακρόχρονη παραμονή στην εξουσία της χώρας. Ο Ελληνικός Συναγερμός έμοιαζε έτοιμος να βγει νικητής από την εκλογική αναμέτρηση προσπαθώντας ιδιαιτέρως για το σκοπό αυτό. Ένα στοιχείο που μπορεί να καταδείξει την επιθυμία και την

[56] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 16
[57] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 269

προσπάθεια για την εκλογική νίκη ήταν η εντυπωσιακή διεύρυνση στην οποία προχώρησε ο πολιτικός αυτός σχηματισμός σε σχέση με το 1951. Στο διάστημα που μεσολάβησε μέχρι την έναρξη της εκλογικής αναμέτρησης έγιναν οι κυριότερες προσθήκες στο κόμμα. Η πλειοψηφία καθώς και οι σημαντικότερες πολιτικές προσωπικότητες του Λαϊκού Κόμματος προσχώρησαν στον Ε.Σ. (με ορισμένες εξαιρέσεις όπως αυτή του Κ. Τσαλδάρη) δεχόμενος έτσι στα «σπλάχνα» του το σύνολο σχεδόν της λεγόμενης αντιβενιζελικής παράταξης. Στο κόμμα έγινε εισροή και από εκπροσώπους του κέντρου με το πιο ενδεδειγμένο παράδειγμα αυτό του Γ. Παπανδρέου, τον οποίο ακολούθησαν αρκετοί (πρώην) υποψήφιοι του κόμματος του, οι οποίοι σε αυτές τις εκλογές συμπεριελήφθησαν ως ανεξάρτητοι στους οικείους συνδυασμούς. Αίσθηση πάντως προκάλεσε η συνεργασία του Ε.Σ. με πολιτικά στοιχεία συνδεδεμένα ή και φιλικά προσκείμενα με τη βενιζελική παράταξη. Από πρόσωπα ξεχωρίζει η παρουσία του Εμμανουήλ Τσουδερού, πρώην -μεταξύ άλλων- υπουργό Συγκοινωνιών στην κυβέρνηση Βενιζέλου, ο οποίος μάλιστα παρουσιάστηκε ως ο εκπρόσωπος της «φιλελεύθερης» συνιστώσας του κόμματος. Η ενέργεια αυτή αποσκοπούσε στο να υπογραμμιστεί ακόμα περισσότερο η προαναφερόμενη πολιτικά διευρυμένη όψη του Ελληνικού Συναγερμού. Μέσα της εποχής, όπως για παράδειγμα *«Το Βήμα»* , *«Τα Νέα»* και εφημερίδες από την Θεσσαλονίκη όπως ο *«Ελληνικός Βορράς»* κ.α., που στήριζαν ανέκαθεν την βενιζελική παράταξη, στήριζαν πλέον τον σχηματισμό του Παπάγου.[58] Ο τελευταίος κατάφερε να υλοποιήσει το στόχο του και να συγκεντρώσει υπό τη στέγη του κομματικού συνδυασμού του την πλειονότητα του πολιτικού φάσματος (πλην της αριστεράς). Βάδισε έτσι στα χνάρια του γαλλικού ντεγκωλικού κόμματος, από το οποίο εμπνεύστηκε και δανείστηκε εν τέλει την ονομασία Συναγερμός (Ressemblement), μετατρέποντας το δικό του κόμμα σε ένα νέο σχηματισμό και όχι απλά σε μια ακόμα αντιβενιζελική παράταξη, έχοντας ως στόχο να σταθεί απέναντι στα παραδοσιακά κόμματα και να οδηγήσει την χώρα μακριά από τον προπολεμικό διχασμό που βίωνε.

Η εκλογική αναμέτρηση ανέδειξε, όπως ήταν αναμενόμενο, μεγάλο νικητή τον πολιτικό σχηματισμό του Αλέξανδρου Παπάγου. Ο Ελληνικός Συναγερμός συγκέντρωσε το 49,22% των ψήφων[59] , οι οποίες με το πλειοψηφικό σύστημα μεταφράστηκαν στο 82% των εδρών. Συγκεκριμένα το νικηφόρο κόμμα κατείχε στο εξής 247 έδρες από τις 300 διαθέσιμες. Τα Κεντρώα κόμματα τα οποία ήταν και ο βασικός ανταγωνιστής του Ε.Σ. υπέστησαν εκλογική πανωλεθρία καθώς έλαβαν το 34,2% των ψήφων κερδίζοντας 51 έδρες αριθμός που αυξήθηκε ελάχιστα συνυπολογίζοντας και διάφορους συνεργαζόμενους σχηματισμούς, φτάνοντας έτσι το 38,61% και τις 53 έδρες (25 έδρες για την ΕΠΕΚ και 28 για το Κ.Φ.). Η Αριστερά με τον εκπρόσωπό της σε αυτές τις εκλογές πάλι την ΕΔΑ (με επικεφαλή τον Ι. Πασαλίδη) συγκέντρωσε το 9,55% των ψήφων ποσοστό το οποίο ανήλθε στο 11,28% καθώς συνυπολογίστηκαν και τα ποσοστά που συγκέντρωσαν τρεις «συνδυασμοί δημοκρατικής συνεργασίας» σε Κέρκυρα, Λέσβο και Χανιά. Τέλος διάφοροι άλλοι συνδυασμοί συγκέντρωσαν μόλις το 0,89% και όπως και η ΕΔΑ έμειναν εκτός Βουλής. Να σημειωθεί ότι τα έγκυρα ψηφοδέλτια έφτασαν τα 1.600.171 και οι έδρες τις οποίες διεκδίκησαν οι πολιτικοί σχηματισμοί ήταν 300 αριθμός που παραμένει έως και σήμερα. Το αποτέλεσμα της εκλογικής αυτής αναμέτρησης έφερε στο προσκήνιο δύο πολύ σημαντικά ζητήματα που αφορούσαν την επόμενη μέρα των εκλογών. Το πρώτο από αυτά είχε να κάνει με την

[58] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 18
[59] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 388

εδραίωση του Παπάγου στην εξουσία εγκαινιάζοντας μια περίοδο ηρεμίας και σταθερότητας κάτι που βοηθούσε σε μεγάλο βαθμό την προσπάθεια ανασυγκρότησης της χώρας. Το δεύτερο στοιχείο όμως δεν ήταν το ίδιο θετικό όπως το πρώτο καθώς αφορούσε στην αλλαγή του εκλογικού νόμου. Αυτή η πρακτική είχε χρησιμοποιηθεί ευρέως τα προηγούμενα χρόνια με τα κόμματα που βρίσκονταν στην εξουσία να αλλάζουν τον εκλογικό νόμο ώστε, αν όχι να εξασφαλίζουν τουλάχιστον, να έχουν πολύ μεγάλες πιθανότητες για εκλογική επικράτηση.[60]

ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΥ

Με τον Ελληνικό Συναγερμό στην εξουσία τέθηκε ως βασική προτεραιότητα η οικονομική ανάκαμψη της χώρας. Το τι έπραξε η κυβέρνηση και τι αποτελέσματα υπήρξαν στον οικονομικό τομέα θα αναλυθεί στο επόμενο κεφάλαιο που αφορά την οικονομία της περιόδου 1950 – 1967.

Ο εκλογικός θρίαμβος του Παπάγου έθεσε τις βάσεις για την δημιουργία ενός μονοκομματικού κράτους, που έμεινε γνωστό μέχρι και σήμερα ως το «κράτος της Δεξιάς». Έγινε γρήγορα αντιληπτό ότι αυτή η εκλογική επικράτηση δεν θα ήταν παροδική αλλά θα είχε μακροχρόνια πορεία στα πολιτικά δρώμενα της χώρας. Γεγονός που επαληθεύτηκε καθώς για έντεκα συναπτά έτη στη διακυβέρνηση ήταν η Δεξιά, αρχικά με τον Ελληνικό Συναγερμό και εν συνεχεία με το διάδοχο κόμμα του, την ΕΡΕ του Κ. Καραμανλή. Η κυριαρχία της Δεξιάς την δεκαετία που ακολούθησε ήταν καθολική γεγονός που μαρτυρά η συμπαγής εκλογική βάση που είχε καταφέρει να δημιουργήσει, η οποία άγγιζε σε ποσοστά το 45% με 50% του πληθυσμού.[61] Μεγάλο ποσοστό της δύναμης της το αντλούσε κυρίως από τον αγροτικό πληθυσμό, η στήριξη του οποίου ξεπερνούσε το 50%[62] και κάλυπτε επαρκώς τα ποσοστά των αστικών κέντρων τα οποία έφταναν περίπου στο 40%.[63] Ο Ελληνικός Συναγερμός προχώρησε άμεσα στον, όσο το δυνατόν, πλήρη έλεγχο του κράτους τόσο στο ιδεολογικό όσο και στο οικονομικό – κοινωνικό κομμάτι της χώρας. Τα νέα μεσαία κοινωνικά στρώματα, που ήρθαν στο προσκήνιο και πλούτισαν την δεκαετία του ’40, τέθηκαν ως σύμμαχοι της νέας κυβέρνησης και επιθυμούσαν να έχουν μερίδιο στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική ανασυγκρότηση της χώρας.

Η (πρώτη) κυβέρνηση Παπάγου ορκίστηκε στις 19 Νοεμβρίου 1952[64] και συμπληρώθηκε πλήρως τις επόμενες μέρες. Τις πιο καίριες θέσεις στην νέα κυβέρνηση ανέλαβαν ο Σ. Μαρκεζίνης ως υπουργός Συντονισμού, ο Σ. Στεφανόπουλος ως υπουργός εξωτερικών και ο Π. Κανελλόπουλος ως υπουργός Αμύνης. Κατά γενική ομολογία την μεγαλύτερη πολιτική ισχύ από τους τρεις προαναφερόμενους υπουργούς διέθετε ο Σ. Μαρκεζίνης, πολιτικοί φίλοι του οποίου ανέλαβαν την λειτουργία των σημαντικότερων οικονομικά Υπουργείων. Συγκεκριμένα ο Κ. Παπαγιάννης ανέλαβε το Υπουργείο Οικονομικών, ο Θ. Καψάλης το αντίστοιχο του Εμπορίου, ο Π. Λυκουρέζος τα Υπουργεία Εσωτερικών και ο Π. Σιφναίος το Υπουργείο Προεδρίας. Τέλος το Υπουργείο Δημοσίων Έργων το ανέλαβε ένας άνθρωπος

---

[60] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 388
[61] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 18
[62] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 18
[63] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 18
[64] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 388

που στη συνέχεια θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην πορεία του Ελληνικού κράτους, ο οποίος δεν είναι άλλος από τον Κωνσταντίνο Καραμανλή.[65]

Η νέα κυβέρνηση προχώρησε άμεσα σε ριζικές αλλαγές που αφορούσαν την ιεραρχία τόσο της αστυνομίας όσο και του στρατού. Με το νόμο 2500/1954[66] εντάθηκαν οι «εκκαθαρίσεις» στις δημόσιες υπηρεσίες, ανεπιθύμητα πρόσωπα είτε πολιτικών φρονημάτων είτε λόγω αντιθέσεων με την κυβέρνηση εκδιώχθηκαν από τις τοπικές αυτοδιοικήσεις, ενώ τέλος παρατηρήθηκε αύξηση των διώξεων σε άτομα, τα οποία είτε με στοιχεία είτε σε άλλες περιπτώσεις απλά με υποθέσεις είχαν Αριστερά φρονήματα. Οι διώξεις αυτές βασίστηκαν κυρίως στο α.ν. (αναγκαστικός νόμος) 375/1936[67] περί κατασκοπίας, με πολλά από τα παράνομα στελέχη του ΚΚΕ να συλλαμβάνονται και να καταδικάζονται με κυριότερο παράδειγμα τον Χαρ. Φλωράκη. Στα ίδια περίπου επίπεδα παρέμεινε ο αριθμός των πολιτικών κρατουμένων ο οποίος έφτανε περίπου τους 5.000 φυλακισμένους και τους 1.000 εξόριστους. Επίσης, ακόμα και με την νέα κυβέρνηση η εμφυλιοπολεμική πόλωση παρέμενε στα σκαριά, καθώς συνεχίζονταν οι θανατικές εκτελέσεις, αν και επιλεκτικά και σε μεμονωμένες περιπτώσεις, όπως αυτή του Νικόλαου Πλουμίδη (14.8.1954). Το στράτευμα πέρασε ουσιαστικά στον έλεγχο του ΙΔΕΑ ο οποίος είχε ανακάμψει κάτι που οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στην επαναφορά κάποιων αξιωματικών που είχαν αποστρατευθεί μετά το κίνημα της 31ης Μαΐου και που πλέον είχαν αναλάβει αρκετά σημαντικές θέσεις μέσα σε αυτό. Ο Σόλ. Γκίκας ήταν μια τέτοια περίπτωση, ο οποίος υπήρξε αρχηγός του ΙΔΕΑ και αναδείχθηκε σε Α/ΓΕΣ, καθώς και ο Αλ. Νάτσινας που ορίστηκε αρχηγός της νεοϊδρυθείσης ΚΥΠ και παρέμεινε στη θέση αυτή για περίπου μια δεκαετία.[68]

Σταδιακά η υγεία του Παπάγου χειροτέρευε με τον πρωθυπουργό να προχωρά σε ανασχηματισμό στις 15 Δεκεμβρίου 1954.[69] Ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος και ο Στέφανος Στεφανόπουλος ορίστηκαν ως αντιπρόεδροι της κυβέρνησης ώστε να αντικαταστήσουν τον Παπάγο στα πρωθυπουργικά του καθήκοντα αν και εφόσον η κατάσταση της υγείας του δεν του επέτρεπε να τα ασκήσει. Ανώτερες θέσεις ανέλαβαν κάποια νέα μέλη του κόμματος όπως ο Παναγής Παπαληγούρας που ορίστηκε υπουργός Συντονισμού.

Η σταδιοδρομία του Ελληνικού Συναγερμού στο τιμόνι της χώρας ,καθώς και οι πολιτικές και ιδεολογικές του επιλογές δεν συνάντησαν αντιδράσεις και εμπόδια σε μεγάλο βαθμό τουλάχιστον μέχρι την άνοιξη του 1954. Αυτό επετεύχθη, όπως γράφηκε και παραπάνω, λόγο τις λαϊκής πλειοψηφίας που απολάμβανε το κόμμα του Παπάγου και η οποία επιβεβαιώθηκε σε όσες επαναληπτικές και αναπληρωματικές εκλογικές διαδικασίες πραγματοποιήθηκαν. Άλλος ένας σημαντικός λόγος για την απόλυτη κυριαρχία του Ε.Σ. αποτέλεσε η πολύπλευρη κρίση που είχε πλήξει το χώρο και τα κόμματα του Κέντρου που ήταν και αντιπολίτευση στο κόμμα του Παπάγου. Το Κέντρο υπήρξε ανοργάνωτο, αν δύναται να ειπωθεί ένας τέτοιος όρος, καθώς φαινόταν αδύναμο στο να συγκροτήσει ένα κοινό κομματικό χώρο ώστε να περικλείει μέσα σε αυτόν ενιαίες πολιτικές επιλογές,

---

[65] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 271
[66] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 20
[67] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 20
[68] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 20
[69] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 271

ιδεολογίες και σαφή ηγεσία. Ο Σοφ. Βενιζέλος σε μια προσπάθεια συσπείρωσης του Κέντρου απηύθυνε πρόσκληση στον Γ. Παπανδρέου, ο οποίος απείχε από τις τελευταίες εκλογές, με σκοπό να αναλάβουν μαζί την αρχηγία του Κ.Φ. αποτρέποντας παράλληλα την πόλωση μεταξύ του Ε.Σ. και του Κομμουνισμού. Ο Γ. Παπανδρέου συμφώνησε ξεκινώντας μια πολυτάραχη συνεργασία με τον ομόλογο του πολιτικό.

Τα θεμέλια της κυβέρνησης άρχισαν να ταράζονται την άνοιξη του 1954 όταν έλαβαν χώρα δύο πολύ σημαντικά ζητήματα που αφορούσαν τόσο την εσωτερική όσο και την εξωτερική πολιτική της Ελλάδας. Στα εσωτερικά θέματα η παραίτηση του υπουργού Σπ. Μαρκεζίνη (2.4.1954)[70] κλόνισε την κυβέρνηση (οι λόγοι θα εξεταστούν παρακάτω στο κεφάλαιο που αφορά την οικονομία της συγκεκριμένης χρονικής περιόδου), ενώ όσο αφορά τα θέματα τις εξωτερικής πολιτικής το Κυπριακό Ζήτημα ήταν αυτό που δέσποζε και έτεινε να γίνει ένα από τα πιο κύρια θέματα και της εσωτερικής πολιτικής.

Σε αυτό το σημείο είναι χρήσιμο να εξεταστεί η εξωτερική πολιτική της κυβέρνησης Παπάγου που οδήγησε εν τέλη στην τοποθέτηση του Κυπριακού ως μείζον θέμα. Αρχικά η κυβέρνηση Παπάγου συνέχισε και ολοκλήρωσε ότι είχε αρχίσει με το Δόγμα Τρούμαν το 1947 και αφορούσε τις σταθερά καλές σχέσεις με τις ΗΠΑ. Στις 12 Οκτωβρίου του 1953, αυτή η πολιτική επιλογή από την πλευρά της κυβέρνησης σφραγίστηκε με την σύναψη διμερούς ελληνοαμερικάνικης συνθήκης (στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ), που αφορούσε την παραχώρηση βάσεων και στρατιωτικών διευκολύνσεων προς τις ΗΠΑ. Αμέσως μετά ο Παπάγος επιδίωξε την βελτίωση των σχέσεων με την Τουρκία. Όπως προαναφέρθηκε ήδη οι δύο αυτές χώρες είχαν κάνει την είσοδο τους στο ΝΑΤΟ το 1952 και μπροστά στην αντιμετώπιση του κοινού εχθρού (Αλβανία, Γιουγκοσλαβία και Βουλγαρία που βρίσκονταν υπό κομμουνιστικό έλεγχο) επιθυμούσαν από κοινού να ακολουθήσουν τον συμμαχικό δρόμο μεταξύ τους. Η κοινή αυτή λοιπόν επιθυμία έγινε πράξη έπειτα από την επίσημη επίσκεψη του Παπάγου στην Τουρκία τον Ιούνιο του 1953. Εκεί θα γίνει και επίσημη πλέον η συμμαχία των δύο χωρών καθώς θα συγκροτήσουν μια τριμερή συμμαχία που θα περιελάμβανε και την απομονωμένη από το 1948 Γιουγκοσλαβία, λόγο της ρήξης της με την Μόσχα. Ο βίος του συγκεκριμένου Συμφώνου αποδείχθηκε αρκετά σύντομος καθώς από την μία πλευρά βελτιώθηκαν οι σχέσεις Γιουγκοσλαβίας και Σοβιετικής Ένωσης ενώ από την άλλη επιδεινώθηκαν αυτές της Ελλάδας με την Τουρκία ύστερα από την αναζωπύρωση του Κυπριακού και των γεγονότων που έλαβαν χώρα τον Σεπτέμβριο του 1955 στην Κωνσταντινούπολη. Ο Παπάγος άρχισε να γίνεται λιγότερο δεκτικός απέναντι στις ελληνοαμερικανικές σχέσεις και έμοιαζε να έχει αφοσιωθεί πλήρως στα όσα συνέβαιναν στη χώρα, περιορίζοντας κατά πολύ την ενασχόληση του με τους Δυτικούς του συμμάχους.[71] Έτσι πράττοντας εντελώς αντίθετα με τα όσα είχε κάνει ο Πλαστήρας στην αντίστοιχη περίπτωση το 1950, αποδέχθηκε το αίτημα του Μακάριου (Αρχιεπίσκοπος Κύπρου) και ενθάρρυνε τους Ελληνοκύπριους να απαιτήσουν την Ένωση με την Ελλάδα, μέσω προσφυγής στον ΟΗΕ, κάτι που η Βρετανία είχε απορρίψει δια ροπάλου.[72] Με τα νέα δεδομένα που δημιουργήθηκαν η Βρετανία αντέδρασε εκ νέου και προσπάθησε να εμπλέξει και τους τότε αμέτοχους Τουρκοκύπριους καθώς και την ίδια την Τουρκία. Οι

[70] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 20
[71] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 271
[72] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 272

βάσεις για την Ελληνοτουρκική διαμάχη είχαν πλέον τεθεί και από εκεί που η Κύπρος επιθυμούσε την ένωση με την Ελλάδα και την απελευθέρωση από την αποικιακή εξουσία της Βρετανίας, η κατάληξη ήταν η απαρχή μιας νέας αντιπαράθεσης Ελλάδας Τουρκίας.

Το 1954 το Κυπριακό μπαίνει πλέον στην ατζέντα της εσωτερικής πολιτικής της χώρας και γίνεται κυρίαρχο θέμα της ελληνικής πολιτικής επικαιρότητας. Το Μάρτιο του ίδιου έτος η ελληνική πλευρά αποστέλλει για πρώτη φορά μυστικά όπλα στην Κύπρο[73] και ένα μήνα αργότερα (Απρίλιο) η κυβέρνηση του Ελληνικού Συναγερμού επισημοποιεί στον ΟΗΕ το αίτημά της για το ζήτημα της Κύπρου. Μαθητές και φοιτητές πραγματοποιούν αντιαγγλικές διαδηλώσεις οι οποίες ορισμένες φορές παίρνουν βίαιη μορφή, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τα συμβάντα που έλαβαν χώρα στη Ρόδο στις 19.3.1954 και το λιθοβολισμό του Αγγλικού Προξενείου. Οι εκδηλώσεις αυτές έφτασαν στο αποκορύφωμα τους μετά την απόρριψη από την Γ.Σ. του ΟΗΕ της ελληνικής προσφυγής για εγγραφή του Κυπριακού Ζητήματος στην ημερήσια διάταξη.[74]

Το Κυπριακό αποτελούσε πλέον ίσως το πιο κρίσιμο ζήτημα της χώρας την συγκεκριμένη χρονική περίοδο και κατανάλωνε την περισσότερη ενέργεια της κυβέρνησης η οποία παράλληλα είχε να αντιμετωπίσει και μια πολύπλευρη πολιτική κρίση. Ο πρώτος τομέας αυτής ήταν η κρίση στις σχέσεις Παπάγου – Μαρκεζίνη, η οποία οδήγησε στον ευρύ ανασχηματισμό της κυβέρνησης στις 10 Απριλίου 1954. Την αποχώρηση του Μαρκεζίνη ακολούθησαν αυτές των πολιτικών του φίλων, Π. Λυκουρέζου (υπουργός Εσωτερικών) και Π. Σιφναίου (υπουργός Προεδρίας). Ο Γεώργιος Ράλλης αντικατέστησε τον Σιφναίο, ενώ πιο επεισοδιακή υπήρξε η παραίτηση του Λυκουρέζου, η οποία συνοδεύτηκε από έντονο διαπληκτισμό με τον αρχηγό της Αστυνομίας Άγγελο Έβερτ. Τελικά οι σχέσεις Παπάγου – Μαρκεζίνη έφτασαν στην οριστική ρήξη τους (10.11.1954)[75] έπειτα από αλληλοκατηγορίες για διαπλοκή και συγκεκριμένα για ανταλλαγή επιστολών του Έλληνα Υπουργού με τον Γερμανό ομόλογό του Λούντβιχ Έρχαρτ, στις οποίες το ελληνικό κράτος βρισκόταν δέσμιο σε δύο μεγάλες γερμανικές εταιρίες, την Ζήμενς και την Τελεφούνκεν, με τον Μαρκεζίνη να αρνείται τις κατηγορίες. Άλλος ένας τομέας της κυβερνητικής κρίσης ήταν η άνοδος της Κεντροαριστεράς μέσω τον δημοτικών εκλογών τις 21^{ης} και 28^{η}ς Νοεμβρίου.[76] Η νίκη της Κεντροαριστεράς σε αυτές τις δημοτικές εκλογές ήταν εμφανής καθώς κέρδισε και στους τρεις μεγάλους δήμους της χώρας (Π. Κατσώτας στην Αθήνα, Μ. Πατρίκιος στη Θεσσαλονίκη και ο Δ. Σπανουδάκης στον Πειραιά). Η κρίση αυτή άρχισε να γίνεται μεγαλύτερη από τα τέλη Φεβρουαρίου του 1955 όταν πλέον η κατάσταση της υγείας του Αλ. Παπάγου είχε φτάσει σε πολύ κρίσιμο στάδιο. Η κυβέρνηση ήταν πλέον ακυβέρνητη και διασπασμένη με τις εξελίξεις να τρέχουν ασταμάτητα και πολλές από αυτές να επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τόσο το Κυπριακό όσο και τις σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Η κρίση αυτή ουσιαστικά θα τερματιστεί με τις εκλογές που θα ακλουθούσαν τον Φεβρουάριο του 1956.

---

[73] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 20
[74] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 20
[75] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 21
[76]Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 21

Την 1η Απριλίου σημειώθηκε στην Κύπρο ένοπλος αγώνας πολιτικής ανυπακοής με ηγετικό πρόσωπο τον Γεώργιο Γρίβα.[77] Ο συγκεκριμένος αξιωματικός είχε ηγηθεί παλαιότερα μιας αντικομουνιστικής οργάνωσης που έμεινε γνωστή ως «Χ» (χίτες)[78] τόσο την περίοδο της Κατοχής όσο και λίγο αργότερα. Οι κινήσεις του Γρίβα γίνονταν μέσω της Εθνικής Οργάνωσης Κυπρίων Αγωνιστών (ΕΟΚΑ) την οποία στήριζε παρασκηνιακά και ο αρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος ο΄Γ. Η βρετανική πλευρά προσπάθησε να επιλύσει την κατάσταση που είχε δημιουργηθεί συγκαλώντας στα τέλη Ιουνίου στο Λονδίνο Τριμερή Διάσκεψη με τη συμμετοχή της ιδίας, της Ελλάδας και της Τουρκίας. Παράλληλα έπειτα από έντονες πιέσεις του Μακαρίου κατετέθη από την Βρετανία προσφυγή στον ΟΗΕ (25 Ιουλίου).[79] Οι εργασίες της Διάσκεψης αυτής ξεκίνησαν στο Λονδίνο (29 Αυγούστου) [80]και συνεχίζονταν ασταμάτητα για μια βδομάδα. Τις συζητήσεις αυτές διέκοψαν τα τραγικά συμβάντα τις 6ης Σεπτεμβρίου 1955. Τη μέρα αυτή υλοποιήθηκε μια πολύ καλά σκηνοθετημένη βομβιστική επίθεση στο τούρκικο προξενείο της Θεσσαλονίκης (το κτήριο ήταν η οικία του Κεμάλ Ατατούρκ) το οποίο επέφερε μια εκτενή ταραχή με συνταρακτικά αποτελέσματα για τους Έλληνες της Πόλης. [81]Οι υλικές ζημιές στην Κωνσταντινούπολη ήταν τεράστιες καθώς σπίτια, μαγαζιά και εκκλησίες όχι μόνο καταπατήθηκαν και λεηλατήθηκαν αλλά τα περισσότερα από αυτά τα κτήρια κάηκαν ολοσχερώς. Όλα αυτά με την καθοδήγηση της κυβέρνησης Μεντερές, που εκμεταλλεύτηκε στο έπακρο το Κυπριακό ζήτημα και την ένταση που είχε δημιουργηθεί ανάμεσα στις δύο χώρες. Τα αποτελέσματα αυτών των ταραχών οδήγησαν στην σταδιακή παρακμή της ελληνικής μειονότητας της Κωνσταντινούπολης η οποία με το πέρασμα των χρόνων σχεδόν εξαλείφθηκε. Η επίσημη τοποθέτηση του Αμερικανού υπουργού Τζων Φόστερ Ντάλλες για συνετισμό και των δύο πλευρών προκάλεσε τον όνειδο της ελληνικής κοινής γνώμης. Το τελευταίο «καρφί» στις σχέσεις των δύο χωρών, την δεδομένη χρονική στιγμή, τοποθέτησε η Τουρκία η οποία απάντησε στο αίτημα για ένωση, με το δικό της αίτημα για διχοτόμηση που έμεινε γνωστό στα ιστορικά κιτάπια ως «taksim».[82]

Όλα αυτά τα γεγονότα σε συνδυασμό με την πολύ άσχημη κατάσταση της υγείας του Παπάγου οδήγησαν σε σκέψης για την δημιουργία μιας διάδοχης κατάστασης. Τα Ανάκτορα έδειχναν την προτίμησή τους ως αντικαταστάτη του Παπάγου τον Κωνσταντίνο Καραμανλή ο οποίος είχε γίνει ιδιαίτερα δημοφιλής μέσα από την θητεία του ως Υπουργός Δημοσίων Έργων. Αυτό σήμαινε πως οι προσωπικές επιλογές του Παπάγου για την διαδοχή του, δηλαδή οι δύο αντιπρόεδροι της κυβέρνησης Στ. Στεφανόπουλος (Υπουργός Εξωτερικών) και Π. Κανελλόπουλος (Υπουργός Αμύνης), παραμερίστηκαν. Η απόφαση της διαδοχής μπήκε τελικά στον «πάγο» καθώς προτεραιότητα είχε το ταξίδι στο Λονδίνο για την σύγκληση της Τριμερούς για το Κυπριακό. Τα γεγονότα όμως του Σεπτεμβρίου αναπόφευκτα επιτάχυναν τις εξελίξεις. Ο Καραμανλής, ίσως και γιατί υπήρξε ένας από τους επικρατέστερους υποψηφίους για την διαδοχή, φρόντισε να διαφοροποιήσει την θέση του από την κυβερνητική πολιτική που ακολουθήθηκε στο Ζήτημα της Κύπρου μετά και τα «Σεπτεμβριανά». Χαρακτήρισε συγκεκριμένα «ατυχή» την θέση της κυβέρνησης και εν

[77] Βλ. Richard Clogg, ό.π., σελ.176
[78] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 405
[79] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 21
[80] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 21
[81] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 272
[82] Βλ. Richard Clogg, ό.π., σελ.176

συνεχεία απουσίασε από την (τελευταία) συνεδρίαση του Υπουργικού Συμβουλίου (27.9.1955) ισχυριζόμενος «ιδιωτικούς λόγους».[83]

Ο ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ ΣΤΟ ΤΙΜΟΝΙ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Ο βασιλιάς Παύλος ζήτησε έμμεσα αλλά επίσημα την παραίτηση του Παπάγου μέσα από επιστολή που του απέστειλε την 1η Οκτωβρίου 1955.[84] Ο πρωθυπουργός όχι μόνο αρνήθηκε αλλά επέμενε στο πρόσωπο του Στ. Στεφανόπουλου για την διαδοχή. Το Παλάτι και κάποιοι πολιτικοί κύκλοι όμως θεωρούσαν τον τελευταίο ακατάλληλο να αναλάβει την πρωθυπουργία ειδικά μετά την κακή διαχείριση στο Κυπριακό. Ο Παπάγος όμως αφήνει την τελευταία του πνοή τη νύχτα της 4ης Οκτωβρίου έπειτα από ακατάσχετη αιμορραγία.[85] Το επόμενο πρωί οι δύο αντιπρόεδροι της κυβέρνησης υπέβαλλαν την παραίτησή τους έπειτα από αίτημα του βασιλιά ο οποίος ανέθεσε το ίδιο απόγευμα στον Κ. Καραμανλή την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης. Η νέα κυβέρνηση ορκίστηκε τάχιστα και συγκεκριμένα το μεσημέρι της 6ης Οκτωβρίου 1955.[86] Το έργο του Καραμανλή ως υπουργού είχε εκτιμηθεί ιδιαιτέρως και ως πολιτικός νέας γενιάς (48 ετών) θεωρήθηκε ο κατάλληλος «αγωγός» για την ομαλή μετάβαση από τα χρόνια του Εθνικού Διχασμού, καθώς και αυτός που θα οδηγούσε την οικονομία σε ανάπτυξη και σταθερότητα. Οι ΗΠΑ είχαν επίσης σχηματίσει εξαιρετική άποψη για τα προσόντα του Καραμανλή και συγκεκριμένα χρησιμοποιούσαν χαρακτηρισμούς όπως «αντικειμενικότητα», «ηρεμία» και «σωστό κριτήριο» για να τον περιγράψουν. Άλλο ένα πολύ θετικό στοιχείο που διέκριναν ήταν ότι δεν διακατεχόταν με φιλικούς δεσμούς με την Μεγάλη Βρετανία όπως οι περισσότεροι πολιτικοί της προηγούμενης γενιάς, με την πραγματικότητα να τους επιβεβαιώνει καθώς στην εξωτερική πολιτική του Καραμανλή οι ΗΠΑ είχαν τον κυριότερο λόγο με την επιρροή της Βρετανίας να επισκιάζεται ολοκληρωτικά.

Έντονες υπήρξαν οι αντιδράσεις που εκδηλώθηκαν έπειτα από την κίνηση του Παλατιού να αναθέσει στον Καραμανλή τον σχηματισμό της κυβέρνησης, με την αντιπολίτευση να υποστηρίζει ότι ο βασιλιάς καταπάτησε τους κανόνες του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος και τη συνταγματική τάξη. Γεγονός που φαίνεται ότι ισχύει καθώς δεν υπήρχε κοινοβουλευτική πλειοψηφία στο να δοθεί η εντολή σχηματισμού κυβέρνησης. Το γεγονός αυτό σχολιάστηκε ιδιαιτέρως από την αντιπολίτευση χαρακτηρίζοντας την μάλιστα «κυβέρνηση της ευνοιοκρατίας»[87] καθώς ήταν φανερή η «εύνοια» που επέδειξε το Παλάτι προς το πρόσωπο του Καραμανλή. Η αντιπολίτευση δεν ήταν πάντως η μόνη που αντέδρασε σε αυτή την απόφαση του βασιλιά. Κορυφαία στελέχη του Ε.Σ. δεν εξέλαβαν με θέρμη αυτή την εξέλιξη, προχωρώντας μάλιστα στη σύνταξη πρωτοκόλλου διαμαρτυρίας το οποία υπογράφηκε από το ήμισυ περίπου των βουλευτών του κόμματος, με επικεφαλή τον Στ. Στεφανόπουλο. Πάντως το πρωτόκολλο αυτό δεν δημοσιεύθηκε ποτέ και οι όποιες αντιρρήσεις και αντιδράσεις κάμφθηκαν την 6η Οκτωβρίου[88] έπειτα από συνεδρίαση της Κ.Ο., η οποία διαδραματιζόταν πριν και μετά την κηδεία του Παπάγου. Ο Καραμανλής

---

[83] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 21/22
[84] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 22
[85] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 273

[86] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 22
[87] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 22
[88] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 23

τελικά απολάμβανε μια γενική αποδοχή ως νέος πρωθυπουργός η οποία επισφραγίστηκε μία εβδομάδα αργότερα όταν και ζήτησε ψήφο εμπιστοσύνης από τη Βουλή, η οποία του την έδωσε με 200 ψήφους.[89] Μόλις έξι βουλευτές του Ε.Σ. απουσίασαν από την ψηφοφορία ανάμεσα στους οποίους βρισκόταν και ο Στ. Στεφανόπουλος.

Η διεξαγωγή πάντως νέας εκλογικής αναμέτρησης θεωρήθηκε αναγκαία για την επικύρωση της νέας κυβέρνησης. Ο Καραμανλής στις προγραμματικές του δηλώσεις ανήγγειλε την διεξαγωγή των εκλογών για την άνοιξη του 1956, αφού όμως αναθεωρηθεί το πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα που είχε ψηφιστεί το 1954 (ν. 2800/1954)[90] και είχε επιφέρει τις διαμαρτυρίες των κομμάτων της αντιπολίτευσης. Στα τέλη Νοεμβρίου έγινε γνωστός ο νέος εκλογικός νόμος, ο οποίος είχε την ονομασία «πλειοψηφικό με περιορισμένη εκπροσώπηση της μειοψηφίας».[91] Αυτό σήμαινε ότι στις μικρότερες εκλογικές περιφέρειες το απλό πλειοψηφικό διατηρήθηκε μεν, στις μεγαλύτερες δε (με περισσότερες από τρεις έδρες) θα κρινόταν βάσει αναλογικής αντιπροσώπευσης. Οι αντιδράσεις τις αντιπολίτευσης υπήρξαν θερμότατες και γρήγορα οδήγησαν στην συγκρότηση του Λαϊκού Μετώπου. Ο Καραμανλής μετά και την ψήφιση του εκλογικού νόμου προσπάθησε να επισπεύσει όσο μπορούσε την διεξαγωγή των εκλογών και έτσι ανακοίνωσε στις 4 Ιανουαρίου 1956 ότι η εκλογική αναμέτρηση μετατίθεται από την άνοιξη για τις 19 Φεβρουαρίου 1956.[92] Ο Καραμανλής ίδρυσε, ακολουθώντας το παράδειγμα του τέως πρωθυπουργού, το δικό του κόμμα, το οποίο ονομάστηκε Εθνική Ριζοσπαστική Ένωσις (ΕΡΕ).[93] Ύστερα από την εξέλιξη αυτή ο Ε.Σ. έπαψε πλέον να υπάρχει και το κύριο μέρος του κορμού του προσχώρησε στο νέο κόμμα του Καραμανλή. Τα πρώην στελέχη του κόμματος του Παπάγου δεν ήταν τα μόνα που στράφηκαν προς το νέο κόμμα του Μακεδόνα πολιτικού, καθώς και κάποια από το Κ.Φ. προσχώρησαν στη σφαίρα επιρροής του ηγέτη της ΕΡΕ. Συγκεκριμένα κάποια από αυτά τα στελέχη ήταν ο Ευάγγελος Αβέρωφ, ο Κωνσταντίνος Τσάτσος, ο Γρηγόριος Κασιμάτης, ο Δημήτρης Μακρής κ.ά.,[94] οι οποίοι επηρέασαν τη φυσιογνωμία και τον ηγετικό πυρήνα του νέο αυτού πολιτικού σχηματισμού.

Το Κέντρο από την άλλη βρέθηκε σε δεινή θέση μιας και ο νέος εκλογικός νόμος είχε συνταχθεί στα μέτρα της ΕΡΕ. Η ΕΔΑ έδρασε αστραπιαία και εξασφάλισε νέες συνεργασίες και συμμάχους στην προσπάθεια της για την δημιουργία μιας νέας κεντροαριστερής συμμαχίας. Το Κέντρο και ο νέος συνασπισμός που είχε δημιουργήσει, το Δημοκρατικό Κέντρο, απειλούνταν με το φάσμα της εκλογικής αποτυχίας καθώς η τρίτη θέση η οποία ήταν και η πιο πιθανή για να καταλάβει θα του πρόσφερε μια μηδαμινή κοινοβουλευτική παρουσία. Η αντίδραση του Κέντρου υπήρξε άμεση και συγκεκριμένα στις 17.1.1956 έγινε η σύσταση της Δημοκρατικής Ένωσις (Δ.Ε.)[95] ενός συνασπισμού που εμπεριείχε στα «σπλάχνα» του ένα ευρύτατο πολιτικό φάσμα το οποίο κάλυπτε όλα τα κόμματα της αντιπολίτευσης συμπεριλαμβανομένης και της ΕΔΑ (μοναδική εξαίρεση υπήρξε το κόμμα

---

[89] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 23
[90] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 23
[91] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 273

[92] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 26 (Βλ. πίνακα εκλογικών αποτελεσμάτων)
[93] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 274
[94] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 24
[95] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 24

του Σπ. Μαρκεζίνη, το «Κόμμα Προοδευτικών», το οποίο είχε ιδρυθεί το Φεβρουάριο του 1955). Ηγέτης αυτού του νέου συνασπισμού και μελλοντικός πρωθυπουργός σε περίπτωση εκλογικής επιτυχίας τέθηκε ο Γεώργιος Παπανδρέου. Η επικείμενη εκλογική αναμέτρηση έλαβε χαρακτήρα μετωπικής σύγκρουσης ανάμεσα στο κυβερνών κόμμα και σε όλους τους υπόλοιπους πολιτικούς σχηματισμούς που είχαν μείνει εκτός εξουσίας ή είχαν αποκλειστεί από αυτό.

Η συνεργασία του Κέντρου με την ΕΔΑ συμφωνήθηκε να είναι μόνο εκλογική και στα πλαίσια της προγραμματικής διακήρυξης του Δημοκρατικού Κέντρου. Στην ΕΔΑ παραχωρήθηκαν μόλις 20 υποψηφιότητες[96] ώστε σε περίπτωση εκλογικής νίκης του νέου συνασπισμού να εξασφαλιστεί κυβερνητική αυτοδυναμία από την πλευρά του Κέντρου. Η συνεργασία της ΕΔΑ με τους πολιτικούς σχηματισμούς του Κέντρου σηματοδοτούσε την έξοδο της Αριστεράς από την πολιτική απομόνωση στην οποία είχε περιέλθει από τα χρόνια του Εμφυλίου. Η εκλογική αναμέτρηση έφερε στο προσκήνιο μια μεγάλη πολιτική αντίθεση καθώς από την μία πλευρά η Δ.Ε. φαίνεται να συντάραξε τα θεμέλια της τότε ελληνικής κοινωνίας, που βασίζονταν ως επί το πλείστον στις «Εμφυλιακές διαιρέσεις», με την συνεργασία της με την Αριστερά. Από την άλλη η Δεξιά, ή η πλευρά των «εθνικοφρόνων» όπως ήταν αλλιώς γνωστή, έμοιαζε πιο μόνη από ποτέ καθώς θα εκπροσωπούνταν μόνο από ένα κόμμα, γεγονός που υπονόμευε τις βάσεις της κυριαρχίας της καθώς εξέλειπε σε μεγάλο βαθμό το πολιτικό φάσμα και εύρος που χρειάζεται η κάθε πολιτική πλευρά.

Η 19η Φεβρουαρίου έφτασε και η εκλογική αναμέτρηση ανέδειξε άνετο νικητή την ΕΡΕ η οποία εξασφάλισε 165 έδρες.[97] Η ιδιαίτερη φύση του εκλογικού νόμου ήταν αυτή που έδωσε την νίκη στον Καραμανλή παρ' όλο που η Δ.Ε. συγκέντρωσε περισσότερους ψήφους και συγκεκριμένα το 48,2% έναντι του 47,4% της ΕΡΕ.[98] Η νίκη της ΕΡΕ ήταν σημαντική και για το Παλάτι το οποίο είχε στηρίξει ανοιχτά τον Καραμανλή στο πρόσφατο παρελθόν (1955) και ουσιαστικά νομιμοποιούσε την απόφαση που είχε πάρει. Ο εκλογικός νόμος δεν ήταν ο μόνος που συνέβαλε στην άνετη επικράτηση της ΕΡΕ, καθώς η τελευταία στηρίχθηκε δεόντως τόσο από τον στρατό όσο και από τους δημοσίους υπαλλήλους οι οποίοι της πρόσφεραν το 77% των σχετικών ψήφων έναντι μόνο του 18,9% που έλαβε η Δ.Ε. στις σχετικές αυτές κατηγορίες.[99] Οι γυναίκες που ψήφισαν για πρώτη φορά στην ιστορία της Ελλάδας στήριξαν και αυτές στην πλειοψηφία τους τον Καραμανλή. Η στήριξη των συγκεκριμένων κατηγοριών προς την ΕΡΕ επέφερε στην τελευταία δέκα (10) επιπλέον βουλευτικές έδρες. Άλλο ένα πολύ σημαντικό στοιχείο που οδήγησε στην εκλογική νίκη του πολιτικού σχηματισμού του Καραμανλή, ήταν ότι διατήρησε σχεδόν στο έπακρο την εκλογική βάση που είχε δημιουργήσει ο Ε.Σ. παρά τις σημαντικότατες απώλειες στελεχών που έπληξαν την ΕΡΕ πριν τις εκλογές. Πέρα από τους δύο αντιμέτωπους πολιτικούς σχηματισμούς υπήρξαν και Διάφοροι άλλοι που έλαβαν μέρος στις εκλογές και συγκέντρωσαν το 4,08%.Την τελευταία θέση κατέλαβαν οι Ανεξάρτητοι συνδυασμοί Ρεθύμνου που συγκέντρωσαν μόλις το 0,39%. Οι έδρες που διεκδικήθηκαν ήταν 300 και ο

[96] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 25
[97] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 25
[98] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 274

[99] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 25

αριθμός των έγκυρων ψηφοδελτίων ανήλθε στα 3.364.361 τα ποσοστά των οποίων καταμεριστήκαν όπως αναφέρθηκε προηγουμένως.[100]

Στις 29 Φεβρουαρίου 1956 σχηματίστηκε η δεύτερη κυβέρνηση Καραμανλή, κύριο χαρακτηριστικό της οποίας υπήρξε η σχεδόν συθέμελη ανανέωση της με μόλις έναν υπουργό να παραμένει στην θέση την οποία κατείχε και στην προηγούμενη κυβέρνηση. Αυτός ήταν ο Σ. Θεοτόκης ως Υπουργός Εξωτερικών. Νέος Αντιπρόεδρος ορίστηκε ο Α. Αποστολίδης, του οποίου η θέση και ο ρόλος εμφανώς αναβαθμίστηκαν. Κάποιοι υπουργοί της πρώτης κυβέρνησης Καραμανλή παρέμειναν στο αξίωμα αλλά σε διαφορετικά Υπουργεία. Συγκεκριμένα αυτοί ήταν οι Κ. Παπακωνσταντίνου, Γ. Ράλλης, Π. Λεβαντής και Β. Παπαρηγόπουλος, οι οποίοι ανέλαβαν τα Υπουργεία Δικαιοσύνης, Συγκοινωνιών και Δημοσίων Έργων, Παιδείας και Βορείου Ελλάδος αντίστοιχα. Οξύμωρο ή ακόμα και ειρωνικό μπορεί να θεωρηθεί το γεγονός ότι στελέχη που εναντιώθηκαν αρχικά με σθένος στην ανάληψη της πρωθυπουργίας του Καραμανλή (έπειτα από την απόφαση του Παλατιού) αναλάμβαναν πλέον σημαντικότατα Υπουργεία. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι Αρ. Πρωτοπαπαδάκης και Π. Παπαληγούρας οι οποίοι αμφότεροι ανέλαβαν τον υπουργικό θώκο του Υπουργείου Εθνικής Αμύνης και Εμπορίου (και προσωρινώς Βιομηχανίας). Όπως καταγράφηκε και παραπάνω ορισμένα στελέχη από το Κ.Φ. είχαν εισχωρήσει στην ΕΡΕ και τέσσερα από αυτά ανέλαβαν Υπουργεία. Την υπουργική αυτή τετράδα αποτελούσαν οι Δ. Μακρής, Ε. Αβέρωφ, Κ. Τσάτσος και Γ. Κασιμάτης οι οποία ανέλαβαν με τη σειρά τα Υπουργεία Εσωτερικών, Γεωργίας, Προεδρίας και Άνευ Χαρτοφυλακίου. Τα εξόχως σημαντικά Υπουργεία που αφορούν τον οικονομικό τομέα (Υπουργείο Συντονισμού και Οικονομικών) ανέλαβαν οι Δ. Χέλμης και Χ. Θηβαίος. Τέλος το Υπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας ανέλαβε η πρώτη ορκισμένη γυναίκα Υπουργός, η Λίνα Τσαλδάρη.

Ένα από τα πιο «φλέγοντα» ζητήματα που είχε να αντιμετωπίσει η νέα κυβέρνηση Καραμανλή ήταν το Κυπριακό. Η επιθυμία και οι προσδοκίες της Ελλάδας υπάγονταν στην απελευθέρωση της Κύπρου από την Βρετανία (βρετανικό Γραφείο Αποικιών) και στην ένωση της Μεγαλονήσου με την Ελλάδα. Η υλοποίηση ενός τέτοιου σχεδίου προϋπέθετε την σύμφωνη αποχώρηση των Βρετανών από το νησί και επίσης στην εύρεση μιας πρακτικής λύσης για τον τουρκικό πληθυσμό του νησιού. Η Κύπρος όμως ήταν πολύ σημαντική για την Βρετανία κυρίως για στρατηγικούς λόγους. Ο ίδιος ο Βρετανός πρωθυπουργός, Άντονι Ήντεν, είχε δηλώσει πως στην Κύπρο υπήρχαν μείζονος σημασίας εγκαταστάσεις πετρελαίου από τις οποίες ανεφοδιαζόταν συνεχώς η Βρετανία. Η διακοπή αυτών των ανεφοδιασμών θα επέφερε ανεργία και πείνα οπότε η Βρετανία δεν θα εγκαταλείψει ποτέ την Κύπρο, όπως χαρακτηριστικά ειπώθηκε από τον Ήντεν.[101]

Η κυβέρνηση Καραμανλή στόχευε στην γρήγορη επίλυση του Κυπριακού Ζητήματος. Πρότεινε λοιπόν μια συμβιβαστική λύση, η οποία ταίριαζε και με τις προτάσεις του αρχιεπισκόπου Μακαρίου, σύμφωνα με την οποία θα παραχωρούνταν στο νησί ένα νέο Σύνταγμα αυτοκυβέρνησης με τελικό μελλοντικό στόχο την αυτοδιάθεση, χωρίς όμως να προσδιορίζεται το χρονικό της πλαίσιο.[102] Η λύση αυτή θεωρήθηκε ότι θα ήταν

---

[100] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 22 (Βλ. πίνακα εκλογικών αποτελεσμάτων)
[101] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 405
[102] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 25

συμβιβαστική και θα κάλυπτε όλες τις πλευρές και έτσι η κυβέρνηση θα μπορούσε πλέον να ασχοληθεί περισσότερο τόσο με τα εσωτερικά ζητήματα της χώρας όσο και με την βελτίωση των σχέσεων με τους συμμάχους της.

Στην Κύπρο είχε μετατεθεί νέος κυβερνήτης, ο στρατάρχης Σερ Τζων Χάρντινγκ (Sir John Harding). Ο Μακάριος είχε ήδη αρχίσει μαζί του συζητήσεις και διαπραγματεύσεις από τις 4 Οκτωβρίου 1955.[103] Το κλίμα των συζητήσεων ήταν ιδιαίτερα καλό και όλα συνηγορούσαν πως αργά ή γρήγορα η λύση θα δινόταν αμέσως μετά τις ελληνικές βουλευτικές εκλογές. Η ημερομηνία σταθμός για την επίτευξη της οριστικής συμφωνίας θεωρήθηκε η 28η Φεβρουαρίου 1956. Όλα όμως άλλαξαν την ημέρα εκείνη με την άφιξη στη Λευκωσία του Βρεταννού υπουργού Αποικιών Άλαν Λέννοξ – Μπόυντ (Alan Lennox – Boyd) με τις συζητήσεις να καταρρέουν. Η κρίση κορυφώθηκε όταν στις 9 Μαρτίου ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος συνελήφθη και στάλθηκε εξόριστος στις Σεϋχέλλες.[104] Το γεγονός αυτό προκάλεσε αντιδράσεις στο εσωτερικό της χώρας όπου και επικράτησαν τα αντιδυτικά αισθήματα. Η αντιπολίτευση, αλλά ακόμα και κάποια συντηρητικά στελέχη, έπειτα από αυτές τις εξελίξεις προέτρεπαν την κυβέρνηση να ακολουθήσει μια πιο ουδέτερη στάση, όπως έκαναν η Γιουγκοσλαβία και η Αίγυπτος, συνάπτοντας συνθήκες μη επίθεσης με μέλη του Συμφώνου της Βαρσοβίας στα Βαλκάνια.

Η κυβέρνηση πάντως έδρασε άμεσα μετά την σύλληψη του Μακαρίου ανακαλώντας αστραπιαία τον Έλληνα πρεσβευτή στο Λονδίνο, και στράφηκε αμέσως στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ κάνοντας της γνωστό ότι θα της ζητήσει να επαναφέρει το Κυπριακό ζήτημα στο προσκήνιο προσφεύγοντας παράλληλα στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ στο οποίο και κατέθεσε επίσημη διαμαρτυρία. Η κυβέρνηση σε μια προσπάθεια της να περιορίσει τον κοινωνικό αναβρασμό που είχε προκληθεί απαγόρευσε τις δημόσιες συγκεντρώσεις κάτι που όμως δεν πραγματοποιήθηκε όπως θα εξεταστεί παρακάτω. Είχε τονιστεί παραπάνω η δράση της ΕΟΚΑ και η έντονη κόντρα που είχε με τις βρετανικές αρχές, οι οποίες για να την αντιμετωπίσουν αναζωπύρωσαν την διαμάχη ανάμεσα στους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους. Η Βρετανία εκμεταλλεύτηκε τις συγκρούσεις και ανακοίνωσε ότι θα προχωρήσει σε εκτέλεση δια απαγχονισμού δύο εκ των αγωνιστών της ΕΟΚΑ. Πράγματι οι βρετανικές αρχές στις 10 Μαΐου 1956 κρέμασαν τους νεαρούς Μιχ. Καραόλη και Ανδ. Δημητρίου. [105]Στο διάστημα πριν αλλά και μετά τις δύο αυτές εκτελέσεις (9-12 Μαΐου) οργανώθηκαν μεγάλου μήκους κύματος διαδηλώσεις τόσο στην Αθήνα όσο και σε πολλές άλλες πόλεις ανά την ελληνική επικράτεια. Στην Αθήνα η διαδήλωση είχε ηγετική φιγούρα και ομιλητή τον αρχιεπίσκοπο Δωρόθεο, το τέλος της οποίας βρήκε πλήθος κόσμου να κατευθύνετε προς τη βρετανική πρεσβεία. Τα επεισόδια ήταν αναπόφευκτα με τον απολογισμό τους να ανέρχεται σε 4 νεκρούς (3 διαδηλωτές και 1 αστυνομικός), εκατοντάδες τραυματίες καθώς και σε μεγάλο αριθμό προσαγωγών συλλήψεων.[106]

Η πρώτη (εκλεγμένη) θητεία του Καραμανλή βρισκόταν στον αέρα. Τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν βύθισαν και την ίδια την ΕΡΕ στην εσωστρέφεια, με πολλά στελέχη του

---

[103] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 25
[104] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 25
[105] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 275
[106] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 26

κόμματος να θεωρούν πως μια μονοκομματική κυβέρνηση δεν ήταν σε θέση να σηκώσει όλο αυτό το πολιτικό βάρος και θα ήταν σώφρων η δημιουργία ενός εθνικού συνασπισμού. Η πρόταση μομφής προς την κυβέρνηση είχε πλέον κατατεθεί στην Βουλή από την Αντιπολίτευση[107], η οποία συζητήθηκε από τις 21 ως τις 24 Μαΐου, με την κυβέρνηση Καραμανλή τελικά να επιβιώνει. Ο πρωθυπουργός αντικατέστησε πάραυτα τον τότε υπουργό Εξωτερικών Σπύρο Θεοτόκη με τον Ευάγγελο Αβέρωφ ο οποίος πλέον θα αποτελούσε έναν από τους πιο στενούς συνεργάτες του Καραμανλή (διατηρώντας το αξίωμα του ως το 1963). Αναπροσαρμόστηκε έτσι το πλάνο που αφορούσε το Κυπριακό Ζήτημα με βασικούς στόχους την απελευθέρωση του Μακαρίου και την στήριξη από την πλευρά του ΟΗΕ. Επίσης προσπάθησε όσο το δυνατόν περισσότερο να ελέγξει την δράση της ΕΟΚΑ, αλλάζοντας παράλληλα, σε μικρό βαθμό, την πλεύση της Ελλάδας ως προς την εξωτερική πολιτική της. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτέλεσαν η πρώτη (ανεπίσημη) επίσκεψη Σοβιετικού υπουργό Εξωτερικών στην χώρα (Ιούνιος 1956), καθώς και η αποστασιοποίηση και η αποδοκιμασία προς την αγγλογαλλική επέμβαση στο Σουέζ (Οκτώμβριος 1956). Για την επίτευξη κάποιων εκ των στόχων αυτών ο Καραμανλής στράφηκε προς τις ΗΠΑ,[108] τις οποίες επισκέφτηκε για περίπου δύο εβδομάδες (9 με 23 Νοεμβρίου 1956) όπου και συναντήθηκε με τον Αμερικανό πρόεδρο Ντουάιτ Αϊζενχάουερ (Dwignt D. Eisenhower), εκφωνώντας μάλιστα λόγο στη Γ.Σ. του ΟΗΕ για να υποστηρίξει και ο ίδιος την προσφυγή για το Κυπριακό. Αυτή του η κίνηση αρχικά φάνηκε σωστή και επιτυχής. Τον Φεβρουάριο του 1957 συντελέστηκε η πρώτη απόφαση της Γ.Σ. του ΟΗΕ για το Κυπριακό με ενδεχόμενη λύση την ανεξαρτησία της Κύπρου και περίπου δύο μήνες αργότερα ο Μακάριος απελευθερώθηκε και επέστρεψε στην Αθήνα όπου αποθεώθηκε και έτυχε τιμητικής υποδοχής (17 Απριλίου 1957).[109]

Αμέσως μετά την επιστροφή του Μακαρίου, επανήλθαν στο προσκήνιο οι διαβουλεύσεις για την ανατροπή του Καραμανλή και το σχηματισμό ενός συνασπισμού συνεργασίας. Πρωταγωνιστικό ρόλο στις συζητήσεις αυτές είχε το ενοποιημένο (από τις 28 Φεβρουαρίου 1957) πλέον Κόμμα Φιλελευθέρων με μπροστάρη τον συναρχηγό του Σ. Βενιζέλο. Όπως ήδη ειπώθηκε, κάποια στελέχη της ΕΡΕ ήταν θετικά προς αυτή την κατεύθυνση με χαρακτηριστικό παράδειγμα τον αντιπρόεδρο της κυβέρνησης Α. Αποστολίδη, ο οποίος στις 17 Ιουλίου δήλωσε την παραίτησή του από το αξίωμα που κατείχε. Ο Σ. Βενιζέλος ήταν σε συνεχή επαφή με τον Μακάριο πιέζοντας και προτείνοντας του συνεχώς να αναλάβει την πρωθυπουργία ο ίδιος κάτι που τελικά ο αρχιεπίσκοπος αρνήθηκε. Ο Βενιζέλος μετά την αρνητική απάντηση του Μακαρίου στράφηκε προς το Παλάτι και με υπόμνημα που απηύθυνε στον βασιλιά, υπογράμμιζε πως το Κ.Φ. ήταν πρόθυμο να υποστηρίξει μια νέα κυβέρνηση προερχόμενη από την ΕΡΕ αρκεί να ανατραπεί ο Καραμανλής. Ο βασιλιάς Παύλος έπεισε τον Καραμανλή να καθίσει στο ίδιο τραπέζι με το Κ.Φ. κάτι που τελικά έγινε τον Νοέμβριο του 1957. Το βασικό θέμα που συζητήθηκε ήταν η πραγματοποίηση μιας νέας εκλογική αναμέτρησης καθώς και ο εκλογικός νόμος που θα την πλαισίωνε. Ειδικά το τελευταίο σκέλος υπήρξε για πολλά χρόνια «αγκάθι» στις ελληνικές εκλογικές αναμετρήσεις καθώς η κάθε κυβέρνηση μέσω της κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας που απολάμβανε καθόριζε και το επόμενο εκλογικό σύστημα το οποία προφανώς και θα την

---

[107] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 276
[108] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 276
[109] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 26

ωφελούσε. Οι διαπραγματεύσεις για το νέο εκλογικό σύστημα πραγματοποιήθηκαν ανάμεσα στον Γ. Παπανδρέου (συναρχηγό του Κ.Φ.) και του υπουργού εσωτερικών Δ. Μακρή. Οι δύο άνδρες κατέληξαν σε ένα σύστημα ενισχυμένης αναλογικής, το οποίο «ανταμείβει» το πρώτο κόμμα με την πλειοψηφία των εδρών.

Ο Καραμανλής αμέσως μετά τη συμφωνία που αφορούσε τον επόμενο εκλογικό νόμο, συγκάλεσε το πρωί της 27ης Φεβρουαρίου 1958[110] έκτακτο Υπουργικό Συμβούλιο για να εγκριθεί και επίσημα το νέο εκλογικό σύστημα. Το σύστημα αυτό όμως βρήκε αντιρρήσεις από κάποιες πολιτικές προσωπικότητες της ΕΡΕ, με ένα από τα σημαντικότερα πρόσωπα να είναι ο Γ. Ράλλης, ο οποίος εξέφρασε τους φόβους του για το ότι η ΕΔΑ με το νέο αυτό εκλογικό νόμο θα καθίσταται ικανή να δημιουργήσει ένα πολιτικό μέτωπο το οποίο θα αναδεικνυόταν σε αντιπολίτευση. Έτσι ο Γ. Ράλλης παραιτήθηκε από την θέση του, με μια άλλη ηγετική φυσιογνωμία του κόμματος, τον υπουργό Εμπορίου Π. Παπαληγούρα να πράττει το ίδιο. Τους δύο άνδρες ακολούθησαν άλλοι δεκατρείς (13) βουλευτές της ΕΡΕ, γεγονός που αφαιρούσε από την τελευταία την κοινοβουλευτική πλειοψηφία.[111]

Ο Καραμανλής μετά από αυτή την εξέλιξη υπέβαλλε την παραίτηση της κυβέρνησης του και προχώρησε σε άμεση εκκαθάριση στο εσωτερικό του κόμματος του. Οι (προαναφερόμενες) επιδιώξεις του Σ. Βενιζέλου ήταν πιο κοντά από ποτέ στο να πραγματοποιηθούν και να σχηματιστεί μια νέα κυβέρνηση ευρύτερου συνασπισμού από την υπάρχουσα Βουλή. Επικρατέστερα ονόματα για την ανάληψη της προεδρίας ήταν αυτά του Π. Κανελόπουλου και Α. Αποστολίδη. Τα σχέδια του Σ. Βενιζέλου ανατράπηκαν όταν ο Καραμανλής ζήτησε διάλυση της Βουλής και διενέργεια νέων εκλογών. Το πλήγμα ήταν μεγαλύτερο για τον Σ. Βενιζέλο όταν είδε τον συναρχηγό του κόμματός του, Γ. Παπανδρέου να τάσσεται υπέρ της πρότασης του Καραμανλή. Ο βασιλιάς Παύλος αποδέχθηκε τις προτάσεις αμφοτέρων (του Καραμανλή και Παπανδρέου) και στις 5 Μαρτίου 1958 όρισε νέα κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Κ. Γεωργακόπουλο (πρόεδρο του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού). Η μόνη αρμοδιότητα της νέας αυτής κυβέρνησης ήταν ουσιαστικά να προγραμματίσει την ημέρα διεξαγωγής των εκλογών. Η ημερομηνία αυτή τελικά ανακοινώθηκε για τις 11 Μαΐου 1958,[112] αφού όμως είχε εξασφαλιστεί η εμπιστοσύνη της Βουλής και είχε ψηφιστεί ο νέος εκλογικός νόμος που είχε συμφωνηθεί μεταξύ ΕΡΕ και Κ.Φ. (ουσιαστικά μεταξύ Καραμανλή και Παπανδρέου).

Το νέο εκλογικό σύστημα καθιερώθηκε με το ν.3822/ 1958[113] και από τότε και στο εξής υπήρξε ο «φάρος» για τα ακόλουθα συστήματα ενισχυμένης αναλογικής που εφαρμόστηκαν στην Ελλάδα. Στόχος του εκλογικού αυτού νόμου ήταν να εξασφαλίζει το πρώτο κόμμα, όσο το δυνατόν περισσότερο γινόταν, αυτοδύναμη πλειοψηφία. Ο νέος νόμος επιδίωκε επίσης να περιορίσει τη βουλευτική εκπροσώπηση της ΕΔΑ αποτρέποντας την παράλληλα από το να δημιουργήσει συμμαχίες με το Κόμμα Προοδευτικών καθώς και με τα μικρά κεντρώα κόμματα. Για να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός ο νόμος περιελάμβανε εξαιρετικά αυστηρούς φραγμούς όσο αναφορά τη συμμετοχή ενός κόμματος ή κομμάτων συνεργασίας στη Β κατανομή. Συγκεκριμένα 25% για αυτοτελή κόμματα, 35% για τους

[110] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 26
[111] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 26
[112] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 26
[113] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 26

συνασπισμούς δύο κομμάτων και 40% για συνασπισμούς που θα συγκροτούνταν από περισσότερα των δύο κομμάτων.[114] Έτσι λοιπόν παρουσιάστηκε μεγάλο ενδιαφέρον πριν τις εκλογές για το αν η ΕΔΑ καταφέρει να περικλείσει στο «εκλογικό πλευρό» της τα μικρά κεντρώα κόμματα έχοντας τον νέο εκλογικό νόμο απέναντί της.

Η 11η Μαΐου έφτασε και οι εκλογική αναμέτρηση που πραγματοποιήθηκε ανέδειξε νικητή την ΕΡΕ η οποία μάλιστα εξασφάλισε άνετη κοινοβουλευτική πλειοψηφία κερδίζοντας 171[115] έδρες, με αρκετά όμως μειωμένο ποσοστό σε σχέση με τις προηγούμενες εκλογές (41,16 % έναντι του 47,38% των εκλογών του 1956). Η ΕΔΑ έκανε την εκλογική ανατροπή και έλαβε ένα εξωπραγματικό, για τα τότε δεδομένα, ποσοστό της τάξης του 24,42% κερδίζοντας 79 έδρες.[116] Η άνοδος αυτή της ΕΔΑ έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο στην εκλογική αποτυχία του Κ.Φ., το ποσοστό του οποίου αμβλύνθηκε κατά περίπου 28 ποσοστιαίες μονάδες πέφτοντας στο 20,67% (36 έδρες) σε σχέση με το 48,15% των προηγούμενων εκλογών. Ο μεγάλος φόβος, που είχαν ο Καραμανλής με τους ηγέτες του Κ.Φ., της πόλωσης δηλαδή μεταξύ ΕΡΕ και ΕΔΑ φαινόταν να πραγματοποιείται, με τους ηγέτες των δύο αυτών κομμάτων να μην μένουν άπραγοι στην επόμενη εκλογική αναμέτρηση όπως θα δούμε παρακάτω. Η άνοδος αυτή της ΕΔΑ όμως δεν πρέπει να αποτελεί μεγάλη έκπληξη καθώς τα πρώτα σημάδια είχαν δοθεί από τις εκλογές του 1956. Στη συνέχεια η ΕΔΑ εκμεταλλεύτηκε στο έπακρο την κρίση του κεντρώου χώρου και χωρίς χρονοτριβές εξασφάλισε όσες περισσότερες συνεργασίες μπορούσε με Κεντροαριστερούς συνασπισμούς (π.χ. Ηλ. Τσιριμώκος κ.ά.), κινήσεις οι οποίες συντέλεσαν στη διεύρυνση του πολιτικού φάσματος της ΕΔΑ. Άλλα δύο βοηθητικά στοιχεία υπήρξαν η αρνητική στάση της Δύσης σε σχέση με το Κυπριακό Ζήτημα καθώς και η αλλαγή ηγεσίας και πολιτικής κατεύθυνσης του ΚΚΕ τον Μάρτιο του 1956 το οποίο επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από το 20ο Συνέδριο του Κ.Κ. της Σοβιετικής Ένωσης (καθαίρεση του Ν. Ζαχαριάδη κατά τη διάρκεια της 6ης Ολομέλειας της Κ.Ε.). Το γενικό συμπέρασμα που βγήκε από τις συγκεκριμένες εκλογές ήταν η ανάδειξη της Αριστεράς ως αξιωματική αντιπολίτευση και η πτώση λιγότερο της Δεξιάς και πολύ περισσότερο του Κέντρου. Η μέχρι λίγο πρότερα παράνομη Αριστερά κατάφερε να συγκεντρώσει περίπου το ένα τέταρτο των ψήφων, ένα ποσοστό διόλου ευκαταφρόνητο. Οι δεκατέσσερις υπολειπόμενες έδρες μοιράστηκαν ανάμεσα στη ΠΑΔΕ του Σπ. Μαρκεζίνη, Αλ. Μπαλτατζή (κ.α.) και στην ΕΛΚ του Π. Κανελλόπουλου, Στ. Στεφανόπουλου (κ.α.) που κέρδισαν 10 και 4 έδρες αντίστοιχα. Τέλος διάφοροι άλλοι συνασπισμοί συγκέντρωσαν μόλις το 0,16% των ψήφων και έμειναν έξω από την Βουλή. Σε αυτές τις εκλογές διεκδικήθηκαν 300 έδρες και τα έγκυρα ψηφοδέλτια έφτασαν στα 3.847.785 που σημαίνει ότι υπήρξε αύξηση του εκλογικού σώματος.[117]

Στις 17 Μαΐου 1958 ορκίστηκε η Τρίτη διαδοχική κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Κ. Καραμανλή. Μόλις τρεις υπουργοί τις προηγούμενης κυβέρνησης κράτησαν την θέση τους. Αυτοί ήταν ο Ε. Αβέρωφ (Εξωτερικών), ο Δ. Μακρής (Εσωτερικών) και ο Κ. Τσάτσος (Προεδρίας). Ο ίδιος ο Καραμανλής ανέλαβε το Υπουργείο Αμύνης (Υφυπουργός ο Γ. Θεμελής), ενώ άλλαξαν ριζικά τα πρόσωπα στα Υπουργία του οικονομικού τομέα. Ο Α.

---

[114] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 26
[115] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 278
[116] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 278
[117] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 26 (Βλ. πίνακα εκλογικών αποτελεσμάτων)

Πρωτοπαπαδάκης ανέλαβε το Υπουργείο Συντονισμού, ο Κ. Παπακωνσταντίνου ορκίστηκε Υπουργός Οικονομικών, ο Λ. Δερτιλής τέθηκε Υπουργός Εμπορίου και ο Ν. Μάρης τοποθετήθηκε σε αυτό της Βιομηχανίας. Κοινό σημείο όλων αυτών των προσώπων, η πολύ στενή συνεργασία που είχαν με τον ίδιο τον Καραμανλή.

Η νέα κυβέρνηση της ΕΡΕ απαλλαγμένη από εσωτερικές κρίσης και αμφισβητήσεις επιδίωξε από ισχυρότερη πλέον θέση να λύσει το Κυπριακό Ζήτημα όσο πιο γρήγορα γινότανε. Ο Καραμανλής άσκησε πιέσεις ζητώντας την αυτοδιάθεση της Κύπρου και φρόντισε να καταδείξει στους δυτικούς συμμάχους του ότι αν δεν υποστήριζαν την ελληνική θέση τότε και αυτός από τη μεριά του μέσω της ελληνικής κυβέρνησης θα επανεκτιμούσε τις δεσμεύσεις της χώρας τόσο ως προς το ΝΑΤΟ όσο και ως προς τη Δύση (ΗΠΑ). Ο Μακάριος από την πλευρά του άλλαξε πλεύση και πλέον υποστήριζε την ανεξαρτησία εγκαταλείποντας τα σχέδια για ένωση που είχε αρχικά. Έπειτα λοιπόν από διαπραγματεύσεις ο Καραμανλής και ο Τούρκος πρωθυπουργός Αντνάν Μεντερές συναντήθηκαν, στις 16 Φεβρουάριου του 1959, στη Ζυρίχη όπου και υπέγραψαν την αντίστοιχη Συνθήκη.[118] Με την συνθήκη του Λονδίνου επισφραγίστηκε η ανεξαρτησία της Μεγαλονήσου και δημιουργήθηκε η ανεξάρτητη Δημοκρατία της Κύπρου. Με αυτό τον τρόπο δεν γινόταν πλέον λόγος ούτε για «Ένωση» ούτε για «Διχοτόμηση». Η Βρετανία μέσω της συμφωνίας κατείχε πλέον δύο κυριαρχικές βάσεις στο νησί και μαζί με την Ελλάδα και την Τουρκία τέθηκαν ως εγγυητές της ακεραιότητας του νέου ανεξάρτητου κράτους. Επιπλέον η Ελλάδα και η Τουρκία είχαν την δυνατότητα να εγκαταστήσουν μικρά στρατιωτικά τμήματα στο νησί. Το Σύνταγμα που συντάχθηκε για το νέο αυτό κράτος ήταν ουσιαστικά ανεφάρμοστο καθώς η Τουρκοκυπριακή μεριά είχε εκπροσώπηση τόσο στην κυβέρνηση όσο και στις διοικητικές υπηρεσίες σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό από αυτό που θα έπρεπε και τις αναλογούσε. Συγκεκριμένα το ποσοστό της τουρκικής μειονότητας άγγιζε το 18%, με το ποσοστό που θα κατείχαν στις έδρες του κοινοβούλιο να βρισκόταν στο δυσανάλογο 30%. Το αντίστοιχο ποσοστό στις κυβερνητικές υπηρεσίες (αστυνομία) ανέβαινε στο 40%. Ο Ελληνοκύπριος Πρόεδρος και ο Τουρκοκύπριος αντιπρόεδρος έλαβαν το δικαίωμα της αρνησικυρίας σε σημαντικά νομοθετικά ζητήματα. Το σχέδιο αυτό λοιπόν που περιελάμβανε όλα τα παραπάνω κατατέθηκε στο Λονδίνο (όπως προαναφέρθηκε) στον Μακάριο και στον Φαζίλ Κιουτσούκ (ηγέτες ελληνικής και τουρκικής κοινότητας αντίστοιχα) και τους ζητήθηκε να το υπογράψουν. Ο Μακάριος δεν ήταν ευχαριστημένος και φάνηκε εντελώς απρόθυμος να το υπογράψει αλλά εν τέλη προέβη στην υπογραφή της συμφωνίας. Ο Γρίβας δεν μπορούσε να πιστέψει ότι ο αγώνας και οι θυσίες των Κυπρίων που των ακολούθησαν δεν βρήκαν αντίκρισμα και θεώρησε αυτή τη συμφωνία ως εσχάτη προδοσία προς τον «Ιερό Αγώνα» της ένωσης. Αυτή η άποψη υιοθετήθηκε και από πολλούς στην Ελλάδα και κυρίως από την αντιπολίτευση που Κατηγόρησε τον Καραμανλή για προδοσία και υπακοή στο ΝΑΤΟ και στις ΗΠΑ. Η συμφωνία αυτή όμως έλυσε προσωρινά το Κυπριακό Ζήτημα, τουλάχιστον μέχρι το 1963, και έδινε την ευχέρεια στην κυβέρνηση να στρέψη το βλέμμα της προς τα εσωτερικά ζητήματα.

Σε αυτό τον τομέα το κύριο ζήτημα που δέσποζε ήταν τα οικονομικά προβλήματα κατά την περίοδο από το 1958 ως και το 1967, σύμφωνα με έρευνες που έγιναν με αντικείμενο την άποψη της κοινής γνώμης. Το 1958 περίπου το 47% των ερωτηθέντων πολιτών θεωρούσε

[118] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 405

μείζονος σημασίας πολιτικά ζητήματα την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου καθώς και την σταθερότητα των τιμών. Εννέα χρόνια αργότερα και συγκεκριμένα το 1967 το αντίστοιχο ποσοστό έπεσε στο 42% γεγονός στο οποίο συνέβαλε και η ταχύτατη οικονομική ανάπτυξη που προηγήθηκε την περίοδο αυτή.

Πάνω σε αυτό τον τομέα, τον οικονομικό δηλαδή, βασίστηκε και ο δεύτερος μεγάλος στόχος της κυβέρνησης ΕΡΕ. Αυτός ήταν η σύνδεση της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), στόχος ο οποίος υλοποιήθηκε έπειτα από ένα πλάνο κατά την τριετία 1958 - 1961. Η προσπάθεια αυτή τελεσφόρησε στην Αθήνα την 9η Ιουλίου 1961[119] όπου και υπογράφηκε επισήμως η ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ έως και το 1984. Οι κύριοι όροι της συμφωνίας μεταξύ άλλων ήταν η μείωση του ελέγχου των εισαγωγών και των τελωνειακών δασμών καθώς και η υπόσχεση για άμεση ανάπτυξη των μη παραγωγικών βιομηχανιών, που μέχρι εκείνη την χρονική στιγμή προστατεύονταν από τους υψηλούς εισαγωγικούς δασμούς, μέσω της αύξησης της ανταγωνιστικότητας. Η ένταξη σε αυτό τον οικονομικό οργανισμό καταδείκνυε την ταχεία οικονομική ανάπτυξη της χώρας, ιδιαίτερα από το δεύτερο μισό της δεκαετίας του ’50. Οι λόγοι της σύνδεσης όμως δεν πρέπει να θεωρηθούν μόνο οικονομικοί αλλά και πολιτικοί, διότι μέσω αυτής ο Καραμανλής επιθυμούσε όχι μόνο την παγίωση στις σχέσεις της Ελλάδας με την Δύση αλλά και στην εδραίωση και νομιμοποίηση της χώρας στην Ευρώπη, η οποία μέχρι πρότινος θεωρούνταν αβέβαιη.

Παρά την βελτίωση και την άνοδο τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό πλαίσιο οι έριδες που είχε σπείρει ο Εμφύλιος κάθε άλλο παρά είχαν εξαλειφθεί. Η τριετία 1958 – 1961 όχι μόνο δεν οδήγησε στο τέλμα τέτοιου είδους νοοτροπίες αλλά αντιθέτως θα μπορούσε κανείς να πει ότι ίσως τις επανέφερε στην ελληνική επιφάνεια. Αμέσως μετά τις εκλογές επανήλθε ο αυταρχισμός και ο αντικομουνισμός των περασμένων ετών που οδήγησαν στην λήψη έκτατων μέτρων κατά της Αριστεράς από το λεγόμενο «παρακράτος». Πολλοί από αυτούς που ενεργούσαν κατά της Αριστεράς συμμετείχαν εν συνεχεία στο Απριλιανό Πραξικόπημα του 1967. Οι αστυνομικές διώξεις επανήλθαν στην καθημερινότητα των στελεχών ή και των φιλικά προσκείμενων προς την ΕΔΑ, οι απομακρύνσεις από διοικητικές θέσεις επίσης, με την κορύφωση αυτών των ενεργειών να επέρχεται με την (συμβολική – παραδειγματική) σύλληψη και καταδίκη του Μανώλη Γλέζου, γραμματέα της ΕΔΑ και διευθυντή της Αυγής (με βάση το νόμο περί κατασκοπίας)[120].

Περνούσε ο καιρός, ο αυταρχισμός γινόταν όλο και πιο έντονος και τελικά έφτασε στο επίπεδο να ασκείτε ακόμα και σε εκλογικές διαδικασίες. Συγκεκριμένα στις δημοτικές εκλογές της 5ης Απριλίου 1959 ασκήθηκε σε μεγάλο βαθμό προεκλογική βία, κυρίως στην επαρχία, με στόχο τον εκφοβισμό και την αποτροπή υψηλών ποσοστών σε υποψηφίους της Αριστεράς. Τον Ιούνιο του 1959 ιδρύθηκε η Γενική Διεύθυνση Εθνικής Ασφαλείας (ΓΔΕΑ)[121], ένα συντονιστικό όργανο με θεσμικό ρόλο, το οποίο είχε δημιουργηθεί με σκοπό την «αντικομουνιστική δράση». Παράλληλα το παρακράτος, όπως προηγουμένως αναφέρθηκε, ενισχυόταν μέρα με την μέρα. Άλλη μια πρακτική που υιοθετήθηκε ήταν αυτή των

[119] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 27
[120] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 28
[121] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 28

αυτοσυγκεντρώσεων. Η επιστροφή σε ιδεολογίες και πρακτικές του παρελθόντος δημιουργούσε το κλίμα για μια σύγκρουση που δεν θα περιοριζόταν μόνο στο εκλογικό πλαίσιο, αλλά θα ήταν μία σύγκρουση ανάμεσα σε δύο διαφορετικούς «κόσμους» και «ιδεολογίες». Ο πολιτικός περιορισμός του Κέντρου και η αδυναμία ανασυγκρότησης που επέδειξε έδωσε ελευθερία κινήσεων στην ΕΔΑ να δημιουργήσει τις συμμαχίες με μικρότερα κόμματα ώστε να αποτελεί το αντίπαλο εκλογικό δέος της ΕΡΕ. Όλα συνηγορούσαν πως η νέα εκλογική αναμέτρηση θα λάμβανε το χαρακτήρα της σύγκρουσης μεταξύ «εθνικοφρόνων» και «μη εθνικοφρόνων», τουλάχιστον μέχρι τις αρχές του 1961. Βάση λοιπόν αυτών των δεδομένων το Μάρτιο του 1961 η κυβέρνηση πρότεινε την ψήφιση ενός εκλογικού συστήματος «συγγενών κομμάτων», το οποίο θα λειτουργούσε ως πλειοψηφικό έναντι της ΕΔΑ και ως αναλογικό μεταξύ των «εθνικών κομμάτων».[122] Τα κόμματα του Κέντρου όμως δεν συμφώνησαν στην υιοθέτηση ενός τέτοιου συστήματος καθώς επιθυμούσαν έναν εκλογικό νόμο «μη πολωτικού» χαρακτήρα που θα εξασφάλιζε την εκπροσώπησή τους στην Βουλή από τη μία, ενώ παράλληλα από την άλλη δεν θα τους ωθούσε σε συνεργασία με την ΕΔΑ. Η κυβέρνηση εξέτασε την πρόταση των κεντρώων κομμάτων και τελικά την αποδέχθηκε προτείνοντας έναν εκλογικό νόμο ο οποίος βασίστηκε στο αναλογικό σύστημα με συνέπεια να πραγματοποιηθεί η επιθυμία του κέντρου για μη πολωτικές εκλογές.

Ο νέος νόμος ψηφίστηκε (23.6.1961)[123] και αμέσως υπήρξαν εικασίες για επίσπευση των εκλογών με την διεξαγωγή τους να εκτιμάται κοντά στο φθινόπωρο του 1961. Η ανακοίνωση τους όμως άργησε σε μεγαλύτερο βαθμό από αυτό που πολλοί υπολόγιζαν, με μια από τις κυριότερες αιτίες να αποτελεί η μεγάλη προσπάθεια που κατέβαλαν τα κόμματα του Κέντρου για ενοποίηση. Η πολυαναμενόμενη επίσπευση των εκλογών τελικά ανακοινώθηκε την 12η Σεπτεμβρίου, ενώ περίπου μία εβδομάδα αργότερα (19.9.1961) ορίστηκε και η ακριβής ημερομηνία διεξαγωγής του, η οποία ήταν η 29η Οκτωβρίου 1961[124], μετά τη Συμφωνία Σύνδεσης της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Κοινή Αγορά που υπογράφηκε τον Ιούλιο του ίδιου έτους. Την επόμενη μέρα κιόλας η κυβέρνηση Καραμανλή παραιτήθηκε και ανέλαβε υπηρεσιακή, η οποία ήταν επιφορτισμένη να βγάλει εις πέρας την προγραμματισμένη εκλογική διαδικασία. Ο αρχηγός του στρατιωτικού οίκου του βασιλιά, Κ. Δόβας, ανέλαβε πρωθυπουργός και ο πτέραρχος Χ. Ποταμιανός τέθηκε Υπουργός Αμύνης. Το γεγονός αυτό μόνο βελτίωση δεν επέφερε στις τεταμένες σχέσεις Καραμανλή και Παλατιού, αφού ο πρώτος παρουσίασε την κίνηση αυτή ως μία αρκετή σημαντική παραχώρηση της ΕΡΕ προς το Παλάτι. Ο ηγέτης του κυβερνώντος κόμματος, ήδη από το 1958, θεωρούσε τον Χ. Ποταμιανό προσωπικό εχθρό του και προφανώς δεν του ήταν καθόλου ευχάριστη η εμπλοκή και ο έλεγχος που ασκούσε ο τελευταίος στο στράτευμα.

Αυτός ήταν και ένας από τους λόγους που τα κόμματα του Κέντρου λίγο πριν τις εκλογές επήλθαν σε ενοποίηση. Συγκεκριμένα το παλάτι λόγω των προαναφερόμενων κακών σχέσεων του με τον Καραμανλή ενθάρρυνε και πίεσε σε μεγάλο βαθμό τη σύνθεση των κομμάτων του κέντρου σε έναν κοινό συνασπισμό. Άλλος ένας παράγοντας ήταν η επιθυμία

---

[122] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 28
[123] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 28
[124] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 29

των ΗΠΑ για την ενοποίηση του Κέντρου, με την θέση της ΕΡΕ να έρχεται σε απόλυτη συνάρτηση με την επιθυμία τόσο των ΗΠΑ όσων και του Παλατιού(βλ. αλλαγή εκλογικού νόμου). Αυτό που ήθελαν και οι τρεις προαναφερόμενοι παράγοντες ήταν να απομακρυνθεί η ΕΔΑ από την αντιπολίτευση και να πάρει την θέση της ένα κόμμα «εθνικόφρονης αντιπολίτευσης» που στο άμεσο ή στο μακρινό μέλλον θα μπορούσε να ανέβει στην εξουσία, περιορίζοντας έτσι δραστικά τον ρόλο και τη δύναμη της Αριστεράς.

Η συσπείρωση των κομμάτων του κέντρου δημιούργησε ένα νέο πολιτικό σχηματισμό, την Ένωση Κέντρου. Ηγέτης του νέου αυτού κόμματος υπήρξε ο Γεώργιος Παπανδρέου. Για την «γέννηση» της Ε.Κ. χρειάστηκε να τεθούν κάτω από την ίδια πολιτική στέγη οχτώ (8) διαφορετικοί πολιτικοί σχηματισμοί, οι οποίοι στο πολιτικό φάσμα κυμαίνονταν μεταξύ της ΕΡΕ και της ΕΔΑ. Στη νέα αυτή κομματική προσπάθεια συμμετείχαν επίσης η Κεντροαριστερά του Ηλία Τσιριμώκου, η Δεξιά του Στέφανου Στεφανόπουλου, το Κέντρο του Σοφοκλή Βενιζέλου καθώς και πολέμιοι του Καραμανλή, διαφωνούντες της Δεξιάς καθώς και οπαδοί της Αριστεράς. [125]Πολιτικό στήριγμα του Παπανδρέου αποτέλεσε η 8μελή Διοικούσα Επιτροπή που ιδρύθηκε και στην οποία συμμετείχε ένας εκπρόσωπος από το κάθε συγχωνευμένο κόμμα (Γ. Παπανδρέου, Στ. Κωστόπουλος, Γ. Νόβας, Αλ. Μπαλτατζής, Σάββας Παπαπολίτης, Στ. Στεφανόπουλος, Παυσανίας Κατσώτας και Ηλίας Τσιριμώκος). Ουσιαστικός σκοπός της Ε.Κ. υπήρξε ο περιορισμός της ΕΔΑ τουλάχιστον στην τρίτη θέση των εκλογικών αποτελεσμάτων με παράλληλη πτώση του ποσοστού της κάτω από το 20%, κάτι που θα σήμαινε ταυτόχρονα πως η ΕΔΑ θα έπαυε να αποτελεί ρυθμιστικό παράγοντα. Οι εκλογές θα πραγματοποιούνταν τελικά στα τέλη Οκτωβρίου 1961, μετά την υπογραφή της Συμφωνίας Σύνδεσης της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Κοινή Αγορά που έλαβε χώρα τον Ιούλιο.

Η εκλογική αναμέτρηση ανέδειξε μεγάλο νικητή τον Κ. Καραμανλή και την ΕΡΕ, η οποία συγκέντρωσε το 50,81% των ψήφων που μεταφράστηκαν σε 176 έδρες.[126] Η Ε.Κ. σε συμμαχία με το Προοδευτικό κόμμα του Σπύρου Μαρκεζίνη, πέτυχε το σκοπό της κατακτώντας την θέση της αντιπολίτευσης καθώς το 33,65% των ψήφων και οι 100 έδρες την κατέστησαν την δεύτερη πολιτική δύναμη της χώρας. Η ΕΔΑ (ως ΠΑΜΕ, υπό τον Ι. Πασαλίδη) συγκέντρωσε μόλις το 14,62% των ψήφων το οποίο της παρείχε μόλις 24 έδρες. Συμπληρωματικά διάφοροι άλλοι πολιτικοί σχηματισμοί έλαβαν μόλις το 0,92% των ψήφων μένοντας εκτός Βουλής. Στις εκλογές της 29ης Οκτωβρίου 1961 τα έγκυρα ψηφοδέλτια ανέρχονταν στα 4.620.753 και οι έδρες που διεκδικήθηκαν από τα πολιτικά κόμματα ήταν 300.[127]

Η εκλογική αυτή μονομαχία έμελε να αλλάξει για πάντα την ιστορία της Ελλάδας. Αμέσως μετά τα αποτελέσματα των εκλογών διαδόθηκαν φήμες περί νοθείας και διαφθοράς στη διαδικασία, με σκοπό να ευνοηθεί η ΕΡΕ. Συγκεκριμένα αναδύθηκε στην επιφάνεια η υποψία ύπαρξης ενός σχεδίου το οποίο προώθησαν παρακρατικοί μηχανισμοί ώστε να μεθοδεύσουν τα αποτελέσματα των εκλογών. Το σχέδιο αυτό έμεινε γνωστό με την επωνυμία «Περικλής».[128] Οι πληροφορίες έκαναν λόγο για παραστρατιωτικές ομάδες, οι

---

[125] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 29
[126] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 282
[127] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 28 (Βλ. πίνακα εκλογικών αποτελεσμάτων)
[128] Βλ. Richard Clogg, ό.π., σελ.181

οποίες σε συνεργασία με τις δυνάμεις ασφαλείας προσπαθούσαν είτε με άσκηση βίας είτε με ψυχολογικούς εκβιασμούς να αποτρέψουν τους ψηφοφόρους από την ψήφιση αριστερής παράταξης (ΕΔΑ). Τα συμβάντα αυτά λάμβαναν χώρα σε επαρχίες και σε περιοχές που στήριζαν ανέκαθεν την Αριστερά. Ο Γ. Παπανδρέου όταν πια ευρισκόμενος στη θέση του πρωθυπουργού αποκάλυψε το κείμενο του σχεδίου «Περικλής» σε ομιλία του στη Βουλή στις 23 Φεβρουαρίου του 1965.[129] Οι συνεργάτες του Κ. Καραμανλή δεν έπαψαν ούτε στιγμή να αρνιούνται κατηγορηματικά την ύπαρξη αυτού του πλάνου χαρακτηρίζοντας το μάλιστα «ως ένα από τα μεγαλύτερα ιστορικά ψεύδη της εποχής μας».

ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΙΡΝΕΙ ΤΑ ΗΝΙΑ

Η αντίστροφη μέτρηση για την ΕΡΕ είχε αρχίσει και ήταν πλέον θέμα χρόνου για μια πολιτική αλλαγή. Πολιτικές αναταραχές οδήγησαν στη δολοφονία του Γρηγόρη Λαμπράκη (βουλευτής της ΕΔΑ) στη Θεσσαλονίκη πιέζοντας ακόμα περισσότερο τον Καραμανλή. Η σχέση του τελευταίου με το παλάτι δεν διευκόλυνε καθόλου την τότε υπάρχουσα κατάσταση. Ο Έλληνας πρωθυπουργός είχε έρθει σε ρήξη με το Στέμμα εξαιτίας διάφορων θεμάτων με κυριότερο τη σχέση του Παλατιού με τον στρατό. Ο ηγέτης της ΕΡΕ πίστευε πως ο στρατός ασκούσε πολύ μεγάλη εξουσία και επιρροή κάτι που «δεν συνάδει με το δημοκρατικό κράτος της χώρας». Τελικά στις αρχές του 1963 οι σχέσεις μεταξύ Καραμανλή και βασιλιά ήταν κάτι παραπάνω από τεταμένες, ενώ η έχθρα του έμπειρου πολιτικού με την βασίλισσα Φρειδερίκη ήταν πλέον εξόφθαλμη. Η συνύπαρξη Καραμανλή και Στέμματος έφτασε και τυπικά στο τέλος της, στις 11 Ιουνίου 1963.[130] Αφορμή στάθηκε η διαφωνία των δύο πλευρών που αφορούσε την επίσημη επίσκεψη του βασιλικού ζεύγους στην Βρετανία. Ο Παπανδρέου βρήκε την ευκαιρία που έψαχνε καθώς ο Καραμανλής δεχόταν από παντού πυρά και πιέσεις. Το κεντρικό πρόσωπο της αντιπολίτευσης (Γ. Παπανδρέου), επικαλούμενος τη νοθεία και τη διαφθορά των τελευταίων εκλογών αιτήθηκε την διενέργεια νέων και δίκαιων εκλογών χωρίς την ύπαρξη σκιών. Οι απατήσεις και οι ενέργειες του Παπανδρέου με σκοπό την διεξαγωγή νέας εκλογικής αναμέτρησης έμειναν στην ιστορία με τον χαρακτηρισμό «ανένδοτος αγώνας». Ο Καραμανλής έπειτα από όλα αυτά υπέβαλε την παραίτησή του στις 17 Ιουνίου 1963.[131] Στη συνέχεια αφού έγινε δεκτή αυτοεξορίστηκε στο Παρίσι για να επιστρέψει αργότερα και να είναι παρών στην εκλογική αναμέτρηση. Τέλος ορίστηκε υπηρεσιακή κυβέρνηση με επικεφαλή τον Π. Πιπινέλη (ανώτατο δικαστικό λειτουργό και στέλεχος της ΕΡΕ) με μοναδική της ευθύνη να οδηγήσει τη χώρα στις εκλογές της 3ης Νοεμβρίου 1963 (προκήρυξη των οποίων έγινε επίσημα στις 29 Σεπτεμβρίου 1963).

Ο στόχος επετεύχθη για την Ε.Κ. η οποία έστω και με μικρή απόκλιση από την ΕΡΕ κατάφερε να κερδίσει την εκλογική αναμέτρηση. Η Ε.Κ. συγκέντρωσε το 42% των ψήφων και 138 έδρες έναντι του 39,4% και των 132 εδρών της ΕΡΕ. Η ΕΔΑ έμεινα σταθερά στην Τρίτη θέση με 28 έδρες που αντιστοιχούσε στο 14,34% των ψήφων. Οι δύο εναπομείναντες έδρες 3,73%) άνηκαν στο Κ.Π. του Σπ. Μαρκεζίνη. Τέλος διάφοροι άλλοι πολιτικοί σχηματισμοί συγκέντρωσαν μόλις το 0,52% χωρίς να κερδίσουν κάποια έδρα. Τα έγκυρα

---

[129] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 29

[130] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 33

[131] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 407

ψηφοδέλτια ήταν 4.667.154 και οι έδρες που διεκδικήθηκαν 300.[132] Το εκλογικό αυτό αποτέλεσμα ανέτρεψε μια παγιωμένη κατάσταση που πρωτάρχισε το 1952. Αν και υπήρξε σκέψη για συμμαχική κυβέρνηση ανάμεσα σε Ε.Κ. και ΕΡΕ, τελικά κάτι τέτοιο δεν πραγματοποιήθηκε.

Ο βασιλιάς Παύλος ανέθεσε στον Γ. Παπανδρέου το σχηματισμός κυβέρνησης, στις 6 Νοεμβρίου 1963.[133] Δύο μέρες αργότερα (8.11.1963) ο Γ. Παπανδρέου προχωρήσει στο σχηματισμό κυβέρνησης με αντιπρόεδρο το Σοφ. Βενιζέλο, τοποθετώντας τα βασικά στελέχη της Ε.Κ. σε νευραλγικές θέσεις καθώς τα πρόσωπα αυτά διέθεταν την απαιτούμενη εμπειρία κυρίως από την περίοδο 1950-1952. Πολύ σημαντικό γεγονός ήταν η διατήρηση στο υπουργείου Άμυνας του υπηρεσιακού υπουργού (στρατηγού ε.α.) Δ. Παπανικολάου κάτι που ουσιαστικά σήμαινε την αποδοχή από την Ε.Κ. της σχέσης Παλατιού και στρατού. Η κυβέρνηση της Ε.Κ. διήρκησε μόλις 55 μέρες όμως μέσα σε αυτό το διάστημα έγιναν κάποιες σημαντικές μεταρρυθμίσεις. Τα αγροτικά χρέη ρυθμίστηκαν, η παιδεία έγινε δωρεάν προς όλους και οι περισσότεροι από τους πολιτικούς κρατουμένους απελευθερώθηκαν. Οι πολιτικές αυτές αλλαγές σε συνδυασμό με την ευνοϊκή διάθεση του παλατιού προς την Ε.Κ. έφερε τριβές μέσα στους κόλπους της ΕΡΕ. Ο Καραμανλής πρότεινε να αντιταχθούν στο βασιλιά αλλά κανείς από το κόμμα δεν ήθελε σύγκρουση με το παλάτι. Ο Καραμανλής έπειτα από αυτή την εξέλιξη και προβλέποντας την συνέχεια αποφάσισε να παραιτηθεί από την αρχηγεία της ΕΡΕ δίνοντας την θέση σου το στον Π. Κανελλόπουλο και αποχωρώντας τελικά από την χώρα ξανά στις 9.12.1963 [134]πριν την διεξαγωγή των νέων εκλογών.

Η κυβέρνηση Παπανδρέου παρουσιάστηκε στη Βουλή στις 20 Δεκεμβρίου ζητώντας ψήφο εμπιστοσύνης, την οποία και εξασφάλισε έπειτα από της ψήφους της Ε.Κ. και της ΕΔΑ. Αμέσως μετά υπέβαλε την παραίτησή της ζητώντας τη διενέργεια νέων εκλογών, αρνούμενη παράλληλα τη συμμετοχή της σε οποιαδήποτε κυβέρνηση συμμαχίας καθώς και την στήριξη της ΕΔΑ. Ο βασιλιά Παύλος έκανε δεχτό το αίτημα αυτό, ανέθεσε διερευνητική εντολή στον Π. Κανελλόπουλο και εν τέλει διόρισε υπηρεσιακή κυβέρνηση (31.12.1963) με πρωθυπουργό τον Ι. Παρασκευόπουλο, διαλύοντας την υπάρχουσα Βουλή και διακηρύσσοντας νέες εκλογές για τις 16 Φεβρουαρίου 1964. Ο Παπανδρέου σε αυτό το μικρό χρονικό διάστημα στο οποίο ήταν πρωθυπουργός κατόρθωσε να σχεδιάσει το απαραίτητο πολιτικό πλάνο που θα του απέφερε όχι μόνο την εκλογική νίκη στις επερχόμενες εκλογές, αλλά μάλιστα με σημαντική διαφορά από το δεύτερο κόμμα.

Ακριβώς αυτό πέτυχε στις εκλογές τις 16ης Φεβρουαρίου 1964 όπου και με ποσοστό 52,72% των ψήφων συγκέντρωσε 171 έδρες. Η ΕΡΕ μαζί με το συνεργαζόμενο με αυτή κόμμα Κ.Π. του Σπ. Μαρκεζίνη κέρδισαν 107 έδρες με ποσοστό 35,26%. Η ΕΔΑ υπό τον Ι. Πασαλίδη συμπλήρωσε τις εναπομείναντες 22 έδρες (11,80%). Να σημειωθεί σε αυτό το σημείο πως η ΕΔΑ δεν παρουσίασε συνδυασμούς σε 24 εκλογικές περιφέρειες, από τις οποίες είχε λάβει ποσοστό 1,65% στις εκλογές του 1963. Τέλος διάφοροι άλλοι συνδυασμοί συγκέντρωσαν το 0,22% μένοντας έξω από την Βουλή. Οι έδρες που διεκδικήθηκαν ήταν 300 ενώ τα έγκυρα

---

[132] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 33 (Βλ. πίνακα εκλογικών αποτελεσμάτων της 3ης Νοεμβρίου 1963)
[133] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 34
[134] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 35

ψηφοδέλτια ήταν 4.598.839 κάτι που σημαίνει μικρή μείωση σε σχέση με την προηγούμενη εκλογική αναμέτρηση. [135]

Η Ε.Κ. έμπαινε ως κυβέρνηση για δεύτερη συνεχόμενη φορά με τους καλύτερους οιωνούς. Είχε την πλήρη στήριξη των Ελλήνων ψηφοφόρων, οι πολιτικοί της αντίπαλοι φαινόταν πως δεν θα της δημιουργούσαν μεγάλα προβλήματα και το σημαντικότερο είχαν την συμπάθεια του βασιλιά. Το κλίμα αυτό ήρθε να επισκιάσει ο θάνατος του βασιλιά Παύλου. Ο διάδοχός του Κωνσταντίνος έφερε ένα κλίμα αβεβαιότητας και αμφισβήτησης όσο αναφορά τις σχέσεις Παλατιού και κυβέρνησης. Σε αυτή τη δεύτερη θητεία υπήρξαν κάποιες δομικές αλλά άκρως ζωτικές αλλαγές στη δομή της κυβέρνησης. Αρχικά ο Σοφ. Βενιζέλος, που ήταν δεύτερος στην ιεραρχία, απεβίωσε καθιστώντας έτσι τον Γ. Παπανδρέου ως τον αδιαφιλονίκητο ηγέτη της Ε.Κ. από εκείνο το σημείο και έπειτα. Κομβική αποδείχθηκε επίσης η τοποθέτηση του Π. Γαρουφαλιά στο υπουργείο Άμυνας γεγονός που θα αποβεί μοιραίο στη συνέχεια. Τέλος η εκλογή του Ανδρέα Παπανδρέου (γιου του Γεωργίου) ως βουλευτή Αχαΐας και ο άμεσος διορισμός του ως υπουργού Προεδρίας και εν συνεχεία αναπληρωτή υπουργού Συντονισμού, έφερε στην επιφάνεια υποβόσκουσες έριδες μεταξύ των στελεχών του κόμματος καθώς πολλοί από αυτούς δυσαρεστήθηκαν από την ταχεία ανέλιξη του Ανδρέα κυρίως λόγω του ελάχιστου χρόνου που είχε περάσει στο κόμμα και βεβαίως εξαιτίας της συγγένειας του με τον πρωθυπουργό.

Η κυβέρνηση κατά τη διάρκεια του πρώτου έτους της υλοποίησε κάποιες από τις προεκλογικές της υποσχέσεις που αφορούσαν αναδιανομή εισοδήματος και κοινωνική δικαιοσύνη. Συγκεκριμένα αυξήθηκαν οι συντάξεις των αγροτών, επιδοτήθηκαν τα είδη πρώτης ανάγκης και η γραφειοκρατία παραμερίστηκε. Στο χώρο της εκπαίδευσης τα έτη της υποχρεωτικής διδασκαλίας αυξήθηκαν από έξι σε εννέα, ενώ παράλληλα τα πανεπιστημιακά δίδακτρα καταργήθηκαν εντελώς. Επίσης όσοι πολιτικοί κρατούμενοι βρίσκονταν στη φυλακή αφέθηκαν ελεύθεροι. Παρ' όλα αυτά διαταράχθηκε το οικονομικό σύστημα, το οποίο τηρούνταν με ευλάβεια σχεδόν χωρίς αποκλείσεις (1953-1973), καθώς μετά και από προτροπή του Ανδρέα Παπανδρέου οι δαπάνες διογκώθηκαν και η σταθερότητα της δραχμής έχασε την ισορροπία της.

Στην ατζέντα της κυβέρνησης το ζήτημα που είχε ζωτική σημασία για την χώρα ήταν η διαχείριση της κυπριακής κρίσης η οποία επηρέαζε άμεσα τόσο τις ελληνοτουρκικές όσο και τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις. Βασικός πυλώνας των διαπραγματεύσεων για το Κυπριακό άνοιξη – καλοκαίρι 1964) αποτέλεσαν οι προσδοκίες για την «Ένωση», τα ανταλλάγματα που θα δίνονταν προς την τούρκικη πλευρά καθώς και η αποτροπή ενός ελληνοτουρκικού πολέμου. Ο Παπανδρέου έθεσε ως προτεραιότητα την αμυντική ενίσχυση της Κύπρου στέλνοντας έτσι στο νησί μυστική αποστολή σημαντικών μονάδων του ελληνικού στρατού, προσπαθώντας παράλληλα να έχει υπό τον έλεγχό του τον Μακάριο.

Ο έλληνας πρωθυπουργός όμως κάθε άλλο παρά κατάφερε να κρατήσει το κλίμα σε ήρεμα επίπεδα. Έπειτα από επίσκεψή του στην Ουάσιγκτον (23 – 28.6.1964)[136], αποδεχόμενος την πρόσκληση του Αμερικανού προέδρου Λ. Τζόνσον, αρνήθηκε να έρθει σε απευθείας

---

[135] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 33 (Βλ. πίνακα εκλογικών αποτελεσμάτων της 16ης Φεβρουαρίου 1964)
[136] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 36

συνομιλία με τον Τούρκο ομόλογο του (Ι. Ινονού) γεγονός που δημιούργησε σημαντικές τριβές στις σχέσεις ΗΠΑ και Ε.Κ. Η απόρριψη των προτάσεων του Μακαρίου από την τούρκικη πλευρά ενέτειναν την όξυνση του κλίματος. Συγκεκριμένα ο αρχιεπίσκοπος Κύπρου (με το αξίωμα του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας) πρότεινε αναθεώρηση του Συντάγματος σε 13 σημεία του. Πρότεινε, ως σημαντικότερες μεταρρυθμίσεις, την ύπαρξη ενός εθνικού εκλογικού σώματος το οποίο να εκλέγει όλα τα μέλη της Βουλής, τη συγχώνευση των ξεχωριστών δικαστηρίων και τέλος τη στέρηση από τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο του δικαιώματος της αρνησικυρίας για ζητήματα που ψηφίστηκαν από τη Βουλή. Η άρνηση της τουρκικής πλευράς κλιμάκωσε τις τριβές οι οποίες στα τέλη Δεκεμβρίου μετατράπηκαν σε αιματηρά επεισόδια μεταξύ των δύο κοινοτήτων, με την τούρκικη επέμβαση στο νησί και την έναρξη του ελληνοτουρκικού πολέμου να μοιάζουν αρκετά εφικτά.

Τη λύση τελικά έδωσε η αμερικανική πλευρά, η οποία προσπάθησε να κατευνάσει τα πνεύματα ώστε να αποφευχθεί η πιθανή σύρραξη. Ο Αμερικανός πρόεδρος Λίντον Τζόνσον προέβη σε σκληρές δηλώσεις εναντίων της Ελλάδας και της Κύπρου διευκρινίζοντας πως δεν θα επιτρέψει στις δύο χώρες να διαταράξουν άλλο το κλίμα. Επίσης έστειλε επιστολή στον Τούρκο πρωθυπουργό Ινονού (Ιούνιος 1964) υπενθυμίζοντας του πως βάση των συμφωνιών του 1959 οι εγγυητές είχαν το δικαίωμα να επέμβουν αν το καθεστώς που προέκυψε από τις συμφωνίες Ζυρίχης – Λονδίνου βρισκόταν σε κίνδυνο. Η τουρκική πλευρά έπειτα από την επιστολή αυτή τερμάτισε όποια απόπειρα είχε ξεκινήσει για εισβολή στην Κύπρο. Δράση ανέλαβε εν συνεχεία ο υφυπουργός εξωτερικών Τζώρτζ Μπολ ο οποίος κάλεσε τις δύο εμπλεκόμενες μεριές (Ελλάδα – Τουρκία) να διεξάγουν διμερείς διαπραγματεύσεις συναντώντας όμως εν τέλει την άρνηση του Γ. Παπανδρέου ο οποίος δεν επιθυμούσε να παρακάμψει την Κυπριακή κυβέρνηση.

Οι εξελίξεις αυτές, καθώς και η διαφαινόμενη ανάμειξη της οικογένειας Παπανδρέου στην υπόθεση «ΑΣΠΙΔΑ», δημιούργησαν μια σιωπηλή αλλά εμφανή κρίση ανάμεσα στον Παπανδρέου και τον στρατό. Ο Έλληνας πρωθυπουργός στην προσπάθεια του να προλάβει καταστάσεις θέλησε να ασκήσει πλήρη πολιτικό έλεγχο στο στρατό. Στην επιθυμία του αυτή αντιτάχθηκε ο τότε υπουργός Άμυνας. Ο Παπανδρέου απαίτησε την παραίτηση του τελευταίου για να λάβει αρνητική απάντηση. Ο ηγέτης της Ε.Κ. απέπεμψε τον υπουργό από το κόμμα αλλά ακόμα και τότε εκείνος δεν εγκατέλειπε την θέση του. Ο Παπανδρέου τότε απευθυνόμενος στον βασιλιά (Ιούλιος 1965) του ζήτησε να επιβληθεί της κατάστασης και να κάνει το αίτημα του δεχτό. Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος ΄Β (διάδοχος του Παύλου) αρνήθηκε να υλοποιήσει το αίτημα αυτό με την δικαιολογία πως κάτι τέτοιο θα επέφερε αναστάτωση καθώς ο γιος του Παπανδρέου, Ανδρέας βρισκόταν υπό έρευνα για την υπόθεση «ΑΣΠΙΔΑ».

ΣΥΓΧΥΣΗ ΣΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Η σύγκρουση μεταξύ πρωθυπουργού και βασιλιά ήταν η δεύτερη στην ιστορία της Ελλάδας κατά τον 20ο αιώνα που αφορούσε το ίδιο ζήτημα, δηλαδή τον έλεγχο του στρατού. Η ρήξη ανάμεσα στις σχέσεις των δύο ανδρών οδήγησαν στην παραίτηση και ανατροπή της κυβερνήσεως Παπανδρέου, στις 15 Ιουλίου 1965.[137] Η είδηση αυτή ανέβασε τους τόνους στο εσωτερικό της χώρας υποθάλποντας ένα κλίμα σύγχυσης, μέσα στο οποίο πραγματοποιήθηκαν εκδήλωση απεργιών, ταραχών και διαδηλώσεων που διήρκησαν για περίπου 70 ημέρες. Μετά από προτροπή του βασιλιά διορίστηκε την ίδια μέρα κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Γεώργιο Αθανασιάδη – Νόβα, ο οποίος μέχρι τότε διατηρούσε το αξίωμα του προέδρου της Βουλής. Η υποστήριξη που έλαβε από την Ε.Κ. ανερχόταν μόλις σε 26 βουλευτές (οι περισσότεροι άνηκαν στην ομάδα του Μητσοτάκη) και καταψηφίστηκε στη Βουλή στις 5.8.1965.[138] Ο βασιλιάς θέλοντας να αποφύγει την διεξαγωγή νέων εκλογών καθώς πίστευε ότι θα τις κέρδιζε και αυτές ο Παπανδρέου προσπάθησε να σχηματίσει εκ νέου κυβέρνηση με επικεφαλή αυτή τη φορά τον (σοσιαλιστή) Ηλία Τσιριμώκο (20.8.1965). Η προσπάθεια αυτή στέφθηκε επίσης με αποτυχία καθώς πέρα από τον Ηλ. Τσιριμώκο και τον Στ. Στεφανόπουλο μόλις 9 βουλευτές ακολούθησαν τους δύο αυτούς πολιτικούς. Η λύση δόθηκε τελικά στις 24 Σεπτεμβρίου 1965 όταν και ο Στέφανος Στεφανόπουλος μαζί με 45 διαφωνούντες και την παράλληλη στήριξη της ΕΡΕ και του Μαρκεζίνη, κέρδισε την ψήφο εμπιστοσύνης συγκεντρώνοντας 152 υπέρ και 148 κατά, αριθμοί που φανερώνουν πόσο εύθραυστη ήταν η συγκεκριμένη κυβέρνηση.[139] Η κυβέρνηση αυτή κατάφερε να αντέξει μέχρι τα τέλη του 1966 (Δεκέμβριο) κάτι που μπορούσε να θεωρηθεί και ως έκπληξη κάτω από τις συγκεκριμένες συνθήκες. Ο Παπανδρέου ήταν διατεθειμένος να αντεπιτεθεί και να αντιμετωπίσει με δυναμισμό την νέα κυβέρνηση έχοντας ως σύμμαχο την ΕΔΑ κάτι που στους στρατιωτικού και βασιλικούς κύκλους δεν άρεσε καθόλου. Το Παλάτι όμως και συγκεκριμένα ο βασιλιάς είδαν να αμφισβητείται ακόμα και ο θεσμός του θρόνου (μοναρχίας) καθώς ο τελευταίος ενήργησε παίρνοντας προσωπικές πρωτοβουλίες και συγκρούστηκε ανοιχτά και προσωπικά με τον τότε πρωθυπουργό της χώρας χωρίς να ζητήσει καν συμβουλές από την αντιπολίτευση.

Τελικά μια τέτοια κίνηση δεν πραγματοποιήθηκε καθώς ο ηγέτης της ΕΡΕ Κανελλόπουλος και ο Γ. Παπανδρέου συμφώνησαν να πάνε σε εκλογές στα τέλη του 1966 χωρίς όμως να προβάλλουν ως ζήτημα τη θέση της μοναρχίας. Έτσι ο αρχηγός της ΕΡΕ απέσυρε την υποστήριξή του από την κυβέρνηση Στεφανόπουλου και στις 23 Δεκεμβρίου ορίστηκε υπηρεσιακή κυβέρνηση υπό τον Ιωάννη Παρασκευόπουλο (τραπεζίτης) ώστε να οδηγήσει τη χώρα στις εκλογές του Μαΐου 1967. Στα τέλη Μαρτίου υπήρξε ένα γεγονός που πήγε να επηρεάσει της εκλογές καθώς έπειτα από δίκη που πραγματοποιήθηκε με θέμα την υπόθεση «ΑΣΠΙΔΑ» ο Ανδρέας Παπανδρέου βρέθηκε μέσα στους εμπλεκομένους κάτι που είχε ως αποτέλεσμα ο εισαγγελέας να ζητήσει την άρση της βουλευτικής ασυλίας του τελευταίου. Ο πατέρας του Ανδρέα κατάφερε τελικώς να περάσει στον εκλογικό νόμο μια

---

[137] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 410
[138] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 41
[139] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 288

τροπολογία η οποία επέκτεινε την ασυλία του γιου του, καταφέρνοντας έτσι να καλύψει τη χρονική περίοδο ανάμεσα στη διάλυση της Βουλής και των εκλογών.[140]

Η τροπολογία αυτή και η αναστάτωση που επέφερε στη Βουλή ανάμεσα σε Ε.Κ. και ΕΡΕ στάθηκε ως αιτία για την πτώση της κυβέρνησης Παρασκευόπουλου (29-30.3. 1967).[141] Ο βασιλιά κάλεσε τον Γ. Παπανδρέου να σχηματίσει κυβέρνηση, με τον τελευταίο να απαντά αρνητικά. Το χρίσμα δόθηκε στον Κανελλόπουλο ο οποίος διέλυσε τη Βουλή στις 3.4.1967 και προκήρυξε παράλληλα την διεξαγωγή εκλογών στις 28 Μαΐου.[142] Η διάλυση της Βουλής ματαίωσε την αλλαγή του εκλογικού νόμου και έτσι η εκλογική αναμέτρηση θα διεξαγόταν με το σύστημα της ενισχυμένης αναλογικής. Από την πλειοψηφία του πολιτικού κόσμου της χώρας η έκβαση των εκλογών ήταν προδιαγεγραμμένη με νικητή την Ε.Κ. και μάλιστα όπως προβλεπόταν με αυτοδύναμη κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Υπήρχαν όμως τρεις φορείς – παράγοντες που σε καμία περίπτωση δεν επιθυμούσαν το αποτέλεσμα αυτό. Αυτοί ήταν το Παλάτι (βασιλιάς), ο στρατός και η αμερικανική πλευρά, οι οποίοι είχαν όλοι τον ίδιο φόβο που δεν ήταν άλλος από την εκτροπή της «φυσιολογικής» (δεξιάς) πορείας που είχε η χώρα. Αν και ο βασιλιάς είχε συζητήσει ένα είδος πραξικοπήματος με την αμερικανική πλευρά αυτό πραγματοποιήθηκε προς έκπληξή του τα ξημερώματα της 21ης Απριλίου 1967.[143]

---

[140] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 290

[141] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 45
[142] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 46
[143] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 291

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ : ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (1950 – 1967)

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ : 1950 – 1956

Το 1950, μόλις ένα χρόνο μετά το τέλος του ελληνικού Εμφυλίου, η Ελλάδα είχε αρχίσει να επουλώνει τις πληγές που είχαν αφήσει πίσω τους Κατοχή και Εμφύλιος. Η αγροτική και βιομηχανική παραγωγή άρχισε να πλησιάζει τα προπολεμικά επίπεδα όπως ακριβώς και το ελληνικό εθνικό εισόδημα. Αλλά αναλλοίωτο παρέμενε το γεγονός ότι η Ελλάδα ήταν μια φτωχή χώρα. Το κατά κεφαλήν εθνικό εισόδημα ήταν χαρακτηριστικά χαμηλότερο από άλλων χωρών. Συγκεκριμένα υπολογιζόταν στα 130 δολάρια για την Ελλάδα σε σχέση με τα 400 της Γερμανίας, τα 600 της Γαλλίας και τα 1.600 των ΗΠΑ.[144]

Στη νέα αυτή προσπάθεια του ελληνικού κράτους ο αγροτικός τομέας κατείχε ζωτικό ρόλο στην ελληνική οικονομία η οποία κατά γενική ομολογία βασιζόταν πάνω του. Αυτό απεικονιζόταν και στο ΑΕΠ της χώρας του οποίου το 30%[145] αντιπροσωπευόταν από την αγροτική παραγωγή, η οποία παράλληλα απασχολούσε περισσότερο από το ήμισυ (58%) του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού. Οι υπηρεσίες κάλυπταν περίπου το μισό του ΑΕΠ και το ¼ της συνολικής απασχόλησης. Το 20% του ΑΕΠ καλυπτόταν από τον ευρύτερο βιομηχανικό τομέα (μεταποίηση, ενέργεια, κατασκευές και ορυχεία), με το αντίστοιχο ποσοστό της απασχόλησης να πέφτει στο 18%. Αυτές οι διακυμάνσεις όμως δεν επηρέασαν επ' ουδενί τον ταχύ ρυθμό που σημείωνε το ΑΕΠ κατά μέσο όρο.

Διακυμάνσεις παρατηρούνταν και στον κλάδο των επενδύσεων. Η γενική εικόνα αντικατόπτριζε αυξητική τάση των επενδύσεων κυρίως κατά το 1949-1950, όμως την επόμενη ακριβώς χρονιά σημειώθηκε πτωτική πορεία. Το ποσοστό του ΑΕΠ το οποίο καλυπτόταν από τις επενδυτικές δραστηριότητες ήταν χαμηλό και περίπου το ένα τρίτο του χρησιμοποιήθηκε ως βοήθεια στις μεγάλες ανάγκες που είχαν παρουσιαστεί εκείνη την περίοδο. Το βασικό πρόβλημα που αντιμετώπιζε ο τομέας των επενδύσεων έγκειται στο γεγονός ότι ήταν περιορισμένες οι δυνατότητες για μη πληθωριστική χρηματοδότησή του. Η πλειονότητα των επενδύσεων, είτε δημόσιων είτε ιδιωτικών, προέρχονταν από την αμερικανική βοήθεια, με τις υπόλοιπες μακροπρόθεσμες ιδιωτικές επενδύσεις να χρηματοδοτούνταν με έκδοση χρήματος από την Τράπεζα της Ελλάδος. Μόνο ως πρόοδο πάντως μπορούσε να θεωρηθεί το γεγονός ότι η τότε οικονομία πλησίαζε στα προπολεμικά επίπεδα εισοδήματος.

Ο πληθωρισμός συνέχιζε να υφίσταται παρά τα περιοριστικά μέτρα που πάρθηκαν με τη νομισματική μεταρρύθμιση του 1946 για τον περιορισμό του. Ο τιμάριθμος του κόστους ζωής αυξήθηκε κατά 47,9% το 1947, ένα χρόνο αργότερα κατά 23,1%, το 1949 6,4%, κατά 14,5% το 1950 και 9,9% το 1951.[146] Οι αυξητικές τάσεις του τιμαρίθμου εμπόδιζαν την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων. Επιπλέον γεγονότα που συνέβαιναν σε παγκόσμιο επίπεδο συνέβαλαν στις πληθωριστικές πιέσεις, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τον πόλεμο στην Κορέα το 1950. Η πώληση χρυσών λιρών ήταν ένα από τα βασικά μέσα

---

[144] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 59
[145] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 59
[146] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 61

που χρησιμοποιήθηκαν για την συγκράτηση των πιέσεων αυτών. Ο πληθωρισμός όμως συνέχισε να υφίσταται στη χώρα και αυτό οφειλόταν σε πολλές παραμέτρους. Μια από τις σημαντικότερες ήταν η δυσπιστία που περιέβαλε τους Έλληνες πολίτες απέναντι στη δραχμή.

Υπό πίεση βρίσκονταν και τα δημόσια οικονομικά της χώρας κατά το 1949-1950. Οι στρατιωτικές δαπάνες ήταν αυτές που κάλυπταν ένα μεγάλο ποσοστό των εξόδων της χώρας αγγίζοντας το 50% των δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού. Εκπρόσωποι της αμερικανικής κυβέρνησης παρότρυναν την ελληνική πλευρά ,μετά το τέλους του Εμφυλίου, να περιορίσει όσο το δυνατόν περισσότερο αυτές τις δαπάνες. Πολύ σύντομα το πλάνο αυτό δεν εφαρμόστηκε καθώς προέκυψε τόσο ο πόλεμος στην Κορέα όσο και η όξυνση του ψυχροπολεμικού κλίματος. Η αμερικανική πολιτική έδωσε εκ νέου βαρύτητα στις στρατιωτικές δαπάνες, οι οποίες ήταν για τον ελληνικό προϋπολογισμό ένα σημαντικό βάρος. Δεν ήταν όμως το μόνο καθώς υπήρχαν και άλλα κονδύλια με ανάλογη σημασία στα έξοδα του κράτους. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις αποτελούσαν οι μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων, οι επιδοτήσεις προς τους αγρότες και το εξαγωγικό εμπόριο. Το πεδίο των εσόδων ήταν αυτό που είχε να αντιμετωπίσει τα μεγαλύτερα προβλήματα. Ο φορολογικός μηχανισμός ήταν γεμάτος με αδυναμίες, κυρίως αυτός της άμεσης φορολογίας με αποτέλεσμα να μην γίνεται η κατάλληλη συλλογή εσόδων και ταυτόχρονα δημιουργήθηκε φορολογική ανισότητα. Παρ' όλα αυτά το τελικό δημόσιο έλλειμμα ήταν μικρότερο της διαφοράς δαπανών και εσόδων. Η διαφορά αυτή καλυπτόταν κατά κύριο λόγο από την αμερικανική βοήθεια.

Η τελευταία ήταν και αυτή πάνω στην οποία ήταν χτισμένα τα θεμέλια της ελληνικής οικονομίας κατά την περιόδο 1949-1951. Η ανάμειξη των ΗΠΑ στην ελληνική πραγματικότητα είχε αρχίσει ουσιαστικά από το 1947. Η βρετανική κυβέρνηση ανακοίνωσε στις 21 Φεβρουαρίου 1947 ότι δεν μπορούσε πλέον να στηρίζει την ελληνική οικονομία, κάτι που έγινε πραγματικότητα στις 31 Μαρτίου 1947 μέρα που έπαψε η βρετανική (οικονομική) βοήθεια προς την Ελλάδα. Τα αντανακλαστικά των ΗΠΑ ήταν σε εγρήγορση και η αντίδρασή τους άμεση. Στις 12 Μαρτίου του ίδιου έτους το Κογκρέσο εξήγγειλε το «Δόγμα Τρούμαν» και τον Μάιο εγκρίθηκε η παροχή 300 εκ. Δολαρίων ως ενίσχυση προς την Ελλάδα. Από αυτό το ποσό τα 119 εκ. Δολάρια θα χρησίμευαν ως οικονομική βοήθεια, με το υπόλοιπο ποσό να διατίθεται για στρατιωτικούς σκοπούς.[147]

Το σχέδιο Marshall αποτέλεσε την κύρια πηγή εισροής της αμερικανικής βοήθειας. Βάση του σχεδίου αυτού θα παρεχόταν (μεγάλη) οικονομική βοήθεια σε 16 χώρες της Ευρώπης σε βάθος τετραετίας (1948-1952). Τα ποσά που δόθηκαν στην Ελλάδα κατά τα έτη 1947-1952 ήταν υπέρογκα. Η ετήσια αμερικανική βοήθεια κάλυπτε κατά μέσο όρο το 8,4% του ελληνικού ΑΕΠ, ποσοστό που έφτασε το 14% κατά την περίοδο 1949-1950.[148] Η ξένη αυτή βοήθεια ήταν υπεύθυνη για την χρηματοδότηση του μεγαλύτερου μέρους των εισαγωγών, για την κάλυψη μέρους του δημόσιου ελλείμματος, των επενδύσεων και κάποιων σημαντικών έργων της χώρας εκείνη την εποχή. Συγκεκριμένα στην αμερικανική βοήθεια οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό η επιστροφή του ΑΕΠ της χώρας στα προπολεμικά επίπεδα

[147] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 63
[148] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 65

του. Επίσης η οικονομία θα είχε παραμείνει στάσιμη καθώς δεν θα πραγματοποιούνταν εισαγωγές καυσίμων, πρώτων υλών ή ειδών πρώτης ανάγκης. Στον τομέα των έργων που έγιναν με τα χρήματα της αμερικανικής βοήθειας, χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η επισκευή του λιμανιού του Πειραιά και των σιδηροδρόμων, η κατασκευή της θερμοηλεκτρικής μονάδας στο Αλιβέρι καθώς και των υδροηλεκτρικών μονάδων στον Άγρα, Λούρο και Λάδωνα.

Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφεται η αμερικανική βοήθεια προς την Ελλάδα σε εκατομμύρια δολάρια χωρίς όμως να υπολογίζεται η αντίστοιχη στρατιωτική βοήθεια.

Χρονική Περίοδος	Δόγμα Τρούμαν	Σχέδιο Μάρσαλ	Δάνεια και άλλη βοήθεια	Σύνολο	Σύνολο ως % ΑΕΠ
1944-47	-	-	63,1	63,1	-
1947-48	112,6	-	30	142,6	4,4
1948-49	6,5	212,8	13,5	232,8	5,9
1949-50	-	263,6	2,8	266,4	14
1950-51	-	206,8	1	207,8	11,1
1951-52	-	182	0,3	182,3	8,8
1952-53	-	81,2	-	81,2	3,3
Σύνολο	119,1	946,4	110,7	1176,2	8,4

ΠΗΓΗ: Δρακάτος 1997, Πίνακας 1.2, σελ. 20

Όπως φαίνεται και από τον πίνακα, η αμερικανική βοήθεια μειωνόταν με την πάροδο του κάθε έτους. Συγκεκριμένα το 1950-51 παρατηρήθηκε μείωση της τάξης των 57 εκ. Δολαρίων, στα 25 εκ. έφτασε η περικοπή κατά το 1951-52, για να μειωθεί κατά 100 εκ. το 1952-53. Η ελληνική οικονομία έπρεπε να στηριχθεί πλέον στις δικές της δυνάμεις και να απογαλακτιστεί από την αμερικανική βοήθεια. Για να υλοποιηθεί μια τέτοια κίνηση έπρεπε αρχικά να ληφθούν μέτρα για τον περιορισμό των ελλειμμάτων του προϋπολογισμού και του εξωτερικού ισοζυγίου. Επιπλέον έπρεπε να ελεγχθούν οι πληθωριστικές πιέσεις και παράλληλα να εμπιστευτούν ξανά οι Έλληνες πολίτες το νόμισμα ώστε να επιστρέψουν στις τράπεζες. Τέλος έπρεπε να διορθωθεί η υποτίμηση της δραχμής η οποία στην τότε κατάστασή της δεν θα ήταν τίποτα άλλο πέρα από εμπόδιο σε μελλοντικές οικονομικές προοπτικές που θα μπορούσαν να είναι ωφέλιμες για την χώρα.

Με την αμερικανική βοήθεια να μειώνεται συνεχώς η ελληνική κυβέρνηση προσπάθησε να επιφέρει μια οικονομική σταθερότητα στη χώρα. Τα κύρια εργαλεία της προσπάθειας αυτής υπήρξαν, μια μικρή περίοδος αποπληθωρισμού και η μεγάλη υποτίμηση του νομίσματος που θα ακολουθούσε αμέσως μετά.[149] Η πολιτική αυτή άρχισε να εφαρμόζεται από το 1951 για να κορυφωθούν οι προσπάθειες της ένα χρόνο αργότερα (1952).

Ο τότε Υπουργός Συντονισμού της κυβέρνησης Πλαστήρα, εξέδωσε μια σειρά μέτρων τα οποία αφορούσαν κυρίως τα δημόσια οικονομικά της χώρας. Αρχικά επιβλήθηκαν νέοι

[149] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 63

φόροι και έκτατες εισφορές ενώ παράλληλα αυξήθηκαν οι συντελεστές ορισμένων φόρων. Επίσης εφαρμόστηκαν μέτρα που αφορούσαν τη φοροδιαφυγή και τον περιορισμό της. Επιπλέον έγινε προσπάθεια να συγκρατηθούν οι δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού ως συνόλου, ενώ ταυτόχρονα περικόπηκαν κάποιες συγκεκριμένες κατηγορίες δαπανών. Το δημόσιο έλλειμμα μειώθηκε σε αρκετά ικανοποιητικό βαθμό.

Στο νομισματικό τομέα, σημειώθηκε για πρώτη φορά στα μεταπολεμικά χρόνια αρνητικός ρυθμός μεταβολής (-3,3%)[150] στη συνολική πιστωτική επέκταση κατά το 1951-52. Την ίδια περίοδο οι πιστώσεις της Τράπεζας της Ελλάδος που χορηγήθηκαν ήταν λιγότερες σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Το εμπόριο και δη το εισαγωγικό, σε αντίθεση με τη βιομηχανία, ήταν αυτό που επωμίστηκε τον κύριο όγκο των ποσοτικών περιορισμών που επιβλήθηκαν στις χορηγήσεις. Αντίθετα ο κλάδος της γεωργίας έβλεπε οι πιστώσεις προς αυτόν να έχουν συνεχώς αυξητική τάση.

Η εφαρμογή του προγράμματος σταθερότητας προκάλεσε την προσωρινή παύση του ρυθμού αύξησης που σημείωνε το ΑΕΠ τα προηγούμενα έτη. Δεν υπήρξε όμως μείωση του εθνικού εισοδήματος, απλά μια στασιμότητα σε αυτό. Ήδη από το επόμενο έτος καταγράφηκε θετικό πρόσημο στο ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ (0,3% σε σχέση με το 1951). Μείωση κατά 1% (σε ετήσια βάση) της παραγωγής παρατηρήθηκε στη μεταποιητική βιομηχανία, τομέας πάντως που δεν γνώρισε τις ίδιες επιπτώσεις όπως αυτοί της ανεργίας και των επενδύσεων. Συγκεκριμένα η ανεργία αυξήθηκε ενώ οι επενδύσεις μειώθηκαν κατά 7,4%.[151]

Το πρόγραμμα όμως είχε θετικά αποτελέσματα όσο αναφορά τα νομισματικά μεγέθη και το εξωτερικό ισοζύγιο. Επιτεύχθηκε τελικά ο πολυπόθητος έλεγχος του πληθωρισμού (αύξηση του τιμαρίθμου κατά 0,6% το 1952) και παράλληλη μείωση της τιμής της λίρας κατά 20%. Σημαντική μείωση υπήρξε και στο έλλειμμα του ισοζυγίου των τρεχουσών συναλλαγών από τα 285 εκ. δολάρια το 1951 στα 108 εκ. δολάρια ένα χρόνο αργότερα (1952). Οι συναλλαγματικοί πόροι που χάθηκαν έπειτα από την διακοπή της αμερικανικής βοήθεια αντισταθμίστηκαν από την βελτίωση αυτή. Η οικονομία ήταν έτοιμη να περάσει στο επόμενο βήμα που όπως είδαμε παραπάνω θα ήταν η (μεγάλη) υποτίμηση του νομίσματος.

Η τελευταία έλαβε χώρα στις 9 Απριλίου του 1953 έπειτα από σχετική ανακοίνωση του τότε Υπουργού Συντονισμού, Σπ. Μαρκεζίνη. Η δραχμή υποτιμήθηκε κατά 50% έναντι του δολαρίου και των άλλων νομισμάτων της εποχής. Το ελληνικό νόμισμα κατέλαβε τη θέση του μέσα στα ισχυρά νομίσματα εκείνη την χρονική περίοδο με την τιμή του δολαρίου να αυξάνατε από 15.000 σε 30.000 δραχμές. Η δραχμή εισήχθη έτσι στην πειθαρχία του συστήματος σταθερών ισοτιμιών του Bretton – Woods (μέχρι και την κατάρρευση του) μεταβάλλοντας έτσι τους όρους λειτουργίας της οικονομίας καθιστώντας παράλληλα την υποτίμησή της επιτυχημένη. Επέτυχε ταυτόχρονα να κρατήσει τη σχέση δραχμής – χρυσού σταθερή χάρις στη σύνδεσή της με το δολάριο.

Καθοριστικό ρόλο έπαιξε και το γεγονός ότι η υποτίμηση πραγματοποιήθηκε τόσο σε ευνοϊκή διεθνή συγκυρία όσο και σε εγχώρια καθώς το πρόγραμμα σταθερότητας του 1952

---

[150] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 65
[151] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 66

είχε δημιουργήσει τις κατάλληλες βάσεις για αυτήν. Το πλάνο που είχε σχεδιαστεί για την υποτίμηση ήταν καλά και λεπτομερώς μελετημένο. Η επίτευξή του ωστόσο βασιζόταν σε δύο παράγοντες που συνδέονταν άρρηκτα μεταξύ τους. Ο πρώτος αφορούσε τις επιπτώσεις που θα είχε η υποτίμηση στις εγχώριες τιμές και μισθούς, οι οποίες σύμφωνα με το πλάνο θα ήταν όσο το δυνατό λιγότερες. Ο δεύτερος παράγοντας αφορούσε το ελληνικό κοινό και αν αυτό μπορούσε να πεισθεί πως η αξία της δραχμής σε εγχώριο και διεθνές επίπεδο θα έμενε μακροπρόθεσμα σταθερή.

Τα πρώτα μέτρα που θεσπίστηκαν είχαν ως στόχο να ελαττώσουν την επιβάρυνση του κόστους ζωής ώστε να μην χρειαστεί να αυξηθούν αναλογικά και οι μισθοί. Ο προσανατολισμός των μέτρων αφορούσε λοιπόν την συγκράτηση των τιμών βασικών τροφίμων, πρώτων υλών και καταναλωτικών ειδών. Η καθήλωση των μισθών δεν κράτησε για μεγάλο χρονικό διάστημα καθώς τον Ιανουάριο του 1954 το κράτος χορήγησε αυξήσεις μισθών που έφθαναν στο 20%-25%[152], αριθμοί που ισοδυναμούσαν με την απώλεια αγοραστικής δύναμης που υπήρξε το προηγούμενο έτος.

Καθώς εξελισσόταν η υποτίμηση της δραχμής το εισαγωγικό εμπόριο περνούσε σε μια νέα εποχή καθώς πολλοί από τους περιορισμούς των προηγούμενων ετών καταργήθηκαν. Η μονοπωλιακή μορφή που είχε μέχρι τότε και είχε καθιερωθεί από την δεκαετία του 30’ μέσω της ανόδου των τιμών στα εισαγόμενα προϊόντα με σκοπό το κέρδος των εισαγωγέων έπαψε να υφίσταται. Το καθεστώς αυτό καταλύθηκε τον Απρίλιο του 1953, με εξαίρεση πάντων 11 πολυτελών προϊόντων. Σκοπός όλων των παραπάνω ήταν να αυξηθεί η επάρκεια των αγορών σε προϊόντα και να τεθούν την ίδια στιγμή φραγμοί στον πληθωρισμό των κερδών. Μακροπρόθεσμα θα υλοποιούνταν η ενίσχυση του ανταγωνισμού και η εύρυθμη λειτουργία του μηχανισμού των τιμών.

Τα παραπάνω μέτρα συνέβαλαν ώστε να παραμείνει η άνοδος των τιμών στα προβλεπόμενα όρια. Αναμενόμενες και αναπόφευκτες ήταν οι πληθωριστικές επιπτώσεις που ακολούθησαν μια τέτοια μεγάλη υποτίμηση. Ο τιμάριθμος λιανικής αντίκρισε αύξηση της τάξης του 19% μεταξύ Απριλίου και Δεκεμβρίου 1953. Από το σημείο αυτό και μετά όμως οι αυξητικές τάσεις αμβλύνονταν συνεχώς μέχρι την ολοκληρωτική εξάλειψή τους το 1955. Στα τέλη του ίδιου έτος σημειώθηκε αύξηση των τιμών κατά 31% σε σχέση με τον Απρίλιο του 1953. Από το 1955 και έπειτα ο πληθωρισμός πέρασε σε πλήρη έλεγχο με τον μέσο όρο της ανόδου των τιμών να αγγίζει το 2,3%[153] το χρόνο (κατά το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 50’).

Τα αποτελέσματα της υποτίμησης: 1953-56

Η υποτίμηση του 1953 κατάφερε σε σημαντικό βαθμό να επαναφέρει την εμπιστοσύνη του κοινού στη δραχμή και να διατηρήσει τον αναπτυξιακό προσανατολισμό που είχε λάβει η ελληνική οικονομία εκείνη την εποχή. Το κοινό επέστρεψε στις τράπεζες και οι καταθέσεις σε αυτές αναζωπυρώθηκαν, ενώ παράλληλα η υποτίμηση άνοιξε τον δρόμο για την εισροή συναλλάγματος προερχόμενο από άδηλους πόρους. Αυτά τα δύο ήταν εξαρτημένα από την εμπιστοσύνη προς το νόμισμα και χωρίς αυτά το έλλειμμα στις ελληνικές εξωτερικές πληρωμές και η ανάπτυξη δεν θα διαρκούσαν για πολύ.

---

[152] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 66
[153] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 67

Η παραγωγή και οι επενδύσεις ήταν δύο κλάδοι στους οποίους η υποτίμηση είχε άμεσες επιπτώσεις. Στην παραγωγή αυτές ήταν θετικές καθώς το ΑΕΠ το 1953 αυξήθηκε κατά 13% σε σχέση με το 1952 όταν και αυτό παρέμεινε στάσιμο. Η γεωργία και ο βιομηχανικός τομέας ωφελήθηκαν επίσης γνωρίζοντας αξιόλογη άνοδο στην παραγωγή τους. Στην αντίπερα όχθη οι επενδύσεις έμοιαζαν υποτονικές και διστακτικές κατά την περίοδο 1953-54, με μόνη εξαίρεση να αποτελούν οι επενδύσεις για τις κατοικίες. Το σημείο καμπής προς τα επάνω έγινε το 1955 όσο αναφορά τις επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα με τις αντίστοιχες του δημοσίου να ανακάμπτουν από το 1956 και μετά.

Προφανώς μια τέτοια υποτίμηση θα επηρέαζε και το εξωτερικό ισοζύγιο πληρωμών. Στον τομέα του εξωτερικού εμπορίου το 1953 υπήρξε αύξηση των εξαγωγών με ταυτόχρονη μείωση των εισαγωγών κάτι που οδήγησε στη συρρίκνωση κατά 33% σε σχέση με το 1952 του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου.[154] Η κατάσταση αυτή δεν διήρκησε για πολύ καθώς ήδη από το 1954 και μετά οι εισαγωγές υφίστανται εκ νέου αυξητικές τάσεις. Ταυτόχρονα οι εξαγωγές συνέχιζαν την ανοδική τους τάση έως και το 1956 όπου και παρουσιάστηκαν κάποια πρώτα σημάδια της επικείμενης κάμψης. Όπως υπογραμμίστηκε και λίγο παραπάνω οι άδηλοι πόροι ήταν ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα της υποτίμησης. Η εισροή των συναλλαγματικών εσόδων από τα μεταναστευτικά εμβάσματα, τον τουρισμό και την ναυτιλία ήταν άμεση και μέχρι το τέλους του 1956 οι καθαρές εισπράξεις που προέρχονταν από τους άδηλους πόρους ήταν τριπλάσιες σε σχέση με τις αντίστοιχες του 1952. Πλεονασματικό καταγράφηκε το ισοζύγιο των εξωτερικών πληρωμών την περίοδο 1953-56 ενώ τα αποθέματα της Τράπεζας της Ελλάδος σε συνάλλαγμα αυξάνονταν.

Η υποτίμηση είχε θετικό πρόσημο και στις τραπεζικές καταθέσεις. Όπως ήδη αναφέρθηκε η εμπιστοσύνη του κοινού στο νόμισμα αποκαταστάθηκε, κάτι που όμως δεν έγινε αμέσως. Η αλλαγή αυτή επήλθε σταδιακά με επίκεντρο την περίοδο 1953-56. Το κοινό επέστρεψε στις τράπεζες και έπαψε σε μεγάλο βαθμό να στηρίζεται στο χρυσό. Η αύξηση των ιδιωτικών καταθέσεων την εξεταζόμενη αυτή περίοδο αντικατοπτρίζεται στον πίνακα που ακολουθεί:[155]

Έτος	Αύξηση σε%
1954	42
1955	38
1956	39

Η επιστροφή στις εμπορικές τράπεζες κορυφώθηκε την περίοδο 1956-57 όταν και γνώρισε αύξηση της τάξεως του 76%. Η Τράπεζα της Ελλάδος δεν άφησε ανεκμετάλλευτη την εξέλιξη αυτή και έτσι τον Μάιο του 1956 αύξησε στο 10% (από το 7%) τα επιτόκια καταθέσεων ταμιευτηρίου και προθεσμίας. Η έντονη αυτή αύξηση των καταθέσεων δημιούργησε προβλήματα στην ρευστότητα των τραπεζών και η χρηματοδότηση της οικονομίας έπαψε έτσι να είναι μείζων περιορισμός. Τα κεφάλαια της ΤτΕ που χρησιμοποιούνταν για την χρηματοδότηση της οικονομίας μειώθηκαν σταδιακά.

---

[154] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 67
[155] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 67

Η διανομή του εισοδήματος ήταν άλλος ένας πολύ σημαντικός τομέας της οικονομίας στον οποίο η υποτίμηση άσκησε επιρροή. Τα προηγούμενα χρόνια και κυρίως κατά την δεκαετία του 40' η αναδιανομή του εισοδήματος πραγματοποιήθηκε σε βάρος των φτωχότερων τάξεων. Αυτό που κατάφερε η υποτίμηση ήταν να ανατρέψει σε κάποιο βαθμό την κατάσταση αυτή. Τα κέρδη από το σύνολο του εμπορίου (εισαγωγικό – εξαγωγικό) μειώθηκαν, με τους αγρότες να αντικρίζουν αύξηση στις πωλήσεις τους και ταυτόχρονη βελτίωση των τιμών των αγροτικών προϊόντων. Οι μισθωτοί ήταν μια κοινωνική ομάδα που έδειχνε εκ πρώτης όψεως να βγαίνει χαμένη από την υποτίμηση αλλά μακροπρόθεσμα μάλλον μπορούσε να θεωρεί εαυτό κερδισμένη λόγω των καλύτερων μελλοντικών προοπτικών που εμφανίζονταν σε τομείς όπως η απασχόληση, οι μισθοί και η παραγωγικότητα που προβλεπόταν ότι θα γνώριζαν σημαντική αύξηση. Η υποτίμηση όμως απέτυχε να επιφέρει κάποια αλλαγή στην ανισοκατανομή του πλούτου που έλαβε χώρα την προηγούμενη δεκαετία. Αυξάνοντας την τιμή του χρυσού μάλλον επέτυχε το αντίθετο, καθώς αυτή η ανισοκατανομή παρέμεινε αμετάβλητη. Ο λόγος ήταν ότι ο χρυσός ήταν το κύριο εργαλείο στήριξης του πλούτου αυτού.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΕΞΙΑΣ

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως το βασικό ζήτημα της κυβέρνησης Παπάγου αποτέλεσε η οικονομική ανασυγκρότηση της Ελλάδας. Η αμερικανική βοήθεια υπήρξε ο πυλώνας της οικονομικής ενίσχυσης της χώρας αποτελώντας σχεδόν το ήμισυ του προγράμματος δημόσιων επενδύσεων. Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί πως με την ανάληψη της εξουσίας από τον Παπάγο ξεκίνησε μια προσπάθεια οικονομικής ανάπτυξης με υπεύθυνο εξ ολοκλήρου το ελληνικό κράτος. Αρχικά εγκαταλείφθηκαν γρήγορα ορισμένες σκέψεις της πρώτης μεταπολεμικής περιόδου, οι οποίες προέτρεπαν την οικονομία να στραφεί από την γεωργία προς την βιομηχανία με την καθοδήγηση του κράτους. Αυτό που έγινε όμως ήταν η προσπάθεια αποκατάστασης της αξιοπιστίας του ελληνικού νομίσματος το οποίο είχε υπονομευτεί σε πολύ μεγάλο βαθμό λόγω του πληθωρισμού τα χρόνια της Κατοχής καθώς και των πρώτων μεταπολεμικών χρόνων. Με την επίβλεψη των ΗΠΑ η Τράπεζα της Ελλάδας διατήρησε την σταθερότητα της δραχμής επιτρέποντας παράλληλα την πώληση χρυσών λιρών μέσω ενός κανόνα ανταλλαγής ο οποίος εφαρμόστηκε την περίοδο αυτή. Η πρακτική αυτή δεν άντεξε για πολύ καθώς τον ίδιο χρόνο διακόπηκε με σκοπό να προληφθεί η αποθησαύριση των χρυσών λιρών.[156]

Οι κανόνες που αναφέρθηκαν παραπάνω αποτέλεσαν την πυξίδα της μακροοικονομικής πολιτικής που ακολούθησαν οι κυβερνήσεις της περιόδου 1953-1973. Προφανώς υπήρχαν διαφορές στην εφαρμογή τους λόγω των διαφορετικών κυβερνήσεων.

Η κυβέρνηση της ΕΡΕ ήταν εκείνη που ακολούθησε σε μεγαλύτερο βαθμό τους κανόνες της δημοσιονομικής πειθαρχίας. Η οικονομία συνέχιζε να αναπτύσσεται αλλά δεν κατάφερε να εκσυγχρονιστεί πλήρως. Το Ακαθόριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ) αυξήθηκε φτάνοντας το ποσοστό του 7,3%.[157] Από το 1957 και μετά ο τακτικός προϋπολογισμός ήταν πλεονασματικός και μέχρι το 1962 το πλεόνασμά του αυξανόταν. Οι δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού παρέμειναν σταθερές ως ποσοστό του ΑΕΠ. Ωστόσο το δημόσιο έλλειμμα

---

[156] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 270
[157] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 390

αυξήθηκε χωρίς πάντως να ξεπεράσει το 2% του ΑΕΠ. Το γεγονός αυτό ήταν αποτέλεσμα της ανόδου που σημειώθηκε στις δημόσιες υπηρεσίες. Η αύξηση στον τομέα αυτόν άγγιξε το 21% ετησίως κατά την τετραετία 1958-1961. Το στοιχείο αυτό σε συνδυασμό με τις επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν σε δημόσιους οργανισμούς όπως η ΔΕΗ, ο ΟΤΕ και η ΑΤΕ κατέδειξαν την προσπάθεια που συντελούνταν ως προς την ανάπτυξη της χώρας.

Το νέο πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων που εκπονήθηκε έδινε μεγαλύτερη βαρύτητα στην αναβάθμιση του οδικού δικτύου και σε εγγειοβελτιωτικά έργα. Ταυτόχρονα ο ΟΤΕ ήταν υπεύθυνος για τον εκσυγχρονισμό των τηλεπικοινωνιών με βασικό πυλώνα την ΔΕΗ συνεχίστηκε η παραγωγή και η παροχή ρεύματος. Την οχταετία 1956 – 1964 δρομολογήθηκε μια σειρά από έργα κάποια από τα οποία ήταν η εκκίνηση των έργων στον Αχελώο καθώς και η προσθήκη δύο θερμοηλεκτρικών μονάδων στην Πτολεμαΐδα καθώς και η υδροηλεκτρική μονάδα στον ποταμό Μέγδοβα.

Όσο αναφορά το βιομηχανικό τομέα, ιδρύθηκαν το διυλιστήριο Ασπροπύργου το 1958 και το εργοστάσιο αζωτούχων λιπασμάτων στην Πτολεμαΐδα το 1963 με κρατική πρωτοβουλία. Η χρονική περίοδος από το 1959 ως το 1963 υπήρξε κομβική καθώς τότε συντελέστηκε η υπογραφή μερικών από τις σημαντικότερες συμβάσεις με ξένους επενδυτές γεγονός το οποίο προήλθε σε σημαντικό βαθμό από το νόμο 2687/1953[158] ο οποίος ήταν Περί επενδύσεως και προστασίας κεφαλαίων εξωτερικού. Οι επενδύσεις οι οποίες εισήχθησαν από τον νόμο αυτόν υπήρξαν καθοριστικές για την ανάπτυξη σε υψηλά επίπεδα της βιομηχανίας κατά την δεκαετία 1963-1973. Τέλος, στο τομέα των επενδύσεων σημαντική άνοδο επέδειξε ο τουρισμός, μέσω του ΕΟΤ. Τα κυριότερα αίτια της απογείωσης του τουρισμού στα τέλη της δεκαετίας του 1950 υπήρξε η άνοδος του βιοτικού επιπέδου στη Δυτική Ευρώπη, η ανάπτυξη της μαζικής αερομεταφοράς και τέλος η βελτίωση των εσωτερικών επικοινωνιών (είχαν σχεδόν καταστραφεί λόγω Εμφυλίου), στοιχεία που έριξαν το ταξιδιωτικό κόστος και ανήγαγαν τον ελληνικό τουρισμό σε ένα από τα πιο δυνατά χαρτιά της ελληνικής βιομηχανίας.

Η ίδρυση του ΟΓΑ (Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων) το 1961 αποτέλεσε τη σημαντικότερη πρωτοβουλία μη επενδυτικού χαρακτήρα του κράτους κατά την περίοδο 1956-1963. Η κύρια ευθύνη του οργανισμού υπήρξε η καταβολή των συντάξεων και η παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στους αγρότες καθώς και η ανάληψη της ασφάλισης των φυτικών παραγωγών από τις καιρικές συνθήκες.

Οι μέθοδοι άσκησης της νομισματικής πολιτικής πήραν την οριστική τους μορφή έπειτα από την ανάληψη της διοίκησης της ΤτΕ από τον Ξενοφών Ζολώτα το 1955. Ο σημαντικότερος κανόνας που τέθηκε ήταν ότι η νομισματική και πιστωτική επέκταση δεν θα υπερέβαινε τα όρια που έθετε το καθεστώς της σταθερής ισοτιμίας. Η συγκεκριμένη πολιτική ήταν επεκτατική (εξαίρεση το 1961), η χρηματοδότηση της οικονομίας συντελούνταν κατά κύριο λόγω άνετα και από το 1957 και έπειτα τα επιτόκια άρχισαν να μειώνονται, για να σταθεροποιηθούν τελικά σε εμφανώς χαμηλότερα επίπεδα το 1961.

---

[158] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 81

Στην αντίπερα όχθη, η εισοδηματική πολιτική της περιόδου 1956-1963 υπήρξε περιοριστική. Οι πληροφορίες που διατίθενται δεν είναι επαρκής για να έχουμε πλήρη γνώση στο συγκεκριμένο ζήτημα, αλλά σύμφωνα με αυτές, οι αυξήσεις στα ημερομίσθια των εργατών στη βιομηχανία ήταν χαμηλότερα από την αύξηση της παραγωγικότητας με εξαίρεση το 1961-62. Παρ' όλα αυτά, μόνο το 1959 σημειώθηκε μείωση ημερομισθίου, ενώ τις υπόλοιπες χρονιές της περιόδου 1956-1963, η αύξηση των αποδοχών υπερέβαινε την άνοδο του τιμαρίθμου. Αναμφίβολα υπήρξε βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των μισθωτών. Οι αυξήσεις στο κατά κεφαλήν εισόδημα έφτασαν στα 500 δολάρια ΗΠΑ το 1964 από τα 112 δολάρια ΗΠΑ το 1951. Αυτές οι αυξήσεις όμως δεν συνάδουν με την αύξηση της παραγωγικότητας εκείνης της εποχής.

Άλλος ένας τομέας ο οποίος αναπτύχθηκε και έφτασε να κυριαρχεί σε παγκόσμια κλίμακα ήταν αυτός της ελληνικής ναυτιλίας. Πολλοί Έλληνες εφοπλιστές προχώρησαν στην αγορά των αμερικανικών πλοίων «Λίμπερτι» (φορτηγά πλοία αμερικάνικης προέλευσης που κατασκευάστηκαν στον ΄Β Παγκόσμιο Πόλεμο)[159] μετά το τέλος του πολέμου χτίζοντας έτσι τις βάσεις ώστε τα πλοία ελληνικής ιδιοκτησίας να αποτελέσουν τον μεγαλύτερο ναυτικό στόλο παγκοσμίως. Τα έσοδα του εμπορικού ναυτικού τη χρονιά 1955 ανήλθαν στα 28.000 δολάρια ΗΠΑ και οι απασχολούμενοι εργάτες έφταναν τους 35.000.[160]

Παρά τα όσα έγιναν η οικονομία σε κάποιες εκφάνσεις της παρέμενε εύθραυστη. Η μηχανοποίηση της γεωργίας συντέλεσε στην μεγαλύτερη αποδοτικότητα της αλλά αυτό είχε ως αποτέλεσμα να παραμείνει ο τομέας με το λιγότερο κέρδος όσον αφορά το κατά κεφαλήν εισόδημα. Οι εισαγωγές αγαθών στις οποίες προχωρούσε η χώρα ήταν περισσότερες από τις εξαγωγές της. Επιπροσθέτως, ο κύριος όγκος των κεφαλαίων που τροφοδοτούσαν την ελληνική οικονομία προέρχονταν από εξωτερικό δανεισμό και διανέμονταν μέσω κρατικών υπηρεσιών. Τέλος η δημόσιες υπηρεσίες έγιναν ένας από τους κυριότερους εργοδότες της χώρας. Το 1963 εργάζονταν στο δημόσιο περίπου το 33% όσων δεν ασχολούνταν με την γεωργία.[161] Συνολικά πάντως για τους περισσότερους Έλληνες φαίνεται ότι η δεκαετία του 1950 ήταν αυτή που επέφερε μια κάποια βελτίωση στο βιοτικό τους επίπεδο σε σύγκριση με τις κακουχίες και τις ταλαιπωρίες των προηγούμενων ετών που επήλθαν κυρίως από τις πολεμικές συγκρούσεις που προηγήθηκαν.

ΕΝΩΣΗ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΙΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: 1963-1966

Η οικονομική πολιτική που ακολούθησε η ΕΡΕ κατά τα χρόνια της της διακυβέρνησης της άλλαξε από την κυβέρνηση Κέντρου και τις διάδοχες κεντρώες κυβερνήσεις. Οι επιθυμίες του πληθυσμού και οι νέες διεθνείς αντιλήψεις που επικράτησαν κατά τη δεκαετία του '60 όρισαν σε μεγάλο βαθμό τις αλλαγές που επήλθαν ή και θεσμοθετήθηκαν. Οι αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν πάντως δεν αναίρεσαν τους οικονομικούς κανόνες των προηγούμενων ετών.

---

[159] Βλ. Richard Clogg, ό.π., σελ. 175
[160] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 390
[161] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 391

Υπήρξε χαλάρωση στη δημοσιονομική πειθαρχεία η οποία πάντως δεν εγκαταλείφθηκε. Οι μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων και οι δαπάνες που καταβλήθηκαν για την παιδεία ήταν οι κύριοι λόγοι για την αύξηση του καταναλωτικού χαρακτήρα δαπανών του προϋπολογισμού ως ποσοστό του ΑΕΠ. Ταυτόχρονα όμως, παρατηρείται μια επιβράδυνση ως προς την αύξηση των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις. Έτσι, το συνολικό δημόσιο έλλειμμα συνέχισε να κινείται σε χαμηλά ποσοστά του ΑΕΠ.

Κάποιες αλλαγές διαφαίνονται και στην εισοδηματική πολιτική σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Συγκεκριμένα ευνοήθηκαν οι αυξήσεις των αποδοχών οι οποίες ήταν σχεδόν ίσες με την αύξηση της παραγωγικότητας. Την τετραετία από το 1964 ως το 1968 ο μέσος μισθός αυξήθηκε όσο και η παραγωγικότητα της εργασίας. Στον κλάδο της βιομηχανίας, κατά τα έτη 1963-1967, οι αυξήσεις των ημερομισθίων ξεπέρασαν σε μικρό βαθμό αυτές της παραγωγικότητας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την σημαντική βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων καθώς οι ρυθμοί αύξησης της παραγωγικότητας ήταν ιδιαίτερα υψηλοί τα χρόνια εκείνα.[162]

Η δημοσιονομική και εισοδηματική πολιτική των κεντρώων κυβερνήσεων είχε επιφέρει μερική άνοδο του πληθωρισμού και επιπλοκές στο εξωτερικό ισοζύγιο. Συγκεκριμένα στα μέσα του 1965 η οικονομία δεχόταν πληθωριστικές πιέσεις και το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο είχε μεγαλώσει αρκετά. Παρ' όλα αυτά δεν μπορεί να παραβλέψει κανείς ότι υπήρχε μεγαλύτερη ελευθερία από κάθε άλλη φορά μετά τα χρόνια του πολέμου, κάτι που είχε ως αποτέλεσμα να ξεκινήσει σε μικρή κλίμακα ο επαναπατρισμός Ελλήνων μεταναστών κυρίως από τη Δυτική Γερμανία. Κάποιοι από αυτούς που επέστρεψαν πίσω στην Ελλάδα, έστησαν μικρές επιχειρήσεις κυρίως στον τομέα παροχής υπηρεσιών. Επιπροσθέτως τα ήπια μέτρα που πήρε ο Παπανδρέου για τον πληθωρισμό επέφεραν ανησυχία στις τάξεις της οικονομικής ελίτ της χώρας. Αυτό συνέβαινε διότι διαφαινόταν σημαντική απειλή στη σταθερότητα των τιμών που είχε επιτευχθεί κατά την πρώτη κυβέρνηση της ΕΡΕ (πτώση των τιμών στα καταναλωτικά αγαθά το 1962). Οι εξελίξεις αυτές οδήγησαν στην ανάγκη εξισορρόπησης των επεκτατικών προωθήσεων που έφεραν κάποια από τα παραπάνω ζητήματα και για το λόγο αυτό την τριετία από το 1964 - 1966 η νομισματοπιστωτική πολιτική υπήρξε πιο συντηρητική.

Τέλος εμφανίστηκε στο (οικονομικό) προσκήνιο ένα πρόβλημα που είχε της ρίζες του από το 1953 και έχει μείνει γνωστό ως «χρυσοφιλία».[163] Αυτό το πρόβλημα είχε να κάνει με τη μη εμπιστοσύνη προς την δραχμή παρά τη σταθεροποίησή της που συντελέστηκε για μια δεκαετία. Συγκεκριμένα αυτό εκδηλώθηκε στα τέλη του 1963 και το καλοκαίρι του 1964, έπειτα δηλαδή από την εκλογική νίκη της Ένωσης Κέντρου και την κυπριακή κρίση αντίστοιχα. Το αποτέλεσμα αυτών των δύο γεγονότων ήταν η σε πολύ μεγάλη κλίμακα ζήτηση χρυσών λιρών και η ρευστοποίηση καταθέσεων. Η πώληση λιρών σε πολύ μεγάλες ποσότητες ήταν και η λύση που έδωσε η ΤτΕ για να ξεπεραστεί επιτυχώς το παραπάνω πρόβλημα. Τελικά η αγορά των χρυσών λιρών καταργήθηκε το Δεκέμβριο του 1965.

---

[162] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 82
[163] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 82

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ: Η ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΩΝ 1967 – 1974 (ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ)

ΑΙΤΙΑ ΠΟΥ ΟΔΗΓΗΣΑΝ ΣΤΟ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ

Δύο από τις θεμελιώδεις αιτίες για την επιβολή της Απριλιανής δικτατορίας υπήρξε αρχικά η κρίση εξουσίας που παρουσιάστηκε κατά τη δεκαετία του 60'. Η δεύτερη αιτία μπορεί να χαρακτηριστεί και «προσωποποιημένη» καθώς από πολλούς ο Ανδρέας Παπανδρέου θεωρείται υπεύθυνος για την κινητοποίηση της στρατιωτικής ομάδας που επέφερε την δικτατορία στην Ελλάδα.

Όσο αναφορά την πρώτη αιτία της κρίσης εξουσίας, αυτή εμφανίζεται κατά τις αρχές της δεκαετίας του 60' όταν η μονοκομματική διακυβέρνηση της Δεξιάς άρχισε να παρουσιάζει εσωτερικές τριβές. Γεγονός που εκμεταλλεύτηκαν στο έπακρο οι δυνάμεις του Κέντρου, οι οποίες ενωμένες αντιπαρατάχθηκαν και έπληξαν την ΕΡΕ του Κωνσταντίνου Καραμανλή επιφέροντας της φανερό πλήγμα στις εκλογές του 1961 όταν και η ιδεολογία της «εθνικοφροσύνης» απειλήθηκε για πρώτη φορά στα μετεμφυλιακά χρόνια. Ακολούθησε ο «ανένδοτος αγώνας» ο οποίος βρήκε γόνιμο έδαφος στις κοινωνικές ανακατατάξεις της προηγούμενης δεκαετίας, με αποτέλεσμα να χαρίσει ουσιαστικά την εκλογική νίκη στην Ένωση Κέντρου τον Νοέμβριο του 1963, καθώς και στον εκλογικό θρίαμβο της 16ης Φεβρουαρίου 1964. Σε όλα αυτά ήρθαν να προστεθούν και τα γεγονότα του 1965 (Ιουλιανά) για να θεωρηθεί ότι πλέον το μετεμφυλιακό σύστημα εξουσίας βρίσκεται σε κίνδυνο και έπρεπε να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα για να προληφθεί μια πιθανή κομμουνιστική εκλογική νίκη καθώς παράλληλα και το στέμμα έμοιαζε ανήμπορο να ακολουθήσει τις εξελίξεις. Η επιφυλακτικότητα αυτή του βασιλιά να επιβληθεί και να εγκρίνει την επέμβαση των συνταγματαρχών οδήγησε τους τελευταίους να κινηθούν χωρίς την άδεια του, με σκοπό να αποτρέψουν την κατάρρευση της μετεμφυλιακής πολιτικής εξουσίας και διακυβέρνησης.

Ο Ανδρέας Παπανδρέου (δεύτερη αιτία) θεωρήθηκε επίσης υπεύθυνος για την άνοδο των συνταγματαρχών στην εξουσία. Η υπόθεση ΑΣΠΙΔΑ ήταν ένας σημαντικός παράγοντας αλλά δεν ήταν ο μόνος. Συγκεκριμένα ο Αμερικανός διπλωμάτης John Owens[164] παραθέτει μια σειρά από λόγους που καθιστούν τον Παπανδρέου ως αιτία του πραξικοπήματος. Αρχικά διατυπώνει την άποψη πως ο ηγέτης της Ε.Κ. ήταν αυτός που συντάραξε το πολιτικό σύστημα που είχε επικρατήσει στην Ελλάδα μετά το πέρας του Εμφυλίου Πολέμου. Ο Έλληνας πολιτικός είχε προσδώσει ταξικό υπόβαθρο στην πολιτική διαμάχη της εποχής και χρησιμοποιώντας συνεχώς με αρνητική χροιά την αμερικανική ανάμειξη στα ελληνικά θέματα, κατάφερε να δημιουργήσει μια άνευ προηγουμένου πολιτική ένταση η οποία ήταν θέμα χρόνου να οδηγήσει σε συντριβή της μοναρχίας. Ο Αμερικανός διπλωμάτης υποστήριζε επίσης πως, πριν την εμφάνιση του Παπανδρέου στα πολιτικά δρώμενα της Ελλάδας, η εναλλαγή των κομμάτων στην εξουσία ήταν εφικτή χωρίς να απειλούνται οι βάσεις της ελληνικής πολιτικής. Έτσι η πρώτη εκλογική νίκη της Ε.Κ. επί της ΕΡΕ δεν είχε

[164] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 47

επιπτώσεις κάτι που δεν ίσχυε εν συνεχεία και συγκεκριμένα το 1967 όταν και ο Ανδρέας Παπανδρέου καταφέρθηκε επανειλημμένα κατά των ελληνικών θεσμών. Αποκορύφωμα υπήρξε η σφοδρή επίθεση του αρχηγού της Ε.Κ. κατά της μοναρχίας, του στρατού, των ΗΠΑ και της όπως την χαρακτήριζε «οικονομικής ολιγαρχίας». Αυτές οι επιθέσεις του Παπανδρέου είχαν διττά αποτελέσματα. Η μία όψη ήταν να συναντήσει στο πρόσωπό του μεγάλη πολιτική στήριξη αλλά από την άλλη πλευρά το στέμμα, ο στρατός και τα συντηρητικά στοιχεία της εποχής θεωρούσαν ότι νέα πολιτική επικράτηση του Παπανδρέου έπρεπε να αποφευχθεί με κάθε κόστος. Ναι μεν τα προαναφερθέντα στοιχεία δεν ήταν αυτά που τελικά επέφεραν το πραξικόπημα, αλλά ήταν αυτά που θα υποστήριζαν τελικά μια τέτοια κατεύθυνση καθώς ο Ανδρέας Παπανδρέου είχε δημιουργήσει τις συνθήκες για την ανοχή μιας τέτοιας ενέργειας.

ΗΓΕΣΙΑ ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ

Η ηγεσία της «Εθνοσωτηρίου Επαναστάσεως», όπως ονομάστηκε από τους ίδιους, βασίστηκε σε μια τριανδρία. Η τριανδρία αυτή αποτελούνταν από τους συνταγματάρχες Γεώργιο Παπαδόπουλο και Νικόλαο Μακαρέζο καθώς και από τον ταξίαρχο Στυλιανό Παττακό. Τα βασικά μέλη της Απριλιανής δικτατορίας ως επί το πλείστον προέρχονταν από χαμηλά κοινωνικά στρώματα[165], είχαν ανατραφεί σε χωριά γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα την περιφρόνηση τους προς τις παλαιές πολιτικές και διοικητικές ελίτ και αργότερα αξιωματικοί στο επάγγελμα με καριέρα στις ένοπλες δυνάμεις. Αρκετοί από αυτούς είχαν προσφέρει τις υπηρεσίες τους ή τις προσέφεραν ακόμη στις τότε μυστικές υπηρεσίες με ορισμένους να έχουν περάσει από εκπαίδευση στις ΗΠΑ. Επίσης, πολλοί ήταν εκείνοι που συμμετείχαν για εύλογο χρονικό διάστημα σε ακροδεξιούς μηχανισμούς του παρακράτους. Μια τέτοια περίπτωση αποτελεί ο Παπαδόπουλος, ο οποίος υπήρξε ηγέτης της Εθνικής Ενώσεως Νέων Αξιωματικών (ΕΕΝΑ)[166], ομάδα που στηριζόταν σε εθνικιστικές και αντικομουνιστικές απόψεις και η οποία εξέφραζε μια έντονη περιφρόνηση προς την κοινοβουλευτική δημοκρατία. Υπήρξαν ορισμένες προσπάθειες κατάλυσης ή προσωρινής αναστολής του πολιτεύματος από κάποιες ομάδες στρατιωτικών, οι οποίες συνωμοτούσαν με τον βασιλιά Κωνσταντίνο Β για τον σκοπό αυτό. Οι συνταγματάρχες που αποτέλεσαν την ηγεσία της Απριλιανής χούντας υπήρξαν μέλη τις πιο γνωστής τέτοιας ομάδας στην οποία επικεφαλής ήταν ο στρατηγός Γεώργιος Σπαντιδάκης με τη συμμετοχή και άλλων υψηλόβαθμων αξιωματικών. Ο φόβος όμως που υπήρξε για την απώλεια των θέσεων τους λόγω της ανάμειξης τους σε αυτές τις ακροδεξιές συνωμοσίες, σε αντιστοιχία με την συνεχιζόμενη αναβολή της ημερομηνίας του πραξικοπήματος από πλευράς Σπαντιδάκη και λοιπών στρατηγών, τους οδήγησε να αναλάβουν πρώτοι δράση.

Στον ιδεολογικό τομέα καθώς και στον χαρακτήρα της δικτατορίας αναπόφευκτη είναι η σύγκριση με εκείνον της 4ης Αυγούστου. Αναμφίβολη είναι η επιρροή της τελευταίας καθώς δώδεκα από τα δεκαπέντε ηγετικά στελέχη της Απριλιανής δικτατορίας είχαν τελέσει τις σπουδές τους στις στρατιωτικές σχολές (κυρίως σχολή Ευελπίδων) από το 1936 ως το 1941

[165] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 414
[166] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 414

υπό την ηγεσία του Μεταξά.[167] Οι διαφορές όμως εκείνων σε σύγκριση με τον τότε ηγέτη τους υπήρξαν όχι μόνο εμφανείς αλλά και σημαντικές. Ο Ιωάννης Μεταξάς όπως τονίζει και ο David Close ήταν ένας άνθρωπος που κατείχε κοινωνικό κύρος, την εμπιστοσύνη του βασιλιά, είχε διευρυμένα πνευματικά ενδιαφέροντα τα οποία συνδύαζε με εκλεπτυσμένο γούστο καθώς και ένα πολύ σημαντικό προσόν το οποίο στερούνταν οι προαναφερθέντες συνταγματάρχες και αυτό ήταν η εμπειρία σε ηγετικούς ρόλους τόσο στο στρατιωτικό όσο και στο πολιτικό πεδίο. Σημαντικό χάσμα στη σύγκριση των δύο αυτών πλευρών ήταν πως ο Μεταξάς διέθετε πολιτικό όραμα σε αντίθεση με τα ασαφή σχέδια των συνταγματαρχών.

Ιδεολογικά η Απριλιανή δικτατορία βασίστηκε στο τρίπτυχο «πατρίς, θρησκεία, οικογένεια» καθώς και στον αντικομουνισμό, πολιτικές ιδέες που προήλθαν κυρίως από την εξαιρετικά σκληρή και πειθαρχημένη εκπαίδευση που είχαν λάβει στα χρόνια που φοίτησαν στην σχολή Ευελπίδων.[168]

Η «ιδεολογία» των δικτατορικών καθεστώτων ως επί το πλείστον έχει ως βάση της τον προπαγανδιστικό λόγο, καθώς εκλείπουν από αυτήν οι τρέχουσες πολιτικές αντιλήψεις, δεν εμπεδώνει στοιχεία της πολιτικής πραγματικότητας και φαίνεται να μην κατανοεί στοιχεία της καθημερινής ζωής των ανθρώπων, ενώ τέλος δεν εντάσσεται στον ιδεολογικό ορίζοντα της εποχής της. Στην περίπτωση που εξετάζουμε ο προπαγανδιστικός αυτός λόγος έχει το ρόλο της «εθνικής διαφωτίσεως». Η ιδεολογία της εθνικοφροσύνης αποτέλεσε πηγή κάποιων στοιχείων τα οποία άντλησε το καθεστώς της 21ης Απριλίου, στοιχεία όπως ο αντικομουνισμός όπως αναφέρθηκε και παραπάνω καθώς και ο εθνικισμός εκείνος, που συναρμόζεται με το συντηρητισμό, ενταγμένα όμως στο δικό του ιδεολογικό πλαίσιο.[169]

Ο αντικομουνισμός υπήρξε εξάλλου μια από τις σημαντικότερες αφορμές καθώς και το νομιμοποιητικό «προπύργιο» του καθεστώτος για την κατάληψη της εξουσίας, επιβάλλοντας εξαιτίας αυτού την χώρα σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης υπό τον φόβο της συμμετοχής του κομμουνισμού στην εξουσία. Αυτό οδήγησε ο όρος αυτός (αντικομουνισμός) να λάβει εξέχουσα θέση στην ιδεολογία του καθεστώτος.

Ο έντυπος τύπος της εποχής, ιδίως ο φιλικά προσκείμενος προς το καθεστώς, έδινε τα δικά του στοιχεία όσο αναφορά την ιδεολογία του. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η εφημερίδα της εποχής «Ελεύθερος Κόσμος», η οποία μέσω του ιδρυτή της Σάββα Κωνσταντόπουλου στήριξε και προσπάθησε να προετοιμάσει ιδεολογικά την αποδοχή της δικτατορίας.[170] Σύμφωνα λοιπόν με τον τελευταίο το νέο καθεστώς ήταν επαναστατικό και ναι μεν ασκούσε δικτατορική εξουσία, αλλά ποτέ δεν βασίστηκε στα πλαίσια της ολοκληρωτικής ιδεολογίας. Αναφέρει επίσης ότι απεχθανόταν στο ίδιο επίπεδο τόσο τον κομμουνισμό όσο και το φασισμό και αυτό στο οποίο απέβλεπε ήταν η δημιουργία ενός «υγιούς συστήματος κοινοβουλευτισμού». Ο ίδιος ο εκδότης υποστήριζε ότι η κατάλυση της νομιμότητας δεν σήμαινε απαραίτητα την εναντίωση στην δημοκρατία και σε αυτό στο οποίο εκείνη πρέσβευε, απλά σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους και καταστάσεις η

---

[167] Βλ. David Close, ό.π., σελ. 186
[168] Βλ. David Close, ό.π., σελ. 186
[169] Δέσποινα Παπαδημητρίου, απόσπασμα από το βιβλίο «Η στρατιωτική δικτατορία 1967 – 1974» που κυκλοφόρησε από την εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», σελ. 111
[170] Βλ. Δέσποινα Παπαδημητρίου, ό.π., σελ. 112

«επανάσταση και η δικτατορία ήταν επιβεβλημένες (10-9-1967)[171], άποψη η οποία ταίριαζε με την ιδιοσυγκρασία της 21ης Απριλίου.

Ο πανεπιστημιακός Κωνσταντίνος Κριμπάς προσπάθησε να δώσει μια εικόνα που να αποτυπώνει την ταυτότητα των δημιουργών αυτής της «Επανάστασης». Συγκεκριμένα υποστηρίζει ότι εκείνη την εποχή εμφανίστηκε μια νέα κοινωνική τάξη - η οποία βρισκόταν υπό διαμόρφωση – και σε αυτήν άνηκαν οι πραξικοπηματίες. Οι τελευταίοι είχαν εχθρική στάση απέναντι στους ιεραρχικά ανωτέρους, τους οποίους και παρέκαμψαν, καθώς και έκαναν έκδηλη την καχυποψίας τους απέναντι στο συντηρητικό κατεστημένο από το οποίο όμως δεν δίστασαν να αντλήσουν τη νομιμοποίηση που χρειάζονταν για ένα εύλογο χρονικό διάστημα. Σύμφωνα με τον Κρίμπα στόχος τους αποτελούσε η δημιουργία ενός νέου κατεστημένου, μικροαστικής προέλευσης, με στοιχεία της ιδεολογίας τους που να έρχονται σε συνάρτηση με αυτή του ελληνισμού της διασποράς. Τα στοιχεία αυτά δεν ήταν άλλα από την αγάπη για την πατρίδα, τον θεσμό της οικογένειας καθώς και αφοσίωση στο θρησκευτικό αίσθημα.

Άλλο ένα πεδίο της ιδεολογίας τους σχετίζεται με την έννοια του χρόνου, τόσο στην κυριολεκτική όσο και στην μεταφορική του έννοια. Συγκεκριμένα προσπάθησαν να επιτύχουν έναν διαχωρισμό μεταξύ παλαιού και νέου με απώτερο στόχο την δημιουργία ενός «νέου πολιτικού κόσμου». Ο όρος νέος περικλείνει τη νεότητα ως βιολογική κατηγορία από τη μία πλευρά, από την άλλη μεταφράζεται με την έννοια μιας άλλης διαφορετικής νοοτροπίας σε σχέση με τα παλαιότερα χρόνια (12-4-1970). Σε αρκετές περιπτώσεις οι απριλιανοί είχαν χαρακτηριστεί ως εκπρόσωποι της γενιάς του Γράμμου, με τους ίδιους όμως να μην αισθάνονται πως σχετίζονταν σε σημαντικό βαθμό με εκείνη την ελίτ που διαμόρφωσε την ιδεολογία της εθνικοφροσύνης, προσπαθώντας έτσι μέσα από τους λόγους τους να αποβάλλουν από πάνω τους αυτή την ιδεολογία. Αναμφισβήτητα υπήρξαν αντικομουνιστές, παρ' όλα αυτά υποστήριζαν μέσα από τα λεγόμενά τους όποιο σκοπό και αν αυτά εξυπηρετούσαν, την ένωση όλων των Ελλήνων μιας και ο διαχωρισμός δεξιάς-αριστεράς δεν ήταν κομβικός για τον εχθρό του καθεστώτος, ο οποίος μπορούσε να βρίσκεται σε διάφορα πεδία του πολιτικού φάσματος της εποχής. Ήταν φιλατλαντιστές αλλά και πολιτισμικά αντιδυτικιστές. Τέλος σε πολλά σημεία του λόγου τους έδιναν σημαίνοντα ρόλο στην παράδοση και στην πνευματοκρατία συμφύοντας μέσα σε αυτόν και μοντέρνα στοιχεία.[172]

Η έννοια του χρόνου αναφέρεται και σε ακόμα ένα στοιχείο της ιδεολογίας των απριλιανών κυρίως μέσα από την επίκληση της μνήμης. Σε αυτή την περίπτωση έχει τη μορφή της φθοράς πάνω στον άνθρωπο και πως αυτή επηρεάζει την πολιτική σκέψη του. Η χροιά που δίνεται εδώ είναι περισσότερο ανθρωπολογικής φύσεως παρά ιστορικής. Συγκεκριμένα ο Γ. Παπαδόπουλος είχε αναφέρει : «Μην ασχολείσθε με το παρελθόν. Ρίψατε παραπέτασμα πίσω σας και ατενίσατε το μέλλον. Η λήθη είναι μέθοδος αναδημιουργίας, είναι μέθοδος εξυγιάνσεως. Δεν φθάνομεν μόνον μερικοί από τους Έλληνας δια την Ελλάδα. Η Ελλάς έχει ανάγκην όλων των Ελλήνων».[173] Στόχος τους ήταν η απελευθέρωση των ανθρώπων από τον

---

[171] Βλ. Δέσποινα Παπαδημητρίου, ό.π., σελ. 112
[172] Βλ. Δέσποινα Παπαδημητρίου, ό.π., σελ. 114
[173] Γεώργιος Παπαδόπουλος, Το Πιστεύω μας, τ. Ά, Αθήνα, Γενική Διεύθυνσις Τύπου, 1968, σελ. 15

κακό τους εαυτό γεγονός που θα οδηγούσε στην δημιουργία του «Νέου Ανθρώπου»[174]. Ενσαρκώνοντας λοιπόν την ιδέα του «Νέου Ανθρώπου» στοχεύει ακριβώς σε αυτό που αναφέρθηκε παραπάνω, δηλαδή στην αποβολή του παλιού εαυτού και στην δημιουργία ενός νέου που θα αρχίζει από την αρχή μια ζωή ισάξια με το σκοπό της ύπαρξης του. Στόχος λοιπόν ήταν η συσπείρωση «υπό την σημαίαν της Αναγεννήσεως» όλων των Ελλήνων ακόμα και αυτών που κατά το παρελθόν άνηκαν στην αριστερά αφού πλέον δεν είχε σημασία το παρελθόν τους το οποίο πρώτα όμως έπρεπε να απαρνηθούν.

Στο πολιτικό πεδίο και αρχικά όσο αναφορά τη στάση των απριλιανών απέναντι στη βασιλεία, η εφημερίδα Νέα Πολιτεία δίνει μια αρκετά σαφή εικόνα. Τα ακριβή λεγόμενα της ήταν ότι «κανείς δεν έχει το δικαίωμα να σταθή εμπόδιο εις το αναγεννητικόν έργον της Επαναστάσεως και να την εκτρέψει της ιστορικής αποστολής της» (Ιούνιος 1969). Αλλαγή υπήρξε και στο ποιος πλέον αποτελούσε τόσο ιδεολογικά όσο και πρακτικά εχθρός του καθεστώτος. Οι κομμουνιστές δεν αποτελούσαν πλέον τον μοναδικό εχθρό καθώς πλέον όποιος είχε συμμετοχή και δράση στον αντιδικτατορικό αγώνα θεωρούνταν αυτομάτως και εχθρός από όποιο πολιτικό φάσμα και αν αυτός προερχόταν. Αυτό το γεγονός είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μια προφανής ασάφεια στον προσδιορισμό του εχθρού κάτι που προκαλούσε σύγχυση και ασάφεια στην ιδεολογία και στους στόχους που αυτή είχε ως καθεστώτος.

Μετά το δημοψήφισμα για το Σύνταγμα (1968), ο ιδεολογικός λόγος της δικτατορίας επικεντρώνεται σύμφωνα και με τον Ελεύθερο Κόσμο στην αντιμετώπιση της διαφθοράς που υπήρχε στην πολιτική ζωή της χώρας ακόμα και αν αυτή προερχόταν από «φιλικές» συνιστώσες του πολιτικού φάσματος όπως ήταν οι εθνικόφρονες. Αυτό, πάντα σύμφωνα με τα λεγόμενα τους, αποτέλεσε και την αιτία της ανάληψης της διακυβέρνησης της χώρας από τον Στρατό. Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκε και η εφημερίδα Εστία η οποία έγραψε ότι «στην εθνικόφρονα και αστικήν Ελλάδα στηρίχθηκε ο στρατός, που αναγκάσθηκε να επαναστατήσει όταν η αριστερή φαυλοκρατία αποπειράθηκε να μολύνει το Έθνος.

Στην προσπάθεια των απριλιανών να δείξουν ένα πιο «λαϊκό» πρόσωπο ώστε να γίνουν πιο αρεστοί στους Έλληνες πολίτες συνέταξαν το σύνθημα για μια «Νέα Ελλάδα», μια «αναγεννημένη Ελλάδα». Ο στόχος πλέον που τέθηκε για την υλοποίηση του παραπάνω συνθήματος ήταν να εξαλείψουν την κομματική συναλλαγή κάτι που θα οδηγούσε στην εξυγίανση της κρατικής μηχανής, στην αντιμετώπιση της φαυλοκρατίας και της διαφθοράς, καθώς και το τέλος της διχόνοιας ώστε να πραγματοποιηθεί η καθολική ένωση όπως αναφέρθηκε προηγουμένως. Προτάθηκε επίσης το άνοιγμα στην ομογένεια και μέτρα που αφορούσαν τους υπαλλήλους του δημοσίου όπως παραδείγματος χάρη η άρση της μονιμότητας τους. Επιπλέον στόχευαν στην προστασία του εργαζομένου, στην ανύψωση του βιοτικού επιπέδου, την παροχή στήριξης στους αγρότες και τέλος στην παροχή δωρεάν παιδείας. Όπως αναφέρθηκε από τους ίδιους το αποτέλεσμα όλων αυτών θα μετέτρεπε την χώρα «σε εργοτάξιον ηθικής αναπλάσεως και δημιουργίας».[175]

Τέλος η δικτατορία αναζήτησε τα αίτια της ιδεολογικής παρακμής της χώρας στα χρόνια που προηγήθηκαν υποστηρίζοντας πως η απουσία ή η μικρή παρουσία της εκπαίδευσης τα

---

[174] Βλ. Δέσποινα Παπαδημητρίου, ό.π., σελ. 116
[175] Βλ. Δέσποινα Παπαδημητρίου, ό.π., σελ. 119

χρόνια εκείνα οδήγησε στην απομάκρυνση των ιδανικών του έθνους και συγκεκριμένα το έπραξε επιρρίπτοντας ευθύνες κυρίως στην εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1964. Έτσι λοιπόν με την άνοδο τους στην εξουσία ποινικοποίησαν καθετί ξενόφερτο και απρεπές τόσο στην εμφάνιση όσο και στην συμπεριφορά της ελληνικής νεολαίας με στόχο την επαναφορά της στα ιδανικά και στην παραδοσιακή ευσέβεια.

Τέλος κυριαρχούσε ένα αίσθημα ασάφειας στους κόλπους του καθεστώτος, χωρίς δική τους συνεκτική ιδεολογία και χωρίς σταθερές απόψεις γύρω από τη μορφή του καθεστώτος ή για μελλοντικές ενέργειες και επιλογές, ενώ παράλληλα παρατηρείται μια σύγχυση ανάμεσα σε αντικαπιταλιστικές και εθνικοσοσιαλίζουσες τάσεις τουλάχιστον σε ρητορικό επίπεδο. Στην αντίπερα όχθη, όσο αναφορά την άσκηση της εξουσίας η εικόνα ήταν πιο ευδιάκριτη. Η πρακτική των εκτοπίσεων και των εξοριών σε ξερονήσια κυρίως αριστερών πολιτικών και αντιφρονούντων χρησιμοποιήθηκε κατά κόρον από το απριλιανό καθεστώς. Τα πολιτικά κόμματα απαγορεύθηκαν, όπως απαγορεύθηκαν και οι συναθροίσεις άνω των πέντε ατόμων. Η λογοκρισία ήταν ακόμη ένα σημαντικό εργαλείο στην άσκηση της εξουσίας από την δικτατορία, η οποία οδήγησε όμως στα αντίθετα αποτελέσματα από αυτά που ήλπιζαν οι συνταγματάρχες, καθώς τα άτομα που είχαν την ευθύνη για την λογοκρισία κειμένων, ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών προγραμμάτων δεν είχαν τα απαραίτητα διανοητικά και μορφωτικά εφόδια για να φέρουν εις πέρας τη δουλειά που τους ανατέθηκε από το καθεστώς. Τέλος το καθεστώς προχώρησε σε μια κίνηση κλειδί, όπως θα αναφερθεί και στη συνέχεια, καθώς προχώρησε σε μαζικές εκκαθαρίσεις στον στρατό και στις Ένοπλες Δυνάμεις. Συγκεκριμένα αποστρατεύτηκαν περίπου 400 αξιωματικοί του Στρατού Ξηράς, συμπεριλαμβανομένων πέντε αντιστράτηγων, η ηγεσία του Πολεμικού Ναυτικού, αλλά και τα 9/10 των αντισμηνάρχων, σμηνάρχων και ταξιάρχων της Αεροπορίας. Ανάλογες παρεμβάσεις και εκκαθαρίσεις συντελέστηκαν τόσο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στη Δημόσια Διοίκηση καθώς και στην Δικαιοσύνη.

Συμπερασματικά θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η δικτατορία δεν κατάφερε να συγκροτήσει ένα ιδεολογικό λόγο και σύστημα εν γένει το οποίο να έχει συνοχή και να είναι απολύτως κατανοητό. Αυτομάτως αυτό είχε ως αποτέλεσμα στην αποτυχία της «21ης Απριλίου» να δημιουργήσει νέες (πολιτικές) ελίτ και ένα πολιτικό σύστημα που να αντιπροσωπεύει και να υπερασπίζεται την ιδεολογία της με συνέπεια. Η κληρονομιά που άφησε πίσω της στο ιδεολογικό κομμάτι είναι ελάχιστη έως και ανύπαρκτη. Ακόμα και οι υποστηρικτές και οι φιλικά προσκείμενοι προς την δικτατορία αν και αναγνώρισαν πολλά θετικά επιτεύγματα της, στο ιδεολογικό κομμάτι παραδέχθηκαν ότι η χούντα δεν κατάφερε να παράξει μια σταθερή και σαφή ιδεολογία μη πραγματοποιώντας έτσι καμία τομή στον ιδεολογικό χαρακτήρα της Ελλάδας.[176]

[176] Βλ. Δέσποινα Παπαδημητρίου, ό.π., σελ. 121

Η ΕΠΙΒΟΛΗ

Τις πρώτες πρωινές ώρες της 21ης Απριλίου 1967 τεθωρακισμένα οχήματα (τανκς) έκαναν την εμφάνισή τους στους δρόμους της Αθήνας. Κάποια από αυτά εισήρθαν στην πλατεία Συντάγματος στρέφοντας τα πολυβόλα τους προς τη Βουλή, ενώ άλλα έκλεισαν τα κεντρικά οδικά δίκτυα τα οποία οδηγούσαν προς και εκτός της πόλης. Το πραξικόπημα δεν επεβλήθη αναίμακτα καθώς τρεις άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους από σφαίρες κατά την εκδήλωση του κινήματος. Οι πραξικοπηματίες προχώρησαν στη μεθοδευμένη κατάληψη βασικών ραδιοφωνικών και τηλεπικοινωνιακών σταθμών, αποκτώντας έτσι τον πλήρη έλεγχο των ερτζιανών. Παράλληλα οι ελληνικές Δυνάμεις Καταδρομών, οι οποίες ήταν άρτια εκπαιδευμένες από την CIA, πήραν υπό την κατοχή τους το Γενικό Επιτελείο Στρατού.[177]

Ο αριθμός των συλλήψεων κατά το πρώτο χρονικό διάστημα της δικτατορίας ανήλθε σύμφωνα με επίσημη κυβερνητική εκδοχή στις 6.000 με άλλες πηγές όμως να υποστηρίζουν πως ο αριθμός αυτός έφτασε μέχρι και τις 10.000.[178] Τα σημαντικότερα πολιτικά πρόσωπα εκείνης της εποχής φυλακίστηκαν ή τέθηκαν σε κατ' οίκον περιορισμό. Ανάμεσα στους συλληφθέντες συγκαταλέγονταν και ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Παν. Κανελλόπουλος, ο Γεώργιος Παπανδρέου καθώς και ο γιος του Ανδρέας οι οποίοι συνελήφθησαν σε επιδρομές του καθεστώτος που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια των νυχτερινών ωρών. Μάλιστα υπάρχει και καταγεγραμμένη εκτέλεση κρατουμένου στον Ιππόδρομο, συγκεκριμένα του Π. Έλη.

Απουσία συμμάχων και σύγκρουση με το στέμμα

Η (κυβερνητική) νομιμότητα ήταν ένα από τα πρώτα και σημαντικότερα προβλήματα που είχε να αντιμετωπίσει το απριλιανό καθεστώς. Οι συνταγματάρχες στράφηκαν άμεσα στον βασιλιά και στο υφιστάμενο πολιτικό σύστημα με σκοπό να κυβερνήσουν μέσα από αυτούς. Η ανταπόκριση από τον πολιτικό κόσμο ήταν ελάχιστη και σχεδόν κανένα από τα πολιτικά πρόσωπα της εποχής δεν ήθελε να συνεργαστεί μαζί τους. Το καθεστώς είχε εξωτερικεύσει με τον πλέον φανερό τρόπο τα προηγούμενα χρόνια την περιφρόνησή του προς το πολιτικό σύστημα, κάτι που ανταποδόθηκε (σχεδόν) πλήρως ακόμα και από την Δεξιά της εποχής.[179] Οι πραξικοπηματίες έπειτα από την εξέλιξη αυτή προχώρησαν σε συλλήψεις κεντρώων και αριστερών πολιτικών προσώπων καθώς και όποιου άλλου έδειχνε σημάδια αντίστασης. Η ροή των γεγονότων ήταν αναμενόμενη καθώς η απριλιανή δικτατορία δεν επενέβη με σκοπό να τοποθετήσει μετά από την πολιτική αποκατάσταση μια συγκεκριμένη πολιτική (πελατειακή) ομάδα αλλά αντιθέτως αφέθηκε να εννοηθεί στην περιρρέουσα πολιτική ατμόσφαιρα ότι οι συνταγματάρχες θα παρέμεναν καιρό στην εξουσία. Η αποτυχία προσέλκυσης πολιτικών συμμάχων στους κόλπους του δικτατορικού καθεστώτος είχε ως αποτέλεσμα την στροφή προς το στέμμα και τον βασιλιά ώστε να αποφευχθεί ενδεχόμενη πολιτική απομόνωση της χούντας στο εσωτερικό της χώρας.

Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος αμέσως μετά την πρόταση συνεργασίας που δέχτηκε από τους πραξικοπηματίες, προσεγγίστηκε από πολλούς αξιωματικούς του στρατού, οι οποίοι του πρότειναν και τον διαβεβαίωναν πως μπροστά του είχε τη μεγαλύτερη ευκαιρία να

---

[177] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 414
[178] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 415
[179] Βλ. Richard Clogg, ό.π., σελ. 190

ανατρέψει το πραξικόπημα ακόμα και με την βία αν χρειαζόταν. Ο δισταγμός που επέδειξε ο βασιλιάς αποδείχτηκε κομβικός καθώς πρόσφερε τον απαραίτητο χρόνο στους συνταγματάρχες, οι οποίοι οργανώθηκαν και προχώρησαν σε μια κίνηση καίριας σημασίας, η οποία απέτρεψε την πτώση της δικτατορίας ακριβώς μετά την άνοδό της. Ο βασιλιάς αφού έμεινε άπραγος συμφώνησε να συνεργαστεί με την καθεστωτική ηγεσία. Η κοινοβουλευτική δημοκρατία διατηρήθηκε έστω και σαν πρόσχημα με τον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, Κωνσταντίνο Κόλλια να ορίζεται πρωθυπουργός της νέας κυβέρνησης.[180] Στην ουσία όμως η εξουσία ασκούνταν από τους συνταγματάρχες οι οποίοι ήλεγχαν όλα τα νευραλγικά υπουργία του κράτους.

Έτσι λοιπόν το φθινόπωρο του 1967 παραδόθηκε στον βασιλιά Κωνσταντίνο μια λίστα αξιωματικών, ο αριθμός της οποίας περιείχε 400 ονόματα (αναφορές υπάρχουν πως μειώθηκαν στα 144[181] αργότερα) με το αίτημα της πρόωρης αποστρατείας, ενώ παράλληλα η ηγεσία του Πολεμικού Ναυτικού παραιτήθηκε καθώς δεν επιθυμούσε να υπηρετήσει το συγκεκριμένο καθεστώς. Οι περισσότεροι από αυτούς τους αξιωματικούς έτρεφαν φιλοβασιλικά αισθήματα γεγονός που οδήγησε τον βασιλιά στο δίλημμα της καταστολής της δικτατορίας κάτι που δεν είχε κάνει από τον Απρίλιο του 67’, ή στο να παραμείνει αδρανής.

Συστάθηκε παράλληλα το «επαναστατικό συμβούλιο» που αποτελούνταν από 15 μέλη στην αρχή, για να γίνουν αργότερα 16 με την προσθήκη του συνταγματάρχη Καρύδα. Το συμβούλιο αυτό ασκούσε ουσιαστικά την πολιτική εξουσία, γεγονός που δεν ικανοποιούσε τον Παπαδόπουλο, ο οποίος φρόντισε οι σύνοδοι που θα πραγματοποιούνταν να είναι αρκετά σπάνιοι και να αφορούν μόνο ζωτικής σημασίας θέματα. Ξεκάθαρος στόχος των κινήσεων αυτών ήταν να συγκεντρωθεί η εξουσία στα χέρια της ηγετικής τριανδρίας (Παπαδόπουλος, Παττακός και Μακαρέζος).

Οι τριβές ανάμεσα στις δύο πλευρές ήταν εξόφθαλμες και πλέον απέμενε η απόφαση του βασιλέα. Ο τελευταίος παρά τις όλες παραπάνω απώλειες και αποχωρήσεις θεωρούσε πως είχε τη δύναμη να ανατρέψει το καθεστώς στηριζόμενος σε τρεις βάσεις, οι οποίες όπως πίστευε ήταν αρκετά ισχυρές. Η πρώτη αφορούσε τη φυσική ηγεσία του στρατεύματος στην οποία μπορούσε να στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό όπως πίστευε, ενώ ταυτόχρονα είχε την πεποίθηση πως ο πρωθυπουργός Κόλλιας και οι περισσότεροι από τους υπουργούς της κυβερνήσεως βρίσκονταν κάτω από τον έλεγχό του. Τρίτος και τελευταίος πυλώνας στον οποίο βασίστηκε ήταν η υποστήριξη του διεθνούς παράγοντα από τον οποίο ευελπιστούσε πως θα αντλήσει μεγάλη στήριξη.

Ο Έλληνας βασιλιάς αποφάσισε τελικά να δράσει κατά του απριλιανού καθεστώτος μετά την αποτυχημένη άσκηση εξωτερικής πολιτικής που ακολούθησε το τελευταίο και είχε ως αποτέλεσμα την επιδείνωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Συγκεκριμένα τον Οκτώβριο του 1967 πραγματοποιήθηκε στον Έβρο συνάντηση κορυφής με σκοπό την επίτευξη συμφωνίας ανάμεσα στην ελληνικής και τουρκική πλευρά με θέμα την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα έναντι αντιπαροχών. Η συνάντηση κατέληξε σε πλήρη αποτυχία με αυτή να καταλογίζεται στο δικτατορικό καθεστώς κάτι που προκύπτει και από τα πρόσωπα που

[180] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 415
[181] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 295

έλαβαν μέρος στη συνάντηση αυτή. Τα μέλη της ελληνικής αντιπροσωπείας ήταν ο πρωθυπουργός Κόλλιας, ο υπουργός Εξωτερικών και πρέσβης Οικονόμου – Γκούρας και τρεις εκ των αρχιπραξικοπηματιών συνταγματαρχών (Γ. Παπαδόπουλος, Ι. Λαδάς και Α. Μέξης). Το ήδη επιβαρυμένο κλίμα μεταξύ των δύο χωρών επιδεινώθηκε περισσότερο μετά τη σύλληψη και την κράτηση του Τουρκοκύπριου ηγέτη Ρ. Ντενκτάς στην Κύπρο, με την έξαψη των πνευμάτων να φτάνει στην πλήρη όξυνση έπειτα από την επίθεση των δυνάμεων του Γ. Γρίβα κατά των Τουρκοκύπριων στο χωριό Κοφίνου. Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω ήταν η Ελλάδα με την Τουρκία να φτάσουν στα πρόθυρα πολέμου, ο οποίος τελικά απετράπη έπειτα από αμερικανική παρέμβαση η οποία οδήγησε στην ελληνική αποδοχή του αιτήματος της Άγκυρας για απόσυρση των μεραρχιών που είχαν σταλεί κρυφά στη Μεγαλόνησο επί κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου. Η πολιτική ήττα αυτή ανάγκασε το απριλιανό καθεστώς να ορίσει τον Π. Πιπινέλη ως υπουργό Εξωτερικών ο οποίος άνηκε στο παλιό πολιτικό σύστημα και ήταν πιστός στο Στέμμα.

Η αποτυχία του βασιλικού κινήματος

Όλα τα παραπάνω γεγονότα και παράγοντες παρείχαν στον βασιλιά Κωνσταντίνο το κατάλληλο κίνητρο για τεθεί αντιμέτωπος με το δικτατορικό καθεστώς. Κατά την παρουσία του στο εξωτερικό συναντήθηκε με αρκετούς εκπροσώπους του προηγούμενου πολιτικού συστήματος με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα τον Κωνσταντίνο Καραμανλή[182], οι οποίοι είτε βρίσκονταν σε εξορία είτε είχαν διαφύγει εκτός ελληνικών συνόρων αμέσως μετά την επιβολή της δικτατορίας. Ο νεαρός μονάρχης ζήτησε την συμπαράσταση των πολιτικών αυτών προσώπων, με τις αντιδράσεις των τελευταίων να είναι θετικές δίνοντας το έναυσμα στον βασιλιά για δράση. Με την επιστροφή του στην Αθήνα ο Κωνσταντίνος το φθινόπωρο του 1967 κάλεσε σε συνάντηση κάποιους από τους στρατηγούς που ήταν αφοσιωμένοι στο Στέμμα και πρότεινε το ενδεχόμενο του αντιπραξικοπήματος. Το πλάνο αρχικά προέβλεπε στρατολόγηση μικρών στρατιωτικών δυνάμεων με σκοπό την κατάληψη βασικών σταθμών επικοινωνίας, προκειμένου να αναμεταδοθεί ο λόγος που είχε ετοιμάσει ο βασιλειάς με τον οποίο θα προέτρεπε τον ελληνικό λαό να τον ακολουθήσει και να αντιπαραταχθεί στους πραξικοπηματίες συνταγματάρχες.[183]

Το κίνημα αυτό όμως έμοιαζε καταδικασμένο να αποτύχει από την αρχή. Το καθεστώς είχε φροντίσει τεχνηέντως να τοποθετήσει σε θέσεις μείζονος σημασίας και σε διοικήσεις του στρατού πρόσωπα τα οποία ήταν φίλα προσκείμενα προς αυτό. Το στρατιωτικό σύστημα νοσούσε από τον παρελθόν καθώς οι μικρές και μεσαίες βαθμίδες ήταν κάτι παραπάνω από πλήρης γεγονός που εμπόδιζε την ανέλιξη πολλών στρατιωτικών. Ο αντικομουνισμός και ο αντικοινοβουλευτισμός που εξέπεμπε το καθεστώς δημιούργησε ένα στιβαρό πυρήνα πιστών οπαδών μέσα στους κόλπους του στρατού. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα ο βασιλιάς και οι σύμμαχοί του να παγιδευτούν μέσα στον ίδιο τους τον «κύκλο» με αποτέλεσμα η αποτυχία του εγχειρήματος να είναι προδιαγεγραμμένη. Η αρχή του τέλους δόθηκε με την σύλληψη του ταξίαρχου Έρσελμαν, διοικητή των τεθωρακισμένων, από τους ίδιους τους υφισταμένους του. Ο στρατηγός Περίδης είχε την ίδια κατάληξη στην Κομοτηνή. Οι δύο αυτές συλλήψεις αποδείχθηκαν αξεπέραστο εμπόδιο καθώς πλέον ο διοικητής στρατιάς Κόλλιας επωμίστηκε όλο το βάρος του τολμήματος, όντας απομονωμένος στη Λάρισα. Έτσι

[182] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 416
[183] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 416

λοιπόν το κίνημα της 13ης Δεκεμβρίου 1967[184] δεν μπόρεσε να εκπληρώσει της προσδοκίες με το κύκνειο άσμα του να λαμβάνει χώρα τα χαράματα της 14ης Δεκεμβρίου όταν ο επικεφαλής του Στόλου βρισκόταν εν πλω με σκοπό να τεθεί υπό τις διαταγές του βασιλιά. Τότε έγινε γνωστό πως ο τελευταίος είχε φυγαδευτεί από την Ελλάδα με προορισμό την Ρώμη.

Το Σύνταγμα του 1968

Αμέσως μετά την φυγή του Κωνσταντίνου πραγματοποιήθηκε μια από τις μεγαλύτερες εκκαθαρίσεις στο σώμα των αξιωματικών. Όσοι από αυτούς ήταν βασιλόφρονες και είχαν ταχθεί ενάντια στο καθεστώς αποστρατεύτηκαν και αποτάχθηκαν με συνοπτικές διαδικασίες. Συγκεκριμένα μεταξύ 1967 και 1968 οι αποτάξεις και οι αποστρατείες αυτές έφτασαν το ένα έκτο των αξιωματικών.[185] Παράλληλα θέλησε το καθεστώς να διατηρήσει έστω και τυπικά τον θεσμό της μοναρχίας ορίζοντας τον αντιστράτηγο Γ. Ζωιτάκη ως αντιβασιλέα αντικαθιστώντας έτσι τον Κωνσταντίνο. Ο Παπαδόπουλος έκανε την εμφάνισή του ως ο ισχυρός άνδρας της τριανδρίας και ορκίστηκε ως ο νέος πρωθυπουργός της χώρας. Δεν περιορίστηκε όμως μόνο εκεί αφού με το πέρασμα του χρόνου συγκέντρωνε όλο και περισσότερες εξουσίες στα χέρια του. Ανέλαβε τα υπουργεία Εξωτερικών, Άμυνας, Παιδείας και Προεδρίας της Κυβερνήσεως καταλήγοντας στη θέση του αντιβασιλέα τον Μάρτιο του 1972.[186]

Λίγους μήνες πριν το τέλους του 1968 το καθεστώς εξέδωσε νέο Σύνταγμα. Οι πρώτες εργασίες για την δημιουργία του νέου Συντάγματος πραγματοποιήθηκαν από μια επιτροπή νομομαθών, η οποία εργάστηκε από τον Μάιο έως τον Δεκέμβριο του 1967. Το σχέδιο που παρουσιάστηκε στην κυβέρνηση τελικά δεν υιοθετήθηκε από το καθεστώς. Οι συνταγματάρχες άρχισαν οι ίδιοι να επεξεργάζονται και να προετοιμάζουν το νέο Σύνταγμα ανάμεσα στο διάστημα Μαρτίου – Αυγούστου 1968. Τελικά το Σεπτέμβριο του 1968 δημοσιεύτηκε το νέο συνταγματικό κείμενο το οποίο επικυρώθηκε έπειτα από δημοψήφισμα το οποίο συγκέντρωσε το 92% των θετικών ψήφων.[187] Η εγκυρότητα του δημοψηφίσματος αμφισβητείται μέχρι σήμερα καθώς οι συνθήκες κάτω από τις οποίες πραγματοποιήθηκε δεν προσφέρονται για ασφαλή συμπεράσματα.

Το νομοθετικό σώμα αποδυναμώθηκε με το νέο αυτό Σύνταγμα χάνοντας τα πολιτικά του δικαιώματα, καθώς και τον λόγο σε ζητήματα αμυντικής και εξωτερικής πολιτικής.[188] Ο πρωθυπουργός από εκείνο το σημείο και έπειτα θα κατείχε έδρα στη Βουλή (το μοναδικό μέλος) και θα ήταν υπόλογος στον βασιλιά, του οποίου όμως οι δεσμοί με τις ένοπλες δυνάμεις είχαν αποκοπεί. Τα νεοεισαχθέντα αυτά στοιχεία είχαν ως κεντρικό τους στόχο να εξασφαλίσουν στους στρατιωτικούς την άσκηση των θεμελιωδών εξουσιών. Οι ένοπλες δυνάμεις αποκόμισαν μεγάλη εξουσία η οποία πήγαζε από το Συνταγματικό Δικαστήριο και τα (νέα) άρθρα. Συγκεκριμένα τα άρθρα 25, 77, 119, 129-131 του Συντάγματος σε συνδυασμό με τις διατάξεις του ΝΔ 58/1968 μετέφεραν το μεγαλύτερο μέρος των αρμοδιοτήτων του υπουργείου Άμυνας στην ηγεσία των ενόπλων δυνάμεων. Αυτές

---

[184] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 48
[185] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 296
[186] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 48
[187] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 296
[188] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 296

αποκτούσαν έτσι απόλυτη ανεξαρτησία έναντι της πολιτικής εξουσίας ενώ παράλληλα ήταν πλέον υπεύθυνες για τις προαγωγές, τις αποστρατείες και τους διορισμούς στους κόλπους του στρατού. Με το άρθρο 132 ο Στρατός Ξηράς έθετε υπό τον απόλυτο έλεγχό του τα Σώματα Ασφαλείας καθώς και το Πυροσβεστικό Σώμα, καθιστώντας στρατιωτικούς (όχι απαραίτητα ανώτατους) υπεύθυνους για τις προαγωγές, τις τοποθετήσεις και τις μεταθέσεις των στελεχών του εκάστοτε σώματος. Επιπλέον ιδρύθηκε το Συμβούλιο Εθνικής Άμυνας, ένα πολιτικά αρκετά ισχυρό όργανο, το οποίο είχε ως κύρια αρμοδιότητα του να περιφρουρεί την ακεραιότητα της καθεστηκυίας πολιτικής και κοινωνικής τάξης.

Το Σύνταγμα περιελάμβανε μεταρρυθμίσεις που αφορούσαν και το πολιτικό πεδίο πέρα από το στρατιωτικό. Θεσμοθετήθηκαν οι βουλευτές επικρατείας, η εκλογή των οποίων θα βασιζόταν στο αναλογικό εκλογικό σύστημα. Απαγορεύτηκε επίσης η εκλογή βουλευτών για τέταρτη συνεχόμενη φορά με σκοπό την συνεχή ανανέωση των πολιτικών προσώπων. Προβλεπόταν επίσης η εκλογή της Βουλής μέσα από μυστική και καθολική ψηφοφορία. Ο Παπαδόπουλος ήταν προφανές πως προσπαθούσε να εξασφαλίσει όλο και περισσότερες εξουσίες στα χέρια του, βασιζόμενος πάντα στο Σύνταγμα ενώ παράλληλα προσπάθησε να αμβλύνει το ρόλο και την επιρροή του στρατού προς την κυβέρνηση. Ο ηγέτης της τριανδρίας σε κάθε ευκαιρία παρουσίαζε το καθεστώς όχι ως δικτατορία αλλά ως απαραίτητη παρένθεση για να μπει η χώρα ξανά στη σωστή τροχιά. Τέλος μετά την ψήφιση του Συντάγματος κατάφερε κάτι που επεδίωκε καιρό, την κατάργηση δηλαδή της Επαναστατικής Επιτροπής, η οποία αναφέρθηκε παραπάνω.

Η πολιτική κατάσταση της χώρας έμοιαζε να παραμένει στάσιμη και να οδηγείται προς αδιέξοδο. Από τη μία πλευρά το καθεστώς δεν είχε τη δυνατότητα να προσελκύσει την λαϊκή βάση ούτε στον ελάχιστο βαθμό ώστε να οδηγηθεί η χώρα σε εκλογές ακόμα και μέσα στο πλαίσιο του δικού του Συντάγματος.[189] Από την άλλη δεν διαφαινόταν βίαιη ανατροπή του καθεστώτος, αν και έλαβαν χώρα δράσεις μικρών αντιστασιακών ομάδων με αποκορύφωμα την απόπειρα δολοφονίας του Παπαδόπουλου το 1968.[190]

Ο πολιτικός κόσμος που προϋπήρχε της δικτατορίας προσπαθούσε να βρει τρόπους ώστε να επανέλθει η χώρα στον κοινοβουλευτισμό των προηγούμενων ετών. Σιγά σιγά κυριάρχησαν ως επικρατέστερες δύο στρατηγικές οι οποίες θα βασίζονταν επάνω στα πρόσωπα δύο πολιτικών που διατέλεσαν πρωθυπουργοί της χώρας πριν τη δικτατορία. Ο λόγος ήταν για τον Κωνσταντίνο Καραμανλή και τον Γεώργιο Παπανδρέου. Το πρώτο πλάνο, το οποίο θα είχε επικεφαλή τον Καραμανλή, υποστήριζε μια ελεγχόμενη μετάβαση στον κοινοβουλευτισμό, καθώς και την δημιουργία ενός νέου συνταγματικού πλαισίου το οποίο θα ενίσχυε την εκτελεστική εξουσία με σκοπό την όσο πιο γρήγορη προσαρμογή στα νέα κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα που επέφερε ο εκσυγχρονισμός.[191] Η δεύτερη στρατηγική είχε ως βασικό πυλώνα της τον Γ. Παπανδρέου. Ο πρώην ηγέτης της Ε.Κ. βρισκόταν στο εξωτερικό, έπειτα από την αποφυλάκισή του το 1968 (κατόπιν αμερικανικής απαίτησης) όπου και ίδρυσε το Πανελλήνιο Απελευθερωτικό Κίνημα (ΠΑΚ). Οι θέσεις του ήταν ακόμα πιο ριζοσπαστικές σε σχέση με τα χρόνια του στην προεδρία της Ε.Κ. και υποστήριζε πως η Ελλάδα βρισκόταν υπό αμερικανική κατοχή. Θεωρούσε ως μοναδική

[189] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 49
[190] Βλ. Richard Clogg, ό.π., σελ. 191
[191] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 49

λύση την εθνική απελευθέρωση η οποία θα οδηγούσε στην πολυπόθητη πολιτική και κοινωνική αλλαγή.[192] Άλλη μια διαδεδομένη πρόταση, η οποία ήταν επινόησης του Ευάγγελου Αβέρωφ (στενού συνεργάτη του Κ. Καραμανλή κατά το παρελθόν), ήταν η στροφή προς παλαιούς πολιτικούς, οι οποίοι θα ήταν πρόθυμοι να λειτουργήσουν ως πολιτικές «γέφυρες» με σκοπό να επιστρέψει η χώρα στην «κανονικότητα» του παρελθόντος. Το σχέδιο αυτό προέβλεπε μια μεταβατική κυβέρνηση στην οποία θα συμπεριλαμβάνονταν και παράγοντες της δικτατορίας. Η απήχηση όμως από τα πολιτικά πρόσωπα προ δικτατορίας ήταν ελάχιστη ως μηδαμινή.[193]

ΣΧΕΣΕΙΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Το καθεστώς επιθυμούσε να θέσει την εκκλησιαστική ιεραρχία και τον κλήρο κάτω από τον σχεδόν απόλυτο έλεγχό του, θέτοντας έτσι ως βασική προτεραιότητα την τοποθέτηση νέου αρχιεπισκόπου, ευνοούμενου του Παλατιού και της δικτατορίας. Ο ογδονταεπτάχρονος αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος ουσιαστικά αναγκάστηκε να παραιτηθεί. Στις 6 Μαΐου, αξιωματούχος των Ανακτόρων τού παρέδωσε δύο παραλλαγές επιστολής παραίτησης για να διαλέξει ποια θα υπογράψει. Αμέσως μετά συγκλήθηκε μια ειδική Σύνοδος από φιλικά προσκείμενους προς το καθεστώς επισκόπους με σκοπό την εκλογή του νέου αρχιεπισκόπου. Στις 10 Μαΐου 1967 εκδόθηκε ο αναγκαστικός νόμος 3/1967 που συγκρότησε με συγκεκριμένη θητεία «Ιερά Σύνοδο αριστίνδην». Κατήργησε δηλαδή τη Σύνοδο της Ιεραρχίας ως ανώτατη εκκλησιαστική αρχή και επέβαλε στην Εκκλησία της Ελλάδος μια «Αριστίνδην Σύνοδο», από οκτώ μητροπολίτες που διορίσθηκαν ήδη την επομένη με βασιλικό διάταγμα και οι οποίοι ήταν εκείνοι, οι ελάχιστοι ιεράρχες, που δέχονταν να συνεργαστούν ανοικτά με τη δικτατορία. Ο Ιερώνυμος Κοτσώνης, εφημέριος των Ανακτόρων και καθηγητής εκκλησιαστικού δικαίου ήταν ο εκλεκτός του καθεστώτος για την θέση του αρχιεπισκόπου.[194]

Με απόφαση μου λήφθηκε το 1969, η Σύνοδος θα συγκαλούνταν δύο φορές το χρόνο[195] υπό την προεδρία του αρχιεπισκόπου και τη συμμετοχή όλων τον επισκόπων. Η θητεία του Ιερώνυμου υπήρξε ταραχώδης καθώς βρέθηκε αντιμέτωπος με τον επίσκοπο Φλωρίνης Αυγουστίνο καθώς και τον Αμβρόσιο Ελευθερουπόλεως, οι οποίοι αμφότεροι υποστήριζαν πως οι όροι του Τόμου 1850 και του διατάγματος του 1928 παραβιάστηκαν με τον τρόπο διεξαγωγής των συνοδικών εκλογών. Οι δύο αυτοί επίσκοποι βρήκαν ίσως τον ισχυρότερο σύμμαχο που μπορούσαν στο πρόσωπο του πατριάρχη Δημητρίου της Κωνσταντινουπόλεως ο οποίος επιβεβαίωσε τους άνωθεν ισχυρισμούς. Ο Ιερώνυμος βρέθηκε σε τέλμα και δεν είχε άλλη λύση πέρα της υποβολής της παραιτήσεως του.

Ο αντικαταστάτης του ήρθε μαζί με την αλλαγή στην ηγεσία του καθεστώτος, και συγκεκριμένα ύστερα από το εσωτερικό πραξικόπημα του Δ. Ιωαννίδη. Μετά λοιπόν την παραίτηση του Ιερώνυμου, εκδίδεται η συντακτική πράξη 3 /1974, η οποία χαρακτήριζε αντικανονική την εκλογή του προηγούμενου αρχιεπισκόπου, και οριζόταν ο τρόπος εκλογής του νέου επιδιώκοντας την αποκατάσταση της κανονικής τάξης. Από την εκλογική διαδικασία αποκλείονταν όσοι συνέπραξαν στην αντικανονική εκλογή του Ιερωνύμου και

---

[192] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 49
[193] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 49
[194] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 297
[195] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 297

όσοι είχαν εκλεγεί την ίδια περίοδο. Κάθε πράξη που θα εκδιδόταν κατ' εφαρμογή της προηγούμενης πράξης δεν μπορούσε να ακυρωθεί στο Συμβούλιο Επικρατείας. Από τριπρόσωπο δελτίο που εξέλεξαν εικοσιοκτώ μητροπολίτες, εξελέγη ως αρχιεπίσκοπος Αθηνών ο μητροπολίτης Ιωαννίνων Σεραφείμ.[196] Με το Ν.Δ. 411/1974 ιδρύθηκαν οκτώ νέες μητροπόλεις που αποσπάσθηκαν από την Αρχιεπισκοπή Αθηνών και τις μητροπόλεις Αττικής και Θεσσαλονίκης, ενώ επετράπη η πλήρωση προνομιούχων Μητροπόλεων με μετάθεση. Ο Σεραφείμ κατάφερε να παραμείνει αρκετά χρόνια στον αρχιεπισκοπικό θώκο καθώς είχε την ικανότητα να προσαρμόζεται στα χαρακτηριστικά παρόντων και μετέπειτα κυβερνήσεων. Οι επιδιώξεις του ήταν απλές αλλά ζωτικές. Αποσκοπούσε να διατηρείται πάντα φιλική και κοντινή η σχέση της εκκλησίας με τις εκάστοτε κυβερνήσεις και φυσικά προσπάθησε να προστατεύσει την οικονομική ενίσχυση του κράτους προς τα εκκλησιαστικά ιδρύματα. Μπορεί να ειπωθεί πως οι στόχοι που είχε θέση υλοποιήθηκαν.[197]

Δομικές αλλαγές στο εσωτερικό της χώρας

Το 1971 υλοποιήθηκαν ριζικές αλλαγές στη δομή της κυβέρνησης. Σύμφωνα με τις εξαγγελίες του καθεστώτος θα εφαρμοζόταν διοικητική αποκέντρωση στη χώρα κάτι που όχι μόνο δεν πραγματοποιήθηκε αλλά έγινε το αντίθετο. Συγκεκριμένα η χώρα διαιρέθηκε σε επτά διοικητικές περιφέρειες, επικεφαλείς των οποίων υπήρξαν (επτά) περιφερειάρχες με τον βαθμό του υφυπουργού.[198] Οι περιφέρειες της χώρας τελούσαν πλέον υπό τον πλήρη έλεγχο της κεντρικής εξουσίας. Επιπλέον ο Παπαδόπουλος εξέδωσε ένα οικονομικό σχέδιο δεκαπενταετούς διάρκειας, καταδεικνύοντας έτσι τις προθέσεις του για μακροχρόνια παραμονή στην εξουσία. Για το σκοπό αυτό μάλιστα επένδυσε στα μέσα μαζικής καταστολής με την πεποίθηση ότι με αυτή την κίνηση θα εξασφάλιζε την πρωθυπουργία της χώρας για αρκετά χρόνια. Αυτό είχε αντίκτυπο και στα οικονομικά δεδομένα του κράτους καθώς ο προϋπολογισμός του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης αυξήθηκε περίπου κατά 40%, από 1 δις 798 εκατομμύρια δραχμές το 1966 σε 2 δις 520 εκατομμύρια το 1968.[199] Ο Δ. Ιωαννίδης τέθηκε επικεφαλής μιας νέας στρατιωτικής αστυνομίας (ΕΣΑ)[200] η οποία είχε μεγάλο έλεγχο και εξουσία ώστε να ασκεί τα καθήκοντά της. Το Υπουργείο Άμυνας έφτασε να απορροφά σχεδόν το ήμισυ των κυβερνητικών δαπανών (49,8%) έως το 1969 ενώ ο αντίστοιχος προϋπολογισμός για τον τομέα της εκπαίδευσης έπεσε στο 13,1% το 1969 σε σχέση με το 15% του 1966. Κατά την περίοδο 1967 – 1970 οι στρατιωτικές δαπάνες αντιστοιχούσαν περίπου στο 4,8% του ΑΕΠ της χώρας, καθιστώντας την Ελλάδα πιο ψηλά από τον αντίστοιχο μέσο όρο των νατοϊκών χωρών που κυμαινόταν κοντά στο 3,5%. [201]

ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΚΑΙ Η ΕΚΛΟΓΗ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

Η επόμενη ενέργεια κατά τις δικτατορίας σημειώνεται το Μάιο του 1973, όταν μια ομάδα αξιωματικών του Ναυτικού, οι οποίοι παρέμεναν πιστοί στο Στέμμα, εξαπέλυσαν κίνημα

---

[196] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 298
[197] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 298
[198] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 299
[199] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 299
[200] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 299
[201] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 299

εναντίον του Παπαδόπουλου. Η ανταρσία του αντιτορπιλικού «*Βέλος*»[202] κατέδειξε τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και σε ολόκληρη την Ευρώπη πως το καθεστώς όχι μόνο δεν είχε την καθολική αποδοχή του συνόλου του σώματος των αξιωματικών, αλλά δεν είχε καταφέρει να το κρατήσει σε παθητικό ρόλο. Ο Παπαδόπουλός κατηγόρησε αμέσως τον Κωνσταντίνο, καθώς ήταν γνωστή η αφοσίωση του Ναυτικού προς το πρόσωπό του. Έτσι ο βασιλιά κατηγορήθηκε ως ο υποκινητής του κινήματος με τον ηγέτη των συνταγματαρχών να τον κηρύσσει έκπτωτο την 1η Ιουνίου, αναγγέλλοντας παράλληλα την εγκαθίδρυση μιας «προεδρευόμενης κοινοβουλευτικής δημοκρατίας».[203]

Το νέο καθεστώς προέβλεπε την εκλογή του προέδρου μέσα από άμεση ψηφοφορία του λαού, με τον εκλεγμένο να διατηρεί το αξίωμα για μια οχταετία. Επιπλέον ο πρόεδρος θα είχε ευρείες νομοθετικές και εκτελεστικές εξουσίες, καθώς επίσης θα είχε λόγο σε αποφάσεις που αφορούσαν ζητήματα εξωτερική πολιτικής, δημόσιας τάξης και εθνικής ασφάλειας. Τον Ιούλιο του 1973 πραγματοποιήθηκε το δημοψήφισμα για την ανάδειξη του προέδρου ενώ ο στρατιωτικός νόμος βρισκόταν ακόμα σε ισχύ. Στόχος του ήταν να εκλεγεί ο Παπαδόπουλος στη θέση του προέδρου ενώ ταυτόχρονα θα επικυρώνονταν οι τροποποιήσεις του Συντάγματος του 1973. Ο δικτάτορας εκλέχθηκε τελικώς στη θέση του προέδρου λαμβάνοντας το 78% των θετικών ψήφων, ήτοι 3.843.00 υπέρ και 1.050.000 κατά (με τα αποτελέσματα του δημοψηφίσματος προφανώς να μην μπορούν να θεωρηθούν έγκυρα).[204]

Τα αποτελέσματα του δημοψηφίσματος προκάλεσαν την οργίλη αντίδραση των πολιτικών ηγετών Δεξιάς, Κέντρου και Αριστεράς. Η αντιπαλότητά τους πριν το 1967 μετατράπηκε σε συμμαχία στις φυλακές και στους τόπους εξορίας όπου συναντήθηκαν. Αποτέλεσμα του μίσους που έτρεφαν για την χούντα ήταν η οργάνωση και η εύρεση λύσεων, προετοιμάζοντας το έδαφος για μια πολιτική ανανέωση που θα ακολουθούσε μετά την πτώση της δικτατορίας.

Ο Παπαδόπουλος παρά τον μεγάλο αριθμών εξουσιών που είχε συγκεντρώσει στα χέρια του φάνηκε πως ήθελε να πραγματοποιήσει μια αλλαγή κατεύθυνσης και να κρατήσει μια πιο διαλλακτική στάση. Εμφανίστηκε πρόθυμος να παραχωρήσει ορισμένες από τις εξουσίες του προέδρου στον πρωθυπουργό και να ορίσει μια νέα κυβέρνηση αποτελούμενη από πολιτικούς. Ο Σπύρος Μαρκεζίνης υπήρξε ο εκλεκτός του για τη θέση του πρωθυπουργού, παίρνοντας το χρίσμα τον Οκτώβριο του 1973.[205] Ο Μαρκεζίνης έμοιαζε η κατάλληλη επιλογή καθώς ήταν από τους λίγους που δεν είχαν πάρει δημόσια θέση κατά της δικτατορίας και μάλιστα λέγεται πως αυτοπροτάθηκε για να υπηρετήσει ως «γέφυρα» ανάμεσα στη δικτατορία και ένα πιο δημοκρατικό σύστημα διακυβέρνησης.

Ο Παπαδόπουλος παράλληλα προχώρησε σε μια κίνηση που ήταν η αρχή του τέλους για τον ίδιο και κατ' επέκταση για τις εξουσίες που κατείχε. Θέλησε λοιπόν ,καθώς κατείχε την πολιτική δύναμη για να το πράξει, να απομακρύνει από την κυβέρνηση όσους στρατιωτικούς είχαν απομείνει σε αυτήν. Κάποιοι από αυτούς δέχτηκαν την απόφαση

---

[202] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 301
[203] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 301
[204] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 301
[205] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 302

φεύγοντας απλά πικραμένοι αλλά αυτό δεν ίσχυε για τα κλιμάκια του στρατού τα οποία ήταν έντονα δυσαρεστημένα λόγω των καθυστερήσεων στις προαγωγές αλλά και λόγω των κατηγοριών για αναποτελεσματικότητα και διαφθορά της κυβέρνησης. Επιπλέον ήταν εντελώς αντίθετοι με τα ανοίγματα του Παπαδόπουλου προς τους παλαιούς πολιτικούς με σκοπό την συμμετοχή τον τελευταίων στις κοινοβουλευτικές εκλογές που θα λάμβαναν χώρα πριν από το τέλος του 1974. Υπήρχε η πεποίθηση πως το καθεστώς είχε πλέον παρεκτραπεί από τα αρχικά ιδεώδη του και μάλιστα είχε χάσει τη μοναδική πολιτική του βάση που δεν ήταν άλλη πέρα από τους στρατιωτικούς. Με το πρόσχημα αυτό στις 25 Νοεμβρίου ο Ιωαννίδης ανατρέπει τον Παπαδόπουλο έπειτα από ένα αναίμακτο πραξικόπημα και τοποθετεί τον Φαίδων Γκιζίκη ως πρόεδρο μιας πλήρως ελεγχόμενης κυβέρνησης.[206] Ο Ιωαννίδης δεν επιθυμούσε καμία ανάμειξη της παλαιάς τάξης των πολιτικών και προσπάθησε να τελειώσει εν τάχει όσο ζητήματα υπήρχαν τόσο στην εσωτερική όσο και στην εξωτερική πολιτική.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Από της πρώτες στιγμές της επιβολής της δικτατορίας η Ελλάδα βρέθηκε απομονωμένη. Βορειοευρωπαϊκά κράτη μάλιστα προχώρησαν σε καταγγελία στο Συμβούλιο της Ευρώπης εναντίον του καθεστώτος για τις βίαιες μεθόδους επιβολής που χρησιμοποιούσε. Οι συνταγματάρχες προβλέποντας το αυτονόητο αποχώρησαν πριν την αποβολή της χώρας από τον οργανισμό όπερ και εγένετο λίγες μέρες αργότερα. Αυτό είχε αντίκτυπο και στις σχέσεις της χώρας με το ΝΑΤΟ καθώς σε αυτό συμμετείχαν και αρκετές από τις καταγγέλλουσες χώρες. Παρ' όλα αυτά η γεωγραφική θέση της Ελλάδας ήταν ιδιαίτερα σημαντική ώστε να παρθεί κάποια απόφαση επιζήμια για τη χώρας. Η Αμερική εξάλλου ήταν η πρώτη χώρα που αναγνώρισε το καθεστώς (ακολούθησαν Μ. Βρετανία και Τουρκία) καθώς δεν μπορούσε να παραλείψει το ζωτικό γεωστρατηγικό ρόλο της Ελλάδας στη Μεσόγειο. Επίσης η παρουσία του Αμερικανού Αντιπροέδρου Σπύρου Άγκνιου (ελληνικής καταγωγής) βοηθούσε τους φιλικούς δεσμούς μεταξύ των δύο χωρών. Ο πρόεδρος των ΗΠΑ πάντως εξέφραζε ανοιχτά την ανησυχία του για το καθεστώς και προσπαθούσε συνεχώς να προβάλλει πως την Αμερική την ενδιέφερε η επιστροφή στον κοινοβουλευτισμό μέσω πάντα της φιλικής προσέγγισης. Οι σχέσεις με την Τουρκία και οι ενέργειες προς την επίλυση του Κυπριακού (πρώτη αποτυχία το 1967, αμέσως μετά την κατάληψη της εξουσίας) αποτέλεσαν το μεγαλύτερο αγκάθι στην εξωτερική πολιτική της δικτατορίας, παίζοντας σημαντικό ρόλο τελικά και στην πτώση της.

Η πτώση της δικτατορίας οφείλεται κυρίως σε τρεις βασικούς παράγοντες:

- Το φοιτητικό κίνημα της 17ης Νοεμβρίου
- Η παγκόσμια οικονομική κρίση (αρχές του 1970) και
- Το πραξικόπημα στην Κύπρο

Ήδη από τον Ιανουάριο του 1973 οι φοιτητές άρχισαν να εναντιώνονται στο καθεστώς. Οι πόλεις που επέδειξαν εντονότερη φοιτητική δραστηριότητα ήταν η Αθήνα η Θεσσαλονίκη

[206] Βλ. Richard Clogg, ό.π., σελ. 194

και τα Ιωάννινα.[207] Οι φοιτητές οργάνωναν συνεχώς διαδηλώσεις, αρνούνταν επανειλημμένα να συμμετάσχουν στα μαθήματα και έδειχναν με ποικίλους τρόπους την αμφισβήτησή τους για το εκπαιδευτικό σύστημα. Ο Παπαδόπουλος αντέδρασε ζητώντας συνάντηση με καθηγητές και φοιτητές ξεκαθαρίζοντας τους πως δεν θα επέτρεπε να διαλύσουν (οι κομμουνιστές) τα πανεπιστήμια. Η Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών κατελήφθη τον Μάρτιο του 1973 ενώ λίγους μήνες αργότερα (Οκτώβριο 1973) ξεκίνησαν διαδηλώσεις φοιτητών οι οποίοι ήταν αντίθετη με την απαγόρευση των δημόσιων συγκεντρώσεων. Νέα κατάληψη πραγματοποιήθηκε αυτή τη φορά στο Μετσόβιο Πολυτεχνείο Αθηνών από το οποίο οι φοιτητές άρχισαν να εκπέμπουν μέσω παράνομου ραδιοφωνικού σταθμού και ζητούσαν από το λαό της Αθήνας να εξεγερθεί. Το καθεστώς αντέδρασε με βίαιο τρόπο διαλύοντας την κατάληψη με τη βοήθεια του στρατού και των τανκς, κάτι που είχε ως αποτέλεσμα να υπάρξουν ανθρώπινες απώλειες (17η Νοεμβρίου 1973).[208]

Το γεγονός αυτό καθώς και άλλα που γράφτηκαν παραπάνω οδήγησαν στο εσωτερικό πραξικόπημα του Δ. Ιωαννίδη, το οποίο πραγματοποιήθηκε αναίμακτα στις 25 Νοεμβρίου 1973.[209] Η αλλαγή στην ηγεσία ήταν και αυτή που θα έφερε την πλήρη αποτυχία στο Κυπριακό ζήτημα. Ο Ιωαννίδης προέβη σε ένα μοιραίο σφάλμα καθώς έδωσε εντολή, στις 15 Ιουλίου 1974, για τη δολοφονία του προέδρου της Κύπρου Μακάριου.[210] Η κίνηση αυτή αποσκοπούσε κυρίως σε αποκατάσταση του χαμένου κύρους του καθεστώτος και στο να κερδηθεί πίσω η υπόληψη των στρατιωτικών όχι μόνο προς το καθεστώς αλλά και προς την ίδια την χώρα. Αν και η απόπειρα τελικά απέτυχε ο Ιωαννίδης κατάφερε να απομακρύνει τον Μακάριο από την προεδρία της Κύπρου. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα πέντε μέρες μετά την εντολή δολοφονίας (20 Ιουλίου 1974) την εισβολή της Τουρκίας στο νησί.[211] Η ηγεσία του καθεστώτος είχε να επιλέξει μόνο δύο οδούς. Είτε τον πόλεμο είτε την παραδοχή της αποτυχίας και την αποχώρηση. Ο Ιωαννίδης σε μια απέλπιδα προσπάθεια κάλεσε γενική επιστράτευση του ελληνικού στρατού, αλλά το μόνο που αντίκρισε ήταν την εχθρότητα των στρατευμάτων και την ελάχιστη έως ανύπαρκτη υποστήριξή τους. Το κύκνειο άσμα της δικτατορίας συντελέστηκε έπειτα από το τελεσίγραφο που έδωσε το ΄Γ Σώμα Στρατού στη Βόρεια Ελλάδα. Η χούντα αποδέχθηκε πως η κατάσταση ήταν πλέον μη αναστρέψιμη και παρέδωσε την εξουσία ακριβώς στα ίδια πολιτικά πρόσωπα από τα οποία την είχε «παραλάβει». Στις 24 Ιουλίου 1974 ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, εβρισκόμενος στο Παρίσι, δέχτηκε την πρόταση να επιστρέψει στην Ελλάδα για να αναλάβει το ρόλο του ηγέτη που θα έβγαζε τη χώρα από τη δικτατορία. Η πρόταση αυτή έγινε αποδεχτή από τον έμπειρο πολιτικό, στο πρόσωπο του οποίου πόνταραν οι περισσότεροι για μια νέα αρχή.

---

[207] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 421
[208] Βλ. Richard Clogg, ό.π., σελ. 194
[209] Βλ. ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ – ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ό.π., σελ. 303
[210] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 54
[211] Βλ. THOMAS W. GALLANT, ό.π., σελ. 422

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV : Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ

ΦΟΡΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ

Η δικτατορία στηρίχθηκε σε πολλούς τεχνοκράτες για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της οικονομικής πολιτικής που θα ακολουθούσε. Στο πρόσωπο που βασίστηκε ως επί το πλείστον ήταν ο Νικόλαος Μακαρέζος ο οποίος άνηκε στην τριανδρία που ηγείτο της 21ης Απριλίου. Ο τελευταίος ανέλαβε το υπουργείο Συντονισμού της Κυβέρνησης Κόλλια εποπτεύοντας παράλληλα ολόκληρο τον οικονομικό τομέα.[212] Την ιδιότητα αυτή κατείχε τουλάχιστον μέχρι το 1971, όταν και ο Παπαδόπουλος του ανέθεσε την θέση του Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης. Το νέο του πόστο δεν τον εμπόδισε πάντως να συνεχίσει την εποπτεία του οικονομικού τομέα ως και τον Νοέμβριο του 1973. Ο Μακαρέζος υπάγεται στην κατηγορία των αξιωματικών εκείνων που σπούδασαν σε κάποια Ανώτατη Σχολή, παράλληλα με τη στρατιωτική τους καριέρα. Συγκεκριμένα ο συνταγματάρχης είχε λάβει οικονομική μόρφωση ακαδημαϊκού επιπέδου αλλά στην ουσία ήταν ερασιτέχνης καθώς η ενασχόληση του με τα οικονομικά οφειλόταν λόγω του επαγγέλματος του. Οι γνώσεις του ήταν αντίστοιχες ενός οικονομολόγου που κατείχε απλά ένα πανεπιστημιακού επιπέδου πτυχίο οικονομικών. Δεν είχε προχωρήσει σε μεταπτυχιακές σπουδές και το κυριότερο δεν είχε καμία πρακτική εμπειρία διαχείρισης των Δημόσιων Οικονομικών και της ευρύτερης οικονομικής ζωής της χώρας.

Η θέση του Αξιωματικού που κατείχε δεν ήταν καν στον τομέα των οικονομικών. Αντίθετα ο ρόλος του ήταν αυτός του Συνταγματάρχη του πυροβολικού. Αναμφίβολα τις καταστάσεις που κλήθηκε να φέρει εις πέρας, τις αντιμετώπισε με την ιδιότητα του αξιωματικού παρά του οικονομολόγου. Τα στοιχεία του χαρακτήρα του ήταν σημαντικά για την θέση που καταλάμβανε καθώς σε σχέση με τα άλλα πρόσωπα της τριανδρίας, που τα χαρακτήριζε η γραφικότητα και η φλυαρία, εκείνος υπήρξε ρεαλιστής , ο πιο συντηρητικός και ο πιο προσγειωμένος. Ιδεολογικά πίστευε στην ελεύθερη οικονομία και προσπάθησε να συμβαδίσει με την οικονομική πορεία της χώρας την εποχή εκείνη ενισχύοντας την πολιτική φιλελευθεροποίηση.

Ο Μακαρέζος προφανώς και δεν ήταν το μόνο πρόσωπο που είχε επιφορτιστεί με τα οικονομικά ζητήματα της χώρας. Ο Ι. Ροδινός, οικονομολόγος και γόνος γνωστής αθηναϊκής οικογενείας τέθηκε Υφυπουργός και εν συνεχεία Αναπληρωτής του.[213] Την 21η Απριλίου 1967 Υπουργός οικονομικών τέθηκε ο Α. Ανδρουτσόπουλος, δικηγόρος στο επάγγελμα με μόρφωση και διατήρηση στενών σχέσεων με τις ΗΠΑ.[214] Υφυπουργός του διορίστηκε ο

---

[212] Μελέτης Η. Μελετόπουλος, Η Δικτατορία των Συνταγματαρχών, σελ. 371
[213] Βλ. Μελέτης Η. Μελετόπουλος, ό.π., σελ. 372
[214] Βλ. Μελέτης Η. Μελετόπουλος, ό.π., σελ. 373

Σπύρος Λιζάρδος, με πρότερο δεξιό βίο. Τα υπόλοιπα Υπουργία καταλήφθηκαν από τους υπουργούς που αναφέρθηκαν και παραπάνω. Το επιτελείο των Υπουργών που αφορούσε τον οικονομικό τομέα δεν άλλαξε μέχρι το 1971. Η ομάδα αυτή των Υπουργών - Υφυπουργών φανερά ή όχι ζητούσε συμβουλές και βοήθεια από μέλη του προδικτατορικού κατεστημένου, με του σημαντικότερους ανώτατους λειτουργούς να μην μπορούν να δώσουν τίποτα περισσότερο από μια συντηρητική χροιά στην οικονομική πολιτική των Συνταγματαρχών, οι οποίοι με εξαίρεση τον Μακαρέζο, δεν είχαν ιδέα από τα οικονομικά ζητήματα που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν. Η ανετοιμότητα και η απειρία τους φάνηκε από το γεγονός ότι δεν είχαν έτοιμο και δεν παρουσίασαν κάποιο οικονομικό σχέδιο και πρόγραμμα όταν κατέλαβαν την εξουσία. Δεν είχαν τίποτα για να υλοποιήσουν και κάποιες ασαφείς διακηρύξεις που ανήγγειλαν έγιναν με σκοπό να επιδείξουν κάτι. Το μόνο που κατάφεραν ήταν να τρομάξουν κάποιους βιομηχάνους, με αποτέλεσμα να αποσύρουν γρήγορα όσα ανακοίνωσαν εξ αρχής.

Οι φάσεις της οικονομίας κατά την περίοδο της δικτατορίας

Τα ανώτερα στελέχη της δικτατορίας επιδίωκαν να δώσουν ώθηση στην οικονομία της χώρας και να ανεβάσουν το βιοτικό επίπεδο του τόπου καθώς θεωρούσαν πως τέτοιες ενέργειες θα τους καθιστούσαν αρεστούς στα μάτια των πολιτών και κυρίως θα θεωρούσαν εαυτούς πετυχημένους στη διακυβέρνηση της χώρας. Το καθεστώς αποφάσισε σε αυτή του την προσπάθεια να ακολουθήσει τον δρόμο που είχαν χαράξει οι προηγούμενες κυβερνήσεις και να προχωρήσουν σε όλο και περισσότερη ανάπτυξη, ενώ στην πραγματικότητα το μόνο που χρειάζονταν να κάνουν ήταν να τονώσουν λίγο παραπάνω τους ήδη υπάρχοντες ρυθμούς. Η κάθε εποχή έχει τις δικές της ιδιαιτερότητες και συνθήκες που απαιτούν ανάλογους χειρισμούς κάτι που φάνηκε ότι η δικτατορία δεν το αντιλήφθηκε ποτέ. Η οικονομία της χώρας μπορεί να ειπωθεί πως πέρασε κυρίως από τρεις φάσεις οι οποίες συνδέονταν άρρηκτα με τη γενική πορεία του καθεστώτος.

Η πρώτη φάση εκτιμάται ότι διαμορφώθηκε στα πρώτα χρόνια της δικτατορίας, δηλαδή από το 1967 έως και το 1969.[215] Όπως ήταν λογικό υπήρξε μια σύγχυση τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο κυρίως και στη διεθνή σκηνή καθώς μαζί με το νέο καθεστώς ήρθε και η αναπόφευκτη αβεβαιότητα για το ποια θα είναι η πολιτική της χώρας στο εξής. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τα ελληνικά και τα ξένα κεφάλαια να μείνουν στάσιμα μη γνωρίζοντας αν ακολουθηθεί κάποια ριζοσπαστικότερη οδός από το καθεστώς. Αμέσως μετά επήλθε μια πρώιμη ανάκαμψη που βασίστηκε στην ταχεία ανάπτυξη και στην αναζωογόνηση της παραγωγής.[216]

Το καθεστώς σε αυτή τη φάση έμοιαζε να σταθεροποιείται και να ακολουθεί το δρόμο της ακμής. Παρ' όλα αυτά η σταθερότητα αυτή το μόνο που κατάφερε ήταν να συγκαλύψει τα κενά και το ανοργάνωτο πλάνο του καθεστώτος για τον τομέα της οικονομίας, πλάνο το οποίο έμοιαζε καταδικασμένο καθώς στόχευε στην ανάπτυξη και στον αντιπληθωρισμό, έννοιες μη συμβατές μεταξύ τους εκείνη την περίοδο. Την εποχή εκείνη οι πληθωριστικές πιέσεις κυριαρχούσαν στο διεθνές πεδίο και η συγκράτηση των τιμών ήταν αδύνατη ή έστω

[215] Σόλων Γρηγοριάδης, Ιστορία της Δικτατορίας Τόμος 3, σελ. 301
[216] Βλ. Σόλων Γρηγοριάδης, ό.π., σελ. 302

εφικτή για ένα πολύ μικρό χρονικό πεδίο καθώς οι τιμές αναπόφευκτα θα ανέβαιναν ξανά και η ανάπτυξη θα ασφυκτιούσε με αποτέλεσμα το όλο σύστημα να ανατραπεί.

Η δεύτερη φάση αφορά κυρίως τα έτη 1969 – 1972.[217] Τα χρόνια της οικονομικής και πολιτικής ακμής είχαν παρέλθει και το καθεστώς είχε να αντιμετωπίσει μια κατάσταση που έμοιαζε να φτάνει στο τέλμα. Η αρχική οικονομική ώθηση είχε αποτελέσει πλέον παρελθόν και οι ηγέτες του καθεστώτος έδειχναν ανήμποροι να διαχειριστούν τα νέα δεδομένα και να κρατήσουν αναμμένη την μηχανή της ελληνικής οικονομίας. Οι ρυθμοί της ανάπτυξης επιβραδύνονταν διαρκώς, ενώ ο πληθωρισμός που υφίσταντο πλέον σε παγκόσμια κλίμακα είχε φτάσει πρώτων πυλών της ελληνικής οικονομίας, με το Ν. Μακαρέζο να μην δύναται να αναστρέψει την κατάσταση. Έτσι πλέον από το 1972 το καθεστώς άρχισε σιγά σιγά να χάνει την επαφή του με τις οικονομικές εξελίξεις της χώρας.

Η Τρίτη φάση περιλάμβανε τα δύο τελευταία χρόνια του Απριλιανού καθεστώτος (1973-74). Τα χρόνια εκείνα δέσποζε η παγκόσμια οικονομική κρίση, αλλιώς γνωστή ως ενεργειακή ή πετρελαϊκή κρίση. Το πλήγμα που άφησε η κρίση αυτή στα ελληνικά δεδομένα έμοιαζε ως ανυπέρβλητο εμπόδιο με αποτέλεσμα να χαθεί ολοσχερώς ο έλεγχος από τον Ν. Μακαρέζο και τον μετέπειτα διάδοχό του (Αδ. Ανδρουτσόπουλο). Για όσα λοιπόν θριαμβολογούσε το καθεστώς ότι είχε πετύχει καταρρίπτοντας πανευρωπαϊκά ρεκόρ στην ανάπτυξη, η κρίση τα ανέτρεψε σε αρνητικά παγκόσμια ρεκόρ πληθωρισμού και πτώσης της ανάπτυξης. Πλέον το φαινόμενο του στασιμοπληθωρισμού έπληξε την Ελλάδα από τα τέλη του 1973 και τις αρχές του 1974.[218]

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΕΣ

Η οικονομική πολιτική που ακολούθησε το καθεστώς θεωρήθηκε κατά γενική ομολογία συντηρητική, ερασιτεχνική και βασίστηκε κυρίως στα προϋπάρχοντα επίπεδα. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει από κάποιες ενέργειες και πολιτικές της δικτατορίας. Για πολλούς ένας σημαντικός παράγοντας ήταν και η ίδια η φύση του καθεστώτος.

Αρχικά σημαίνοντα ρόλο έπαιξε η πολιτική απομόνωση της δικτατορίας. Είναι γεγονός πως ο ευρύτερος πολιτικός κόσμος τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό (ιδίως τα πρώτα χρόνια) δεν επιθυμούσε να έχει επαφές και να συνδέσει το όνομά του με τη χούντα (με κάποιες δευτερεύουσες εξαιρέσεις). Αυτό οδήγησε τους ίδιους τους συνταγματάρχες να αναλάβουν τις οικονομικές πτυχές της χώρας μη έχοντας τις κατάλληλες γνώσεις, εμπειρίες και το σωστό πλάνο για να «τρέξουν» την ελληνική οικονομία. Ο Ν. Μακαρέζος έμοιαζε μόνος του σε αυτή την προσπάθεια καθώς όλα τα ικανά και έμπειρα στελέχη του οικονομικού κύκλου της χώρας απέφυγαν κάθε ανάμιξη με το απριλιανό καθεστώς. Έτσι λοιπόν ο τελευταίος αποφάσιζε για όλα τα θέματα με τους συνταγματάρχες που δεν διέθεταν τις κατάλληλες προδιαγραφές, με τον Μακαρέζο να μένει με δεμένα χέρια ουσιαστικά καθώς ούτε εξωτερικές συμβουλές μπορούσε να λάβει ούτε να εκφέρει διαφορετική γνώμη πάνω στα θέματα της δικαιοδοσίας του. Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν να χαραχτεί μια ανεξέλεγκτη και ανοργάνωτη οικονομική πολιτική, ακριβώς αντίθετη με

[217] Βλ. Σόλων Γρηγοριάδης, ό.π., σελ. 302
[218] Βλ. Σόλων Γρηγοριάδης, ό.π., σελ. 302

αυτή που έπρεπε να εφαρμοστεί και απαιτούσε εμπειρία, σχέδιο και γνώσεις για να ανταπεξέλθει στις πολύ δύσκολες και περίπλοκες συνθήκες της εποχής.

Η φύση του καθεστώτος ήταν άλλο ένα σημαντικό σημείο που επηρέασε τον οικονομικό σχεδιασμό. Η αυταρχικότητα της δικτατορίας είχε οδηγήσει στη λογοκρισία του τύπου κάτι που αντικατόπτριζε την απουσία κριτικής που πολλές φορές θα μπορούσε να αποβεί χρήσιμη για τον Μακαρέζο και τους συνταγματάρχες. Ακόμα και αν κάποια άρθρα ή κείμενα (που έκαναν κριτική για την οικονομική πολιτική της χώρας και πρότειναν λύσεις και οικονομικές τακτικές) επέφερε την οργίλη αντίδραση του Μακαρέζου ο οποίος εξαπέλυε άμεσα απειλές κατά του εκάστοτε συντάκτη.

Επίσης άλλος ένας καθοριστικός παράγοντας ήταν οι πολιτικές αναγκαιότητες που όφειλε το καθεστώς να διαχειριστεί για να επιτύχει την εδραίωσή του. Όμως η ομάδα των συνταγματαρχών έμοιαζε να παγιδεύεται στην ίδια της την προσπάθεια για να επιτύχει τη δημοφιλία που επεδίωκε. Η ταχύρρυθμη ανάπτυξη έπρεπε να υλοποιηθεί με κάθε κόστος σύμφωνα με τους συνταγματάρχες και αυτό γιατί έπρεπε να αποδείξουν ότι το καθεστώς κατόρθωσε να προσδώσει ταχύτερους ρυθμούς σ την ελληνική οικονομία σε σχέση με την προηγούμενη διακυβέρνηση (κοινοβουλευτική πολιτική) του τόπου. Ο Μακαρέζος λοιπόν σε συνεννόηση με την δικτατορική ηγεσία επιδίωξε μια πολιτική που θα επέφερε ναι μεν βραχυπρόθεσμα (θετικά) αποτελέσματα στην οικονομία της χώρας, μη υπολογίζοντας όμως τον αντίκτυπο που αυτά θα επέφεραν μακροπρόθεσμα στην οικονομική πορεία της χώρας.[219] Η ανάπτυξη λοιπόν αυτή που πραγματοποιήθηκε για να ικανοποιηθούν οι πολιτικές επιδιώξεις του καθεστώτος απεικόνισαν όντως μια θεαματική εικόνα αλλά ουσιαστικά αλλοίωναν προς το χειρότερο τα οικονομικά θεμέλια της χώρας τα οποία ήταν έτοιμα να συντριβούν στην πρώτη δύσκολη περίσταση που θα εμφανιζόταν.

Η αναπτυξιακή άνοδος στον τομέα της κατανάλωσης ήταν ακόμα μια αναγκαιότητα στον πολιτικό σχεδιασμό του καθεστώτος. Η δικτατορία κατευθύνθηκε προς αυτή την οδό διότι στόχευε στη λαϊκή συμπάθεια με σκοπό την αντιστροφή του αρχικού αρνητικού κλίματος με το οποίο αντιμετωπιζόταν το αυταρχικό καθεστώς. Έτσι δόθηκε μεγαλύτερη έμφαση στο καταναλωτικό μοντέλο που θα απέφερε ναι μεν άμεσα αποτελέσματα αλλά θα ήταν εις βάρος της μακροπρόθεσμης ανάπτυξης. Ο τουρισμός, η οικοδομή και αρκετοί άλλοι τομείς που είχαν σχέση με την κατανάλωση αναπτύχθηκαν περιορίζοντας τους κλάδους παραγωγής κεφαλαιουχικών αγαθών ή άλλα παραγωγικά πεδία. Οι εισαγωγές αντανακλούν ακριβώς αυτή την προσπάθεια, καθώς αυξήθηκαν σε σημαντικό ρυθμό, μεγαλύτερο από τον ρυθμό παραγωγής της βιομηχανίας και της γεωργίας. Η άνοδος του καταναλωτισμού στην Ελλάδα αντικατοπτρίζεται από ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα που αφορά την άνοδο του αριθμού και του ρυθμού των αυτοκινήτων στη χώρα. Ο πίνακας της ΕΣΥΕ (1974/75) που ακολουθεί καταδεικνύει αυτή την αύξηση.[220]

---

[219] Βλ. Σόλων Γρηγοριάδης, ό.π., σελ. 305
[220] Βλ. Σόλων Γρηγοριάδης, ό.π., σελ. 307

Έτος	Σύνολο	Επιβατικά
1962	108.705	56.893
1964	147.450	81.617
1966	203.841	122.479
1967	233.713	144.434
1968	267.694	169.985
1969	302.751	195.264
1970	344.800	226.893
1971	393.291	264.028
1972	445.639	303.109
1973	509.596	346.887
1974	564.130	380.388

Τα στοιχεία του πίνακα αποκαλύπτουν ότι η καταναλωτική τάση (στην συγκεκριμένη περίπτωση για τα αυτοκίνητα) δεν εμφανίστηκε την περίοδο της δικτατορίας αλλά προϋπήρχε. Αυτό όμως που φανερώνει ο πίνακας είναι πως τα χρόνια του συνταγματικού καθεστώτος ο ρυθμός αυτός επιταχύνθηκε περισσότερο.

Δίκαια συγκαταλέγεται στα θετικά της πολιτικής αυτής η επίτευξη της ταχείας ανόδου του εθνικού εισοδήματος. Η ΕΣΥΕ (1974) θα χρησιμοποιηθεί εκ νέου σαν πηγή για να διαφανεί το γεγονός αυτό.

Σε εκατομμύρια δραχμές

Έτος	Ακαθόριστο εγχώριο προϊόν	Καθαρό εθνικό εισόδημα
1966	136.340	132.201
1967	143.583	139.296
1968	152.565	148.302
1969	166.582	161.276
1970	181.476	175.240
1971	195.843	190.534
1972	216.631	211.707
1973	237.050	232.250

Αναμφίβολα δεν μπορεί να αμφισβητηθεί η αύξηση του εισοδήματος όπως και η γενικότερη οικονομική ανάπτυξη της χώρας που συντελούνταν εκείνη την περίοδο. Παρ' όλα αυτά μπορεί να θεωρηθεί (και) πλασματική καθώς οι πυλώνες στους οποίους είχε στηριχθεί σε μεγάλο βαθμό ήταν ετοιμόρροποι μιας και ο καταναλωτισμός ήταν ένα από τα δομικά υλικά αυτών των βάσεων. Αυτό αποδείχθηκε εν τέλει όταν ξέσπασε η παγκόσμια οικονομική κρίση του 1973-74 που είχε ως αποτέλεσμα η ελληνική οικονομία να δεχθεί ένα ισχυρότατο πλήγμα. Έτσι το 1974 υπήρξε κάθοδος στο ακαθόριστο εγχώριο προϊόν κατά 4% και στο καθαρό εθνικό εισόδημα κατά 2% αντίστοιχα.[221]

Το μεταναστευτικό κύμα, το οποίο συνεχίστηκε και την περίοδο της δικτατορίας παρά τις διαβεβαιώσεις των συνταγματαρχών ότι δεν θα συνέβαινε κάτι τέτοιο, είναι ένα ακόμα στοιχείο που καταδεικνύει την καταναλωτική φύση που επέφερε η αύξηση του εισοδήματος.

Μετανάστες μόνιμοι – προσωρινοί

1966	**147.000**
1967	101.000
1968	114.000
1969	158.000
1970	162.000
1971	136.000
1972	115.000
1973	112.000

Πηγή: ΕΣΥΕ 1974

Σύμφωνα με τον πίνακα παρατηρείται μια μείωση του αριθμού των μεταναστών κατά τα έτη 1972 και 1973. Αυτό οφείλεται κυρίως στην οικονομική κρίση που ξέσπασε η οποία είχε ως αποτέλεσμα να αυξήσει τα ποσοστά της ανεργίας στις χώρες της Κοινής Ευρωπαϊκής Αγοράς, οι οποίες έλαβαν ορισμένα μέτρα για τον περιορισμό του μεταναστευτικού κύματος. Σύμφωνα με το Σύνδεσμο των Ελλήνων Βιομηχάνων το μεταναστευτικό ρεύμα είχε επίδραση πάνω στα επίπεδα της ανεργίας στην Ελλάδα. Η άποψη αυτή υπογράμμιζε ότι η μείωση της ανεργίας ήταν αποτέλεσμα κυρίως της μετανάστευσης των πολιτών προς

[221] Βλ. Σόλων Γρηγοριάδης, ό.π., σελ. 308

χώρες του εξωτερικού και δευτερευόντως οφειλόταν στην αύξηση της - εντός των τειχών - απασχόλησης.

Τέλος το καθεστώς επεδίωξε να κερδίσει την εύνοια και την συμπαράσταση, στο πολιτικό πεδίο, των ξένων δυνάμεων καθώς και την επίτευξη συμμαχιών με τις πολυεθνικές εταιρείες. Για να υλοποιηθεί κάτι τέτοιο προέβαλε σαν αναγκαιότητα την εισροή του ξένου κεφαλαίου και την παροχή των κατάλληλων προνομίων σε αυτό. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα εντυπωσιακές διευκολύνσεις ως προς τις ξένες επενδύσεις και κεφάλαια στα οποία η ελληνική πλευρά παρείχε προνομιακούς όρους οι οποίοι σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια ήταν πολύ πιο ελκυστικοί. Η συμμαχία αυτή θα επέτρεπε στις ξένες εταιρείες να ελέγχουν σε ικανοποιητικό βαθμό την αγορά και να αποκομίζουν παράλληλα σημαντικά κέρδη μέσα από τη συνεργασία τους με την Ελλάδα.

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ

Πριν αναλυθούν σε βάθος τα δεδομένα και οι τομείς της οικονομίας την περίοδο της Απριλιανής δικτατορίας θα δοθεί μια πρώτη γενική εικόνα της οικονομικής πολιτικής της περιόδου αυτής. Η οικονομική πολιτική που ακολούθησε η δικτατορία βασίστηκε σε αυτή των προκατόχων της. Αυτή η (αρχική) επιλογή των συνταγματαρχών ήταν και η πιο συνετή κυρίως για δύο λόγους. Ο πρώτος ήταν ότι κληρονόμησαν μια υγιή και σε ανάπτυξη οικονομία και ο δεύτερος ήταν η έλλειψη γνώσεων και ικανοτήτων των συνταγματαρχών σε θέματα οικονομίας, οπότε οι όσο το δυνατόν λιγότερες αλλαγές ήταν μονόδρομος.

Η εκβιομηχάνιση συνέχισε να αποτελεί προτεραιότητα και αυτό φάνηκε από την αύξηση του δευτερογενούς τομέα με ετήσιο ρυθμό 8,6% κατά την περίοδο 1967 – 1973.[222] Οι βάσεις για την αύξηση του βιομηχανικού προϊόντος είχαν ήδη τεθεί από το 1965-66, χρονική περίοδος κατά την οποία υπήρξαν μεγάλες βιομηχανικές επενδύσεις σε μονάδες παραγωγής. Την περίοδο της δικτατορίας οι μεγάλες επενδύσεις επέφεραν δύο νέα διυλιστήρια καθώς και τα ναυπηγεία της Ελευσίνας, με την πλειονότητα των επενδύσεων αυτών να καταναλώνονται στην επέκταση της δυναμικότητας των ήδη υπαρχουσών μονάδων. Η βιομηχανία όμως δεν ήταν η μόνη προτεραιότητα για την ελληνική οικονομία. Στο «παιχνίδι» μπήκε πολύ δυναμικά τόσο η οικοδομική δραστηριότητα όσο και ο τουρισμός. Οι δαπάνες στον κατασκευαστικό τομέα αυξήθηκαν σε πολύ μεγάλο βαθμό και συγκεκριμένα το 30% των συνολικών επενδύσεων πήγαν σε κατοικίες, ενώ παρατηρήθηκε και μια πολύ μεγάλη άνοδος της τάξης του 67% των συνολικών δαπανών που αφορούσε την κατηγορία «κτήρια και λοιπές κατασκευές». Όπως υποδηλώνουν τα παραπάνω ποσοστά οι δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις στον τομέα αυτό ήταν υπερβολικά μεγάλες γεγονός που οδήγησε και στην αντίστοιχη ζήτηση με τελικό αποτέλεσμα ο κατασκευαστικός τομέας να προκαλέσει πληθωριστικές πιέσεις. Η πιστωτική επέκταση του οικοδομικού τομέα σημείωνε κάμψη χρόνο με το χρόνο. Συγκεκριμένα το 1968 ήταν στο 62%, έπεσε στο

[222] Σωτήρης Ρίζας, απόσπασμα από το βιβλίο «Η στρατιωτική δικτατορία 1967 – 1974» που κυκλοφόρησε από την εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», σελ. 108

44,1% το 1969, μειώθηκε στο 23-26% κατά την τριετία 1970-1972 για να σημειώσει ποσοστό της τάξεως του 15,9% το 1973.[223]

Ο τουρισμός ήταν άλλος ένας κλάδος στον οποίο στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό η δικτατορία, τον οποίο (σωστά) θεώρησε ζωτικό για την οικονομία της χώρας. Ο αριθμός των τουριστών τετραπλασιάστηκε μεταξύ 1968 και 1971, ξεπερνώντας το ένα εκατομμύριο. Αυτή η επιλογή, για να στηριχθεί, οδήγησε σε μια υπερβολική δανειοδότηση του τουριστικού τομέα έναντι του βιοτεχνικού με αποτέλεσμα να μειωθούν οι πιστωτικοί πόροι, οι οποίοι προορίζονταν να διατεθούν στη βιοτεχνία. Θεωρήθηκε από πολλούς πως η δανειοδότηση της βιοτεχνίας ίσως και να είχε μειώσει τα φαινόμενα στενότητας στην προσφορά αγαθών. Αυτό με τη σειρά του ήταν ένα γεγονός που συνέβαλε στην αύξηση του πληθωρισμού. Αυτό αντικατοπτρίζεται και από την πιστωτική επέκταση του τουρισμού του οποίου, με μόνη εξαίρεση τον πρώτο χρόνο, οι δείκτες του ήταν μεγαλύτεροι από αυτών του οικοδομικού τομέα. Συγκεκριμένα το 1968 ο δείκτης ανερχόταν στο 39,1%, για να σημειώσει πτώση ένα χρόνο αργότερα στο 33%. Το 1970 καταγράφεται άνοδος στο 42,6%, επιπλέον πτώση στο 29,7% το 1971, εκ νέου άνοδο ένα χρόνο αργότερα στο 38,4% για να φτάσει στο 28,5% το 1973.[224] Η απορρόφηση των επενδυτικών δαπανών στα πεδία αυτά σήμαινε αυτόματα την μείωση των επενδύσεων σε άλλους τομείς. Οι τελευταίοι ήταν η γεωργία και η βιομηχανία, που δέχθηκαν μόλις το ¼ επί του συνόλου των επενδυτικών δαπανών τα χρόνια της δικτατορίας. Επιπλέον στη γεωργία έγινε εντονότερο το πρόβλημα της αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών, πρόβλημα που υπήρχε και τα προηγούμενα χρόνια.

Υπήρχαν όψεις της οικονομίας που επηρέαζαν και μετέβαλλαν την κοινωνία. Μία από αυτές τις συνιστώσες του τομέα της οικονομίας ήταν η μετανάστευση. Μέχρι και το 1971 τα ποσοστά των Ελλήνων μεταναστών ήταν υψηλά και οι ίδιοι οι μετανάστες έβαλαν το λιθαράκι τους για την ανάπτυξη της οικονομίας στην Ελλάδα χάρη στα εμβάσματα που έστελναν. Η όψη αυτή είχε και την αρνητική χροιά της καθώς παρατηρήθηκε μείωση και έλλειψη σε κατηγορίες όπως αυτές των ειδικευμένων εργατών. Σύμφωνα με έρευνα της τράπεζας της Ελλάδος, η οικονομία έφτανε σε σημείο εξάντλησης των περιθωρίων του εργατικού δυναμικού και της παραγωγικής ικανότητας της βιομηχανίας. Το 1972 σημειώθηκε τεράστια πτώση στα ποσοστά της μετανάστευσης, η οποία ουσιαστικά εκμηδενίστηκε, καθώς σύμφωνα με εξεταζόμενα στοιχεία φαίνεται πως μόνο 16.000 άνθρωποι αποφάσισαν να αναζητήσουν μια καλύτερη ζωή εκτός των τειχών της Ελλάδας.[225] Επιπλέον ο αριθμός των απασχολουμένων αυξήθηκε. Μέχρι το 1969, η απασχόληση δημιουργήθηκε κυρίως στις πολύ μικρές μεταποιητικές μονάδες, που απασχολούσαν μέχρι τέσσερεις (4) εργάτες ή υπαλλήλους. Από το 1969 μέχρι το 1973 η κατάσταση άλλαξε. Παρατηρήθηκε σοβαρή αύξηση θέσεων απασχόλησης στις μεγάλες επιχειρήσεις, αξιοσημείωτη αύξηση στις μεσαίες επιχειρήσεις, ενώ η απασχόληση στις μικρές επιχειρήσεις παρέμεινε στάσιμη. Τέλος, στις πολύ μικρές επιχειρήσεις υποχώρησε στα επίπεδα του 1963.

Η οικονομική πολιτική του καθεστώτος φαινόταν επιτυχημένη τουλάχιστον μέχρι το 1973 γεγονός που αντικατοπτριζόταν από την ετήσια ανάπτυξη του ακαθόριστου εθνικού προϊόντος (ΑΕΠ), ανάπτυξη η οποία για μια εξαετία κυμαινόταν κοντά στο 7,6% με παράλληλη μείωση της ανεργίας. Το 1966 πλησίαζε τα 700 δολάρια και ένα χρόνο αργότερα έφτασε στα 800. Η άνοδος από τα 700 στα 1.250 δολάρια μέσα σε έξι χρόνια δεν ήταν ένα απλό στατιστικό φαινόμενο. Στην πραγματικότητα καθρεπτίζει μια πορεία, που σε άλλες χώρες χρειάστηκε δεκαετίες για να επιτευχθεί. Δεν πρέπει να παραληφθεί όμως το γεγονός

[223] Βλ. Σωτήρης Ρίζας, ό.π., σελ 108
[224] Βλ. Σωτήρης Ρίζας, ό.π., σελ 108
[225] Βλ. Σωτήρης Ρίζας, ό.π., σελ 108

πως αυτή η πορεία είχε ήδη ξεκινήσει πριν την επιβολή της δικτατορίας. Το 1953 το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ήταν περίπου 300 δολάρια. Το 1965 είχε φτάσει τα 600 κάτι που αποδεικνύει ότι πορεία του δείκτη στα δύο χρόνια πριν από το πραξικόπημα υπήρξε κατά αντιστοιχία εξίσου ανοδική.

Όσο σημαντική ήταν η αύξηση του ΑΕΠ ήταν αντίστοιχα και η μείωση του. Αυτή έφτασε το 1,8% κατά το 1974, συνδυάστηκε όμως από την αύξηση τόσο της ανεργίας όσο και του πληθωρισμού. Ήδη από το δεύτερο εξάμηνο του 1972 οι πληθωριστικές πιέσεις προς την οικονομία άγγιζαν, με ετήσια αύξηση του δείκτη των τιμών, το 6,6% σε σχέση με το 2,5% που σημειώθηκε το 1968. Την ίδια χρονιά υπήρξε άνοδος του δείκτη του Χρηματιστηρίου Αθηνών, που είχε ως αποτέλεσμα όχι μόνο την εξωπραγματική υπερτίμηση των αξιών με κερδοσκοπικούς σκοπούς αλλά ταυτόχρονα σήμανε τη διαθεσιμότητα κεφαλαίων σε μια οικονομία, της οποίας τα στοιχεία εκείνη την εποχή δεν δίνονταν σχεδόν ποτέ με ακρίβεια. Η άνοδος του πληθωρισμού μπορεί να χαρακτηριστεί αλματώδεις καθώς το 15,5% του 1973 εκτινάχθηκε στο 26,9% μόλις ένα χρόνο αργότερα. Η συνεχής άνοδος του πληθωρισμού ήταν αποτέλεσμα πολλών παραγόντων κάποιοι από τους οποίους ήταν οι διεθνείς εξελίξεις (με κρίσεις που εκδηλώθηκαν), αλλά σαφώς ήταν και αποτέλεσμα πολιτικής και διαχείρισης από την ίδια την ηγεσία της δικτατορίας. Το τελευταίο φαίνεται από το γεγονός πως μόνο επί ημερών Ανδρουτσόπουλου, η ηγεσία έλαβε σκληρά αντιπληθωριστικά μέτρα, αλλά η κατάσταση ήταν πλέον μη αναστρέψιμη. Από τον παράγοντα των διεθνών εξελίξεων, η κρίση που είχε μεγαλύτερο αντίκτυπο ήταν αυτή του πετρελαίου που τελέστηκε το 1973. Η τελευταία βρήκε όμως «πρόσφορο έδαφος» καθώς οι βάσεις της ανόδου του πληθωρισμού είχαν τεθεί από πιο πριν. Συγκεκριμένα μεταξύ 1969 και 1971 το ποσοστό της ανόδου των τιμών κυμαινόταν ανάμεσα στο 2,5% - 3,0%. Τον επόμενο ακριβώς χρόνο πληθωρισμός ανήλθε στο 4,3%. Οι υποτιμήσεις που δέχθηκε το αμερικανικό δολάριο το 1971 και το 1973 οδήγησαν στην λάθος, όπως αποδείχθηκε, απόφαση η δραχμή να ακολουθήσει το δρόμο του δολαρίου και να υποτιμηθεί έναντι των άλλων νομισμάτων. Το μόνο που επιτεύχθηκε ήταν να γίνουν ακόμα πιο έντονες οι πληθωριστικές πιέσεις. Η ρευστότητα των εμπορικών τραπεζών περιορίστηκε σημαντικά και ουσιαστικά τερματίστηκαν οι πιστώσεις στον οικιστικό τομέα.

Έτσι λοιπόν, όπως είδαμε και παραπάνω, ξέσπασε η πετρελαϊκή κρίση (Οκτώβριος – Δεκέμβριος του 1973) που βρήκε την ελληνική οικονομία αρκετά ευάλωτη λόγω των ήδη προϋπαρχόντων πληθωριστικών πιέσεων. Η κρίση αυτή εκδηλώθηκε με τον τετραπλασιασμό των τιμών του πετρελαίου, αφήνοντας έντονες επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία η οποία για πολλά χρόνια βρισκόταν σε ρυθμούς ανάπτυξης. Τα νέα αυτά προβλήματα βέβαια θα καλούταν να αντιμετωπίσει από τον Ιούλιο του 1974 το νέο κοινοβουλευτικό σχήμα που θα διαδεχόταν την δικτατορία. Κάποια από αυτά τα ζητήματα ήταν: ο πληθωρισμός, για τον οποίο γίνεται λόγος, η χειροτέρευση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και πληρωμών, η κρίση στον τομέα της βιομηχανίας, η βελτίωση του εισοδήματος το οποίο πλέον μπορούσαν να διεκδικήσουν ορισμένες ομάδες πληθυσμού οι οποίες δεν είχαν αυτή την δυνατότητα τα χρόνια της δικτατορίας, τα αιτήματα για την βελτίωση των κοινωνικών υπηρεσιών και τέλος η γενική κινητικότητα σε συνδυασμό με μια γενική συμμετοχή στον καταναλωτικό τρόπο ζωής.

Άλλος ένας σημαντικός τομέας της οικονομίας ήταν οι δημόσιες δαπάνες. Σε αυτόν τον κρίσιμο οικονομικό δείκτη παρατηρείτε μια συνεχής άνοδος από το 1961 έως το 1974. Μέχρι το 1963 (κυβερνήσεις ΕΡΕ), ο ρυθμός αύξησης ήταν ήπιος. Από το 1963 μέχρι το 1966 (κυβερνήσεις Κέντρου) ο ρυθμός γίνεται έντονος. Από το 1967 και μετά (δικτατορία) ο ρυθμός γίνεται εντονότατος. Ένα μέρος των δαπανών πήγε σε επενδύσεις. Το μεγαλύτερο κομμάτι, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω απορροφήθηκε στη γιγάντωση του δημόσιου και του κατασκευαστικού τομέα και την αύξηση του προσωπικού του. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι αμβλύνθηκαν οι δαπάνες για την εθνική άμυνα αλλά ταυτόχρονα διογκώθηκαν οι αντίστοιχες για την αστυνόμευση του καθεστώτος. Παράλληλα ολοένα και μεγαλύτερο

μερίδιο των δαπανών απορροφούσε η πληρωμή των τοκοχρεολυσίων του δημόσιου χρέους. Η δικτατορία συγκράτησε τις καταναλωτικές δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ και προσπάθησε να επιταχύνει το ρυθμό αύξησης των δημόσιων επενδύσεων αλλά τα αναμενόμενα αποτελέσματα δεν υλοποιήθηκαν ποτέ.

Το δημόσιο χρέος ήταν ακόμα ένας οικονομικός δείκτης που γνώρισε μεταβολή προς το τέλος του καθεστώτος. Είναι χρήσιμο να εξεταστεί από πού αντλήθηκαν οι πόροι για τη διόγκωση των κρατικών δαπανών. Αρχικά αυξήθηκε η φορολογία. Οι φόροι, ως ποσοστό του ΑΕΠ, αυξήθηκαν κατά δύο έως τρεις ποσοστιαίες μονάδες. Αλλά θεμέλιος λίθος αυτής της διόγκωσης υπήρξε ο δανεισμός. Συνομολογήθηκαν πολύ μεγάλα δάνεια για να εξυπηρετηθεί το οικονομικό πρόγραμμα του καθεστώτος, κάτι που είχε συνέπειες στην αύξηση του πληθωρισμού. Το ελληνικό δημόσιο χρέος πολλαπλασιάστηκε. Ειπώθηκε, μάλιστα, πως στην επταετία ο δανεισμός υπερέβη κατά τρεις φορές το σύνολο των δανείων που είχε λάβει η χώρα από την ίδρυση του ελληνικού κράτους μέχρι το 1967. Συγκεκριμένα το 1974 το δημόσιο χρέος ήταν τριπλάσιο σε σχέση με εκείνο του 1967, με το μεγαλύτερο μέρος του να είναι εξωτερικό. Η αύξηση του κόστους εισαγωγών από τις ανεπτυγμένες δυτικές οικονομίες ήρθε να διογκώσει το πρόβλημα. Η γεωργία και η βιομηχανία ήταν οι τομείς αυτοί που δέχθηκαν το μεγαλύτερο πλήγμα του δημόσιου χρέους και του πληθωρισμού, καθώς οι επενδύσεις έμειναν στάσιμες και δεν αυξάνονταν με αποτέλεσμα να χάσουν το μεγαλύτερο «όπλο» τους, δηλαδή τη μείωση της μακροπρόθεσμης ικανότητάς τους να δημιουργούν κέρδη και να τα επανεπενδύουν. Πρέπει να σημειωθεί πάντως, πως ως ποσοστό του ΑΕΠ, το χρέος ήταν χαμηλότερο σε σχέση με τα μεγέθη των κυβερνήσεων της μεταπολίτευσης.

Τα τρία πρώτα χρόνια, η εισοδηματική πολιτική της δικτατορίας είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των μισθών που ήταν σε πλήρη συνάρτηση με την αύξηση της παραγωγικότητας. Μετά το 1969 η αναλογία των μισθών στο ΑΕΠ της χώρας μειώθηκε περίπου κατά 10% σε πραγματικές τιμές καθρεπτίζοντας έτσι την σκλήρυνση της οικονομικής πολιτικής του καθεστώτος. Από τότε λοιπόν και μέχρι το 1973 έγινε προσπάθεια οι αυξήσεις των μισθών να είναι (σε ποσοστά) χαμηλότερες σε αναλογία με τις αυξήσεις της παραγωγικότητας. Την περίοδο 1970-1972 εμφάνισαν στασιμότητα (όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ο Γ. Παπαδόπουλου, «θα φάγωμεν λιγότερο, κύριοι, θα πίωμεν ολιγότερον»). Η στασιμότητα αυτή δεν απέτρεψε την άνοδο των πραγματικών αποδοχών, αυτό που έκανε όμως ήταν να μην είναι τόσο μεγάλες όσο επέτρεπε η ταχεία αύξηση της παραγωγικότητας. Αποτέλεσμα όλων αυτών δεν ήταν μόνο η μείωση του μεριδίου της εργασίας στο εθνικό εισόδημα αλλά κυρίως η προφανής αύξηση του μεριδίου των κερδών, με τη χρονιά του 1973 να θεωρείται εκείνη κατά την οποία σημειώθηκαν σχεδόν σε όλους τους τομείς τα μεγαλύτερα ποσοστά κερδοφορίας. Ένα χρόνο αργότερα, ωστόσο, οι πραγματικές αμοιβές συρρικνώθηκαν σε πολύ μεγάλο βαθμό, λόγω του υψηλού πληθωρισμού.

Άλλος ένας αίτιο για τη μη αύξηση των μισθών ήταν η στέρηση των συνδικαλιστικών ελευθεριών. Το καθεστώς με αυτό τον τρόπο κατάφερε να εξαλείψει τα μέσα με τα οποία εργάτες και αγρότες προστάτευαν το οικονομικό και κατά συνέπεια το βιοτικό τους επίπεδο. Διορισμένες διοικήσεις από τη δικτατορία αντικαθιστούσαν τις αντίστοιχα εκλεγμένες των συνδικάτων και των αγροτικών συνεταιρισμών. Εξασφαλίστηκε έτσι η μη πραγματοποίηση απεργιών και διαδηλώσεων με τους συνταγματάρχες να αποκτούν έτσι τον πλήρη έλεγχο των συνδικάτων. Η αγορά της αγροτικής παραγωγής έγινε σε σημαντικό βαθμό μονοπώλιο ορισμένων επιχειρηματιών καθώς άντλησαν αυτό το δικαίωμα από το καθεστώς το οποίο είχε φροντίσει προηγουμένως να εκδιώξει τους παραγωγικούς συνεταιρισμούς των αγροτών. Η μισθολογική αυτή στασιμότητα δεν υπήρξε όμως καθολική για όλες τις κατηγορίες των μισθωτών. Κάποιες από αυτές επωφελήθηκαν με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αυτό των στρατιωτικών των οποίων οι μισθοί γνώρισαν άνοδο, καθώς και των ειδικευμένων εργατών (π.χ. οικοδόμοι), οι οποίοι ωφελήθηκαν από τη σπανιότητα των εργατικών χεριών καθώς τότε είχε επιτευχθεί η πλήρης απασχόληση.

Η «εύνοια» που επικρατούσε σε κάποιες κατηγορίες μισθωτών και η «ανισότητα» σε κάποιες άλλες είχε ως προφανές αποτέλεσμα αντιδράσεις και εκδήλωση δυσαρέσκειας από τις δεύτερες κατηγορίες. Το καθεστώς σε μια προσπάθεια να κερδίσει την εύνοια και τη συμπάθεια τους προχώρησε στην κατανομή ορισμένων παροχών και όχι μόνο. Στον αγροτικό τομέα, μιας και αναφέρθηκε, σημειώθηκε πτώση του ρυθμού αύξησης των αγροτικών εισοδημάτων μέχρι το 1973, η οποία προκλήθηκε από την μείωση των τιμών στήριξης των γεωργικών προϊόντων. Η δικτατορία λοιπόν ενήργησε ανάλογα για να αντιστρέψει την αναμενόμενη δυσαρέσκεια που είχε προκληθεί. Ήδη από το 1968 το καθεστώς είχε προσπαθήσει να έχει φιλικά προσκείμενο προς το πρόσωπό της τον αγροτικό τομέα κάτι που φρόντισε να δείξει ξεκάθαρα με την διαγραφή των χρεών των αγροτών προς την Αγροτική Τράπεζα Από τη ρύθμιση αυτή ωφελήθηκαν 644.000 οφειλέτες, για συνολικό ποσόν ύψους 7,6 δισεκατομμυρίων δραχμών. Το ποσό αυτό ήταν ίσο με το σύνολο των απλήρωτων υπολοίπων των δανείων προς τη βιοτεχνία στα τέλη του ίδιου έτους (1968).

Παράλληλα με τις κινήσεις που αφορούσαν τον αγροτικό τομέα, οι συνταγματάρχες αποφάσισαν τη μαζική απελευθέρωση των επιχειρηματιών και επαγγελματιών που βρίσκονταν στη φυλακή για χρέη. Απελευθερώθηκαν έτσι περίπου 2.000 άτομα. Στη συνέχεια, καταργήθηκε η προσωποκράτηση για χρέη.

Ένας από τους στόχους βαρύνουσας σημασίας ήταν η μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού. Τα σχέδια αυτής της μεταρρύθμισης είχαν εμπνευστή τον υπουργό Κοινωνικής Προνοίας Λουκά Πάτρα. Το σχέδιο που κατέθεσε είχε ως βασικό πυλώνα του την ομογενοποίηση του κατακερματισμένου ασφαλιστικού συστήματος μέσω της ενοποίησης των ασφαλιστικών ταμείων και την εμπέδωση ενιαίων κριτηρίων για τις εισφορές και παροχές. Ουσιαστικά επεδίωκε μια ομαδοποίηση των ασφαλισμένων κατά φορείς αλλά υπήρξαν αντιδράσεις. Βάση του ασφαλιστικού ήταν οι συντάξεις στους «αγωνιστές Εθνικής Αντίστασης». Η συγκεκριμένη εκδοχή έφτανε μέχρι και την του Εμφυλίου, με αυτούς που θα είχαν επιλέξει τη «σωστή πλευρά» να αποτελούν και τους ευνοημένους. Η μεταρρύθμιση αυτή τελικά δεν προχώρησε ποτέ καθώς τα σχέδια του 1969 – 1970 αποσύρθηκαν. Ο σημαντικότερος λόγος ήταν η προβλεπόμενη, από την δικτατορία, κοινωνική δυσαρέσκεια από θιγόμενους και μη ευνοημένους καθώς επίσης και από την ίδια την στρατιωτική ηγεσία, η οποία φαίνεται να αντέδρασε στα σχέδια αυτά σύμφωνα με τον ίδιο τον Λουκά Πάτρα.

Άλλες κινήσεις στον τομέα των παροχών και των υπηρεσιών ήταν η ίδρυση του Οργανισμού Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), που υφίσταται έως και σήμερα, ένα πρόγραμμα κατασκευής εργατικών κατοικιών, ενώ αύξησε σημαντικά τις δαπάνες για την επαγγελματική εκπαίδευση. Στην εκπαίδευση επίσης το καθεστώς παραχώρησε δάνεια και δωρεάν συγγράμματα προς τους φοιτητές, με το τελευταίο μέτρο να ισχύει μέχρι και σήμερα. Εκτός από αυτό καθιερώθηκαν ρυθμίσεις, οι οποίες είχαν σκοπό να βοηθήσουν τους φοιτητές στις σπουδές τους, καθιερώνοντας τη δυνατότητα μεταφοράς μαθημάτων από έτος σε έτος.

Όσο αναφορά στο κράτος – πρόνοιας παρατηρήθηκε μια υπανάπτυξη που κράτησε για περίπου τρία χρόνια. Συγκεκριμένα από το 1970 – 1973 δεν πραγματοποιήθηκε αύξηση στις κατώτατες συντάξεις του ΙΚΑ. Αυτή η αύξηση ήρθε το Μάιο του 1973 όταν η κατώτατη σύνταξη του ΙΚΑ αυξήθηκε από τις 1.155 στις 1.500 δραχμές. Η σύνταξη ενός μέσου

συνταξιούχου ανερχόταν περίπου στις 2.000 δραχμές η οποία όμως, με βάση το βιοτικό επίπεδο της εποχής, δεν ήταν επαρκής. [226]

ΤΟ ΠΕΝΤΑΕΤΕΣ ΠΛΑΝΟ

Στις 28 Δεκεμβρίου του 1967 ο υπουργός Συντονισμού Ν. Μακαρέζος παρουσίασε το (πρώτο) πενταετές πλάνο της Δικτατορίας (1967 – 1973). Αυτό προβλεπόταν να μπει σε εφαρμογή με το ξεκίνημα του νέου έτους, δηλαδή από την 1η Ιανουαρίου του 1968. Οι κύριες θέσεις αυτού του οικονομικού Προγράμματος περικλείονται σε οχτώ σημεία.

Αρχικά προβλεπόταν αύξηση του εθνικού εισοδήματος κατά 7,5 – 8,5% ετησίως. Στόχος ήταν να φτάσει το κατά κεφαλήν εισόδημα στα 1.000 δολάρια κατά το 1972 σε σχέση με τα 700 δολάρια του 1967. Το δεύτερο σημείο αποτελούσε την συμμετοχή της βιομηχανίας στο εθνικό εισόδημα, η οποία θα αυξανόταν από το 26,6% που βρισκόταν το 1967 σε 30,9% το 1972. Επιπλέον στον τομέα της βιομηχανίας ο στόχος του σχεδίου ήταν η αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής κατά 11,4% ετησίως. Επιπροσθέτως τονιζόταν η δημιουργία 350.000 νέων θέσεων εργασίας και παράλληλη βελτίωση της διανομής του εθνικού εισοδήματος για όλες τις κοινωνικές τάξεις. Επιπλέον προβλεπόταν εισροή ξένων κεφαλαίων ύψους 10 δις. δραχμών ετησίως, σημείο στο οποίο όπως θα καταγραφεί και παρακάτω το καθεστώς έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα. Το έκτο σημείο του οικονομικού πλάνου αφορούσε τις επενδύσεις των παγίων κεφαλαίων οι οποίες θα ανέρχονταν σε 317 δις. δραχμές έναντι των 183 δις της περιόδου 1962 – 1966. Στον τομέα τον εξαγωγών επιδιωκόταν ετήσια αύξηση της τάξης του 10,8% με στόχο το 1972 να φθάσουν τις 22,5 δις. δραχμές. Όγδοο και τελευταίο σημείο αφορούσε τους άδηλους πόρους οι οποίοι σύμφωνα με το πλάνο θα έφθαναν τις 41,4 δις δραχμές το 1972 από τις 19,1 δις. του 1966.[227]

Η φιλοσοφία του προγράμματος περικλειόταν γύρω από την ενίσχυση του ρόλου της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και της αποτελεσματικότερης λειτουργίας των ελεύθερων οικονομικών θεσμών, στοιχεία που θεωρούνταν ότι θα προωθούσαν την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Οι μόνες κρατικές επεμβάσεις σύμφωνα με το Πρόγραμμα θα πραγματοποιούνταν για να εξυπηρετηθεί η ιδιωτική πρωτοβουλία. Βασική προτεραιότητα του Σχεδίου ήταν η παροχή κινήτρων και η εισαγωγή συστηματικών μέτρων – δράσεων που θα αντικαθιστούσαν τα προϋπάρχοντα αναχρονιστικά μέτρα και συστήματα, με σκοπό την ενίσχυση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Η κρατική δράση που θα έχει άμεσο αντίκτυπο θα αφορά σε τομείς παροχής υπηρεσιών οικονομικής και κοινωνικής υποδομής και την

---

[226] Τα οικονομικά στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν στο υποκεφάλαιο αυτό προέρχονται από έρευνα του διδάκτορα οικονομικών επιστημών στο Α.Π.Θ και συγγραφέα κ. Ευάγγελου Α. Χεκίμογλου, που δημοσιοποιήθηκε πριν από μερικά χρόνια στην Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία.

[227] Σόλων Γρηγοριάδης, Ιστορία της Δικτατορίας Τόμος 1, σελ. 348

ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.[228] Αυτό θα γίνεται μέσω επιλεγμένων οργανισμών με βάση καθαρά επιχειρηματικά κριτήρια (ΕΤΒΑ). Η πραγματοποίηση ενός τέτοιου εγχειρήματος θα προϋποθέτει ότι δεν θα υπάρχει ιδιωτικό ενδιαφέρον έργα βασικής σημασίας που θα αφορούν την συμπλήρωση της παραγωγικής βάσης της χώρας.

Ο εκσυγχρονισμός επίσης καταλαμβάνει θέση μείζονος σημασίας ως προς τις προτεραιότητες του Προγράμματος. Αυτός θα υλοποιούνταν με την προώθηση του υγιούς ανταγωνισμού καθώς και με την κατάλληλη κατανομή των οικονομικών πόρων. Ο εκσυγχρονισμός των επιχειρήσεων, η αγροτική εκμετάλλευση, η ανάπτυξη των βιομηχανικών μονάδων καθώς και ο εκσυγχρονισμός των οικονομικών και κοινωνικών βάσεων της χώρας θεωρούνταν ότι θα έπαιζαν καταλυτικό ρόλο στην εφαρμογή του γενικού εκσυγχρονισμού (στην παραγωγή, στις επενδύσεις και στο ισοζύγιο πληρωμών) στον οποίο στόχευε το Πρόγραμμα.[229]

Οι ιδιωτικοί επιχειρηματικοί φορείς θα ήταν, βάση του Σχεδίου, οι βασικοί πυλώνες στους οποίους θα στηριζόταν η χώρα για την δημιουργία διεθνώς ανταγωνιστικής βιομηχανίας. Ο ιδιωτικός τομέας θεωρούνταν αποτελεσματικότερος σε σχέση με τον κρατικό για τη δημιουργία μιας στιβαρής βιομηχανίας. Το κράτος στον τομέα αυτό επιθυμούσε την δημιουργία βάσεων και την προώθηση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Ο ανταγωνισμός και η ελεύθερη αγορά θα ενισχύονταν εντόνως καθώς παράλληλα θα καταβαλλόταν προσπάθεια για την βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας των αγορών των συντελεστών της παραγωγής. Η αποδοτικότητα των βιομηχανικών επενδύσεων ήταν επίσης μέσα στα πλάνα του Προγράμματος το οποίο για την επίτευξή τους προέβλεπε στην επέκταση και τον εκσυγχρονισμό της βιομηχανικής υποδομής, στην βελτίωση της λειτουργίας των υπηρεσιών που σχετίζονταν άμεσα ή έμμεσα από το Δημόσιο και τέλος την παροχή φορολογικών και πιστωτικών κινήτρων.

Ένας από τους βασικούς πυλώνες του Προγράμματος ήταν η επιθυμία της ύπαρξης υψηλού βιοτικού επιπέδου στο σύνολο του πληθυσμού και η δημιουργία των κατάλληλων δομών για συνεχή πολιτιστική και κοινωνική ανάπτυξη – πρόοδο. Το μέσον για την υλοποίηση του στόχου αυτού θα ήταν η αύξηση του εθνικού εισοδήματος το οποίο θα προερχόταν από την ανάπτυξη του ανταγωνισμού και της ελεύθερη αγοράς, χωρίς κρατική παρέμβαση προνομιακού τύπου.

Η γεωργία θα υφίσταται ως ένας από τα μέσα για την επίτευξη της βελτίωσης της διανομής του εισοδήματος, μέσω της αύξησης του ρυθμού του προϊόντος του γεωργικού τομέα (6,5% ετησίως). Επίσης προβλεπόταν ορθολογική εφαρμογή πολιτικής εισοδηματικών παροχών και ενίσχυσης της γεωργικής παραγωγής καθώς παράλληλα και η εφαρμογή της κατάλληλης εισοδηματικής πολιτικής για τους μη γεωργικούς τομείς της οικονομίας (αύξηση μισθών – ημερομισθίων). Επιπλέον προγραμματιζόταν αύξηση και αναδιανομή των δημοσίων δαπανών σε τομείς όπως η εκπαίδευση, η υγεία, η κοινωνική ασφάλιση με στόχο να ευνοηθούν οι ασθενέστερες κοινωνικά τάξεις.

---

[228] Μελέτης Η. Μελετόπουλος, Η Δικτατορία των Συνταγματαρχών, σελ. 384
[229] Βλ. Μελέτης Η. Μελετόπουλος, ό.π., σελ 385

Στον τομέα των επενδύσεων το πλάνο του Πενταετούς Προγράμματος περιλάμβανε τρεις κύριους άξονες. Ο πρώτος αφορούσε τις επενδύσεις παγίου κεφαλαίου. Σύμφωνα λοιπόν με το σχέδιο, προβλέπονταν επενδύσεις ύψους 40 δισεκατομμυρίων δραχμών για την μεταποίηση (σελ. 75, 5ετούς) και αντίστοιχες 15 δις. δρχ. για τον τουρισμό (σελ. 93, 5ετούς). Οι προβλέψεις αυτές είχαν ως αποτέλεσμα να πραγματοποιηθούν επενδύσεις σε αυτούς τους δύο τομείς ύψους 47,2 και περίπου 12 δις. δρχ. αντίστοιχα (εκτιμήσεις ΚΕΠΕ – Εθνικών Λογαριασμών).[230]

Ο δεύτερος άξονας σχετιζόταν με το μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης της βιομηχανίας. Το πλάνο τις δικτατορίας προέβλεπε επενδύσεις που θα έφταναν περίπου τα 11,4 δις. δρχ. με αυτές που επιτεύχθηκαν τελικά να φτάνουν τα 12,3 δις. δρχ. σύμφωνα με τις εκτιμήσεις ΚΕΠΕ.

Ο τρίτος και τελευταίος άξονας περιλάμβανε τις προβλεπόμενες εισπράξεις από το πεδίο του τουρισμού. Το σχέδιο των συνταγματαρχών ευελπιστούσε σε εισπράξεις που θα άγγιζαν τα 16,4 δις. δρχ. (σελ. 221, 5ετούς), με τις πραγματοποιημένες να είναι τελικά περίπου 12 δις. δρχ. που σημαίνει πως οι προβλέψεις έπεσαν έξω κατά 4,4 δις. δρχ. από τους αρχικούς υπολογισμούς.

Οι συνολικές χρηματοδοτήσεις υπολογίζονταν κοντά στα 138 δις. δρχ. μέχρι το τέλος του 1971 με τα 60 δις. δρχ. να προέρχονται από τον τομέα της μεταποίησης (περίπου τα μισά δηλαδή), ενώ από τον τουρισμό προήλθαν περίπου 8,7 δις. δρχ. ποσό που μεταφράζεται σε 6,3%.

Το γενικότερο «πνεύμα» του Προγράμματος συνοψίζεται γύρω από τρεις βασικούς άξονες, οι οποίοι ήταν:

1. Η εφαρμογή σειράς μέτρων ουσιαστικής διευκόλυνσης του κεφαλαίου.
2. Η εφαρμογή μέτρων διοικητικού εκσυγχρονισμού.
3. Η, μείζονος σημασίας, προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

Τα περισσότερα σημεία και επιδιώξεις του προγράμματος δεν πραγματοποιήθηκαν ποτέ, με κάποια από αυτά να συμβάλλουν στην παραίτηση το 1972 του τότε αρμόδιου Υπουργού.[231]

---

[230] Βλ. Μελέτης Η. Μελετόπουλος, ό.π., σελ 386
[231] Βλ. Μελέτης Η. Μελετόπουλος, ό.π., σελ 387

ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ

Σε προηγούμενο κεφάλαιο της παρούσας έρευνας υπήρξε μια πρώτη νύξη για το δημόσιο χρέος κατά την περίοδο του καθεστώς των συνταγματαρχών. Το δημόσιο χρέος ήταν ακόμα ένας οικονομικός δείκτης που γνώρισε μεταβολή προς το τέλος της πορείας του καθεστώτος. Ο δανεισμός και η αύξηση της φορολογίας ήταν οι κύριοι πόροι άντλησης της διόγκωσης των κρατικών δαπανών. Το καθεστώς προχώρησε στη σύναψη μεγάλων δανείων για να εξυπηρετηθεί το οικονομικό πρόγραμμα του, επιφέροντας έτσι την αύξηση του πληθωρισμού. Το ελληνικό δημόσιο χρέος πολλαπλασιάστηκε. Ειπώθηκε, μάλιστα, πως στην επταετία ο δανεισμός υπερέβη κατά τρεις φορές το σύνολο των δανείων που είχε λάβει η χώρα από την ίδρυση του ελληνικού κράτους μέχρι το 1967. Συγκεκριμένα το 1974 το δημόσιο χρέος ήταν τριπλάσιο σε σχέση με εκείνο του 1967, με την μεγαλύτερο μέρος του χρέους να είναι εξωτερικό.

Ο δανεισμός λοιπόν ήταν αυτός που συνδέθηκε στον μεγαλύτερο βαθμό με το δημόσιο χρέος της χώρας κατά την περίοδο αυτή. Το πρώτο δάνειο που σύναψε το απριλιανό καθεστώς αφορούσε χορήγηση δανείου ύψους 12,5 εκατομμυρίων δολαρίων από την Διεθνή Τράπεζα. Η συμφωνία αυτή θεωρήθηκε επιτυχία από την πλευρά της δικτατορίας καθώς κατάφερε να βγει από τον (διεθνή) αποκλεισμό στον οποίο είχε περιέλθει. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αυτής της απομόνωσης ήταν η κίνηση της ΕΟΚ να μην εγκρίνει παράταση στο δάνειο των 125 εκ. δολαρίων που είχε χορηγήσει στην Ελλάδα το 1962. Έτσι μόλις τα 50 εκατομμύρια δολάρια έφτασαν στα ταμεία της χώρας, με την Ελλάδα να χάνει τα υπόλοιπα 70 εκ. έπειτα από την ανάληψη της εξουσίας από τους συνταγματάρχες.

Το Δημόσιο Χρέος κατά την περίοδο 1967-1974 αυξήθηκε κατά 3,5 φορές. Συγκεκριμένα μέχρι την 31.12.1973 το ΔΧ σχεδόν τριπλασιάζεται καθώς από 32.074 εκ. δραχμές φτάνει στις 94.086 εκ. δραχμές αντιστοίχως. Τα δάνεια σε ξένο νόμισμα γνώρισαν μια αύξηση της τάξης του 12,5% ενώ ο δανεισμός σε χρυσό 38% αντίστοιχα. Τετραπλασιασμός σημειώθηκε όσο αναφορά δάνεια σε οφειλές σε δραχμές. Στις 30.6.1973, δηλαδή λίγο πριν την πτώση του Παπαδόπουλου το ΔΧ καταγράφηκε περί τις 85,5 δις. δραχμές. [232]

Το εσωτερικό ΔΧ ήταν αυτό που αυξήθηκε σε μεγαλύτερο βαθμό από το αντίστοιχο εξωτερικό καθώς το πρώτο σχεδόν πενταπλασιάστηκε με το τελευταίο να παραμένει στα ίδια επίπεδα των προηγούμενων ετών. Οι ετήσιοι ρυθμοί αύξησης πάντως του συνολικού ΔΧ μειώθηκαν σε σημαντικό βαθμό. Όσο αναφορά την συμμετοχή του εσωτερικού ΔΧ στα

[232] Τάσος Μηνά Ηλιαδάκης, Ο εξωτερικός δανεισμός στη γένεση και εξέλιξη του Νέου Ελληνικού Κράτους, σελ. 314

τακτικά έσοδα, αυτή αυξήθηκε κατά 93,3% σε σχέση με το 49,1% της περιόδου 1960-67. Το αντίστοιχο ποσοστό του εξωτερικού ΔΧ υποδιπλασιάστηκε. Την περίοδο λοιπόν της δικτατορίας φαίνεται πως η πλειονότητα των δανείων που χορηγήθηκαν στο ελληνικό κράτος προέρχονταν από το εσωτερικό παρά από το εξωτερικό. Συγκεκριμένα τα δάνεια εσωτερικού πενταπλασιάστηκαν οδηγώντας στον υπερτριπλασιασμό του ΔΧ.

Για την διευκόλυνση της έρευνας θα εξεταστούν ξεχωριστά το εξωτερικό και το εσωτερικό ΔΧ της περιόδου 1967-1974. Στο τέλος λοιπόν της δικτατορίας (1974) το εξωτερικό ΔΧ προερχόταν από δάνεια σε νομίσματα 15 κρατών (Κουβέιτ, Λουξεμβούργο κ.λ.π.).

Πριν όμως από την άνοδο της δικτατορίας (1966) ο μεταπολεμικός εξωτερικός δανεισμός καλυπτόταν κατά 88,5% από τρία νομίσματα τα οποία ήταν το δολάριο, το μάρκο και το γαλλικό φράγκο. Το ποσοστό αυτό έπεσε στο 84,3% κατά το 1974. Ο παρακάτω πίνακας απεικονίζει την πτώση αυτή (με εξαίρεση το γαλλικό φράγκο) στο κάθε νόμισμα ξεχωριστά:

Νόμισμα	**1966**	**1974**
Δολάριο	63,6%	60%
Μάρκο	21%	20%
Γαλλικό φράγκο	3,9%	4,3%

Ο πίνακας[233] καταδεικνύει επίσης την συντριπτική πλειοψηφία του δολαρίου έναντι των άλλων νομισμάτων και την σχεδόν απουσία του γαλλικού φράγκου αντίστοιχα.

Πρέπει όμως να εξεταστεί στο σημείο αυτό, ποια ήταν η θέση των ξένων νομισμάτων και δανείων στο συνολικό ονομαστικό νέο ΔΧ της περιόδου 1967-1974. Συγκεκριμένα:

- Εξωτερικά δάνεια = 7.428.846.000 δραχμές.
- Δάνεια σε δραχμές = 78.899.416.168 δραχμές.
- Εκφρασμένα σε συνάλλαγμα 26.854.249.800 δραχμές.
- Σύνολο = 113.182.511.968 δραχμές.

Από τα στοιχεία αυτά[234] εκλείπουν τα δάνεια σε χρυσό, τα οποία θεωρούνται μόνο λογιστικό μέγεθος. Το σύνολο των δανείων και της ελληνικής συμμετοχής έφτασε τις 1.189.969.205 δραχμές. Στις 287.247.760 δραχμές υπολογίζεται η σε χρυσό αύξηση της ελληνικής συμμετοχής στο ΔΝΤ και ΔΤΑΑ κατά την περίοδο 1967-74.

Το νέο ΔΧ λοιπόν, μεταφράζοντας τα παραπάνω νούμερα σε ποσοστά, προήλθε κατά 69,70% από δάνεια σε δραχμές, κατά 23,72% από συνάλλαγμα εσωτερικών δανειοδοτών και κατά 6,56% από δάνεια σε ξένο νόμισμα.

Συμπερασματικά ο νέος δανεισμός σε ξένο νόμισμα υπήρξε το 6,56% του νέου ΔΧ κατά το 1967-1974, με το αντίστοιχο ποσοστό νέου δανεισμού από εσωτερικούς δανειοδότες να φτάνει το 93,42%. Το ποσοστό των δραχμών στον τομέα αυτό ήταν 69,7% αντίστοιχα.
Σε αντίθεση με το προπολεμικό ΔΧ σε δραχμές που είχε ρυθμιστεί πλήρως πριν το 1967, το αντίστοιχο ΔΧ σε ξένο νόμισμα είχε ρυθμιστεί κατά 97%. Ρυθμιστική λύση δεν είχε βρεθεί ακόμα για ορισμένα ομολογιακά δάνεια. Συγκεκριμένα τρεις ομολογίες του σουηδικού δανείου 1 εκ.$/1926 (πυρείων) συνολικού κεφαλαίου 47.282$. Άλλες τρεις ομολογίες του

[233] Βλ. Τάσος Μηνά Ηλιαδάκης, ό.π., σελ. 316
[234] Βλ. Τάσος Μηνά Ηλιαδάκης, ό.π., σελ. 316

σουηδικού δανείου 1 εκ.$/1930 για την ανέγερση σχολικών κτηρίων συνολικού κεφαλαίου 81.515$. Τα διακυβερνητικά χρέη επίσης δεν είχαν ρυθμιστεί και χωρίζονταν σε δύο κατηγορίες, αυτά που αφορούσαν την Βρετανία και αυτά που αφορούσαν τον Καναδά. Με τον τελευταίο έπρεπε να ρυθμιστούν χρέη συνολικού κεφαλαίου που άγγιζε τα 6,5 εκ. καναδικά δολάρια. Όσο αναφορά την Βρετανία τα χρέη αφορούσαν δάνεια και πιστώσεις με το συνολικό χρέος να φτάνει περίπου τα 34 εκ. χρυσά φράγκα. Η εταιρεία Henry Boot and Sons υπήρξε και αυτή στην λίστα με τα αρρύθμιστα χρέη.

Τα έντοκα γραμμάτια, σειράς Α, της προκαταβολής Speyer, με οφειλόμενο κεφάλαιο 6.177.732 δολάρια (στις 20/12/1967)[235] άνηκαν στην κατηγορία με το αρρύθμιστο ΔΧ σε ξένο νόμισμα. Στο ίδιο πλαίσιο παρέμεναν και οι ενεχυριασμένες ομολογίες του δανείου των 500 εκ. φράγκων του 1914 υπέρ των γραμματίων σειρά Α της προκαταβολής Speyer. Έπειτα από απόφαση των αγγλικών δικαστηρίων οι ομολογίες αυτές δεσμεύθηκαν. Η δικτατορία ζήτησε, τον Ιούνιο του 1968, να αποδεσμευτούν οι συγκεκριμένες ομολογίες. Η απάντηση των φορέων στους οποίους απευθύνθηκε η ελληνική πλευρά (Τράπεζα της Αγγλίας και το Banking Corporation) ήταν πως υπήρχαν δυσκολίες λόγω καταστροφής ορισμένων αρχείων κατά τον ‘Β Π.Π. αλλά θα έκανε ότι μπορούσε επί του θέματος.

Στο ίδιο μοτίβο, δηλαδή το (νέο) ΔΧ σε σχέση με το εξωτερικό πρέπει να συμπεριληφθούν και τα δάνεια εκφρασμένα σε συνάλλαγμα. Αυτά αφορούσαν κατά κύριο λόγο δανειακές συμβάσεις μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και ξένων εταιριών με σκοπό να χρηματοδοτήσουν δημόσιες επενδύσεις καθώς και δημόσια έργα. Τα δάνεια αυτά θα δίνονταν σε ξένο νόμισμα με εγγυητή το Ελληνικό Δημόσιο. Παράλληλα τέτοιου τύπου δάνεια παραχωρούσαν στο Ελληνικό Δημόσιο η ΤΕ, η ΕΚΤΕ και ΕΤΕ. Αυτό σημαίνει πως την περίοδο της δικτατορίας ο δανεισμός γινόταν έμμεσα από τις τρεις ελληνικές κρατικές τράπεζες, παράλληλα με το δανεισμό από τη διεθνή αγορά και τις εργοληπτικές εταιρείες. Με τον τρόπο αυτό το καθεστώς σύναψε 59 δάνεια, σε ξένο νόμισμα τα οποία προέρχονταν από εννιά δανειοδότες (συμπεριλαμβανομένων και των ελληνικών κρατικών τραπεζών), συνολικού ονομαστικού κεφαλαίου 26.854.249.800 δραχμών. Αναλυτικότερα τα δάνεια αυτά προήλθαν κατά 79,02% από την ΤΕ, κατά 2,28% από την ΕΚΤΕ, κατά 1,11% από την ΕΤΕ (σύνολο 82,41%), με το υπόλοιπο 17,59% να προέρχεται από τις κατασκευαστικές εταιρείες.[236]

Την περίοδο 1967-74 χορηγήθηκαν και άλλα δάνεια πέρα από αυτά που εξυπηρετούσαν κατασκευαστικούς σκοπούς. Συνομολογήθηκαν λοιπόν άλλα 19 δάνεια σε ξένο νόμισμα, συνολικού ονομαστικού κεφαλαίου 7.428.846.000 δραχμών, ποσό που αντιπροσώπευε το 6,4% των τακτικών εσόδων της περιόδου. Η σύναψη των δανείων αυτών θα εξυπηρετούσε την εισαγωγή αγαθών και υπηρεσιών μεταφοράς και άμυνας, την χρηματοδότηση του προγράμματος οικονομικής ανάπτυξης 1966-1970, την κατασκευή εθνικής οδού μεταξύ Ηγουμενίτσας – Θεσσαλονίκης, την άρδευση της πεδιάδας Νέστου και Γιαννιτσών, μερική επαναχρηματοδότηση της ΔΕΗ, τη χρηματοδότηση του Ά εκπαιδευτικού προγράμματος και δημιουργίας κέντρων ανωτέρας τεχνικής εκπαίδευσης, καθώς και πολλούς άλλους σκοπούς. Από τα δάνεια αυτά το 92,2% χορηγήθηκε σε δολάρια, το 3,3% σε FF και το 2,9% σε DM.[237] Για ακόμη μια φορά απουσίαζε η αγγλική λίρα. Τέλος την ίδια περίοδο τα συνολικά τακτικά

[235] Βλ. Τάσος Μηνά Ηλιαδάκης, ό.π., σελ. 317
[236] Βλ. Τάσος Μηνά Ηλιαδάκης, ό.π., σελ. 320
[237] Βλ. Τάσος Μηνά Ηλιαδάκης, ό.π., σελ. 322

έσοδα έφτασαν τις 474.791.703.565 δραχμές, στα οποία η συμμετοχή των δανείων σε ξένο νόμισμα μεταφραζόταν σε 1,56%.

Στο πλαίσιο του εσωτερικού δανεισμού και στο νέο ΔΧ σε δραχμές κατά την περίοδο 1967-74 το Ελληνικό Δημόσιο συνομολόγησε δάνεια με την ΤΕ και την Τ.Τ. ονομαστικού κεφαλαίου 15.738.763.513 δραχμών με την πρώτη και 35.652.655 δραχμών με την δεύτερη. Επίσης εξέδωσε για την ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας έξι δάνεια ύψους 12.850.000.000 δραχμών, δάνεια σε δραχμές συνολικού ονομαστικού κεφαλαίου 78.899.416.168 καθώς και έντοκα γραμμάτια του ν.δ. 3745/1957 ύψους 50.275.000.000 δραχμών. Έτσι την εξεταζόμενη περίοδο 1967-74 το συνολικά εξυπηρετούμενο ΔΧ σε δραχμές ήταν 90.905.217.580 δραχμές.[238]

Εξετάζοντας διεξοδικότητα τα έντοκα γραμμάτια του προαναφερόμενου ν.δ. τα χρόνια της δικτατορίας αυτά εξαπλασιάστηκαν φθάνοντας τα 50,275 δις δραχμές το 1974 σε σχέση με τα 8,2 δις δραχμές το 1966.
Τα έντοκα γραμμάτια κατά ετήσιο ΜΟ την περίοδο του καθεστώτος συνιστούν περίπου το 43% του μεταπολεμικού εσωτερικού ΔΧ, αγγίζουν το 319% του μεταπολεμικού εξωτερικού ΔΧ, αντιπροσωπεύουν περίπου το 37% του μεταπολεμικού ΔΧ και τέλος καλύπτουν το 41% των τακτικών εσόδων. Επιπλέον την ίδια περίοδο αποτελούν το 44,4% του νέου ΔΧ, το 63,7% του νέου ΔΧ σε δραχμές, το 676,75% του νέου ΔΧ σε ξένο νόμισμα και τέλος το10,58% των συνολικών τακτικών εσόδων.[239]

Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Το καθεστώς της δικτατορίας έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στο δευτερογενή τομέα (βιομηχανία) βαδίζοντας στα χνάρια των προηγούμενων ετών στα οποία η βιομηχανία είχε σημειώσει ήδη ανοδική πορεία. Η μεταποίηση αυξήθηκε σε ετήσιο ρυθμό της τάξης του (περίπου) 13% (12,99%) στο ΑΕΠ σε σύγκριση με το αντίστοιχο 5,3% των προηγμένων δυτικών οικονομιών και το 8,2% των αναπτυσσομένων.

Παράλληλα κατά την περίοδο 1967-74, ο δευτερογενής τομέας θα γνωρίσει αύξηση στη σύνθεση του ΑΕΠ φτάνοντας στο 34,7% το 1973 σε σχέση με το 27,3% του 1966. Ταυτόχρονα η συμμετοχή του δευτερογενούς τομέα στο ΑΕΠ κατά ετήσιο μέσο όρο θα φθάσει στο 31,6% κατά την επταετία 1967-74 ξεπερνώντας το 26,2% της επταετίας που προηγήθηκε (1960-67).[240]

Επιπλέον την περίοδο 1968-73 οι Ακαθάριστες Επενδύσεις Πάγιου Κεφαλαίου (ΑΕΠΚ) στη μεταποίηση αυξήθηκαν σε ετήσιο μ.ο. κατά 14,6%, ενώ η συμμετοχή του Δημοσίου στον ίδιο τομέα σχεδόν εξαλείφεται κατά τα έτη 1967-73 σε αντίθεση με την προηγούμενη επταετία (1960-66) όπου και το ποσοστό της συμμετοχής του Δημοσίου άγγιζε το 17%. Αντίθετη οδό ακολουθεί η μεταποίηση όσο αναφορά τον ιδιωτικό τομέα όπου και υπήρξε

---

[238] Βλ. Τάσος Μηνά Ηλιαδάκης, ό.π., σελ. 318/19
[239] Βλ. Τάσος Μηνά Ηλιαδάκης, ό.π., σελ. 319
[240] Βλ. Τάσος Μηνά Ηλιαδάκης, ό.π., σελ. 326

σχεδόν πλήρης ιδιωτικοποίηση της , καθώς οι ιδιωτικές ΑΕΠΚ αυξήθηκαν από το 83,1% στο 99,1% αντίστοιχα.[241]

Την ίδια περίοδο σημειώνεται μια σημαντική στροφή της μεταποιητικής παραγωγής προς τις εξαγωγές, πεδίο το οποίο σημείωσε εμφανή αύξηση. Οι εξαγωγές αυτές ήταν κυρίως προϊόντων αλουμίνας και αλουμινίου, σιδηρονικελίου, σιδηροφύλλων και αντικροτικών. Δεν πρέπει να παραλειφθεί το γεγονός ότι είχαν γίνει αντίστοιχες επενδύσεις και προ του 1967 οπότε το καθεστώς βρήκε πρόσφορο έδαφος για να βαδίσει πάνω σε αυτό. Επίσης η κλωστοϋφαντουργία αντίκρισε εντυπωσιακή άνοδο όπως αντίστοιχα και άλλα βιομηχανικά προϊόντα τα οποία όμως δεν είχαν σημαντικό αντίκτυπο στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της οικονομίας κυρίως λόγω και της υποτίμησης της δραχμής που πραγματοποιήθηκε εκείνη την περίοδο.

Η βαρύτητα που έδωσε το καθεστώς στη βιομηχανία δεν θα μπορούσε να έχει μόνο θετικά αποτελέσματα. Η οικονομία επιβαρύνθηκε από την ελληνική βιομηχανία καθώς η τελευταία χρειαζόταν κεφαλαιουχικό εξοπλισμό και πρώτες ύλες, χωρίς να μπορεί να τα αντισταθμίσει όλα αυτά μέσω της αύξησης της βιομηχανικής παραγωγής, μιας και η εγχώρια προστιθέμενη αξία αντιστοιχούσε σε μικρό ποσοστό στη τιμή των παραγόμενων προϊόντων. Η ανταγωνιστικότητα την ίδια στιγμή δεν έβρισκε περιθώρια βελτίωσης εξαιτίας των πολλών και ισχυρών κινήτρων προς τους ξένους επενδυτές. Επιπλέον η εξάρτηση της βιομηχανικής ανάπτυξης από την χρηματοδότηση του τραπεζικού συστήματος που αυξανόταν συνεχώς δεν βοηθούσε καθόλου την κατάσταση.

Σε όλα αυτά έρχεται να προστεθεί το γεγονός της μη δημιουργίας νέων μεγάλων παραγωγικών μονάδων, αντίθετα αυτό που δημιουργήθηκε ήταν ένα σύστημα κινήτρων και απαλλαγών που κράτησαν μακριά τον βιομηχανικό τομέα από τη διεθνή ανταγωνιστικότητα. Συγκεκριμένα οι εταιρείες ξένου κεφαλαίου εκμεταλλευόμενες τα προνόμια που τους παρείχε ο ν. 2687/1953 καθίσταντο πλέον υπεύθυνες για την αναδιάρθρωση και την επέκταση της βιομηχανικής παραγωγής και γενικότερα της εκβιομηχάνισης. Οι γηγενείς βιομηχανίες απώλεσαν τη δυναμική τους και πολλές από αυτές απορροφήθηκαν από αντίστοιχες ξένες. Όπως γράφηκε προηγουμένως η ελληνική βιομηχανία έμεινε μακριά από τη διεθνή ανταγωνιστικότητα με τη μόνη συμμετοχή της σε αυτή να είναι μέσω του διεθνούς πολυεθνικού συστήματος από το οποίο και εξαρτιόταν.

Η επιρροή και η εισροή του ξένου κεφαλαίου στην ελληνική βιομηχανία υπήρξε έντονη και για το λόγο αυτό θα εξεταστεί παρακάτω.

Η εισροή των αλλοδαπών κεφαλαίων στον τομέα της ελληνικής βιομηχανίας υλοποιήθηκε κυρίως με δύο τρόπους, είτε έμμεσα είτε άμεσα. Ο πρώτος τρόπος αφορούσε τα δάνεια τα οποία παραχωρούνταν στη βιομηχανία από τις ελληνικές τράπεζες επενδύσεων (ΕΤΕΒΑ, Τράπεζα Επενδύσεων), οι οποίες την περίοδο εκείνη ελέγχονταν σε σημαντικό βαθμό από το ξένο τραπεζικό κεφάλαιο. Ο άμεσος τρόπος υφίσταται κυρίως σε δύο μορφές:

- Συνηθέστερα γινόταν με τη συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο ελληνικών εταιρειών ή με τη δημιουργία θυγατρικών, με 100% ξένο κεφάλαιο και στις δύο περιπτώσεις.

[241] Βλ. Τάσος Μηνά Ηλιαδάκης, ό.π., σελ. 326

Με αυτό τον τρόπο εξασφαλίζονταν θεωρητικά (ξένες) επενδύσεις κεφαλαίου στη χώρα.

- Η δεύτερη μορφή είναι η επονομαζόμενη τεχνολογική. Η μορφή αυτή επέτρεπε τη συμμετοχή της ξένης βιομηχανίας στην ελληνική με παράλληλη εκμετάλλευση της τελευταίας δίχως την επένδυση χρηματικών κεφαλαίων. Προϋπόθεση υπήρξε η παροχή δικαιωμάτων ευρεσιτεχνίας και βιομηχανικών σημάτων προς της ελληνικές εταιρίες. Αναλυτικότερα τρεις ήταν οι πιο συνηθισμένοι τύποι της τεχνολογικής μορφής:
    I. Under licence: Είναι η παροχή της άδειας μιας ευρεσιτεχνίας από τον κάτοχό της σε μια άλλη επιχείρηση, με τη σχέση και την πληρωμή να είναι μόνιμες.
    II. Royalties: Είναι η χρήση τεχνικών μεθόδων από ξένες βιομηχανίες κατόπι της ανάλογης πληρωμής. Έπειτα από την παραχώρηση R. οι αλλοδαπές εταιρείες μεταβιβάζουν τεχνικές μεθόδους, σήματα, προδιαγραφές κλπ.
    III. Know – How: Στην περίπτωση αυτή αποστέλλονται από την αλλοδαπή εταιρεία τεχνικοί, εμπειρογνώμονες οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για τη μεταφορά και την εφαρμογή της νέας τεχνολογίας.[242]

[242] Δ. ΜΠΕΝΑΣ, Η ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΟΥ ΞΕΝΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, σελ. 205

Μέσα από την μελέτη πηγών που προέρχονται από τον ΟΗΕ και ΕΣΥΕ γίνεται προσιτή η απεικόνιση κάποιων πινάκων που παρέχουν χρήσιμα στοιχεία για το ρυθμό της ανάπτυξης της βιομηχανίας:

Παραγωγή Βιομηχανίας
Διεθνής σύγκριση
Δείκτης 1963 = 100

	1966	1968	1970	1971	1972
Ελλάδα	**137**	**151**	**186**	**204**	**231**
Γαλλία	**117**	**127**	**154**	**162**	**177**
Δ. Γερμανία	**121**	**136**	**155**	**163**	**173**
Ιταλία	**118**	**136**	**150**	**150**	**156**
Βέλγιο	**114**	**124**	**144**	**148**	**158**
Βουλγαρία	**144**	**180**	**217**	**238**	**-**
Ιρλανδία	**116**	**138**	**154**	**160**	**167**
Φιλανδία	**120**	**131**	**167**	**166**	**186**

Πηγή: ΟΗΕ 1973

Βιομηχανική παραγωγή (τομέας μεταποίησης)
Δείκτης 1963 = 100

1958	77
1965	**119**
1966	**137**
1967	**141**
1968	**151**
1969	**168**
1970	**186**
1971	**204**
1972	**231**

Πηγή: ΟΗΕ 1973

Παραγωγή ηλεκτρισμού
Δείκτης 1963 = 100

1958	64
1965	**135**
1966	**172**
1967	**203**
1968	**224**
1969	**256**
1970	**266**
1971	**317**
1972	**373**

Πηγή: ΟΗΕ 1973

Γεωργική Παραγωγή
Δείκτης 1963 = 100

Έτος	Τρόφιμα	Σύνολο
1968	**-**	**122**
1969	**130**	**121**
1970	**138**	**129**
1971	**142**	**132**
1972	**149**	**138**

Πηγή: ΟΗΕ 1973

Παραγωγή ηλεκτρισμού

Έτος	Εκατομμύρια ΩΧΒ	Δείκτης 1959 = 100
1958	**1.790**	**91,2**
1960	**2.198**	**112**
1962	**2.735**	**139**
1964	**3.716**	**189**
1966	**5.462**	**278**
1967	**6.309**	**321**
1968	**6.949**	**354**
1969	**8.010**	**408**
1970	**8.991**	**458**
1971	**10.611**	**540**
1972	**12.034**	**613**
1973	**13.546**	**690**

Πηγή: ΕΣΥΕ 1974

Διεθνής σύγκριση/ Παραγωγή τροφίμων: Δείκτης 1963 = 100

Χώρα	1968	1969	1970	1971	1972
Ελλάδα	**122**	**130**	**138**	**142**	**149**
Γαλλία	**124**	**117**	**120**	**128**	**131**
Ισπανία	**108**	**109**	**113**	**116**	**117**
Ιταλία	**118**	**124**	**126**	**124**	**119**
Τουρκία	**-**	**115**	**122**	**128**	**132**

Πηγή: ΟΗΕ 1973

Άδηλοι πόροι (σε εκατομμύρια δολαρίων ΗΠΑ)

1966	636
1967	**659**
1968	**714**
1969	**788**
1970	**949**
1971	**1.292**
1972	**1.605**
1973	**2.195**

Πηγή: ΕΣΥΕ 1974[243]

[243] Όλοι οι παραπάνω πίνακες προέρχονται από το βιβλίο του Σόλωνος Γρηγοριάδη, Ιστορία της Δικτατορίας Τόμος 3, σελ. 305, 306, 307, 308 και 309

Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ (1967 – 1974)

Η δικτατορία σε μια προσπάθειά της να φανεί αρεστή προς τον αγροτικό πληθυσμό, ανήγγειλε στις 30 Μαρτίου 1968, απόφαση σύμφωνα με την οποία χαρίζονταν τα αγροτικά χρέη, τα οποία άγγιζαν τις 6,109 δις δραχμές.[244] Ο Παπαδόπουλος έκανε ο ίδιος γνωστή την απόφαση αυτή σε συγκέντρωση εκπροσώπων των αγροτικών συνεταιρισμών στον Βόλο. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το καθεστώς να αποκτήσει ένα λαϊκό έρεισμα στη συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα, η οποία αποτελούσε ένα μεγάλο ποσοστό της ελληνικής κοινωνίας καθώς η αγροτική παραγωγή υπήρξε ο πυλώνας της ελληνικής οικονομίας για πολλά χρόνια κατά το παρελθόν.

Την επταετία του καθεστώτος, ο μέσος ρυθμός αύξησης του αγροτικού προϊόντος έφτασε το 2,7%, ποσοστό πολύ χαμηλότερο από το αντίστοιχο του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος που έφτασε το 6,4% σε ετήσια βάση. Το Πενταετές πλάνο της δικτατορίας προέβλεπε μέση ετήσια αύξηση του γεωργικού προϊόντος της τάξεως του 5,2%, η οποία τελικά έφτασε το 3,3% κατώτερη δηλαδή του αναμενομένου.[245] Δεν μπορεί να θεωρηθεί πως κάτι τέτοιο δεν θα γινόταν καθώς το οικονομικό αυτό σχέδιο βασιζόταν κυρίως στη βιομηχανία παρά στην αγροτική παραγωγή. Δεν σημειώθηκε κάποια βελτίωση στο μέγεθος του γεωργικού κλήρου, ούτε κάποια σημαντική αλλαγή στη σύνθεση της παραγωγής, η οποία μέχρι και το τέλος της δικτατορίας βασίστηκε στα παραδοσιακά προϊόντα όπως το σιτάρι, το λάδι, ο καπνός, οι σταφίδες και άλλα προϊόντα.[246]

Στον τομέα της γεωργίας παρατηρείται μια γενική ύφεση στους αριθμούς της κατά την περίοδο του καθεστώτος. Συγκεκριμένα κατά την περίοδο 1960-66 η γεωργική παραγωγή υφίστατο αύξηση κατά 4,9% σε ετήσια βάση. Την αμέσως επόμενη περίοδο, δηλαδή από το 1966 έως και το 1972, το ποσοστό αυτό θα πέσει στο 2,5%. Το Πενταετές Πρόγραμμα της δικτατορίας προέβλεπε αύξηση 5,2% κατά μέσο όρο για κάθε έτος.[247] Η παρεκτροπή αυτή από το πλάνο υπογραμμίζει την ανοργάνωτη δομή της οικονομίας και της ανάπτυξης της χώρας κατά την περίοδο αυτή καθώς δόθηκε μεγαλύτερη βαρύτητα σε τομείς όπως η παραγωγή υπηρεσιών αντί για τους αντίστοιχους που θα αφορούσαν την παραγωγή υλικών αγαθών. Αυτό διαπράχθηκε γιατί η οικονομική πολιτική βασίστηκε περισσότερο σε βραχυπρόθεσμες περιστάσεις παρά σε μακροπρόθεσμες. Παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι προωθήθηκαν οι οικοδομικές εργασίες και ο τουρισμός παρά το να διαμορφωθεί ένα μακροχρόνιο πλάνο που θα έθετε βάσεις και προϋποθέσεις για την άνοδο του αγροτικού τομέα.

Υπήρξαν αρκετοί παράγοντες που ήταν υπεύθυνοι για την καθυστέρηση του αγροτικού τομέα. Αρχικά δεν προάχθηκαν ποτέ οι κατάλληλες θεσμικές αλλαγές και μεταβολές που θα

---

[244] Βλ. Μελέτης Η. Μελετόπουλος, ό.π., σελ. 416
[245] Βλ. Μελέτης Η. Μελετόπουλος, ό.π., σελ. 416
[246] Βλ. Μελέτης Η. Μελετόπουλος, ό.π., σελ. 417
[247] Σόλων Γρηγοριάδης, Ιστορία της Δικτατορίας Τόμος 3, σελ. 313

βοηθούσαν την αγροτική ανάπτυξη, παράλληλα οι τιμές των αγροτικών προϊόντων έμειναν στάσιμες και τέλος όπως γράφηκε και παραπάνω δόθηκε βαρύτητα σε άλλους τομείς της οικονομίας κάτι που είχε ως αντίκτυπο στο να μην εφοδιάζεται σωστά η οικονομία και οι τιμές από τον αγροτικό τομέα. Επιπλέον το πενταετές πλάνο δεν προέβλεψε σωστά την έξοδο του πληθυσμού από την ύπαιθρο, η οποία υπήρξε μεγαλύτερη από ότι υπολογιζόταν. Αλλά πάρα την συνεχόμενη αυτή εγκατάλειψη και παρά τη διαγραφή περίπου 7 δις. δραχμών αγροτικών χρεών (κίνηση στην οποία προέβη η δικτατορία κατά το 1968) το κατά κεφαλήν αγροτικό εισόδημα γνώρισε μείωση μετά το 1967 κάτι που επιβεβαιώνει την πτωτική πορεία του αγροτικού τομέα.

Δεν είναι μόνο όμως αυτά τα στοιχεία που οδηγούν σε αυτό το συμπέρασμα. Τη δεκαετία 1961-71 ο ενεργός αγροτικός πληθυσμός μειώθηκε από το 53,9% του συνολικού ενεργού πληθυσμού στο 44,5% αυτού. Τα νούμερα αυτά μεταφράζονται σε μια μείωση που άγγιξε το 20,6%.[248]

Μειώσεις ποσοστών συναντάμε και σε άλλα εξεταζόμενα στοιχεία. Ο πρωτογενής τομέας θα φτάσει στο 16,6% του ΑΕΠ το 1974 ενώ το 1966 βρισκόταν στο 22,6%. Ο μέσος όρος του τομέα αυτού την περίοδο 1960-66 έφτανε στο 23,6% του ΑΕΠ για να πέσει στο 18% κατά τα έτη 1967-74.[249] Στον δευτερογενή τομέα θα μεταφερθεί περίπου ένα 5% του πρωτογενή, με τον τριτογενή να παραμένει στα ίδια επίπεδα της περιόδου 1960-66.

Κατά τις ίδιες χρονικές περιόδους υπήρξαν αντίστοιχες αλλαγές και στις ΑΕΠΚ. Τα χρόνια μεταξύ 1960-66 η συμμετοχή των ΑΕΠΚ στη γεωργία στις συνολικές ΑΕΠΚ έφτανε το 14,1% για μειωθεί στο 10,7% κατά τα έτη μεταξύ 1967-72. Οι ιδιωτικές ΑΕΠΚ θα ξεπεράσουν τις αντίστοιχες δημόσιες. Συγκεκριμένα οι ιδιωτικές ΑΕΠΚ αντίκρισαν αύξηση έξι ποσοστιαίων μονάδων φτάνοντας το 60% κατά την περίοδο 1967-74, σε σχέση με το 54% των προηγούμενων ετών (1960-66).[250]

Συνεχή άμβλυνση σημειωνόταν στο μέσο ρυθμό αύξησης του αγροτικού προϊόντος κατά την περίοδο 1967-74, μεγαλώνοντας έτσι το χάσμα από το γενικό μέσο ρυθμό αύξησης. Τέλος δεν υπήρξε σχεδόν καμία βελτίωση όσο αναφορά το μέγεθος του αγροτικού κλήρου, ούτε σημειώθηκαν αλλαγές στις μεταβλητές στο πεδίο της σύνθεσης της παραγωγής.

---

[248] Βλ. Τάσος Μηνά Ηλιαδάκης, ό.π., σελ. 325
[249] Βλ. Τάσος Μηνά Ηλιαδάκης, ό.π., σελ. 325
[250] Βλ. Τάσος Μηνά Ηλιαδάκης, ό.π., σελ. 325

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΚΟΠΙΑ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα στοιχεία που αφορούν τα οικονομικά δεδομένα της Ελλάδας και τα την περίοδο της επταετίας. Στο υποκεφάλαιο αυτό θα εξεταστούν κάποια δεδομένα που παρουσιάζει ο Στυλιανός Παττακός μέσα από σημειώσεις και χειρόγραφα του Νικόλαου Μακεράζου, ο οποίος ήταν επικεφαλής του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας.

Σύμφωνα λοιπόν με τον Μακαρέζο, την ημέρα που η δικτατορία ανέλαβε την εξουσία η αγοραστική δύναμη της δραχμής καταλάμβανε την 10η θέση στην διεθνή σκηνή. Το καθεστώς κατάφερε να την εκτόξευση στην 1η θέση όπου και την παρέδωσε ως και την τελευταία μέρα που ήταν επικεφαλής στο πόστο του (8.10.1973). Είχε γίνει τόσο ισχυρή και εύρωστη η δραχμή σύμφωνα με τον συνταγματάρχη ώστε ο Σπυρ. Μαρκεζίνης που ανέλαβε έπειτα την πρωθυπουργία να προχωρήσει σε ανατίμηση του νομίσματος κατά 10% έναντι όλων των ξένων νομισμάτων. Η έκθεση του ΟΟΣΑ τον Ιούνιο του 1975 (Οικονομικός Οργανισμός Συνεργασίας – Αναπτύξεως) τονίζει ότι η Ελλάδα κατά την περίοδο 1967 – 1973 παρουσίασε τη μικρότερη φθορά του εθνικού της νομίσματος σε σχέση με άλλες χώρες μέλη του.

Σε αυτό το σημείο θα καταγραφούν τα στοιχεία που έδωσε ο Παττακός και αφορούν τα πιο ζωτικά πεδία της ελληνικής οικονομίας πάντα κατά την περίοδο της επταετίας, βασιζόμενος εξ ολοκλήρου στις πηγές του Μακαρέζου:

- Η αγοραστική αξία της δραχμής το 1973 ισούταν με 100 λεπτά.
- Οι διακυμάνσεις της αγοραστικής αξίας της δραχμής από 748,70 το 1966 έφτασε στις 1000 δραχμές το 1973.
- Η τιμή δολαρίου σε δραχμές ήταν ίση με 30 κατά το 1973 (εξωτερική αξία της δραχμής).
- Ο Μέσος Ετήσιος Ρυθμός (Μ.Ε.Ρ.) υποτίμησης της δραχμής έναντι της τιμής του Ε.C.U. έφτανε το 1,46% κατά την επταετία 1967 – 1973 για να ανέβει στο 8,19% κατά την περίοδο 1975 – 1981.
- Η κίνηση του δημοσίου χρέους έφτανε το 1966 στις 32 δις. 074 χιλιάδες δραχμές, για να τριπλασιασθεί περίπου το 1973 (94 δις. 283 χιλιάδες δραχμές) και να οκταπλασιασθεί το 1981 (671 δις. 892 χιλιάδες δραχμές) συνεχίζοντας αναλόγως και τα επόμενα έτη.
- Το κατά κεφαλήν εισόδημα το 1973 ήταν στα 1830 δολάρια σημειώνοντας άνοδο σε σχέση με το 1966 (774 δολάρια).
- Από τις 24.4.1967 έως και τις 8.10.1973 σημειώθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο ο χαμηλότερος ρυθμός αύξησης του τιμαρίθμου με τον ετήσιο μέσο όρο να υφίσταται στο 2,6% παρά την πετρελαϊκή κρίση του 1973.
- Σύμφωνα και πάλι με τον Ο.Ο.Σ.Α. ο μέσος ετήσιος ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης της Ελλάδας κατά τα έτη 1967 – 1973 ήταν διπλάσιος του μέσου όρου όλο των χωρών του κόσμου αγγίζοντας το 8,9% κατά έτος (στα πλαίσια της επταετίας).
- Το Δημόσιο Χρέος (εσωτερικό και εξωτερικό) την περίοδο 1967 – 1973 ανερχόταν στις 94 δις. 300 χιλιάδες δραχμές. Αυξήθηκε δηλαδή σε σχέση με την περίοδο 1964

– 1966 όταν το Δημόσιο Χρέος βρισκόταν στις 64 δις. δραχμές περίπου. Στα τέλη του 1974 το χρέος ανήλθε στις 114 δις. 300 χιλιάδες δραχμές για να εκτοξευθεί την περίοδο 1975 – 1981 (Καραμανλής, Ράλλης) στις 2 τρισεκ. 457 δις. 700 χιλιάδες δραχμές, αύξηση δηλαδή κατά 21,5 φορές.

- Το εθνικό Εισόδημα κατά την Επταετία του Στρατιωτικού καθεστώτος αυξήθηκε κατά 60%.
- Οι ιδιωτικές επενδύσεις κατά την ίδια περίοδο αντίκρισαν αύξηση κατά 100%.
- Οι δημόσιες επενδύσεις γνώρισαν αύξηση στο 80%.
- Η ανεργία την ίδια περίοδο έφτασε και παραδόθηκε στα επίπεδα του 0-2%, όταν το ποσοστό αυτό έφτανε το 5,4% πριν την ανάληψη της εξουσίας από το καθεστώς.
- Τα ελλείμματα του προϋπολογισμού κατά την επταετία υφίστανται μεταξύ 3-4% του ΑΕΠ, μόνο όμως για επενδυτικούς σκοπούς.
- Το δημόσιο χρέος βρισκόταν στο 22% του ΑΕΠ.
- Το Εξωτερικό Δημόσιο Χρέος αντίστοιχα βρισκόταν στο 10% του ΑΕΠ.
- Ο Ετήσιος Ρυθμός Αύξησης (ΕΡΑ) του Εισοδήματος έφτασε στο 7-8,5% κατά το στρατιωτικό καθεστώς.
- Η βιομηχανική παραγωγή γνώρισε αύξηση της τάξεως του 9 – 11%.
- Οι επενδύσεις αυξήθηκαν με ετήσιο ρυθμό κατά 10 – 12%.
- Οι βιομηχανικές εξαγωγές κυμάνθηκαν ακριβώς στο ίδιο ποσοστό αύξησης (10 – 12%).
- Οι στεγαστικές μονάδες αυξήθηκαν κατά 12 – 15% ετησίως.
- Το αγροτικό εισόδημα σημείωσε ετήσια αύξηση 8 – 10% κατά μέσο όρο (χωρίς να συμπεριλαμβάνονται τα αγροτικά χρέη που χαρίστηκαν).
- Αύξηση του επαναπατρισμού των ελληνικών κεφαλαίων.
- Νέοι συντελεστές στους φόρους εισοδήματος και μείωση φορολογικής επιβάρυνσης κατά 33% για τα κατώτερα εισοδήματα και έως 13,5% για τα ανώτερα.
- Φορολογική ελάφρυνση για τα κατώτερα και μεσαία στρώματα.
- Παροχή κινήτρων για κίνηση εγχώριου και ξένου κεφαλαίου με σκοπό την οικοδομική δραστηριότητα, εκβιομηχανοποίηση της χώρας και τουριστική ανάπτυξη της μέσω των ιδιωτικών επενδύσεων.
- Παροχή αδειών οικοδομής που έφτασαν στις 105.557 σε σχέση με τις 59.700 του 1966.
- Απαλλαγή από δασμούς και φόρους για εισαγόμενα καύσιμα και άλλα υλικά για τη λειτουργία ξενοδοχειακών επιχειρήσεων καθώς και παράλληλη κατάργηση της ειδικής φορολογίας που αφορούσε τους τουριστικούς τόπους.
- Ρύθμιση φορολογίας πλοίων, στον τομέα της ναυτιλίας, με συνταγματική κατοχύρωση του νόμου 465/1968.
- Αύξηση του μισθολογίου για τον εφημεριακό κλήρο που επέφερε ο νόμος 469/1968.
- Η σύνταξη καθορίστηκε στο 80% του μισθό των εν ενεργεία.
- Και τέλος με τους Α.Ν. 75/67, 599/68 πραγματοποιήθηκε ταχεία αναπροσαρμογή των συντάξεων.

Όλα τα παραπάνω στοιχεία δόθηκαν από πρόσωπα που υπηρέτησαν και ήταν πρωτεργάτες της απριλιανής δικτατορίας οπότε προφανώς συγκαταλέγονται στην προσπάθεια να δοθεί

μια εικόνα πως το καθεστώς άλλαξε άρδην την οικονομία της χώρας προς το καλύτερο είτε κάνοντας το με την αληθή είτε με την παραποιημένη και αλλοιωμένη παροχή πληροφοριών.

Τα υποκεφάλαια που ακολουθούν θα καταδείξουν τις σχέσεις και επιρροές που είχε και δέχθηκε η ελληνική οικονομία με τους ξένους και διεθνείς παράγοντες.[251]

[251] Τα στοιχεία που αναγράφονται στο υποκεφάλαιο αυτό προέρχονται από το βιβλίο του Στυλιανού Παττακού, 21η Απριλίου 1967 – 8η Οκτωβρίου 1973 ΗΜΕΡΑΙ ΚΑΙ ΕΡΓΑ, σελ. 173 έως 182

ΣΧΕΣΕΙΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΟΚ

Όπως προαναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο τον Ιούλιο του 1961, υπό κυβέρνηση Κ. Καραμανλή, υπογράφεται η Συμφωνία των Αθηνών σύμφωνα με την οποία επισφραγιζόταν η σύνδεση της Ελλάδας με την ΕΟΚ υπό τη μορφή τελωνειακής ένωσης, σε συνδυασμό με την ειδική πρόβλεψη μεταβατικής περιόδου. Η σύνδεση αυτή είχε αναπόφευκτα αντίκτυπο για την χώρα και κατά την περίοδο του καθεστώτος των συνταγματαρχών.

Ωστόσο, η πορεία της Ελλάδας προς την συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, βάσει των αρχών των κυβερνήσεων Καραμανλή, θα ανασταλεί με την επιβολή της δικτατορίας (1967-1974), όπου και επισήμως σταμάτησε η λειτουργία των κυρίων μηχανισμών της Συμφωνίας Σύνδεσης. Η θέση που ακολούθησε η δικτατορία απέναντι στην ΕΟΚ συνοψιζόταν κατά βάση στην σχεδόν κατά γράμμα τήρηση, από ελληνικής πλευράς, της ΣΣ (Συμφωνία Σύνδεσης), συνεχής προσπάθεια να παραμένει η συμφωνία στον «αφρό» για να αποκομίζει η δικτατορία όσα οφέλη μπορεί καθώς επίσης και η ενημέρωση προς το κοινό και τους Έλληνες πολίτες πως οι σχέσεις μεταξύ τον δύο πλευρών κυμαίνονται σε άψογο κλίμα. Υποστηρίζεται όμως από πολλές απόψεις ότι ο λόγος που δεν έγινε δεκτή η ένταξη στα χρόνια της δικτατορίας ήταν γιατί η τελευταία ήταν ασύμβατη με τις αρχές της ΕΟΚ, σε αντίθεση με την εικόνα που προέβαλε στην κοινή γνώμη. Αυτό φάνηκε και από το γεγονός πως όποτε υπήρχε τριβή ανάμεσα σε καθεστώς και ΕΟΚ, οι συνταγματάρχες κατηγορούσαν εμμέσως πλην σαφώς την ένωση. Οι βασικές κατηγορίες ήταν η παρεμβατική φύση της Κοινότητας προς το ελληνικό κράτος καθώς και η μη τήρηση στο έπακρο της ΣΣ κάτι που υποβάθμιζε τα συμφέροντα της χώρας. Η δικτατορία ωστόσο έκανε ότι μπορούσε για να περάσει στην κοινή γνώμη ότι οι αντιπαραθέσεις με την ΕΟΚ δεν συνέβαιναν μόνο επί της εξουσίας της αλλά προϋπήρχαν και στο παρελθόν και με τις προηγούμενες κυβερνήσεις (π.χ. ως προς την ΚΑΠ). Ο Μακαρέζος πάντως εμφανιζόταν αισιόδοξος και βασιζόμενος όπως δήλωνε στην ταχεία οικονομική ανάπτυξη της χώρας η ολοκληρωτική ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ ήταν ζήτημα χρόνου.

Σε αυτό το πλαίσιο το καθεστώς τον συνταγματαρχών άλλαξε πλεύση επιδιώκοντας την βελτίωση και την σύσφιξη των σχέσεων της με την ΕΟΚ ενώ παράλληλα μέσα από τα δύο 5ετή Πλάνα που ανακοίνωσε ανήγγειλε την πρόθεσή της για ευρωπαϊκό προσανατολισμό (ιδιαίτερα η θέση αυτή συναντάται στο δεύτερο 5ετές πλάνο 1973-1978). Η δικτατορία θέλοντας να εναρμονιστεί με την ΕΟΚ και τις δομές της ίδρυσε τον Οκτώβριο του 1970 ένα 19μελές Συμβούλιο Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού (ΣΟΕΠ) το οποίο είχε κυρίως συμβουλευτικό ρόλο και στα «χαρτιά» λειτουργούσε ως ο εκπρόσωπος όλως των παραγωγικών τάξεων, παρουσιάζοντας τις θέσεις τους σχετικά με την προοπτική της ένταξης.

Σύμφωνα με τις εκθέσεις και τα πορίσματα του ΣΟΕΠ, μόνο οι εφοπλιστές φαινόταν να μην είναι θετικοί ως προς την ένταξη στην ΕΟΚ υπό το φόβο της απώλειας των κεκτημένων. Στην αντίπερα όχθη ο σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών (ΣΕΒ) μέσω του προέδρου της Δ. Μαρινόπουλου επιθυμούσε την άμεση ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ. Αυτή η έντονη επιθυμία μπορεί να αποδοθεί στις όχι ιδιαίτερα καλές σχέσεις του βιομηχανικού

κεφαλαίου με το καθεστώς, σε αντίθεση με τους εφοπλιστές. Ο ΣΕΒ γνώριζε καλά πως ένας από τους όρους που υπήρχε για την έναρξη διαπραγματεύσεων της ένταξης ήταν το αίτημα για εξομάλυνση της πολιτικής κατάστασης. Ο όρος αυτός ναι μεν ήταν στα «ψιλά γράμματα» της συμφωνία αλλά ήταν αρκετά κομβικός κάτι που ο ΣΕΒ γνώριζε και πόνταρε πάνω σε αυτό.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα πεδία τα οποία δέχθηκαν την επιρροή της ΕΟΚ εκείνο το διάστημα βάση της αρχική πρώτης συμφωνίας. Αρχικά στον τομέα του εμπορίου αυξήθηκαν οι ελληνικές εξαγωγές προς την ΕΟΚ και συγκεκριμένα οι βιομηχανικές εξαγωγές είχαν θετικότατη εξέλιξη. Τα ποσοστά αντικατοπτρίζουν πλήρως την εικόνα αυτή καθώς από το 20% οι βιομηχανικές εξαγωγές άγγιζαν πλέον το 68% του συνόλου των εξαγωγών προς την ΕΟΚ. Αυτό οφείλεται κυρίως στη δασμολογική προτίμηση της Κοινότητας για τις ελληνικές βιομηχανικές εξαγωγές, καθώς η τελευταία είχε παρατηρήσει την εκβιομηχάνιση της Ελλάδας που είχε ξεκινήσει κατά τη δεκαετία του 60΄. Η ΕΟΚ (6) αντιπροσώπευε το 44,5% των ελληνικών εισαγωγών και το 40,3% των εξαγωγών κατά το 1967.Τα αντίστοιχα μερίδια κοντά στο τέλος της δικτατορίας (1974) ήταν 38,1% (ΕΟΚ -6) ή 43,3% (ΕΟΚ -9) και 43,8% (ΕΟΚ -6) ή 50,1% (ΕΟΚ -9). Οι εξαγωγές εμφανώς αυξήθηκαν με ταχύτερο ρυθμό προς την ΕΟΚ σε σχέση με τις εισαγωγές, παρ' όλο που το διμερές ελληνικό εμπορικό έλλειμμα διευρυνόταν συνεχώς (σε πιο αργούς ρυθμούς σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο).

Ο αγροτικός τομέας ήταν ένα από τα πεδία που επέφεραν τις μεγαλύτερες τριβές ανάμεσα στην Ελλάδα και την Κοινότητα όπως προαναφέρθηκε και παραπάνω. Η συμφωνία των Αθηνών όριζε μια κοινή αγροτική πολιτική (ΚΑΠ). Η Ελλάδα προσμονούσε και ήταν σχεδόν βέβαιη πως η ΕΟΚ θα ενίσχυε το αγροτικό πεδίο της χώρας οικονομικά μέσω χρηματοδοτήσεων από το Αγροτικό Ταμείο (FEOGA). Κάτι τέτοιο τελικά δεν πραγματοποιήθηκε με την Κοινότητα να αρνείται να αναλάβει μέρος των χρηματοδοτικών βαρών του ελληνικού αγροτικού τομέα. Οι τριβές αυτές άρχισαν να διακρίνονται ακόμα πιο έντονα όταν ανέλαβε την εξουσία το δικτατορικό καθεστώς. Η διαπραγμάτευση για χρηματοδότηση μέσω του FEOGA διακόπηκε πάραυτα ενώ παράλληλα ακόμα και το ειδικό κονδύλι ύψους 20 εκατομ. $ που είχε προταθεί από ευρωπαϊκή επιτροπή για την ενίσχυση της ελληνικής γεωργίας αποσύρθηκε αμέσως. Ταυτόχρονα και στις εμπορικές πτυχές που αφορούσαν την ελληνική γεωργική παραγωγή, τα ελληνικά προϊόντα παγιδεύτηκαν στο πλαίσιο προστατευτισμού που προωθούσε η ΚΑΠ. Κάποια από αυτά τα προϊόντα που επλήγησαν ήταν ο καπνός, το ελαιόλαδο, τα εσπεριδοειδή και τα κρασιά. Συγκεκριμένα το 1967 η ΕΟΚ δεχόταν περίπου το 20% των ελληνικών εξαγωγών στα εσπεριδοειδή, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό το 1974 έπεσε στο 6%. Η Ελλάδα φαίνεται πως μετά την κρίση του 1972 αναζήτησε και άλλες αγορές οι οποίες βρίσκονταν κυρίως στην Ανατολική Ευρώπη. Το πρόβλημα αυτό των εξαγωγών με την πάροδο των ετών απεικονίζει και τις πιο βαθιές προστριβές ανάμεσα στην ΕΟΚ και το συνταγματικό καθεστώς, με αυτή την εικόνα να προσδιορίζει σε μεγάλο βαθμό τις σχέσεις ανάμεσα στις δύο αυτές μεριές κατά την διάρκεια της επταετίας.

Άλλο ένα πεδίο στο οποίο δικτατορία και ΕΟΚ δεν συμβιβάστηκαν ώστε να επιτευχθούν οι όροι της συμφωνίας ήταν αυτό των χρηματοδοτήσεων. Υφίσταται το Πρωτόκολλο 19 της ΣΣ, σύμφωνα με το οποίο η ελληνική οικονομία θα χρηματοδοτηθεί για την ανάπτυξή της με

125 εκ. $ για την περίοδο 1962-1967. Τα χρήματα αυτά θα παρέχονταν με τη μορφή δανείων από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων με επιδοτούμενο επιτόκιο. Η επιδότηση ανερχόταν στο 3% και αφορούσε έργα υποδομής και όχι βιομηχανικές επενδύσεις. Την περίοδο που ανέλαβε το απριλιανό καθεστώς είχε γίνει εισροή περίπου 70 εκ. $ από τα χρήματα αυτά. Η επιβολή του πραξικοπήματος πάγωσε πέρα από την ΣΣ και την υπόλοιπη χρηματοδότηση. Το Πρωτόκολλο δεν ανανεώθηκε για την επόμενη πενταετία τα υπόλοιπα 55 εκ. $ δεν μπήκαν ποτέ στα ελληνικά ταμία, με την ελληνική οικονομία να υπολογίζεται πως έχασε από αυτή την υπόθεση χρηματοδοτήσεις ύψους 100-200 εκ. $ (1967-72). Το πάγωμα του Χρηματοδοτικού Πρωτοκόλλου είχε περισσότερο συμβολική έννοια ως προς το πολιτικό επίπεδο πάρα στον οικονομικό τομέα. Έγινε έτσι σαφές πως κατά την περίοδο της απριλιανής δικτατορίας δεν πρόκειται να ανανεωνόταν το Πρωτόκολλο 19 της ΣΣ καθώς δεν θα χορηγούνταν και καμία άλλη χρηματοδότηση προς την ελληνική πλευρά. [252]

ΕΙΣΡΟΗ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΤΟΥ ΞΕΝΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Το καθεστώς προσπάθησε να προσελκύσει τα ξένα κεφάλαια και επιδίωξε την εισροή τους . Για την υλοποίηση αυτού το στόχου παραχώρησε, κυρίως μέσω αναγκαστικών νόμων, προνόμια και διευκολύνσεις που θα έκαναν πιο εύκολη την απόφαση για επενδύσεις στην Ελλάδα. Η δικτατορία επιθυμούσε η εισροή των ξένων κεφαλαίων να λειτουργήσει ως αρωγός ώστε να αποκτήσει φιλικές σχέσεις με τις ξένες δυνάμεις και να συνάψει συμμαχίες με πολυεθνικές εταιρίες, με την πεποίθηση ότι θα αποδεικνύονταν κομβικές για να περάσει η ελληνική οικονομία στο επόμενο επίπεδο.

Πριν γραφούν οι νόμοι, τα προνόμια και ό,τι τελικά πραγματοποιήθηκε σε αυτό τον τομέα θα ήταν χρήσιμο να ειπωθεί τι περίμενε και επιδίωκε το ίδιο το καθεστώς από τα ξένα κεφάλαια, στοιχείο το οποίο υπάρχει η δυνατότητα να αντληθεί από την αναγγελία του «Πενταετούς προγράμματος» από τον Ν. Μακαρέζο. Συγκεκριμένα το σημείο του προγράμματος που αφορούσε τα ξένα κεφάλαια ανέφερε ότι δινόταν πολύ μεγάλη σημασία στην προσέλκυση των ξένων κεφαλαίων το οποίο θα συνέβαλε στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, σύμφωνα πάντα με τις επιδιώξεις της στρατιωτικής ηγεσίας. Υπολογιζόταν πως η μέση ετήσια ακαθόριστη εισροή του ξένου κεφαλαίου, θα σημείωνε αύξηση στις δέκα εκατ. δρχ. κατά την πενταετία 1968 – 1972 σε σχέση με την περίοδο 1962 – 1966 που η αντίστοιχη εισροή ανερχόταν στα έξι εκατ. δραχμές. Μια από τις βασικές επιδιώξεις του καθεστώτος για την διοχέτευση αυτών των κεφαλαίων, ήταν να δοθούν για την στήριξη των εμπορικών εισαγωγών, την εισαγωγή εκσυγχρονισμένων μεθόδων οργάνωσης και διοίκησης των επιχειρήσεων, καθώς και την δημιουργία στερεών βάσεων και προϋποθέσεων για την διείσδυση των ελληνικών προϊόντων στην αγορά του εξωτερικού. Επίσης, βάση πάντα του συγκεκριμένου προγράμματος, το ξένο κεφάλαιο θα συμπλήρωνε τους προβλεπόμενους υψηλούς αποταμιευτικούς πόρους, που θα επέτρεπαν με την σειρά τους την άνετη χρηματοδότηση των επενδύσεων, χωρίς να κινδυνέψει η νομισματική σταθερότητα. Τέλος, το πενταετές αυτό πλάνο προέβλεπε την λήψη

[252] Τα στοιχεία, οι αριθμοί και τα ποσοστά που αναγράφονται στο υποκεφάλαιο αυτό είναι από το βιβλίο της Ελληνικής Εταιρείας – Πολιτικής Επιστήμης, Η Δικτατορία 1967 – 1974, σελ. 92 έως 103

αποτελεσματικών μέτρων και την παροχή ευνοϊκών νόμων και προνομίων, ώστε να εξασφαλίσει από την μία την πολυπόθητη εισροή του ξένου κεφαλαίου και από την άλλη να θέσει της βάσης για ένα ευνοϊκό περιβάλλον στο οποίο μπορούν να επενδυθούν με ασφάλεια τα κεφάλαια αυτά.

Δεν ήταν όμως όλα ρόδινα στο εγχείρημα αυτό που προσπαθούσε να υλοποιήσει το καθεστώς. Το κύριο και βασικότερο πρόβλημα που είχε να αντιμετωπίσει η δικτατορία ήταν ο ίδιος ο εαυτός της, ο οποίος δεν ήταν καθόλου αρεστός τόσο στην ΕΟΚ όσο και στην Δύση. Η πρώτη ήταν αυτή που πάγωσε τα μακροπρόθεσμα αναπτυξιακά δάνεια και ανέστειλε τις πιστωτικές διευκολύνσεις από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων με αποτέλεσμα να μειωθεί ο ρυθμός αύξησης της εισροής του ξένου κεφαλαίου. Η Δύση με την σειρά της επηρέασε τον ξένο τουρισμό όπου και σημειώθηκε πτώση στο εισόδημα του συγκεκριμένου τομέα. Το αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν το ισοζύγιο πληρωμών να γίνει ελλειμματικό από το 1967 και έπειτα. Τα αποθέματα χρυσού και ξένου συναλλάγματος εξαντλήθηκαν, επιβάλλοντας την αύξηση των επιτοκίων, ενώ παράλληλα η δραχμή δέχθηκε έντονες πιέσεις. Το καθεστώς λοιπόν με στόχο να αντιστρέψει το κλίμα αυτό βασίστηκε σε επενδύσεις και δάνεια από ξένους αναδόχους για έργα που αναλάμβαναν οι ίδιοι. Ο μεταξύ τους ανταγωνισμός έτσι εξαλειφόταν και το ρίσκο που εγκυμονούσαν οι κινήσεις αυτές ήταν μεγάλο καθώς επρόκειτο για βραχυπρόθεσμο δανεισμό που αποσκοπούσε σε μακροπρόθεσμες δαπάνες. Έτσι επιστρέφουμε στην αρχή του κεφαλαίου. Συγκεκριμένα ο τρόπος αντιμετώπισης αυτών των δυσκολιών από την στρατιωτική ηγεσία, ήταν η ενθάρρυνση των ξένων επενδύσεων, παραχωρώντας νομικά προνόμια στους ξένους κεφαλαιούχους (και στους Έλληνες εφοπλιστές όπως θα δούμε παρακάτω) ακριβώς όπως αναφέρθηκε αρχικά. Οι ξένες επενδύσεις μειώθηκαν όπως ήταν λογικό όταν ξέσπασε η πετρελαϊκή κρίση κατά το δεύτερο εξάμηνο του 1973.

Από τα χρόνια του Παπάγου είχαν γίνει προσπάθειες για την παροχή ευνοϊκών παροχών προς τους ξένους επενδυτές. Ο νόμος 2687/53[253] της κυβέρνησης του τελευταίου δημιουργούσε και έθετε τις βάσεις για την εκμετάλλευση της Ελλάδας από τα ξένα κεφάλαια κατά τα μεταπολεμικά χρόνια. Το καθεστώς ήρθε να «πατήσει» πάνω σε αυτό τον νόμο και να τον «συμπληρώσει» με τον αναγκαστικό νόμο 147/1967 «Περί συμπληρώσεως της περί κινήτρων δια βιομηχανικάς επενδύσεις κειμένης νομοθεσίας» προσθέτοντας ένα πολύ σημαντικό στοιχείο που θα βοηθούσε στην ανάπτυξη των ήδη υπαρχουσών υποδομών. Η στρατιωτική ηγεσία (με το Σύνταγμα του 1968) υλοποίησε και νομοθετικά τις επιδιώξεις της που αφορούσαν την διευκόλυνση του ξένου κεφαλαίου καθώς δεν μπορούσε να συντελεστεί νομοθετική μετατροπή που να αφορούσε τις ξένες εταιρίες, με μόνη εξαίρεση να αποτελεί η περίπτωση περαιτέρω διευκολύνσεων προς αυτές. Οι ξένες επενδύσεις ήταν πλέον και συνταγματικά προστατευμένες και το περιβάλλον που είχε δημιουργηθεί ήταν ευνοϊκό και ωφέλιμο για εταιρίες κάθε μεγέθους είτε αυτές ήταν μικροεπιχειρήσεις είτε αυτές ήταν πολυεθνικοί κολοσσοί. Έτσι η χώρα κατέβαλε σημαντική προσπάθεια να προβάλλει προς το εξωτερικό όλο αυτό το πλαίσιο που είχε προκύψει μέσα από το Σύνταγμα και τις νέες νομοθεσίες – νόμους, καθώς και τη δυνατότητα επενδύσεων ξένου κεφαλαίου προς την Ελλάδα που θα είχαν θετικό αντίκτυπο τόσο για την χώρα όσο και για τους ίδιους τους επενδυτές.

---

[253] Βλ. Σόλων Γρηγοριάδης, ό.π. Τόμος 3, σελ. 324

Οι προϋποθέσεις και οι όροι που έπρεπε να έχει και να αποδεχτεί μια εταιρία, προερχόμενη από το εξωτερικό, για να συμπεριελήφθη και να ωφεληθεί από τους προαναφερόμενους νόμους αναμφίβολα παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Η μελέτη του Ε. Βλάχου που εκδόθηκε στις 16.2.1975 στην εφημερίδα «Το Βήμα» είναι εξόχως κατατοπιστική. Για να αποκτήσει λοιπόν μια αλλοδαπή εταιρία τα ευνοϊκά προνόμια των νέων νόμων έπρεπε να υποβάλει μια αίτηση στο υπουργείο Συντονισμού στην οποία έπρεπε να δηλώνει τα εξής :

- Την μορφή λειτουργίας της στην Ελλάδα (σαν υποκατάστημα, πρακτορείο ή γραφείο)
- Το αντικείμενο της
- Ότι είναι διατεθειμένη να καταθέσει τραπεζική εγγύηση, σύμφωνα με την οποία σε περίπτωση παράβασης των διατάξεων του νόμου «εκ μέρος του προσωπικού της» θα τεθεί υπόλογος προς το ελληνικό Δημόσιο. Το ποσό της εγγυητικής επιστολής ανέρχεται μεταξύ 1.000 και 5.000 δολαρίων το πολύ.[254]

Μόλις λοιπόν όλα τα παραπάνω συντελούνταν θα παραχωρούνταν και η άδεια στις εταιρίες, οι οποίες θα απολάμβαναν πάραυτα κάποια «άνευ ετέρας διατυπώσεως» πλεονεκτήματα. Αρχικά το εισόδημα τους ήταν φορολογικά απαλλαγμένο αν και εφόσον αυτό προερχόταν από τις δραστηριότητες που προβλέπονταν από την άδεια εγκατάστασης τους ή αν αυτές οι δραστηριότητες υπάγονταν στον α.ν. 89/67. Άλλη μια εξαιρετικά σημαντική διευκόλυνση ήταν η μη καταβολή δασμών ή οποιοδήποτε άλλου τελωνειακού και μη φόρου για τα εισαγόμενα είδη με τα οποία θα εξόπλιζαν τα νέα τους γραφεία στην Ελλάδα. Επίσης όλα τα μέλη του προσωπικού αυτών των εταιριών απαλλάσσονται του φόρου εισοδήματος με την προϋπόθεση να έχουν μη ελληνική καταγωγή. Επιπλέον στο αλλοδαπό αυτό προσωπικό θα χορηγείτο άδεια εργασίας μέχρι δύο (2) έτη, η οποία θα μπορούσε να παραταθεί «ανά διετίαν απεριορίστως». Άλλο ένα προνόμιο που αφορούσε το προσωπικό ήταν η δυνατότητα που είχε να εισάγει στην Ελλάδα χωρίς δασμούς και φόρους, αυτοκίνητο ΙΧ καθώς και σκεύη και προϊόντα για την οικία του. Επιπροσθέτως, οι εταιρίες είχαν το δικαίωμα να αποστέλλουν στο εξωτερικό συστημένες επιστολές, οι οποίες δεν θα περνούσαν έλεγχο από το ταχυδρομείο. Τους επιτράπηκε να« κρατούν» τα βιβλία της επιχείρησης τους σε όποια γλώσσα ήθελαν. Τέλος υφίστανται και άλλα δύο προνόμια τα οποία αφορούσαν ναυτιλιακές εταιρίες, όπως θα αναφερθεί και σε παρακάτω υποκεφάλαιο. Το πρώτο από αυτά τα προνόμια αφορούσαν τα πλοία με ξένη σημαία. Τα τελευταία αν υφίσταντο πρακτόρευση, διαχείριση ή αντιπροσώπευση από εταιρίες υπαγόμενες στον α.ν. 89/67, τότε διέθεταν φορολογική απαλλαγή εισοδήματος, παντός τέλους, φόρου και δασμού, αν και εφόσον το εισόδημα αυτό προερχόταν από εργασίες μέσω ή και των ιδίων των εταιριών αυτών. Η φορολογική αυτή απαλλαγή ίσχυε και για τους πλοιοκτήτες εφοπλιστές, καθώς επίσης και - όπως ακριβώς αναφέρει ο νόμος - «καθ' οιονδήποτε τρόπον εκμεταλλευόμενοι τα πλοία ταύτα μέσω ή δια των ως άνω εταιρειών». Με την συμβολή του νόμου αυτών και των διευκολύνσεων και των προνομίων που δόθηκαν, εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα περίπου τρακόσες εταιρείες, οι οποίες στην πλειονότητά τους ήταν ναυτιλιακής φύσεως.

---

[254] Βλ. Σόλων Γρηγοριάδης, ό.π. Τόμος 3, σελ. 324

Παραμένοντας στον τομέα των εταιρειών ενδιαφέρον παρουσιάζουν κάποια πιο λεπτομερή στοιχεία, βασισμένα σε αυτά που αναφέρθηκαν και παραπάνω. Συνολικά από το μακρινό 1898 μέχρι και το 1974, 224 εταιρείες αλλοδαπής πλειοψηφίας και 92 μειοψηφίας, με προσωπικό 25 ατόμων και άνω, θα εγκατασταθούν στην Ελλάδα. Την περίοδο που εξετάζουμε (1967-1974), ο αντίστοιχος αριθμός των αλλοδαπών εταιρειών πλειοψηφίας ανερχόταν στις 100 ενώ αυτός της μειοψηφίας στις 36. Συνολικά, από τα έτη 1888 έως 1974, το 44,6% των εταιρειών αλλοδαπής πλειοψηφίας εγκαταστάθηκαν κατά την περίοδο της συνταγματικής ηγεσίας. Πάνω σε αυτά το θέμα πρέπει να υπογραμμιστούν και ορισμένα στοιχεία της έρευνας του Δ. Μπενά. Σύμφωνα λοιπόν με την έρευνα αυτή 395 ΑΕ και ΕΠΕ, ανεξάρτητα του αριθμού του απασχολούμενου προσωπικού που διέθεταν, επέδειξαν συμμετοχή του ξένου κεφαλαίου μέχρι και το 1971. Οι εταιρίες αυτές ιδρύθηκαν:

- 61 κατά την προπολεμική περίοδο
- 15 στα χρόνια ανάμεσα στο 1945 – 1953
- 34 την εφταετία 1954 – 1960
- 125 κατά την πενταετία 1961 – 1966
- Και 160 την τετραετία 1967 – 1971, περίοδος που εξετάζει διεξοδικότερα η έρευνα αυτή

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την έρευνα του κ. Μπενά είναι τα εξής. Αρχικά την δικτατορική περίοδο 1967 – 71 ιδρύθηκε το 40,5% των εταιρειών αυτών. Επίσης την ίδια ακριβώς περίοδο, ιδρύθηκε μεταπολεμικά το 47,9% και τέλος το ποσοστό των ιδρυθέντων αυτών εταιρειών ανήλθε στο 72% έπειτα από τη σύνδεση της Ελλάδας με την ΕΟΚ το 1961.[255]

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον των φοροαπαλλαγών και τον προνομιακών νόμων και διευκολύνσεων οφείλεται να τονιστούν και οι υποτιμήσεις που σημειώθηκαν στο ηλεκτρικό ρεύμα. Το αποτέλεσμα όλων των παραπάνω ήταν ότι το 1973 σε σύνολο 608 βιομηχανικών και βιοτεχνικών εταιριών, το καθαρό εισόδημα των οποίων έφτανε τα 7,6 δις. δραχμές, να μην φορολογηθεί το 46,8%.

Την εποχή αυτή και με τις συγκεκριμένες συγκυρίες και καταστάσεις, έγινε χρήση του όρου που έμεινε γνωστός ως «ο νόμος της χρυσής τομής». Πώς όμως εξηγείται ο όρος αυτός; Μια απλοϊκή ερμηνεία είναι πως ναι μεν πρέπει να παραχωρούνται προνόμια και διευκολύνσεις ώστε να προσελκύει η χώρα τα ξένα κεφάλαια, αλλά από την άλλη οι παραχωρήσεις αυτές οφείλουν να μην ξεπερνούν τα όρια διότι κάτι τέτοιο θα είχε σαν αποτέλεσμα την αποικιακή κυριαρχία των ξένων επιχειρήσεων. Την περίοδο της δικτατορίας ο «νόμος της χρυσής τομής» δεν βρήκε εφαρμογή καθώς δεν τέθηκαν όρια ως προς τα προνόμια που θα δοθούν, με αποτέλεσμα να λάβει μεγάλη έκταση η παροχή των διευκολύνσεων και των προνομίων.

Οι στρατιωτική ηγεσία δεν ενδιαφερόταν μόνο για την εισροή του αλλοδαπού κεφαλαίου στην Ελλάδα αλλά είχε και απώτερους σκοπούς, οι οποίοι κάλυπταν και το πολιτικό φάσμα. Αρχικά επιθυμούσε να δημιουργήσει μια αλυσίδα ανάμεσα στο ελληνικό καθεστώς και

[255] Βλ. Σόλων Γρηγοριάδης, ό.π. Τόμος 3, σελ. 325

τους ξένους επιχειρηματικούς - επενδυτικούς ομίλους. Η αλυσίδα αυτή επεκτεινόταν και στην πολιτική σφαίρα επιρροής καθώς είναι γνωστό της πάσης ότι πολιτική και οικονομία είναι δύο αλληλένδετες έννοιες που εξαρτιούνται η μία από την άλλη. Η δικτατορία γνώριζε τα μη φιλικά αισθήματα που έτρεφε η Δύση και δη η Αμερική προς αυτήν και για το λόγο αυτό έψαχνε πρόσωπα και τρόπους για να αντιστρέψει το εις βάρος της κλίμα. Ένα τέτοιο πρόσωπο υπήρξε ο ελληνοαμερικανός επιχειρηματίας Τομ Πάπας, ο οποίος λειτούργησε ως ο συνδετικός κρίκος μεταξύ συνταγματαρχών και αμερικανικής πολιτικής ηγεσίας, καθώς διατηρούσε και με τις δύο αυτές πλευρές πολύ καλές σχέσεις. Επηρέασε όσο μπορούσε τον πρόεδρο Νίξον, με τον τελευταίο να φανερώνει την διάθεση του να υποστηρίξει το ελληνικό διδακτορικό καθεστώς, το οποίο η φιλελεύθερη πλευρά του Κογκρέσου πολεμούσε.

ΣΥΝΑΨΗ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

Η δικτατορία των συνταγματαρχών κινούμενη παράλληλα με την εισροή του ξένου κεφαλαίου και των επενδύσεων ενθάρρυνε και τη σύναψη συμβάσεων κυρίως με πολυεθνικούς κολοσσούς και εταιρίες. Οι συμβάσεις αυτές περικλείονταν σε διάφορους τομείς της οικονομίας. Οι πρώτες κινήσεις του καθεστώτος αφορούσαν τις συμβάσεις με τις αμερικανικές εταιρίες Λίττον και Μακντόναλτ καθώς και σύμβαση με τον τότε Έλληνα κροίσο Ωνάση, σε μια προσπάθεια των συνταγματαρχών να «ταράξουν τα νερά» από τα πρώτα χρόνια τους στην εξουσία της χώρας.

Σύμβαση Μακντόναλτ

Από τις αρχές της δεκαετίας του ’60 είχαν γίνει οι πρώτες μελέτες για την κατασκευή του οδικού άξονα «Ηγουμενίτσας - Θεσσαλονίκης - Τουρκικών Συνόρων», μέσω του οποίου θα περιοριζόταν η εξάρτηση των εξαγωγών της Ελλάδας από τις γειτονικές βαλκανικές χώρες, κάτι το οποίο θα επιτυγχανόταν μέσω της θαλάσσιας οδού από το λιμάνι της Ηγουμενίτσας.

Τα ελληνικά προϊόντα θα χρησιμοποιούσαν το λιμάνι της Ηγουμενίτσας και τον θαλάσσιο δρόμο προς τις αγορές της Δύσης. Οι μελέτες παραδόθηκαν, αλλά τα έργα έμελλε να ξεκινήσουν επί δικτατορίας, η οποία υπέγραψε δύο τεράστιες συμβάσεις για τη χρηματοδότηση και κατασκευή ολόκληρης της Εγνατίας Οδού.

Η «Σύμβαση ΜακΝτόναλντ», υπεγράφη στις 29 Οκτωβρίου 1968 από τον υπουργό Εσωτερικών της χούντας Νικόλαο Μακαρέζο και τον Αμερικανό επιχειρηματία Robert E. Macdonald, ιδιοκτήτη της Macdonald Construction Company. Η σύμβαση κυρώθηκε με το Νομοθετικό Διάταγμα 75, που δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως στις 4 Φεβρουαρίου του 1969.

Στον προϋπολογισμό που παραδόθηκε το κόστος κατασκευής του προαναφερθέντος έργου έφτανε τα 150.000.000 δολάρια ποσό που μεταφραζόταν σε περίπου 4,5 δισ. δραχμές. Το ελληνικό δημόσιο ανέλαβε να πληρώσει σε δραχμές το ποσό των 45.000.000 δολαρίων. Βάση της συμφωνίας το υπόλοιπο ποσό θα αναλάμβανε να το αποπληρώσει η Μακντόναλτ, η οποία θα το δανειζόταν από διεθνείς πηγές. Κρατικά ομόλογα ύψους 80 εκατομ. δολαρίων θα παραχωρούνταν από το ελληνικό δημόσιο προς την αμερικανική εταιρεία με

σκοπό την διευκόλυνση της τελευταίας, ζητώντας παράλληλα εγγυητικές επιστολές από τις ελληνικές τράπεζες.

Επιπλέον βάση της σύμβασης η κατασκευαστική εταιρεία θα λάμβανε, αν και εφόσον δεν υπήρχε υπέρβαση του αρχικού κόστους των 150.000.000 δολαρίων, αμοιβή ύψους 21 εκατομ. δολαρίων το οποίο απεικονίζει το 14% του κόστους ολόκληρου του έργου. Τέλος προβλεπόταν να εισπράξει τόκο από την ελληνική πλευρά ύψους 6,35% λόγω της χρηματοδότησης του ποσού των 105 εκατομ. δολαρίων.

Αξίζει να σημειωθεί πως δεν πραγματοποιήθηκε διεθνής διαγωνισμός για την ανάληψη του έργου, κάτι που σημαίνει ότι δεν υπήρχε δεύτερη γνώμη για το πραγματικό κόστους του εγχειρήματος. Η αμερικανική κατασκευαστική είχε αναλάβει εξ ολοκλήρου το έργο από την μελέτη, την χρηματοδότηση μέχρι και την εποπτεία του. Αυτό σημαίνει πως δεν υπήρχε κανένας έλεγχος πέρα από αυτόν που ασκούσε η ίδια η εταιρία.

Η σύμβαση τελικώς καταγγέλθηκε και ακυρώθηκε εν μέσω έντονης διαμάχης στις 21 Αυγούστου του 1972 καθώς η εταιρία Μακντόναλντ δεν εξασφάλισε τα κεφάλαια που χρειάζονταν. Την ίδια ημέρα υπεγράφη νέα σύμβαση για την εκχώρηση του έργου κατασκευής της Εγνατίας Οδού σε κοινοπραξία στην οποία συμμετείχε σχεδόν το σύνολο των μεγάλων ελληνικών τεχνικών εταιρειών της εποχής. Η διαμάχη συνεχίστηκε για χρόνια και στις ΗΠΑ για τους Έλληνες συνεργάτες του R. Macdonald ο οποίος τελικά χρεοκόπησε. Σήμερα πλέον είναι ελάχιστα γνωστή η δεύτερη σύμβαση με τους Έλληνες εργολάβους. Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν να χρεωθεί το ελληνικό δημόσιο 1,5 δις. δραχμές.

Σύμβαση Λίττον

Η δικτατορική κυβέρνηση στην προσπάθεια της να δείξει ότι είναι σταθερή, έχει στόχους και χαίρει εμπιστοσύνης στην διεθνή σκηνή προχώρησε στην υπογραφή συμβάσεως με την εταιρεία Λίττον, μόλις 29 μέρες μετά την κατάληψη της εξουσίας. Ο Ν. Μακαρέζος παρουσίαζε αρχικά με τυμπανοκρουσίες την σύμβαση αυτή, δηλώνοντας πως η συμφωνία ήταν αξίας 1,5 δις. δολαρίων. Προηγούμενες προτάσεις της ίδιας εταιρείας για την ανάληψη της οικονομικής ανάπτυξης της Κρήτης και της Δυτικής Πελοποννήσου είχαν απορριφθεί από τις ελληνικές κυβερνήσεις που είχαν προηγηθεί.

Η συγκεκριμένη εταιρεία είχε συνάψει σχέσεις με το αμερικανικό Πεντάγωνο με σκοπό την παραγωγή πολεμικού υλικού. Αυτό μαζί με την ανάγκη της δικτατορίας για μια οικονομική συμφωνία με το ξεκίνημά της επίσπευσαν την υπογραφή της συμβάσεως.

Οι όροι της συμφωνίας αυτής αναλύονται διεξοδικά από το αμερικανικό περιοδικό «Ραμπάρτς» στο τεύχος του Δεκεμβρίου 1968. Σύμφωνα με το περιοδικό αλλά και με όσα έγιναν γνωστά οι όροι της σύμβασης καθώς και οι υποχρεώσεις της Λίττον ήταν οι εξής:

- Δωδεκαετές πλάνο οικονομικής ανάπτυξης των δύο προαναφερθέντων περιοχών κατά τη διάρκεια του οποίου θα προμήθευε την Ελλάδα με κεφάλαια ύψους 840 εκατομ. δολαρίων. Τα 500 περίπου από αυτά θα τα έφερνε με τα υπόλοιπα περίπου 300 να τα διαθέτει για έργα υποδομής

- Εφαρμογή νέων ή προϋπαρχόντων προγραμμάτων κάποια από τα οποία και θα τα αναθεωρούσε και θα ήταν υπεύθυνη για την εκπαίδευση των κρατικών υπαλλήλων
- Προσέλκυση ξένων επενδύσεων από την Λίττον

Βεβαίως η εταιρεία έπρεπε να λάβει μια σημαντική αμοιβή για τις υπηρεσίες της. Το ελληνικό δημόσιο λοιπόν ανέλαβε την κάλυψη των εξόδων της Λίττον συν ένα ποσοστό της τάξης του 11% επί των εξόδων. Η αμοιβή αυτή αντικατοπτριζόταν σε ένα ποσό που άγγιζε τα 4,3 εκατομ. δολάρια. Επίσης προβλεπόταν αμοιβή ως ένα επιπλέον μπόνους για τα ξένα κεφάλαια που θα επιτύγχανε να διοχετεύσει στην Ελλάδα. Η αμοιβή αυτή συμφωνήθηκε να είναι το 2-2,5% επί του συνόλου των (ξένων) κεφαλαίων αυτών.

Τελικά η σύμβαση έληξε από κοινού έπειτα από δυόμιση χρόνια. Η συγκεκριμένη συμφωνία θεωρείτε έως και σήμερα από πολλούς ως σκάνδαλο της εποχής καθώς η εταιρεία δεν κατέβαλε ούτε ένα δολάριο με το ελληνικό κράτος να αναλαμβάνει εξ' ολοκλήρου τα έξοδα.

Σύμβαση Ωνάση

Η σύμβαση μεταξύ του καθεστώτος και του Ωνάση έλαβε χώρα το 1968. Η συμφωνία περιλάμβανε επενδύσεις ύψους 760 εκατομμυρίων δολαρίων, ποσό πολύ μακριά από την πραγματικότητα εκείνης της εποχής. Επενδύσεις που βασίστηκαν στον Ν. 2687/53 και πραγματοποιήθηκαν από το 1964 μέχρι εκείνη την στιγμή δεν άγγιζαν το ποσό αυτής της συμβάσεως.

Σύμφωνα με την συμφωνία ο Έλληνας μεγιστάνας θα λάμβανε το 3ο διυλιστήριο αργού πετρελαίου, δυναμικότητας μέχρι 10.000.000 τόνων. Η εσωτερική αγορά ήταν διαθέσιμη να δεχτεί διάφορα προϊόντα της διύλισης 80,4 εκατομ. τόνων αργού πετρελαίου, με τις τιμές να ορίζονται από την σύμβαση. Το κέρδος της επένδυσης ήταν δεδομένο, με μόνη υποχρέωση από πλευράς Ωνάση βιομηχανικές επενδύσεις. Αναλυτικά οι επενδύσεις αυτές έπρεπε να είναι:

- Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας μέσω θερμοηλεκτρικού σταθμού
- Εργοστάσιο παραγωγής 30.000 τόνων μεταλλικού μαγνησίου επί ετησίου βάσεως
- Εργοστάσιο παραγωγής 60.000 τόνων καυστικής σόδας και 52.000 τόνων χλωρίου επί ετησίου βάσεως
- Εργοστάσιο παραγωγής κωκ πετρελαίου, δυναμικότητας 150.000 επί ετησίου βάσεως
- Αλουμινοβιομηχανία ικανή να στήριξη παραγωγή ύψους 500.000 τόνων αλουμίνας και 165-250.000 τόνων αλουμινίου
- Και τέλος παραγωγή 100.000 τόνων αιθυλενίου και άλλων προϊόντων όπως βουτάνιο μέσω πετροχημικών βιομηχανιών.

Η σύμβαση τελικά διαλύθηκε καθώς ο Έλληνας εφοπλιστής και επιχειρηματίας την κατήγγειλε επικαλούμενος ορισμένες παρατυπίες χωρίς όμως να δοθεί περεταίρω έκταση στη λύση της συνεργασίας των δύο πλευρών, με τον Ωνάση να λαμβάνει πίσω την εγγύηση που αρχικώς είχε καταθέσει.

Συμβάσεις που αφορούν το πετρέλαιο

Η Ελλάδα σαν μια χώρα η οποία διαθέτει πολλά και πλούσια κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικών αερίων αποτελεί πόλο έλξης ξένων εταιρειών και επενδυτών. Όπως είναι φυσικό αυτό συνέβαινε και την περίοδο της δικτατορίας με πολλές ξένες εταιρείες να επιθυμούν την αποκλειστική χρήση και εκμετάλλευση αυτών των κοιτασμάτων για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Τα χρόνια του απριλιανού καθεστώτος οι συμβάσεις αυτές έλαβαν χώρα σε πολύ μεγάλο βαθμό, καθώς όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, οι όροι των συμφωνιών που ίσχυαν την συγκεκριμένη χρονική περίοδο ήταν εξαιρετικά ευνοϊκοί για τους επενδυτές και τις εταιρείες που προέρχονταν από το εξωτερικό. Γίνεται εύκολα αντιληπτό πως πραγματοποιήθηκαν αρκετές συμβάσεις και συμφωνίες που αφορούσαν τον τομέα του πετρελαίου την περίοδο του απριλιανού καθεστώτος. Μια από αυτές ήταν με την OCEANIC EXPLORATION COMPANY που είχε έδρα στο Κολοράντο.

Η σύμβαση με τη συγκεκριμένη εταιρεία υπογράφηκε το 1967 και τρία χρόνια αργότερα (1970) κυρώθηκε με το Ν.Δ. 462/70.Το 1969 άρχισαν στην Θάσο οι πρώτες σχετικές εργασίες, οι οποίες τελικώς οδήγησαν στην ανακάλυψη ενός σημαντικού κοιτάσματος, το «Πρίνος». Η ελληνική πραγματικότητα ταρακουνήθηκε από την εξέλιξη αυτή, με την «Οσεάνικ» να βρίσκετε σε πολύ ευχάριστη θέση όχι μόνο επειδή η είδηση αυτή είχε διεθνής απήχηση αλλά και επειδή οι όροι της συμβάσεως ήταν εξαιρετικά ευνοϊκοί για την εταιρεία. Οι όροι αυτή ήταν:

- Παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων σε όλες τις βόρειες ακτές του Αιγαίου ως τα τέλη Μαρτίου 1975. Επίσης είχε το ίδιο δικαίωμα στην περιοχή Θάσου – Β. Αιγαίου (συνολική έκταση 140.000 τ. χιλιομέτρων) για 26 χρόνια, με αυτόματη 10ετή ανανέωση αν και εφόσον οι υποχρεώσεις της εταιρίας τηρούνταν στο ακέραιο.
- Δικαίωμα, σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφο 2 της σύμβασης, επιλογής του 20% της εκτάσεως γύρο από το ανακαλυφθέν κοίτασμα, αν και εφόσον δεν είχε ολοκληρώσει η εταιρεία τις έρευνες μέχρι την προκαθορισμένη διορία (Μάρτιος 1975). Η επιλογή δεν θα γινόταν σε ενιαίο κομμάτι αλλά τμηματικά έπειτα από δική της υπόδειξη. Η διαδικασία θα προχωρούσε έπειτα από αντίστοιχο αίτημα στο Υπουργείο Βιομηχανίας. Αυτομάτως με την ολοκλήρωση του αιτήματος καθίσταντο μισθώτρια της εκάστοτε περιοχής που επέλεξε. Με την 4^{η} παράγραφο του ιδίου άρθρου η «Οσεάνικ» ουσιαστικά έχει στην κατοχή της τα πιο παραγωγικά σημεία της περιοχής (δηλαδή όλη την περιοχή) διατηρώντας το δικαίωμα αυτό επ' αόριστον.
- Παραχώρηση από το ελληνικό καθεστώς πλήρη δικαιώματος εκμετάλλευσης των πετρελαίων από την εταιρεία, χωρίς κανέναν έλεγχο ή συμμετοχή της ελληνικής πλευράς. Επιπλέον οριζόταν από την παράγραφο 3 του άρθρου 6 της σύμβασης, πλήρης έλεγχος του τρόπου και της ποσότητας του πετρελαίου που θα παραγόταν από την εταιρεία και μόνο.
- Δικαιώματα του ελληνικού κράτους ύψους 15% της παραγωγής και 50% φορολογία επί των καθαρών κερδών. Η καθαρή βενζίνη θα παραχωρούνταν έπειτα από την

καταβολή ορισμένου ποσού και όχι σε είδος, όπως ίσχυε για τους άλλους υδρογονάνθρακες.

- Σε περίπτωση διαφορών και προβλημάτων ανάμεσα στις δύο πλευρές σε σχέση με την σύμβαση προβλεπόταν η επίλυσή τους από ξένη διαιτησία.

Άλλα δύο σημαντικά στοιχεία που δεν αναφέρονταν στην σύμβαση ήταν τα δικαιώματα του ελληνικού δημοσίου για τα άλλα ορυκτά στοιχεία (π.χ. θειάφι), με τον Μεταλλευτικό Κώδικα και τον ν. 3948/59 να προβλέπουν την καταβολή μισθώματος. Το δεύτερο σημαντικό σημείο που δεν υπάρχει στην σύμβαση είναι ο υποχρεωτικός εφοδιασμός με το ελληνικό πετρέλαιο, της ελληνικής αγοράς η οποία θα έπρεπε να έχει προτεραιότητα σε αυτό. Ο εφοδιασμός αυτός έπρεπε να γίνεται σύμφωνα με τις ανάγκες της (ελληνικής) αγοράς, με το σημείο αυτό όμως να μην υπάρχει πουθενά στην σύμβαση.

Η σύμβαση αυτή τελικά αναθεωρήθηκε μετά την πτώση της δικτατορίας. Συγκεκριμένα τον Μάρτιο του 1975 η τότε ελληνική κυβέρνηση (Κ. Καραμανλή) διαφοροποίησε πολλούς από τους ήδη υπάρχοντες όρους της συγκεκριμένης συμφωνίας, οι οποίοι ήταν αρκετά ευνοϊκοί για την αναφερόμενη εταιρία, κάτι που καταδεικνύει και το γεγονός πως ακόμα και μετά τις μετατροπές που συντελέστηκαν η σύμβαση παρέμενε αρκετά συμφέρουσα για την «Οσεάνικ».

Άλλη μια σημαντική σύμβαση που υπογράφηκε ήταν αυτή με την αμερικανική εταιρεία Anschutz. Στην εταιρεία αυτή παραχωρήθηκε μεγάλη έκταση της Δυτικής Χαλκιδικής, της Κασάνδρας, της Καλικράτειας, καθώς και θαλάσσιος χώρος κοντά στη Θεσσαλονίκη. Το ελληνικό δημόσιο θα διατηρούσε ποσοστό κοντά στο 15%, με τις γεωτρήσεις να αναλαμβάνονται από όμιλο με συμμετοχή της αμερικανικής εταιρείας κατά 75%, με το υπόλοιπο 25% να ανήκει στην Lone Star Gas Hellas (θυγατρική της αντίστοιχης αμερικανικής εταιρείας Lone Star Gas Co.).

Προφανώς και υπήρξαν και άλλες συμβάσεις με ξένες εταιρείες για την εκμετάλλευση και την παραγωγή πετρελαίου, φυσικού αερίου και άλλον ορυκτών μεταλλευμάτων, ο αριθμός τον οποίον ωστόσο δεν μπορεί να θεωρηθεί ακριβής. Το Φεβρουάριο του 1974 το Υπουργείο Βιομηχανίας δημοσιοποίησε εφτά συμβάσεις με ξένες εταιρείες, αριθμό με τον οποίο διαφωνούσαν τα στοιχεία που γνωστοποίησε η ΕΤΒΑ, σύμφωνα με την οποία ο αριθμός αυτός έφτανε τις εννιά συμβάσεις κατά την διετία 1969-70, με το ύψος των επενδύσεων να αγγίζει τα 44 εκατομμύρια δολάρια. Επιπλέον υποστήριζε πως υπήρχε προετοιμασία για την σύναψη συμβάσεων με άλλες πέντε αλλοδαπές εταιρείες. Στον πίνακα που ακολουθεί αναγράφονται κάποιες από τις συμβάσεις που υπογράφηκαν με ξένες εταιρείες και τις περιοχές που αφορούσαν, και οι οποίες γνωστοποιήθηκαν δημοσίως:

Εταιρεία	Περιοχή		
Οσεάνικ (1967)	Θάσος-	Θρακικό Πέλαγος	
Άνσουτζ	Χαλκιδική -	Βόρειο Αιγαίο	
Σέρες Σίππινγκ	Θεσσαλία - κόλπος	Κυπαρισσίας και	Στροφάδων
Πέτμαρ Πετρόλ Όιλ Εξπλορέισον	κόλπος	Κυπαρισσίας	
TEXACO	Θερμαϊκός	κόλπος	
L.V.O. (1973)	Κεντρικό Αιγαίο	Και δυτικά της	Λέσβου
Ντόρτσεστερ (1971)	Κέρκυρα		
Κάλβιν	Κρητικό Πέλαγος	Βόρειο Αιγαίο	Νότια της Χαλκιδικής
Αν Καρ Όιλ (1970)	Κεφαλονιά - Ζάκυνθος	(θάλασσα και ξηρά)	(συμμετοχή ελληνικού δημοσίου 12,5%)

Προέλευση: Δ. ΜΠΕΝΑΣ, Η ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΟΥ ΞΕΝΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (΄Β ΕΚΔΟΣΗ) σελ. 86-87

Είχαν υπογραφεί ακόμα δύο συμβάσεις με προαναφερθείσες εταιρείες, με την Ανσουτζ για τη λεκάνη της Θεσσαλονίκης και με την Αν Καρ Όιλ για τα βόρεια τμήματα της Πελοποννήσου (ξηρά και θάλασσα).

Οι συμβάσεις αυτές ήταν αρκετά κερδοφόρες για τις εταιρείες με αποτέλεσμα να κινηθεί το ενδιαφέρον και σε πολλές άλλες. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι στα τέλη του 1973, 21 ακόμα αιτήσεις από 18 ξένες εταιρείες βρίσκονταν σε εκκρεμότητα στα γραφεία του Υπουργείου Βιομηχανίας, ενώ το τελευταίο εξάμηνο της δικτατορικής εξουσίας υποβλήθηκαν ακόμα 30 νέες αιτήσεις με σκοπό την διενέργεια ερευνών. Κάποιες από αυτές ήταν:

- Της ***Oceanic Exploration*** που αφορούσε τη χερσαία περιοχή της Θράκης και της θάλασσας του Θερμαϊκού κόλπου.
- Της ***Serres Shipping*** που αφορούσαν τις θαλάσσιες περιοχές Ρόδου, Κω, Λήμνου.
- Της ***Continental Oil Company*** που αφορούσε την περιοχή ανατολικά του Αγίου Ευστρατίου.
- Της ***United Texas Oil*** που αφορούσε τη θαλάσσια και χερσαία περιοχή της Κρήτης και
- Της ***Compagnie Francaise de Petroles*** που αφορούσε τη θαλάσσια περιοχή της Δυτικής και Νότιας Ελλάδας σε έκταση 180.000 τετραγ. Χιλιομέτρων.

Συμβάσεις Διυλιστηρίων

Από τις πιο γνωστές και σημαντικές συμβάσεις που αφορούσαν διυλιστήρια ήταν αυτές της ***«Πετρόλα Ελλάς»*** και της ***«Στραν».*** Όπως σημειώθηκε παραπάνω είχε προηγηθεί η ακύρωση της συμφωνίας μεταξύ Ωνάση και κράτους για το 3ο Διυλιστήριο. Αυτό λοιπόν παραχωρήθηκε στους επιχειρηματίες Στρατή Ανδρεάδη και Λάτση οι οποίοι έλαβαν τα 2/3 και το 1/3 του διυλιστηρίου αντίστοιχα. Οι συμβάσεις αυτές καταγράφονται αναλυτικά και υπάρχουν στην διάθεση του καθενός, καθώς δημοσιεύτηκαν από την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, φύλλο 130, τεύχος Ά της 26/7/72. Οι συμβάσεις αυτές υπογράφτηκαν τέσσερις μέρες νωρίτερα, δηλαδή στις 22/7/72 και κυρώθηκαν με το Ν.Δ. 1211/72. Οι σημαντικότεροι από τους όρους που περιλαμβάνονταν στην σύμβαση ήταν:

- Η παραχώρηση δικαιώματος συμμετοχής τους στην εσωτερική αγορά.
- Δικαίωμα προμήθειας αργού πετρελαίου χωρίς το δημόσιο να έχει δικαιώματα.
- Εγκατάσταση δικών τους σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία αργότερα να πωλείται στην ΔΕΗ.
- Απαλλαγή της υποχρέωσης να επενδύουν παράλληλα σε βιομηχανίες με σκοπό τη βοήθεια της εθνικής οικονομίας.
- Απαλλοτρίωση και παράδοση από το δημόσιο 3.000 στρεμμάτων γης στην Πάχη προς την Στραν και αντίστοιχα άλλα 1.000 στρέμματα στην περιοχή της Ελευσίνας για λογαριασμό της Πετρόλα.
- Τέλος συμμετοχή του δημοσίου με ποσοστό ύψους 50% επί των καθαρών κερδών.

Η συνολική δυναμικότητα καθορίστηκε στους 9,5 εκατομμύρια τόνους, από τους οποίους οι έξι ήταν για την Στραν (Ανδρεάδης) και οι υπόλοιποι 3,5 για την Πετρόλα (Λάτσης). Η 1η Ιανουαρίου 1975 τέθηκε ως ημέρα έναρξης λειτουργίας της πρώτης φάσης (διύλιση 3,5 εκατομ. τόνων) του διυλιστηρίου της Στραν, ενώ η 2η φάση ορίστηκε για την 1η Ιανουαρίου του 1979.

Άλλη μια σύμβαση τέτοιου είδους ήταν αυτή που αφορούσε το 4ο διυλιστήριο, μεταξύ της οικογένειας Βαρδινογιάννη και της εταιρείας ***«Μότορ Όιλ».*** Ο όμιλος εφοπλιστικού κεφαλαίου Ν. Βαρδινογιάννη δεν κατάφερε να ολοκληρώσει τη συμφωνία για το 3ο διυλιστήριο για τις δικές του εγκαταστάσεις στον Ισθμό της Κορίνθου και προχώρησε έτσι σε σύναψη συμβάσεως που αφορούσε την ανέγερση ενός μεγάλου διυλιστηρίου. Μέσω των συμβάσεων που πραγματοποιήθηκαν με το κράτος κατάφερε να ανεβάσει τη χωρητικότητα του από το 1,5 εκατομμύριο τόνους, φτάνοντας τελικά σε χωρητικότητα που άγγιζε τους εφτά αντίστοιχα. Οι επενδύσεις ανέβηκαν αναλογικά από τα 30 εκατομ. στα 90 εκατομμύρια δολάρια. Η πλειονότητα των κεφαλαίων και των χρημάτων που επενδύθηκαν προέρχονταν από το εξωτερικό, γεγονός που μαρτυρά και η κατάληξη της παραγωγής η οποία εξαγόταν σε ποσοστά 80-85% προς το εξωτερικό.

Περίπου τα ίδια ποσοστά παραδίδονται και στους συνεργαζόμενους οργανισμούς, οι οποία ήταν οι αμερικανικές εταιρίες ***«Μόμπιλ»*** και ***«ΤΕΞΑΚΟ»,*** η ***«Αγγλική Β.Ρ.»*** και ο πολυεθνικός κολοσσός ***«Σέλλ».*** Επίσης τροφοδοτεί τον 6ο Αμερικανικό Στόλο της Μεσογείου με ντίζελ, ορυκτέλαια και μαζούτ, ενώ πραγματοποιείται συνεργασία και με την αμερικανική τράπεζα Chase Manhattan. Υπογράφηκε επιπλέον σύμβαση με την ΔΕΗ την

οποία και θα προμήθευε με ορυκτέλαια για την επόμενη τριετία. Έχει στην κατοχή της αποκλειστικές εγκαταστάσεις που εξυπηρετούν πέντε μεγάλα δεξαμενόπλοια και 41 δεξαμενές (χωρητικότητας ενός εκατομμυρίων βαρελιών πετρελαίου). Τα κεφάλαια του εξωτερικού εδρεύουν στον Παναμά και όλες οι οικονομικές υποχρεώσεις εμφανίζονται στο όνομα Varnima of Panama. Στα κεφάλαια του διυλιστηρίου ως πιστωτές εμφανίζονται οι αμερικανικές τράπεζες First National City Bank και Bank of America. Φαίνεται ξεκάθαρα η επιθυμία πρόσβασης πολύ μεγάλων εταιρειών στα ελληνικά πετρέλαια - ορυκτά και στα κέρδη που αυτά μπορούσαν να αποφέρουν, με την ***«Μότορ Όιλ»*** να αποτελεί ένα τέτοιο παράδειγμα. Όπως γράφηκε και παραπάνω για άλλες περιπτώσεις, έτσι και στον τομέα του πετρελαίου και των διυλιστηρίων πολλές από τις συμβάσεις που υπογράφηκαν κατά την περίοδο της δικτατορίας αναθεωρήθηκαν από της μετέπειτα κυβερνήσεις.

Συμβάσεις για τουρισμό

Κατά την περίοδο του Απριλιανού καθεστώτος την χρηματοδότηση του τομέα του τουρισμού ανέλαβε ο αντίστοιχος τραπεζικός σε συνδυασμό με τις μεγάλες χρηματοδοτήσεις του ΕΟΤ. Επιπλέον τα νέα πιστωτικά και φορολογικά μέτρα που θεσπίστηκαν συντέλεσαν στην άνοδο των ξενοδοχειακών υποδομών και στο ενδιαφέρον του ξένου κεφαλαίου. Ο στόχος επετεύχθη με το τίμημα να είναι όμως η υπερσυγκέντρωση του τουρισμού σε συγκεκριμένους δημοφιλείς προορισμούς.

Κατά την εξαετία 1968-1973 υπήρξε εισροή 10 δισεκατομμυρίων δραχμών, ποσού που προήλθε από τραπεζικά δάνεια και χορηγείς του ΕΟΤ με σκοπό την ανέγερση πολυτελών ξενοδοχειακών μονάδων. Κάποιες χαρακτηριστικές περιπτώσεις του συγκεκριμένου πλάνου ήταν το Φαληρικό Δέλτα και το κέντρο της Αθήνας, με εμπλοκή πολυεθνικών αμερικανικών εταιρειών που ασχολούνταν με τον τουριστικό – ξενοδοχειακό κλάδο.

Από το 1972 άρχιζε να μπαίνει σε εφαρμογή το πλάνο που αφορούσε το Φαληρικό Δέλτα, με το δημόσιο να αναλαμβάνει, με έργα του ΕΟΤ, τις υποδομές. Τα πρώτα έργα που έγιναν ήταν περισσότερο για την δημιουργία των κατάλληλων βάσεων και αυτά αφορούσαν λιμενικά έργα, έργα βελτίωσης δρόμων, διαμόρφωσης περιβάλλοντος, έργα βελτίωσης της κοίτης Κηφισού και πολλά άλλα. Στη συνέχεια οι προαναφερθέντες φορείς και οργανισμοί προχώρησαν στο κεντρικό σημείο του πλάνου το οποίο περιλάμβανε την ανέγερση τεσσάρων μεγάλων ξενοδοχείων υψηλών προδιαγραφών και πολυτελείας, με στόχο την προσέλκυση αρκετά ευκατάστατων τουριστών. Η συνολική δαπάνη για τα έργα και τα ξενοδοχεία υπολογίστηκε κοντά στα 4 δισ. δραχμές με το έργο να ξεπερνά τελικά τις 6 σύμφωνα με έρευνες που πραγματοποιήθηκαν αργότερα. Το κόστος του κάθε ξενοδοχείου έφτασε τα 15-20 εκατομμύρια δολάρια, με το δημόσιο να παρέχει τα απαραίτητα οικόπεδα και να ανεβάζει το επιτρεπόμενο ύψος στα 75 μέτρα (από τα 45), με σκοπό την ανέγερση κτηρίων που θα διέθεταν έως και είκοσι (20) ορόφους. Η χρηματοδότηση του δημοσίου έφτασε στο 70% με το υπόλοιπο 30% να καλύπτεται από τα κεφάλαια των εμπλεκομένων εταιρειών.

Η ΕΟΤ ανέθεσε, έπειτα από σχετική σύμβαση, την κατασκευή του πρώτου ξενοδοχείου στο Φαληρικό Δέλτα στις εταιρείες ***«Αλβέρτης – Δημόπουλος»*** (ελληνική Τεχνική Εταιρεία) και ***«American Plan Investment Corporation»*** (αμερικανική Εταιρεία Επενδύσεων). Η σύμβαση

προέβλεπε την ανέγερση και την εκμετάλλευση του ξενοδοχείου για 40 χρόνια. Η αμερικανική εταιρεία ανέλαβε να καλύψει το έργο σε ποσοστό που έφτανε το 30% της συνολικής χρηματοδότησης. Η Loews International αποτέλεσε ακόμα μια αμερικανική πολυεθνική επιχείρηση η οποία θέλησε να εμπλακεί στο σχέδιο εκμετάλλευσης του Φαληρικού Δέλτα.

Τα δάνεια τα οποία πήρε ο ΕΟΤ, για να μπορέσει να καλύψει επιτυχώς το 70% των δαπανών που είχε αναλάβει, συμφωνήθηκαν με επιτόκιο της τάξης του 6,75-7%, με το αντίστοιχο διεθνές να κυμαίνεται στο 11% περίπου. Υπήρξαν πλάνα και σχέδια που αφορούσαν και άλλες περιοχές όπως για παράδειγμα το κέντρο της Αθήνας με σκοπό την όσο καλύτερη τουριστική εκμετάλλευση. Πολλές από αυτές τις συμβάσεις δεν δημοσιεύτηκαν ποτέ και δεν υπάρχει πλήρης εικόνα των όρων με τους οποίους υπογράφηκαν. Τέλος αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι πολλά από τα έργα αυτά δεν τελεσφόρησαν ποτέ είτε λόγω της πτώσης της δικτατορίας είτε της γενικότερης οικονομικής κρίσης της συγκεκριμένης χρονικής περιόδου.

Συμβάσεις σε άλλους τομείς

Το καθεστώς της 21ης Απριλίου επεδίωξε την σύναψη συμβάσεων που αφορούσαν σχεδόν όλα τα οικονομικά πεδία της ελληνικής οικονομίας. Οι όροι και οι προϋποθέσεις που υπογράφηκαν αυτές οι συμβάσεις και ο βαθμός επιτυχίας και αποτυχίας τους έχουν γίνει σε ξεχωριστή έρευνα και με όλες τις λεπτομέρειες. Στο σημείο αυτό θα δούμε κάποιες από αυτές αρκετά σύντομα για την οικονομία της έρευνας.

Ένας από αυτούς τους τομείς υπήρξε αυτός της αυτοκινητοβιομηχανίας. Υπήρξε προσπάθεια για την δημιουργία μιας βιομηχανικής παραγωγής με έδρα την Ελλάδα. Το σχέδιο απέβλεπε κυρίως στην άμβλυνση της εισαγωγής αυτοκινήτων από την Ευρώπη, την Αμερική και την Ιαπωνία, γεγονός που επιβάρυνε σε μεγάλο βαθμό την ελληνική οικονομία. Έτσι μια ελληνική βιομηχανία θα μείωνε σε αρκετά ικανοποιητικά επίπεδα το κόστος των εισαγωγών. Πάνω σε αυτό το πλάνο έγινε και μια πρώτη απόπειρα σύναψης συμβάσεως με την Φίατ η οποία όμως δεν ευδοκίμησε. Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκε και η προσπάθεια με την εταιρεία Φόρντ. Σε μια προσπάθεια λοιπόν για την εύρεση μιας συμφέρουσας σύμβασης πραγματοποιήθηκαν οι δύο πιο γνωστές συμφωνίες στον τομέα αυτό. Η μια αφορούσε την αυστριακή Steyer – Daemler Push, η οποία υπογράφηκε στις 14/6/1972 και η άλλη με τον γαλλικό όμιλο Πεζώ – Ρενώ. Η πρώτη αφορούσε ως επί το πλείστων παραγωγή τρακτέρ και φορτηγών ενώ η δεύτερη επιβατικά οχήματα. Η συμφωνία με την Steyer προβλήθηκε ως επιτυχημένη σε αντίθεση με την δεύτερη σύμβαση που έλαβε τον χαρακτηρισμό της αποτυχημένης.

Άλλο ένα οικονομικό φάσμα στο οποίο το καθεστώς θέλησε να προσελκύσει (ξένες) επενδύσεις ήταν η αλουμινοβιομηχανία. Αυτή η προσπάθεια έγινε έντονη κυρίως στα τέλη του 1971 όταν και εκδηλώθηκε και το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την ίδρυση νέων αλουμινοβιομηχανιών στην Ελλάδα.

Μια από τις πολλές προσεγγίσεις που έγιναν για το λόγο αυτό, προερχόταν από την Αμερική. Συγκεκριμένα η «Ρέυνολντς Ιντερνάσιοναλ», αμερικανικό επιχειρηματικό

συγκρότημα, παρέδωσε πλάνο για την ίδρυση εργοστασίου παραγωγής 600.000 τόνων αλουμινίου. Το σχέδιο περιλάμβανε και τη συμμετοχή ελληνικών μεταλλευτικών επιχειρήσεων, με την «ΑΕ Βωξίται Παρνασσού» των Α/φων Ηλιόπουλου να είναι στο κάδρο ως η σημαντικότερη επιλογή. Το ύψος των επενδύσεων υπολογιζόταν ότι θα έφτανε τα 100 εκατομ. δολάρια. Άλλη μια ενδιαφερόμενη εταιρεία ήταν η ΑΛΚΟΑ η οποία σε συνεργασία με την τράπεζα Μανιουφάκτσουρες Χάνοβερ της Νέας Υόρκης κατέθεσαν πρόταση ύψους 100.000.000 δολαρίων για την ίδρυση εργοστασίου αλουμινίου στην περιοχή της Πάχης. Η πρόταση ανέφερε ότι το 60% των κεφαλαίων θα ήταν αμερικανικά ενώ το 40% της ΕΤΒΑ. Η Κάιζερ, αμερικανική εταιρεία αλουμινίου, αποτελεί άλλο ένα παράδειγμα ενδιαφέροντος από τις ΗΠΑ. Η συγκεκριμένη επιχείρηση έμοιαζε να είναι πρόθυμη να προχωρήσει σε επενδυτικές προτάσεις έχοντας ως συνεργάτη τον όμιλο Νιάρχου.

Οι επενδύσεις και οι συμβάσεις στον τομέα αυτό δεν πραγματοποιήθηκαν ποτέ στον μεγαλύτερο βαθμό τους. Μία από τις (επικρατέστερες) εκδοχές είναι πως οι προτάσεις αυτές που προέρχονταν από την Αμερική αποσκοπούσαν στην πραγματικότητα να αποτρέψουν την συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και σοβιετικών (συμφωνία Κιοσεόγλου) η οποία εξυπηρετούσε κατά πολύ και τα ελληνικά και τα σοβιετικά συμφέροντα.

Ο τομέας της ηλεκτρικής ενέργειας αναμφίβολα είναι κομβικός για μια χώρα τόσο σε κοινωνικά όσο κυρίως σε οικονομικά επίπεδα. Οπότε οι συμβάσεις της ΔΕΗ ήταν άλλος ένας τομέας στον οποίο το καθεστώς πόνταρε για την εισροή επενδύσεων. Πολλές από τις συμβάσεις που σύναψε η δικτατορία με το ξένο κεφάλαιο ήταν επιβαρυντικές για τον οργανισμό της ΔΕΗ ο οποίος καλούνταν την περίοδο αυτή να παρέχει ηλεκτρικό ρεύμα πέρα από της δυνατότητες του και σε τιμές κάτω από το κόστος. Αναπόφευκτα ο οργανισμός αυτός υποθηκεύτηκε με αποτέλεσμα ο δανεισμός από ξένα κεφάλαια να αποτελεί μονόδρομο.

Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η σύμβαση με την αμερικανική First Boston Corporation. Η εν λόγω σύμβαση είχε την εγγύηση του ελληνικού δημοσίου και ανέφερε μεταξύ άλλων την παροχή δανείων στη ΔΕΗ, από ξένους χρηματοδοτικούς οίκους, ύψους 95-100 εκατομμυρίων δολαρίων. Το πρώτο δάνειο συμφωνήθηκε το 1972 και ήταν ύψους 20.000.000 δολαρίων. Το δεύτερο κατά σειρά δάνειο ακολούθησε ένα χρόνο αργότερα (1973) και ήταν ύψους 60.000.000 δολαρίων. Το δάνειο ήταν σύμπραξη αμερικανικών, καναδικών, γερμανικών, αγγλικών, ελβετικών και ιαπωνικών τραπεζικών ομίλων.

Η Δυτική Γερμανία εισχώρησε και αυτή στις επενδύσεις και συμβάσεις που αφορούσαν την ΔΕΗ κατά το 1972. Εκπρόσωπός της αποτέλεσε η εταιρεία Siemens η οποία θα προμήθευε πέντε μεγάλα κέντρα διανομής ηλεκτρικού ρεύματος αξίας 26.000. δολαρίων. Όλος ο εξοπλισμός που θα χρησίμευε στο εγχείρημα αυτό θα κατασκευαζόταν στην Ελλάδα από τις θυγατρικές της Siemens με το κόστος να μην ξεπερνάει τα 6.000.000 δολάρια.

Τέλος και οι γαλλικές εταιρίες και τράπεζες πήραν μέρος σε όλο αυτό τον κύκλο δανείων, επενδύσεων και συμβάσεων με χαρακτηριστικές τις περιπτώσεις των γαλλικών εταιρειών

Alsthom και Stein Industrie. Οι συγκεκριμένες εταιρείες είχαν αναλάβει τα λιγνιτοηλεκτρικά έργα της Πτολεμαΐδας. Τα δάνεια και οι πιστώσεις έφτασαν τα 100 εκαταμ. δολάρια με τα 18 από αυτά να είναι σε μετρητά. Οι γαλλικές τράπεζες που προχώρησαν στην έκδοση των απαραίτητων δανείων ήταν οι Banque Nationale de Paris, Banque Francaise du Commerce Exterieur και Banque de Paris et des Pays – Bas.

Σύμβαση Νεστλέ

Η συγκεκριμένη σύμβαση αφορούσε τον τομέα της γαλακτοβιομηχανίας και θεωρείται ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα που καταδεικνύουν την επιθυμία του τότε καθεστώτος για την εισροή ξένου κεφαλαίου.

Μια πρώτη νύξη για ίδρυση βιομηχανίας γάλακτος είχε ήδη γίνει από το 1961 με την απαρχή διάφορων μελετών και σχεδίων κατασκευής της. Τελικά τον Μάρτιο του 1971 εγκρίνεται από την Αγροτική Τράπεζα μια μελέτη που συστάθηκε από ειδικούς συνεργάτες με επικεφαλείς τους εμπειρογνώμονες του Ο.Ο.Σ.Α. Το σχέδιο αυτό προέβλεπε την κατασκευή δύο εργοστασίων που θα αναλάμβανε ελληνική εταιρεία. Το πρώτο χρονικά εργοστάσιο που θα κατασκευαζόταν θα ήταν στο Πλατύ Ημαθείας και θα διέθετε ετήσια δυναμικότητα 130.000 τόνων νωπού γάλακτος. Σε βάθος πενταετίας θα κατασκευαζόταν το δεύτερο χρονικά εργοστάσιο στην Κομοτηνή δυναμικότητας 60.000 τόνων. Στο Πλατύ υπήρχε ήδη εργοστάσιο από το 1967 της ***«Πρότυπος Βιομηχανίας Γάλακτος – Προβιγάλ ΑΕ»***. Το μετοχικό κεφάλαιο της ανερχόταν στις 45 εκατομμύρια δραχμές και διέθετε μεικτή σύνθεση. Το 60% άνηκε στην ΑΤΕ με το υπόλοιπο 40% στους Γαλακτοκομικούς Συνεταιρισμούς Δυτικής Μακεδονίας.

Η κατάσταση άλλαξε άρδην με την εμφάνιση της ελβετικής εταιρείας ***Νεστλέ***, γεγονός που επέφερε την διακοπή της δημοπράτησης την οποία η ΑΤΕ είχε πραγματοποιήσει. Το Υπουργείο Γεωργίας της δικτατορίας όρισε την ελβετική εταιρεία ως ανάδοχο χωρίς να έχει προηγηθεί διεθνής διαγωνισμός. Η επικύρωση της συμφωνίας συντελέστηκε με την υπογραφή της σύμβασης μεταξύ του ελληνικού δημοσίου και της ***Nestle Alimentana S.A.*** στις 16/10/1972. Η σύμβαση περιλάμβανε και την ***Πρόβιγαλ*** η οποία θα κατείχε το 49% της νέας εταιρείας που ιδρύθηκε έπειτα από την υπογραφή της σύμβασης. Η εταιρεία αυτή ήταν η Νεστλέ – Ελλάς της οποίας η πλειοψηφία των μετοχών (51%) άνηκε στην Νεστλέ.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα κύρια σημεία της συμβάσεως τα οποία ήταν:

- Το Πλατύ θα ήταν η περιοχή στην οποία θα ιδρυόταν η γαλακτοβιομηχανία, η οποία θα είχε αρχική δυναμικότητα επεξεργασίας 150.000 τόνους νωπού γάλακτος με τη δυναμικότητα να φτάνει αργότερα έως και τους 240.000 τόνους. Το αρχικό κεφάλαιο θα ανερχόταν στις 300 εκατ. δραχμές, στο οποίο θα προστεθούν αργότερα άλλες 100 εκατ. δραχμές. Το εργοστάσιο θα παρήγε σε πρώτο στάδιο εβαπορέ και σκόνη και επίσης υπήρχε πλάνο δεκαετίας όσο αναφορά την απορρόφηση νωπού γάλακτος. Τον 1^{ο} χρόνο θα απορροφούσε 46.000 τόνους, 72.000 τον 2^{ο}, τον 3^{ο} χρόνο θα ανέβαινε στους 90.000 για να φτάσει τελικά βάση του σχεδίου στους 189.000 τόνους στο 10^{ο} και τελευταίο έτος.

- Το 51% των εξόδων (όπως αναφέρθηκε και λίγο παραπάνω) θα το κάλυπτε η Νεστλέ καταβάλλοντας το απαιτούμενο ποσό σε ελβετικά φράγκα, με το υπόλοιπο 49% να αποπληρώνεται σε δραχμές και αξία οικοπέδων από την Πρόβιγαλ. Η σύνθεση του Διοικητικού συμβουλίου οριζόταν στις εννιά θέσεις, έξι από τις οποίες καταλαμβάνονταν από την ελβετική μεριά και τρεις από την αντίστοιχη ελληνική. Επίσης οριζόταν πως μια πλειοψηφία της τάξης των 3/5 της Γενικής Συνέλευσης αρκούσε για την λήψη αποφάσεων όπως η αλλαγή του αντικειμένου εργασιών της εταιρείας, η διάλυσή της, η συγχώνευσή της με άλλες εταιρείες και η αλλαγή της εθνικότητάς της. Οι μετοχές δεν δύναται να μεταβιβάζονται σε τρίτους καθώς θα είναι ονομαστικές. Η Νεστλέ όμως θα είχε τη δυνατότητα να μεταβιβάσει σε θυγατρικές της, με την Πρόβιγαλ να δικαιούται επίσης μεταβίβαση είτε στην ΑΤΕ είτε σε οποιοδήποτε οργανισμό ο οποίος είναι ελεγχόμενος κατά 60% από το δημόσιο.
- Η εσωτερική αγορά θα είναι αυτή που θα προμηθεύει με τον απαραίτητο μηχανολογικό εξοπλισμό τις εγκαταστάσεις του εργοστασίου. Αν για οποιοδήποτε λόγο η προμήθεια αυτή χρειαζόταν να γίνει από το εξωτερικό, η Νεστλέ θα ήταν αυτή που θα αποφάσιζε, δίχως διαγωνισμό, τον φορέα προμήθειας (με τα ανάλογα κέρδη).
- Η εταιρεία θα ήταν μονοπώλιο. Αυτό σημαίνει ότι το ελληνικό δημόσιο δεν θα υπέγραφε παρόμοια σύμβαση με καμιά εταιρεία για τα επόμενα 30 χρόνια, χρονική περίοδος που θα διαρκούσε η εξεταζόμενη σύμβαση.
- Η Νεστλέ θα εισπράττει ειδικά δικαιώματα, τα οποία θα προκύπτουν από την τεχνική βοήθεια που θα προσφέρουν καθώς και από τη χρήση των βιομηχανικών και εμπορικών της σημάτων. Τα προνόμια αυτά θα διοχετεύονταν μέσω των θυγατρικών της εταιρειών ***«Societe des Produits Nestle»*** και ***«Nestle S.A.»***. Στο 6^{ο} άρθρο της σύμβασης, το ύψος των royalties καθορίστηκε στο 3,10% πάνω στην χονδρική πώληση του εργοστασίου. Σύμφωνα με τον Γ. Λαμψίδη το ποσοστό αυτό μεταφράζεται σε καθαρό κέρδος ύψους 70.000.000 δραχμών κατά έτος για παραγωγή που αντιστοιχεί σε 240.000ν τόνους νωπού γάλακτος.
- Προβλέπονται ειδικές επιδοτήσεις προς την εταιρεία, παρεχόμενες από το ελληνικό κράτος. Αυτές ήταν:
    1. Ειδική ενίσχυση αν και εφόσον δεν θα παραδίδονταν το πρώτο έτος οι προβλεπόμενοι 46.000 τόνοι νωπού γάλακτος. Η ενίσχυση θα ήταν ίση προς τα πάγια έξοδά της. Αυτά κυμαίνονταν σε ποσοστά 5-25% για κτήρια, εργαλεία ακόμα και οχήματα, με βάση τις αποσβέσεις της εταιρείας (άρθρο 9).
    2. Επιδότηση ή επιβολή αντισταθμιστικών εισφορών – δασμών επί των εισαγόμενων ομοειδών προϊόντων που είχαν φθηνότερες τιμές, με σκοπό την προστασία της εταιρείας από τον διεθνή ανταγωνισμό. Το ύψος της οικονομικής αυτής ενίσχυσης προέκυπτε από το άθροισμα του κόστους, των εξόδων εμπορίας και του «φυσιολογικού κέρδους». Η αντισταθμιστική εισφορά επιβάλλεται έπειτα από αίτηση της εταιρείας, η οποία αν δεν δινόταν στο πέρας του ενός μήνα από καταβολής της αίτησης, το δημόσιο υποχρεούταν να πληρώσει και τόκους σε επίπεδα ίσα με τον τραπεζικό τόκο βραχυπρόθεσμων δανείων, κάτι μεταξύ 12-15%. Η ΑΤΕ θα χορηγούσε

όμως στη Νεστλέ – Ελλάς πιστώσεις με επιτόκιο 5% σύμφωνα με το άρθρο 11 της σύμβασης.

3. Ειδική επιδότηση για την εξαγωγή προς το εξωτερικό, όσων προϊόντων της εταιρείας δεν απορροφήθηκαν από την ελληνική αγορά (εφόσον πουληθούν σε κατώτερη τιμή). Η Νεστλέ Ελλάς όμως δεν θα ήταν ο υπεύθυνος φορέας των εξαγωγών αλλά μια θυγατρική της ελβετικής εταιρείας, η Nestle S.A. η οποία θα εισέπραττε τις προαναφερθείς ελληνικές επιδοτήσεις. Το 100% των εξαγωγικών κερδών θα το εισέπρατταν οι Ελβετοί κεφαλαιούχοι.

Η συγκεκριμένη σύμβαση θεωρείται ίσως και η πιο αποτυχημένη απόπειρα του δικτατορικού καθεστώτος στην προσπάθεια του να προσέλκυσει ξένες επενδύσεις. Η αποτυχία δεν έγκειται στο γεγονός ότι δεν υπήρξε η απαιτούμενη προσέλκυση η οποία και πραγματοποιήθηκε, αλλά στο γεγονός ότι αυτή δεν υπήρξε κερδοφόρα για το ελληνικό κράτος. Η ελβετική Νεστλέ όχι μόνο δεν αναλάμβανε κανένα ουσιαστικό ρίσκο καθώς το ελληνικό δημόσιο θα κάλυπτε κάθε της ζημιά αλλά εξασφάλιζε και ως ελάχιστο κέρδος το 3,10% όπως προαναφέρθηκε.

Επίσης γίνεται κυρίαρχη στην εσωτερική αγορά, αποκλείοντας παράλληλα με τα προνόμια που λάμβανε κάθε ανταγωνισμό από άλλους αλλοδαπούς εισαγωγείς που κατείχαν ήδη σοβαρές θέσεις στην ελληνική πραγματικότητα. Επιπλέον όλα τα κέρδη των εξαγωγών της ανήκουν. Τέλος είχε την δυνατότητα να εισάγει ελβετικό γάλα κατώτερης ποιότητας (που δεν πραγματοποιούνταν πώληση του στην Ευρώπη), εφόσον δεν ικανοποιούνταν από τις παραδιδόμενες ποσότητες νωπού γάλακτος. Μια τέτοια ενέργεια προφανώς και θα επηρέαζε το ισοζύγιο των εξωτερικών πληρωμών. Όλα αυτά συνηγορούν στο ότι η συγκεκριμένη σύμβαση δεν είχε την θετική κατάληξη και δεν βοήθησε την ελληνική οικονομία, με την μεταπολίτευση να προσπαθεί στην συνέχεια να αλλάξει τους όρους της σύμβασης.[256]

ΤΟ ΞΕΝΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ – ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Στην Ελλάδα, κατά το τελευταίο έτος της δικτατορίας (1974), βρίσκονταν σε λειτουργία συνολικά εικοσιεννιά (29) τράπεζες, εφτά (7) από τις οποίες είναι κρατικές και ημικρατικές, δέκα (10) ιδιωτικές εμπορικές και δώδεκα (12) λειτουργούν ως υποκαταστήματα ξένων τραπεζών. Από τα δώδεκα (12) αυτά υποκαταστήματα τα δέκα (10) εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα κατά την περίοδο της δικτατορίας. Το ξένο κεφάλαιο θα συμμετάσχει, μέσω επενδύσεων στο μετοχικό κεφάλαιο, σε τέσσερις (4) από τις δέκα (10) ελληνικές ιδιωτικές τράπεζες, έχοντας συμμετοχή σε δεκαέξι (16) από τις εικοσιεννιά (29) ελληνικές τράπεζες. Οι ιδιωτικές τράπεζες στις οποίες επενδύθηκε το ξένο κεφάλαιο ήταν οι δύο *Τράπεζες Επενδύσεων*, η *Τράπεζα Πίστεως* και η *Τράπεζα Αττικής*. Στον πίνακα που ακολουθεί αναγράφονται και τα δώδεκα (12) υποκαταστήματα ξένων τραπεζών που λειτουργούσαν

[256] Τα στοιχεία, τα χρηματικά ποσά, οι ημερομηνίες, τα ονόματα εταιρειών και προσώπων προέρχονται από το βιβλίο Δ. ΜΠΕΝΑΣ, Η ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΟΥ ΞΕΝΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, σελ. 58 έως 112 και από Σόλων Γρηγοριάδης, Η Δικτατορία των Συνταγματαρχών, σελ. 326 έως 336

την περίοδο της δικτατορίας καθώς και το έτος εγκατάστασης τους ώστε να γίνει αντιληπτό ποιες από αυτές εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα κατά την δικτατορική περίοδο.

Τράπεζες	Χώρα Προέλευσης	Έτος εγκατάστασης
American Express	ΗΠΑ	1921
First National City Bank	ΗΠΑ	1964
Bank of America	ΗΠΑ	1968
Chase Manhattan Bank	ΗΠΑ	1968
Bank of Nova Scotia	ΚΑΝΑΔΑΣ	1969
First National Bank of Chicago	ΗΠΑ	1971
Continental Illinois	ΗΠΑ	1972
Banque Intern. Pour L' Afrique Occidentale	ΓΑΛΛΙΑ	1973
Williams and Glyns Bank	ΑΓΓΛΙΑ	1973
National and Grindlays Bank	ΑΓΓΛΙΑ	1974
National Westminister Bank	ΑΓΓΛΙΑ	1974
Algemene Bank Nederland	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	1974

Προέλευση: Δ. ΜΠΕΝΑΣ, Η ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΟΥ ΞΕΝΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (΄Β ΕΚΔΟΣΗ) σελ. 225

Σε αυτό το σημείο θα δοθούν περισσότερες λεπτομέρειες για το ρόλο και τη σχέση των ελληνικών τραπεζών, στις οποίες είχε συμμετοχή το ξένο κεφάλαιο. Αρχικά η ***Τράπεζα της Ελλάδος***, η οποία και θεωρούνταν ο εκπρόσωπος του ελληνικού δημοσίου, συνάπτει μια σειρά από τα πιο σημαντικά εξωτερικά δάνεια, εγγυάται για δάνεια δημοσίων οργανισμών και εκχωρεί μια σειρά από δικά της δάνεια εξωτερικού προς το δημόσιο. Επίσης προχωρά σε υπογραφές σημαντικών συμβάσεων με εκπροσώπους του εξωτερικού, σημαντικότερες από τις οποίες είναι:

- Η σύμβαση με όμιλο ξένων τραπεζών (24/7/73), του οποίου επικεφαλής είναι η First Boston (Europe) Limited London, και περιλαμβάνει συμφωνία για δάνειο 200.000.000$. Το δάνειο αυτό εκχωρείται στο δημόσιο, έπειτα από την υπογραφή σύμβασης των δύο πλευρών στις 31/12/73.
- Η σύναψη δανείου, τον Μάρτιο του 1974, ύψους 250.000.000$, με όμιλο τραπεζών της City Corporation International Bank περιλάμβανε επίσης συνεργασία και γερμανικών τραπεζών.
- Οι αμερικανικές τράπεζες F.N.C.B. και Export Import Bank λαμβάνουν εγγυήσεις για τα δάνεια του Ο.Σ.Ε. ύψους 2.800.00$ (6/11/73).
- Η υπογραφή συμφωνιών που αφορούν τις ενέγγυες πιστώσεις των αμερικανικών τραπεζών, που αφορούσαν τη χρηματοδότηση εισαγωγής δημητριακών στον ελλαδικό χώρο. Οι αλλοδαπές αυτές τράπεζες ήταν οι:

1. Bank of America για 50.275.450 $
2. Continental Illinois για 50.000.000 $
3. F.N.C. για 25.000.000 $
4. Irving Trust Co N.Y. για 10.000.000 $

- Η υπογραφή σύμβασης που αφορούσε δάνειο 100.000 $ για λογαριασμό του ελληνικού δημοσίου, η οποία υπογράφηκε στο Λονδίνο τον Αύγουστο του 1974 ανάμεσα στην Τράπεζα της Ελλάδος και σε τράστ δυτικών τραπεζών, όπως της Τσέιζ Μανχάτταν, της Νάσιοναλ Γουεστμίνστερ και άλλων.
  Η τράπεζα της Ελλάδος ουσιαστικά προχώρησε στην υπογραφή των σημαντικότερων συμφωνιών και συμβάσεων με το ξένο κεφάλαιο σε διάστημα ενός έτους (1973 – μέσα του 1974). Σε αυτό το σύντομο χρονικό διάστημα ο εξωτερικός δανεισμός που ανέλαβε έφτασε τα 688.000.000 $ με αποτέλεσμα το δημόσιο εξωτερικό χρέος να αυξηθεί επιπλέον κατά 20 δισεκατομμύρια δραχμές.

Η ***Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος*** διατηρούσε σχεδόν από την ίδρυσή της δεσμούς με το ξένο κεφάλαιο. Ανήκει εκείνη την περίοδο στον Όμιλο Εθνικής Τραπέζης και διατηρεί 31 υποκαταστήματα στο εξωτερικό και λειτουργούν επίσης τρεις (3) θυγατρικές της, οι οποίες είναι οι εξής:

1. Atlantic Bank της Νέας Υόρκης
2. South African Bank of Athens και
3. Hellenic Canandian Trust.

Τα χρόνια που το Απριλιανό καθεστώς βρίσκεται στο «τιμόνι» της χώρας η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος προχωρά σε μια σειρά ενεργειών που στοχεύουν στην συνεργασία καθώς και στην εισροή του ξένου κεφαλαίου. Οι κυριότερες από τις ενέργειες αυτές, στις οποίες προφανώς είχε συμμετοχή η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ανεξαιρέτως, είναι:

- Η συνεργασία με γαλλικό κεφάλαιο καθώς και με τον Έλληνα επιχειρηματία Μποδοσάκη. Η συνεργασία αυτή επέφερε την εκμετάλλευση της χημικής βιομηχανίας, της παραγωγής και της παροχής λιπασμάτων και τέλος της μεταλλευτικής παραγωγής.
- Η εκμετάλλευση της ελληνικής εμπορικής ναυτιλίας μέσω της εισροής αγγλοαμερικανικού κεφαλαίου σε συνδυασμό με την εύρεση μεγάλου ελληνικού εφοπλιστικού κεφαλαίου.
- Η ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας Επενδύσεων Βιομηχανικής Αναπτύξεως (Ε.Τ.Ε.Β.Α.), σε συνεργασία (πέρα από την Εθνική Τράπεζα) δεκατριών εκ των μεγαλυτέρων δυτικών τραπεζών, με στόχο την χρηματοδότηση βιομηχανικών, μεταλλευτικών ναυτιλιακών και άλλων επιχειρήσεων.
- Διαθέτει πλέον ισχυρούς και ποικίλους συνεταίρους οι οποίοι είναι η Τράπεζα Χάμπρο του Λονδίνου, η Εθνική Τράπεζα Παρισίων (πρώτη γαλλική), τρεις από τις πιο μεγάλες αμερικανικές τράπεζες (Τσαίηζ Μανχάτταν, Ιντερνάσιοναλ Φάϊανς Κορπορέϊσον και Μανιφακτσιούρες Χάνοβερ), η Ντώυτσε Μπάνκ της Δυτικής Γερμανίας, η Τράπεζα της Ζυρίχης (πρώτη ελβετική) καθώς και οι μεγαλύτερες τράπεζες της Ιταλίας, του Βελγίου και της Σουηδίας.

Το διερευνητικό σχέδιο που αφορούσε την Εθνική τράπεζα περιλάμβανε την ίδρυση και άλλων φορέων της, ανακόπηκε όμως από την (πετρελαϊκή) κρίση που ξέσπασε το 1974. Το πλάνο αυτό μεταξύ άλλων αφορούσε:

a. Την ίδρυση της Τράπεζας Εξωτερικού Εμπορίου στα τέλη του 1972 και
b. Την ίδρυση της Ναυτιλιακής Τραπέζης στα τέλη του 1973.

Η πρώτη περίπτωση αφορούσε την χρηματοδότηση και την εκμετάλλευση του ελληνικού εξαγωγικού εμπορίου. Αρχικά το κράτος δίνει την απαιτούμενη έγκριση στον Αχιλλέα Κομινό, τότε τ. Διοικητή της εθνικής, και σε ομάδα ξένων επενδυτών. Αυτοί ήταν υπεύθυνοι για την εισροή 4 – 4,5 εκατομμυρίων δολαρίων στα πλαίσια του Ν. 2687/53, με την προϋπόθεση να έχει συσταθεί μέχρι της 31/10/1973 ΑΕ, της οποίας το μετοχικό κεφάλαιο να ανέρχεται στα 300 εκατομμύρια δραχμές. Το πλάνο όριζε την κατανομή του μετοχικού κεφαλαίου ως εξής:

ΜΕΤΟΧΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Εθνική Τράπεζα	10%
ΕΤΕΒΑ (θυγατρική)	15%
Μεγαλοβιομήχανοι	25%
Χρηματιστήριο	Κάτω του10%
Ξένο κεφάλαιο	40% (περίπου)

Ακριβώς δύο μήνες πριν από την λήξη της προθεσμίας (31/8/1973), ανακοινώνεται η επισημοποίηση του σχεδίου μέσω του Ν.Δ. 116/ (ΦΕΚ 197 Α, το οποίο αφορά την ίδρυση τραπεζών εξωτερικού εμπορίου. Το ελληνικό κεφάλαιο θα κατείχε το 51% των μετοχών, καθώς η ΕΤΕΒΑ λογίζεται ως ελληνικό κεφάλαιο, με τα κίνητρα και τις φοροαπαλλαγές που παρέχονται να είναι πολλές και να μετατρέπουν το όλο σχέδιο σε μια πολύ ελκυστική επένδυση. Όπως υπογραμμίστηκε όμως η υπόθεση αυτή δεν ολοκληρώθηκε ποτέ.

Στην δεύτερη περίπτωση, οι ενδιαφερόμενοι επενδυτές ήταν αμερικανικές και ευρωπαϊκές τράπεζες. Το παρακλάδι αυτό της Εθνικής Τράπεζας είχε δρομολογηθεί να έχει ως έδρα τον Πειραιά. Το αρχικό κεφάλαιο υπολογιζόταν να έφτανε κοντά στα 15 εκατομμύρια δολάρια. Τον Ιούνιο του 1974 όμως τα σχέδια του εγχειρήματος αυτού ανατρέπονται καθώς όπως διέρρευσε από τον οικονομικό τύπο της εποχής, οι ξένοι επενδυτές όντας ανήσυχοι λόγω της οικονομικής κρίσης που ξέσπασε τότε, ήταν απρόθυμοι να επενδύσουν τα κεφάλαιά τους σε αυτό το project, μιας και η κίνηση αυτή εμπεριείχε πλέον ρίσκο.

Η ***ΕΤΒΑ*** ήταν ακόμα μία τράπεζα η οποία είχε συμμετοχή και συνεργασία με το ξένο κεφάλαιο. Διέθετε 100% τον μετοχικό έλεγχο 14 θυγατρικών εταιρειών της, ελέγχει άλλες πέντε (5) εταιρείες διαθέτοντας μεταξύ του 51% έως του 95% των μετοχών τους και συμμετέχει ως μειοψηφία σε άλλες 32 (κυρίως) βιομηχανικές εταιρείες.

Η απόφαση μάλιστα που πάρθηκε το 1973 για την μετατροπή της τράπεζας σε Ανώνυμη Εταιρεία, καταδείκνυε φανερά την κατεύθυνση που είχε αποφασιστεί ότι θα ακολουθήσει ο οργανισμός, δηλαδή να εξυπηρετήσει όσο καλύτερα γινόταν το ξένο κεφάλαιο. Το πλάνο και οι στόχοι που είχαν τεθεί υπήρξαν συγκεκριμένοι και ήταν:

- Η προσέλκυση κεφαλαίου από το εξωτερικό, με σκοπό την επένδυσή του.

- Η σύναψη δανείων με οργανισμούς του εξωτερικού, ώστε να επιτευχθούν οι χρηματοδοτήσεις της. Να σημειωθεί πως τότε το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας ενέκρινε δάνεια του ποσού των 15 εκατομμυρίων δραχμών και άνω.
- Η έκδοση ομολογιακών δανείων στο εξωτερικό.
- Η συνεργασία με αλλοδαπές επιχειρήσεις για την ανάληψη έργων – κυρίως – υποδομής με χρηματοδότηση δημοσίων επενδύσεων.
- Η αντιπροσώπευση και πρακτόρευση εκτός Ελλάδος οικονομικών και τραπεζικών οργανισμών.

Η *ΕΤΒΑ* χρηματοδοτεί με μακροπρόθεσμα δάνεια για πάγιες εγκαταστάσεις επιχειρήσεις του μεγάλου κεφαλαίου. Το ποσοστό της χρηματοδότησης αυτής (μέσω των δανείων) αγγίζει το 20% του συνόλου των αντίστοιχων τραπεζικών χορηγήσεων. Οι (ελληνικές) επιχειρήσεις που έχουν λάβει τη συμμετοχή και τις επενδύσεις του ξένου κεφαλαίου αποτελούν κατά βάση το στόχο της *ΕΤΒΑ*, η οποία συμμετέχει στο μετοχικό κεφάλαιο κάποιων εξ αυτών. Ο πίνακας που ακολουθεί αναλύει την συμμετοχή αυτής στο μετοχικό κεφάλαιο κάποιων επιχειρήσεων.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	**ΣΥΜΜΕΤ. ΕΤΒΑ ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΟ**
«Ελληνική Εταιρεία Κατασκευής Αυτοκινήτων» (Πεζώ – Ρενώ)	51% (60.000.000 δρχ)
«Βιομηχανία Κατεργασίας Δερμάτων Ελλάδος»	45,47%
«Ελληνογερμανικαί Επιχειρήσεις Τουρισμού»	39%
«Στάγιερ Ελλάς»	28,33%
«Ξυλάνη ΑΒΕ»	25%
«Ηνωμένα Σωληνουργεία»	20,8%
«Βιομηχανία κυτίων» Hellas Can	15,7%
«Πειραϊκή – Πατραϊκή»	12,8%
«Αλουμίνιον της Ελλάδος» (Πεσσινέ)	10,8%
«Μεταλλεία Αμιάντου Β. Ελλάδος»	10%
«Henniger Hellas»	9,1%

Ο ***Όμιλος Τραπεζών του συγκροτήματος Στρατή Ανδρεάδη***, είχε συγκεντρώσει στο δυναμικό του πέντε ελληνικές τράπεζες, μέσα από τις οποίες ελέγχονταν μεγάλος αριθμός ασφαλιστικών, εμπορικών, βιομηχανικών και ξενοδοχειακών επιχειρήσεων. Επίσης η ***Τράπεζα Επενδύσεων*** ήταν αυτή που συνεργάστηκε περισσότερο με το ξένο κεφάλαιο καθιστώντας έτσι το συγκρότημα Ανδρεάδη αρκετά ισχυρό, καθώς όχι μόνο είχε επιρροή στο ελληνικό μονοπωλιακό κεφάλαιο αλλά δημιούργησε και στενές συνεργασίες με το ξένο. Ο ***όμιλος της Εμπορικής*** συνεργάστηκε με έντεκα μεγάλες δυτικές Τράπεζες (*Bank of America, Barcklays Bank International, Banque National de Paris* κ.α.), ιδρύοντας την ***Τράπεζα Επενδύσεων***, η οποία όπως είδαμε και παραπάνω υπήρξε ως ο σημαντικότερος αρωγός της εισροής του ξένου κεφαλαίου (όσο αναφορά τον Όμιλο Τραπεζών Ανδρεάδη). Δεν ήταν η μόνη όμως καθώς και η ***Τράπεζα Αττικής*** συνέβαλε στην άμεση συμμετοχή του ξένου κεφαλαίου, το οποίο σε αυτή την περίπτωση εκπροσωπεί κυρίως η γαλλική *Banque National de Paris*, η οποία αποκτά στην κατοχή της το 38,71% του μετοχικού κεφαλαίου της ελληνικής τράπεζας έπειτα από συμφωνία με την Εμπορική Τράπεζα.
Εταιρίες με μικτή ιδιοκτησία και καθεστώς (ελληνική και αλλοδαπή ιδιοκτησία και κεφάλαιο) ανήκουν στον όμιλο της *Εμπορικής*. Χαρακτηριστικότερα παραδείγματα τέτοιων

επιχειρήσεων είναι το Ξενοδοχείο *ΧΙΛΤΟΝ της Αθήνας, η Pirelli Ελλάς, η Landis and Gyr Hellas, η Ελληνική Βιομηχανία Χυμών και Κονσερβών* και *η Marriott de Mondis Airport Services*. Τέλος κεφάλαιο του εξωτερικού επενδύουν τα – προστατευμένα από τον Ν. 2687/53 – κεφάλαια τους σε μεγάλες επιχειρήσεις του συγκεκριμένου ομίλου, όπως τα *«Ναυπηγεία Ελευσίνος»* και το *Διυλιστήριο Στραν*.

Η ***Τράπεζα Πίστεως*** ήταν από τις ελάχιστες τράπεζες που δεν άνηκε σε κάποιον όμιλο τραπεζών. Είχε ιδρυθεί το 1924 με την ονομασία της να ήταν αρχικά «*Τράπεζα Εμπορικής Πίστεως*» μέχρι να πάρει την μετέπειτα επωνυμία της. Υπήρξε από τους τραπεζικούς οργανισμούς που δέχθηκαν άμεσα τη συμμετοχή του ξένου κεφαλαίου όταν αυτό άρχισε να εισχωρεί με ορμή στην Ελλάδα κατά την περίοδο της δικτατορίας. Στο μετοχικό της κεφάλαιο συμμετέχουν πολύ ισχυροί οργανισμοί, όπως η αμερικανική τράπεζα *Manufactures Hanover International Banking Co*, τράπεζα η οποία είχε πολύ μεγάλη δύναμη καθώς θεωρούνταν η τέταρτη κατά σειρά αμερικανική τράπεζα με έδρα στην Νέα Υόρκη. Δεν ήταν όμως η μόνη καθώς και τράπεζες προερχόμενες από την Ελβετία εκδήλωσαν ενδιαφέρον και απέκτησαν ποσοστό στο μετοχικό κεφάλαιο της *Τράπεζας Πίστεως*. Οι τράπεζες αυτές ήταν η *Lavoro Bank AG* και η *Union Bank*.

Συμμετείχε επίσης στο αμερικανικό πρόγραμμα χρηματοδότησης Cooperatine Financing Facility, το οποίο βάση του πλάνου ήταν υπεύθυνο για την χρηματοδότηση ελληνικών εισαγωγών που αφορούσαν μηχανολογικό εξοπλισμό από τις ΗΠΑ. Για την υλοποίηση του προγράμματος αυτού συνεργάστηκε με την αμερικανική τράπεζα Export – Import Bank USA. Τέλος η *Τράπεζα Πίστεως* εισχωρεί και στον ασφαλιστικό τομέα και συγκεκριμένα στην *Ελληνική Εταιρεία Ασφαλίσεων Πλοίων και Αεροσκαφών Α.Ε.*, σε συνεργαζόμενη με τέσσερις μεγάλες ξένες ασφαλιστικές εταιρείες, των οποίων η καταγωγή είναι από την Ελβετία, την Γαλλία, την Γερμανία και την Ιταλία αντίστοιχα.

Υπήρξε και μία τράπεζα η οποία βάζοντας σε προτεραιότητα το ξένο κεφάλαιο και επενδυτές, δημιούργησε αρνητικές εντυπώσεις κυρίως στον αγροτικό πληθυσμό της χώρας. Από το τελευταίο γίνεται φανερό πως η τράπεζα αυτή ήταν η ***Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος (Α.Τ.Ε.)***. Χαρακτηριστικό στοιχείο τον παραπάνω αποτελούν δύο συμβάσεις που σύναψε καθώς και έργα τα οποία ανέλαβε, τα οποία θα αναλυθούν ακριβώς παρακάτω.

Αρχικά υπέγραψε σύμβαση, μέσω της συνεργασίας της με την Προβιγάλ ΑΕ (εταιρεία που ήλεγχε η Α.Τ.Ε.), με την ελβετική Nestle Alimentana γεγονός που της επέτρεψε να έχει το μονοπώλιο κονσερβοποίησης του ελληνικού γάλακτος. Μαζί με την Προβιγάλ θα ιδρύσουν την Νεστλέ Ελλάς ΑΕ, με την Nestle να αποκτά το 51% του μετοχικού κεφαλαίου της νέας εταιρείας και την Προβιγάλ το 49% αντίστοιχα.

Η συγκεκριμένη τράπεζα υπέγραψε ακόμα μία σύμβαση η οποία λειτούργησε σε βάρος του ελληνικού αγροτικού πληθυσμού και του εισοδήματός του. Συγκεκριμένα, η σύμβαση αυτή αφορούσε με την ίδρυση του εργοστασίου τρακτέρ Στάγιερ Ελλάς και η οποία υπογράφηκε με την αντίστοιχη αυστριακή εταιρεία Steyer – Daemler Pysh. Εν συνεχεία η Αγροτική Τράπεζα αναγκάζει ουσιαστικά τους έλληνες αγρότες να αγοράζουν τρακτερ της Στάγιερ, καθώς μόνο και υπό αυτή την προϋπόθεση προχωρά στην παροχή δανείων προς τους

αγρότες. Είναι φανερό από το παραπάνω πως η Α.Τ.Ε. προτιμούσε την ενίσχυση του ξένου κεφαλαίου ακόμα και αν αυτό ήταν σε βάρος των Ελλήνων αγροτών.

Οι τελευταίοι ήταν και τα κατάλληλα «εξιλαστήρια θύματα», αναλαμβάνοντας το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών για τα αρδευτικά, εγγειοβελτιωτικά και λοιπά τεχνικά έργα που αφορούσαν την ελληνική ύπαιθρο. Όλα αυτά τα έργα τα ανέλαβε το ξένο κεφάλαιο μέσω της Αγροτικής Τράπεζας, αναλαμβάνοντας όμως το μικρότερο ποσοστό των εξόδων, με το μεγαλύτερο μέρος να επιβαρύνει τους αγρότες. Ένα πολύ χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το έργο για την αξιοποίηση των υπόγειων υδάτων της Θεσσαλίας, με στόχο την άρδευση 400.00 στρεμμάτων. Για την υλοποίηση του χορηγήθηκε δάνειο 25.000.000 δολαρίων από την αμερικανική Διεθνή Τράπεζα Αναπτύξεως. Αυτό που συμφωνήθηκε ήταν η κάλυψη από τους αγρότες του 75% των δαπανών, κάτι που μεταφραζόταν σε 300 δραχμές κατά στρέμμα ετησίως.

Οι *Τράπεζες Επενδύσεων* αποτέλεσαν ένα εκ των μεγαλυτέρων αγωγών της διείσδυσης του ξένου κεφαλαίου καθώς πρόσφεραν σε αυτό προνόμια, φοροαπαλλαγές και διάφορα προστατευτικά μέτρα. Οι τράπεζες αυτές ήταν η ***Ε.Τ.Ε.Β.Α.*** και η ***Τράπεζα Επενδύσεων.***

Αρχικά μέσα από δύο πίνακες που θα ακολουθήσουν θα εξετάσουμε την εισροή και την συμμετοχή του ξένου κεφαλαίου προς την *Ε.Τ.Ε.Β.Α.* κατά την περίοδο 1964 – 1973, δηλαδή την πρώτη δεκαετία της λειτουργίας της.

Μακροπρόθεσμα δάνεια σε εκατομμύρια δραχμές.

Τράπεζα	Εκατομ. δρχ
Τράπεζα Ελλάδος	2.500.000
Εθνική Τράπεζα Ελλάδος	1.650.000
Διεθνής Τράπεζα Ανασυγκροτήσεως - Αναπτύξεως	2.175.000
Σύνολο	6.325.000
Ποσοστό των ξένων δανείων	34,6%

Προέλευση: Δ. ΜΠΕΝΑΣ, Η ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΟΥ ΞΕΝΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (΄Β ΕΚΔΟΣΗ) σελ. 232

Δανειακά κεφάλαια του ισολογισμού της

Τράπεζα	Εκατομ. δραχμές
Τράπεζα Ελλάδος	1.672.700
Εθνική Τράπεζα	446.500
Διεθνής Τράπεζα Ανασυγκροτήσεως - Αναπτύξεως	1.267.800
Ευρωπαϊκές Τράπεζες	29.500
Σύνολο	3.416.500

Προέλευση: Δ. ΜΠΕΝΑΣ, Η ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΟΥ ΞΕΝΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (΄Β ΕΚΔΟΣΗ) σελ. 233

Το συμπέρασμα που προκύπτει από αυτούς τους πίνακες είναι ότι ναι μεν η συγκεκριμένη τράπεζα έθεσε όλες τις βάσεις και δημιούργησε το κατάλληλο περιβάλλον για την εισροή του ξένου κεφαλαίου, αλλά το τελευταίο ήταν αυτό που διοχέτευσε λιγότερα χρήματα σε σχέση με τους ελληνικούς τραπεζικούς οργανισμούς.

Η *ΕΤΕΒΑ* επιλέγει πολύ προσεχτικά σε ποιες εταιρείες θα επενδύσει, με τα κύρια κριτήρια της να αποτελούν ο υψηλός δείκτης στον τομέα των πωλήσεων της κάθε εταιρείας και φυσικά τα κέρδη τους. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα 35 από τις 100 μεγαλύτερες επιχειρήσεις της Ελλάδας να είναι πελάτες της συγκεκριμένης τράπεζας. Ο παρακάτω πίνακας καταδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο μοιράστηκε το συνολικό ποσό χορηγήσεων που διέθεσε η *ΕΤΕΒΑ* στις διάφορες επιχειρήσεις.

Σύνολο χορηγήσεων 7,5 δισεκ. δραχμές:

Επιχειρηματικός Τομέας	**Ποσοστό Χορηγήσεων**
Κλωστοϋφαντουργία	22,3%
Βιομηχανίες διατροφής – ποτών	14%
Μεταλλουργία	7,6%
Μεταφορικά Μέσα	**1,6%**

Προέλευση: Δ. ΜΠΕΝΑΣ, Η ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΟΥ ΞΕΝΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (΄Β ΕΚΔΟΣΗ) σελ. 233

Επιπλέον αναμείχθηκε στο μετοχικό κεφάλαιο 33 βιομηχανιών και 10 εμπορικών – τουριστικών εταιρειών, με την αξία των μετοχών να ανέρχονται στα 585 εκατομμύρια δραχμές, με την αξία τους να αγγίζει το 1.257.000.000 δραχμές το 1973. Η υπεραξία που δημιουργήθηκε λοιπόν έφτασε τα 672 εκατομ. δραχμές ποσό το οποίο ξεπερνούσε τα ιδιόκτητα κεφάλαια της. Στα τέλη του 1974 οι μετοχικές επενδύσεις της έφθασαν τα 924,8 εκατομμύρια δραχμές.

Όσο αναφορά τα ξένα κεφάλαια, η *ΕΤΕΒΑ* συνεργάστηκε με οικονομικούς οργανισμούς που προέρχονταν από διάφορες χώρες. Αρχικά η ανάπτυξη των σχέσεων της χώρας με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και τις ΗΠΑ σήμαιναν και την συνεργασία της τράπεζας με κεφάλαια προερχόμενα από εκεί. Το πετρέλαιο συνέβαλε και αυτό αποφασιστικά ώστε να ανοίξει δίαυλος επικοινωνίας με τις χώρες που το πωλούσαν και να δημιουργηθεί μια νέα συνεργασία με αυτές, κυρίως δηλαδή με τη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική, οι οποίες πλέον είχαν μια τεράστια επενδυτική δυνατότητα. Τέλος η τράπεζα φρόντισε να «ρίξει γέφυρες» και με τις αραβικές χώρες. Αυτό επετεύχθη καθώς η *ΕΤΕΒΑ* έγινε μέτοχος της Frab – Bank International, ενός πανίσχυρου ευροαραβικού τραπεζικού συγκροτήματος. Ιαπωνικές και ευρωπαϊκές τράπεζες κατείχαν περίπου το μισό από το μετοχικό κεφάλαιο του οργανισμού με το άλλο μισό να ανήκει σε αραβικές χώρες όπως η Σαουδική Αραβία και το Κουβέιτ.

Η ***Τράπεζα Επενδύσεων*** του ομίλου Ανδρεάδη ακολούθησε παρόμοια τακτική με την *ΕΤΕΒΑ* επενδύοντας πολλά κεφάλαια σε μετοχές πολλών εταιρειών. Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι τα 28 εκατομμύρια δραχμές που δόθηκαν για την απόκτηση μερίδας του μετοχικού κεφαλαίου της Βιομηχανίας Φωσφορικών Λιπασμάτων, με την τράπεζα να λαμβάνει πίσω δωρεάν μετοχές αξίας 99.540.000 δραχμών επιτυγχάνοντας υπεραξία. Συνεργάστηκε επίσης με την International Finance Corporation, ώστε να έχει τη δυνατότητα να συμμετάσχει στο μετοχικό κεφάλαιο βιομηχανικών

εταιρειών και συγκεκριμένα μικτών εταιρειών (joint – ventures). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να ιδρυθεί, σε συνεργασία και με την Ντελ Μόντε τη μεγαλύτερη εταιρεία συσκευασίας τροφίμων παγκοσμίως, η «Ελληνική Βιομηχανία Ειδών Διατροφής ΑΕ», η οποία ήταν υπεύθυνη για την κονσερβοποίηση οπωροκηπευτικών ειδών που προορίζονταν για εξαγωγές. Η επένδυση αυτή ανήλθε στα 8 εκατομμύρια δολάρια.

Η τράπεζα επέλεξε να πάρει μακροπρόθεσμα δάνεια βάζοντας υποθήκες ώστε να έχει τη δυνατότητα να επενδύει σε εταιρείες της αρεσκείας της. Μια τέτοια υπόθεση είναι αυτή της Πιρέλλι – Ελλάς. Η Πιρέλλι σημείωσε το 1973 περίπου 999.601 δολάρια ως καθαρά κέρδη από τα 22 εκ. δολάρια συνολικά και 8,2 ίδια κεφάλαια. Το ξένο τραπεζικό κεφάλαιο που είχε εγκατασταθεί στην Ελλάδα επενδύει λοιπόν στο ξένο βιομηχανικό κεφάλαιο, με την άμεση συμβολή του ελληνικού χρήματος μέσω τον ελληνικών τραπεζικών κεφαλαίων της Εθνικής και της Εμπορικής Τράπεζας. Ο άμεσος αυτός τρόπος επενδύσεων φαίνεται και από τις δύο τράπεζες επενδύσεων που εξετάσαμε. Συγκεκριμένα η ΕΤΕΒΑ μετέχει σε 37 εταιρείες εκ των οποίων οι 27 είναι βιομηχανικές ενώ η Τράπεζα Επενδύσεων μετέχει αντίστοιχα σε 10 εκ των οποίων οι 6 είναι βιομηχανικές. Οι διάφορες αυτές εταιρείες θα διοχετεύσουν από τις δύο αυτές τράπεζες επενδύσεις και χορηγήσεις ύψους 6,5 δις. Δραχμών κατά το 1973. Ο έμμεσος τρόπος επένδυσης είναι συνήθως η χορήγηση δανείων.

Οι επενδύσεις αυτές τελικά θα «πιάσουν τόπο», καθώς ο ίδιος ο κ. Ανδρεάδης θα αποκαλύψει πως το 1974 τα ακαθάριστα έσοδα της Τράπεζας Επενδύσεων αυξήθηκαν κατά 107 εκατ. Δραχμές (64%) σε σχέση με το 1973 και τα καθαρά κέρδη έφτασαν τα 55,6 εκατ. Δραχμές έναντι 24,9 εκατ. Δραχμών ένα χρόνο νωρίτερα (1973). Τα κέρδη των Ιδίων Κεφαλαίων καθρέπτιζαν το 18,3% του μετοχικού κεφαλαίου συμπεριλαμβανομένων και των τακτικών αποθεματικών.

ΤΑ 12 ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΞΕΝΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Η εγκατάσταση των ξένων τραπεζών στην Ελλάδα άρχισε από το 1964 και έπειτα, με εξαίρεση την American Express η οποία ξεκίνησε να λειτουργεί από το 1921 λόγω τον εμπορικών συναλλαγών μεταξύ Ελλάδας και ΗΠΑ. Η πρώτη τράπεζα που εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα μεταπολεμικά ήταν η First National City Bank το 1964.

Οι όροι που έπρεπε να τηρηθούν για να επιτευχθεί η εγκατάσταση των ξένων τραπεζών ως και το 1973 ήταν απλοί. Το μόνο που χρειαζόταν ήταν η εισαγωγή κεφαλαίου ύψους 5 εκατομμυρίων δολαρίων. Ο όρος αυτός μετατράπηκε λίγο αργότερα καθώς η Νομισματική επιτροπή αποφάσισε (το 1973) το ποσό αυτό να ανέλθει στα 10 εκατομμύρια ως το ελάχιστο ποσό. Με την επίτευξη της εγκατάστασης των τραπεζών αυτές αποκτούσαν αυτόματα τα ίδια δικαιώματα με τις αντίστοιχες εμπορικές ελληνικές. Η διαφορά έγκειται ως προς τις υποχρεώσεις που θα είχαν. Οι διατάξεις του Α.Ν. 412/1968 ήταν ιδιαίτερα ευνοϊκές για τις ξένες τράπεζες οι οποίες πλέον απαλλάσσονταν από κάθε είδους επιβάρυνση για τα δάνεια και τις πιστώσεις που χορηγούνταν από αυτές. Επιπλέον ισχύουν απαλλαγές από επιβαρύνσεις ύψους 1,5% στις χορηγήσεις τους, οι οποίες ίσχυαν κανονικά ως προς τις ελληνικές. Τέλος είχαν την ικανότητα να χρησιμοποιούν κεφάλαια σε συνάλλαγμα κάτι το οποίο δεν είχαν την δυνατότητα να πραγματοποιήσουν τα ντόπια καταστήματα τραπεζών.

Άλλα ένα σημαντικό στοιχείο είναι η συμμετοχή των ξένων αυτών υποκαταστημάτων στις συνολικές χορηγήσεις των εμπορικών τραπεζών, η οποία σημειώνει σταθερή άνοδο. Ο παρακάτω πίνακας αποτυπώνει τα παραπάνω:

ΕΤΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
1970	7,1
1971	8,2
1972	9,9
1973	12,4
1974	16,9

Η αύξηση αυτή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην αυξανόμενη παροχή χορηγήσεων των ξένων τραπεζών προς τον ιδιωτικό τομέα, χωρίς να επηρεάζονται από τα αντιπληθωριστικά μέτρα που λάμβαναν χώρα την περίοδο αυτή.

Παρόμοια κατάσταση επικρατεί και στον τομέα των καταθέσεων, οι οποίες απορροφούνται με ταχύ ρυθμό από τα αλλοδαπά τραπεζικά υποκαταστήματα, των οποίων τα ποσοστά συμμετοχής αυξάνονται σημαντικά ως προς το σύνολο των καταθέσεων που συγκεντρώνονται στις ελληνικές εμπορικές τράπεζες. Ο παρακάτω πίνακας απεικονίζει τα αυξανόμενα αυτά ποσοστά:

ΕΤΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΑ
1970	6,9
1971	7,5
1972	8,6
1973	11.1

Τέλος ενδιαφέρουσα αναφορά αποτελεί το γεγονός ότι μέχρι το 1972 οι αλλοδαπές τράπεζες που ήταν εγκατεστημένες στην Ελλάδα ήταν οι αμερικανικές εφτά στο σύνολο με τις έξι να προέρχονται από τις ΗΠΑ και η μία από τον Καναδά. Οι εναπομείναντες πέντε ευρωπαϊκής καταγωγής εγκαταστάθηκαν στο διάστημα 1973-1974.

Αυτό συντέλεσε και στο γεγονός ότι οι αμερικανικές τράπεζες λάμβαναν συντριπτικά υπερ τους ποσοστό όσο αναφορά τις χορηγίες και τις καταθέσεις. Συγκεκριμένα στα τέλη του 1973 αντιπροσώπευαν το 95,4% του συνόλου των καταθέσεων ως προς τις αλλοδαπές τράπεζες, με το ποσοστό των χορηγήσεων να ανεβαίνει στο 96,9% αντίστοιχα. Ένα χρόνο αργότερα, στα τέλη του 1974 τα ποσοστά αυτά έφταναν στο 96,9% όσο αναφορά τις καταθέσεις ενώ το αντίστοιχο των χορηγήσεων έφτανε στο 91,1 % σημειώνοντας μικρή πτώση.

Η Εθνική Τράπεζα Ελλάδος την περίοδο της δικτατορίας

Η διοίκηση της ΕΤΕ άλλαξε χέρια κατά την περίοδο του απριλιανού καθεστώτος. Αρχικά οι συνταγματάρχες όρισαν διοικητή της τράπεζας τον Αχιλλέα Ζ. Κομινό και δύο υποδιοικητές οι οποίοι ήταν ο Κ. Παπαχαραλάμπους και Π. Καμπέρος. Το 1971 ο Χρήστος Γ. Αχής ανέλαβε διοικητής στη θέση του Κομινού, ενώ παράλληλα οι Δ. Τσουλουχόπουλος και Μ. Κοζώνης αντικατέστησαν στη θέση του υποδιοικητή των Παπαχαραλάμπους με τον Π. Καμπέρο να διατηρεί τη θέση του. Η κίνηση των συνταγματαρχών να προσφέρουν τη θέση του διοικητή της τράπεζας στον (ασφαλιστή) Χρ. Αχή αποσκοπούσε στο να προσαρμόσει το ύφος της Διοίκησης της ΕΤΕ πιο κοντά στα δεδομένα του απριλιανού καθεστώτος.

Το καθεστώς των συνταγματαρχών προσπάθησε κιόλας από την διοίκηση Κομινού να εισάγει μια τεχνοκρατική αντίληψη που έμοιαζε με σύγχρονο αγγλοσαξονικού τύπου μάνατζμεντ με σκοπό την απελευθέρωση των πιστωτικών κανόνων. Η επιδίωξη αυτή εναρμονιζόταν απόλυτα με τους στόχους του Πενταετούς Πλάνου το οποίο είχε ανακοινώσει το καθεστώς και στο οποίο όφειλε να προσαρμοστεί η ΕΤΕ. Η Τράπεζα προσπάθησε να απεμπλακεί από το παρεμβατικό σύστημα στηριζόμενη στο προεξοφλητικό επιτόκιο ως μέσο επηρεασμού της ρευστότητας των τραπεζών με στόχο το νομισματικό και πιστωτικό έλεγχο. Τελικά έγινε μέρος του Πενταετούς Πλάνου του καθεστώτος σύμφωνα με το οποίο θα δημιουργούνταν συνεργασία της ΕΤΒΑ, εμπορικών τραπεζών και ιδιωτικής πρωτοβουλίας, με την ΕΤΒΑ να είναι υπεύθυνη για τον επηρεασμό της βιομηχανικής πιστωτικής πολιτικής σύμφωνα με το πλάνο.

Η διοίκησε έθεσε ως πρωταρχικό στόχο την μείωση των εξόδων προχωρώντας σε πάγωμα των προσλήψεων για να το καταφέρει. Η Τράπεζα έκανε στροφή ως προς τον παραδοσιακό τρόπο πιστοδότησης επιδιώκοντας να στρέψει την προσοχή της στην προοπτική ανάπτυξης των επιχειρήσεων. Η αλλαγή πλεύσης επισφραγίστηκε με την αύξηση της χρηματοδότησης στη βιοτεχνία και τις μικρομεσαίες μεταποιητικές επιχειρήσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα που αντικατοπτρίζει την μετάβαση αυτή της Τράπεζας αποτελεί η αύξηση κατά 54% των μακροπρόθεσμων δανείων στη βιοτεχνία κατά το έτος 1969.Τον ίδιο χρόνο η ΕΤΕ χρηματοδότησε με μεσο - μακροπρόθεσμες πιστώσεις 215 προγράμματα επενδύσεων, δηλαδή περίπου διπλάσια σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Η διεθνή οικονομική κατάσταση είχε προφανώς αντίκτυπο και στην ΕΤΕ. Η ελληνική οικονομία το 1971 υπερθερμαίνεται απόρροια του ανερχόμενου πληθωρισμού και της συναλλαγματικής αστάθειας με την Εθνική Τράπεζα παράλληλα να διογκώνεται πλέον ανεξέλεγκτα. Κατά την τριετία 1971-73 το δολάριο αποσυνδέθηκε από το χρυσό και υποτιμήθηκε δύο φορές. Ταυτόχρονα η κατάρρευση του Smithsonian Agreement (το 1973), λόγω της αποσταθεροποιητικής διασυνοριακής μετακίνησης βραχυπρόθεσμων κερδοσκοπικών κεφαλαίων, είχε ως αποτέλεσμα την αποτυχία της διάσωσης του μεταπολεμικού συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Την ίδια περίοδο η ΕΤΕ έθεσε «εαυτόν» σε μια κατάσταση που εμπεριείχε ρίσκο, καθώς (είτε υπό την πίεση του καθεστώτος είτε χωρίς αυτήν) προχώρησε στην παροχή χρηματοδοτήσεων και εγγυήσεων σε τεχνικές εταιρείες για την υλοποίηση μεγάλων δημόσιων έργων. Οι χρηματοδοτήσεις και οι εγγυήσεις αυτές άγγιξαν τις 3,1 δισεκ. δραχμές

κατά το 1971. Στο πλαίσιο αυτό των δημοσίων έργων, εργολαβικές επιχειρήσεις έλαβαν εγγυητικές επιστολές για τη λήψη δανείων σε συνάλλαγμα (διάρκειας 3-5 ετών) από την ΕΤΕ, με σκοπό την εισαγωγή μηχανημάτων αναγκαίων για την κατασκευή των προαναφερθέντων έργων. Το σύνολο των εγγυήσεων αυτών από την ΕΤΕ, στα τέλη του 1971, αντιπροσώπευε συνάλλαγμα αξίας 1,6 δισεκ. δραχμών.

Μετά το 1967, οι σχέσεις της ΕΤΕ με το εξωτερικό υπήρξαν πολύ υψηλά στην λίστα των προτεραιοτήτων των διοικήσεων. Πραγματοποιήθηκε έτσι μια προσπάθεια η οποία στόχευε στην ανάπτυξη του διεθνούς δικτύου της Τράπεζας, το οποίο και τελικά γιγαντώθηκε καθώς εκμεταλλεύτηκε σωστά τις διεθνείς συγκυρίες της εποχής στην οποία υπήρξε μεγάλη ρευστότητα. Προφανώς και αυτή η στροφή της ΕΤΕ προς το εξωτερικό μπορεί να συνδεθεί με την προσπάθεια του καθεστώτος να βελτιώσει τις σχέσεις του με τους διεθνείς παράγοντες και να εξέλθει απλό την κατάσταση της απομόνωσης στην οποία είχε περιέλθει κυρίως κατά τα πρώτα έτη της δικτατορίας.

Όπως προαναφέρθηκε οι ευνοϊκές συγκυρίες και η υψηλή κερδοφορία της περιόδου ενθάρρυναν την πολιτική διανομής ικανοποιητικών μερισμάτων, γεγονός που επέτρεψε την προσέλκυση νέων τραπεζικών κεφαλαίων τονώνοντας έτσι την ανάπτυξη της κεφαλαιαγοράς. Τα μερίσματα που παρείχε η ΕΤΕ το 1968 ήταν σημαντικά αυξημένα σε σχέση με το 1967. Ένα χρόνο αργότερα (1969) τα μερίσματα που διένειμαν η ΕΤΕ και οι ελεγχόμενες από αυτήν εταιρείες αντιπροσώπευαν 42% των καταβληθέντων μερισμάτων εταιρειών εισηγημένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Το ίδιο έτος οι χορηγήσεις που προήλθαν από τα καταστήματα του εξωτερικού της ΕΤΕ έφτασαν το 11% στη συνολική ετήσια αύξηση των χορηγήσεων της Εθνικής.

Η διοίκηση της ΕΤΕ λοιπόν στράφηκε με ιδιαίτερη προσοχή στην βελτίωση, επέκταση και την ενίσχυση των διεθνών της σχέσεων. Το πλάνο για την υλοποίηση αυτών των στόχων περιλάμβανε κατά κύριο λόγο την επέκταση και την δημιουργία θυγατρικών καταστημάτων σε χώρες του εξωτερικού καθώς και ταυτόχρονη συνεργασία και χτίσιμο επαφών με πιστωτικούς οργανισμούς και επιχειρηματικούς – τραπεζικούς κύκλους. Η διοίκηση (το 1968) έθεσε και τους στόχους οι οποίοι έπρεπε να επιτευχθούν ώστε να λειτουργήσει στο έπακρο η διεθνής αυτή επέκταση. Αρχικά δόθηκε έμφαση στις ελληνικές επιχειρηματικές μονάδες και στην εξυπηρέτησή τους στο εξωτερικό με ταυτόχρονη σύνδεσή τους με την ξένη επιχειρηματικότητα. Η διοίκηση πόνταρε πολλά στον τομέα της ναυτιλίας που ήταν σε εξαιρετικά ανοδική πορεία εκείνη την εποχή καθώς και στους έλληνες μετανάστες επιδιώκοντας να συγκεντρώσουν στα καταστήματά της ΕΤΕ τις αποταμιεύσεις τους. Στο ίδιο μήκος κύματος επιθυμία της διοίκησης ήταν η μεταφορά στην Ελλάδα κεφαλαίων που προέρχονταν από τις αποταμιεύσεις των Ελλήνων που εργάζονταν σε βιομηχανικά κέντρα του εξωτερικού. Τέλος πολύ σημαντική ήταν η εκμετάλλευση και η αξιοποίηση των ευνοϊκών συνθηκών που είχαν προκύψει για την ελληνική επιχειρηματικότητα στην Αφρική και τη Μέση Ανατολή.

Όλα αυτά οδήγησαν στην επέκταση και στην δημιουργία νέων υποκαταστημάτων και θυγατρικών της ΕΤΕ σε παγκόσμια κλίμακα κάτι που ευχαριστούσε προφανώς και το καθεστώς των συνταγματαρχών. Την διετία 1969-1970 επιγραμματικά ιδρύθηκαν υποκαταστήματα σε χώρες όπως η Κύπρος, η Νότια Αφρική και σε μεγαλουπόλεις όπως το

Λονδίνο, το Παρίσι η Φραγκφούτη, η Αστόρια της Νέας Υόρκης, το Σικάγο και το Μοντρεάλ του Καναδά.

Η πορεία της ΕΤΕ κατά την διάρκεια του δικτατορικού καθεστώτος είχε και θετικές και αρνητικές όψεις αλλά αναμφίβολα ήταν άρρηκτα συνδεδεμένη με τον οικονομικό τομέα της χώρας. Ως θετικά μπορούν να αξιολογηθούν οι χρηματοδοτήσεις που χορηγήθηκαν σε επενδυτικές προσπάθειες, οι προσέλκυση των ξένων κεφαλαίων, συμμετοχή στην ανάπτυξη της εγχώριας κεφαλαιαγοράς, η στήριξη της κεφαλαιακής εξυγίανσης μεγάλων βιομηχανικών επιχειρήσεων, ο εκσυγχρονισμός του χρηματοπιστωτικού συστήματος, η εισαγωγή διεθνούς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας καθώς και η παγκοσμίου κλίμακας επιχειρησιακή ανάπτυξη.

Στην αρνητική όψη των ενεργειών της ΕΤΕ η τράπεζα φαίνεται να παρασύρθηκε από το γενικότερο κλίμα της εποχής και των μη ικανοποιητικών δομών του ελληνικού μοντέλου εκβιομηχάνισης. Οι όποιες αδυναμίες παρουσιάστηκαν στις σχέσεις τραπεζών – βιομηχανίας στην Ελλάδα, αντανακλούνται κατά βάση στις αδυναμίες της ΕΤΕ. Κάποιες από τις αδυναμίες αυτές υπήρξαν οι δομές της βιομηχανίας που βασίζονταν στο ολιγοπώλιο, η δυσμενής χρηματοοικονομική διάρθρωση ορισμένων μεγάλων βιομηχανικών επιχειρήσεων, η μη χρηματοδότηση νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών οι οποίες ανταγωνίζονταν τα συμφέροντα της ΕΤΕ και των εταιρειών συμφερόντων της τράπεζας. Όλα αυτά πραγματοποιούνταν μέσα σε ένα τραπεζο – κεντρικό (bank – based) πλαίσιο που είχε δημιουργήσει η ΕΤΕ και οι θυγατρικές της.

Όλα αυτά τα αρνητικά στοιχεία κατάφεραν να μετατραπούν σε κάτι θετικό καθώς η μεγάλη συγκέντρωση επέφερε μεγάλη σταθερότητα στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Τα αποτελέσματα αυτού φάνηκαν την περίοδο της χρηματοοικονομικής αστάθειας που ακολούθησε και ήταν ζωτικής σημασίας. [257]

[257] Τα στοιχεία, τα χρηματικά ποσά, οι ημερομηνίες, τα ονόματα τραπεζών εταιρειών και προσώπων προέρχονται από το βιβλίο Δ. ΜΠΕΝΑΣ, Η ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΟΥ ΞΕΝΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, σελ. 223 έως 250 και Γιώργος Παγουλάτος, Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος 1940 – 2000, σελ. 318 έως 327

ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΛΙΑ

Το καθεστώς θέλησε να εκμεταλλευτεί την κορυφαία ελληνική ναυτιλία και για το λόγο αυτό από το 1967 και μετά η πολιτική της δικτατορίας στον τομέα αυτό εξελίχθηκε. Στόχος ήταν να δελεάσει τους Έλληνες εφοπλιστές ώστε αυτοί να επενδύσουν σε χερσαίες δραστηριότητες. Για τον σκοπό αυτό προωθήθηκαν συστηματικά μέτρα τα οποία θα έκαναν πιο προσιτή την ιδέα της επένδυσης από την πλευρά των Ελλήνων εφοπλιστών. Πριν αναλυθούν τα σημαντικότερα από αυτά τα μέτρα, παρουσιάζει ενδιαφέρον η ομιλία του Γ. Παπαδόπουλου στην Ένωση Ελλήνων Εφοπλιστών με σκοπό να καταφέρει να τους πείσει. Συγκεκριμένα ζήτησε από τους εκπροσώπους της Ένωσης να του πουν τι επιθυμούν να κάνει η κυβέρνηση διαβεβαιώνοντας τους ότι θα υλοποιηθεί κάθε επιθυμία τους. Σαν ανταπόδοση μετά από αυτή την κίνηση ο Παπαδόπουλος εκλέχτηκε τιμητικά επίτιμος πρόεδρος της.

Έτσι λοιπόν άρχισαν να σχεδιάζονται και να υλοποιούνται τα πλάνα της ναυτιλιακής πολιτικής τα οποία και ακολουθήθηκαν κατά την περίοδο 1967 – 1974 από τις εκάστοτε δικτατορικές κυβερνήσεις. Η πολιτική που αφορούσε τον ναυτιλιακό τομέα και τα μέτρα που πάρθηκαν είχαν ως βάση τους τρεις βασικούς άξονες. Ο πρώτος από αυτούς αφορούσε την αύξηση της χωρητικότητας της ελληνικής σημαίας. Κομβική θεωρήθηκε η παροχή ενός ευνοϊκού και σταθερού πλαισίου μέσα στο οποίο θα λειτουργούσαν οι ναυτιλιακές επιχειρήσεις κίνηση που υπαγόταν στον δεύτερο άξονα, με τον τρίτο και τελευταίο να προβλέπει στην ανάπτυξη του Πειραιά ως διαχειριστικού κέντρου της αναπτυσσόμενης εγχώριας ναυτιλιακής υποδομής που υπήρχε στο πλάνο.

Η φορολογία ήταν άλλο ένα φλέγον ζήτημα, καθώς μέχρι τότε επιβαλλόταν επί του εισοδήματος που απέφεραν τα πλοία. Έτσι λοιπόν μειώθηκε το επίπεδο της φορολογίας με σαφή κατεύθυνση την προσέλκυση πλοίων στο ελληνικό νηολόγιο. Σημειώθηκε άμεση αλλαγή στο φορολογικό σύστημα και ο φόρος έπειτα από τον α.ν. 465/68[258] υπολογιζόταν σύμφωνα με την ηλικία και την χωρητικότητα του εκάστοτε πλοίου. Εκείνη την περίοδο η χωρητικότητα της ελληνικής σημαίας διπλασιάστηκε και παράλληλα το νέο φορολογικό σύστημα μείωσε σε σημαντικό βαθμό την φορολογική επιβάρυνση των πλοίων. Ένα χρόνο μετά την πτώση της δικτατορίας, ο νόμος 27/75[259] συντέλεσε στην αύξηση της φορολογίας χωρίς όμως να επηρεάσει τον τρόπο υπολογισμού τους, ο οποίος ισχύει μέχρι και αυτές τις μέρες.

Οι ναυτιλιακές επιχειρήσεις ήταν και αυτές που μπήκαν στο «σχέδιο επαναπατρισμού» της στρατιωτικής ηγεσίας μετά από αυτών τον πλοίων. Το Λονδίνο και η Νέα Υόρκη κατείχαν την μερίδα του λέοντος όσο αναφορά τις ελληνικές ναυτιλιακές επιχειρήσεις. Ο Β Παγκόσμιος ήταν κομβικός και μαζί με τις αντιθέσεις ανάμεσα σε κράτος και εφοπλιστές

---

[258] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 93

[259] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ.93

που έλαβαν χώρα τόσο στη διάρκεια του όσο και στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, συντέλεσαν ώστε οι ναυτιλιακές αυτές επιχειρήσεις να εγκατασταθούν σε ξένα κέντρα (βλ. Λονδίνο, Νέα Υόρκη) και τελικά να παραμείνουν εκεί και μετά τον πόλεμο.

Αναμφίβολα το γεγονός αυτό επέδρασε θετικά καθώς μόνο οφέλη είχε να αποκομίσει η ελληνική ναυτιλία και να αναπτυχθεί περαιτέρω. Η επιχειρήσεις απέκτησαν έτσι πρόσβαση στην πληροφόρηση που αφορούσε τις κυριότερες ναυλαγορές, ενώ παράλληλα συμμετείχαν και σε πηγές χρηματοδότησης αναγκαίες για την ανάπτυξη του στόλου. Η βάσεις και η ναυτιλιακή υποδομή είχαν πλέον τεθεί αλλά το πρόβλημα του εθνικού χώρου παρέμενε. Συνέπεια αυτού του προβλήματος ήταν να εγκαθίστανται και να παραμένουν στον Πειραιά, στην πλειοψηφία τους, οι μικρού μεγέθους επιχειρήσεις. Σύμφωνα με την Τζελίνα Χαρλαύτη, το πρόβλημα του μεγέθους αποτυπώνεται από το εξής στοιχείο : Το 1958, στον Πειραιά ήταν μεν εγκατεστημένο το 63% των επιχειρήσεων αλλά το ποσοστό της χωρητικότητας που διαχειρίζονταν ανερχόταν στο 18% μόλις.

Όπως στην περίπτωση των πλοίων έτσι και με τις επιχειρήσεις το καθεστώς προχώρησε σε μεταρρυθμίσεις και στην δημιουργία ενός θεσμικού πλαισίου στο οποίο θα λειτουργούσαν οι ναυτιλιακές επιχειρήσεις στην Ελλάδα. Ο α.ν. 89/1968[260] έδωσε την δυνατότητα εγκατάστασης και λειτουργίας αλλοδαπών ναυτιλιακών εταιριών στην Ελλάδα κάτω από προνομιακό καθεστώς. Οι εταιρίες αυτές, διαχειρίζονταν, πρακτόρευαν ή και αντιπροσώπευαν πλοία με ελληνική ή ξένες σημαίες. Ο νόμος αυτός γνώρισε τροποποιήσεις και επεκτάθηκε εν συνεχεία με τους αντίστοιχους α.ν. 378/1968[261], ν. 27/1975 και ν. 814/1978 οι οποίοι πλέον συμπεριέλαβαν και επιχειρήσεις που συνδέονταν με την ναυτιλιακή υποδομή. Ο α.ν. 89/1968[262] και όλων των μετατροπών που ακολούθησαν σε αυτόν ήταν Συνταγματικά προστατευμένοι. Οι επιχειρήσεις υποχρεώνονταν από τους παραπάνω νόμους να εισάγουν στην Ελλάδα ένα συγκεκριμένο ποσό συναλλάγματος με το οποίο θα κάλυπταν τα έξοδα λειτουργίας των γραφείων τους αλλά παράλληλα απολάμβαναν απαλλαγές στη φορολογία εισοδήματος , στα τέλη και εισφορές προς το δημόσιο και δεν λάμβαναν μέρος σε ελέγχους που συμμετείχαν οι ανώνυμες εταιρίες.

Όλα αυτά τα προνόμια και οι διευκολύνσεις αποτέλεσαν δέλεαρ και κίνητρα ώστε εφοπλιστές και ιδιοκτήτες ναυτιλιακών εταιριών να εγκατασταθούν επαγγελματικά στον Πειραιά. Αυτό οδήγησε βαθμιαία στη δημιουργία ενός επιχειρηματικού περιβάλλοντος το οποίο ευνόησε και εν συνεχεία φιλοξένησε στους «κόλπους» του έντονη ναυτιλιακή δραστηριότητα που γέννησε νέες επιχειρήσεις και εταιρίες. Η συντριπτική πλειοψηφία των ξένων εταιριών που εγκαταστάθηκαν και έδρασαν στον Πειραιά εκείνη την περίοδο ήταν εταιρίες που υπάγονταν στον α.ν. 89/67.

Το πολιτικό πλαίσιο και γενικότερα η ναυτιλιακή πολιτική των ελληνικών κυβερνήσεων ήταν ενός κομβικός παράγοντας που βοήθησε στην άνθηση της ναυτιλίας. Ακολουθήθηκε μια μη παρεμβατική πολιτική στον τομέα της ναυτιλίας, η οποία στη βάση της προσπαθούσε να επιτρέψει στην ελληνόκτητη ναυτιλία να εκμεταλλευτεί τα μειονεκτήματα

---

[260] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 94
[261] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 94
[262] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 94

που δημιουργούσε η ναυτιλιακή πολιτική άλλων χωρών, οι κυβερνήσεις των οποίων ακολουθούσαν μια «εθνικιστική» (nationalistic) πολιτική.

Όσο αναφορά τις χορηγήσεις προς τη ναυτιλία αυτές αυξήθηκαν προς το τέλος της δεκαετίας του 1960. Οι πιστώσεις και οι εγγυήσεις προς τη ναυτιλία από τα καταστήματα εσωτερικού και εξωτερικού που έλαβαν έγκριση αυξήθηκαν κατά 63% το 1970 (σε σχέση με το προηγούμενο έτος) και κατά 71% ετήσια αύξηση κατά το 1972.[263] Η Atlantic Bank ήταν υπεύθυνη για περίπου το ένα πέμπτο των χρηματοδοτήσεων. Η Εθνική Τράπεζα συμμετείχε και αυτή στη χρηματοδότηση της ναυτιλίας και συγκεκριμένα το 1973 ξεκίνησε την προσπάθειά της για την ανεύρεση πόρων από τη διεθνή κεφαλαιαγορά. Οι πόροι αυτοί βρέθηκαν με τη μορφή κοινοπρακτικών δανείων (syndicated loans) και διατέθηκαν για τη χρηματοδότηση ελληνικών εφοπλιστικών επιχειρήσεων. Τα δάνεια αυτής της μορφής έφτασαν στο σύνολο τα 61 εκατομμύρια δολάρια, τα 13,5 εκ των οποίων καλύφθηκαν από την ΕΤΕ.[264]

Η ναυτιλία βρισκόταν συνεχώς σε ανοδική πορεία, γεγονός που οδήγησε σε ανεξέλεγκτες χορηγήσεις, των οποίων η Διοίκηση της Τράπεζας δεν ήταν πάντα υπεύθυνη. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα στοιχεία που προέκυψαν από εσωτερικό πόρισμα επιθεώρησης (Ιούνιος 1975) για τις ενέργειες της Διεύθυνσης Ναυτιλιακών Εργασιών και τον τρόπο διεξαγωγής των συναλλαγών των ναυτιλιακών υποκαταστημάτων Πειραιά και Λονδίνου κατά την επταετία. Το πόρισμα φανέρωσε παραβάσεις, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν υπέρ ορισμένων εφοπλιστών χωρίς όμως αυτές να έχουν εγκριθεί από την τότε Διοίκηση της ΕΤΕ.

[263] Γιώργος Παγουλάτος, Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος 1940 – 2000, σελ. 355
[264] Βλ. Γιώργος Παγουλάτος, ό.π., σελ. 355

Επισκόπηση της οικονομίας (1953-1973)

Το οικονομικό πλάνο της χώρας διαμορφώθηκε κυρίως στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 50’ και έπειτα από την υποτίμηση είχε γίνει σχεδόν ξεκάθαρο. Κεντρικός άξονας του πλάνου αυτού υπήρξε η υλοποίηση υψηλότερων ρυθμών ανάπτυξης μέσα από την εκβιομηχάνιση. Οι επενδύσεις είτε εγχώριες είτε ξένες αποτέλεσαν τον κινητήριο μοχλό επίτευξης αυτού του στόχου ενώ παράλληλα θα στήριζαν και βοηθητικούς τομείς της βιομηχανίας όπως η ηλεκτρική ενέργεια και οι συγκοινωνίες. Η κύρια επιδίωξη όμως ήταν η ανάπτυξη της «βαριάς βιομηχανίας» καθώς θεωρήθηκε ότι το κόστος των καυσίμων θα παρέμενε σε χαμηλά επίπεδα.

Οι οικονομικές αρχές της χώρας στήριξαν το σχέδιο τους στην παράλληλη ανάπτυξη με σταθερότητα σε βάθος χρόνου στοχεύοντας στην εξασφάλιση ενός σταθερού μακροοικονομικού περιβάλλοντος. Η εύρυθμη λειτουργία ενός τέτοιου πλάνου προαπαιτούσε την ύπαρξη κάποιον πολιτικών κανόνων που θα διασφάλιζαν την επιτυχία του σχεδίου. Αρχικά, η διατήρηση σε σταθερά επίπεδα της ισοτιμίας δραχμής – δολαρίου μέσω αυστηρών συναλλαγματικών κανόνων, επιτυγχάνοντας έτσι την αντιπληθωριστική πειθαρχία της νομισματικής πολιτικής. Το συνολικό δημόσιο έλλειμμα θα παρέμενε όσο ήταν δυνατόν χαμηλά ενώ ταυτόχρονα ο τακτικός προϋπολογισμός θα ήταν πλεονασματικός. Η αύξηση των μισθών θα ελεγχόταν και δεν θα υπερέβαινε την αύξηση της μέσης παραγωγικότητας της εργασίας στην οικονομία. Το τραπεζικό σύστημα θα παρείχε πιστώσεις με ευνοϊκούς όρους σε τομείς που είχαν προτεραιότητα όπως η βιομηχανία, η γεωργία και το εξαγωγικό εμπόριο. Αντίθετα τομείς που ναι μεν ήταν κερδοφόροι αλλά δεν θεωρούνταν ως παραγωγικές δραστηριότητες (εμπόριο – εισαγωγές, οικοδομικές δραστηριότητες) δεν θα είχαν το ίδιο ευνοϊκούς όρους. Επιπλέον θα προστατεύονταν τα δικαιώματα της ιδιοκτησίας με τα όρια να είναι σαφή ανάμεσα σε δημόσια και ιδιωτική ιδιοκτησία. Τέλος ελεύθερο από ποσοτικούς περιορισμούς θα ήταν το διεθνές εμπόριο της χώρας το οποίο θα στρεφόταν στα πρότυπα της Δύσης, αλλά η εγχώρια παραγωγή θα παρέμενε προστατευμένη από τον ξένο ανταγωνισμό μέσω δασμών, φορολογικών και πιστωτικών πιέσεων των εισαγομένων.[265]

Οι πολιτικοί αυτοί κανόνες καταδεικνύουν πως την περίοδο 1953-73 το οικονομικό καθεστώς βρισκόταν μέσα σε ένα πλαίσιο νόμων, ελέγχων και μηχανισμών παρέμβασης το οποίο κάλυπτε σχεδόν όλα τα φάσματα της οικονομικής δραστηριότητας της Ελλάδας. Ευμενή συγκυρία στη διαμόρφωση αυτού του πλαισίου έπαιξαν και κάποιες πολιτικές προϋποθέσεις εκείνης της περιόδου. Όλες οι κυβερνήσεις της εικοσαετίας 1953-73 είχαν πολύ ισχυρή θέση που τους επέτρεπε την παρεμβατική πολιτική στον τομέα της οικονομίας. Στόχος ήταν η διατήρηση της αναπτυξιακής πορείας και η εξασφάλιση ισορροπίας της οικονομίας τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Οι, λαϊκής προέλευσης, πιέσεις ήταν ελάχιστες και εξαιρετικά ασθενής και σε καμία περίπτωση δεν μπορούσαν να παρεκκλίνουν τις κυβερνήσεις της περιόδου από τους στόχους τους, οι οποίες εύκολα μπορούσαν να διατυμπανίσουν κάθε θετική ενέργεια που υλοποιούνταν στην οικονομία της χώρας. Το σύνολο των κανόνων, των στόχων και των εργαλείων επίτευξής τους ήταν παρόμοια, με

[265] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ.

ελάχιστες εξαιρέσεις, για κάθε κυβέρνηση των ετών 1953-73 και όλες οι κυβερνήσεις ακολούθησαν πιστά τους προαναφερόμενους κανόνες.

Οι στόχοι και η στροφή προς συγκεκριμένους παραγωγικούς τομείς επήλθε έπειτα από μελέτες και σχεδιασμούς που είχαν ήδη να υπάρχουν από τα μέσα της δεκαετίας του 40'. Έλληνες και ξένοι ειδικοί υποστήριξαν στις έρευνες και στις εκθέσεις τους πως ο εξηλεκτρισμός της Ελλάδας ήταν εφικτός με βάση τους υδάτινους και λιγνιτικούς πόρους που διέθετε η χώρα. Παράλληλα στην ίδια άποψη κατέληξαν και για τη δημιουργία βιομηχανίας μετάλλων και χημικών προϊόντων με άξονα τον ορυκτό πλούτο της χώρας. Με ελάχιστες αντίθετες απόψεις η στροφή της Ελλάδας προς την βαριά βιομηχανία πραγματοποιήθηκε ενώ παράλληλα υλοποιήθηκαν κατά τις δεκαετίες του 50' και του 60' πολλά από τα έργα που είχαν προταθεί τη δεκαετία του 40'. Οι μελέτες και οι έρευνες αυτές έλαβαν μια πιο επίσημη μορφή μέσα από την έκδοση μακροχρόνιων προγραμμάτων ανάπτυξης. Το πρώτο από αυτά συντάχθηκε το 1948 από το Ανώτατο Συμβούλιο Ανασυγκροτήσεως με τίτλο « Προσωρινόν Μακροπρόθεσμον Πρόγραμμα Οικονομικής Ανορθώσεως της Ελλάδος, 1948 – 52»[266] και υποβλήθηκε στον Οργανισμό Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας (ΟΕΟΣ) με σκοπό την επιτυχή διαπραγμάτευση που θα επέφερε τα κονδύλια του Σχεδίου Μάρσαλ. Στόχοι του προγράμματος ήταν ο εξηλεκτρισμός και η εκβιομηχάνιση της χώρας καθώς και η πραγματοποίηση εγγειοβελτιωτικών και συγκοινωνιακών έργων. Πολλοί από τους στόχους δεν εκπληρώθηκαν τελικά με το πρόγραμμα να χαρακτηρίζεται αρκετά φιλόδοξο. Το ίδιο χαρακτηρισμό έλαβε και το επόμενο κατά σειρά πρόγραμμα αναπτύξεως για την περίοδο 1952-1956 που κατατέθηκε επίσης στον ΟΕΟΣ. Τελικά το πρόγραμμα αυτό αντικαταστάθηκε από εκείνο του 1953-56 το οποίο είχε και πιο ρεαλιστικούς στόχους. Τέλος πριν την περίοδο της απριλιανής δικτατορίας συγκροτήθηκε το «Πενταετές Πρόγραμμα Οικονομικής Αναπτύξεως της Χώρας, 1960-64».[267] Οι στόχοι αυτού του προγράμματος κινήθηκαν κυρίως γύρω από τρεις κεντρικούς άξονες οι οποίοι ήταν ο αγροτικός, ο βιομηχανικός και αυτός της ηλεκτρικής ενέργειας.

Όλες οι κυβερνήσεις λοιπόν της περιόδου 1953-1973 κινήθηκαν με βάση όλα τα παραπάνω και έθεσαν ως βασικές προτεραιότητες τους την ενθάρρυνση των επενδύσεων στη βιομηχανία καθώς και την όσο δυνατό μεγαλύτερη προώθηση των εξαγωγών. Τα απολιτικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για την επίτευξη αυτών των στόχων ήταν ποικίλα. Αρχικά το πρόγραμμα των δημόσιων επενδύσεων ήταν αυτό που στήριξε την εκβιομηχάνιση η οποία με τη σειρά της ήταν υπεύθυνη για την ταχεία ανάπτυξη της ηλεκτροπαραγωγής και του εκσυγχρονισμού του οδικού δικτύου. Ζωτικής σημασίας υπήρξε η προσέλκυση των ξένων επενδύσεων, οι οποίες προστατεύτηκαν σε μεγάλο βαθμό από το ν.δ. 2687/1953 « Περί προστασίας κεφαλαίων εξωτερικού».[268] Οι ελληνικές κυβερνήσεις παραχώρησαν επίσης κίνητρα και επιδοτήσεις (μέσω κυρίως της φορολογικής νομοθεσίας και άλλων αναπτυξιακών νόμων) στην εγχώρια βιομηχανία και το εξαγωγικό εμπόριο. Στο ίδιο μήκος κύματος δημιουργήθηκε ένα σύστημα προστασίας της εγχώριας παραγωγής από τον ξένο ανταγωνισμό και ενώ ταυτόχρονα υφίσταται και το σύστημα επιδοτήσεων των εξαγωγών.

---

[266] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 71
[267] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 71
[268] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 71

Τέλος η βιομηχανία και οι εξαγωγές έλαβαν ευνοϊκή μεταχείριση από το τραπεζικό σύστημα έπειτα από προτροπή των εκάστοτε κυβερνήσεων.

Η νομισματική πολιτική της Ελλάδας για την εικοσαετία 1953-73 είχε ως θεμέλιο λίθο το νομισματικό καθεστώς το οποίο βασιζόταν πάνω σε δύο πυλώνες. Ο πρώτος είχε να κάνει με την σύνδεση της Ελλάδας με το σύστημα των σταθερών ισοτιμιών του Bretton – Woods το οποίο την δέσμευε να διατηρεί σταθερή την ισοτιμία των 30 δραχμών ανά δολάριο, ενώ ο δεύτερος αφορούσε τους αυστηρούς συναλλαγματικούς περιορισμούς. Ο μεγαλύτερος φόβος των ελληνικών κυβερνήσεων υπήρξε η δημιουργία χρόνιου ελλείμματος στο εξωτερικό ισοζύγιο της χώρας. Για το λόγο αυτό είχε τεθεί ως υπεύθυνη η ΤτΕ με κύρια αρμοδιότητά της να προλαμβάνει τέτοιας φύσεως προβλήματα. Η δημιουργία του συγκεκριμένου ελλείμματος κατά κύριο λόγω θα μπορούσε να δημιουργηθεί με ενδεχόμενη απόκλιση του ελληνικού πληθωρισμού από τον αντίστοιχο των ΗΠΑ και όσων χωρών ήταν μέλη στο σύστημα Bretton – Woods. Οι συνέπειες μιας τέτοιας απόκλισης θα αντικατοπτρίζονταν σε μείωση των εξαγωγών και των εισρεόντων άδηλων πόρων με αποκορύφωμα την κατάρρευση της ισοτιμίας. Η λήψη μέτρων λοιπόν θεωρήθηκε επιβεβλημένη ώστε να αποφευχθούν τυχόν (όλες οι παραπάνω) δυσάρεστες καταστάσεις. Ο περιορισμός της πιστωτικής επέκτασης αποτέλεσε ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτών των μέτρων. Η Ελλάδα ουσιαστικά έγινε μέλος του συστήματος Bretton – Woods με σκοπό να επιτευχθεί η πολιτική της αντιπληθωριστικής πειθαρχίας. Η ΗΠΑ αποτελούσαν τότε κάτι σαν πρότυπο όσο αναφορά τη νομισματική πολιτική τους και η Ελλάδα θέλησε να την ακολουθήσει για να ενισχύσει την αντιπληθωριστική πολιτική της. Οι νομισματικές αρχές της χώρας θα έκαναν όσο το δυνατόν περισσότερα ώστε να εξασφαλίσουν την άνετη χρηματοδότηση της οικονομίας ενώ παράλληλα θα προσπαθούσαν να πείσουν το κοινό ότι θα ακολουθούσαν την πολιτική εκείνη που δεν θα επέτρεπε την μεγάλη άνοδο του πληθωρισμού. Έτσι η ισοτιμία των 30 δραχμών ανά δολάριο τηρήθηκε χωρίς εξαιρέσεις για την εικοσαετία 1953-73 κάτι που είχε ως αποτέλεσμα η νομισματική πολιτική της χώρας να χαρακτηρίζεται από αξιοπιστία και μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 60’, ενώ συγχρόνως ο πληθωρισμός διατηρούνταν σε ελεγχόμενα επίπεδα.[269]

Το νέο οικονομικό καθεστώς επιθυμούσε την αποφυγή των πληθωριστικών συνεπειών του δημοσίου ελλείμματος. Υπήρξαν ανησυχίες για τη σταθερότητα της δραχμής και για αυτό το λόγο θεσπίστηκαν κάποιοι δημοσιονομικοί κανόνες. Αρχικά ο τακτικός προϋπολογισμός (που αφορούσε το «μη επενδυτικό κομμάτι») θα ήταν πλεονασματικός. Ο δεύτερος κανόνας αφορούσε τις δημόσιες επενδύσεις, οι οποίες έπρεπε να είναι όσο το δυνατό μεγαλύτερες με τον αντίστοιχο προϋπολογισμό τους να είναι ελλειμματικός. Ο τακτικός προϋπολογισμός θα ήταν αυτός που θα κάλυπτε ένα μέρος από το παραπάνω έλλειμμα μέσω του πλεονάσματός του, ενώ το άλλο μέρος του ελλείμματος αυτού θα καλυπτόταν από ομολογιακά δάνεια και δανεισμό από τις εμπορικές τράπεζες, με σκοπό την όσο το δυνατό μικρότερη επιβάρυνση της νομισματικής κυκλοφορίας. Εν συνεχεία ο επόμενος κανόνας αφορούσε τους δύο παραπάνω στο σύνολο. Συγκεκριμένα το δημόσιο έλλειμμα στο σύνολό του συμπεριλαμβανομένων και του τακτικού και του επενδυτικού προϋπολογισμού θα παρέμενε μικρό ως ποσοστό του ΑΕΠ. Τέλος λόγω των φορολογικών

[269] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 71 και 73

αδυναμιών στο αντίστοιχο σύστημα εκείνης της περιόδου οι δαπάνες που είχαν καταναλωτικό χαρακτήρα στον προϋπολογισμό θα παρέμεναν σε χαμηλά επίπεδα.[270]

Όλοι οι παραπάνω κανόνες τηρήθηκαν ως επί το πλείστον με αποτέλεσμα από το 1957 έως και τα μέσα της δεκαετίας του 70' ο προϋπολογισμός να γίνει πλεονασματικός, ενώ ταυτόχρονα το συνολικό δημόσιο έλλειμμα έμεινε χαμηλό. Οι δημοσιονομικοί αυτοί κανόνες έφεραν εις πέρας στο μεγαλύτερο βαθμό τον σκοπό τους, ο οποίος ήταν να μην υπονομευθεί η αντιπληθωριστική αξιοπιστία της ασκούμενης πολιτικής.

Ο στόχος της ανάπτυξης και της σταθερότητας που είχε τεθεί αυτή την εικοσαετία επηρέασε και τον τομέα των μισθών. Σύμφωνα με την Ομάδα Εργασίας ΚΕΠΕ, 1976, σελ. 83, οι αύξηση των μισθών και των ημερομισθίων θα κινούνταν στο ίδιο μήκος κύματος (και δεν θα υπερέβαιναν) την αύξηση του ονομαστικού εθνικού προϊόντος ανά απασχολούμενο. Η τάση αύξησης της μέσης παραγωγικότητας του συνόλου της οικονομίας καθόριζε την αντίστοιχη αύξηση των μισθών. Αυτό σήμαινε πως οι αποδοχές θα ήταν ομοιόμορφα κατατεθειμένες, με μικρές αποκλίσεις ανάμεσα στους εργασιακούς κλάδους καθώς και ανάμεσα στους υψηλούς και χαμηλούς ρυθμούς αύξησης της παραγωγικότητας των κλάδων αυτών. Η απόκλιση του κανόνα θα οδηγούσε είτε σε άνοδο των τιμών είτε σε συμπίεση κερδών που θα επέφερε τη μείωση των επενδύσεων. Άλλος ένας κίνδυνος που ελλόχευε ήταν ο πληθωρισμός των τιμών και των μισθών. Οι κίνδυνοι αυτοί αποτράπηκαν κυρίως από το νομισματικό καθεστώς, την προσφορά εργατικών χεριών που προήλθαν από την ύπαιθρο και πήγαν για εργασία στις μεγάλες πόλεις και από τον έλεγχο των μισθών. Η αύξηση των μισθών και της ζήτησης οδήγησε τελικά στην αύξηση της παραγωγικότητας και όχι των τιμών.[271]

Οι σωστοί χειρισμοί στην εκμετάλλευση των άδηλων πόρων, η βελτίωση των εξαγωγικών επιδόσεων της ελληνικής βιομηχανίας και η υποκατάσταση εισαγωγών στην προστατευόμενη εγχώρια αγορά διασφάλισαν την διατήρηση της ισορροπίας στο εξωτερικό ισοζύγιο. Παράλληλα και ο επενδυτικός κλάδος γνώρισε άνθηση κατά την δεκαετία του 60' γεγονός που είχε σαν αποτέλεσμα την επέκταση του παραγωγικού συστήματος σε νέους κλάδους, κυρίως εξαγωγικού προσανατολισμού. Η αύξηση της παραγωγικότητας ήρθε ως φυσικό επακόλουθο της έντονης επενδυτικής δραστηριότητας που συντελέστηκε εκείνη την περίοδο, ενώ παράλληλα επέτρεπε τη μη πληθωριστική απορρόφηση των αυξήσεων στις αποδοχές.

Άλλος ένας τομέας στο οποίο το καθεστώς αυτής της εικοσαετίας έδωσε ιδιαίτερη έμφαση ήταν αυτός της διασφάλισης των δικαιωμάτων της ιδιοκτησίας. Στα εγχώρια κεφάλαια, τα όρια των σφαιρών επιρροής του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα ήταν σαφής. Αυτό δεν συνεπαγόταν πως η έκταση της δημόσιας ιδιοκτησίας θα ήταν μικρή ή ότι θα παρέμενε οριστικά αμετάβλητη. Η όποια επέκταση που θα πραγματοποιούνταν όμως θα αφορούσε τομείς οι οποίοι θα ήταν κοινώς αποδεκτό πως βρίσκονταν κάτω από τον έλεγχο του κράτους. Χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων τομέων ήταν οι δημόσιες υπηρεσίες, η υποδομή του δικτύου των μεταφορών (δρόμοι, λιμάνια) καθώς και οι σιδηρόδρομοι. Τα εγχώρια κεφάλαια δεν ήταν τα μόνα τα οποία προστατεύονταν από την αρχή της

[270] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 73
[271] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 74

διαφύλαξης των βασικών δικαιωμάτων της ιδιοκτησίας. Σύμφωνα με τον ν. 2687/53 η ιδιοκτησία των ξένων κεφαλαιούχων εξασφαλιζόταν από αναγκαστική απαλλοτρίωση.

Συμπερασματικά το οικονομικό αυτό καθεστώς της περιόδου 1953-1973 συνέβαλε στην ταχεία ανάπτυξη της χώρας, έχοντας ως βασικό πυλώνα του το βιομηχανικό τομέα και τις επενδύσεις .Η εκβιομηχάνιση συγκεκριμένα την δεκαετία 1963-73 ήταν αυτή που απέφερε τα περισσότερα οφέλη στην ανάπτυξη της χώρας. Όλα αυτά συντέλεσαν στο να επιτευχτεί ταχεία ανάπτυξη σε συνδυασμό με χαμηλό πληθωρισμό και με σχετικά χαμηλό έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

Το καθεστώς αυτό τελικά κατέρρευσε με τις αιτίες να είναι ποικίλες αλλά και εξόχως καταλυτικές. Τα οικονομικά και πολιτικά θεμέλια πάνω στα οποία είχε χτιστεί αυτό το καθεστώς καταστράφηκαν από μια σειρά γεγονότων. Αρχικά η κατάρρευση του συστήματος του Bretton Woods επέφερε την άνοδο των δεικτών του πληθωρισμού καθώς και την συνεχή πτώση της δραχμής. Ακολούθως η πετρελαϊκή κρίση της δεκαετίας του 70’ ήταν υπεύθυνη για τον τετραπλασιασμό των τιμών γεγονός που προκάλεσε την πιο βαθιά ύφεση στη μετεμφυλιακή εποχή της χώρας, καθώς σημαντικό τμήμα της ελληνικής οικονομίας βασιζόταν στο κόστος των καυσίμων. Τελευταίο χρονικά αλλά σημαντικότερο γεγονός υπήρξε η πτώση της δικτατορίας και η εγκαθίδρυση της φιλελεύθερης δημοκρατίας που ακολούθησε. Η λειτουργία του συστήματος και η άσκηση της οικονομικής πολιτικής επηρεάστηκαν πλήρως από το νέο πολιτικό σύστημα που ήρθε στο προσκήνιο καθώς πλέον οργανωμένες ομάδες συμφερόντων μπορούσαν να κινηθούν πιο εύκολα και με μεγαλύτερες ελευθερίες. Έτσι οι βάσεις και οι κοινωνικοπολιτικοί θεσμοί στους οποίους βασίστηκε το πολιτικό και οικονομικό καθεστώς της εικοσαετίας 1953-73 εξαφανίστηκαν αρκετά γρήγορα.[272]

[272] Βλ. Ελληνικά Γράμματα, ό.π., σελ. 85

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κατά την εκπόνηση της παρούσας πτυχιακής εργασίας αρχικά μελετήθηκε η πολιτική κατάσταση που επικρατούσε στην Ελλάδα από το τέλος του Εμφυλίου και μέχρι την επιβολή της δικτατορίας. Μελετήθηκαν οι πέντε υποπερίοδοι που εμφανίστηκαν στην πολιτική ζωή της χώρας οι οποίες ήταν η κυριαρχία του κέντρου μεταξύ 1950-52, η δημιουργία ενός δεξιού κράτους με επικεφαλή τον Ελληνικό Συναγερμό του Αλέξανδρου Παπάγου (1952-5 , η οκταετία της διακυβέρνησης της ΕΡΕ του Κωνσταντίνου Καραμανλή, οι εκλογές του 1963-64 που επανέφεραν το Κέντρο σε κυρίαρχο του πολιτικού παιχνιδιού και τέλος η πολιτική αστάθεια μεταξύ 1965 και 1967 που είχε ως αποτέλεσμα την κατάληψη της εξουσίας από τους συνταγματάρχες.

Έπειτα έγινε παρουσίαση της οικονομίας της περιόδου 1950-1967 και αναλύθηκαν οι βάσεις οι οποίες τέθηκαν για την ανάπτυξη της οικονομίας καθώς και κάποιοι άγραφοι κανόνες που θεσπίστηκαν και όφειλαν να ακολουθούν, με ελάχιστες αποκλείσεις, όλες οι κυβερνήσεις ώστε να παραμείνει η οικονομία σε τροχιά ανάπτυξης και σταθερότητας. Επισημάνθηκαν μεταξύ άλλων και το Πρόγραμμα σταθερότητας που επιβλήθηκε καθώς και η υποτίμηση του νομίσματος και οι συνέπειες που αυτή επέφερε.

Στη συνέχεια έγινε αναφορά στην δικτατορία των συνταγματαρχών. Μελετήθηκε ο τρόπος επιβολής της καθώς και οι αντιδράσεις που αυτή επέφερε τόσο στο εσωτερικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Εν συνεχεία αναφέρθηκε η αποτυχημένη προσπάθεια του βασιλιά να ανατρέψει το καθεστώς, το Σύνταγμα που εξέδωσε το τελευταίο και έκανε ακόμα πιο αισθητή την κυριαρχία του στο εσωτερικό της χώρας καθώς και οι δομικές αλλαγές που αυτό επέφερε. Έγινε μια σύντομη αναφορά στη σχέση εκκλησίας και δικτατορίας, οι σχέσεις του καθεστώτος με τον διεθνή παράγοντα και τέλος οι ενέργειες με σκοπό την ανατροπή της δικτατορίας και η τελική πτώση της έπειτα από τον κίνδυνο ελληνοτουρκικού πολέμου.

Στο τελευταίο κεφάλαιο μελετήθηκε και το κεντρικό θέμα της εργασίας που αφορά τις περισσότερες και σημαντικότερες πτυχές της ελληνικής οικονομίας κατά την περίοδο της δικτατορίας. Έγινε μελέτη των προσώπων που ανέλαβαν την οικονομία της χώρας, τα Προγράμματα που εξέδωσε το καθεστώς καθώς και οι ενέργειες του τελευταίου σε όλα τα πεδία της οικονομίας. Έγινε αναφορά, σε συμβάσεις, δάνεια και συμφωνίες με παράγοντες του εξωτερικού, αλλά επίσης μελετήθηκε και το ευρύτερο οικονομικό φάσμα του εσωτερικού όπως η βιομηχανία και η γεωργία.

Το συμπέρασμα που προκύπτει από την παρούσα έρευνα είναι το εξής. Το καθεστώς αρχικά επεδίωξε να γίνει αρεστό στο μεγαλύτερο μέρος του ελληνικού πληθυσμού. Για να επιτύχει κάτι τέτοιο θέλησε να δώσει ώθηση στην οικονομία και να χαρίσει χρέη σε κοινωνικές ομάδες όπως αυτή των αγροτών. Η ώθηση αυτή και η οικονομική ανάπτυξη αυτή επιτεύχθηκαν όντως απόρροια βέβαια του οικονομικού συστήματος που είχε δημιουργηθεί από τις αρχές της δεκαετίας του 50’. Η υπερφόρτωση της οικονομίας πίεσε πολύ τις βάσης της οικονομίας με αποτέλεσμα αυτές να καταρρεύσουν στην πετρελαϊκή κρίση του 1973. Το καθεστώς επίσης σύναψε πολλές συμβάσεις, κυρίως με ξένους

παράγοντες και τους παραχώρησε πολλά προνόμια με σκοπό την εισροή επενδύσεων και χρημάτων. Αρκετές από τις συμβάσεις ήταν αποτυχημένες και χρέωσαν το κρατικό ταμείο. Στον τομέα της ναυτιλίας οι συνταγματάρχες παραχώρησαν πληθώρα προνομίων, σημειώνοντας επιτυχίες σε έναν κλάδο συνεχώς αναπτυσσόμενο, χωρίς να αποτελεί μυστικό πως οι Έλληνες εφοπλιστές ήταν από τους βασικότερους παίχτες στον τομέα αυτό. Προκύπτει λοιπόν πως η τοποθέτηση της εισαγωγής μπορεί να κριθεί αληθής καθώς η αλήθεια βρίσκεται κάπου στη μέση. Η δικτατορία δεν έφερε ποτέ την ελληνική οικονομία στην παγκόσμια κορυφή όπως αναφέρουν οι υπερασπιστές της αλλά ούτε ήταν γεμάτη μόνο με αποτυχίες όπως υποστηρίζουν οι πολέμιοί της.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ

Η προετοιμασία του πραξικοπήματος της 21ης Απριλίου

1956	**Ίδρυση ΕΕΝΑ (Ένωση Ελλήνων Νέων Αξιωματικών) από ομάδα νέων αξιωματικών με επικεφαλή τον Δ. Ιωαννίδη.**
1957	**Εντοπισμός συνωμοτικής ομάδας από τον Α/ΓΕΣ Π. Νικολόπουλο (μετάθεση ορισμένων από τους εμπλεκομένους αξιωματικούς, δεν δίνεται έκταση στο συμβάν).**
Νοέμβριος 1959	**Αναγνώριση Γ. Παπαδόπουλου ως ηγέτη της ΕΕΝΑ και πρόσβαση της τελευταίας σε ζωτικούς τομείς του στρατεύματος (έπειτα από ορισμό του Β. Καρδαμάκη ως Α/ΓΕΣ).**
Οκτώβριος 1961	**Συμμετοχή στο σχέδιο «Περικλής» από ΕΕΝΑ και Α/ΓΕΣ.**
Απρίλιος 1963	**Αποστράτευση Καρδαμάκη και σκέψεις από την αμερικανική πλευρά για περίπτωση πραξικοπήματος λόγω των τριβών στις σχέσεις Παλατιού – πρωθυπουργού.**
1964	**Απομάκρυνση των αξιωματικών της ΕΕΝΑ από τις θέσεις που κατείχαν ύστερα από εντολή του υφυπουργού Εθνικής Αμύνης Μιχ. Παπακωνσταντίνου (κυβέρνηση Ε.Κ.).**
18.5.1965	**Δημοσιοποίηση της υπάρξεως συνωμοτικής ομάδας με δράση στο στρατό, με την ονομασία ΑΣΠΙΔΑ στην οποία εμπλεκόταν και ο Ανδρέας Παπανδρέου.**
21.5.1965	**Δημοσίευση άρθρου στην εφημερία *Το Βήμα* με τίτλο «Η χούντα» (από τον Γ. Ιορδανίδη) στο οποίο γίνονται νύξεις για επιθέσεις κατά της δημοκρατίας.**
10.6.1965	**Εφημερίδες της Δεξιάς δημοσιεύουν μεθοδευμένο από τον Γ. Παπαδόπουλο άρθρο το οποίο αναφέρει «κομμουνιστικές δολιοφθορές» σε μονάδες του Έβρου. Προειδοποίηση της εφημερίδας *Το Βήμα* καθώς και του Ηλ. Ηλιού στη Βουλή για την δράση του Παπαδόπουλου.**
15.7.1965	**Αποπομπή του πρωθυπουργού Γ. Παπανδρέου από τον βασιλιά.**
17.9.1965	**Σχηματισμός τρίτης κυβέρνησης («αποστατών») με πρωθυπουργό τον Στ. Στεφανόπουλο και ψήφος εμπιστοσύνης σε αυτήν από τη Βουλή.**
Οκτώβριος 1965	**Ο Γρ. Σπαντιδάκης ορίζεται Α/ΓΕΣ, γεγονός που επαναφέρει αρκετά μέλη της συνωμοτικής ομάδας σε σημαντικές θέσεις στο στρατό.**
Μάρτιος 1966	**Πραγματοποίηση τεσσάρων διαλέξεων από τον Σάββα Κωνσταντόπουλο (μετέπειτα θεωρητικό του απριλιανού καθεστώτος) με τίτλο «Ο φόβος της δικτατορίας».**
Οκτώβριος 1966	**Ο Αμερικανός δημοσιογράφος Σάιρους Σουλτσμπέργκερ, ο οποίος εργαζόταν στους New York Times έγραψε άρθρο στο οποίο αναφερόταν εγκυμονούσε ο κίνδυνος της συνταγματικής εκτροπής.**
Νοέμβριος 1966	**Ο Α/ΓΕΣ (Σπαντιδάκης) δίνει εντολή για αναθεώρηση του νατοϊκού σχεδίου έκτατης ανάγκης «Προμηθεύς». Τη σύνταξη της αναθεωρημένης μορφής του σχεδίου αναλαμβάνουν οι Γ. Παπαδόπουλος και Ν. Μακαρέζος. Στο αναθεωρημένο σχέδιο δίνεται η επωνυμία «Ιέραξ ΙΙ». Η αμερικανική κυβέρνηση είναι ενήμερη για αυτό.**
17.12.1966	**Μυστική συνάντηση λαμβάνει χώρα στα Ανάκτορα. Σε αυτή συμμετέχουν ο βασιλιάς μετά του Γ. Παπανδρέου και του Π. Κανελλόπουλου. Αποφασίζεται ο σχηματισμός μεταβατικής κυβέρνησης με πρωθυποτργό τον Ι. Παρασκευόπουλο, με σκοπό να οδηγήσει τη χώρα στις εκλογές της 28ης Μαΐου 1967.**
22.12.1966	**Ορκωμοσία νέας κυβερνήσεως υπό τον Ι. Παρασκευόπουλο.**
4.1.1967	**Ο Γ. Παπαδόπουλος εμφανίζεται ως ο κεντρικός ομιλητής στη συνεδρίαση του «Επαναστατικού Συμβουλίου» (οργάνωση των συνταγματαρχών). Η Ουάσινγκτον ενημερώνεται σχετικά από το σταθμό της CIA στην Αθήνα.**
28.1.1967	**Βολιδοσκόπηση των αντιδράσεων του σταθμάρχη της CIA Τζ. Μώρυ από τον πρέσβη Δ. Μπίτσιο για το ενδεχόμενο βασιλικής δικτατορίας.**
25.2.1967	**Προετοιμάζεται η εφαρμογή του σχεδίου «Ιέραξ ΙΙ», έπειτα από εντολή του Α/ΓΕΣ (Σπαντιδάκης). Ο σταθμός της CIA που εδρεύει στην Αθήνα ενημερώνεται λίγες μέρες αργότερα. Την εφαρμογή του σχεδίου αναλαμβάνει η δικτατορία του Γ. Παπαδόπουλου.**
Αρχές Μαρτίου 1967	**Ο *Ελεύθερος Κόσμος* (εφημερίδα του Σάββα Κωνσταντόπουλου) υπονοεί την κατάληψη της εξουσίας από το απριλιανό καθεστώς καθώς κάνει λόγο για ματαίωση τον εκλογών διότι κάτι θα μεσολαβήσει ενδιάμεσα όπως χαρακτηριστικά αναφέρει. Ακροδεξιά στοιχεία θα είναι υπεύθυνα για σειρά εκρήξεων που έλαβαν χώρα τις επόμενες μέρες στο κέντρο της Αθήνας.**
16.3.1967	**Λαμβάνει χώρα μυστική συνάντηση ανάμεσα στον βασιλιά Κωνσταντίνο και των ηγετών της ΕΡΕ (Π. Κανελλόπουλο, Γ. Ράλλη και Π. Παπαληγούρα) με σκοπό να εξεταστεί το ενδεχόμενο σχηματισμού κυβέρνησης από αυτό το κόμμα. Η συζήτηση καταλήγει στην απόφαση να αναλάβουν τις απαραίτητες ευθύνες τα πολιτικά αυτά πρόσωπα και αν χρειαστεί να κηρύξουν το στρατιωτικό νόμο, σύμφωνα με το αρ. 91 του Συντάγματος 1952.**
27.3.1967	**Αποστράτευση του Α/ΓΕΕΘΑ, στρατηγού Κ. Τσολάκα.**
29.3.1967	**Η ψήφιση του εκλογικού νόμου επέφερε εμπλοκή στη Βουλή οδηγώντας σε παραίτηση την κυβέρνηση Παρασκευόπουλου. Παράλληλα ο Κωνσταντίνος συζήτησε επισήμως με τον Αμερικανό πρεσβευτή Φ. Τάλμποτ ζητώντας την γνώμη του για την επιβολή δικτατορίας.**

1.4.1967	**Πραγματοποιείτε ακρόαση των πολιτικών αρχηγών προς τον βασιλιά με θέμα την αντιμετώπιση της κυβερνητικής κρίσης.**
8.4.1967	**Ο Φ. Τάλμποτ απατώντας στην προηγούμενη συζήτηση που είχε με τον βασιλιά για την επιβολή δικτατορίας ανέφερε πως δεν θα έδινε διαβεβαιώσεις στήριξης σε μια τέτοια περίπτωση αλλά δεν απέκλειε και το ενδεχόμενο της στήριξης.**
20.4.1967	**Συγκαλείται το πρωί σύσκεψη από τον Α/ΓΕΣ με τη συμμετοχή έξι αντιστράτηγων, όπου και αποφασίζεται η επιβολή δικτατορίας, έχοντας προηγουμένως ενημερώσει και τον βασιλιά. Τίθεται σε εφαρμογή το (ήδη προετοιμασμένο) σχέδιο «Ιέραξ ΙΙ» κάτι που σημαίνει την αυτόνομη κίνηση της ομάδας των συνταγματαρχών, με τον Παπαδόπουλο να ενημερώνει τελικώς τον Γ. Ζωιτάκη για τις αποφάσεις των στρατηγών.**

Δικτατορία και αντιστασιακές ενέργειες

21Απριλίου 1967	**Ομάδα συνταγματαρχών με επικεφαλείς τους Γ. Παπαδόπουλο, Ν. Μακαρέζο και Σ. Παττακό πραγματοποιούν πραξικόπημα. Η πλειονότητα του υφιστάμενου πολιτικού κόσμου συλλαμβάνεται και εν συνεχεία πραγματοποιούνται συλλήψεις και εκτοπισμοί των αντιφρονούντων (κυρίως αριστερών πεποιθήσεων). Η Μαρία Καλαβρού, ο Βασίλης Πεσλής και ο Παναγιώτης Ελής δολοφονούνται.**
24 Απριλίου 1967	**Στελέχη της Ε.Κ. και της ΕΔΗΝ ιδρύουν το «Εθνικό Κίνημα Δημοκρατικής Αντιστάσεως» (ΕΚΔΑ).**
30 Απριλίου 1967	**Ίδρυση του «Πατριωτικού Μετώπου» από στελέχη της Νεολαίας Λαμπράκη και της «Δημοκρατικής Άμυνας» από στελέχη του Ομίλου Παπαναστασίου.**
Μάιος 1967	**Ο Α. Παπανδρέου κρίνεται προφυλακιστέος για την υπόθεση ΑΣΠΙΔΑ. Ο συνήγορος υπεράσπισης αυτής της υπόθεσης, Νικηφόρος Μανδηλαράς, δολοφονείτε στις 22 Μαΐου 1967.Τον ίδιο μήνα ο Ιερώνυμος Κοτσώνης ορίζεται νέος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών. Ίδρυση αντιστασιακών οργανώσεων ΔΕΑ και ΕΚΔΑ.**
4 Μαΐου 1967	**Εκτοπισμός περίπου 6000 ατόμων με αριστερά φρονήματα στη Γυάρο. Στη Λέρο (αλλά και αλλού) δημιουργούνται στρατόπεδα συγκέντρωσης.**
14 Μαΐου 1967	**Ο Μ. Θεοδωράκης τίθεται επικεφαλής του ΠΑΜ (Πατριωτικό Αντιδικτατορικό Μέτωπο).**
22 Ιουνίου 1967	**Επίσκεψη του Ρίτσαρτ Νίξον στην Αθήνα και συνάντηση με τον Παττακό και άλλα στελέχη της δικτατορίας.**
Ιούλιος 1967	**Ενεργοποίηση εκρηκτικού μηχανισμού στο Σύνταγμα από τις ΔΕΑ. Στις 27 Ιουλίου εξαρθρώνεται η αντιδικτατορική οργάνωση ΠΑΜ Χανίων και το καθεστώς προχωρά σε συλλήψεις. Μέλη της οργάνωσης καταδικάζονται από το Έκτακτο Στρατοδικείο Χανίων σε φυλάκιση έως και 8,5 χρόνων. Συλλαμβάνεται ο Γ. Ράλλης. Τίθενται σε διαθεσιμότητα καθηγητές και υφηγητές των ΑΕΙ. Τέλος στελέχη και μέλη του ΕΚΔΑ συλλαμβάνονται.**
Αύγουστος 1967	**Δίκες και καταδίκες σε έως 9 χρόνια φυλάκιση μελών του ΕΚΔΑ. Σύλληψη του Μ. Θεοδωράκη. Επιβολή πενταετούς φυλάκισης στον Ευ. Αβέρωφ για παράνομη συγκέντρωση αλλά του απονέμεται χάρη. Τα μέλη του ΠΑΜ Νέων διαδηλώνουν στην οδό Ερμού. Ίδρυση πρώτων αντιστασιακών ομάδων αξιωματικών στον Στρατό (Ένωση Εθνικής Σωτηρίας, οι Υπερασπιστές της Ελευθερίας και αργότερα οι Ελεύθεροι Έλληνες).**
9-10 Σεπτεμβρίου 1967	**Συνάντηση πρωθυπουργού Κ. Κόλλια και υπουργού Προεδρίας Γ. Παπαδόπουλου με τον πρωθυπουργό της Τουρκίας, Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ. Η συνάντηση είχε δυσμενείς συνέπειες για την ελληνική πλευρά.**
Σεπτέμβριος 1967	**Ο Γιάννης Χαλκίδης δολοφονείτε από την αστυνομία. Το καθεστώς καταδικάζεται από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Ο Π. Κανελλόπουλος επιτίθεται ενάντια στο καθεστώς με μαγνητοφωνημένες δηλώσεις.**
Οκτώβριος 1967	**Δίκες και καταδίκες μελών των ΔΕΑ. Οι κατηγορούμενοι καταγγέλλουν βασανιστήρια εναντίων τους. Στα τέλη Οκτωβρίου πραγματοποιούνται συλλήψεις μελών της Δημοκρατικής Άμυνας. Το Έκτατο Στρατοδικείο Αθηνών δικάζει 38 νέους από αντιστασιακές οργανώσεις, οι 9 εκ των οποίων καταδικάζονται με ποινές που φτάνουν έως και τα 20 χρόνια.**
15 Νοεμβρίου 1967	**Επίθεση στο χωριό Κοφίνου από δυνάμεις του Γρίβα, με αποτέλεσμα Ελλάδα και Τουρκία να έρθουν στα πρόθυρα πολέμου. Οι ΗΠΑ, η Βρετανία και ο Καναδάς επεμβαίνουν αναγκάζοντας την ελληνική πλευρά να ικανοποιήσει την αντίστοιχη τουρκική, αποσύροντας άμεσα την ελληνική μεραρχία από την Κύπρο.**
Νοέμβριος 1967	**Οι αντιστασιακές οργανώσεις ΔΕΚΑ και Δημοκρατική Άμυνα Κρήτης εξαρθρώνονται. Στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη πραγματοποιούνται δίκες μελών του ΠΑΜ.**
Δεκέμβριος 1967	**Οι φοιτητές Γ. Νίκας, Δ. Δαρειώτης και Σ. Αναστασιάδης επικηρύσσονται ως ληστές δυναμιτιστές. Στις 13 Δεκεμβρίου υλοποιείται το βασιλικό κίνημα εναντίον της δικτατορίας το οποίο τελικά αποτυγχάνει. Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος διαφεύγει στη Ρώμη. Ο Γ. Ζωϊτάκς ορίζεται αντιβασιλέας, ο Γ. Παπαδόπουλος αναλαμβάνει την πρωθυπουργία και ο Οδ. Αγγελής τίθεται Α/ΓΕΣ. Οι ανώτατοι αξιωματικοί που είχαν παραμείνει πιστοί στο στέμμα αποστρατεύονται μαζικά.**
15 Δεκεμβρίου 1967	**Ιδρύεται η φοιτητική οργάνωση «Ρήγας Φεραίος έπειτα από την κυκλοφορία της πρώτης προκήρυξής της.**
26 Δεκεμβρίου 1967	**Χορήγηση μερικής αμνηστίας για το βασιλικό αντικίνημα και την υπόθεση ΑΣΠΙΔΑΣ. Απελευθέρωση του Α. Παπανδρέου.**

Ιανουάριος 1968	**Το καθεστώς προχωράει σε εκκαθαρίσεις στα Πανεπιστήμια. Κατατίθεται πρόταση για αποβολή της Ελλάδας από το Συμβούλιο της Ευρώπης έπειτα από καταγγελίες για καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τη δικτατορία. Κίνημα υπαξιωματικών που δρούσε στους κόλπους του Πολεμικού Ναυτικού εξαρθρώνεται με τη σύλληψη κλιμακίου της Δ.Α. Το αντιτορπιλικό «Έλλη» μετατρέπεται σε βάση ανακρίσεων.**
15 Ιανουαρίου 1968	**Ο Ανδρέας Παπανδρέου, έπειτα από διεθνείς πιέσεις, παίρνει στην κατοχή του διαβατήριο και φεύγει στο εξωτερικό.**
Φεβρουάριος 1968	**Λαμβάνει χώρα η 12η ολομέλεια ΚΚΕ, στην οποία το κόμμα διασπάται. Το γραφείο Εσωτερικού αυτονομείται και ιδρύεται το Πανελλήνιο Απελευθερωτικό Κίνημα (ΠΑΚ).**
29 Απριλίου 1968	**Απολύονται από το πεδίο της Δικαιοσύνης 30 λειτουργοί με την αιτία να είναι η «αντεθνική δράση».**
Μάιος 1968	**Στις 10 Μαΐου πεθαίνει ο Γιώργος Τσαρούχας, βουλευτής της ΕΔΑ, σε φυλακή της Θεσσαλονίκης έπειτα από βασανιστήρια στα οποία υποβλήθηκε. Στο ελληνικό περίπτερο της Πανεπιστημιούπολης στο Παρίσι πραγματοποιείται κατάληψη. Στο δικαστικό σώμα σημειώνονται εκκαθαρίσεις.**
8 Ιουλίου 1968	**Πραγματοποιείται δίκη 21 μελών της «Δημοκρατικής Άμυνας» από το Έκτακτο Στρατοδικείο Αθηνών. Οκτώ από αυτά καταδικάζονται σε φυλάκιση από 2 έως 10 χρόνια.**
13 Αυγούστου 1968	**Ο Γ. Παπαδόπουλος δέχεται δολοφονική επίθεση από τον Αλ. Παναγούλη. Ο τελευταίος συλλαμβάνεται και βασανίζεται. Μέσα στον Αύγουστο επέρχεται συμφωνία συνεργασίας μεταξύ ΠΑΚ – ΠΑΜ.**
15 Σεπτεμβρίου 1968	**Ίδρυση της Κομμουνιστικής Νεολαίας Ελλάδας (ΚΝΕ) έπειτα από απόφαση του ΚΚΕ.**
29 Σεπτεμβρίου 1968	**Συντέλεση Δημοψηφίσματος για την έγκριση του νέου Συντάγματος της Δικτατορίας. Αναμενόμενα τα αποτελέσματα με 91,87% (άλλες πηγές αναφέρουν 93,9%) υπέρ του «Ναι» και 7,76% (5,68% σύμφωνα με διαφορετικές πηγές) για το «Όχι».**
1 Νοεμβρίου 1968	**Απεβίωσε ο Γεώργιος Παπανδρέου.**
3 Νοεμβρίου 1968	**Οι πολίτες διαδηλώνουν κατά της δικτατορίας στην κηδεία του Γ. Παπανδρέου. Επεισόδια μεταξύ αστυνομίας – πολιτών.**
18 Νοεμβρίου 1968	**Ο Αλ. Παναγούλης καταδικάζεται σε θάνατο.**
23 Νοεμβρίου 1968	**Μέλη της οργάνωσης «Ρήγας Φεραίος» δικάζονται από το Έκτακτο Στρατοδικείο Αθηνών. Επιβάλλονται ποινές φυλάκισης σε 13 από αυτά.**
Νοέμβριος (τέλη) 1968	**Στελέχη του ΚΚΕ συλλαμβάνονται στην Αθήνα μεταξύ των οποίων και ο Γρ. Φαράκος, μέλος του Πολιτικού Γραφείου.**
Δεκέμβριος 1968	**Καταδίκες στελεχών Δ.Α. Θεσσαλονίκης και Ρ.Φ. και μελών της οργάνωσης 29 του Μάη στη Θεσσαλονίκη. Ο Γρηγόρης Φαράκος μαζί με άλλα παράνομα στελέχη του ΚΚΕ συλλαμβάνονται.**
Δεκέμβριος (τέλη) 1968	**Προκήρυξη της φιλοβασιλικής αντιδικτατορικής οργάνωσης «Ελεύθερη Έλληνες» εναντίον του καθεστώτος.**
Φεβρουάριος 1969	**Λαμβάνει χώρα στη Θεσσαλονίκη δίκη 39 μελών του ΠΑΜ. Τέσσερεις από αυτούς καταδικάζονται σε ισόβια.**
Μάρτιος 1969	**Ενεργοποίηση εκρηκτικών μηχανισμών από τη Δ.Α. στην Αθήνα. Στις 28 Μαρτίου ο Γ. Σεφέρης κάνεις δηλώσεις κατά της δικτατορίας. Ο Θ. Φραγκόπουλος, υφηγητής της Γεωπονικής, αυτοκτονεί.**
Μάιος 1969	**Μέλη του ΠΑΜ και του Ρ.Φ. δικάζονται στη Θεσσαλονίκη και στη Λάρισα. Στην πλατεία Συντάγματος σημειώνονται βομβιστικές εκρήξεις.**
Ιούνιος 1969	**Ο Αλ. Παναγούλης δραπετεύει αλλά συλλαμβάνεται εκ νέου λίγο αργότερα. Δίκη μελών ΠΑΜ στη Θεσσαλονίκη. Ο πρόεδρος του Συμβουλίου Επικρατείας, Μ. Στασινόπουλος, παραιτείται έπειτα από πιέσεις. Ηγετικά στελέχη των Ελεύθερων Ελλήνων συλλαμβάνονται.**
14 Ιουλίου 1969	**Ο καθηγητής Πανεπιστημίου, Σάκης Καράγιωργας, τραυματίζεται στην προσπάθειά του να κατασκευάσει εκρηκτικό μηχανισμό και συλλαμβάνεται. Εξαρθρώνεται η «Δημοκρατική Άμυνα» και συλλαμβάνονται τα μέλη της.**
30 Αυγούστου 1969	**Περίπου 50 μέλη της οργάνωσης «Ελεύθεροι Έλληνες» συλλαμβάνονται.**
Σεπτέμβριος 1969	**Καταγράφεται βομβιστική επίθεση στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης. Προκηρύξεις ΚΝΕ και Ρ.Φ. για μποϊκοτάζ των πανευρωπαϊκών αγώνων στίβου που θα λάμβαναν χώρα στο Στάδιο Καραϊσκάκη. Ο ΚΙ. Καραμανλής παραχωρεί δηλώσεις εναντίον της δικτατορίας από το Παρίσι. Ο Γ. Μυλωνάς διαφεύγει από την Αμοργό με προορισμό το εξωτερικό.**
Οκτώβριος 1969	**Κατάργηση προληπτικής λογοκρισίας. Καταδίκες Γ. Ανωμερίτη, Δημ. Δώδου, Δ. Παπαϊωάνου, Α. Μυλωνά κ.α.**
Δεκέμβριος 1969	**Στις 12 Δεκεμβρίου υλοποιείται η αποπομπή της Ελλάδας από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Φοιτητές – στελέχη του Ρ.Φ. και της ΔΝΛ συλλαμβάνονται.**
Ιανουάριος 1970	**Το νομοθετικό Διάταγμα «περί Τύπου» τίθεται σε ισχύ. Δημιουργείται το Επαναστατικό Κομμουνιστικό Κίνημα Ελλάδας (Ε.Κ.Κ.Ε.).**
Φεβρουάριος 1970	**Στις 3 Φεβρουαρίου διακόπτονται οι διαπραγματεύσεις ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ επ' αόριστον και μέχρι να αποκατασταθεί η δημοκρατία ξανά στην χώρα. Μέλη της οργάνωσης «Λαϊκή Πάλη» καταδικάζονται στη Θεσσαλονίκη.**
Μάρτιος 1970	**Απόπειρα δολοφονίας του Μακαρίου. Ο π. υπουργός Εσωτερικών Πολ. Γεωρκάτζης θεωρείται ο βασικός ύποπτος. Λίγες μέρες αργότερα βρίσκεται δολοφονημένος. Η εφημερίδα «Έθνος» δικάζεται γιατί φιλοξένησε δηλώσεις του Ιω. Ζίγδη. Η έκδοση της εφημερίδας αναστέλλεται.**
Απρίλιος 1970	**Στις 12 Απριλίου πραγματοποιείται η δίκη της «Δημοκρατικής Άμυνας». Ο Σ. Καράγιωργας**

	καταδικάζεται σε ισόβια. Οι συνταγματάρχες καταδικάζουν το Συμβούλιο της Ευρώπης. Καταδίκες 35 μελών της Δ.Α.
Μάιος 1970	Πραγματοποιούνται συλλήψεις στελεχών του ΚΚΕ, Ν. Καλούδη, Ζ. Ζορζοβίλη και Γ. Γιάνανρη. Επιβάλλεται στην Αμ. Φλέμιινγκ απαγόρευση εξόδου από την χώρα.
Ιούλιος 1970	Δίκες και καταδίκες σε φυλάκιση μελών του ΚΚΕ, του «Ρήγα Φεραίου», του ΠΑΜ, της ΔΝΛ, του ΚΚΕ Εσωτερικού, του ΑΑΜΥ και των ΔΕΑ. Εκδίδονται τα *Δεκαοχτώ Κείμενα*.
Αύγουστος 1970	Ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Κίνηση Νέων (ΕΚΙΝ). Πολιτικοί εξόριστοι που φτάνουν τους 500 σε αριθμό απολύονται.
Σεπτέμβριος 1970	Βομβιστική επίθεση, μέσω μηχανισμού τοποθετημένου σε αυτοκίνητο, με στόχο την αμερικανική πρεσβεία στην Αθήνα. Οι δύο επιβάτες του αμαξιού, Γ. Τσικουρής και η Ιταλίδα Μ. – Ελ. Αντζελόνι, πεθαίνουν (2 Σεπτεμβρίου). Στις 18 Σεπτεμβρίου ο φοιτητής Κ. Γεωργάκης σε ένδειξη διαμαρτυρίας αυτοπυρπολείται στην Γένοβα.
19 Σεπτεμβρίου 1970	Το καθεστώς ιδρύει τη «Συμβουλευτική Επιτροπή Νομοθετικής Εργασίας» ως υποκατάστατο της Βουλής.
Οκτώβριος 1970	Συνάντηση Παπαδόπουλου με τον αμερικανό υπουργό Άμυνας. Αυτοσχέδια βόμβα εκρήγνυται κατά τη διάρκεια της συνάντησης κοντά στο γραφείο του συνταγματάρχη. Συλλαμβάνονται οι Ι. Κορωναίος, Γρ. Κασιμάτης, Α. Φραγκιάς.
Νοέμβριος 1970	Έκρηξη βόμβας του Κινήματος της 20ής Οκτώβρη στο άγαλμα του Τρούμαν στην Αθήνα. Ακολουθεί εκτεταμένη επιχείρηση συλλήψεων κατά των μελών του ΠΑΚ εσωτερικού.
Ιανουάριος 1971	Το Εθνικό Αντιστασιακό Συμβούλιο (ΕΑΣ) ιδρύεται από το ΠΑΜ, τη Δ.Α., τους Ελεύθερους Έλληνες και τους Υπερασπιστές της Ελευθερίας.
28 Ιανουαρίου 1971	Η Ελλάδα διαγράφεται από την Ευρωπαϊκή Βουλή.
Μάρτιος 1971	Δημιουργείται η Εταιρία Μελέτης Ελληνικών Προβλημάτων (ΕΜΕΠ). Η οργάνωση Αντίσταση – Απελευθέρωση – Ανεξαρτησία (ΑΑΑ) αναλαμβάνει την ευθύνη βομβιστικών επιθέσεων στην Αθήνα, οι οποίες θα συνεχιστούν και τους επόμενους μήνες. Καταδίκη μελών της οργάνωσης Εθνικός Αντιδικτατορικός Στρατός (ΕΑΣ). Εξαρθρώνεται παράνομο τυπογραφείο και συλλαμβάνονται μέλη του Ρ.Φ.
Απρίλιος 1971	Η ΓΣΕΕ και η Αμερικανική Υπηρεσία Ανεφοδιασμού δέχονται βομβιστική επίθεση από την οργάνωση Μακρυγιάννης.
Μάιος 1971	Εκρηκτικός μηχανισμός τοποθετείται στο άγαλμα Τρούμαν. Ο αστυφύλακας Αθ. Κωνστάντακας χάνει την ζωή του καθώς πλησιάζει την βόμβα.
Ιούνιος 1971	Μέλη της οργάνωσης Μαρξιστών – Λενινιστών στη Θεσσαλονίκη οδηγούνται σε δίκες.
20 Ιουλίου 1971	Αφαιρείται από το καθεστώς η ελληνική ιθαγένεια από την εκδότρια της Καθημερινής, Ελένη Βλάχου.
Αύγουστος 1971	Δίκη μελών του Ρ.Φ. και του ΚΚΕ εσωτερικού.
22 Σεπτεμβρίου 1971	Πραγματοποιείται η κηδεία του Γ. Σεφέρη η οποία έχει μεγάλη λαϊκή παρουσία. Οι πολίτες διαδηλώνουν εναντίον της δικτατορίας κατά τη διάρκεια της εξόδιου ακολουθίας.
Δεκέμβριος 1971 – Ιανουάριος 1972	Στις 19 Δεκεμβρίου ανακοινώνεται η άρση του στρατιωτικού νόμου, οι οποία πραγματοποιείται τελικά στις 1/1/1972. Αυτή θα ίσχυε σε όλη την χώρα πλην Αθήνας, Πειραιά και Θεσσαλονίκης. Παράλληλα μέσα στον Ιανουάριο οι Ν. Μακαρέζος και Στ. Παττακός ορίζονται ως αντιπρόεδροι της «Εθνικής Κυβερνήσεως». Μέλη του ΠΑΚ δικάζονται και καταδικάζονται.
Φεβρουάριος 1972	Μέλη του ΚΚΕ, του ΠΑΜ και άλλων αντιστασιακών οργανώσεων δικάζονται και καταδικάζονται.
Μάρτιος 1972	Στην Αθήνα λαμβάνει χώρα δίκη κλιμακίου ΠΑΚ. Ο Σύλλογος Κρητών Φοιτητών εκλέγει νέο Δ.Σ. Φοιτητές της Ανωτέρας Σχολής Υπομηχανικών Αθηνών απέχουν από τις διαλέξεις για εύλογο χρονικό διάστημα. Ο Γ. Ζωϊτάκης αντικαθίσταται από τον Γ. Παπαδόπουλο στη θέση του αντιβασιλέα.
Απρίλιος 1972	Ο Γ. Μαγκάκης απελευθερώνεται και διαφεύγει στο εξωτερικό. Η προτομή του Ι. Μεταξά στη Νίκαια ανατινάζεται. Φοιτητικές κινητοποιήσεις στην Αθήνα με αίτημα για ελεύθερες εκλογές στους φοιτητικούς συλλόγους και αντικατάσταση των διορισμένων συμβουλίων. Την 21η Απριλίου πραγματοποιείται καθιστική διαδήλωση 100 φοιτητών στην επέτειο του πραξικοπήματος, με συλλήψεις να ακολουθούν.
Μάιος 1972	Σύλληψη μελών της οργάνωσης ΑΑΑ για τοποθέτηση εκρηκτικών μηχανισμών. Ο Μ. Παρτσαλίδης καταδικάζεται σε ισόβια κάθειρξη για τη δράση του τα χρόνια του Εμφυλίου πολέμου. Πραγματοποίηση διαδήλωσης μετά από συναυλία του Γιάννη Μαρκόπουλου στο Σπόρτινγκ. Ο Σ. Βαλυράκης δραπετεύει από τις φυλακές της Κέρκυρας και διαφεύγει στην Αλβανία. Στις 22 Μαΐου η «Εταιρεία Μελέτης Ελληνικών Προβλημάτων» και η «Ελληνοευρωπαϊκή Κίνηση Νέων» διαλύονται και αρκετά από τα μέλη τους συλλαμβάνονται και εκτοπίζονται. Ο Ιωάννης Χορν, εκδότης της Athens News, καταδικάζεται σε μήνες. Σπουδαστές της Σιβιτανιδείου απεργούν.
Αύγουστος 1972	Μέλη της ομάδας Τουπαμάρος καταδικάζονται. Ο Ν. Μουντής θεωρείται ο βασικός ύποπτος της δολοφονίας της δημοσιογράφου του BBC, Αν Τσάπμαν, και συλλαμβάνεται. Έκρηξη βόμβας στο υπόγειο της αμερικανικής πρεσβείας από τον Λαϊκό Επαναστατικό Αγώνα (ΛΕΑ).
Σεπτέμβριος 1972	Εκρηκτικοί μηχανισμοί και χειροβομβίδες χρησιμοποιούνται σε επιθέσεις της Ομάδας Άρης του Ρ.Φ. με τους στόχους τον επιθέσεων να βρίσκονται στην Αθήνα. Η Δ.Α. τοποθετεί βόμβες. Πραγματοποιείται μεταγωγή όλων των πολιτικών κρατουμένων στις φυλακές Κορυδαλλού.
Οκτώβριος 1972	Μέλη της 2ής Οκτώβρη δικάζονται και καταδικάζονται. Διεξαγωγή αρχαιρεσιών στους φοιτητικούς συλλόγους αναγγέλλονται από τις διορισμένες διοικήσεις της ΕΦΕΕ και Φ.Ε.Α.Π.Θ. Οι φοιτητικές εκλογές στη Θεσσαλονίκη καταγγέλλονται ως νοθευμένες. Αποχή και διαδήλωση εκατοντάδων φοιτητών στο κέντρο της πόλης.

Νοέμβριος 1972	**Σημειώνεται ένταση στη Νομική Αθηνών κατά τη διάρκεια των φοιτητικών εκλογών, με την αστυνομία να επεμβαίνει για να καταστείλει τις αντιδράσεις. Γενικές συνελεύσεις σε φοιτητικούς συλλόγους στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη. Ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Ιερώνυμος παραιτείται.**
Δεκέμβριος 1972	**Σπουδαστές της Σχολής Υπομηχανικών τιμωρούνται με πολυήμερες αποβολές. Άρση του στρατιωτικού νόμου στη Θεσσαλονίκη, άρση εκτοπίσεων 9 ατόμων και παροχή δικαιώματος αναθεώρησης σε όσους έχουν καταδικαστεί από τα στρατοδικεία. Ο Χ. Φλωράκης ορίζεται νέος Γενικός Γραμματέας του ΚΚΕ.**
Ιανουάριος 1973	**Δίκη και καταδίκες μελών της Ελληνικής Αντίστασης. Ηγετικά στελέχη του ΚΚΕ εσωτερικού δικάζονται. Η Σύγκλητος του ΕΜΠ αναστέλλει επ' αόριστον τη λειτουργία του Ιδρύματος. Οι φοιτητές αντιδρούν με τις εντάσεις να είναι αναπόφευκτες και το καθεστώς προβαίνει σε συλλήψεις. Δώδεκα εκ των σπουδαστών παραπέμπονται στο πειθαρχικό της ΑΣΟΕΕ. Ως ποινή τους επιβάλλεται μια απλή επίπληξη.**
21-22 Φεβρουαρίου 1973	**Μπαίνει σε ισχύ Νομοθετικό Διάταγμα ανάκλησης αναβολών φοιτητών που απέχουν από τα μαθήματά τους. Αυτό επιφέρει κατάληψη της Νομικής Αθηνών από φοιτητές που διαμαρτύρονται για το νομοθετικό διάταγμα. Σημειώνονται συγκρούσεις με την αστυνομία, συλλήψεις και η Σύγκλητος παραιτείται. Διαδοχικές καταλήψεις της Νομικής Αθηνών. Συγκρούσεις και συλλήψεις εκ νέου με την αστυνομία.**
Μάρτιος 1973	**Στην Αθήνα, την Πάτρα και τη Θεσσαλονίκη πραγματοποιούνται φοιτητικές διαδηλώσεις. Στις 20 Μαρτίου καταλαμβάνεται εκ νέου η Νομική Σχολή. Η αστυνομία εισβάλει στο χώρο της σχολής με τον τελικό απολογισμό να περιλαμβάνει τραυματισμούς, επεισόδια και πάνω από 100 συλλήψεις.**
Απρίλιος 1973	**Νέες φοιτητικές κινητοποιήσεις. Κλείνει το Πανεπιστήμιο Αθηνών και η Σύγκλητος του παραιτείται. Αυτοκίνητα ξένων αποστολών ανατινάζονται λόγω βομβών. Τα φύλλα της Βραδυνής και της Θεσσαλονίκης κατάσχονται διότι φιλοξένησαν δηλώσεις του Κ. Καραμανλή εναντίον του καθεστώτος.**
Μάιος 1973	**Εκρήξεις βομβών της ΕΑΝ και εξάρθρωση της οργάνωσης. Στις 23 Μαΐου ματαιώνεται το αντιδικτατορικό κίνημα του Πολεμικού Ναυτικού. Λαμβάνει χώρα μεγάλο κύμα συλλήψεων αξιωματικών του Ναυτικού ανάμεσα στους οποίους ήταν και ο ταγματάρχης Σπ. Μουστακλής, ο οποίος βασανίζεται απάνθρωπα..**
25 Μαΐου 1973	**Σημειώνεται ανταρσία από το πλήρωμα του αντιτορπιλικού «Βέλος». Ο κυβερνήτης Ν. παπάς και μέλη του πληρώματος ζητούν πολιτικό άσυλο στην Ιταλία**
1 Ιουνίου 1973	**Ο Γ. Παπαδόπουλος εγκαθιδρύει την «Κοινοβουλευτική Προοδευτική Δημοκρατία».**
4 Ιουλίου 1973	**Ο Ευάγγελος Αβέρωφ συλλαμβάνεται με την κατηγορία πως δρούσε ως πολιτικός σύμβουλος των αξιωματικών που ήταν υπεύθυνοι για το κίνημα του Ναυτικού.**
29 Ιουλίου 1973	**Πραγματοποιείται Δημοψήφισμα για την εγκαθίδρυση προεδρικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. Το αποτέλεσμα ήταν 78,4% υπέρ και 21,6% κατά.**
8 Αυγούστου 1973	**Ο Νίκος Ζαχαριάδης πεθαίνει εξόριστος στη Σιβηρία.**
19 Αυγούστου 1973	**Ο Γ. Παπαδόπουλος ορκίζεται πρόεδρος της Δημοκρατίας.**
20 Αυγούστου 1973	**Παραχωρείται γενική αμνηστία στους πολιτικούς κρατούμενους ενώ παράλληλα γίνεται άρση του στρατιωτικού νόμου σε Αθήνα και Πειραιά. Απόδοση χάρης στον Αλ. Παναγούλη και ταυτόχρονα παραγράφονται τα αδικήματα των ανακριτικών οργάνων (δηλ. Τα βασανιστήρια).**
Σεπτέμβριος 1973	**Διαδήλωση φοιτητών στην Αθήνα. Βίαιη διάλυσή της και συλλήψεις.**
8 Οκτωβρίου	**Ορίζεται πρωθυπουργός ο Σπ. Μαρκεζίνης σε μια απόπειρα εκδημοκρατισμού από το καθεστώς.**
Οκτώβριος 1973	**Απαγορεύεται φοιτητική συγκέντρωση στη Νομική Σχολή κάτι που οδηγεί σε διαδήλωση στα Προπύλαια. Η Σύγκλητος του Πανεπιστημίου Αθηνών επιτρέπει την επανεγγραφή των φοιτητών που είχαν αποβληθεί για πολιτικούς λόγους.**
15 Νοεμβρίου 1973	**Κατάληψη του Πολυτεχνείου Αθήνας, πανεπιστημιακών κτιρίων της Θεσσαλονίκης και άλλων πόλεων από φοιτητές. Λειτουργία ελεύθερου ραδιοφωνικού σταθμού από φοιτητές στο Πολυτεχνείο Αθηνών, όπου και μεταφέρετε η είδηση της κατάληψης. Μαζικές διαδηλώσεις κατά του καθεστώτος γύρω από το Πολυτεχνείο.**
17 Νοεμβρίου 1973	**Εξέγερση του Πολυτεχνείου. Άρμα μάχης γκρεμίζει την πύλη του Πολυτεχνείου και πραγματοποιείται εισβολή στρατιωτικών δυνάμεων. Δεκάδες θύματα ο απολογισμός. Ο στρατιωτικός νόμος επιβάλλεται εκ νέου όπως και η προληπτική λογοκρισία. Διεθνείς αντιδράσεις.**
25 Νοεμβρίου	**Εσωτερικό πραξικόπημα Δ. Ιωαννίδη και ανατροπή Παπαδόπουλου. Ο Φαίδων Γκιζίκης τοποθετείται Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ενώ πρωθυπουργός ο Αδαμάντιος Ανδρουτσόπουλος.**
Ιανουάριος 1974	**Ο Σεραφείμ εκλέγεται νέος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος.**
Φεβρουάριος 1974	**Εκτεταμένες συλλήψεις στελεχών του ΚΚΕ, της ΚΝΕ και της Α/ΕΦΕΕ.**
Μάρτιος 1974	**Μέλη της ΕΔΕ και της ΣΦΠ συλλαμβάνονται. Εκτοπίζονται στο στρατόπεδο της Γυάρου.**
Μάϊος 1974	**Συλλήψεις μελών της ΑΑΣΠΕ και του ΕΚΚΕ.**
Ιούλιος 1974	**Δίκη και καταδίκη 27 μελών της οργάνωσης Άρης Βελουχιώτης. Πραξικόπημα εθνοφρουράς στην Κύπρο. Ο Μακάριος ανατρέπεται και ο Ν Σαμψών ανακηρύσσεται ως Πρόεδρος Δημοκρατίας. Στις 23 Ιουλίου η Τουρκία εισβάλει στην Κύπρο.Ο Φ. Γκιζίκης καλεί σύσκεψη πολιτικών για την αντιμετώπιση της κρίσης. Ο Ευ. Αβέρωφ προτείνει να χειριστεί την κρίση ο Κ. Καραμανλής. Γενική επιστράτευση στην Ελλάδα. Κατάληψη τμήματος της Κύπρου από τους Τούρκους και παραίτηση Σαμψών.**
24 Ιουλίου 1974	**Άφιξη Κ. Καραμανλή στην Ελλάδα και ορκωμοσία του τελευταίου ως πρωθυπουργού. Σχηματίζεται κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας. Αποκλείονται τα κόμματα της Αριστεράς και ο Α. Παπανδρέου. Απελευθέρωση πολιτικών κρατουμένων.**

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

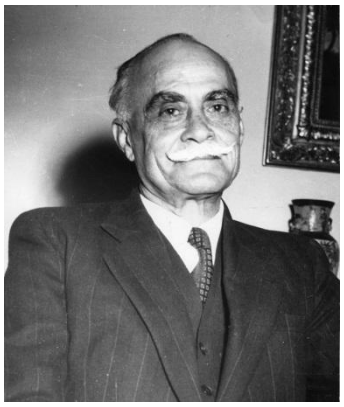

Εικόνα 1 ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΛΑΣΤΗΡΑΣ

Εικόνα 2 ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΠΑΥΛΟΣ

Εικόνα 3 ΣΟΦΟΚΛΗΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Εικόνα 4 ΝΙΚΟΣ ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗΣ

Εικόνα 5 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Εικόνα 6 ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΣ

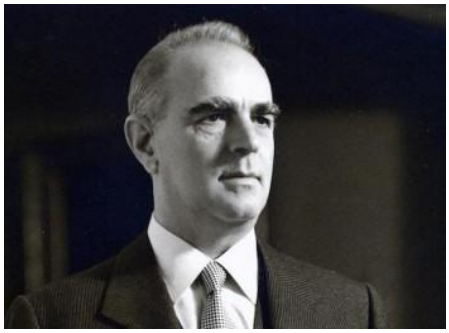

Εικόνα 7 Ο ΗΓΕΤΗΣ ΤΗΣ ΕΡΕ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

Εικόνα 8 ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Εικόνα 9 ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΣΑΛΙΔΗΣ

Εικόνα 10 ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

Εικόνα 11 ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Εικόνα 12 ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

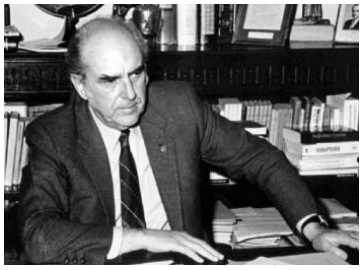

Εικόνα 13 ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Εικόνα 14 ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Εικόνα 15 ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΠΑΤΤΑΚΟΣ

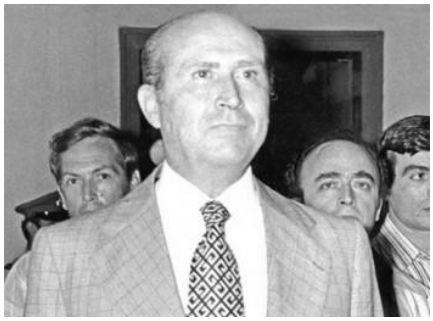

Εικόνα 16 ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Εικόνα 17 ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΚΑΡΕΖΟΣ

ΝΟΜΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

ΑΜΝΗΣΤΙΑ 1967:

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗ, 26 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1967 | ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ | ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 232

ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 228

Περὶ ἀναστολῆς τῆς ποινικῆς διώξεως καὶ ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς ἐπί τινων ἐγκλημάτων.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀποφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν:

Ἄρθρον 1.

1. Ἀναστέλλεται ἡ ποινικὴ δίωξις τῶν κατηγορουμένων δι' ἐγκλήματα τελεσθέντα ἀπὸ 21.4.1967 καὶ μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος, προβλεπόμενα δέ, α) ὑπὸ τῶν διατάξεων τοῦ Α.Ν. 509)47 «Περὶ μέτρων ἀσφαλείας τοῦ Κράτους κ.λ.π.» ὡς ἰσχύει, β) τῶν ἄρθρων 9 καὶ 10 τοῦ Νόμου ΔΣΘ)1912 «Περὶ καταστάσεως πολιορκίας» ὡς ἰσχύει νῦν καὶ γ) τῶν διατάξεων τοῦ Α.Ν. 942)46 «Περὶ λήψεως μέτρων πρὸς κατεοναμὸν τῶν πολιτικῶν παθῶν», ἐφ' ὅσον οἱ διὰ ταῦτα διωκόμενοι δὲν ἔχουσιν ἀμετακλήτως ἐφ' οἱῳδήποτε ἀδικήματι καταδικασθῆ δὶς τοὐλάχιστον εἰς ποινὴν στερητικὴν τῆς ἐλευθερίας μείζονα τῶν ἓξ μηνῶν δι' ἑκάστην περίπτωσιν, ἢ δὲν ἤθελον κριθῆ ὡς ἐπικίνδυνοι διὰ τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ ἀσφάλειαν.

2. Περὶ τῆς συνδρομῆς τῶν προϋποθέσεων διὰ τὴν χορήγησιν τῆς κατὰ τὴν προηγουμένην παράγραφον ἀναστολῆς ἀποφαίνεται ἀμετακλήτως τὸ Συμβούλιον τῶν Πλημμελειοδικῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ὁποίου διεξάγεται εἴτε ὑπὸ τακτικῶν δικαστῶν εἴτε ὑπὸ στρατιωτικῶν τοιούτων ἡ ἀνάκρισις, ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ οἰκείου Εἰσαγγελέως ἢ τῇ αἰτήσει τοῦ διωκομένου.

3. Ἡ κατὰ τ' ἀνωτέρω χορηγουμένη ἀναστολὴ αἴρεται, καὶ ἡ ποινικὴ δίωξις συνεχίζεται ἀκωλύτως, ἐὰν ὁ τυχὸν τοῦ εὐεργετήματος αὐτῆς ἤθελε καταδικασθῆ ἀμετακλήτως ἐντὸς πενταετίας ἀπὸ τῆς παροχῆς τούτου ἐπὶ κακουργήματι, ἢ ἐκ δόλου πραχθέντι πλημμελήματι εἰς στερητικὴν τῆς ἐλευθερίας ποινὴν μείζονα τῶν ἓξ μηνῶν.

Ἄρθρον 2.

1. Ἀναστέλλεται ἡ περαιτέρω ἔκτισις τῆς ποινῆς τῶν καταδικασθέντων ἀπὸ 21 Ἀπριλίου 1967 καὶ μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος ὑπί τινι τῶν ἐν τῇ παραγράφῳ 1 τοῦ προηγουμένου ἄρθρου διαλαμβανομένων ἐγκλημάτων, καὶ ὑπὸ τὰς ἐν αὐτῇ προϋποθέσεις.

2. Ἡ κατὰ τὴν προηγουμένην παράγραφον ἀναστολὴ ἐκτίσεως τῆς ποινῆς διατάσσεται δι' ἀποφάσεως τοῦ Συμβουλίου τῶν Πλημμελειοδικῶν τοῦ τόπου τῆς κρατήσεως τοῦ καταδικασθέντος, ἀποφαινομένου ἀμετακλήτως, ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ παρ' αὐτῷ Εἰσαγγελέως ἢ τῇ αἰτήσει τοῦ καταδικασθέντος.

3. Ἡ ἀναστολὴ ἐκτίσεως τῆς ποινῆς αἴρεται ἐὰν ὁ τυχὸν αὐτῆς ἤθελεν ἐντὸς πενταετίας ἀπὸ τῆς παροχῆς της καταδικασθῇ ἀμετακλήτως, ἐπὶ κακουργήματι, ἢ ἐκ δόλου πραχθέντι πλημμελήματι εἰς ποινὴν στερητικὴν τῆς ἐλευθερίας μείζονα τῶν τριῶν μηνῶν, ἐφαρμοζομένων ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ καὶ τῶν ὁρισμῶν τοῦ ἄρθρου 108 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος.

4. Δικαστικὰ ἐν γένει ἔξοδα ἐπιβληθέντα εἰς βάρος τῶν καταδικασθέντων οἵτινες ἤθελον τύχῃ τοῦ εὐεργετήματος τῆς ἀναστολῆς ἐκτίσεως τῆς ποινῆς, δὲν εἰσπράττονται διαρκούσης τῆς ἀναστολῆς ταύτης. Καταπίπτουσι δ' ἐν τέλει εἰς βάρος τοῦ Δημοσίου ἐφ' ὅσον δὲν ἤθελε συντρέξει περίπτωσις ἄρσεως τοῦ εὐεργετήματος.

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς του εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 26 Δεκεμβρίου 1967

Ἐν Ὀνόματι τοῦ Βασιλέως

Ο ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΥΣ
ΓΕΩΡΓ. ΖΩΙΤΑΚΗΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΣΤ. ΠΑΥΤΑΚΟΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

Ν. ΜΑΚΑΡΕΖΟΣ, Π. ΠΙΠΙΝΕΛΗΣ, ΚΩΝ. ΚΑΛΑΜΠΟΚΙΑΣ, ΠΑΝΑΓ. ΤΖΕΒΕΛΕΚΟΣ, ΘΕΟΦ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ΑΔΑΜ. ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΩΝΣΤ. ΚΥΠΡΑΙΟΣ, ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΠΑΥΛ. ΤΟΤΟΜΗΣ, ΑΛΕΞ. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, ΕΥΣΤΑΘ. ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ, ΑΘ. Ν. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, ΔΗΜ. ΠΟΥΛΕΑΣ, ΙΩΑΝ. ΡΟΔΙΝΟΣ-ΟΡΛΑΝΔΟΣ, ΣΠ. ΛΙΖΑΡΔΟΣ, Γ. ΓΕΩΡΓΑΚΕΛΟΣ, ΜΙΧ. ΣΙΔΕΡΑΤΟΣ.

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 26 Δεκεμβρίου 1967.

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΚΩΝΣΤ. ΚΑΛΑΜΠΟΚΙΑΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΝΔ58-1968:

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗ, 14 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1968 | ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ | ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 295

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 58

Περὶ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ τῶν Ὀργάνων τῆς Ἀνωτάτης Διοικήσεως καὶ Ἐλέγχου τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν:

ΤΜΗΜΑ 1.

ΕΘΝΙΚΗ ΑΜΥΝΑ

Ἄρθρον 1.

Γενικά.

1. Ἡ ἐθνικὴ ἄμυνα σκοπεῖ εἰς τὴν προστασίαν τῶν συμφερόντων τοῦ Ἔθνους ἔναντι οἱασδήποτε ἀπειλῆς. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπαιτεῖται ἡ συντονισμένη ἀνάπτυξις καὶ χρησιμοποίησις ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ ἁπασῶν τῶν πολιτικῶν, οἰκονομικῶν, ψυχολογικῶν καὶ στρατιωτικῶν (Ἐνόπλων) δυνάμεων τοῦ Ἔθνους.

2. Ἡ εὐθύνη διὰ τὴν ἐθνικὴν ἄμυναν ἀνήκει εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἡ ὁποία καθορίζει τὴν ἐν γένει πολιτικὴν τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης.

3. Διὰ τὴν λῆψιν ἀποφάσεων ἐπὶ ζητημάτων ἀφορώντων εἰς τὴν χάραξιν τῆς πολιτικῆς ἐθνικῆς ἀμύνης, ἡ Κυβέρνησις διαθέτει τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

4. Διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς πολιτικῆς ταύτης ἡ Κυβέρνησις διαθέτει κυρίως τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸ ὑπαγομένας Ἐνόπλους Δυνάμεις, καθὼς καὶ ἅπαντα τὰ λοιπὰ Ὑπουργεῖα, Σώματα, Ὀργανισμούς, Ὑπηρεσίας καὶ ἐπιχειρήσεις δημοσίου ἐνδιαφέροντος, ἅτινα καθ' οἱονδήποτε τρόπον συμβάλλουν εἰς τὴν ἐθνικὴν ἄμυναν.

Ἄρθρον 2.

Κύρια Ὄργανα.

1. Ὑπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης ὑπάγονται αἱ Ἔνοπλοι Δυνάμεις, αἵτινες συντίθενται ἐκ τριῶν Κλάδων, ἤτοι τοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς, τοῦ Στρατοῦ Θαλάσσης καὶ τοῦ Στρατοῦ Ἀέρος.

2. Ὁ Στρατὸς Θαλάσσης καὶ ὁ Στρατὸς Ἀέρος ἀναφέρονται, ἐν τῷ παρόντι νόμῳ, ὡς Ναυτικὸν καὶ Ἀεροπορία, ἀντιστοίχως.

3. Κύρια ὄργανα δι' ὧν ἐπιτελεῖται ἡ ὀργάνωσις, ὁ ἐξοπλισμός, ἡ ἐκπαίδευσις καὶ ἡ ἐν γένει πρὸς πόλεμον προπαρασκευὴ τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων εἶναι ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ὁ Ἀρχηγὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων, τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ οἱ Ἀρχηγοὶ Στρατοῦ Ξηρᾶς, Ναυτικοῦ καὶ Ἀεροπορίας.

ΤΜΗΜΑ 2.

ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΗΣ

Ἄρθρον 3.

Σύνθεσις.

1. Τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐθνικῆς Ἀμύνης συντίθεται ἐκ:

α) Τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ὡς Προέδρου.

β) Τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως, ἐφ' ὅσον ἔχει διορισθῇ τοιοῦτος. Ἐὰν ἔχουν διορισθῇ δύο Ἀντιπρόεδροι Κυβερνήσεως, ὁ Πρωθυπουργὸς ὁρίζει ἕνα τούτων ὡς μέλος τοῦ Συμβουλίου.

γ) Τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

δ) Τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ.

ε) Τοῦ Ὑπουργοῦ ἢ Ὑφυπουργοῦ Ἐξωτερικῶν.

στ) Τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν.

ζ) Τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων, ὡς μελῶν.

2. Ἅπαντες οἱ ἀνωτέρω εἶναι μέλη τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης μετὰ ψήφου. Οὐδεὶς τούτων δύναται νὰ ἐκπροσωπηθῇ δι' ἀναπληρωτοῦ ἢ νὰ παραστῇ ἐν τῷ Συμβουλίῳ ὑπὸ διπλῆν ἰδιότητα. Ἐὰν Ὑπουργός, μέλος τοῦ Συμβουλίου, ἔχῃ καὶ ἑτέραν ἢ καὶ ἑτέρας ἰδιότητας, παρίσταται ὑπὸ μίαν τούτων, τὰς δὲ λοιπὰς ἐν τῷ Συμβουλίῳ θέσεις του καταλαμβάνουν οἱ ἀντίστοιχοι Ὑφυπουργοί, ἐφ' ὅσον ὑφίστανται τοιοῦτοι.

3. Ὑπουργοὶ ἢ Ὑφυπουργοὶ δύνανται νὰ προσκληθοῦν ὑπὸ τοῦ Προέδρου εἰς τὰς συνεδριάσεις τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, προκειμένου νὰ συζητηθοῦν θέματα τῆς ἀρμοδιότητός των, ὅτε μετέχουν αὐτοῦ ὡς ἐπιπρόσθετα μέλη μετὰ ψήφου.

Ἐπίσης Ὑπουργοὶ ἢ Ὑφυπουργοί, οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων ὡς καὶ ἄλλοι λειτουργοὶ τοῦ Κράτους, ἢ εἰδικὰ πρόσωπα δύνανται νὰ καλῶνται ὑπὸ τοῦ Προέδρου κατὰ τὰς συνεδριάσεις τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ἵνα παράσχουν πληροφορίας καὶ διαφωτίσουν τοῦτο ἐπὶ ζητημάτων τῆς ἀρμοδιότητός των.

4. Τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐθνικῆς Ἀμύνης εὑρίσκεται ἐν ἀπαρτίᾳ παρόντων πέντε τοὐλάχιστον τῶν μετὰ ψήφου μελῶν αὐτοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀπαραιτήτως δέον νὰ εἶναι ὁ Πρωθυπουργὸς ἢ ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ὁ Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ ἢ ὁ Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν καὶ ὁ Ἀρχηγὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων.

5. Ὁσάκις ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Πρωθυπουργοῦ συντρέχει καὶ ἡ ἰδιότης τινὸς τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὴν ἀπαρτίαν Ὑπουργῶν καὶ δὲν ὑρίσταται ἀντίστοιχος Ὑφυπουργός, τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐθνικῆς Ἀμύνης εὑρίσκεται ἐν ἀπαρτίᾳ καὶ ἄνευ συμμετοχῆς τοῦ ἀπαραιτήτου τούτου μέλους.

6. Αἱ ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου λαμβάνονται κατὰ πλειονοψηφίαν, ἐν περιπτώσει δὲ ἰσοψηφίας ὑπερισχύει ἡ ψῆφος τοῦ Προέδρου.

7. Τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐθνικῆς Ἀμύνης, συγκαλεῖται εἰς τακτικὰς ἢ ἐκ ἄκτους συνεδριάσεις ὑπὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ἀπόντος δὲ τούτου ἢ κωλυομένου, ὑπὸ τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως ὅπως, εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας, προεδρεύει τοῦ Συμβουλίου.

8. Τῶν συνεδριάσεων τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης μετέχει ὡς Γραμματεὺς αὐτοῦ, ἄνευ ψήφου, τηρῶν τὰ πρακτικά, Ἀνώτατος ἢ Ἀνώτερος Ἀξιωματικὸς τοῦ Ἀρχηγείου Ἐνόπλων Δυνάμεων, ὁριζόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων.

9. Ἐν πολέμῳ ἢ ἐπιστρατεύσει τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐθνικῆς Ἀμύνης μετονομάζεται εἰς Πολεμικὸν Συμβούλιον. Ὁμοίως, τῆς χώρας τελούσης, κατ' ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὑπὸ εἰδικὰς συνθήκας ἀσφαλείας, τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐθνικῆς Ἀμύνης δύναται νὰ μετονομάζεται εἰς Πολεμικὸν Συμβούλιον.

Ἄρθρον 4.

Ἁρμοδιότητες.

1) Τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἔχει τὰς κάτωθι ἁρμοδιότητας:

α) Λαμβάνει ἀποφάσεις ἐπὶ ζητημάτων ἀφορώντων εἰς τὴν ἐθνικὴν ἄμυναν καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ θεμάτων διὰ τὴν ρύθμισιν τῶν ὁποίων ἀπαιτεῖται ἡ συνεργασία πλειόνων Ὑπουργείων.

β) Ἐπιλέγει τὸν Ἀρχηγὸν Ἐνόπλων Δυνάμεων, προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, κατ' ἐξαίρεσιν τῶν ἐν παραγράφῳ 4 τοῦ προηγουμένου ἄρθρου ὁριζομένων, δὲν μετέχει τοῦ Συμβουλίου ὁ Ἀρχηγὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων.

γ) Ἐπιλέγει τοὺς Ἀρχηγοὺς Στρατοῦ Ξηρᾶς, Ναυτικοῦ καὶ Ἀεροπορίας, προτάσει τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων.

δ) Ἐπιλέγει τοὺς Ἀρχηγοὺς τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας, τοῦ Ἀτομικοῦ Σώματος καὶ τῆς Πυροσβεστικῆς Ὑπηρεσίας, προτάσει τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργοῦ.

ε) Ἔχει πᾶσαν ἑτέραν ἁρμοδιότητα παρεχομένην αὐτῷ ὑπὸ τῶν κειμένων διατάξεων.

2. Αἱ ἀποφάσεις τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης κοινοποιοῦνται εἰς τὸ Ἀρχηγεῖον Ἐνόπλων Δυνάμεων. Εἰς τὰ λοιπὰ Ὑπουργεῖα ὡς καὶ τὰ Ἀρχηγεῖα τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων κοινοποιοῦνται ἐκ τούτων ὅσα θέματα ἐνδιαφέρουν ταῦτα. Τὰ Ὑπουργεῖα ὑπογρεοῦνται νὰ λαμβάνουν τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἀποφασιζόμενα μέτρα, ἐκδίδοντα ἢ προκαλοῦντα τὰς ἀναγκαίας διὰ τὴν ἐφαρμογὴν των διοικητικὰς πράξεις, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ προβαίνοντα εἰς τὰς ἀπαραιτήτους ἐνεργείας πρὸς ρύθμισίν των διὰ νόμου.

3. Τὸ Πολεμικὸν Συμβούλιον ἀσκεῖ ἁπάσας τὰς ἁρμοδιότητας τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

4. Τὸ Πολεμικὸν Συμβούλιον δύναται δι' ἀποφάσεών του, ἐκδιδομένων προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ κυρουμένων διὰ Βασιλικῶν Διατάγματων, νὰ παραχωρῇ εἰς τὸν Ἀρχηγὸν Ἐνόπλων Δυνάμεων ἁρμοδιότητας αὐτοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ ἑτέρας τοιαύτας ἀνηκούσας εἰς ἕτερα συλλογικὰ ὄργανα τοῦ Κράτους.

ΤΜΗΜΑ 3.

ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΗΣ

Ἄρθρον 5.

Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

1. Ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης εἶναι ὑπεύθυνος ἔναντι τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν διεύθυνσιν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων πρὸς ὑλοποίησιν τῆς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως χαρασσομένης πολιτικῆς ἐθνικῆς ἀμύνης.

2. Ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης προΐσταται τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ἀπάσας τὰς ὑπὸ τῆς κειμένης νομοθεσίας προβλεπομένας ἁρμοδιότητας καὶ ἐξουσίας τῶν τέως Ὑπουργῶν καὶ Ὑφυπουργῶν Στρατιωτικῶν, Ναυτικῶν καὶ Ἀεροπορίας, αἵτινες διετηρήθησαν ἐν ἰσχύϊ καὶ ἐφ' ὅσον αὗται δὲν ἀντίκεινται πρὸς τὸν παρόντα νόμον.

Τὰς ἁρμοδιότητας ταύτας ἀσκεῖ διὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν συμβουλευτικὴν γνώμην τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐνόπλων Δυνάμεων.

3. Βάσει τῆς ἐν γένει πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς ἐπὶ τῆς γενικῆς ἀμυντικῆς πολιτικῆς τῆς Χώρας, ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης:

α) Καθορίζει τὸ γενικὸν πρόγραμμα προπαρασκευῆς καὶ ἀναπτύξεως τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων.

β) Κατευθύνει καὶ συντονίζει, βάσει τῶν ὑρισταμένων διατάξεων, τὰς ἐνεργείας ἑτέρων Κρατικῶν Ὀργανισμῶν καὶ Ὑπηρεσιῶν εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν συμβολὴν των εἰς τὴν ἐθνικὴν ἄμυναν. Παρέχει ὡσαύτως ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν ἁρμοδίων Ὑπουργῶν τὰς γενικὰς κατευθύνσεις διὰ τὴν προκαρασκευὴν καὶ ἐπεξεργασίαν τῶν γενικῶν σχεδίων ἀμύνης εἰς τοὺς ἐν λόγῳ Ὀργανισμοὺς καὶ Ὑπηρεσίας.

4. Βάσει τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης καθοριζομένου πολιτικοῦ σκοποῦ Ἀμύνης καὶ τῶν συμβατικῶν ὑποχρεώσεων τοῦ Κράτους, ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης παρέχει τὰς γενικὰς κατευθύνσεις ἐπὶ τῶν κυρίων ζητημάτων ἐθνικῆς ἀμύνης.

5. Ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης παρέχει γενικὰς κατευθύνσεις εἰς τὸν Ἀρχηγὸν Ἐνόπλων Δυνάμεων ἐπὶ τῆς καταρτίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ γενικῶς τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὰς εἰσηγήσεις τοῦ τελευταίου. Ἔχει τὴν ἀνωτάτην ἐκοπεείαν καὶ ἀσκεῖ τὴν ἀνωτάτην οἰκονομικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς, κατὰ τοὺς κειμένους νόμους, χρησιμοποιήσεως τῶν διατιθεμένων διὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ πιστώσεων καὶ τῆς μὴ ὑπερβάσεως αὐτῶν ὡς καὶ ἐπὶ τῶν, διὰ βασικῶν προγραμμάτων δοηθείας, διατιθεμένων μέσων ὑποστηρίξεως τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων.

6. Ἔχει ἁρμοδιότητα ἐπὶ ὑποθέσεων ἀναγκαστικῶν ἀπαλλοτριώσεων, ἐπ' ὠφελείᾳ ἔργων σκοπούντων εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

7. Αἱ ἀνακλήσεις ἐκ τῆς ἐφεδρείας μονόμων ἀξιωματικῶν καθὼς καὶ αἱ ἀπολύσεις τούτων ἀποφασίζονται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης τῇ προτάσει τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ οἰκείου Κλάδου, μετὰ γνωμάτευσιν τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐνόπλων Δυνάμεων μέν, προκειμένου περὶ ἀνωτάτων ἀξιωματικῶν, τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων δέ, προκειμένου περὶ ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων.

8. Ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης δύναται, ἐφ' ὅσον κρίνει ἀναγκαῖον, νὰ παρίσταται κατὰ τὰς συνεδριάσεις τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐνόπλων Δυνάμεων, πλὴν τῶν περιπτώσεων καθ' ἃς τοῦτο ἀσχολεῖται μὲ κρίσεις, ἐπανακρίσεις καὶ τοποθετήσεις Ἀξιωματικῶν.

9. Αἱ παρὰ ταῖς Ἑλληνικαῖς Πρεσβείαις, θέσεις τῶν Ἀκολούθων Ἐνόπλων Δυνάμεων ὡς καὶ τῶν Στρατιωτικῶν, Ναυτικῶν καὶ Ἀεροπορικῶν Ἀκολούθων, καθορίζονται διὰ κοινῶν ἀποφάσεων τῶν Ὑπουργῶν Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ Οἰκονομικῶν, ἐκδιδομένων τῇ προτάσει τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων, μετὰ γνώμην τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐνόπλων Δυνάμεων.

Διὰ τῶν αὐτῶν ἀποφάσεων δύναται νὰ καθορίζηται ὅπως εἰς ἀκόλουθος ἐκτελῇ καὶ τὰ καθήκοντα:

α) Τοῦ Ἀκολούθου Ἐνόπλων Δυνάμεων.

β) Τοῦ Ἀκολούθου ἑτέρου ἢ καὶ τῶν λοιπῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων.

γ) Τοῦ Ἀκολούθου ἑτέρας Ἑλληνικῆς Πρεσβείας.

10. Ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἀσκεῖ οἰκονομικὸν ἔλεγχον τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ἐφέδρων Πολεμιστῶν Ἀγωνιστῶν — Τραυματιῶν — Ἀναπήρων καὶ Θυμάτων Πολέμου καὶ τῶν Ὑπηρεσιῶν αὐτῆς.

11. Ἀπάσας τὰς ἐξουσίας καὶ ἁρμοδιότητας ὁ Ὑπουργὸς

Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἀσκεῖ διὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων εἰς τὸν ὁποῖον μεταβιβάζει ἁπάσας μὲν τὰς ἀφορώσας εἰς τὴν διοίκησιν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, μέρος δὲ τῶν ὑπολοίπων, συμφώνως πρὸς Ν.Δ. ὑπ' ἀριθ. 1)68 «περὶ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου».

ΤΜΗΜΑ 4.

ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Ἄρθρον 6.

Σύνθεσις.

1. Τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐνόπλων Δυνάμεων ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ τῶν Ἀρχηγῶν Στρατοῦ Ξηρᾶς, Ναυτικοῦ καὶ Ἀεροπορίας. Τοῦ Συμβουλίου προεδρεύει ὁ Ἀρχηγὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων, ὅστις καὶ κατευθύνει τὰς συζητήσεις.

Ἅπαντες οἱ ἀνωτέρω μετέχουν μετὰ ψήφου. Ὁσάκις κατὰ τὰς συνεδριάσεις τοῦ Συμβουλίου παρίσταται ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, προεδρεύει τούτου.

2. Ὁ Ὑπαρχηγὸς τοῦ Ἀρχηγείου Ἐνόπλων Δυνάμεων συμμετέχει τῶν συνεδριάσεων τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐνόπλων Δυνάμεων ἄνευ ψήφου.

3. Ὁ Πρόεδρος καὶ τὰ μέλη τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐνόπλων Δυνάμεων δύνανται κατὰ τὰς συνεδριάσεις τούτου νὰ καλοῦν πάντα ἁρμόδιον νὰ παράσχῃ εἰς αὐτὸ πληροφορίας ἐπὶ τῶν ἐξεταζομένων θεμάτων πρὸς μόρφωσιν πληρεστέρας γνώμης.

4. Τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐνόπλων Δυνάμεων συγκαλεῖται:

α) Τῇ διαταγῇ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

β) Τῇ διαταγῇ τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων αὐτεπαγγέλτως ἢ τῇ αἰτήσει ἑνὸς τῶν Ἀρχηγῶν Στρατοῦ Ξηρᾶς, Ναυτικοῦ καὶ Ἀεροπορίας.

5. Τὸ Συμβούλιον εὑρίσκεται ἐν ἀπαρτίᾳ παρόντων ἀπαραιτήτως τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ δύο Ἀρχηγῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων.

Συζητουμένου θέματος ἀφορῶντος εἰς τινα Κλάδον Ἐνόπλων Δυνάμεων, ἡ παρουσία τοῦ οἰκείου Ἀρχηγοῦ εἶναι ὑποχρεωτική.

Ἅπαντες οἱ ἀνωτέρω παρ' οὐδενὸς ἀναπληροῦνται.

6. Τῶν συνεδριάσεων τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐνόπλων Δυνάμεων μετέχει ὡς Γραμματεὺς αὐτοῦ, τηρῶν τὰ πρακτικά, Ἀνώτατος ἢ Ἀνώτερος Ἀξιωματικὸς τοῦ Ἀρχηγείου Ἐνόπλων Δυνάμεων, ὁριζόμενος διὰ διαταγῆς τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων.

Ἄρθρον 7.

Ἀρμοδιότητες.

1. Τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐνόπλων Δυνάμεων παρέχει συμβουλευτικὴν γνώμην:

α) Πρὸς τὸν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ἐπὶ ζητημάτων σχετιζομένων μὲ τὰς ὑπ' αὐτοῦ, συμφώνως τῷ παρόντι Νόμῳ, διδομένας πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν Ἐνόπλων Δυνάμεων γενικὰς κατευθύνσεις καθὼς καὶ ἐπὶ οἱουδήποτε ἄλλου θέματος διὰ τὸ ὁποῖον ὁ Ὑπουργὸς θὰ ἔκρινεν ἀναγκαίαν τὴν γνώμην τοῦ Συμβουλίου.

β) Πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν Ἐνόπλων Δυνάμεων, ἐπὶ ζητημάτων ἀφορώντων εἰς τὴν ἀποστολὴν ἑκάστου Κλάδου, τὴν δομὴν καὶ τὴν ὀργάνωσιν τούτων, τὸ ὕψος τῆς ὁροφῆς ἑκάστου, τὴν κατανομὴν τῶν πιστώσεων εἰς τοὺς Κλάδους καὶ τὴν ἐν γένει πρὸς πόλεμον προπαρασκευὴν αὐτῶν ὡς καὶ ἐπὶ ζητημάτων ἀφορώντων εἰς σχέδια Νόμων κοινῶν διὰ τοὺς τρεῖς Κλάδους Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ τέλος ἐπὶ οἱουδήποτε θέματος διὰ τὸ ὁποῖον ὁ Ἀρχηγὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων θὰ ἔκρινε τὴν γνώμην τοῦ Συμβουλίου ἀναγκαίαν.

2. Τὰ ὑπὸ συζήτησιν θέματα τίθενται ὑπ' ὄψιν τοῦ Συμβουλίου ὑπὸ τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων ἢ ὑπὸ τοῦ προκαλέσαντος τὴν σύγκλησιν Ἀρχηγοῦ Κλάδου Ἐνόπλων Δυνάμεων.

3. Διὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης τεθέντα εἰς τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐνόπλων Δυνάμεων θέματα πρὸς ἐξέτασιν, ὁ Ἀρχηγὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων θέτει ὑπ' ὄψιν τοῦ Ὑπουργοῦ τὰ σχετικὰ πρακτικὰ τοῦ Συμβουλίου, μετ' ἐγγράφου εἰσηγήσεως καὶ προκαλεῖ, ἐφ' ὅσον ἀπαιτεῖται, τὰς δεούσας ἀποφάσεις καὶ διαταγὰς αὐτοῦ.

4. Διὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων ἢ ἑκάστου τῶν Ἀρχηγῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων τεθέντα θέματα πρὸς ἐξέτασιν, αἱ σχετικαὶ ἀποφάσεις ὑλοποιοῦνται διὰ διαταγῶν τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων.

5. Τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐνόπλων Δυνάμεων ὡσαύτως ἐπιλαμβάνεται τῶν κρίσεων, ἐπανακρίσεων καὶ τοποθετήσεων τῶν Ἀξιωματικῶν, ὡς εἰδικὸς νόμος ὁρίζει.

ΤΜΗΜΑ 5.

ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Ἄρθρον 8.

Ὀργάνωσις.

1. Τὸ Ἀρχηγεῖον Ἐνόπλων Δυνάμεων εἶναι τὸ ἀνώτατον ἱεραρχικῶς κλιμάκιον τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ τὸ ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου βοηθεῖ αἱ ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης εἰς τὴν ἐνάσκησιν τῶν καθηκόντων του.

2. Ἡ ὀργάνωσις τοῦ Ἀρχηγείου Ἐνόπλων Δυνάμεων, ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ, περιλαμβάνει τὸν Ἀρχηγὸν Ἐνόπλων Δυνάμεων, τὸ Μικτὸν Ἐπιτελεῖον καὶ τὰς ὀργανικὰς Μονάδας τοῦ Ἀρχηγείου.

Ἄρθρον 9.

Ἀρχηγὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων—Ἀρμοδιότητες.

1. Ὁ Ἀρχηγὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων ἐπιλέγεται παρὰ τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, τῇ προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης, μεταξὺ τῶν ἐχόντων τὰ κατὰ νόμον προσόντα ἐν ἐνεργείᾳ Ἀνωτάτων Ἀξιωματικῶν Στρατοῦ Ξηρᾶς, Ναυτικοῦ καὶ Ἀεροπορίας, διορίζεται δὲ διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ὑπουργοῦ. Ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ περὶ διορισμοῦ του Βασιλικοῦ Διατάγματος καθίσταται ἀρχαιότερος ἁπάντων τῶν Ἀξιωματικῶν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων.

2. Εἶναι ὁ σύμβουλος τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ γενικώτερον τῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ ζητημάτων ἐθνικῆς ἀμύνης.

3. Ὑπάγεται ὑπὸ τὸν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἔναντι τοῦ ὁποίου εὐθύνεται διὰ τὴν ἀρτίαν ὀργάνωσιν, τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν ἐν γένει προπαρασκευὴν καὶ ἑτοιμότητα τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων πρὸς πόλεμον.

4. Ἀσκεῖ τὴν διοίκησιν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων διὰ τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων, κατὰ τὰ εἰδικῶς ἐν τῷ παρόντι νόμῳ καθοριζόμενα.

5. Ὑποβάλλει πρὸς τὸν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ δι' αὐτοῦ εἰς τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐθνικῆς Ἀμύνης προτάσεις ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τῆς πολιτικῆς ἐθνικῆς ἀμύνης, ἐπὶ τῆς προπαρασκευῆς καὶ τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ τῶν λοιπῶν Ὀργανισμῶν τῶν συμβαλλόντων εἰς τὴν ἐθνικὴν ἄμυναν.

6. Παρέχει τὰς γενικὰς κατευθύνσεις ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, εἰς τρόπον ὥστε αὐτῇ νὰ ὑποστηρίζῃ τὰ ὑριστάμενα σχέδια καὶ νὰ δημιουργῇ ἐνιαῖον δόγμα. Ἐκδίδει ὁδηγίας διὰ τὴν κοινὴν ἐκπαίδευσιν καὶ συνεργασίαν δύο ἢ καὶ τῶν τριῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ ἐγχειρίδια μικτῆς ἐκπαιδεύσεως πρὸς χρῆσιν ὑφ' ἕλων τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων.

7. Καθορίζει τὰ τῆς συγκροτήσεως καὶ λειτουργίας Σχολῶν καὶ Κέντρων διὰ τὴν κοινὴν ἐκπαίδευσιν Ἀξιωματικῶν καὶ τῶν τριῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων, Σωμάτων Ἀσφαλείας καὶ Ὑπαλλήλων τῶν Πολιτικῶν Ὑπουργείων, ὥστε νὰ καταστοῦν κατάλληλοι νὰ χειρίζονται γενικὰ ζητήματα σχετικὰ μὲ τὴν Ἐθνικὴν Ἄμυναν τῆς Χώρας.

8. Διεξάγει αὐτοπροσώπως ἢ διὰ τῶν ἁρμοδίων ὀργάνων τὰς διαπραγματεύσεις διὰ τὴν κατάρτισιν τῶν Στρατιωτικῶν Συμβάσεων, οἵτινες ἀπορρέουν ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Κράτους συναπτομένων Πολιτικῶν τοιούτων.

9. Κατευθύνει καὶ προωθεῖ τὰς τεχνικὰς ἐρεύνας βάσει τῶν κοινῶν ἀναγκῶν τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων.

10. Διατάσσει τὴν ποινικὴν δίωξιν κατ' Ἀνωτάτων Ἀξιωματικῶν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων εἰς ἅπαντα τὰ Στρατιωτικὰ Δικαστήρια τοῦ Κράτους κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Στρατιωτικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος ὁριζόμενα.

11. Προεδρεύει τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐνόπλων Δυνάμεων.

12. Ὑποβάλλει εἰς τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐθνικῆς Ἀμύνης πίνακα προτεινομένων ὑποψηφίων, διὰ τὴν ὑπὸ τούτου ἐπιλογὴν τῶν Ἀρχηγῶν Στρατοῦ Ξηρᾶς, Ναυτικοῦ καὶ Ἀεροπορίας.

13. Εἰσηγεῖται τὴν ἔκδοσιν τῶν διαταγμάτων ἐπιστρατεύσεως ὡς καὶ τὴν λῆψιν τῶν τακτικῶν μέτρων συναγερμοῦ. Διακινεῖ ἐφεδρείας μεταξὺ τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων, πρὸς ἱκανοποίησιν δημιουργουμένων ἀναγκῶν.

Εἰσηγεῖται εἰς τὸν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Ἀμύνης, βάσει τῆς κειμένης νομοθεσίας, οἱονδήποτε θέμα σχέσιν ἔχον μὲ τὰς ἀναστολὰς προσελεύσεως.

14. Εἰσηγεῖται τὴν κατάρτισιν τῶν Νόμων καὶ τῶν Κανονιστικῶν Διαταγμάτων, ἅτινα ἀφοροῦν καὶ εἰς τοὺς τρεῖς Κλάδους Ἐνόπλων Δυνάμεων, καθὼς καὶ εἰς τὰ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης τελοῦντα Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, Ὀργανισμούς, Ὑπηρεσίας, Μονάδας κλπ.

Ὡσαύτως συντονίζει καὶ προωθεῖ ἅπαντας τοὺς λοιποὺς Νόμους καὶ Κανονιστικὰ Διατάγματα, ἅτινα ἀφοροῦν εἰς ἕκαστον Κλάδον κεχωρισμένως καὶ καταρτίζονται ὑπὸ τοῦ Κλάδου.

15. Ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν ὁδηγιῶν καὶ γενικῶν κατευθύνσεων τῆς Κυβερνήσεως ὁ Ἀρχηγὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων:

α) Καταρτίζει τὸ γενικὸν πολεμικὸν σχέδιον τῆς Χώρας ὡς καὶ τὰ εἰδικὰ τοιαῦτα.

β) Καθορίζει τὰς ἀποστολὰς ἑκάστου Κλάδου Ἐνόπλων Δυνάμεων καθὼς καὶ τὴν γενικὴν ὀργάνωσιν, δομὴν καὶ ἀνάπτυξιν τούτων πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν ἀνωτέρω σχεδίων.

16. Ὁ Ἀρχηγὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων, ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως διδομένων ὁδηγιῶν καὶ γενικῶν κατευθύνσεων καὶ κατόπιν ἐξουσιοδοτήσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης παρεχομένης βάσει τοῦ Ν. Δ. ὑπ' ἀριθ. 1)68 περὶ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὰ κάτωθι:

α) Ἀσκεῖ καὶ χειρίζεται τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν καὶ ἀρμοδιότητα ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων τῆς διοικητικῆς καὶ οἰκονομικῆς μερίμνης εἰς τὰς Ἐνόπλους Δυνάμεις ἐντὸς τῶν διὰ τῶν σχετικῶν ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης καθοριζομένων ὁρίων.

β) Καθορίζει τὸ ὕψος τῆς ὁροφῆς ἑκάστου Κλάδου Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ κατανέμει τὰ διατιθέμενα προσωπικόν, ὑλικόν, πιστώσεις καὶ μέσα εἰς τοὺς Κλάδους Ἐνόπλων Δυνάμεων διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν.

γ) Ἔχει ἀρμοδιότητα ἐπὶ τῆς καταρτίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ τῆς κατανομῆς αὐτοῦ καθὼς καὶ παντὸς πόρου ἐθνικοῦ ἢ ἑτέρας πηγῆς, μεταξὺ τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων εἰς τὸ σύνολον καὶ κατὰ γενικὰς κατηγορίας δαπανῶν. Ὁμοίως ἐποπτεύει ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἐγκριθέντος προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ προκαλεῖ τὰς ἐπιβαλλουένας μεταβολὰς ἀναγεγραμμένων ἐν αὐτῷ πιστώσεων τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων.

δ) Προσαρμόζει τὰ προγράμματα ἐξοπλισμοῦ καὶ ὑποστηρίξεως Διοικητικῆς Μερίμνης, πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀποστολῶν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ ἐλέγχει τὴν συμφωνίαν τῶν προγραμμάτων αὐτῶν πρὸς τὰς βασικὰς ἐπιδιώξεις τῶν σχεδίων μακρᾶς πνοῆς.

17. Ὁ Ἀρχηγὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων, βάσει τῶν ἀποφάσεων τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ ὁδηγιῶν τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης, κατευθύνει καὶ συντονίζει, κατὰ τὰ ὑπὸ τῆς κειμένης νομοθεσίας προβλεπόμενα, τὴν Πολιτικὴν Σχεδίασιν Ἐκτάκτου Ἀνάγκης ἀπασῶν τῶν πολιτικῶν δυνάμεων εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἐθνικὴν ἄμυναν καὶ ἐπιδίωσιν ἐν πολέμῳ.

18. Κατευθύνει καὶ συντονίζει ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης τὰ Σώματα Ἀσφαλείας, μέσῳ τοῦ Ἀρχηγείου Στρατοῦ Ξηρᾶς, τὸ Λιμενικὸν Σῶμα μέσῳ τοῦ Ἀρχηγείου Ναυτικοῦ, τὴν Ὑπηρεσίαν Πολιτικῆς Ἀεροπορίας μέσῳ τοῦ Ἀρχηγείου Ἀεροπορίας, ὡς καὶ οἱανδήποτε ἄλλην Κρατικὴν Ὑπηρεσίαν μέσῳ τοῦ ἁρμοδίου Ἀρχηγείου δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν συμβολήν των εἰς τὴν ἄμυναν τοῦ Χώρας.

19. Κατευθύνει τὰς Ὑπηρεσίας Πληροφοριῶν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ συντονίζει τὰς δραστηριότητας τῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας Πληροφοριῶν καὶ ἀπασῶν τῶν Κρατικῶν Ὑπηρεσιῶν εἰς ὅ,τι ἔχει σχέσιν μὲ πληροφορίας ἀμέσου ἐνδιαφέροντος διὰ τὰς Ἐνόπλους Δυνάμεις. Εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις, κατόπιν εἰσηγήσεώς του καὶ μετ' ἀπόφασιν τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, δύναται ν' ἀναλάβῃ τὴν κατεύθυνσιν, ἔλεγχον καὶ συντονισμὸν ἀπασῶν τῶν Κρατικῶν Ὑπηρεσιῶν Πληροφοριῶν.

20. Τοποθετεῖ τοὺς Ἀκολούθους Ἐνόπλων Δυνάμεων ὡς καὶ τοὺς Στρατιωτικούς, Ναυτικοὺς καὶ Ἀεροπορικοὺς Ἀκολούθους, τῇ προτάσει τῶν ἀντιστοίχων Ἀρχηγείων Ἐνόπλων Δυνάμεων. Ἅπαντες οἱ Ἀκόλουθοι ὑπάγονται ὑπὸ τὸ Ἀρχηγεῖον Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ λαμβάνουν παρὰ τούτου ὁδηγίας καὶ κατευθύνσεις διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς των. Δύνανται ὅμως τὰ Ἀρχηγεῖα τῶν τριῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων νὰ ἀναθέτουν εἰς τοὺς ἀκολούθους ἀποστολὰς ἀφορώσας εἰς τοὺς καθ' ἕκαστον Κλάδους. Ὁ Ἀρχηγὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων τοποθετεῖ ἅπαντας τοὺς Ἀξιωματικοὺς εἰς τὰ συμμαχικὰ Στρατηγεῖα, τὰ Στρατηγεῖα συμμάχων Κρατῶν καὶ γενικῶς εἰς τὸ ἐξωτερικόν, δι' ὑπηρεσίαν ἢ ἐκπαίδευσιν, τῇ προτάσει τῶν οἰκείων Ἀρχηγείων τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων.

21. Δι' ἀποφάσεων τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων μὴ συνεπαγομένων οἰκονομικὰς ἐπιπτώσεις διὰ τὸν Κρατικὸν προϋπολογισμόν, τοὐτέστιν μὴ ἐπιφερουσῶν αὔξησιν τῆς ὁροφῆς τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων εἰς τὸ γενικὸν καὶ τὰ κατὰ βαθμοὺς σύνολα, δυναμένων δὲ καὶ νὰ μὴ δημοσιεύωνται εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως, δύναται:

α) Νὰ συγκροτῶνται Μονάδες, Συγκροτήματα καὶ Σχηματισμοὶ τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ νὰ ρυθμίζωνται αἱ ἁρμοδιότητες, ἡ διάρθρωσις καὶ ἡ ἐσωτερικὴ λειτουργία τούτων, βάσει ἐγκρινομένων παρ' αὐτοῦ Κανονισμῶν, προτάσει τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ οἰκείου Κλάδου Ἐνόπλων Δυνάμεων στηριζομένη ἐπὶ ἀποφάσεως τοῦ οἰκείου Ἀνωτάτου Συμβουλίου τοῦ Κλάδου. Αἱ συνθέσεις καὶ αἱ τροποποιήσεις συνθέσεων τῶν οὕτω συγκροτουμένων Μονάδων, Συγκροτημάτων καὶ Σχηματισμῶν, ὑπογράφονται ὡς τὰ ἄρθρα 11 καὶ 14 τοῦ παρόντος νόμου ὁρίζουν.

β) Νὰ ρυθμίζωνται τὰ τῆς συγκροτήσεως καὶ διοικητικῆς ὑπαγωγῆς ὑπὸ τὸ Ἀρχηγεῖον Ἐνόπλων Δυνάμεων, Εἰδικῶν κατὰ Κλάδων ἢ μικτῶν Μονάδων, Συγκροτημάτων καὶ Σχηματισμῶν, προτάσει τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐνόπλων Δυνάμεων.

22. Διὰ κοινῶν ἀποφάσεων τῶν Ὑπουργῶν Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ Οἰκονομικῶν, ἐκδιδομένων τῇ προτάσει τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων μετὰ συμβουλευτικὴν γνώμην τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ κυρουμένων διὰ Βασιλικῶν Διαταγμάτων, δύνανται νὰ συγκεκεύωνται ἐμεειδεῖς ὑπηρεσίαι καὶ Σώματα τῶν τριῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ νὰ καθορίζωνται τὰ τῆς ὀργανώσεως, διαρθρώσεως, τῶν ἀρμοδιοτήτων καὶ τῆς διοικητικῆς ὑπαγωγῆς αὐτῶν, ἐφ' ὅσον διὰ τῆς τοιαύτης ρυθμίσεως προκαλεῖται οἰκονομικὴ ἐπιβάρυνσις τοῦ Δημοσίου. Ὁσάκις τοιαύτη οἰκονομικὴ ἐπιβάρυνσις δὲν ἐπέρχεται, ἡ ρύθμισις τῶν ἀνωτέρω θεμάτων γίνεται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἐκδιδομένης καὶ κυρουμένης κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὁριζόμενα.

23. Ὁ Ἀρχηγὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων δύναται δι' ἀποφάσεών του δυναμένων καὶ νὰ μὴ δημοσιεύωνται εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

α) Νὰ μεταβιβάζῃ διοικητικὰς ἁρμοδιότητας καὶ δικαιοδοσίας, ἐφ' ὅσον αὗται εἶναι ἐκχωρηταὶ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος νόμου, εἰς τοὺς Ἀρχηγοὺς τῶν τριῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων ὡς καὶ εἰς τὸν Ὑπαρχηγὸν τοῦ Ἀρχηγείου Ἐνόπλων Δυνάμεων. Οὗτοι δὲ δι' ἀποφάσεών των δύνανται νὰ μεταβιβάζουν ἔτι περαιτέρω τὰς παρεχομένας εἰς

αὐτοὺς διοικητικὰς ἁρμοδιότητας καὶ δικαιοδοσίας εἰς ἕτερα ὄργανα τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων. Εἰς τὰς ἀποφάσεις ταύτας δέον ὅπως καθορίζωνται εἰδικῶς τὰ θέματα τῶν μεταβιβαζομένων ἁρμοδιοτήτων καὶ δικαιοδοσιῶν.

β) Νὰ μεταβιβάζῃ, ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει οἰκονομικὴν ἐξουσίαν καὶ ἁρμοδιότητα αὐτοῦ, εἰς τοὺς Ἀρχηγοὺς τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ τὸν Ὑπαρχηγὸν τοῦ Ἀρχηγείου Ἐνόπλων Δυνάμεων, οὗτοι δὲ δι' ἀποφάσεών των δύνανται νὰ μεταβιβάζουν ἔτι περαιτέρω τὴν παρεχομένην εἰς αὐτοὺς οἰκονομικὴν ἐξουσίαν καὶ ἁρμοδιότητα εἰς ἕτερα ὄργανα τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων.

Διὰ τῶν ἀνωτέρω ἀποφάσεων καθορίζονται ἐπακριβῶς τὰ θέματα δι' ἃ μεταβιβάζεται ἡ οἰκονομικὴ ἐξουσία καὶ ἁρμοδιότης ὡς καὶ τὸ ἀνώτατον χρηματικὸν ὅριον ἐντὸς τοῦ ὁποίου δύναται αὕτη νὰ ἀσκῆται κατὰ περίπτωσιν ἢ νὰ μεταβιβάζηται περαιτέρω εἰς ἕτερα ὄργανα.

24. Δύναται νὰ ἀναθέτῃ τὸν περαιτέρω συντονισμὸν καὶ τὸν χειρισμὸν οἱουδήποτε θέματος κοινοῦ ἐνδιαφέροντος εἰς ἓν τῶν Ἀρχηγείων Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων.

25. Ὁ Ἀρχηγὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀνωτέρω:

α) Ἐκδίδει ὁδηγίας ἢ διαταγὰς πρὸς τὰ ἀντίστοιχα Ἀρχηγεῖα τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων.

β) Παρακολουθεῖ καὶ ἐλέγχει τὴν πρόοδον τῶν κατὰ τὰ ἀνωτέρω διατασσομένων ἐργασιῶν καὶ προβαίνει αὐτοπροσώπως εἰς ἐπιθεωρήσεις ἢ διατάσσει Ἐπιτελικὰς ἐπισκέψεις εἰς τοὺς Κλάδους Ἐνόπλων Δυνάμεων.

26. Εἰς περιπτώσεις ἐφαρμογῆς τοῦ Νόμου ΔΞΘ)1912 «περὶ καταστάσεως πολιορκίας» ὁ Ἀρχηγὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων ἀσκεῖ, ὡς ἀνωτάτη Στρατιωτικὴ Ἀρχή, ἁπάσας τὰς ὑπὸ τοῦ Νόμου τούτου προβλεπομένας ἐξουσίας καὶ ἁρμοδιότητας.

27. Ἐν εἰρηνικῇ περιόδῳ, διαπιστουμένης ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης τῆς ἀνάγκης ἀντιμετωπίσεως εἰδικῶν καταστάσεων τῆς χώρας, δύναται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης νὰ ἐνισχύωνται αἱ κατὰ τὸν παρόντα νόμον ἐξουσίαι καὶ ἁρμοδιότητες τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων, παραχωρουμένων αὐτῷ, ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει, καὶ τῶν ἐν ἄρθρῳ 10 τοῦ παρόντος νόμου ἀναφερομένων τοιούτων.

28. Τὸν Ἀρχηγὸν Ἐνόπλων Δυνάμεων ἀπόντα ἢ κωλυόμενον ἀναπληροῖ εἰς τὰ καθήκοντά του ὁ Ὑπαρχηγὸς τοῦ Ἀρχηγείου Ἐνόπλων Δυνάμεων.

Ὁ Ἀρχηγὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων εἰς τὰς ἰδιότητάς του ὡς μέλους τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἢ τοῦ Πολεμικοῦ Συμβουλίου καὶ ὡς Πρόεδρου τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐνόπλων Δυνάμεων παρ' οὐδενὸς ἀναπληροῦται.

Ἄρθρον 10.

Ἀρχηγὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων—Ἐπηυξημέναι Ἀρμοδιότητες.

1. Ἐν πολέμῳ ἢ ἐν ἐπιστρατεύσει, ὁ Ἀρχηγὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων ἐπὶ πλέον τῶν ἐξουσιῶν καὶ ἀρμοδιοτήτων, περὶ ὧν αἱ διατάξεις τοῦ προηγουμένου ἄρθρου, ἔχει καὶ τὰς κάτωθι ἐξουσίας καὶ ἀρμοδιότητας:

α) Ἀναλαμβάνει ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του, μέσω τῶν οἰκείων Διοικήσεων καὶ Ὀργανισμῶν των, δι' ἔτι ἀφορᾷ τὴν συνδολήν των εἰς τὴν ἄμυναν καὶ ἀσφάλειαν τῆς Χώρας, τὰ κάτωθι Σώματα καὶ Ὑπηρεσίας:

1) Τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Ἐθνικῆς Ἀσφαλείας.

2) Τὴν Κεντρικὴν Ὑπηρεσίαν Πληροφοριῶν.

3) Τὰ Σώματα Ἀσφαλείας (μέσῳ τοῦ Ἀρχηγείου Στρατοῦ).

4) Τὸ Λιμενικὸν Σῶμα (μέσῳ τοῦ Ἀρχηγείου Ναυτικοῦ).

5) Τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Πολιτικῆς Ἀμύνης τῆς Χώρας (μέσῳ τοῦ Ἀρχηγείου Στρατοῦ).

6) Τὴν Παροσβεστικὴν Ὑπηρεσίαν (μέσῳ τοῦ Ἀρχηγείου Στρατοῦ).

7) Τὴν Ὑπηρεσίαν Πολιτικῆς Ἀεροπορίας (μέσῳ τοῦ Ἀρχηγείου Ἀεροπορίας).

β) Κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Πολεμικοῦ Συμβουλίου, τῇ εἰσηγήσει τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων, δύναται νὰ ὑπαχθοῦν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τούτου, πάντες οἱ Ὀργανισμοὶ καὶ ἐπιχειρήσεις Δημοσίου ἐνδιαφέροντος ὧν οἱ σκοποὶ θεωροῦνται ὡς συμβάλλοντες εἰς τὴν ἄμυναν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς Χώρας. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τοῦ Πολεμικοῦ Συμβουλίου μετέχουν μετὰ ψήφου καὶ οἱ ἀρμόδιοι Ὑπουργοί, ἐφ' ὅσον δὲν προβλέπεται ἡ συμμετοχή των κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ παρόντος νόμου.

γ) Διεξάγει τὰς ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν ζώνην τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἐν συναρτήσει πρὸς τὰς ἀπορρεούσας ἐκ συμβάσεων ὑποχρεώσεως τοῦ Κράτους καὶ τὴν χαρασσομένην ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως πολιτικήν.

δ) Ἀποφασίζει, ἀνεξαρτήτως οἰκονομικῶν ἐπιπτώσεων, ἐπὶ τῆς συγκροτήσεως καὶ συνθέσεως τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, ἰδίᾳ δὲ περὶ τῆς συγχωνεύσεως καὶ διαλύσεως ὑριστημένων Μονάδων, Συγκροτημάτων, καὶ Σχηματισμῶν καὶ ἱδρύσεως νέων τοιούτων.

ε) Αἱ ἁρμοδιότητες τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης διὰ τὴν ἐπιλογὴν τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας, τοῦ Λιμενικοῦ Σώματος καὶ τῆς Παροσβεστικῆς Ὑπηρεσίας μεταφέρονται εἰς τὸν Ἀρχηγὸν Ἐνόπλων Δυνάμεων.

2. Τῆς Χώρας τελούσης ὑπὸ οἱανδήποτε τῶν καταστάσεων τῆς προηγουμένης παραγράφου.

α) Εἰς τὸν Ἀρχηγὸν Ἐνόπλων Δυνάμεων ἀπονέμεται ὁ βαθμὸς τοῦ Στρατηγοῦ ἢ ὁ ἀντίστοιχος τοιοῦτος τῶν ἑτέρων Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων.

β) Δι' ἀποφάσεων τοῦ Πολεμικοῦ Συμβουλίου, ἐκδιδομένων προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ κυρουμένων διὰ Βασιλικῶν Διαταγμάτων, δύναται νὰ ἀνατεθοῦν εἰς τὸν Ἀρχηγὸν Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ ὅσαι ἐκ τῶν ἁρμοδιοτήτων τοῦ Ὑπουργοῦ, τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τοῦ παρόντος ἢ ἑτέρων εἰδικῶν νόμων, ἀφορεῦν εἰς τὴν πρὸς πόλεμον προπαρασκευὴν τῆς Χώρας, ὡς καὶ νὰ παρέχωνται εἰς αὐτὸν νέαι ἁρμοδιότητες, ἐφ' ὅσον τοῦτο θεωρεῖται ἀναγκαῖον πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς του.

γ) Καταργοῦνται τὰ Ἀνώτατα Συμβούλια τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ λοιπὰ Συμβούλια Κρίσεων. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ αἱ ἁρμοδιότητες κρίσεως διὰ προαγωγὰς καὶ ἀποστρατείας ἢ τοποθετήσεις Ἀξιωματικῶν τῶν τριῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων, πέραν ἐκείνων αἵτινες βάσει τῶν κειμένων διατάξεων ἀνήκουν εἰς τὸν Ἀρχηγὸν Ἐνόπλων Δυνάμεων, ἀνατίθενται μετὰ γνώμην τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων, εἰς ἓν ἢ πλείονα, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῶν κρινομένων, μικτῆς συνθέσεως, εἰδικὰ Συμβούλια, τῶν ὁποίων ἡ σύνθεσις, ἁρμοδιότης καὶ αἱ λεπτομέρειαι τῆς λειτουργίας των καθορισθήσονται διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος, προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης, προτάσει τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων.

Ἄρθρον 11.

Μικτὸν Ἐπιτελεῖον.

1. Ὁ Ἀρχηγὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων διὰ τὴν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων του, ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ χρησιμοποιεῖ τὸ Μικτὸν Ἐπιτελεῖον συγκείμενον ἐξ Ἀξιωματικῶν τῶν τριῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων. Ἅπαντες οἱ Ἀξιωματικοὶ οὗτοι τοποθετοῦνται εἰς τὸ Μικτὸν Ἐπιτελεῖον, ὡς αἱ σχετικαὶ διατάξεις ὁρίζουν.

2. Ἡ ὀργάνωσις, διάρθρωσις καὶ αἱ ἁρμοδιότητες τοῦ Μικτοῦ Ἐπιτελείου καθορίζονται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων.

3. Ἡ σύνθεσις εἰς προσωπικὸν τοῦ Μικτοῦ Ἐπιτελείου καὶ τῶν Μονάδων τοῦ Ἀρχηγείου Ἐνόπλων Δυνάμεων (ὀργανικῶν καὶ μή) ρυθμίζεται:

α) Ὁσάκις προκαλεῖται οἰκονομικὴ ἐπιβάρυνσις, ἤτοι αὐξάνεται ἡ ἀρτοφὴ τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων εἰς τὸ γενικὸν καὶ τὰ κατὰ βαθμοὺς σύνολα, διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τῶν Ὑπουργῶν Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ Οἰκονομικῶν, ἐκδιδομένης τῇ εἰσηγήσει τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ κυρουμένης διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος.

β) Ὁσάκις δὲν προκαλεῖται οἰκονομικὴ ἐπιβάρυνσις, αἱ μὲν συνθέσεις ὑπογράφονται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης, αἱ δὲ τροποποιήσεις τῶν συνθέσεων ὑπὸ τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων.

4. Αἱ ὑπὸ τῆς συνθέσεως τοῦ Μικτοῦ Ἐπιτελείου καθορι-ζόμεναι θέσεις καὶ ἡ ταυτότη τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυ-νάμεων εἶναι ἀεὶ πλέον τῶν διὰ τοὺς Κλάδους τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων προβλεπομένων ὀργανικῶν ταυτότων.

5. Ἡ σύνθεσις τοῦ Μικτοῦ Ἐπιτελείου περιλαμβάνει καὶ ἀριθμὸν ἰσοπλίλους ἀναπληρωμένους ἐκ τῶν οἰκείων Ὑπουργεί-ων, ἀποφοίτους τῆς Σχολῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἢ εἰδικῆς ἐπιστημονικῆς κατηρτίσεως ὡς καὶ Ἀξιωματικοὺς τῶν Σω-μάτων Ἀεροπλοΐας καὶ τοῦ Λιμενικοῦ Σώματος.

6. Συντεχνιῶν τῶν προϋποθέσεων τοῦ ἄρθρου 10 τοῦ παρόντος νόμου, ἐπιπλέον τὰ ἐκάστοτε περὶ ὧν ἡ παράγραφος 3 τοῦ παρόντος ἄρθρου, ρυθμίζονται ἀποκλειστικῶς δι' ἀποφά-σεων τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων.

7. Ὁ Ὑπαρχηγὸς τοῦ Ἀρχηγείου Ἐνόπλων Δυνάμεων εἶναι Ἀνώτατος Ἀξιωματικὸς τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων.

8. Ὁ Ὑπαρχηγὸς τοῦ Ἀρχηγείου Ἐνόπλων Δυνάμεων:

α) Διοικεῖ τὸ Μικτὸν Ἐπιτελεῖον, τοῦ ὁποίου τὰς ἀργανίας κατευθύνει καὶ συντονίζει.

Ὁμοίως διοικεῖ τὰς ὀργανικὰς μονάδας τοῦ Ἀρχηγείου Ἐνόπλων Δυνάμεων.

β) Συμμετέχει τῶν συνεδριάσεων τοῦ Συμβουλίου Ἐνόπλων Δυνάμεων, ἄνευ ψήφου.

γ) Ἀναπληροῖ τὸν Ἀρχηγὸν Ἐνόπλων Δυνάμεων ἀπόντα ἢ κωλυόμενον, εἰς ἅπαντα τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, πλὴν τῶν τοι-ούτων τοῦ μέλους τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύ-νης ἢ τοῦ Πολιτικοῦ Συμβουλίου καὶ τοῦ Προέδρου τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐνόπλων Δυνάμεων.

ΤΜΗΜΑ 6.

ΑΡΧΗΓΕΙΑ ΣΤΡΑΤΟΥ ΞΗΡΑΣ, ΝΑΥΤΙΚΟΥ, ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ.

Ἄρθρον 12.

Ὀργάνωσις.

1. Τὰ Ἀρχηγεῖα Στρατοῦ Ξηρᾶς, Ναυτικοῦ καὶ Ἀεροπορίας εἶναι τὰ ἀνώτατα ἱεραρχικῶς ἐλεμάκια τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων, διὰ τῶν ὁποίων διοικεῖται ὁ Ἀρχηγὸς Ἐνόπλων Δυνάμεων εἰς τὴν ἐκάστοτε τῶν καθηκόντων του.

2. Ἡ ὀργάνωσις τῶν ἀνωτέρω Ἀρχηγείων, ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ περιλαμβάνει:

α) Τοὺς Ἀρχηγοὺς Στρατοῦ Ξηρᾶς, Ναυτικοῦ καὶ Ἀεροπορίας.

β) Τὰ Ἐπιτελεῖα τῶν Ἀρχηγείων τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων.

γ) Τὰς ὀργανικὰς Μονάδας τῶν Ἀρχηγείων.

Ἄρθρον 13.

Ἀρχηγοὶ Στρατοῦ Ξηρᾶς, Ναυτικοῦ, Ἀεροπορίας.

1. Ἑκάστου τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων προΐσταται ὁ Ἀρχηγός, ὅστις ἀσκεῖ πλήρη διοίκησιν ἐπὶ τοῦ Κλάδου του.

Οἱ τοιοῦτοι ἐπιλέγονται ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἀνώτατοι ἐν ἐνεργείᾳ ἀξιωματικοὶ τοῦ οἰκείου Κλάδου μεταξὺ τῶν προτεινομένων ὑπὸ τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ συγκεντρούντων τὰ κατὰ νόμον προσόντα ὑπηρεσίας, διορίζονται δὲ διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

2. Ἕκαστος τῶν Ἀρχηγῶν Στρατοῦ Ξηρᾶς, Ναυτικοῦ καὶ Ἀεροπορίας:

α) Εἶναι σύμβουλος τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ ὑπεύθυνος ἔναντι αὐτοῦ διὰ τὴν ὀργάνωσιν, ἐξοπλισμόν, ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν πρὸς πόλεμον προπαρασκευήν, ἀποδοτικότητα καὶ χρησιμοποίησιν τῶν δυνάμεων τοῦ Κλάδου του, συμφώνως πρὸς τὸ δόγμα τοῦ Κλάδου του καὶ τοὺς τῆς γενικῆς κατευθύνσεως καὶ ἐξηγήσεις τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων.

β) Εἶναι Πρόεδρος τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου τοῦ Κλάδου του καὶ μέλος μετὰ ψήφου τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐνόπλων Δυνάμεων, πρὸς λῆψιν ἀποφάσεως ὑπ' αὐτοῦ, ἥτις εἶναι ὁριστική.

4. Τὸν Ἀρχηγὸν Στρατοῦ Ξηρᾶς ἀπόντα ἢ κωλυόμενον ἀναπληροῖ εἰς τὰ καθήκοντά του ὁ ἀρχαιότερος τῶν Ὑπαρχη-γῶν τοῦ Ἀρχηγείου Στρατοῦ Ξηρᾶς, τὸν Ἀρχηγὸν Ναυτικοῦ ὁ Ὑπαρχηγὸς τοῦ Ἀρχηγείου Ναυτικοῦ καὶ τὸν Ἀρχηγὸν Ἀεροπορίας ὁ Ὑπαρχηγὸς τοῦ Ἀρχηγείου Ἀεροπορίας ὡς καθορίζεται εἰς τὸ ἄρθρον 14 τοῦ παρόντος νόμου.

Ἄρθρον 14.

Ἐπιτελεῖα Ἀρχηγείων.

1. Οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων διὰ τὴν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων των, ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ, βοη-θοῦνται ὑπὸ ἐπιτελείων συγκειμένων ἐξ Ἀξιωματικῶν τῶν Κλάδων των.

2. Ἡ ὀργάνωσις, διάρθρωσις καὶ ἀριθμὸς τῶν ἐπιτε-λείων τῶν Ἀρχηγείων Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων καθορί-ζονται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων τῇ προτάσει τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου τοῦ Κλάδου Ἐνόπλων Δυνάμεων.

3. Ἡ σύνθεσις εἰς προσωπικὸν τῶν ἐπιτελείων τῶν Ἀρχη-γείων Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων, τῶν ὀργανικῶν Μονάδων τῶν Ἀρχηγείων καὶ τῶν Μονάδων τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων, καθορίζεται ὡς ἀκολούθως:

α) Ὁπόταν προκαλεῖται οἰκονομικὴ ἐπιβάρυνσις, ἡ σύν-θεσις ὁρίζεται διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τῶν Ὑπουργῶν Ἐθνι-κῆς Ἀμύνης καὶ Οἰκονομικῶν, ἐκδιδομένης τῇ εἰσηγήσει τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων μετὰ πρότασιν τοῦ οἰκείου Ἀνω-τάτου Συμβουλίου τοῦ Κλάδου Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ κυρού-ται διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος.

β) Ὁπόταν δὲν προκαλεῖται οἰκονομικὴ ἐπιβάρυνσις ἡ μὲν ἀρχικὴ σύνθεσις ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης μετὰ σύμφωνον γνώμην τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυ-νάμεων αἱ δὲ τροποποιήσεις ταύτης, ἐφ' ὅσον μὲν δι' αὐτὰς ἐπάρχονται μεταβολαὶ εἰς τὴν ὀργάνωσιν, ὑπὸ τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων, ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἀρχηγοῦ Κλάδου Ἐνόπλων Δυνάμεων.

4. Ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς καὶ οἱ δύο Ὑπαρχηγοὶ τοῦ Ἀρχηγείου Στρατοῦ Ξηρᾶς, ὁ Ὑπαρχηγὸς τοῦ Ἀρχηγείου Ναυτικοῦ καὶ ὁ Ὑπαρχηγὸς τοῦ Ἀρχηγείου Ἀεροπορίας εἶναι ἀνώτατοι Ἀξιωματικοὶ καὶ φέρουν τὸν βαθμὸν τοῦ Ἀντιστρατήγου, Ὑποναυάρχου καὶ Ὑποπταράρχου ἀντι-στοίχως.

5. Ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς Στρατοῦ Ξηρᾶς εἶναι ὄργα-νον ἐλέγχου τοῦ Ἀρχηγοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς ὑπαγόμενος ἀπ' εὐθείας ὑπ' αὐτόν. Ἡ ἀποστολὴ καὶ αἱ ἁρμοδιότητες αὐτοῦ ρυθμίζονται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων, προτάσει τοῦ Ἀρχηγοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς.

6. Οἱ Ὑπαρχηγοὶ τῶν Ἀρχηγείων τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων διοικοῦν ἀντιστοίχως τὰ ἐπιτελεῖα τῶν Ἀρχηγείων τῶν οἰκείων Κλάδων, τῶν ὁποίων τὰς ἀργανίας κατευθύνου-σι καὶ συντονίζουν. Ὡσαύτως διοικοῦν καὶ τὰς ὀργανικὰς Μονάδας τῶν Ἀρχηγείων.

7. Ὁ ἀρχαιότερος τῶν Ὑπαρχηγῶν τοῦ Ἀρχηγείου Στρα-τοῦ Ξηρᾶς καὶ οἱ Ὑπαρχηγοὶ τῶν Ἀρχηγείων Ναυτικοῦ καὶ Ἀεροπορίας ἀναπληροῦν τοὺς Ἀρχηγοὺς τῶν οἰκείων Κλά-δων Ἐνόπλων Δυνάμεων, ἐν περιπτώσει ἀπουσίας ἢ κωλύμα-τος, εἰς ἅπαντα τὰ καθήκοντά των πλὴν τῆς συμμετοχῆς των εἰς τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ εἰς τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον τοῦ Κλάδου ὡς αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 6 καὶ 9 τοῦ παρόντος Νόμου ὁρίζουν.

ΤΜΗΜΑ 7.

ΑΝΩΤΑΤΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΚΛΑΔΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Ἄρθρον 15.

Σύνθεσις.

1. Παρ' ἑκάστῳ Κλάδῳ Ἐνόπλων Δυνάμεων λειτουργεῖ τὸ οἰκεῖον Ἀνώτατον Συμβούλιον τοῦ Κλάδου.

2. Τὰ Ἀνώτατα Συμβούλια τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων εἶναι τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, τὸ Ἀνώτατον Ναυτικὸν Συμβούλιον καὶ τὸ Ἀνώτατον Ἀεροπορικὸν Συμβούλιον.

Τούτων ἀναλόγως τῆς συνθέσεώς των διακρίνονται εἰς συμβούλια ὁλομελείας, βασικῆς συνθέσεως καὶ περιορισμένης συνθέσεως (παρῆκες).

3. Τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον ὁλομελείας συντίθεται ἐκ:

α) Τοῦ Ἀρχηγοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς, ὡς Προέδρου.

β) Ἁπάντων τῶν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ Μονίμων ἐν ἐνεργείᾳ Ἀντιστρατήγων Ὅπλων τῶν ὑπηρετούντων εἰς ὀργανικὰς θέσεις τοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς καὶ εἰς τὸ Ἀρχηγεῖον Ἐνόπλων Δυνάμεων, ὡς μελῶν μετὰ ψήφου.

4. Τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον Βασικῆς Συνθέσεως συντίθεται ἐκ:

α) Τοῦ Ἀρχηγοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς, ὡς Προέδρου.

β) Τοῦ Διοικητοῦ Στρατιᾶς καὶ τῶν τριῶν ἀρχαιοτέρων Ἀντιστρατήγων τῶν ὑπηρετούντων εἰς ὀργανικὰς θέσεις τοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς εἰς τὴν περιοχὴν Ἀττικῆς.

5. Τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον περιωρισμένης Συνθέσεως (παρῆκ) συντίθεται ἐκ:

α) Τοῦ Ἀρχηγοῦ Στρατοῦ Ξηρᾶς, ὡς Προέδρου.

β) Τῶν δύο Ὑπαρχηγῶν τοῦ Ἀρχηγείου Στρατοῦ Ξηρᾶς, ὡς μελῶν μετὰ ψήφου.

6. Τὸ Ἀνώτατον Ναυτικὸν Συμβούλιον ὁλομελείας συντίθεται ἐκ:

α) Τοῦ Ἀρχηγοῦ Ναυτικοῦ, ὡς Προέδρου.

β) Ἁπάντων τῶν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ Μονίμων ἐν ἐνεργείᾳ Ναυάρχων καὶ ὑπηρετούντων εἰς ὀργανικὰς θέσεις τοῦ Ναυτικοῦ καὶ εἰς τὸ Ἀρχηγεῖον Ἐνόπλων Δυνάμεων, ὡς μελῶν μετὰ ψήφου.

7. Τὸ Ἀνώτατον Ναυτικὸν Συμβούλιον Βασικῆς Συνθέσεως συντίθεται ἐκ:

α) Τοῦ Ἀρχηγοῦ Ναυτικοῦ, ὡς Προέδρου.

β) Τοῦ Ὑπαρχηγοῦ τοῦ Ἀρχηγείου Ναυτικοῦ καὶ τῶν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ τριῶν ἀρχαιοτέρων Μονίμων ἐν ἐνεργείᾳ ναυάρχων Ὑποναυάρχων τῶν ὑπηρετούντων εἰς ὀργανικὰς θέσεις τοῦ Ναυτικοῦ καὶ εἰς τὸ Ἀρχηγεῖον Ἐνόπλων Δυνάμεων, ὡς μελῶν μετὰ ψήφου.

8. Τὸ Ἀνώτατον Ναυτικὸν Συμβούλιον Περιωρισμένης Συνθέσεως (παρῆκ) συντίθεται ἐκ:

α) Τοῦ Ἀρχηγοῦ Ναυτικοῦ, ὡς Προέδρου.

β) Τοῦ Ὑπαρχηγοῦ τοῦ Ἀρχηγείου Ναυτικοῦ καὶ τοῦ Διοικητοῦ Στόλου, ὡς μελῶν μετὰ ψήφου.

9. Τὸ Ἀνώτατον Ἀεροπορικὸν Συμβούλιον ὁλομελείας συντίθεται ἐκ:

α) Τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἀεροπορίας, ὡς Προέδρου.

β) Ἁπάντων τῶν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ Μονίμων ἐν ἐνεργείᾳ Ὑποπτεράρχων Ἰπταμένων Γενικῶν Ὑπηρεσιῶν τῶν ὑπηρετούντων εἰς ὀργανικὰς θέσεις τῆς Ἀεροπορίας καὶ εἰς τὸ Ἀρχηγεῖον Ἐνόπλων Δυνάμεων, ὡς μελῶν μετὰ ψήφου.

10. Τὸ Ἀνώτατον Ἀεροπορικὸν Συμβούλιον Βασικῆς Συνθέσεως συντίθεται ἐκ:

α) Τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἀεροπορίας, ὡς Προέδρου.

β) Τοῦ Ὑπαρχηγοῦ τοῦ Ἀρχηγείου Ἀεροπορίας καὶ τῶν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ τριῶν ἀρχαιοτέρων μονίμων ἐν ἐνεργείᾳ Ὑποπτεράρχων Ἰπταμένων Γενικῶν Ὑπηρεσιῶν τῶν ὑπηρετούντων εἰς ὀργανικὰς θέσεις τῆς Ἀεροπορίας καὶ εἰς τὸ Ἀρχηγεῖον Ἐνόπλων Δυνάμεων, ὡς μελῶν μετὰ ψήφου.

11. Τὸ Ἀνώτατον Ἀεροπορικὸν Συμβούλιον περιωρισμένης Συνθέσεως (παρῆκ) συντίθεται ἐκ:

α) Τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἀεροπορίας, ὡς Προέδρου.

β) Τοῦ Ὑπαρχηγοῦ τοῦ Ἀρχηγείου Ἀεροπορίας καὶ τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τακτικῆς Ἀεροπορίας, ὡς μελῶν μετὰ ψήφου.

12. Τὰ Ἀνώτατα Συμβούλια τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων εὑρίσκονται ἐν ἀπαρτίᾳ, παρόντων:

α) Εἰς τὰ Συμβούλια ὁλομελείας, τοῦ μὲν Στρατοῦ Ξηρᾶς τῶν 2/3 τοὐλάχιστον τῶν μετὰ ψήφου μελῶν αὐτοῦ, παραλειπομένου τοῦ τυχὸν προκύπτοντος κλάσματος, τῶν δὲ Ναυτικοῦ καὶ Ἀεροπορίας ἁπάντων τῶν μελῶν αὐτῶν μείον ἑνός.

Ἡ παρουσία τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων εἰς τὰ εἰκεῖα Ἀνώτατα Συμβούλια εἶναι ὑποχρεωτική.

β) Εἰς τὰ Συμβούλια βασικῆς συνθέσεως, τοῦ Προέδρου καὶ τριῶν τοὐλάχιστον ἐκ τῶν τεσσάρων μελῶν.

Ὅταν δὲν καθίστανται δυνατὴ ἡ ἐπίτευξις ἀπαρτίας, ὁ ἀπαιτούμενος ἀριθμὸς τῶν τεσσάρων μελῶν συμπληροῦται προτιθεμένων ὡς μετὰ ψήφου μελῶν τῶν Συμβουλίων μονίμων ἐν ἐνεργείᾳ Ἀντιστρατήγων Ὅπλων διὰ τὸν Στρατὸν Ξηρᾶς, μονίμων ἐν ἐνεργείᾳ Ναυάρχων Ὑποναυάρχων διὰ τὸ Ναυτικὸν καὶ μονίμων ἐν ἐνεργείᾳ Ὑποπτεράρχων Ἰπταμένων Γενικῶν Ὑπηρεσιῶν διὰ τὴν Ἀεροπορίαν, ὁριζομένων ὑπὸ τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων κατόπιν προτάσεως τοῦ οἰκείου Ἀρχηγοῦ Κλάδου Ἐνόπλων Δυνάμεων.

γ) Εἰς τὰ συμβούλια περιωρισμένης συνθέσεως τοῦ Προέδρου καὶ τῶν δύο μελῶν.

13. Οἱ Πρόεδροι τῶν, διὰ τοῦ παρόντος ἄρθρου, Ἀνωτάτων Συμβουλίων δύνανται νὰ καλοῦν κατὰ τὰς συνεδριάσεις οἱονδήποτε Ἀξιωματικὸν πρὸς παροχὴν εἰς τὸ Συμβούλιον σχετικῶν πληροφοριῶν ἐπὶ θεμάτων τῆς ἁρμοδιότητός του.

14. Παρ' ἑκάστῳ Συμβουλίῳ τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων λειτουργεῖ γραμματεία, ἧς προΐσταται ἀνώτατος ἢ ἀνώτερος Ἀξιωματικὸς τοῦ οἰκείου Κλάδου Ἐνόπλων Δυνάμεων, ὁριζόμενος, ἀντιστοίχως, διὰ διατάγῆς τοῦ οἰκείου Ἀρχηγοῦ ὡς γραμματεύς. Οὗτος μετέχει τῶν συνεδριάσεων τοῦ οἰκείου Συμβουλίου ἄνευ ψήφου τηρῶν τὰ πρακτικὰ αὐτοῦ καὶ παρέχων εἰς τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου τὰς τυχὸν ἀναγκαίας πληροφορίας ἐπὶ τῶν ἐξετασθέντων θεμάτων.

15. Προκειμένου περὶ κρίσεων, ἐπικυρώσεων καὶ τοποθετήσεων Ἀξιωματικῶν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων τὰ Ἀνώτατα Συμβούλια τῶν Κλάδων συντίθενται, ὡς εἰδικὰ ν/μος ὁρίζει.

Ἄρθρον 16.

Ἀρμοδιότητες.

1. Τὰ Ἀνώτατα Συμβούλια τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων ἐπιλαμβάνονται οἱουδήποτε θέματος, ὅπερ ὁ παρὼν ἢ ἄλλοι νόμοι προβλέπουν.

Ὁποίως ἐπιλαμβάνονται καὶ τῶν κάτωθι θεμάτων τοῦ Κλάδου των:

α) Τοποθετήσεων, προαγωγῶν, ἀποστρατειῶν καὶ παραπομπῶν Ἀξιωματικῶν διὰ δυσμενῆ αὐτῶν κρίσιν ὡς εἰδικὸς νόμος ὁρίζει.

β) Προτάσεων ἀπονομῆς ἠθικῶν ἀμοιβῶν, ὡς ὁ εἰδικὸς περὶ τούτου νόμος ὁρίζει.

γ) Ὀργανώσεως καὶ διαρθρώσεως τοῦ Κλάδου των, ἐφόσον τῆς κατανομῆς τοῦ προσωπικοῦ καὶ ὑλικοῦ.

δ) Σχεδίων Νόμων, ὡς καὶ ὅλων τῶν Κανονιστικῶν Διαταγμάτων καὶ γενικῶν Κανονισμῶν τῶν ἀφορώντων εἰς τὸν Κλάδον των.

ε) Γενικῶν κατευθύνσεων ἀφορουσῶν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ Κλάδου των.

2. Τὰ Ἀνώτατα Συμβούλια τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων παρέχουν ἐπίσης συμβουλευτικὴν γνώμην πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν τοῦ οἰκείου Κλάδου Ἐνόπλων Δυνάμεων ἐπὶ παντὸς θέματος διὰ τὸ ὁποῖον οὗτος θὰ ἀκούσῃ τὴν γνώμην τοῦ Συμβουλίου ἀναγκαίον.

3. Τὰ Ἀνώτατα Συμβούλια περιωρισμένης συνθέσεως ἔχουν ἀρμοδιότητας ἐπὶ θεμάτων διὰ τὰ ὁποῖα ἰδίαν ἐξουσιοδοτησιν παρὰ τῶν Ἀνωτάτων Συμβουλίων βασικῆς συνθέσεως.

Αἱ οὕτω λαμβανόμεναι ἀποφάσεις ἔχουν τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ὡς ἐὰν προέρχωντο ἀπὸ τὰ Ἀνώτατα Συμβούλια βασικῆς συνθέσεως, τὰ πρακτικὰ ἅμως τῶν τοῦτο λαμβανομένων ἀποφάσεων δέον νὰ παρουσιάζωνται πρὸς ἐνημέρωσιν τῶν τελευταίων τούτων κατὰ τὴν ἀμέσως προσεχῆ συνεδρίασίν των.

4. Τὰ Ἀνώτατα Συμβούλια Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων συγκαλοῦνται περιοδικῶς ἢ ἐκτάκτως ἢ εἰς τὰς ὑπὸ τῶν κειμένων διατάξεων καθοριζομένας χρονολογίας ὑπὸ τοῦ Ἀρχη-

γοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων διὰ διαταγῆς τούτου ἐκδιδομένης, τῇ προτάσει τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ οἰκείου Κλάδου Ἐνόπλων Δυνάμεων.

5. Αἱ ἀποφάσεις τῶν Ἀνωτάτων Συμβουλίων Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων λαμβάνονται ὑπὸ τῶν μετὰ ψήφου μελῶν αὐτῶν κατὰ πλειονοψηφίαν, ἐν ἰσοψηφίᾳ δὲ ὑπερισχύει ἡ ψῆφος τοῦ Προέδρου.

6. Αἱ ἀποφάσεις τῶν Ἀνωτάτων Συμβουλίων Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων:

α) Ὑλοποιοῦνται διὰ διαταγῶν τῶν οἰκείων Ἀρχηγῶν τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων, ἐφ' ὅσον εἶναι τῆς ἀρμοδιότητος αὐτῶν.

β) Προωθοῦνται πρὸς ὑλοποίησιν ὡς προτάσεις τῶν Ἀρχηγείων τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων, ἐφ' ὅσον ἐκφεύγουν τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ οἰκείου Κλάδου Ἐνόπλων Δυνάμεων.

7. Ἀποφάσεις τῶν Ἀνωτάτων Συμβουλίων Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων ἀφορῶσαι εἰς:

α) Ζητήματα Γενικῶν Ἀρχῶν, ἅτινα ἐνδιαφέρουν πλείονας τοῦ ἑνὸς Ὑπουργεῖα ἢ Κλάδους Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ ἔχουν πολιτικὰς συνεπείας, προωθοῦνται ὡς προτάσεις εἰς τὸ Συμβούλιον Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ ὑλοποιοῦνται δι' ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης, κατόπιν ἐγκρίσεώς των ὑπὸ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου διὰ πράξεως αὐτοῦ.

β) Ζητήματα Γενικῶν Ἀρχῶν, ἅτινα ἐνδιαφέρουν πλείονας τοῦ ἑνὸς Κλάδους Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ δὲν ἔχουν πολιτικὰς συνεπείας, ὡς καὶ ζητήματα τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων, ἅτινα ἀφοροῦν εἰς τὸν οἰκεῖον Κλάδον, ἔχουν ὅμως συνεπείας καὶ δι' ἑτέρους Κλάδους τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, προωθοῦνται ὡς προτάσεις εἰς τὸ Ἀρχηγεῖον Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ ὑλοποιοῦνται δι' ἀποφάσεων τοῦ Ἀρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων.

ΤΜΗΜΑ 8.

Τελικαὶ Διατάξεις.

Ἄρθρον 17.

1. Ὑπὸ τὸν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Ἀμύνης ὑπάγονται οἱ κάτωθι ὀργανισμοὶ καὶ Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου:

α) Διὰ τοῦ Ἀρχηγείου Στρατοῦ Ξηρᾶς:

1) Τὸ Μετοχικὸν Ταμεῖον Στρατοῦ.
2) Τὸ Ταμεῖον Ἀλληλοβοηθείας Στρατοῦ Ξηρᾶς.
3) Ὁ Αὐτόνομος Οἰκοδομικὸς Ὀργανισμὸς Ἀξιωματικῶν.
4) Τὸ Νοσηλευτικὸν Ἵδρυμα Μετοχικοῦ Ταμείου Στρατοῦ.
5) Ἡ Λέσχη Ἀξιωματικῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων.
6) Τὸ Ταμεῖον Ἀρωγῆς Ἀναπήρων καὶ Θυμάτων Πολέμου.
7) Ἡ Ἕνωσις Ἑλλήνων Ἀποστράτων Ἀξιωματικῶν.
8) Τὸ Ταμεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης.
9) Τὸ Ταμεῖον Ἀρωγῆς Μονίμων Πολιτικῶν Ὑπαλλήλων Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης/Ἀρχηγείου Στρατοῦ Ξηρᾶς.
10) Τὸ Ταμεῖον Ἀλληλοβοηθείας Ὑπαλλήλων Μετοχικοῦ Ταμείου Στρατοῦ.
11) Ὁ Οἰκοδομικὸς Συνεταιρισμὸς Ἀξιωματικῶν Στρατοῦ Ξηρᾶς.

β) Διὰ τοῦ Ἀρχηγείου Ναυτικοῦ:

1) Τὸ Μετοχικὸν Ταμεῖον Ναυτικοῦ.
2) Τὸ Ταμεῖον Ἀλληλοβοηθείας Ναυτικοῦ.
3) Τὸ Ταμεῖον Προνοίας Ναυτικοῦ.
4) Τὸ Ταμεῖον Ἐθνικοῦ Στόλου.
5) Ὁ Προμηθευτικὸς Ὀργανισμὸς Ναυτικοῦ.
6) Ἡ Ἑλληνικὴ Θαλασσία Ἕνωσις.

γ) Διὰ τοῦ Ἀρχηγείου Ἀεροπορίας:

1) Τὸ Μετοχικὸν Ταμεῖον Ἀεροπορίας.
2) Τὸ Ταμεῖον Ἀλληλοβοηθείας Στρατιωτικῶν Ἀεροπορίας.
3) Τὸ Ταμεῖον Ἀεροπορικῆς Ἀμύνης.
4) Ἡ Ἕνωσις Ἀποστράτων Ἀξιωματικῶν Ἀεροπορίας.
5) Ὁ Προμηθευτικὸς Ὀργανισμὸς Ἀεροπορίας.

2. Ὑπὸ τὸ Ἀρχηγεῖον Ἐνόπλων Δυνάμεων ὑπάγονται τὰ κάτωθι:

α) Σχολὴ Ἐθνικῆς Ἀμύνης.
β) Σχολὴ Εἰδικῶν Ὅπλων Ἐνόπλων Δυνάμεων.
γ) Σχολὴ Σωματικῆς Ἀγωγῆς Ἐνόπλων Δυνάμεων.
δ) Σχολὴ Ἀξιωματικῶν Σωμάτων.
ε) Σχολὴ Ἀδελφῶν Νοσοκόμων.
στ) Συγκρότημα Μονάδων Πεδίου Βολῆς Κρήτης.
ζ) Κέντρον Ἐρευνῶν Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

3. Ὑπὸ τὰ Ἀρχηγεῖα τῶν Κλάδων Ἐνόπλων Δυνάμεων ὑπάγονται τὰ κάτωθι:

α) Γεωγραφικὴ Ὑπηρεσία Στρατοῦ, ὑπὸ τὸ Ἀρχηγεῖον Στρατοῦ Ξηρᾶς.

β) Διεύθυνσις Ὑδρογραφικῆς Ὑπηρεσίας καὶ Διεύθυνσις Φάρων, ὑπὸ τὸ Ἀρχηγεῖον Ναυτικοῦ.

γ) Ἐθνικὴ Μετεωρολογικὴ Ὑπηρεσία, ὑπὸ τὸ Ἀρχηγεῖον Ἀεροπορίας.

4. Αἱ πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν παρ. 1 ἀναφερομένων Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου καὶ Ὀργανισμῶν, λειτουργοῦσαι παρ' αὐτοῖς ὑπηρεσίαι ἐκ στρατιωτικοῦ προσωπικοῦ, ἀποτελοῦν αὐτοτελεῖς Στρατιωτικὰς Ναυτικὰς καὶ Ἀεροπορικὰς Ὑπηρεσίας, αἵτινες ὡς τοιαῦται ὑπάγονται ἀπ' εὐθείας εἰς τὰ ἀντίστοιχα Ἀρχηγεῖα τῶν Κλάδων.

ΤΜΗΜΑ 9.

ΚΑΤΑΡΓΟΥΜΕΝΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Ἄρθρον 18.

1. Ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος Νομοθετικοῦ Διατάγματος καταργοῦνται:

α) Τὸ ὑπ' ἀριθ. 2387)53 Νομοθετικὸν Διάταγμα περὶ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ τῶν ὀργάνων τῆς Ἀνωτάτης Διοικήσεως καὶ ἐλέγχου τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων.

β) Πάντες οἱ μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος Νομοθετικοῦ Διατάγματος ἐκδοθέντες νόμοι καὶ Νομοθετικὰ Διατάγματα, δι' ὧν τὸ ἀνωτέρω Νομοθετικὸν Διάταγμα ἐτροποποιήθη ἢ συνεπληρώθη.

γ) Πᾶσα ἑτέρα γενικὴ ἢ εἰδικὴ διάταξις ἀντικειμένη εἰς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος Ν. Δ.

Ἄρθρον 19.

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Δεκεμβρίου 1968.

Ἐν Ὀνόματι τοῦ Βασιλέως

Ο ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΥΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΙΤΑΚΗΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ
Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Α'
ΣΤΥΛ. ΠΑΤΤΑΚΟΣ

Ο ΑΝΤΙΕΡΟΕΔΡΟΣ Β'
ΔΗΜ. ΠΑΤΙΑΗΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

Ν. ΜΑΚΑΡΕΖΟΣ, Π. ΠΙΠΙΝΕΛΗΣ, ΗΛ. Γ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΔΑΜ. ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, ΘΕΟΦ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ΛΟΥΚ. ΠΑΥΡΑΣ, ΙΩΑΝ. ΡΟΔΙΝΟΣ – ΟΡΛΑΝΔΟΣ, ΙΩΑΝ. ΧΟΛΕΒΑΣ, ΑΛΕΞ. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, ΕΠΑΜ. ΤΣΕΛΛΟΣ, ΑΠΟΣΤ. ΒΟΓΙΑΤΖΗΣ, ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΠΑΝΑΓ. ΤΖΕΒΕΛΕΚΟΣ, ΓΕΩΡΓ. ΒΑΛΛΗΣ.

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 13 Δεκεμβρίου 1968.

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΗΛ. Γ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΝΔ1347-1973 ΑΝΑΚΛΗΣΗ ΑΝΑΒΟΛΩΝ:

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗ: 10 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1973	ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 38

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

Ν.Δ. 1347. Περὶ τροποποιήσεως τοῦ ἄρθρου 18 τοῦ Ν. Δ. 720/1970. 1

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

117. Περὶ καθορισμοῦ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν θέσεων Συμβολαιογράφων ἐν ταῖς περιφερείαις τῶν Εἰρηνοδικείων Ἀθηνῶν, Ἀμαρουσίου, Καλλιθέας, Ν. Ἰωνίας, Περιστερίου, Χαλανδρίου, Ἀχαρνῶν, Ἐλευσῖνος, Μεγάρων, Κρωπίας, Λαυρίου, Μαραθῶνος, Πειραιῶς καὶ Θεσσαλονίκης. 2

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

(1)

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1347

Περὶ τροποποιήσεως τοῦ ἄρθρου 18 τοῦ Ν.Δ. 720/1970.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν:

Ἄρθρον 1.

Εἰς τὸ ἄρθρον 18 τοῦ Ν.Δ. 720/1970 «περὶ Στρατολογίας», προστίθεται παράγραφος ἔχουσα οὕτω:

«6. Δύναται ὡσαύτως ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης νὰ διατάσσῃ τὴν διακοπὴν χορηγηθείσης ἀναβολῆς κατατάξεως εἰς σπουδαστάς, ὀνομαστικῶς, κατόπιν προτάσεως τοῦ Ἀρχηγείου τοῦ οἰκείου Κλάδου Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ εἰς τὰς ἀκολούθους περιστώσεις:

α. Λόγῳ οἱασδήποτε πειθαρχικῆς ποινῆς ἐπιβληθείσης ὑπὸ τοῦ κατὰ νόμον ἁρμοδίου ὀργάνου, πολυμελοῦς ἢ μονομελοῦς.

β. Λόγῳ καταδίκης εἰς οἱανδήποτε ποινὴν διὰ τινα τῶν ἐν ἄρθροις 167, 169 ἕως καὶ 176, 181 ἕως καὶ 192 καὶ 194 ἕως καὶ 197 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος πράξεων.

γ. Λόγῳ οἱασδήποτε ὑπαιτίου ἀπεχῆς ἐκ τῶν παραδόσεων, ἐξετάσεων ἢ ἀσκήσεων τῶν Ἐκπαιδευτικῶν Ἱδρυμάτων ἢ προτροπῆς εἰς τοιαύτην ἀπεχήν, ἀνεξαρτήτως τῆς πειθαρχικῆς διώξεως ἐπὶ ταύταις.

Ἡ ἄσκησις οἱουδήποτε ἐνδίκου μέσου κατὰ τῆς ἀποράσεως τοῦ Δικαστηρίου ἢ τοῦ πειθαρχικοῦ ὀργάνου, δὲν ἀναστέλλει τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποράσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης περὶ διακοπῆς τῆς χορηγηθείσης ἀναβολῆς κατατάξεως».

Ἄρθρον 2.

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς του διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Φεβρουαρίου 1973

Ἐν Ὀνόματι τοῦ Βασιλέως

Ο ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΥΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ
ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΠΑΤΤΑΚΟΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΚΑΡΕΖΟΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΙΩΑΝ. ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΥ, ΦΑΙΔΩΝ ΑΝΝΙΝΟΣ-ΚΑΒΑΛΙΕΡΑΤΟΣ, ΑΔΑΜ. ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, ΟΡΕΣΤ. ΓΙΑΚΑΣ, ΝΙΚ. ΕΦΕΣΙΟΣ, ΚΩΝΣΤ. ΚΑΡΤΔΑΣ, ΙΩΑΝ. ΚΟΥΛΗΣ, ΑΓΓΕΛ. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ, ΚΩΝΣΤ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗΣ, ΝΙΚ. ΓΚΑΝΤΩΝΑΣ, ΙΩΑΝ. ΛΑΔΑΣ, ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΒΑΣ. ΤΣΟΥΜΠΑΣ.

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Φεβρουαρίου 1973

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

(2)

Β. ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 117

Περὶ καθορισμοῦ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν θέσεων Συμβολαιογράφων ἐν ταῖς περιφερείαις τῶν Εἰρηνοδικείων Ἀθηνῶν, Ἀμαρουσίου, Καλλιθέας, Ν. Ἰωνίας, Περιστερίου, Χαλανδρίου, Ἀχαρνῶν, Ἐλευσῖνος, Μεγάρων, Κρωπίας, Λαυρίου, Μαραθῶνος, Πειραιῶς καὶ Θεσσαλονίκης.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἔχοντες ὑπ' ὄψιν: 1) Τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 53 καὶ 198 τοῦ Ν.Δ. 1333/1973 «περὶ Κώδικος Συμβολαιογράφων», 2) τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 1 καὶ 4 τοῦ Ν.Δ. 100/1969 «περὶ πυγχωνεύσεως Εἰρηνοδικείων, καταργήσεως Πταισματοδικείων καὶ συστάσεως ἑτέρων» καὶ 3) τὴν ὑπ' ἀριθ. 58 τῆς 1.2.1973 γνωμοδότησιν τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας,

προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν:

Ἄρθρον μόνον.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν θέσεων τῶν Συμβολαιογράφων εἰς τὰς κάτωθι Εἰρηνοδικειακὰς περιφερείας, καθορίζεται ὡς ἀκολούθως:

I. Πρωτοδικεῖον Ἀθηνῶν.

Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Εἰρηνοδικείου Ἀθηνῶν εἰς 518, ἐξ ὧν 2 εἰς Ζωγράφου καὶ 4 εἰς Βύρωνα.

Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Εἰρηνοδικείου Ἀμαρουσίου εἰς 15, ἐξ ὧν 4 εἰς Κηφισσίας καὶ 1 εἰς Ν. Ἐρυθραίας.

Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Εἰρηνοδικείου Καλλιθέας εἰς 15.

Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Εἰρηνοδικείου Ν. Ἰωνίας εἰς 12.

Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Εἰρηνοδικείου Περιστερίου εἰς 10.

Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Εἰρηνοδικείου Χαλανδρίου εἰς 12.

Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Εἰρηνοδικείου Ἀχαρνῶν εἰς 15.

Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Εἰρηνοδικείου Ἐλευσῖνος εἰς 20, ἐξ ὧν 2 εἰς Βίλλια καὶ 1 εἰς Μάνδρα.

Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Εἰρηνοδικείου Μεγάρων εἰς 12.

Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Εἰρηνοδικείου Κρωπίας εἰς 16, ἐξ ὧν 1 εἰς Μαραθῶνος, 1 εἰς Πικερμίου καὶ 1 εἰς Σπάτων.

Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Εἰρηνοδικείου Λαυρίου εἰς 12, ἐξ ὧν 4 εἰς Κερατέας, 1 εἰς Καλύβων καὶ 1 εἰς Κέας.

Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Εἰρηνοδικείου Μαραθῶνος εἰς 11, ἐξ ὧν 1 εἰς Μαραθῶνα καὶ 1 εἰς Ἅγιον Στέφανον.

II. Πρωτοδικεῖον Πειραιῶς.

Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Εἰρηνοδικείου Πειραιῶς εἰς 106, ἐξ ὧν 7 ἐν Νικαίᾳ.

III. Πρωτοδικεῖον Θεσσαλονίκης.

Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Εἰρηνοδικείου Θεσσαλονίκης εἰς 150, ἐξ ὧν 1 εἰς Βασιλικά.

Εἰς τὸν Ἡμέτερον ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργὸν, ἐνετόμεν τὴν δημοσίευσιν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος Διατάγματος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 9 Φεβρουαρίου 1973

Ἐν Ὀνόματι τοῦ Βασιλέως

Ο ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΥΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Ο ΠΡΟΘΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΠΑΤΤΑΚΟΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΚΑΡΕΖΟΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΙΩΑΝ. ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΥ, ΦΑΙΔΩΝ ΑΝΝΙΝΟΣ-ΚΑΒΑΛΙΕΡΑΤΟΣ, ΑΔΑΜ. ΑΝΑΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, ΟΡΕΣΤ. ΓΙΑΚΑΣ, ΝΙΚ. ΕΦΕΣΙΟΣ, ΚΩΝΣΤ. ΚΑΡΤΑΛΑΣ, ΙΩΑΝ. ΚΟΥΑΝΗΣ, ΑΙΤΕΑ. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ, ΝΙΚ. ΓΚΑΝΤΩΝΑΣ, ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΒΑΣ. ΤΣΟΥΜΠΑΣ.

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΠΕΡΙ ΤΥΠΟΥ:

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗ, 15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1960 | ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ | ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 232

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 346

Περὶ Τύπου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν:

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Γενικοὶ ὁρισμοί.

Ἄρθρον 1

Ἐλευθερία τοῦ Τύπου.

Ὁ τύπος εἶναι ἐλεύθερος καὶ ἐπιτελεῖ δημοσίαν ἀποστολήν, συνεπαγομένην δικαιώματα καὶ καθήκοντα ὡς καὶ εὐθύνην διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῶν δημοσιευμάτων του.

Ἄρθρον 2.

Ἀντικείμενον ἐφαρμογῆς.

1. Αἱ διατάξεις τοῦ παρόντος ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῶν ἐντύπων, τῆς ἐκδόσεως καὶ κυκλοφορίας αὐτῶν.

2. Ἔντυπα κατὰ τὸ παρὸν Νομοθετικὸν Διάταγμα εἶναι πᾶν προϊὸν τῆς τυπογραφίας, ἢ εἰσαθήποτε ἄλλου μηχανικοῦ, χημικοῦ ἢ φωτοχημικοῦ μέσου, χρησιμεύοντος διὰ τὴν παραγωγὴν ὁμοίων ἀντιτύπων καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν καὶ διάδοσιν χειρογράφων ὡς καὶ εἰκόνων, παραστάσεων ἢ μουσικῶν κειμένων, μετὰ ἢ ἄνευ σημειώσεων ἢ ἐπεξηγήσεων, διὰ τῶν ὁποίων ἐκφράζονται στοχασμοί.

3. Αἱ προστατευτικαὶ περὶ τύπου διατάξεις τοῦ παρόντος δὲν ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῶν κινηματογράφων, τῶν δημοσίων θεαμάτων, τῆς φωνογραφίας, τῆς ῥαδιοφωνίας, τῆς τηλοφίας καὶ τῶν ἄλλων παρεμφερῶν μέσων μεταδόσεως λόγου ἢ παραστάσεως.

Ἄρθρον 3.

Κυκλοφορία ἐντύπου.

Ἡ κυκλοφορία ἐντύπου πραγματοποιεῖται διὰ τῆς διανομῆς, τῆς πωλήσεως, τῆς τοιχοκολλήσεως ἢ τῆς ἐκθέσεως αὐτοῦ εἰς δημόσιον χῶρον ἢ ἐν δημοσίᾳ συναθροίσει ἢ εἰς μέρος προσιτὸν εἰς τὸ κοινόν.

Ἄρθρον 4.

Ἔννοια ἐφημερίδος, περιοδικοῦ καὶ δελτίου.

1. Ἐφημερὶς εἶναι πᾶν ἔντυπον χρησιμεῦον πρὸς ἐνημέρωσιν τοῦ κοινοῦ καὶ ἐκδιδόμενον συνεχῶς ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον καθ' ἑκάστην ἢ κατὰ διαστήματα μέχρι μιᾶς κατ' ἀνώτατον ὅριον ἑβδομάδος, περιέχον δὲ κυρίως ὕλην πολιτικοῦ, οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἤτοι εἰδήσεις, κρίσεις, μελέτας ἢ ἀναγνώσματα ἐπὶ τῶν ἑκάστοτε ἀπασχολούντων τὴν δημοσίαν γνώμην ζητημάτων.

2. Εἰδικὴ ἐφημερὶς εἶναι πᾶν ἔντυπον ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον καὶ κατὰ τακτὰ χρονικὰ διαστήματα ἐκδιδόμενον, τοὐλάχιστον ἅπαξ τοῦ μηνός, περιέχον ὕλην, ἥτις ἀναφέρεται κυρίως εἰς ὡρισμένα μόνον θέματα ἐκ τῶν ἀπασχολούντων τὴν δημοσίαν γνώμην, εἰς ζητήματα ὡρισμένης ἢ ὡρισμένων ἐκ τῶν κοινωνικῶν, οἰκονομικῶν ἢ ἐπαγγελματικῶν ὁμάδων, ἢ εἰς τοπικοῦ χαρακτῆρος ζητήματα. Εἰδικὴ ἐφημερὶς εἶναι καὶ ἡ συντασσομένη εἰς ξένην γλῶσσαν.

3. Περιοδικὸν εἶναι πᾶν ἔντυπον ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον καὶ κατὰ τακτὰ χρονικὰ διαστήματα ἐκδιδόμενον τοὐλάχιστον ἅπαξ τοῦ μηνός, περιέχον ποικίλην ὕλην γενικοῦ ἐνδιαφέροντος, διάφορον τῆς κατὰ τὴν πρώτην παράγραφον ὁριζομένης καὶ μὴ δυνάμενον νὰ ἀπαρτίσῃ ἐνιαίου βιβλίου δι' ἑνώσεως. Δὲν θεωρεῖται περιοδικὸν τὸ ἔντυπον, εἰς τὸ ὁποῖον ἄρθρον ἢ ἄλλο δημοσίευμα καταλαμβάνει χῶρον μείζονα τοῦ ἡμίσεος τῆς ὅλης κατὰ τεῦχος ἐπιφανείας του.

4. Εἰδικὸν περιοδικόν, εἶναι πᾶν ἔντυπον ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον κατὰ τακτὰ χρονικὰ διαστήματα ἐκδιδόμενον τοὐλάχιστον ἅπαξ κατὰ τρίμηνον, περιέχον ὕλην, ἥτις κυρίως ἀναφέρεται εἰς εἰδικὰ θέματα πολιτικοῦ, κοινωνικοῦ, οἰκονομικοῦ, πνευματικοῦ ἢ ἐπιστημονικοῦ, τεχνικοῦ ἢ ἐπαγγελματικοῦ χαρακτῆρος. Ἐπίσης εἰδικὸν περιοδικὸν εἶναι καὶ τὸ ἔντυπον τὸ ἐκδιδόμενον κατὰ χρονικὰ διαστήματα μείζονα τοῦ μηνὸς ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοῦ τριμήνου, περιέχον δὲ ὕλην ὁμοίαν πρὸς τὸ κατὰ τὴν παράγραφον 3 περιοδικὸν ἢ θέματα τοπικοῦ ἐνδιαφέροντος.

5. Δελτίον εἶναι πᾶν ἔντυπον ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον ἐκδιδόμενον περιοδικῶς ὑπὸ δημοσίας ὑπηρεσίας, νομικοῦ προσώπου δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου ἢ καὶ ἰδιώτου καὶ περιέχον πράξεις τῆς οἰκείας ὑπηρεσίας ἢ νομικοῦ προσώπου ἢ πίνακας, στατιστικάς, προγράμματα καὶ πληροφορικὰ στοιχεῖα ἐπὶ εἰδικῶν θεμάτων ἐνδιαφερόντων ὡρισμένην κατηγορίαν ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ.

6. Ἐπὶ ἀμφισβητήσεως ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα ἐντύπου τινὸς ἀποφαίνεται ὁ ἀρμόδιος ἐπὶ τοῦ τύπου Ὑπουργός, μετὰ γνώμην τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 25 Ἐπιτροπῆς Χάρτου.

Ἄρθρον 5.

Διοκτῆται ἐφημερίδων, περιοδικῶν καὶ δελτίων.

1. Διοκτήτης ἐφημερίδος, εἰδικῆς ἐφημερίδος, περιοδικοῦ, εἰδικοῦ περιοδικοῦ ἢ δελτίου εἶναι ὁ δικαιοῦχος τοῦ νομίμως κατατεθειμένου, ὡς σήματος, τίτλου τοῦ ἐντύπου.

2. Ἐπιφυλασσομένων τῶν ἑκάστοτε ἰσχυουσῶν περὶ ἐμπορικῶν σημάτων διατάξεων, ὡς σῆμα τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ παραγράφῳ ἐντύπων δὲν δύναται νὰ κατατεθῇ ἄνευ ἐγγράφου ἀδείας ὁ τίτλος πολιτικοῦ κόμματος ἢ πλῆμα τοῦ τίτλου τούτου, ἐφ' ὅσον, εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν, ἡ χρῆσις αὐτοῦ

διὰ ἠδύνατο νὰ δημιουργήσῃ τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἀπηχεῖ τὰς πολιτικὰς του ἀπόψεις. Ἡ ἄδεια παρέχεται ὑπὸ τοῦ ἐκπροσωποῦντος τὸ Κόμμα.

3. Ἰδιοκτήτης ἐφημερίδος ἢ περιοδικοῦ δύναται νὰ εἶναι μόνον φυσικὸν πρόσωπον ἢ ἐμπορικὴ ἑταιρεία, προκειμένου δὲ περὶ εἰδικῆς ἐφημερίδος, εἰδικοῦ περιοδικοῦ ἢ δελτίου οἱονδήποτε φυσικὸν ἢ νομικὸν πρόσωπον Ἰδιωτικοῦ ἢ Δημοσίου Δικαίου.

4. Ἐφ' ὅσον ἰδιοκτήτης τινὸς τῶν κατὰ τὴν παρ. 1 ἐντύπων εἶναι ἀνώνυμος ἑταιρεία, αἱ μετοχαὶ αὐτῆς δέον νὰ εἶναι ὀνομαστικαί.

5. Ἐπὶ οἱουδήποτε τῶν κατ' ἄρθρον 4 ἐντύπων, ὁ ἰδιοκτήτης, συνιδιοκτήτης, ἑταῖρος ἢ μέτοχος ἰδιοκτητρίας Ἑταιρείας ἢ ὁ ἐκπρόσωπος αὐτῶν, δέον νὰ ἔχουν τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν. Ἐπὶ εἰδικῶν περιοδικῶν ἢ δελτίων ἀνηκόντων εἰς Νομικὰ Πρόσωπα, μὴ ἔχοντα τὴν μορφὴν ἐμπορικῆς ἑταιρείας, τὰ μέλη τῆς διοικήσεώς των δέον νὰ ἔχουν τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν. Διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως ταύτης θεωρεῖται ὡς κεκτημένος τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν ὁ ἀποκτήσας αὐτὴν διὰ γεννήσεως, ὁ πολιτογραφηθεὶς Ἕλλην ὡς καὶ ἡ ἀποκτήσασα διὰ γάμου ταύτην ἐφ' ὅσον εἰς τὰς δύο τελευταίας περιπτώσεις συνεπληρώθη 10ετίς ἀπὸ τῆς κτήσεώς της.

6. Κατὰ παρέκκλισιν τῶν ὁρισμῶν τῆς προηγουμένης παραγράφου δύναται δι' ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου ἐπὶ τοῦ τύπου Ὑπουργοῦ, ἐλευθέρως ἀνακαλουμένης, νὰ ἐπιτρέπεται εἰς μὴ δικαιουμένους Ἕλληνας ἢ ἀλλοδαποὺς ὅπως εἶναι ἰδιοκτῆται οἱουδήποτε τῶν ἐν παραγράφοις 2 ἕως 5 τοῦ ἄρθρου 4 ἐντύπων.

Ἄρθρον 6.

Ἐκδόται ἐντύπων.

1. Διὰ τὴν ἔκδοσιν τινὸς τῶν ἐν ἄρθρῳ 4 ἐντύπων, δέον νὰ ὑρίσταται ἐκδότης ὅστις εὐθύνεται διὰ τὴν κατὰ νόμον ἔκδοσιν καὶ κυκλοφορίαν τοῦ ἐντύπου.

2. Ἐκδότης δύναται νὰ εἶναι μόνον φυσικὸν πρόσωπον. Οὗτος ἐκμεταλλεύεται τὸ ἔντυπον δι' ἑαυτὸν ἢ ἐκδίδει τοῦτο διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἰδιοκτήτου. Τὸ αὐτὸ πρόσωπον δὲν δύναται νὰ εἶναι ἐκδότης πλειόνων τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν κατὰ τὴν παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 4 ἐντύπων.

3. Ὁ ἐκδότης δελτίου ἐκδιδομένου παρὰ δημοσίας ὑπηρεσίας ἢ νομικοῦ προσώπου δημοσίου δικαίου ἢ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Πρακτορείου, δὲν ἀπαιτεῖται νὰ εἶναι φυσικὸν πρόσωπον.

4. Ὁ ἐκδότης ὁρίζεται πάντοτε διὰ δηλώσεως τοῦ ἰδιοκτήτου ἢ τῶν συνιδιοκτητῶν ἐνώπιον συμβολαιογράφου. Ἂν δὲν ἐγένετο τοιαύτη δήλωσις τεκμαίρεται ἀμαχήτως, ὅτι ἐκδότης εἶναι ὁ ἰδιοκτήτης. Ἐὰν ἰδιοκτήτης εἶναι ἐμπορικὴ ἑταιρεία, τεκμαίρεται ἀμαχήτως ὅτι ἐκδότης εἶναι ὁ διευθύνων σύμβουλος ἢ ὁ διαχειριστής.

5. Ὁ ἐκδότης δέον, νὰ συγκεντρώνῃ τὰ κάτωθι προσόντα:

α) Νὰ εἶναι Ἕλλην πολίτης κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῆς παρ. 5 τοῦ ἄρθρου 5.

β) Νὰ ἔχῃ πλήρη ἱκανότητα πρὸς δικαιοπραξίαν.

γ) Νὰ ἔχῃ ἐκπληρώσει τὰς στρατιωτικὰς του ὑποχρεώσεις ἢ νὰ ἔχῃ ἀπαλλαγῆ τούτων νομίμως.

δ) Νὰ ἔχῃ τοὐλάχιστον ἀπολυτήριον μέσης γενικῆς ἢ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως.

ε) Νὰ μὴ ἔχῃ στερηθῇ δι' ἀμετακλήτου δικαστικῆς ἀποφάσεως τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων.

στ) Νὰ μὴ ἔχῃ καταδικασθῇ ἀμετακλήτως εἰς οἱανδήποτε ποινὴν ἐπὶ ἀδικήματι ἐκ τῶν ἐν ἄρθρῳ 61 παρ. 2 περιπτ. ε' καὶ στ' τοῦ Συντάγματος καὶ

ζ) Νὰ ἔχῃ τὴν κατοικίαν του ἐν Ἑλλάδι καὶ εἰς τὸν τόπον ἔνθα ἐκδίδεται τὸ ἔντυπον.

6. Ἂν ὁ ἐκδότης στερηθῇ τινὸς τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ παραγράφῳ προσόντων ἢ προϋποθέσεων, ἀπόλλυσι αὐτοδικαίως τὴν τοιαύτην ἰδιότητά του.

7. Ἐπὶ ἡμερησίων ἐφημερίδων ἐχουσῶν κυκλοφορίαν ἄνω τῶν 5.000 φύλλων κατ' ἔκδοσιν, δὲν δύναται νὰ εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἐκδότης καὶ διευθυντὴς συντάξεως.

Ἄρθρον 7.

Ἀσυμβίβαστα.

Ἰδιοκτήτης, ἐκδότης ἢ διευθυντὴς συντάξεως οἱουδήποτε τῶν ἐν ἄρθρῳ 4 ἐντύπων, διορισθεὶς μέλος τῆς Κυβερνήσεως ἢ Ὑφυπουργὸς ἢ ἐκλεγεὶς βουλευτὴς ὑποχρεοῦται ὅπως ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ ἢ ἀφ' ἧς καταστῇ ὁριστικὴ ἡ ἐκλογή του δηλώσῃ ἐπιλογὴν μεταξὺ τοῦ ἀξιώματός του καὶ τῶν ἔργων τοῦ ἰδιοκτήτου, ἐκδότου ἢ διευθυντοῦ συντάξεως, ἄλλως ἐκπίπτει αὐτοδικαίως κατὰ τὸ ἄρθρον 63 παράγρ. 2 τοῦ Συντάγματος τοῦ ἀξιώματός του. Ἐκπτωτος ἐπίσης ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος τοῦ μέλους Κυβερνήσεως, Ὑφυπουργοῦ ἢ βουλευτοῦ κηρύσσεται κατ' ἄρθρον 63 παρ. 4 τοῦ Συντάγματος, ὁ ἀποκτῶν μετὰ τὸν διορισμὸν ἢ τὴν ἐκλογὴν τὴν ἰδιότητα ἰδιοκτήτου, ἐκδότου ἢ διευθυντοῦ συντάξεως.

Ἄρθρον 8.

Τυπογραφεῖα.

1. Ἡ ἵδρυσις τυπογραφείων εἶναι ἐλευθέρα. Ὁ ἱδρύων τυπογραφεῖον ὀφείλει νὰ γνωστοποιήσῃ τοῦτο ἀμελλητὶ εἰς τὴν ἀστυνομικὴν ἀρχὴν τῆς περιφερείας εἰς ἣν ἐγκαθιστᾷ τοῦτο.

2. Ὁ ἐκδότης τινὸς τῶν ἐν ἄρθρῳ 4 ἐντύπων ὑποχρεοῦται νὰ ὁρίζῃ προϊστάμενον τοῦ τυπογραφείου, διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἐντύπου.

3. Προϊστάμενος τυπογραφείου εἶναι ὁ ἐκμεταλλευόμενος ἰδίῳ ὀνόματι τὸ ἐν ᾧ ἐκτυποῦται τὸ ἔντυπον τυπογραφεῖον, ἢ ὁ προσλαμβανόμενος παρὰ τοῦ ἐκδότου ὡς προϊστάμενος τῶν παρ' αὐτοῦ χρησιμοποιουμένων ἰδιοκτήτων ἢ ἐπὶ μισθώσει τυπογραφικῶν ἐγκαταστάσεων.

Ἄρθρον 9.

Προσδιοριστικὰ στοιχεῖα τοῦ ἐντύπου.

1. Πᾶν ἔντυπον, πλὴν τῶν ἐν ἄρθρῳ 4 ἀναφερομένων, δέον νὰ περιλαμβάνῃ τὸ ὀνοματεπώνυμον καὶ τὴν διεύθυνσιν κατοικίας τοῦ συντάκτου ἢ συγγραφέως καὶ τοῦ διευθυντοῦ τυπογραφείου, ὡς καὶ τὴν χρονολογίαν ἐκτυπώσεως.

2. Ἐπιτρέπεται ἡ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως χρησιμοποίησις ἀντὶ τοῦ πραγματικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος τοῦ φιλολογικοῦ ἢ ἄλλου ψευδωνύμου, ὑπὸ τὸ ὁποῖον εἶναι γνωστὸς εἰς τὸ κοινόν.

3. Ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 4 ἐντύπων, εἰς ἕκαστον φύλλον ἢ τεῦχος αὐτῶν δέον νὰ ἀναγράφωνται ἐντὸς πλαισίου εἰς κορυφὴν στήλης καὶ εἰς τὴν αὐτὴν πάντοτε θέσιν: α) τὸ ὀνοματεπώνυμον καὶ ἡ διεύθυνσις κατοικίας τοῦ ἰδιοκτήτου, τοῦ ἐκδότου, τοῦ διευθυντοῦ συντάξεως ὡς καὶ τοῦ προϊσταμένου τοῦ τυπογραφείου· β) ἡ ἡμερομηνία τυπώσεως, ἐπὶ ἐντύπων δὲ ἐκδιδομένων ἅπαξ τοῦ μηνὸς ἢ κατὰ μακρότερα χρονικὰ διαστήματα, ὁ μὴν καὶ τὸ ἔτος· γ) ἡ τιμὴ πωλήσεως κατὰ φύλλον ἢ τεῦχος· δ) ὁ τόπος ἐκδόσεως.

4. Αἱ διατάξεις τῶν παρ. 1 καὶ 3 τοῦ παρόντος ἄρθρου δὲν ἐφαρμόζονται ἐπὶ ἐντύπων, ἅτινα χρησιμεύουν εἰς τὴν ἄσκησιν ἐπαγγέλματος ἢ ἐμπορίου ἢ διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ οἰκογενειακοῦ ἢ κοινωνικοῦ βίου (ἀγγελιῶν, τιμολογίων, ἐμπορικῶν ἐγκυκλίων).

Ἄρθρον 10.

Προσδιοριστικὰ στοιχεῖα θρησκευτικῶν ἐντύπων.

1. Ἔντυπα περιέχοντα θρησκευτικὰς διδασκαλίας δέον, ἐπὶ πλέον τῶν κατὰ τὸ προηγούμενον ἄρθρον προσδιοριστικῶν στοιχείων, νὰ φέρουν ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου καὶ ἐσωφύλλου δι' εὐκρινῶν γραμμάτων, τὴν ἔνδειξιν τοῦ θρησκεύματος, τοῦ δόγματος ἢ τῆς αἱρέσεως, τῶν ὁποίων τὰς ἀρχὰς διαδίδουν. Τὴν αὐτὴν ἔνδειξιν δέον νὰ φέρουν ἄνω τοῦ τίτλου αὐτῶν αἱ ὁμοίου περιεχομένου δημοσιεύσεις ὅταν καταχωρίζωνται εἴς τι τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 4 ἐντύπων.

2. Τὰ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς προερχόμενα θρησκευτικοῦ περιεχομένου ἔντυπα, ἐφ' ὅσον δὲν φέρουν τὴν κατὰ τὴν προηγουμένην παράγραφον ἔνδειξιν, ἐπισημειοῦνται ὑπὸ τοῦ θέτοντος ταῦτα εἰς κυκλοφορίαν διὰ σφραγίδος περιεχούσης τὰς ἀντιστοίχους ἐνδείξεις.

3. Αἱ διατάξεις τῶν προηγουμένων παραγράφων δὲν ἔχουν ἐφαρμογὴν ἐπὶ ἐντύπων καὶ δημοσιεύσεων, αἵτινες περιέχουν

τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐπικρατούσης ἐν Ἑλλάδι Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὡς καὶ ἐπὶ λειτουργικῶν βιβλίων, τῶν χρησιμοποιουμένων ἐν τῇ λατρείᾳ, τῶν γνωστῶν θρησκευμάτων καὶ δογμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Κυκλοφορία τῶν ἐντύπων.

Ἄρθρον 11.

Ἐλευθερία κυκλοφορίας.

1. Ἡ κυκλοφορία τῶν ἐντύπων εἶναι ἐλευθέρα. Πᾶς ἐκδότης ἐντύπων δικαιοῦται νὰ ἐπιλέγῃ τὸν καταλληλότερον τρόπον κυκλοφορίας των.

2. Οἱ ὁπωσδήποτε ἐνεταλμένοι τὴν διανομὴν, πώλησιν καὶ ἐν γένει κυκλοφορίαν τῶν ἐντύπων, ὀφείλουν νὰ ἐνεργοῦν ταύτην καθ' ὅμοιον δι' ὅλα τρόπον, ὥστε νὰ μὴ δημιουργοῦνται πλεονεκτικώτεραι ἢ δυσμενέστεραι συνθῆκαι κυκλοφορίας διά τινα ἐξ αὐτῶν.

Ἄρθρον 12.

Πρακτορεῖα καὶ Ὑποπρακτορεῖα.

1. Διὰ τὴν ἀρτιωτέραν ὀργάνωσιν τῆς διανομῆς καὶ κυκλοφορίας τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 4 ἐντύπων, ἐπιτρέπεται ἡ ἵδρυσις πρακτορείων, ἀναλαμβανόντων τὴν πρακτόρευσιν αὐτῶν.

2. Δικαίωμα πωλήσεως πρὸς τὸ κοινὸν τῶν κατ' ἄρθρον 4 ἐντύπων ἔχουν οἱ ἐκδόται, τὰ πρακτορεῖα, ὑποπρακτορεῖα, οἱ ἐφημεροπώλαι καὶ οἱ περιπτεροῦχοι.

3. Αἱ προϋποθέσεις, οἰκονομικαὶ ἐγγυήσεις καὶ οἱ ὅροι ἱδρύσεως πρακτορείων καὶ ὑποπρακτορείων, παροχῆς ἐντύπων πρὸς πώλησιν εἰς τοὺς ἐφημεροπώλας καὶ περιπτεροῦχους, ὑπὸ τῶν πρακτορείων, ὑποπρακτορείων καὶ τῶν ἐκδοτῶν, καθορίζονται διὰ Βασιλικῶν Διαταγμάτων, ἐκδιδομένων προτάσει τοῦ ἁρμοδίου ἐπὶ τοῦ τύπου Ὑπουργοῦ.

Ἄρθρον 13.

Διαλάλησις ἐντύπων.

Ἀπαγορεύεται ἡ κατὰ τὴν πώλησιν ἐντύπων ἐν ὁδῷ ἢ δημοσίῳ τόπῳ ἐκφώνησις ἐκφράσεων ἀσχήμων, ἐξυβριστικῶν ἢ δυσφημιστικῶν τῶν ἀρχῶν, ξένων ἐπικρατειῶν, προσώπων ἢ ἡ διαλάλησις εἰδήσεων μὴ ἀναγραφομένων ἐν τῷ ἐντύπῳ, ἢ ἀναγραφομένων μὲν ἀλλ' ἐκφωνουμένων κατὰ τρόπον δυνάμενον νὰ διαταράξῃ τὴν κοινὴν ἡσυχίαν.

Ἄρθρον 14.

Τιμὴ πωλήσεως καὶ δωρεὰν διάθεσις.

1. Ἡ ἐλαχίστη τιμὴ πωλήσεως τῶν κατ' ἄρθρον 4 παραγρ. 1 ἕως 3 ἐντύπων, ὁρίζεται ἑκάστοτε δι' ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου ἐπὶ τοῦ τύπου Ὑπουργοῦ.

2. Ἀπαγορεύεται ἡ πώλησις τῶν κατὰ τὴν παράγραφον 1 ἐντύπων εἰς τιμὴν κατωτέραν τῆς κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὁριζομένης.

3. Ἡ δωρεὰν διάθεσις τῶν ἐν παραγράφῳ 1 ἐντύπων, ἐπιτρέπεται μόνον, τιμῆς ἕνεκεν, ἐπὶ τῇ βάσει καταλόγου ὑποβαλλομένου ὑπὸ τοῦ ἐκδότου εἰς τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Τύπου καὶ Πληροφοριῶν.

Ἄρθρον 15.

Ὑποχρέωσις ἀποστολῆς ἀντιτύπων.

Οἱ ἐκδόται παντὸς ἐκ τῶν ἐν ἄρθρῳ 4 ἐκδιδομένων ἐν Ἑλλάδι ἐντύπων, ὑποχρεοῦνται, ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 3 κυκλοφορίας ἑκάστου φύλλου, νὰ ἀποστέλλουν πέντε ἀντίτυπα αὐτοῦ τῶν μὲν ἐκδιδομένων ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς τέως Διοικήσεως Πρωτευούσης εἰς τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Τύπου καὶ Πληροφοριῶν, τῶν δ' ἐκδιδομένων ἀλλαχοῦ τῆς Χώρας εἰς τὴν οἰκείαν Νομαρχίαν, ὑποχρεουμένην ὅπως ἀποστέλλῃ ταῦτα εἰς τὴν αὐτὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν.

Ἄρθρον 16.

Κυριακὴ ἀργία.

1. Ἀπαγορεύεται ἡ ἔκδοσις πάσης ἐφημερίδος κατὰ τὸ μεταξὺ τῆς μεσημβρίας τῆς Κυριακῆς καὶ τῆς μεσημβρίας τῆς Δευτέρας χρονικὸν διάστημα. Αἱ ἡμερήσιαι πρωϊναὶ ἐφημερίδες ἐκδίδονται καθ' ἑκάστην ἐκτὸς τῆς Δευτέρας, αἱ δὲ ἡμερήσιαι ἀπογευματιναὶ καθ' ἑκάστην ἐκτὸς τῆς Κυριακῆς.

2. Κατ' ἐξαίρεσιν, ἀθλητικαὶ ἐφημερίδες, περιέχουσαι εἰδήσεις ἀναφερομένας ἀποκλειστικῶς εἰς ἀθλητικὰ γεγονότα, ἐπιτρέπεται νὰ κυκλοφορῶν ἀπὸ τῆς 9ης πρωϊνῆς ὥρας ἑκάστης Δευτέρας.

3. Εἰς πόλεις εἰς ἃς δὲν ἐκδίδεται ἀπογευματινὴ ἐφημερίς, ἐπιτρέπεται ἡ ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου τῆς Κυριακῆς πρὸς τὴν Δευτέραν στοιχειοθεσία καὶ ἐκτύπωσις ὡς καὶ ἡ διάθεσις πρὸς κυκλοφορίαν τὴν πρωΐαν τῆς Δευτέρας ἑβδομαδιαίων ἐφημερίδων, περιλαμβανουσῶν εἰδήσεις καὶ ἀναγγελίας γεγονότων ἐπισυμβάντων τὴν προηγουμένην ἡμέραν.

4. Ἀπαγορεύεται ἡ ἐκτύπωσις καὶ διάθεσις πρὸς κυκλοφορίαν ἀπὸ τῆς μεσημβρίας τῆς Κυριακῆς μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς Δευτέρας, περιοδικῶν καὶ μὴ ἡμερησίων ἐφημερίδων.

Ἄρθρον 17.

Ἄλλαι ἡμέραι ἀργίας.

Ἀπαγορεύεται ἡ ἔκδοσις τῶν μὲν πρωϊνῶν ἐφημερίδων τὴν 2αν Ἰανουαρίου, τὴν ἑπομένην τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας, τὴν Τρίτην τοῦ Πάσχα, τὴν 1ην Μαΐου, τὴν 15ην Αὐγούστου καὶ τὴν 26ην Δεκεμβρίου, τῶν δὲ ἀπογευματινῶν τὴν 1ην Ἰανουαρίου, τὴν Καθαρὰν Δευτέραν, τὴν Δευτέραν τοῦ Πάσχα, τὴν 1ην Μαΐου, τὴν 15ην Αὐγούστου καὶ τὴν 25ην Δεκεμβρίου.

Ἄρθρον 18.

Ἀναστολὴ ἀργίας.

Δι' ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου ἐπὶ τοῦ τύπου Ὑπουργοῦ, δύναται νὰ ἀναστέλλεται ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἄρθρων 16 καὶ 17 κατὰ τὴν ἡμέραν διενεργείας δουλευτικῶν ἢ δημοτικῶν ἐκλογῶν ἢ συμπτώσεως ἐξαιρετικῶν, κατὰ τὴν κρίσιν του, γεγονότων.

Ἄρθρον 19.

Ὧραι διαθέσεως τῶν ἐφημερίδων εἰς τὸ κοινόν.

1. Αἱ πρωϊναὶ ἐφημερίδες δὲν ἐπιτρέπεται νὰ διατίθενται εἰς τὸ κοινὸν πρὸ τῆς 6ης πρωϊνῆς, αἱ δὲ ἀπογευματιναὶ πρὸ τῆς 12ης μεσημβρινῆς.

2. Κατ' ἐξαίρεσιν, κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς 1ης Ἰανουαρίου, Κυριακῆς Τυροφάγου, Κυριακῆς Πάσχα, 15ης Αὐγούστου καὶ 25ης Δεκεμβρίου, αἱ πρωϊναὶ ἐφημερίδες ἐπιτρέπεται νὰ διατίθενται εἰς τὸ κοινὸν ἀπὸ τῆς 7ης ἀπογευματινῆς ὥρας τῆς προηγουμένης ἡμέρας.

3. Διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου ἐπὶ τοῦ τύπου Ὑπουργοῦ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐργασίας δύνανται νὰ καθορίζονται, ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν προηγουμένων παραγράφων, εἰδικαὶ ὧραι διαθέσεως εἰς τὸ κοινὸν τῶν ἐφημερίδων, ἐν ὄψει τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν ἐκδόσεως τῶν τοπικῶν ἐφημερίδων.

4. Ἀπαγορεύεται ἡ ἐκτύπωσις καὶ διάθεσις πρὸς κυκλοφορίαν παραρτημάτων καὶ ἐκτάκτων ἐκδόσεων κατὰ τὴν 9ην πρωϊνὴν διὰ τὰς πρωϊνὰς ἐφημερίδας καὶ τὴν 7ην ἀπογευματινὴν διὰ τὰς ἀπογευματινάς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Χάρτης καὶ τιμὴ ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν.

Ἄρθρον 20.

Χάρτης ἐφημερίδων.

1. Τὰ κατὰ τὸ ἄρθρον 4 παράγραφοι 1, 2, 4 καὶ 5 ἔντυπα, ἐφ' ὅσον δὲν χρησιμοποιοῦν ἐξ ὁλοκλήρου ἐγχώριον τυπογραφικὸν χάρτην, ἐκτυπώνται ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τυπογραφικοῦ χάρτου εἰσαγομένου εἴτε ἐπὶ μειώσει τῶν δασμῶν καὶ τῶν συμπαρομαρτούντων φόρων καὶ τελῶν εἴτε ἀτελῶς.

2. Ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν προηγουμένην παράγραφον ἐντύπων ἡ μείωσις ἢ ἀτέλεια παρέχεται ὡς ἀκολούθως:

α) Διὰ τὰ ἔχοντα πραγματικὴν πώλησιν κατ' ἔκδοσιν ἄνω τῶν 100.000 φύλλων ἢ τευχῶν παρέχεται ἔκπτωσις 50ο/ο ἐπὶ τῶν δασμῶν καὶ λοιπῶν συμπαρομαρτούντων φόρων ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς ἀναλωθείσης ποσότητος χάρτου.

β) Διὰ τὰ ἔχοντα πραγματικὴν πώλησιν κατ' ἔκδοσιν ἀπὸ 75.001 φύλλα ἢ τεύχη ἕως 100.000 παρέχεται ἔκπτωσις 10ο/ο ἐπὶ τῶν δασμῶν καὶ λοιπῶν συμπαρομαρτούντων φόρων ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς ἀναλωθείσης ποσότητος χάρτου.

γ) Διὰ τὰ ἔχοντα πραγματικὴν πώλησιν κατ' ἔκδοσιν ἀπὸ 50.001 φύλλα ἢ τεύχη ἕως 75.000 παρέχεται ἔκπτωσις 25ο/ο ἐπὶ τῶν δασμῶν καὶ λοιπῶν συμπαρομαρτούντων φόρων ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς ἀναλωθείσης ποσότητος χάρτου.

δ) Διὰ τὰ ἔχοντα πραγματικὴν κατ' ἔκδοσιν πώλησιν ἀπὸ 25.001 ἕως 50.000 φύλλα ἢ τεύχη παρέχεται ἔκπτωσις 50ο/ο ἐπὶ τῶν δασμῶν καὶ λοιπῶν συμπαρομαρτούντων φόρων ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς ἀναλωθείσης ποσότητος χάρτου.

ε) Τὰ ἔχοντα πραγματικὴν κατ' ἔκδοσιν πώλησιν μέχρις 25.000 φύλλα ἢ τεύχη ἐκτυποῦνται ἐπὶ ἀτελῶς εἰσαγομένου χάρτου.

Ἐπὶ τῶν ἐν παραγράφοις 1 καὶ 2 τοῦ ἄρθρου 4 ἐντύπων ὡς πραγματικὴ πώλησις κατ' ἔκδοσιν νοεῖται ἡ μέση ἡμερησία κατὰ μῆνα τοιαύτη.

Ἄρθρον 21.

Χάρτης λοιπῶν ἐντύπων.

1. Ἐκ τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 4 παρ. 3 ἐντύπων ἐπιτρέπεται, ὅπως ἐκδίδωνται ἐπὶ τυπογραφικοῦ χάρτου εἰσαγομένου ἐπὶ μειώσει τῶν δασμῶν καὶ λοιπῶν συμπαρομαρτούντων φόρων καὶ τελῶν κατὰ ποσοστὸν 50ο/ο μόνον ἐκεῖνα ἅτινα ὡς ἐκ τοῦ περιεχομένου των ἠθέλε κριθῆ ὅτι συμβάλλουν ἱκανῶς εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ.

2. Περὶ τῆς κατὰ περίπτωσιν συνδρομῆς τῶν προϋποθέσεων πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς προηγουμένης παραγράφου ἀποφαίνονται ὁ ἁρμόδιος ἐπὶ τοῦ τύπου Ὑπουργὸς καὶ ὁ Ὑπουργὸς Οἰκονομικῶν, μετὰ γνώμην τῆς κατ' ἄρθρον 25 Ἐπιτροπῆς Χάρτου.

3. Κατὰ τὴν αὐτὴν διαδικασίαν ἀνακαλεῖται ὁ τοιοῦτος χαρακτηρισμὸς καὶ ἄρεται ἡ παρεχομένη ἀτέλεια ἐφ' ὅσον ἠθέλε διαπιστωθῆ, ὅτι δὲν συντρέχουν πλέον αἱ προϋποθέσεις χορηγήσεως αὐτῆς.

4. Κατόπιν ἀδείας τοῦ ἁρμοδίου ἐπὶ τοῦ τύπου Ὑπουργοῦ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, χορηγουμένης μετὰ γνώμην τῆς Ἐπιτροπῆς Χάρτου, ἥτις λαμβάνει ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν τιμὴν πωλήσεως, ἐπιτρέπεται ἡ ἐκτύπωσις ἐπὶ ἀτελῶς εἰσαγομένου τυπογραφικοῦ χάρτου.

α) Ἐντύπων ἐξυπηρετούντων ἐθνικοὺς ἢ κοινωνικοὺς σκοπούς.

β) συμπληρωματικῶν ἐκδόσεων εἰδικῶν περιοδικῶν, ἐφ' ὅσον τὸ περιεχόμενον τούτων ἔχει ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὸν εἰδικὸν σκοπὸν τῶν ἐν λόγῳ περιοδικῶν, καὶ

γ) τμηματικῶν ἢ αὐτοτελῶν ἐκδόσεων κρατικῶν ὑπηρεσιῶν, ὀργανισμῶν δημοσίου δικαίου ἢ ἱδρυμάτων καὶ συλλόγων ἀναγνωρισμένης ἐθνικῆς, ἐπιστημονικῆς ἢ κοινωφελοῦς δράσεως.

Ἄρθρον 22.

Σχῆμα καὶ ἐπιφάνεια ἐφημερίδων.

1. Τὸ σχῆμα καὶ ἡ συνολικὴ ἐπιφάνεια τῶν ἐκτυπουμένων ἐπὶ ἀτελῶς εἰσαγομένου χάρτου ἐντύπων τοῦ ἄρθρου 4 παράγραφοι 1 καὶ 2, καθορίζονται δι' ἀποφάσεων τοῦ ἁρμοδίου ἐπὶ τοῦ τύπου Ὑπουργοῦ.

2. Ἡ συνολικὴ ἐπιφάνεια τῶν ἐπὶ δασμολογουμένου κατ' ἄρθρον 20 παρ. 2 χάρτου ἐκτυπουμένων ὁμοίων ἐντύπων, ὁρίζεται κεκλασμένη εἰς 30ο/ο ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ἐπὶ ἀτελῶς εἰσαγομένου χάρτου ἐκτυπουμένων.

Ἄρθρον 23.

Ἀριθμὸς ἐκτυπουμένων ἀντιτύπων.

1. Ἀπαγορεύεται ἡ ἐκτύπωσις τῶν κατ' ἄρθρον 4 ἐντύπων, τῶν ἐκδιδομένων ἐπὶ χάρτου εἰσαγομένου ἀτελῶς ἢ ἐπὶ μειωμένῳ δασμῷ εἰς ἀριθμὸν ἀντιτύπων ὑπερβαίνοντα κατὰ 50 ο/ο τὴν πραγματικὴν κυκλοφορίαν αὐτῶν. Οἱ ἀνωτέρω περιορισμοὶ δὲν ἰσχύουν ἐπὶ νεοεκδιδομένων ἐφημερίδων διὰ τὰ πρῶτα δέκα φύλλα αὐτῶν, ἐπὶ δὲ νεοεκδιδομένων εἰδικῶν ἐφημερίδων, περιοδικῶν, εἰδικῶν περιοδικῶν καὶ δελτίων, διὰ τὰ πρῶτα τρία φύλλα αὐτῶν.

2. Ἐπὶ ἡμερησίων ἐφημερίδων καὶ εἰδικῶν ἐφημερίδων, ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ κατ' ἀνωτέρω ποσοστοῦ γίνεται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μέσης μηνιαίας κυκλοφορίας των, ἐπιτρεπομένου τοῦ συμψηφισμοῦ ἐντὸς ἑκάστου μηνός. Ἐπὶ μὴ ἡμερησίων ἐφημερίδων καὶ εἰδικῶν ἐφημερίδων, ὁ ὡς ἄνω ὑπολογισμὸς γίνεται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μέσης τριμηνιαίας κυκλοφορίας των καὶ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους. Ἐπὶ περιοδικῶν, εἰδικῶν περιοδικῶν καὶ δελτίων ὁ ὡς ἄνω ὑπολογισμὸς γίνεται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μέσης ἑξαμήνου κυκλοφορίας καὶ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους.

Ἄρθρον 24.

Ποιότης καὶ χρῶμα ἀτελῶς εἰσαγομένου χάρτου.

Ὁ κατὰ τὸ παρὸν χρησιμοποιούμενος δασμολογημένος ἢ ἀτελῶς εἰσαγόμενος χάρτης ἐπιτρέπεται ὅπως εἶναι οἱαδήποτε ποιότητος ἢ χρώματος, πάντως ὅμως δέον νὰ φέρῃ τὰς κεκανονισμένας ὑδατίνους γραμμάς. Κατ' ἐξαίρεσιν, διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 4 παρ. 1 ἐφημερίδων, χρησιμοποιεῖται χάρτης μόνον λευκοῦ χρώματος, ἀπαγορευομένης τῆς ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει χρήσεως χάρτου διαφόρου χρώματος.

Ἄρθρον 25.

Ἐπιτροπὴ Χάρτου.

1. Ἡ Ἐπιτροπὴ Χάρτου συγκροτεῖται: α) Ἐκ τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Τύπου καὶ Πληροφοριῶν, ὡς Προέδρου, β) τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ φορολογίας τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, γ) ἑνὸς ἐκπροσώπου τῆς Ἑνώσεως Ἰδιοκτητῶν Ἡμερησίων Ἐφημερίδων Ἀθηνῶν, ὁριζομένου ὑπ' αὐτῆς καὶ δ) ἐκ δύο προσώπων ὁριζομένων ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου ἐπὶ τοῦ τύπου Ὑπουργοῦ, δυναμένων ὡς ἐκ τῆς ἐν γένει μορφώσεως καὶ ἐμπειρίας των νὰ συμβάλλουν ἱκανῶς εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἐπιτροπῆς.

2. Τὰ τῆς λειτουργίας τῆς Ἐπιτροπῆς Χάρτου καθορίζονται δι' ἀποφάσεως τοῦ αὐτοῦ Ὑπουργοῦ.

Ἄρθρον 26.

Εἰσαγωγὴ καὶ παραλαβὴ χάρτου.

1. Ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ κατ' ἄρθρον 20 δασμολογημένου ἢ ἀτελῶς εἰσαγομένου χάρτου ἐνεργεῖται δόσει ἀδείας τοῦ Ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν ἢ τῆς τελωνειακῆς ἀρχῆς εἰς ἣν ἠθέλε μεταβιβασθῆ ἡ τοιαύτη ἁρμοδιότης.

2. Ἡ ποσότης τοῦ ἑκάστοτε χορηγουμένου δασμολογουμένου κατὰ τὸ ἄρθρον 20 ἢ ἀτελῶς εἰσαγομένου χάρτου διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 4 ἐντύπων, δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίνῃ τὴν ἀναγκαιοῦσαν δι' ἓν ἐξάμηνον.

3. Ἡ παράδοσις τῆς ἀναγκαιούσης ποσότητος ἐνεργεῖται διὰ διατακτικῶν τοῦ ἁρμοδίου ἐπὶ τοῦ τύπου Ὑπουργοῦ, ὅστις ἐλέγχει τὴν κυκλοφορίαν τῶν ἐντύπων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παρεχομένων αὐτῷ κατὰ τὸ ἄρθρον 27 στοιχείων.

4. Διὰ κοινῶν ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν καὶ τοῦ ἀρμοδίου ἐπὶ τοῦ τόπου Ὑπουργοῦ, ρυθμίζονται αἱ λεπτομέρειαι ἰδίᾳ τῆς διαδικασίας καὶ τῶν ὅρων παραλαβῆς διαμελογημένου κατ' ἄρθρον 20 ἢ ἀπελῶς εἰσαγομένου χάρτου, τοῦ ἐκτελωνισμοῦ καὶ τῆς ἀποθηκεύσεως αὐτοῦ, τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ μὴ χρησιμοποιηθέντος, τῆς διαδικασίας ἐκποιήσεως ἢ πολτοποιήσεως ἐπὶ καταβολῇ ἢ μὴ τοῦ δικαιοῦ τοῦ ἀγοραστοῦ ὡς καὶ τῶν ὅρων καὶ τῶν διατυπώσεων μεταφορᾶς καὶ τόπου εἰς τόπον.

Ἄρθρον 27.

Ἔλεγχος κυκλοφορίας.

1. Τὰ πρακτορεῖα ὑποχρεοῦνται νὰ ὑποβάλλουν καθ' ἑκάστην εἰς τὸν ἀρμόδιον ἐπὶ τοῦ τόπου Ὑπουργὸν δελτίον κυκλοφορίας τῶν ὑπ' αὐτῶν διαπεθέντων ἐντύπων, ἀναφέροντα:

α) τὸν ἀριθμὸν τῶν παραδοθέντων εἰς αὐτὰ ἐντύπων ἑκάστης ἐκδόσεως,

β) τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀποσταλέντων ἐκτὸς τῆς Ἕρας αὐτῶν ἐντύπων ἑκάστης ἐκδόσεως, καὶ

γ) τὸν ἀριθμὸν τῶν πωληθέντων ἐντὸς τῆς Ἕρας αὐτῶν ἐντύπων ἑκάστης ἐκδόσεως. Ἑκάστης ὑποχρεοῦνται νὰ ὑποβάλλουν ἐντὸς τοῦ πρώτου 10ημέρου ἑκάστου μηνὸς κατάστασιν περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πωληθέντων ἐντύπων ἑκάστης ἐκδόσεως ἐκτὸς τῆς Ἕρας αὐτῶν κατὰ τὸν προηγούμενον μῆνα.

2. Πρακτορεῖα μὴ ἱδρυόντα εἰς τὴν περιοχὴν τῆς τάξεως Δευτέρας Πρωτευούσης ὑποβάλλουν τὰ κατὰ τὴν παρ. 1 στοιχεῖα εἰς τὴν οἰκείαν οἰκονομικὴν ἀρχήν, ὑποχρεουμένην εἰς ἄμεσον διαβίβασιν πρὸς τὸν ἀρμόδιον ἐπὶ τοῦ τόπου Ὑπουργόν.

3. Οἱ ἐκδόται κατ' ἄρθρον 4 ἐντύπων, τῶν ἐκτυπουμένων ἐπὶ διαμελογημένου κατ' ἄρθρον 20 ἢ ἀπελῶς εἰσαγομένου χάρτου ὑποχρεοῦνται ὅπως ὑποβάλλουν εἰς τὸν ἀρμόδιον ἐπὶ τοῦ τόπου Ὑπουργὸν ἀκολουθῶς καὶ ἀνὰ δεκαπενθήμερον ἰσόδυνον βιβλίον, περιέχοντα ἀναλυτικῶς τὸν δι' ἑκάστην ἔκδοσιν ἀριθμὸν τῶν κατὰ τὰ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἐκτυπωθέντων ἀντιτύπων, τὸ βάρος αὐτῶν εἰς χιλιόγραμμα καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν πωληθέντων ἀντιτύπων κατὰ τὸ πρὸ μηνὸς λῆξαν δεκαήμερον.

Ἄρθρον 28.

Τελωνειακαὶ παραδόσεις.

Θεωρεῖται, κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ Τελωνειακοῦ Κώδικος, τελωνειακαὶ παραδόσεις καὶ ὡς τοιαῦται δεσμεύονται καὶ τιμωρεῖται κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ διαδικασίαν, διὰ προστίστου τέλους ἀπὸ δέκα χιλιάδων ἕως ἑκατὸν χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν καὶ αἱ ἀπολίσθοι περιπτώσεις:

α) Ἡ μὴ ἐμπρόθεσμος ὑποβολὴ τῶν δικαιολογητικῶν περὶ τοῦ τόπου διαθέσεως τοῦ διαμελογημένου κατ' ἄρθρον 20 ἢ ἀπελῶς εἰσαγομένου χάρτου κατὰ τὰ οἰκεῖα ἀριθμήματα διὰ τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 26 παρ. 4 ἀποφάσεως.

β) Οἱαδήποτε παράδοσις ὑποχρεώσεως, ἀποβαλλομένης διὰ τῆς ἐξ ἄλλου ἀποφάσεως, ἐφ' ὅσον ἡ παράδοσις δὲν συνεπεῖ τὸ ἀδίκημα τῆς λαθρεμπορίας, οὐδὲ τιμωρεῖται βαρύτερον κατ' ἄλλην ποινικὴν τινα διάταξιν.

Ἄρθρον 29.

Λαθρεμπορία χάρτου.

Τιμωρεῖται ὡς λαθρεμπορία κατὰ τὸν νόμον 1165)1918 περὶ Τελωνειακοῦ Κώδικος, ὡς οὗτος ἐκάστοτε ἰσχύει: α) ἡ διάθεσις διαμελογημένου κατ' ἄρθρον 20 ἢ ἀπελῶς εἰσαγομένου χάρτου διὰ χρῆσιν διάφορον τῆς διὰ τοῦ παρόντος ὁριζομένης, β) ἡ ὑπαρξις ἐλλείμματος ἐν τῇ διαχειρίσει του, καὶ γ) ἡ ἄνευ ἀδείας τῆς τελωνειακῆς ἀρχῆς κατοχή, ἀγορὰ καὶ πώλησις τούτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Οἰκονομικὴ ἐποπτεία τῆς Διοικήσεως.

Ἄρθρον 30.

Οἰκονομικὸς ἔλεγχος τοῦ τόπου.

1. Ὁ κατὰ τὸ ἄρθρον 14 παρ. 14 τοῦ Συντάγματος οἰκονομικὸς ἔλεγχος, ἀσκεῖται ἐπὶ πάσης ἐπιχειρήσεως τόπου.

2. Ἡ ἄσκησις τοῦ ἐλέγχου ἀνατίθεται εἰς «Ἐπιτροπὴν Οἰκονομικοῦ Ἐλέγχου Ἐντύπων» (Ε.Ο.Ε.Ε.), λειτουργοῦσαν παρὰ τῇ Γενικῇ Διευθύνσει Τύπου καὶ Πληροφοριῶν καὶ συγκροτουμένην ἐξ: α) ἑνὸς Σμαλτίλου τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ὁριζομένου μεθ' ὁμοιοβάθμου ἀναπληρωτοῦ, παρὰ τοῦ Προέδρου τοῦ Σώματος, ὅστις καὶ προεδρεύει, β) ἑνὸς καθηγητοῦ οἰκονομικῶν μαθημάτων Ἀνωτάτης Σχολῆς ὁριζομένου μεθ' ὁμοιοβάθμου ἀναπληρωτοῦ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, γ) ἑνὸς δευτεροβαθμίου φορολογικοῦ δικαστοῦ, ὁριζομένου μεθ' ὁμοιοβάθμου ἀναπληρωτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Διοικητικῆς Δικαιοσύνης, δ) ἑνὸς ἐκ τῶν παρὰ τῇ Νομισματικῇ Ἐπιτροπῇ ἀποσπασμένων ὑπαλλήλων τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, ὁριζομένου μετὰ ἀναπληρωτοῦ παρὰ τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ, ε) ἑνὸς ἐκ τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τῆς Διευθύνσεως ἐλέγχου ἀνωνύμων ἑταιρειῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου, ὁριζομένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου.

3. Τὰ μέλη τῆς Ε.Ο.Ε.Ε. διορίζονται ἐπὶ διετεῖ θητείᾳ, παρὰ τοῦ ἀρμοδίου ἐπὶ τοῦ τόπου Ὑπουργοῦ.

4. Χρέη γραμματέως τῆς Ε.Ο.Ε.Ε. ἄνευ φόρου, ἐκτελεῖ ἀνώτερος ὑπάλληλος τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Τύπου καὶ Πληροφοριῶν, χρέη δὲ γραμματέως ὑπαλλήλου ἐπὶ ἐκθεσιῶν τοιούτων ὁ τῆς αὐτῆς Γενικῆς Διευθύνσεως, ὁριζόμενος παρὰ τοῦ ἀρμοδίου ἐπὶ τοῦ τόπου Ὑπουργοῦ.

5. Ἡ Ἐπιτροπὴ εὑρίσκεται ἐν ἀπαρτίᾳ παρόντων τριῶν τοιούτων ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς, ἐξ ὧν τὰ δύο τακτικά, ἀποφασίζει δὲ κατὰ πλειονοψηφίαν τῶν παρόντων, ὑπειρισχύοντος ἐν ἰσοψηφίᾳ τῆς ψήφου τοῦ Προέδρου.

6. Τὰ τῆς λειτουργίας τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τὰ τῆς ἀποζημιώσεως τῶν μελῶν αὐτῆς, κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις, ὡς καὶ τοῦ εἰσηγητοῦ καὶ τοῦ γραμματέως, καθορίζονται διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τοῦ ἀρμοδίου ἐπὶ τοῦ τόπου Ὑπουργοῦ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν δημοσιευομένης διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

7. Δι' ἀμείβου ἀποφάσεως, δύνανται νὰ συνιστῶνται κατὰ περιφερείας, καθοριζομένας δι' αὐτῆς, μονοπρόσωπα συλλογικὰ ὄργανα τῆς Ε.Ο.Ε.Ε. Τὰ ὄργανα ταῦτα συγκροτοῦμενα ἐξ ἑνὸς δικαστικοῦ, ἑνὸς τῶν οἰκονομικῶν ἐλέγχων τῆς περιφερείας καὶ ἑνὸς ἀνωτάτου ἢ ἀνωτέρου δημοσίου διοικητικοῦ ἢ τραπεζικοῦ ὑπαλλήλου, δικαιοῦνται νὰ προβαίνουν εἰς τὸν οἰκονομικὸν ἔλεγχον τῶν ἐπιχειρήσεων τόπου, ὑποβάλλοντα τὰ πορίσματα αὐτῶν εἰς τὴν Ε.Ο.Ε.Ε., ἥτις καὶ τοιαῦτα ἀποφαίνεται. Τὰ τῆς λειτουργίας τῶν διοικητικῶν τούτων συλλογικῶν ὀργάνων, τὰ τῆς ἀποζημιώσεως τῶν μελῶν αὐτῶν, κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις, ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη ἀναγκαία λεπτομέρεια, καθορίζονται δι' ἑκάστης ἀποφάσεως.

Ἄρθρον 31.

Διατυπώσεις ἐλέγχου.

1. Διὰ τὴν ἀποδοτικοτέραν διενέργειαν τοῦ κατὰ τὸ προηγούμενον ἄρθρον ἐλέγχου, πᾶσα ἐπιχείρησις τόπου ὑποχρεοῦται ὅπως θέτῃ εἰς διάθεσιν τῶν ἀρμοδίων ὀργάνων αὐτοῦ τὰ ἀπὸ τοῦ Κώδικος Φορολογικῶν Στοιχείων προβλεπόμενα βιβλία καὶ στοιχεῖα. Τὰ τοῦ ἐλέγχου καθορίζονται διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τοῦ ἀρμοδίου ἐπὶ τοῦ τόπου Ὑπουργοῦ.

2. Πᾶσα ἐπιχείρησις τύπου ὑποχρεοῦται μέχρι τοῦ μηνὸς Ἰουλίου ἑκάστου ἔτους, εἰς σύνταξιν τοῦ διὰ τὸ ἀμέσως προηγούμενον οἰκονομικὸν ἔτος ἰσοζυγίου ἐσόδων καὶ δαπανῶν. Τὸ ἰσοζύγιον ὑποβάλλεται εἰς τὴν Ε.Ο.Ε.Ε. ἢ εἰς τὰ δοηθητικὰ συλλογικὰ ὄργανα, ἐντὸς τοῦ μηνὸς Αὐγούστου πρὸς ἔλεγχον. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἐλέγχου δημοσιεύεται, ἅμα τῷ πέρατι αὐτοῦ, διὰ πάντων τῶν ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως τύπου, ἡμερησίως ἢ περιοδικῶς ἐκδιδομένων ἐντύπων, μετὰ τῶν παρατηρήσεων τῆς Ε.Ο.Ε.Ε. ἐπὶ τοῦ θεμιτοῦ ἢ μὴ τῶν πόρων, τῶν δαπανῶν καὶ τῶν ἐν γένει συναλλαγῶν αὐτῆς.

3. Ἡ Ε.Ο.Ε.Ε. καὶ τὰ δοηθητικὰ αὐτῆς ὄργανα, ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ ἐλέγχου δικαιοῦνται, πρὸς ἐπαλήθευσιν τῶν ἐν τῷ ἰσοζυγίῳ ἀναφερομένων ἐγγραφῶν, νὰ ζητοῦν σχετικὰ στοιχεῖα παρὰ πάσης δημοσίας ἀρχῆς, παντὸς νομικοῦ προσώπου δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ παντὸς ἰδιώτου, ὑποχρεωμένων τούτων ὅπως παρέχουν πᾶσαν πληροφορίαν.

4. Διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον ἓξ μηνῶν καὶ διὰ χρηματικῆς ποινῆς τοὐλάχιστον τριάκοντα χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν τιμωρεῖται ὁ μὴ συμμορφούμενος πρὸς τὰς ὡς ἄνω ὑποχρεώσεις. Διὰ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ἀπαγγέλλεται καὶ ἄρσις τῆς κατ' ἄρθρον 20 μειώσεως ἢ ἀτελείας τοῦ χάρτου διὰ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ ἑνὸς μηνὸς ἕως ἑνὸς ἔτους.

Ἄρθρον 32.

Ψευδῆ ἢ ἀνακριβῆ στοιχεῖα.

1. Ὁ καθ' οἱονδήποτε τρόπον παριστῶν ψευδῆ ἢ ἀνακριβῆ στοιχεῖα ὡς ἀληθῆ τοιαῦτα, εἴτε διὰ καταχωρίσεως τούτων εἰς τὰ κατὰ τὴν παράγρ. 1 τοῦ προηγουμένου ἄρθρου βιβλία εἴτε εἰς τὸ κατὰ τὴν παράγρ. 2 τοῦ ἰδίου ἄρθρου ὑποβαλλόμενον ἰσοζύγιον, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως ἄνω τῶν ἓξ μηνῶν καὶ χρηματικῆς ποινῆς τοὐλάχιστον τριάκοντα χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν.

2. Ἰδιαιτέραν ἐπιβαρυντικὴν περίστασιν ἀποτελεῖ ἡ ἀπόκρυψις πόρων προερχομένων ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἢ ἐξ ἀλλοδαποῦ διαμένοντος ἢ ἐγκατεστημένου ἐν Ἑλλάδι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ἀδικήματα τύπου.

Ἄρθρον 33.

Προσδιορισμὸς ἀδικημάτων τύπου.

1. Ἀδικήματα τύπου εἶναι τὰ ὑπὸ τοῦ παρόντος προβλεπόμενα, ὡς καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος ἢ ἄλλης τινὸς ποινικῆς διατάξεως ἐφ' ὅσον διαπράττονται διὰ τοῦ τύπου. Τιμωροῦνται δὲ καὶ ἐξ ἀμελείας τελούμενα.

2. Τὰ κατὰ τὴν προηγουμένην παράγραφον ἀδικήματα εἶναι αὐτόφωρα καὶ εἰσάγονται πάραυτα πρὸς ἐκδίκασιν εἰς τὸ ἁρμόδιον δικαστήριον ἄνευ προανακρίσεως, ἀποκλειομένης τῆς ἐφαρμογῆς τῆς παραγρ. 1 τοῦ ἄρθρου 423 Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας.

3. Τὸ ἀδίκημα τοῦ τύπου συντελεῖται ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 3 κυκλοφορίας τοῦ ἐντύπου. Θεωρεῖται δὲ τελούμενον κατ' ἐξακολούθησιν, ἐφ' ὅσον χρόνον διαρκεῖ αὕτη.

Ἄρθρον 34.

Ποινικῶς ὑπεύθυνοι.

1. Ὅπου ἐν τῷ παρόντι δὲν ὁρίζεται ἄλλως, ὡς αὐτουργοὶ τῶν ἀξιοποίνων πράξεων τῶν τελουμένων διὰ τοῦ τύπου, εὐθύνονται ὁ συντάκτης τοῦ δημοσιεύματος, ἀνεξαρτήτως δὲ ὑπαιτιότητος ὁ ἐκδότης καὶ ὁ Διευθυντὴς συντάξεως ἐφ' οἱονδήποτε προσωνυμίαν καὶ ἂν παρίστανται.

2. Ἐπὶ σχεδιασμάτων, εἰκόνων ἢ χαρτῶν συντάκτης θεωρεῖται ὁ ἐκπονήσας ταῦτα. Ἡ συνδρομὴ παρὰ τῷ προσώπῳ τοῦ συντάκτου καὶ τῆς ἰδιότητος τοῦ ἰδιοκτήτου, ἀποτελεῖ ἰδιαιτέραν ἐπιβαρυντικὴν περίστασιν.

3. Ἐν ἀναπαρξίᾳ τῶν ἐν παρ. 1 προσώπων, ὡς αὐτουργὸς τιμωρεῖται ὁ προϊστάμενος τοῦ τυπογραφείου ἢ ὁ ἰδίῳ ὀνόματι ἐκμεταλλευόμενος τὸ τυπογραφεῖον, ἐν ᾧ ἐξετυπώθη τὸ ἔντυπον, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει καὶ ὁ ἐν γνώσει τοῦ ἐπιλήψιμου τοῦ καταχωρισθέντος δημοσιεύματος ἀναλαβὼν τὴν κυκλοφορίαν τοῦ ἐντύπου.

4. Αἱ περὶ συμμετοχῆς διατάξεις τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος ἔχουν ἐφαρμογὴν καὶ εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ παρόντος προβλεπόμενα ἀδικήματα.

Ἄρθρον 35.

Ἐπιμέτρησις ποινῆς - Ἀπαγόρευσις ἀναστολῆς.

1. Ἐν τῇ ἐπιμετρήσει τῆς ποινῆς ἐπὶ ἀδικημάτων τύπου δὲν ἐφαρμόζονται τὰ ἄρθρα 83 καὶ 84 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος.

2. Ἡ διὰ τοῦ τύπου τέλεσις οἱασδήποτε ἀξιοποίνου πράξεως προβλεπομένης παρ' ἄλλων διατάξεων ἀποτελεῖ ἰδιαιτέραν ἐπιβαρυντικὴν περίστασιν ἐν τῇ ἐπιμετρήσει τῆς ποινῆς.

3. Ἐπὶ καταδίκης δι' ἀδίκημα τύπου, τὸ δικαστήριον δὲν δύναται νὰ διατάξῃ ἀναστολὴν ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς.

Ἄρθρον 36.

Ἀμετάτρεπτον τῆς στερητικῆς τῆς ἐλευθερίας ποινῆς.

Ἐν περιπτώσει καταδίκης δι' ἀδίκημα τύπου κατ' ἄρθρον 33 παρ. 1 δὲν ἐπιτρέπεται, ἐν ὑποτροπῇ, ἡ μετατροπὴ τῆς στερητικῆς τῆς ἐλευθερίας ποινῆς εἰς χρηματικὴν τοιαύτην.

Ἄρθρον 37.

Ἁρμόδια δικαστήρια.

Τὰ ἀδικήματα τύπου ἐκδικάζονται ὑπὸ τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 112 τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας τριμελῶν πλημμελειοδικείων, ἐξαιρέσει ἐκείνων καθ' ἃ ἀποτελεῖται ποινὴ καθείρξεως, ἅτινα ἐκδικάζονται ὑπὸ τῶν πενταμελῶν ἐφετείων.

Ἄρθρον 38.

Παραγραφὴ τῶν ἀδικημάτων τύπου.

1. Ἐφ' ὅσον δὲν ὁρίζεται ἄλλως ἐν τῷ παρόντι, τὸ ἀξιόποινον τῶν διὰ τοῦ τύπου τελουμένων ἀδικημάτων ἐξαλείφεται μετὰ παρέλευσιν δέκα ὀκτὼ μηνῶν ἀπὸ τῆς τελέσεως αὐτῶν. Κατὰ τὰ λοιπὰ ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 112 καὶ 113 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος.

2. Ἡ παραγραφὴ τῶν καταγνωσθεισῶν ποινῶν ἐπέρχεται κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 114, 115 καὶ 116 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Ποινικαὶ διατάξεις.

Ἄρθρον 39.

Ἡ παράβασις τῶν ὁρισμῶν τῶν ἄρθρων 8 παράγραφοι 1 καὶ 2, 11 παράγραφος 2, 12 παράγραφος 3, 13, 14 παράγραφοι 2 καὶ 3, 15, 16, 17 καὶ 27 τοῦ παρόντος τιμωροῦνται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 458 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος.

Ἄρθρον 40.

1. Τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως ἄνω τῶν ἓξ μηνῶν καὶ χρηματικῆς ποινῆς τοὐλάχιστον ἑκατὸν χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν : α) ὁ μὴ κεκτημένος κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ ἄρθρου 5 παρ. 5 τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν ἰδιοκτήτης τοῦ ἐν παραγράφῳ 1 τοῦ ἄρθρου 4 κυκλοφοροῦντος ἐντύπου ὡς καὶ ὁ τοιοῦτος, ὅστις ἄνευ τῆς κατ' ἄρθρον 5 παραγρ. 6 ἀδείας εἶναι ἰδιοκτήτης τινὸς τῶν ἐν παραγράφοις 2 ἕως 5 τοῦ ἄρθρου 4 κυκλοφορούντων ἐντύπων καὶ β) ὁ ἀποδεχόμενος τὴν ἰδιότητα τοῦ ἐκδότου τοῦ κατὰ τὸ προηγούμενον ἐδάφιον ἐντύπου καίτοι μὴ συγκεντρῶν οἱονδήποτε ἢ ἀποστερηθεὶς τινὸς τῶν ἐν ἄρθρῳ 5 παρ. 5 προσόντων ἢ προϋποθέσεων.

2. Διὰ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως διατάσσεται ἡ δήμευσις τῶν μηχανημάτων ἅτινα ἐχρησίμευσαν ἢ ἦσαν προωρισμένα διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ ἐντύπου ὡς καὶ τὰ ἐκτυπωθέντα

έντυπα. Ἐὰν δὲν προηγήθη καταδίκη ὡρισμένου προσώπου ἢ δὲν ἦτο δυνατὴ ἡ ποινικὴ δίωξις, ἡ δήμευσις διατάσσεται εἴτε ὑπὸ τοῦ δικάσαντος Δικαστηρίου εἴτε ὑπὸ τοῦ Δικαστηρίου τῶν Πλημμελειοδικῶν προτάσει τοῦ εἰσαγγελέως.

Ἄρθρον 41.

1. Ὅστις παριστᾷ ψευδῶς ἑαυτὸν ὡς ἰδιοκτήτην, συνιδιοκτήτην ἢ ἐκδότην τινὸς τῶν ἐν ἄρθρῳ 4 ἐντύπων ἐπὶ σκοπῷ ἀποκρύψεως τοῦ πραγματικοῦ ἰδιοκτήτου, συνιδιοκτήτου ἢ ἐκδότου, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον τριῶν μηνῶν καὶ διὰ χρηματικῆς ποινῆς εἴκοσι χιλιάδων μέχρι διακοσίων χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν. Διὰ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ἀπαγγέλλεται ὑποχρεωτικῶς καὶ στέρησις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἐπὶ χρονικὸν διάστημα ἑνὸς μέχρι τριῶν ἐτῶν. Αἱ αὐταὶ ποιναὶ ἐπιβάλλονται καὶ εἰς τὸν πραγματικὸν ἰδιοκτήτην, συνιδιοκτήτην ἢ ἐκδότην, συναινέσει τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἡ ἀπόκρυψις.

2. Ἂν ἰδιοκτήτης εἶναι νομικὸν πρόσωπον, ὑπεύθυνοι διὰ τὴν τοιαύτην παράβασιν εἶναι οἱ ἐκπρόσωποῦντες τοῦτο, ἐπὶ δὲ ἀνωνύμου ἑταιρείας καὶ τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

3. Ἰδιαιτέραν ἐπιβαρυντικὴν περίστασιν ἀποτελεῖ ἡ συγκάλυψις προσώπου μὴ ἔχοντος τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν ἢ ἐστερημένου τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων.

Ἄρθρον 42.

1. Ἐν παραβάσει τῶν ὁρισμῶν τῶν διατάξεων τῆς παραγράφου 3 τοῦ ἄρθρου 9 ἐπιβάλλεται εἴς τε τὸν ἐκδότην καὶ τὸν προϊστάμενον τοῦ τυπογραφείου, ἐπὶ ἐντύπων δὲ τῆς παραγράφου 1 τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου εἰς τὸν συντάκτην ἢ συγγραφέα καὶ τὸν προϊστάμενον τοῦ τυπογραφείου, χρηματικὴ ποινὴ χιλίων μέχρι δέκα χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν.

2. Αἱ κατὰ τὴν προηγουμένην παράγραφον ποιναί, ἐπιβάλλονται καὶ εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ πρακτορείου τοῦ ἀναλαμβάνοντος τὴν διανομὴν ἐντύπων, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἀναγράφονται τὰ ἐν παραγράφοις 1 καὶ 3 τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου ὁριζόμενα στοιχεῖα, ὡς καὶ εἰς τοὺς πωλητάς, διανεμητὰς ἢ τοιχοκολλητὰς αὐτῶν, προκειμένου περὶ ἐντύπων, τῶν ὁποίων ἡ διανομὴ δὲν πραγματοποιεῖται μέσῳ πρακτορείου.

3. Οἱ παραβάται τῶν διατάξεων τῶν παραγράφων 1 καὶ 2 τοῦ ἄρθρου 10 τιμωροῦνται διὰ φυλακίσεως μέχρις ἓξ μηνῶν καὶ χρηματικῆς ποινῆς πέντε χιλιάδων μέχρις ἑκατὸν χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν

Ἄρθρον 43.

1. Μὲ φυλάκισιν τοὐλάχιστον 3 μηνῶν τιμωρεῖται ὅστις καθ' οἱονδήποτε τρόπον παρεμποδίζει τὴν κυκλοφορίαν τῶν ἐντύπων ἢ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καταστρέφει ἢ ὁπωσδήποτε καθιστᾷ τὴν χρῆσιν αὐτῶν ἀνέφικτον.

2. Διὰ τῆς ποινῆς τῆς προηγουμένης παραγράφου τιμωρεῖται καὶ ὁ εἰς ὃν ἔχει ἀνατεθῆ ἡ διανομὴ ἢ πώλησις ἐντύπων, ἐφ' ὅσον καθ' οἱονδήποτε τρόπον καθυστερεῖ ταύτην.

Ἄρθρον 44.

Ἡ παράβασις τῶν ἐν ἄρθρῳ 19 ὁριζομένων συνεπάγεται διὰ τὸν διαθέτοντα ἔντυπα εἰς τὸ κοινόν, ποινὴν φυλακίσεως καὶ χρηματικὴν ποινήν.

Ἄρθρον 45.

Διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον ἑνὸς μηνὸς καὶ χρηματικῆς ποινῆς τοὐλάχιστον εἴκοσι χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν τιμωρεῖται, ὅστις συνδυάζει καθ' οἱονδήποτε τρόπον τὴν πώλησιν τινὸς τῶν ἐν ἄρθρῳ 4 ἐντύπων πρὸς οἱανδήποτε πρὸς τοὺς ἀγοραστὰς παροχήν. Ὡς τοιαύτη παροχὴ νοεῖται καὶ πᾶν δημοσίευμα, τὸ ὁποῖον ὁπωσδήποτε καὶ ἂν εἶναι σελιδοποιημένον, δύναται ἀποσπώμενον τοῦ σώματος τοῦ ἐντύπου ν' ἀποτελέσῃ αὐτοτελὲς βιβλίον.

Ἄρθρον 46.

1. Ἐκδότης ἐντύπου, ἐκτυπουμένου ἐπὶ δασμολογουμένου κατ' ἄρθρον 20 ἢ ἀτελῶς εἰσαγομένου χάρτου, παραβαίνων τὰς διατάξεις περὶ σχήματος, ἐπιφανείας, ἀριθμοῦ ἐκτυπουμένων φύλλων ἢ ἀντιτύπων, τοῦ εἴδους καὶ τοῦ χρώματος τοῦ χάρτου, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον τριῶν μηνῶν, χρηματικῆς ποινῆς τοὐλάχιστον εἴκοσι χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν καὶ στερήσεως τῆς κατ' ἄρθρον 20 μειώσεως δασμῶν ἢ ἀτελείας τοῦ χάρτου ἐπὶ δέκα ἕως τριάκοντα ἡμέρας.

2. Ἀνεξαρτήτως ἀσκήσεως ποινικῆς διώξεως ἢ καταδίκης δι' οἱανδήποτε παράβασιν ἐκ τῶν ἐν παραγράφῳ 1 ὁριζομένων, εἰσπράττονται οἱ δασμοὶ καὶ τὰ τέλη καὶ οἱ φόροι οἱ ἀναλογοῦντες εἰς ὁλόκληρον τὴν ἀναλωθεῖσαν διὰ τὴν ἔκδοσιν ποσότητα τοῦ δασμολογουμένου κατ' ἄρθρον 20 ἢ ἀτελῶς εἰσαχθέντος χάρτου. Εἰδικῶς ἐν παραβάσει τῶν περὶ σχήματος καὶ συνολικῆς ἐπιφανείας διατάξεων, εἰσπράττονται οἱ δασμοί, τὰ τέλη καὶ οἱ φόροι δι' ὁλόκληρον τὴν ἀναλωθεῖσαν ποσότητα κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα δι' ὃ διὰ τῆς κατ' ἄρθρον 22 ὑπουργικῆς ἀποφάσεως καθορίζεται τὸ ἀνώτατον ὅριον τῆς συνολικῆς ἐπιφανείας.

Ἄρθρον 47.

Ἐκδότης ἢ ἰδιοκτήτης ἢ συνιδιοκτήτης ἢ διευθυντὴς συντάξεως, διαχειριστὴς ἢ συντάκτης τῶν ἐν ἄρθρῳ 4 ἀναφερομένων ἐντύπων, ὅστις ἐπὶ σκοπῷ ὅπως περιποιήσῃ εἰς ἑαυτὸν ἢ τρίτον περιουσιακὰ ἢ ἄλλα ὠφελήματα, διαφημίζει οἰκονομικὴν ἐπιχείρησιν δι' ἀνακριβοῦς, ἢ δυναμένης νὰ βλάψῃ τὸ δημόσιον συμφέρον, εἰδησεογραφίας, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως τριῶν μηνῶν μέχρι δύο ἐτῶν καὶ χρηματικῆς ποινῆς τοὐλάχιστον εἴκοσι χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ἀπηγορευμένα δημοσιεύματα.

Ἄρθρον 48.

Προσβολὴ τοῦ Βασιλέως, τοῦ Διαδόχου, τῶν συζύγων καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν.

Ἡ διὰ γραπτῶν κειμένων, εἰκόνων ἢ οἱωνδήποτε παραστάσεων προσβολὴ τοῦ προσώπου τοῦ Βασιλέως, τοῦ Διαδόχου, τῶν συζύγων καὶ τέκνων αὐτῶν ἢ τοῦ ἀσκοῦντος τὴν Βασιλικὴν Ἐξουσίαν, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον ἓξ μηνῶν.

Ἄρθρον 49.

Στασιαστικὰ δημοσιεύματα.

1. Ἡ εἰς ἔντυπον καταχώρισις κειμένων, εἰκόνων ἢ παραστάσεων, ὧν τὸ περιεχόμενον ἀποβλέπει εἰς τὴν πρόκλησιν στασιαστικῶν ἐνεργειῶν ἢ σκοπεῖ εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῆς καθεστηκυίας συνταγματικῆς τάξεως ἢ τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος ἢ στρέφεται κατὰ τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος τοῦ Κράτους ἢ δύναται νὰ προκαλέσῃ ἡττοπάθειαν, ἢ προκαλεῖ ἢ διεγείρει εἰς διάπραξιν ἐγκλήματος ἐσχάτης προδοσίας, ἐπισύρει κατὰ παντὸς ὑπαιτίου τὴν ποινὴν τῆς καθείρξεως, ἐφ' ὅσον κατ' ἄλλην διάταξιν ἡ πρᾶξις δὲν τιμωρεῖται βαρύτερον.

2. Ἡ αὐτὴ ποινὴ ἐπιβάλλεται, ἐὰν διὰ δημοσιευμάτων εἰς τὰ κατὰ τὴν προηγουμένην παράγραφον ἔντυπα προβάλλωνται ἢ διαδίδωνται, πρὸς πολιτικὴν ἐκμετάλλευσιν, ἀπόψεις ὀργανώσεων ἢ κομμάτων τεθέντων ἐκτὸς νόμου.

Ἄρθρον 50.

Δημοσιεύσεις στρατιωτικῶν πληροφοριῶν καὶ κρατικῶν ἀπορρήτων.

1. Διὰ φυλακίσεως ἄνω τῶν ἓξ μηνῶν καὶ χρηματικῆς ποινῆς τοὐλάχιστον ἑκατὸν χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν, ἐκτὸς ἐὰν κατ' ἄλλην διάταξιν προβλέπεται βαρυτέρα ποινή, τιμωρεῖται ὅστις ἄνευ προηγουμένης ἐγγράφου ἀνακοινώσεως ἢ ἀδείας τῆς ἁρμοδίας στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας δημοσιεύει:

α) Σχέδια ἐπιστρατεύσεως ἢ κινητοποιήσεως, πληροφορίας περὶ τῆς ὀργανώσεως, τῆς συνθέσεως, τοῦ ἐξοπλισμοῦ ἢ τῆς διατάξεως τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς χώρας ὡς καὶ περὶ τῶν ὑφισταμένων ὀχυρώσεων.

ε) Ἀνακοινώσεις, εἰδήσεις, περιγραφάς, φωτογραφίας, χάρτας ἢ σχεδιάσματα σχετιζόμενα πρὸς ἐκτέλεσιν ἀσκήσεων, ὀχυρώσεων ἢ ἐγκαταστάσεων προοριζομένων διὰ τὴν ἄμυναν τῆς χώρας ἢ ἀναφερόμενα εἰς προπαρασκευαστικὰ μέτρα ἐπιστρατεύσεως, κινητοποιήσεως ἢ ὀχυρώσεως τῆς χώρας ἢ εἰς κινήσεις μονάδων τῶν ἐνόπλων δυνάμεων ἢ εἰς ἀπόκτησιν πολεμικῶν μέσων.

γ) Ἐν καιρῷ πολέμου ἢ ἐπιστρατεύσεως ἔγγραφα ἢ εἰδήσεις ἀφορώσας εἰς τὰς ἐνόπλους δυνάμεις τῆς Χώρας ἢ τῶν συμμάχων της, ὡς καὶ εἰς μετακινήσεις στρατιωτικῶν, ἔστω καὶ ἐὰν δὲν ἔχῃ ἀνασταλῇ ἢ ἰσχὺς τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ Συντάγματος.

δ) Ὑπὸ τύπον εἰδήσεων ἢ ἄλλων δημοσιευμάτων ὀνόματα προσώπων ἐν ζωῇ εὑρισκομένων καὶ ἀναμιχθέντων εἰς μυστικὰς ὀργανώσεις ἢ ἑλληνικὰς καὶ συμμαχικὰς ὑπηρεσίας πληροφοριῶν, ὡς καὶ περιγραφὰς τῶν τρόπων, ὅρων καὶ συνθηκῶν, ὑφ' ἃς δροῦν ἢ ἔδρασαν αἱ ἀνωτέρω ὀργανώσεις καὶ ὑπηρεσίαι καὶ

ε) Εἰδήσεις, κρίσεις, φωτογραφίας ἢ ἄλλας ἀπεικονίσεις περὶ τῶν μέσων τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, παριστώσας ταῦτα ὡς ἀτελῆ ἢ ἐπικίνδυνα ἐπὶ σκοπῷ κλονισμοῦ τῆς ἐπὶ τὴν ἱκανότητα αὐτῶν ἐμπιστοσύνης τοῦ κοινοῦ.

2. Διὰ τῶν κατὰ τὴν παράγραφον 1 ποινῶν καὶ ὑπὸ τὰς ἐν αὐτῇ ἐπιφυλάξεις, τιμωρεῖται ὅστις δημοσιεύει ἔγγραφα, σχέδια, εἰδήσεις ἢ πληροφορίας, ἡ τήρησις τοῦ ἀπορρήτου τῶν ὁποίων, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν ἐπιβάλλεται ἐκ λόγων δημοσίου συμφέροντος.

Ἄρθρον 51.

Πληροφορίαι ἀποδιδόμεναι εἰς στρατιωτικούς.

1. Ὁ ἐκδότης καὶ ὁ διευθυντὴς συντάξεως οἱουδήποτε ἐκ τῶν ἐν ἄρθρῳ 4 ἐντύπων, ἐν ᾧ ἐδημοσιεύθη ἄρθρον, ἀνακοίνωσις ἢ γνῶμαι ἀποδιδόμεναι εἰς στρατιωτικὸν ἐν ἐνεργείᾳ, ὀφείλει, καλούμενος ὑπὸ τῆς Εἰσαγγελικῆς Ἀρχῆς, νὰ κατονομάσῃ τοῦτον ἐντὸς 24 ὡρῶν. Ἂν τὸ δημοσίευμα προέρχεται ἐκ στρατιωτικοῦ ἐν ἀποστρατείᾳ, δέον νὰ δηλοῦται σαφῶς τοῦτο ἐν τῷ δημοσιεύματι.

2. Ἐκδόται καὶ διευθυνταὶ συντάξεως παραβαίνοντες τὰς ἐν παραγράφῳ 1 ὑποχρεώσεις, ὡς καὶ οἱ ψευδῶς ἀποδίδοντες τὸ ἄρθρον, τὰς ἀνακοινώσεις ἢ τὰς γνώμας εἰς στρατιωτικὸν ἐν ἐνεργείᾳ ἢ ἐν ἀποστρατείᾳ, τιμωροῦνται διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον τριῶν μηνῶν καὶ χρηματικῆς ποινῆς, ἐκτὸς ἐὰν κατ' ἄλλην διάταξιν προβλέπεται βαρυτέρα ποινή.

Ἄρθρον 52.

Δημοσιεύματα ἀναζωπυροῦντα πολιτικὰ πάθη.

Διὰ φυλακίσεως ἑνὸς τοὐλάχιστον μηνὸς καὶ χρηματικῆς ποινῆς τοὐλάχιστον δέκα χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν, τιμωρεῖται, ὅστις δημοσιεύει εἰς οἱονδήποτε ἔντυπον κείμενα, εἰκόνας ἢ παραστάσεις δυναμένας νὰ προκαλέσουν ἀναζωπύρησιν τῶν πολιτικῶν παθῶν.

Ἄρθρον 53.

Δημοσιεύσεις πρακτικῶν Βουλῆς.

1. Ἡ δημοσίευσις εἴς τι τῶν κατ' ἄρθρον 4 ἐντύπων ἐν λεπτομερείᾳ ἢ ἐν περιλήψει, ἐκθέσεων περὶ τῶν λεχθέντων ἢ γενομένων ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει τῆς ὁλομελείας ἢ τμήματος τῆς Βουλῆς, ὡς καὶ τῶν δημοτικῶν ἢ κοινοτικῶν συμβουλίων, εἶναι ἐλευθέρα καὶ δὲν παρέχει ἀφορμὴν εἰς ποινικὴν δίωξιν, ἐκτὸς ἐὰν συντρέχουν τὰ στοιχεῖα τῆς ἐν ἄρθρῳ 363 Π. Κ. πράξεως ἢ ὡς ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐκδηλώσεως ἢ ἐκ τῶν περιστάσεων ὑφ' ἃς αὕτη ἔλαβε χώραν προκύπτει σκοπὸς ἐξυβρίσεως.

2. Παραποίησις, διαστροφὴ ἢ ἀνακριβὴς καταχώρισις τῶν λεχθέντων ἢ γενομένων εἰς τὰς συνεδριάσεις τῶν ὡς ἄνω Σωμάτων, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον ἑνὸς μηνὸς καὶ διὰ χρηματικῆς ποινῆς τοὐλάχιστον πέντε χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν.

3. Παραποίησιν ἢ διαστροφὴν κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς προηγουμένης παραγράφου συνιστᾷ καὶ ἡ δημοσίευσις κατὰ τρόπον εἴτε προθύστερον εἴτε ἀναλυτικῶς ἢ ἐν περιλήψει τῶν ἐπὶ συγκεκριμένου θέματος πρακτικῶν, οὕτως ὥστε νὰ δημιουργοῦνται εἰς τὸν ἀναγνώστην ψευδεῖς ἢ ἐσφαλμέναι ἐντυπώσεις περὶ τῶν πράγματι λεχθέντων ἢ γενομένων.

4. Ἡ δημοσίευσις τῶν λεχθέντων ἢ γενομένων ἐν συνεδριάσει τῆς Βουλῆς διεξαχθείσῃ κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, τιμωρεῖται κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῆς παραγράφου 2.

5. Ὁ δημοσιεύων ἢ ὁπωσδήποτε διαδίδων τὸ περιεχόμενον κατατιθεμένων εἰς τὴν Βουλὴν ἀναφορῶν, ἐρωτήσεων ἢ ἐπερωτήσεων πρὸ τῆς ἐνώπιον αὐτῆς συζητήσεως ἢ παροχῆς ἐγγράφου ἀπαντήσεως, εὐθύνεται δι' ἃς παραβάσεις καὶ ὁ κοπαθέτων βουλευτής, ἐφ' ὅσον αὗται συνιστοῦν τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τῶν ἀδικημάτων τῶν ἄρθρων 181, 361, 362 καὶ 363 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος.

6. Ἐὰν αἱ κατὰ τὰς προηγουμένας παραγράφους δημοσιεύσεις ἀπέβλεπον καὶ εἰς τὴν μείωσιν τῆς ἀξίας τῶν κοινοβουλευτικῶν θεσμῶν καὶ τὸν κλονισμὸν τῆς πρὸς αὐτοὺς ἐμπιστοσύνης τῶν πολιτῶν, τοῦτο συνιστᾷ ἰδιαιτέραν ἐπιβαρυντικὴν περίστασιν.

Ἄρθρον 54.

Ἄσεμνα δημοσιεύματα.

1. Ἄσεμνα δημοσιεύματα εἶναι τὰ χειρόγραφα, ἔντυπα, εἰκόνες ἢ ἄλλα ἀντικείμενα, ἐφ' ὅσον κατὰ τὸ κοινὸν αἴσθημα προσβάλλουν καταφανῶς τὴν δημοσίαν αἰδώ. Δὲν θεωρεῖται ἄσεμνον τὸ ἔργον τέχνης ἢ ἐπιστήμης.

2. Πρὸς χαρακτηρισμὸν ἔργου τινὸς ὡς ἔργου τέχνης ἢ ἐπιστήμης, δύναται ὁ Εἰσαγγελεὺς νὰ προκαλέσῃ συμβουλευτικὴν γνωμοδότησιν πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς, ἣν διορίζει οὗτος ἐκ παιδαγωγῶν, καθηγητῶν τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν καὶ μελῶν συλλόγων πρὸς προστασίαι τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἤ, ὅπου δὲν ὑπάρχουν τοιαῦτα πρόσωπα, τριμελοῦς ἐπιτροπῆς ἐκ παιδαγωγῶν καὶ λογίων.

Ἄρθρον 55.

Κυρώσεις δι' ἄσεμνα δημοσιεύματα.

1. Ἡ δημοσίευσις εἰς οἱονδήποτε ἔντυπον κειμένων, εἰκόνων, σχεδίων ἢ ἐμβλημάτων θεωρουμένων κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ προηγουμένου ἄρθρου ὡς ἀσέμνων, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως δύο μηνῶν μέχρι δύο ἐτῶν καὶ διὰ χρηματικῆς ποινῆς εἴκοσι χιλιάδων μέχρι διακοσίων χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν.

2. Ὅστις, ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως τῆς προηγουμένης παραγράφου, πρὸς τὸν σκοπὸν ἐμπορίας, διανομῆς ἢ δημοσίᾳ ἐκθέσεως, κατασκευάζει, κατέχει, μεταφέρει, εἰσάγει εἰς τὸ Κράτος, ἐξάγει ἢ καθ' οἱονδήποτε τρόπον θέτει εἰς κυκλοφορίαν ἔγγραφα, ἔντυπα, σχέδια, εἰκόνας, ζωγραφίας, ἐμβλήματα, φωτογραφίας, κινηματογραφικὰς ταινίας ἢ ἄλλα ἀντικείμενα ἄσεμνα οἱουδήποτε εἴδους ἢ μεταχειρίζεται, οἱονδήποτε μέσον δημοσιότητος πρὸς διευκόλυνσιν τῆς κυκλοφορίας ἢ τοῦ ἐμπορίου τούτων, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον ἑνὸς μηνὸς καὶ χρηματικῆς ποινῆς δέκα χιλιάδων μέχρις ἑκατὸν χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν.

3. Διὰ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, ἐπὶ τῶν περιπτώσεων τῶν προηγουμένων παραγράφων, ἀπαγγέλλεται καὶ ἡ δήμευσις τῶν ἀναφερομένων ἐν ἄρθρῳ 1 τῆς διὰ τοῦ Ν. 4311)1929 κυρωθείσης συμβάσεως τῆς Γενεύης ἀντικειμένων, ὡς καὶ τῶν τυπογραφικῶν καὶ φωτογραφικῶν πλακῶν. Ἡ καταστροφὴ αὐτῶν ἐνεργεῖται ἐπιμελείᾳ τῆς ἀστυνομικῆς ἀρχῆς, δαπάνῃ τοῦ καταδικασθέντος, ἥτις προσδιορίζεται κατ' ἀποκοπὴν διὰ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως καὶ εἰσπράττεται συγχρόνως μετὰ τῶν ἐξόδων καὶ τελῶν διὰ γραμματίου παρακαταθήκης. Ἐὰν τὸ ἐπιλήψιμον ἀντικείμενον ἀποτελῇ μέρος δημοσιεύματος περιέχοντος καὶ μὴ ἐπιλήψιμα μέρη, δύναται τὸ δικαστήριον, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατὸς ὁ περιορισμός, νὰ περιορίσῃ τὴν δήμευσιν καὶ καταστροφὴν εἰς μόνον τὸ ἐπιλήψιμον μέρος. Ἡ δήμευσις καὶ καταστροφὴ δύναται νὰ διαταχθῇ, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου καὶ ἐν περιπτώσει

ἀθωώσεως τοῦ κατηγορουμένου, ὅτε ἡ δαπάνη τῆς καταστροφῆς βαρύνει τὸ δημόσιον.

Ἄρθρον 56.

Δημοσιεύματα περὶ ἀνηλίκων.

1. Ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις εἰς ἔντυπα περὶ ὧν τὸ ἄρθρον 4, πληροφοριῶν μετ' εἰκόνων ἢ μή, περὶ τῆς ἀντικοινωνικῆς δράσεως ἀνηλίκων κάτω τῶν 18 ἐτῶν ὡς καὶ περὶ τῆς ταυτότητος αὐτῶν. Ἡ ἀπαγόρευσις δύναται νὰ ἀρθῇ κατόπιν ἀδείας τοῦ Εἰσαγγελέως.

2. Ἡ παράβασις τῶν διατάξεων τῆς παραγράφου 1 τιμωρεῖται διὰ χρηματικῆς ποινῆς τοὐλάχιστον πέντε χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν.

Ἄρθρον 57.

Ἀνακριβῆ δημοσιεύματα.

Ὁ ἐκδότης, ὁ διευθυντὴς συντάξεως τῶν ἐν ἄρθρ. 4 ἐντύπων, ὡς καὶ ὁ συντάκτης δημοσιεύματος εὐθύνονται διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῶν δημοσιευομένων πληροφοριῶν ἢ εἰδήσεων. Ἕκαστος τούτων ὀφείλει νὰ ἐλέγχῃ μετ' ἐπιμελείας τὰς παρεχομένας αὐτῷ πληροφορίας ἢ εἰδήσεις ὡς καὶ τὴν ἀξιοπιστίαν τῆς πηγῆς αὐτῶν. Ἐὰν ἡ δημοσίευσις ἀνακριβοῦς πληροφορίας ἢ εἰδήσεις εἶναι φύσεως τοιαύτης, ὥστε νὰ δύναται νὰ διαταραχθῇ ἡ δημοσία τάξις ἢ νὰ μειωθῇ ἡ προσωπικότης ὡρισμένου προσώπου, ἐφ' ὅσον δὲν στοιχειοθετεῖ ἑτέραν ἀξιόποινον πρᾶξιν συνεπαγομένην βαρυτέραν ποινήν, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον τριῶν μηνῶν καὶ χρηματικῆς ποινῆς τοὐλάχιστον εἴκοσι χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν.

Ἄρθρον 58.

Δημοσίευσις πλαστῶν ἢ ἠλλοιωμένων κειμένων.

1. Ἀπαγορεύεται ἡ διὰ τοῦ τύπου δημοσίευσις πλαστῶν κειμένων ἢ ἐγγράφων ἀποδιδομένων εἰς πρόσωπον διάφορον τοῦ πραγματικοῦ συντάκτου ἢ γνησίων μέν, ἀλλ' ἠλλοιωμένων ἢ συντεμημένων κατὰ τὸ περιεχόμενόν των, ὥστε νὰ μεταβάλλεται ἡ ἔννοια αὐτῶν.

2. Οἱ ἐν γνώσει παραβαίνοντες τὰς κατὰ τὴν προηγουμένην παράγραφον ἀπαγορεύσεις τιμωροῦνται διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον τριῶν μηνῶν καὶ χρηματικῆς ποινῆς τοὐλάχιστον εἴκοσι χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν.

Ἄρθρον 59.

Δημοσιεύματα περιγράφοντα ἐγκληματικὰς πράξεις.

Ὅστις ὡς συγγραφεύς, συντάκτης, διευθυντὴς συντάξεως ἢ ἐκδότης δημοσιεύει εἰς οἱονδήποτε ἔντυπον δημοσιεύματα εἰκονογραφημένα ἢ μή, δι' ὧν περιγράφεται ὁ βίος ἢ αἱ πράξεις ἐγκληματιῶν, πραγματικῶν ἢ φαντασικῶν, κατὰ τρόπον δυνάμενον νὰ ἐπηρεάσῃ ὁπωσδήποτε ἐπιβλαβῶς τὰς ἠθικὰς ἀντιλήψεις τοῦ κοινοῦ, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον τριῶν μηνῶν καὶ χρηματικῆς ποινῆς τοὐλάχιστον δέκα χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν.

Ἄρθρον 60.

Ἀπειλή.

1. Ὅστις ἐπάγει ὡς ἀπειλὴν τὴν διὰ τοῦ τύπου δημοσίευσιν εἰδήσεων ἢ ἄλλων περιεστατικῶν δυναμένων νὰ βλάψουν τὴν τιμήν, τὴν ὑπόληψιν ἢ τὴν περιουσίαν ἑτέρου, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον τριῶν μηνῶν καὶ χρηματικῆς ποινῆς δέκα χιλιάδων μέχρις ἑκατὸν χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν, ἐφ' ὅσον κατ' ἄλλην ποινικὴν διάταξιν δὲν ἀπειλεῖται βαρυτέρα ποινή.

2. Ἐπὶ πάσης καταδίκης κατὰ τὴν παράγραφον 1 τοῦ παρόντος ἄρθρου, ἐφαρμόζεται τὸ ἄρθρον 61 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ ἐπιβληθεῖσα ποινή.

Ἄρθρον 61.

Προσβολαὶ τῆς τιμῆς.

1. Τὸ κατὰ τὸ ἄρθρον 361 παράγραφος 1 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος ἔγκλημα τῆς ἐξυβρίσεως, ἐφ' ὅσον ἐτελέσθη διὰ τοῦ τύπου, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον τριῶν μηνῶν καὶ χρηματικῆς ποινῆς τοὐλάχιστον εἴκοσι χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν.

2. Τὸ κατὰ τὸ ἄρθρον 362 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος ἔγκλημα τῆς δυσφημήσεως, ἐφ' ὅσον ἐτελέσθη διὰ τοῦ τύπου, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον ἓξ μηνῶν καὶ χρηματικῆς ποινῆς τοὐλάχιστον πεντήκοντα χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν.

3. Τὸ κατὰ τὸ ἄρθρον 363 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος ἔγκλημα τῆς συκοφαντικῆς δυσφημήσεως, ἐφ' ὅσον ἐτελέσθη διὰ τοῦ τύπου τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον ἑνὸς ἔτους καὶ χρηματικῆς ποινῆς τοὐλάχιστον διακοσίων χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν.

4. Ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας τοῦ κατ' ἄρθρον 362 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος γεγονότος, δὲν ἐπιτρέπεται ὅταν τοῦτο ἀφορᾷ ὁπωσδήποτε τὸν ἰδιωτικὸν ἢ οἰκογενειακὸν βίον.

Ἄρθρον 62.

Δημοσιεύσεις ἐπὶ αὐτοκτονιῶν.

Διὰ φυλακίσεως μέχρις ἓξ μηνῶν ἢ διὰ χρηματικῆς ποινῆς ἢ δι' ἀμφοτέρων τῶν ποινῶν τούτων, τιμωρεῖται ὅστις δημοσιεύει λεπτομερείας περὶ τῶν αἰτίων καὶ τοῦ τρόπου τελέσεως αὐτοκτονίας ἢ ἀποπείρας αὐτῆς.

Ἄρθρον 63.

Δημοσιεύσεις ἐπὶ ποινικῶν ὑποθέσεων.

1. Ἐκκρεμούσης ποινικῆς ὑποθέσεως καὶ μέχρις ἐκδόσεως ἀμετακλήτου ἀποφάσεως ἐπ' αὐτῆς, ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις κρίσεων ἢ χαρακτηρισμῶν ἀναφερομένων εἴτε εἰς τοὺς διαδίκους εἴτε εἰς τὴν πρᾶξιν δι' ἣν ἀπηγγέλθη ἡ κατηγορία, ἰδίᾳ δὲ πᾶσα κρίσις ὡς πρὸς τὴν ἐνοχὴν ἢ μὴ τῶν κατηγορουμένων. Εἰδικῶς προκειμένου περὶ δικῶν ἐπὶ ἐξυβρίσει, ἁπλῇ ἢ συκοφαντικῇ δυσφημήσει, ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις ἐν λεπτομερείᾳ ἢ ἐν περιλήψει, ἐκθέσεως περὶ τῆς ἐπ' ἀκροατηρίου συζητήσεως ἢ τῶν πρακτικῶν τῆς δίκης.

2. Ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις κατηγορητηρίου, βουλεύματος ἢ παντὸς ἐγγράφου ἀφορῶντος εἰς τὴν ἐπὶ πλημμελήματι ἢ κακουργήματι διαδικασίαν, πρὶν ταῦτα ἀναγνωσθοῦν ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει τοῦ ἁρμοδίου δικαστηρίου. Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης δὲν θίγεται ἡ παράγραφος 4 τοῦ ἄρθρου 11 τοῦ Ψηφίσματος τῆς 16 Δεκεμβρίου 1924 περὶ ἀνακρίσεως καὶ ἐκδικάσεως ἀδικημάτων τινῶν ὑπὸ τῶν Ἐφετῶν.

3. Ὁ ἀνακριτὴς καὶ ὁ Εἰσαγγελεὺς δύνανται ὅπως παρέχουν πρὸς δημοσίευσιν πᾶν ἔγγραφον ἐκ τῶν ἀνωτέρω δι' ἀνακοινώσεώς των, δέον ὅμως ἡ τοιαύτη ἀνακοίνωσις νὰ παρέχεται πρὸς ὅλας τὰς ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς ἕδρας αὐτοῦ ἐκδιδομένας ἡμερησίας ἐφημερίδας.

4. Οἱ παραβάται τῶν ὁρισμῶν τῶν παραγράφων 1 καὶ 2 τιμωροῦνται διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον τριῶν μηνῶν καὶ διὰ χρηματικῆς ποινῆς.

Ἄρθρον 64.

Δημοσιεύσεις ἰατροδικαστικῶν ἐκθέσεων.

Ἡ δημοσίευσις ἰατροδικαστικῶν ἐκθέσεων, ὧν τὸ περιεχόμενον προσβάλλει τὰ χρηστὰ ἤθη, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον ἑνὸς μηνός.

Ἄρθρον 65.

Δημοσιεύσεις περὶ ἀνακρίσεων.

1. Ἀρξαμένης ποινικῆς διώξεως, ὁ ἁρμόδιος Εἰσαγγελεὺς ἢ ὁ παρὰ στρατιωτικῷ δικαστηρίῳ Βασιλικὸς Ἐπίτροπος, μετὰ σύμφωνον γνώμην τοῦ ἀνακριτοῦ τῆς ὑποθέσεως ἢ τοῦ εἰσηγητοῦ τοῦ Στρατοδικείου, δύναται νὰ διατάξῃ τὴν ἀπαγόρευσιν οἱασδήποτε δημοσιεύσεως σχετικῆς πρὸς τὰς ἐνεργουμένας ἀνακριτικὰς πράξεις ἢ ἄλλην πρᾶξιν τῆς ποινικῆς διαδικασίας, ὡς καὶ τῶν φωτογραφιῶν τῶν δραστῶν καὶ τῶν θυμάτων. Ἐὰν ἤρξατο προκαταρκτικὴ ἐξέτασις καὶ μέχρι πέρατος αὐτῆς, ἡ ἁρμοδιότης πρὸς ἀπαγόρευσιν οἱασδήποτε δημοσιεύσεως ἀνήκει εἰς τὸν Εἰσαγγελέα ἢ τὸν Βασιλικὸν

Ἐπίτροπον, ἐνεργοῦντα ἄνευ γνωματεύσεως ἄλλου τινὸς ὀργάνου.

2. Ἡ ἀπαγόρευσις ἰσχύει ἀφ' ἧς δημοσιευθῇ ἡ σχετικὴ διαταγὴ τοῦ Εἰσαγγελέως ἢ τοῦ Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου εἰς τὰς παρ' αὐτοῦ ἐπιλεγομένας πρὸς δημοσίευσιν αὐτῆς ἐφημερίδας, εἶναι δὲ γενικὴ δι' ὅλα τὰ κατὰ τὸ ἄρθρον 4 ἔντυπα. Οἱ ἐκδόται τῶν ἐφημερίδων, εἰς ἃς ἀποστέλλεται πρὸς δημοσίευσιν ἡ ἀπαγορευτικὴ διαταγή, ὑποχρεοῦνται ἄνευ ἀμοιβῆς εἰς δημοσίευσιν ταύτης, εἰς τὸ πρῶτον, ἅμα τῇ παραλαβῇ, φύλλον ἢ τὸ ἀμέσως ἑπόμενον. Οἱ παραβάται τῆς ὡς ἄνω ὑποχρεώσεως τιμωροῦνται διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον ἑνὸς μηνός.

Ἄρθρον 66.

Δημοσιεύσεις τῶν ἀπορρήτων τῶν διασκέψεων δικαστηρίων ἢ ἐπιτροπῶν.

1. Ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις τῶν διαμειφθέντων, ἀνεξαρτήτως τῆς τηρήσεως ἢ μὴ πρακτικῶν, ἐν διασκέψει οἱουδήποτε δικαστηρίου ἢ δικαστικοῦ τινος συμβουλίου, ὡς καὶ τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστικοῦ Συμβουλίου καὶ τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Διοικητικῆς Δικαιοσύνης.

2. Ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις οἱασδήποτε πληροφορίας σχετικῆς πρὸς τὰς συζητήσεις τῶν παρὰ τῇ Βουλῇ συνιστωμένων, κατὰ τὸ ἄρθρον 77 παράγραφος 2 τοῦ Συντάγματος, ἐξεταστικῶν ἐπιτροπῶν.

3. Οἱ παραβάται τῶν ὁρισμῶν τῶν παραγράφων 1 καὶ 2 τιμωροῦνται διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον τριῶν μηνῶν καὶ διὰ χρηματικῆς ποινῆς.

Ἄρθρον 67.

Δημοσιεύσεις ἐπὶ πολιτικῶν ὑποθέσεων.

1. Ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσις πληροφοριῶν ἢ εἰδήσεων ἐπὶ δικῶν οἰκογενειακοῦ δικαίου. Ἐπὶ πάσης ἄλλης ἀστικῆς ἢ ἐμπορικῆς ὑποθέσεως τὸ δικαστήριον δικαιοῦται, διὰ παρεμπιπτούσης ἀποφάσεώς του, νὰ ἀπαγορεύσῃ τὴν δημοσίευσιν τῶν πρακτικῶν τῆς δίκης καὶ τῶν προτάσεων τῶν διαδίκων.

2. Οἱ παραβάται τῶν διατάξεων τῆς προηγουμένης παραγράφου τιμωροῦνται διὰ φυλακίσεως μέχρις ἓξ μηνῶν ἢ διὰ χρηματικῆς ποινῆς ἢ δι' ἀμφοτέρων τῶν ποινῶν τούτων.

3. Προκειμένου περὶ νομικῶν περιοδικῶν, ἐπιτρέπεται ἡ δημοσίευσις καὶ τοῦ σκεπτικοῦ τῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου ὡς καὶ συνοπτικοῦ ἱστορικοῦ τῆς ὑποθέσεως, ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς μὴ μνημονεύσεως τῶν ὀνομάτων τῶν διαδίκων.

Ἄρθρον 68.

Δημοσίευσις ἀποφάσεων δικαστηρίων.

1. Ἐπιφυλασσομένων τῶν διατάξεων τοῦ προηγουμένου ἄρθρου, αἱ ἀποφάσεις πάντων τῶν δικαστηρίων δύνανται νὰ δημοσιεύωνται.

2. Ἡ ἐπὶ σκοπῷ προσβολῆς τῆς τιμῆς ἢ ὑπολήψεως τινὸς δημοσίευσις παλαιᾶς δικαστικῆς ἀποφάσεως, ὡς καὶ ἡ κατ' ἐπανάληψιν δημοσίευσις προσφάτου τοιαύτης, χωρὶς οὕτω νὰ ἐξυπηρετῆται τὸ δημόσιον συμφέρον, τιμωρεῖται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 61 τοῦ παρόντος.

Ἄρθρον 69.

Δημοσιεύσεις μετὰ τὴν ἄσκησιν ποινικῆς διώξεως.

1. Ἐπὶ ποινικῆς διώξεως ὑπευθύνου τινὸς τῶν κατ' ἄρθρον 4 ἐντύπων διὰ ἀξιόποινον δημοσίευμα ἀφορῶν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον ἢ ὑπαγόμενον εἰς τὰς περὶ ἀσέμνων δημοσιευμάτων διατάξεις, ὁ ἀμέσως Εἰσαγγελεύς, μετὰ τὴν εἰς αὐτὸν ἐγχείρισιν τῆς ἐγκλήσεως ἢ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἔναρξιν τῆς ποινικῆς διώξεως, ὅταν κατὰ χωρῆ αὐτεπαγγέλτως, ὀφείλει νὰ ἀνακοινώσῃ πάραυτα τὴν ἀρξαμένην δίωξιν πρὸς τε τὸν ἐκδότην καὶ τὸν διευθυντὴν συντάξεως τοῦ ἐντύπου.

2. Ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν προηγουμένην παράγραφον ἐπιδόσεως τῆς ἀνακοινώσεως καὶ μέχρι τῆς ἀμετακλήτου ἐκδικάσεως τῆς κατηγορίας, ἀπαγορεύεται ἀπολύτως, πλὴν τῆς ἁπλῆς ἐφ' ἅπαξ ἀναγραφῆς τῆς περὶ διώξεως εἰδήσεως, ἡ δημοσίευσις ἐν τῷ ἐντύπῳ, ἐν τῷ ὁποίῳ κατεχωρίσθη τὸ προκαλέσαν τὴν δίωξιν δημοσίευμα, οἱασδήποτε εἰδήσεως, κρίσεως ἢ σχολίου, ὁπωσδήποτε σχετιζομένου μὲ τὴν ὑπόθεσιν δι' ἣν ἡ ποινικὴ δίωξις.

3. Οἱ παραβαίνοντες τὴν κατὰ τὴν παράγραφον 2 ἀπαγόρευσιν, τιμωροῦνται διὰ φυλακίσεως τοὐλάχιστον τριῶν μηνῶν καὶ διὰ χρηματικῆς ποινῆς τοὐλάχιστον πέντε χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν. Ἐπὶ ταῖς αὐταῖς ποιναῖς ἀπαγορεύεται καὶ εἰς τὸν ἐγκαλέσαντα πᾶσα σχετικὴ δημοσίευσις ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν παράγραφον 1 ἀνακοινώσεως, ἐπιδιδομένης καὶ εἰς αὐτόν.

Ἄρθρον 70.

Ἀνακριβεῖς ἢ ἀπατηλοὶ τίτλοι.

Ἡ εἰς τὰ κατ' ἄρθρον 4 ἔντυπα χρησιμοποίησις τίτλων, εἰκόνων ἢ παραστάσεων μὴ ἀποδιδουσῶν τὸ ἀκριβὲς περιεχόμενον τῶν δημοσιευμάτων ἢ δυναμένων νὰ δημιουργήσουν ἐντύπωσιν εἰς τὸ κοινόν, διάφορον ἐκείνης, ἥτις συνάγεται ἐκ τοῦ καθόλου περιεχομένου τοῦ δημοσιεύματος, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως ἄνω τῶν ἓξ μηνῶν καὶ χρηματικῆς ποινῆς 100.000 μεταλλικῶν δραχμῶν.

Ἄρθρον 71.

Δημοσιεύματα κατὰ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας.

Ὅστις δημοσιεύει διὰ τοῦ τύπου εἰδήσεις, πληροφορίας ἢ φήμας δυναμένας νὰ κλονίσουν τὴν δημοσίαν πίστιν, τὴν πρὸς τὸ ἐθνικὸν νόμισμα ἐμπιστοσύνην τοῦ κοινοῦ ἢ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως ἄνω τῶν ἓξ μηνῶν καὶ χρηματικῆς ποινῆς τοὐλάχιστον ἑκατὸν χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν.

Ἄρθρον 72.

Προβολαὶ καὶ ταιχοκολλήσεις.

Αἱ περὶ ἀπηγορευμένων δημοσιευμάτων διατάξεις τοῦ παρόντος κεφαλαίου ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ φωτεινῶν ἐφημερίδων, κινηματογραφικῶν ἢ τηλεοπτικῶν προβολῶν, ὡς καὶ ἐπὶ ἀναγραφῆς κειμένων ἢ παραστάσεων ἐπὶ τοίχου ἢ ἄλλης σταθερᾶς βάσεως.

Ἄρθρον 73.

Ἄρσις ἀτελείας χάρτου καὶ μειώσεως δασμῶν.

Ἐν περιπτώσει καταδίκης ἐπὶ κακουργήματι τῶν ἄρθρων 134 καὶ 135 παράγραφοι 1 καὶ 2 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος ἢ πλημμελήματί τινι τῶν ἄρθρων 135 παράγραφος 3, 141, 153 παράγραφοι 1 καὶ 2, 154, 155, 157 παράγραφος 3, 168 παράγραφος 2, 181, 191 παράγραφος 1, 362, 363 καὶ 369 παράγραφος 2 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, ὡς καὶ ἐπὶ ἀδικημάτων τῶν ἄρθρων 14, 49, 50, 52, 53, 55, 58, 60, 61, 70 καὶ 71 τοῦ παρόντος, τὸ δικαστήριον ἀπαγγέλλει ὑποχρεωτικῶς καὶ τὴν ἄρσιν τῆς κατ' ἄρθρον 20 μειώσεως δασμῶν ἢ ἀτελείας τοῦ χάρτου διὰ χρονικὸν διάστημα ἑνὸς μηνὸς μέχρις ἑνὸς ἔτους, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ κακουργήματος, δέκα πέντε δὲ ἡμερῶν μέχρις ἓξ μηνῶν, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ πλημμελήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἔντυπα διὰ τὴν νεότητα.

Ἄρθρον 74.

Ἀπηγορευμένον περιεχόμενον.

Ἔντυπα πάσης φύσεως, περιοδικῶς ἢ μὴ ἐκδιδόμενα καὶ προοριζόμενα, ὡς ἐκ τῆς ἐμφανίσεως ἢ τοῦ περιεχομένου των, κυρίως διὰ παῖδας ἢ ἐφήβους μὴ συμπληρώσαντας τὸ 18ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῶν, ἀπαγορεύεται νὰ περιέχουν κείμενα, εἰκόνας καὶ καταχωρήσεις ἐν γένει, αἱ ὁποῖαι περιγράφουν ἢ παρουσιάζουν κατὰ τρόπον ὁπωσδήποτε εὐνοϊκὸν τὴν λῃστείαν, τὸ ψεῦδος, τὴν κλοπήν, τὴν ὀκνηρίαν, τὴν ἀνανδρίαν, τὸ μῖσος, τὴν ἀκολασίαν καὶ πᾶσαν πρᾶξιν ἀποδοκιμαζομένην ὑπὸ τοῦ νόμου ἢ τῆς ἠθικῆς ὡς καὶ τοιαῦτα κείμενα, εἰκόνας καὶ καταχωρήσεις ἐν γένει, δυναμένας νὰ ἐξωθήσουν ὁπωσδή-

ποτε εἰς τὴν διαφθορὰν τῶν ἠθῶν τῆς νεότητος, εἰς τὴν ἀμβλυνσιν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως αὐτῆς ἢ εἰς τὴν ἄρνησιν τῶν ἀξιῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἄρθρον 75.

Κυρώσεις.

1. Συγγραφεῖς καὶ ἐκδόται παραβαίνοντες τὰς διατάξεις τοῦ προηγουμένου ἄρθρου, τιμωροῦνται διὰ φυλακίσεως τούλάχιστον ἑνὸς μηνὸς καὶ διὰ χρηματικῆς ποινῆς δέκα χιλιάδων μέχρις ἑκατὸν χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν, ἐφ' ὅσον κατ' ἄλλην ποινικὴν διάταξιν δὲν προβλέπεται βαρυτέρα ποινή. Διὰ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως διατάσσεται ὑποχρεωτικῶς καὶ ἡ δήμευσις τοῦ ἐντύπου. Ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ἐντύπου ἐκδιδομένου ἐπὶ ἀτελῶς ἢ ἐπὶ μειωμένῳ δασμῷ εἰσαγομένου χάρτου, τὸ δικαστήριον ἀπαγγέλλει καὶ ἄρσιν τῆς ἀτελείας ἢ τῆς κατ' ἄρθρον 20 μειώσεως τῶν δασμῶν διὰ χρονικὸν διάστημα δύο μηνῶν μέχρις ἑνὸς ἔτους.

2. Ἂν ὁ συγγραφεὺς καὶ ὁ ἐκδότης τοῦ ἐντύπου εἶναι ἄγνωστοι, αἱ ὡς ἄνω ποιναὶ ἐπιβάλλονται κατὰ τοῦ ἰδίου ὀνόματι ἐκμεταλλευομένου τὸ τυπογραφεῖον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξετυπώθη τὸ ἔντυπον τὸ περιέχον τὸ ἀξιόποινον δημοσίευμα καὶ κατὰ τοῦ προϊσταμένου τοῦ τυπογραφείου.

3. Διευθυνταὶ πρακτορείων ἀναλαμβάνοντες τὴν πρακτόρευσιν ἐντύπων ἐμπιπτόντων εἰς τὰς ἀπαγορεύσεις τοῦ ἄρθρου 74, τιμωροῦνται κατὰ τὰς διατάξεις τῆς παραγράφου 1 τοῦ παρόντος ἄρθρου.

Ἄρθρον 76.

Κατάθεσις ἀντιτύπων.

1. Ὁ ἐκδότης καὶ ὁ συγγραφεὺς παντὸς ἐντύπου προοριζομένου διὰ τὴν νεότητα, ὑποχρεοῦται ὅπως καταθέτῃ δωρεὰν, ἄμα τῇ κυκλοφορίᾳ, πέντε ἀντίτυπα εἰς τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Τύπου καὶ Πληροφοριῶν. Ἡ ὑποχρέωσις αὕτη, ἂν πρόκειται περὶ ἐφημερίδος ἢ περιοδικοῦ, εἶναι ἄσχετος πρὸς τὴν διὰ τοῦ ἄρθρου 15 τοῦ παρόντος ἐπιβαλλομένην.

2. Ἐκδόται καὶ συγγραφεῖς παραβαίνοντες τὴν κατὰ τὴν παράγραφον 1 ὑποχρέωσιν, τιμωροῦνται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 458 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος.

Ἄρθρον 77.

Ἐπιτροπὴ ἐλέγχου.

1. Παρὰ τῇ Γενικῇ Διευθύνσει Τύπου καὶ Πληροφοριῶν συνιστᾶται ἐπιτροπή, ἁρμοδία διὰ τὴν παρακολούθησιν καὶ τὸν ἔλεγχον τῶν προοριζομένων διὰ τὴν νεότητα ἐντύπων. Τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης μετέχουν:

α) Ὁ Εἰσαγγελεὺς ἢ εἷς Ἀντεισαγγελεὺς τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐφετῶν, ὁριζόμενος παρὰ τοῦ Ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης.

β) Ὁ Καθηγητὴς τῆς Ἐγκληματολογίας καὶ Σωφρονιστικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἢ εἷς τῶν ὑφηγητῶν τῆς αὐτῆς ἕδρας, ὁριζόμενος παρὰ τοῦ Πρυτάνεως κατόπιν προτάσεως τῆς Νομικῆς Σχολῆς.

γ) Εἷς δικαστὴς ἀνηλίκων παρὰ τῷ Πρωτοδικείῳ Ἀθηνῶν, ὁριζόμενος παρὰ τοῦ Προϊσταμένου τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν.

δ) Εἷς εἰδικὸς εἰς θέματα παιδαγωγικῆς, ὁριζόμενος ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ

ε) Εἷς δημοσιογράφος, ὁριζόμενος ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου ἐπὶ τοῦ τύπου Ὑπουργοῦ.

2. Τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς διορίζονται ἐπὶ διετεῖ θητείᾳ δι' ἀποφάσεως τοῦ αὐτοῦ Ὑπουργοῦ.

3. Ἂν διαρκούσης τῆς διετίας κενωθῇ ἐξ οἱουδήποτε λόγου ἡ θέσις τινὸς τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, διορίζεται διὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς διετίας ἕτερον πρόσωπον.

4. Ὡς γραμματεὺς τῆς Ἐπιτροπῆς διορίζεται παρὰ τοῦ ἁρμοδίου ἐπὶ τοῦ τύπου Ὑπουργοῦ εἷς ἐκ τῶν ὑπαλλήλων τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Τύπου καὶ Πληροφοριῶν.

5. Αἱ ἀποφάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία εὑρίσκεται ἐν ἀπαρτίᾳ παρόντων τριῶν τοὐλάχιστον ἐκ τῶν μελῶν της, λαμβάνονται κατὰ πλειονοψηφίαν τῶν παρόντων, ἐπικρατούσης ἐν ἰσοψηφίᾳ τῆς ψήφου τοῦ προέδρου.

Ἄρθρον 78.

Εἰσαγωγὴ ξένων ἐντύπων.

Αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 74 ἕως 77 ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων ἐν Ἑλλάδι πρὸς πώλησιν, διανομὴν ἢ διάθεσιν ξένων ἐντύπων διὰ τὴν νεότητα. Ἡ κατ' ἄρθρον 76 ὑποχρέωσις καταθέσεως βαρύνει τὸν εἰσαγωγέα ἅμα τῇ εἰσαγωγῇ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ἐπανορθώσεις ἐξ ἀνακριβῶν δημοσιευμάτων.

Ἄρθρον 79.

Δικαίωμα ἐπανορθώσεως.

1. Ὁ καθ' οἱονδήποτε τρόπον προσβαλλόμενος ἐξ ἀνακριβοῦς δημοσιεύματος ἐντύπου ἐκ τῶν ἐν ἄρθρῳ 4 ἀναφερομένων, δικαιοῦται, ὅπως ἀξιώσῃ ἀδαπάνως ἐπανόρθωσιν διὰ νέου δημοσιεύματος περιέχοντος τὴν ἀπάντησιν αὐτοῦ. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ὑφίσταται καὶ ἂν τὸ δημοσίευμα προέρχεται ἐξ οἱουδήποτε τρίτου.

2. Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς ἐπανόρθωσιν εἶναι ἄσχετος πρὸς τὴν ποινικὴν ἢ ἀστικὴν εὐθύνην, ἣν κατ' ἄλλας διατάξεις ὑπέχουν ὁ ἐκδότης καὶ ὁ διευθυντὴς συντάξεως διὰ τὸ καταχωρισθὲν δημοσίευμα.

3. Ἐφ' ὅσον τὸ δημοσίευμα δὲν περιορίζεται εἰς ἔλεγχον τοῦ τρόπου ἀσκήσεως τῶν καθηκόντων τοῦ κατ' ἄρθρον 13 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος ὑπαλλήλου, ἀλλὰ προσβάλλει τοῦτον καὶ προσωπικῶς, οὗτος δικαιοῦται ἐπιπροσθέτως ἀπαντήσεως ὡς πᾶς ἰδιώτης.

4. Ἐὰν ὁ δικαιούμενος εἰς ἀπάντησιν ἀποβάνῃ, τὸ δικαίωμα πρὸς ἐπανόρθωσιν περιέρχεται εἰς τὸν ἐπιζῶντα σύζυγον, τοὺς ἀνιόντας, κατιόντας ἢ ἀδελφοὺς αὐτοῦ. Ἡ παρά τινος τῶν συγγενῶν τούτων ἄσκησις τοῦ δικαιώματος, ἀποκλείει τὴν ἄσκησιν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν λοιπῶν.

Ἄρθρον 80.

Περιεχόμενον ἐπανορθώσεως.

1. Τὸ δικαίωμα τῆς ἐπανορθώσεως συνίσταται εἰς τὴν ἔγγραφον ἀπάντησιν τοῦ προσβαλλομένου, δημοσιευομένην εἰς τὸ ἀμέσως ἑπόμενον ἢ μεθεπόμενον ἀπὸ τῆς παραλαβῆς αὐτῆς φύλλον τοῦ ἐντύπου, εἰς ὃ καταχωρίσθη τὸ ἀνακριβὲς δημοσίευμα.

2. Ἡ ἀπάντησις δημοσιεύεται εἰς ὅλας τὰς ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν ἐκδόσεις τοῦ ἐντύπου εἰς τὴν αὐτὴν εἰς ἣν καὶ τὸ ἀνακριβὲς δημοσίευμα θέσιν, διὰ τῶν αὐτῶν τυπογραφικῶν στοιχείων, ἐπ' ἴσου μεγέθους τίτλων καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς παρεμβολῆς ἢ παραλείψεως.

Ἄρθρον 81.

Στοιχεῖα καὶ ἔκτασις ἀπαντήσεως.

1. Ἡ πρὸς ἐπανόρθωσιν ἀπάντησις δέον νὰ φέρῃ τὴν ὑπογραφὴν καὶ τὴν διεύθυνσιν κατοικίας τοῦ προσβαλλομένου ἢ τοῦ νομίμου αὐτοῦ ἀντιπροσώπου ἢ πληρεξουσίου. Ἐπὶ ἀπαντήσεων ἢ διαψεύσεων τῆς Κυβερνήσεως, Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν, ἢ ἄλλων Ν.Π.Δ.Δ., τὸ ἔγγραφον ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργοῦ ἢ τοῦ ἐντεταλμένου πρὸς τοῦτο ἑτέρου ὀργάνου.

2. Ἡ ἀποταλεῖσα τὴν ἐπανόρθωσιν ἀπάντησις δέον νὰ μὴ ὑπερβαίνῃ κατ' ἔκτασιν τὸ ἀνασκευαζόμενον δημοσίευμα, πλὴν ἂν τοῦτο καταλαμβάνῃ χῶρον ἐλάσσονα τῶν 30 στίχων, ὅτε ἡ ἀπάντησις ἐπιτρέπεται, ὅπως ἐξικνῆται μέχρι 30 στίχων, εἰς οὓς ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν ὑπολογίζεται ὁ καταλαμβανόμενος χῶρος ἐκ τῶν συνήθων προσρήσεων, τῆς ὑπογραφῆς καὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ ἀποστολέως.

3. Κατ' ἐξαίρεσιν, ὁ Εἰσαγγελεὺς τῶν Πρωτοδικῶν τοῦ τόπου ἐκδόσεως τοῦ ἐντύπου ἢ ὁ Εἰρηνοδίκης, ἂν ἐν τῷ ὡς ἄνω τόπῳ δὲν ἐδρεύῃ Εἰσαγγελεύς, δικαιοῦται, κατόπιν αἰτήσεως τοῦ θιγομένου ἐκ τοῦ πρὸς ἀνασκευὴν δημοσιεύματος, νὰ ὁρίσῃ, ὅπως ἡ δημοσιευθησομένη ἀπάντησις καταλαμβάνῃ χῶρον μέχρι τοῦ διπλασίου τοῦ ἀνασκευαζομένου δημοσιεύματος. Ἂν ὅμως ἡ ἀπάντησις εἶναι ἐκτενεστέρα, ὁ Εἰσαγγελεὺς ἢ ὁ Εἰρηνοδίκης περιορίζει ταύτην εἰς τὸ διπλάσιον, περικόπτων ἐξ αὐτῆς πᾶν ὅ,τι θεωρεῖ ὡς πλεονάζον καὶ παραδίδει πρὸς δημοσίευσιν τὸ ἀπομένον κείμενον, δεόντως τεθεωρημένον παρ' αὐτοῦ, εἰς τὸν διευθυντὴν συντάξεως τοῦ ἐντύπου.

4. Αἱ πρὸς ἐπανόρθωσιν ἀπαντήσεις ἢ διαφεύσεις τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Ὑπουργῶν δημοσιεύονται ἀσχέτως ἐκτάσεως αὐτῶν.

5. Ἡ ἀπάντησις θεμελιοῖ δικαίωμα ἐφ' ἅπαξ ἀνταπαντήσεως. Αὕτη καταχωρίζεται κάτωθι τῆς ἀπαντήσεως καὶ θεμελιοῖ δικαίωμα νέας καὶ τελικῆς ἀπαντήσεως ἐκ μέρους τοῦ προσβαλλομένου, ἐφαρμοζομένων ἐπ' αὐτῆς τῶν διατάξεων τοῦ προηγουμένου καὶ τοῦ παρόντος ἄρθρου.

Ἄρθρον 82.
Κυρώσεις.

1. Ἡ μὴ τήρησις οἱουδήποτε τῶν ὁρισμῶν τῶν ἄρθρων 79, 80 καὶ 81 συνεπάγεται, τὴν ἐπὶ τῇ ἐγκλήσει τοῦ δικαιουμένου πρὸς ἐπανόρθωσιν ποινικὴν δίωξιν τοῦ ἐκδότου καὶ διευθυντοῦ συντάξεως τοῦ ἐντύπου καὶ τὴν καταδίκην τούτων εἰς ποινὴν φυλακίσεως τοὐλάχιστον ἑνὸς μηνὸς καὶ χρηματικὴν ποινὴν τοὐλάχιστον δέκα χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν.

2. Ὁ εἰς ἐπανόρθωσιν ἢ ἀπάντησιν δικαιούμενος, δύναται προσέτι, παριστάμενος ὡς πολιτικὸς ἐνάγων, κατὰ τὴν ἐπ' ἀκροατηρίου δίκην, νὰ αἰτήσηται ἐνώπιον τοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου ἄνευ προκοινοποιήσεως ἀγωγῆς, ὅπως ὁ ἐκδότης καὶ διευθυντὴς συντάξεως ὑποχρεωθοῦν δικαστικῶς εἰς ἐκτέλεσιν τῆς καταχωρίσεως τῆς ἀπαντήσεως ὑπὸ τοὺς ὅρους τῶν ἄρθρων 1007 καὶ 1008 τοῦ Κώδικος Πολιτικῆς Δικονομίας.

3. Τὸ Δικαστήριον, ὑποχρεοῦν τὸν ἐκδότην καὶ τὸν διευθυντὴν συντάξεως εἰς δημοσίευσιν τῆς ἀπαντήσεως, διατάσσει συγχρόνως τὴν ἐν τῷ αὐτῷ φύλλῳ τοῦ ἐντύπου δημοσίευσιν περιλήψεως τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως.

Ἄρθρον 83.
Δικαίωμα πρὸς ἄρνησιν τῆς καταχωρίσεως.

1. Ὁ ἐκδότης ἢ ὁ διευθυντὴς συντάξεως δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὴν καταχώρισιν τῆς πρὸς ἐπανόρθωσιν ἀπαντήσεως:

α) ἂν αὕτη περιέχῃ ἐκφράσεις συνιστώσας ἀξιόποινον πρᾶξιν, καὶ

β) ἂν παρῆλθεν ἀπὸ τῆς εἰς τὸ ἔντυπον καταχωρίσεως τοῦ προκαλέσαντος τὴν ἀπάντησιν δημοσιεύματος, διάστημα ἑνὸς μὲν μηνός, ἂν ὁ δικαιούμενος εἰς ἀπάντησιν διαμένῃ κατὰ τὴν δημοσίευσιν του ἐν Ἑλλάδι, τριῶν δὲ μηνῶν ἂν διαμένῃ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Ἂν τὸ δημοσίευμα εἶχε καταχωρισθῇ εἰς περιοδικόν, εἰδικὸν περιοδικὸν ἢ δελτίον, τὰ ὡς ἄνω χρονικὰ ὅρια ἐπεκτείνονται ἀντιστοίχως εἰς τρεῖς καὶ ἓξ μῆνας.

Ἂν ὁ δικαιοῦχος πρὸς ἐπανόρθωσιν ἀπεβίωσε πρὸ τῆς συμπληρώσεως τῶν κατὰ τὸ στοιχεῖον β' προθεσμιῶν, αὗται ἄρχονται ἐκ νέου ἀπὸ τοῦ θανάτου του διὰ τοὺς κατὰ τὸ ἄρθρον 79 παράγραφον 4 δικαιουμένους ἀπαντήσεως.

2. Ἐφ' ὅσον συντρέχῃ τὶς τῶν κατὰ τὴν παράγραφον 1 λόγων ἀρνήσεως πρὸς καταχώρισιν τῆς ἀπαντήσεως, ὁ ἐκδότης ἢ ὁ διευθυντὴς συντάξεως, ὑποχρεοῦται, ὅπως, ἐντὸς τριημέρου ἀπὸ τῆς λήψεως τῆς ἀπαντήσεως καταθέσῃ αὐτὴν δι' αἰτήσεως ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐκθέτει καὶ τοὺς λόγους τῆς ἀρνήσεώς του, εἰς τὸν Εἰσαγγελέα Πρωτοδικῶν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεως ἢ, ἐφ' ὅσον δὲν ἐδρεύῃ Εἰσαγγελεὺς εἰς τὸν ὡς ἄνω τόπον, εἰς τὸν Εἰρηνοδίκην. Ὁ Εἰσαγγελεὺς ἢ ὁ Εἰρηνοδίκης δικαιοῦται διὰ πράξεώς του νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκδότου ὅπως μὴ δημοσιεύσῃ τὴν ἀπάντησιν ἢ, συντρεχούσης τῆς περιπτώσεως τοῦ ἐδαφίου α' τῆς προηγουμένης παραγράφου, νὰ προβῇ εἰς οἱανδήποτε κρίνῃ σκόπιμον τροποποίησιν τῆς ἀπαντήσεως, ὥστε νὰ καταστῇ αὕτη δημοσιεύσιμος.

3. Ἡ μὴ συμμόρφωσις πρὸς τοὺς ὅρους τῆς πράξεως τῆς προηγουμένης παραγράφου συνεπάγεται, διὰ τὸν ἐκδότην καὶ διευθυντὴν συντάξεως τοῦ ἐντύπου, τὰς ποινὰς τοῦ ἄρθρου 82 τοῦ παρόντος.

Ἄρθρον 84.
Νέον δημοσίευμα.

1. Ἂν, μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς πρὸς ἐπανόρθωσιν ἀπαντήσεως καὶ ἀσχέτως καταχωρίσεως ἢ μὴ ὑπ' αὐτὴν ἀνταπαντήσεως, καταχωρισθῇ νέον δημοσίευμα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου προσβάλλον τὸν αὐτὸν δημόσιον ὑπάλληλον ἢ τὴν αὐτὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ὁ ἐκδότης ἢ ὁ διευθυντὴς συντάξεως ὑποχρεοῦται εἰς δημοσίευσιν νέας ἀπαντήσεως πρὸς ἐπανόρθωσιν, ἧς ἡ ἔκτασις δύναται, κατὰ τὰς ἐν ἄρθρῳ 81 παράγραφος 3 διακρίσεις, νὰ ἐξιχθῇ μέχρι τοῦ διπλασίου ἢ, μετ' ἀπόφασιν τοῦ Εἰσαγγελέως ἢ τοῦ Εἰρηνοδίκου, τοῦ τριπλασίου τοῦ ἀνασκευαζομένου δημοσιεύματος.

2. Ἐπὶ τῆς ἀπαντήσεως πρὸς ἐπανόρθωσιν νέου δημοσιεύματος ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 79 καὶ ἑπόμενα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Κατάσχεσις, δήμευσις καὶ παῦσις ἐκδόσεως ἐντύπων.

Ἄρθρον 85.
Κατάσχεσις ἐντύπων.

1. Κατάσχεσις παντὸς ἐντύπου ἐπιτρέπεται μόνον ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 3 κυκλοφορίας αὐτοῦ καὶ εἰς τὰς ἀκολούθους περιπτώσεις: Ἐὰν τὸ ἐν αὐτῷ δημοσίευμα: α) Προσβάλλῃ τὴν Χριστιανικὴν καὶ πᾶσαν ἄλλην γνωστὴν θρησκείαν. β) Θεωρεῖται ὡς ἄσεμνον, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 54 τοῦ παρόντος, προσβάλλῃ δὲ καταφανῶς τὴν δημοσίαν αἰδώ. γ) Προσβάλλῃ τὸ πρόσωπον τοῦ Βασιλέως, τοῦ Διαδόχου, τῶν συζύγων καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν. δ) Περιέχῃ πληροφορίας περὶ τὴν ὀργάνωσιν, σύνθεσιν, ἐξοπλισμὸν καὶ διάταξιν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ἢ τὴν ὀχύρωσιν τῆς Χώρας. ε) Εἶναι προφανῶς στασιαστικὸν ἢ σκοπῇ εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῆς καθεστηκυίας συνταγματικῆς τάξεως ἢ τοῦ κρατοῦντος κοινωνικοῦ καθεστῶτος ἢ στρέφεται κατὰ τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος τοῦ Κράτους ἢ δημιουργεῖ ἡττοπάθειαν ἢ προκαλεῖ ἢ διεγείρει εἰς διάπραξιν ἐγκλήματος ἐσχάτης προδοσίας. στ) Ἀποβλέπῃ ὁπωσδήποτε εἰς τὴν προβολὴν ἢ διάδοσιν πρὸς πολιτικὴν ἐκμετάλλευσιν ἀπόψεων ὀργανώσεων καὶ κομμάτων τελούντων ἐκτὸς νόμου.

Ἄρθρον 86.
Διαδικασία κατασχέσεως.

1. Ὁσάκις ἐπιτρέπεται κατὰ τὸ προηγούμενον ἄρθρον κατάσχεσις, αὕτη ἐνεργεῖται κατόπιν παραγγελίας τοῦ παρὰ Πλημμελειοδίκαις Εἰσαγγελέως, ὑπὸ τοῦ ἀνακριτοῦ ἢ ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἀνακριτικῶν ὑπαλλήλων.

2. Ὁ ἐνεργήσας τὴν κατάσχεσιν ὀφείλει νὰ διαβιβάσῃ ἀμελλητί, ὁπωσδήποτε δὲ πρὸ τῆς παρόδου δωδεκαώρου, εἰς τὸν Εἰσαγγελέα τὴν περὶ κατασχέσεως ἔκθεσιν μετὰ τῶν κατασχεθέντων ἐντύπων. Εἰς τὴν ἔκθεσιν δέον νὰ ἀναφέρεται ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος, ἡ ἀκριβὴς ὥρα διενεργείας τῆς κατασχέσεως. Ἐφ' ὅσον ἡ κατάσχεσις συνετελέσθη διὰ πλειόνων τῆς μιᾶς πράξεων, δέον νὰ ἀναφέρεται ἐν τῇ ἐκθέσει ἡ ἀκριβὴς ὥρα ἐνάρξεως τῆς πρώτης ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τῆς ὁποίας καὶ ἄρχεται ὑπολογιζόμενον τὸ κατ' ἄρθρον 14 παράγραφος 5 τοῦ Συντάγματος εἰκοσιτετράωρον.

3. Ὁ Εἰσαγγελεύς, παραλαμβάνων τὴν ἔκθεσιν κατασχέσεως μετὰ τῶν κατασχεθέντων ἀντιτύπων, ὑποβάλλει τὴν πρότασιν αὐτοῦ πρὸς τὸ Συμβούλιον Πλημμελειοδικῶν ἐντὸς εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν ἀπὸ τῆς κατασχέσεως, τοῦτο δὲ ὀφείλει

ὅπως ἐντὸς ἑτέρων εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς προτάσεως τοῦ Εἰσαγγελέως, ἀποφανθῇ περὶ τῆς διατηρήσεως ἢ ἄρσεως τῆς κατασχέσεως. Εἰς περίπτωσιν μὴ ὑποβολῆς τῆς ἐκθέσεως κατασχέσεως εἰς τὸ Δικαστικὸν Συμβούλιον ἢ μὴ ἐκθέσεως ὑπὸ ταύτου, ἐντὸς τῆς ὡς εἴρηται προθεσμίας, τοῦ βουλεύματος ἢ μὴ ἐπικυρώσεως τῆς κατασχέσεως αἴρεται αὕτη αὐτοδικαίως, ἡ κυκλοφορία τοῦ κατασχεθέντος ἐντύπου ἐπιτρέπεται ἐλευθέρως καὶ τὰ κατασχεθέντα ἀποδίδονται.

4. Τὸ βούλευμα τοῦ Συμβουλίου τῶν Πλημμελειοδικῶν, ἐφ' ὅσον ἀποφαίνεται περὶ διατηρήσεως τῆς κατασχέσεως, ὑπόκειται εἰς ἔφεσιν ἀσκουμένην ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς κατασχέσεως ζημιουμένων, ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐφετῶν, ἐντὸς πέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς του, ἐντὸς δὲ τεσσαράκοντα ὀκτὼ ὡρῶν ὑπὸ τοῦ Εἰσαγγελέως, ἐφ' ὅσον ἀποφαίνεται ὑπὲρ τῆς ἄρσεως τῆς κατασχέσεως.

5. Ἡ διαδικασία τῆς κατασχέσεως τοῦ ἐντύπου δὲν παρακωλύει τὴν ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου δικαστηρίου.

6. Ὁ θέτων ὁπωσθήποτε εἰς κυκλοφορίαν ἀντίτυπα κατασχεθέντος ἐντύπου τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως ἄνω τῶν ἓξ μηνῶν καὶ διὰ χρηματικῆς ποινῆς δέκα χιλιάδων μέχρις ἑκατὸν χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν.

Ἄρθρον 87.

Δήμευσις ἐντύπων.

1. Εἰς πᾶσαν περίπτωσιν καταδίκης δι' ἀδίκημα τελεσθὲν διὰ τοῦ τύπου, τὸ δικαστήριον δύναται νὰ διατάξῃ τὴν δήμευσιν καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ περιέχοντος τὸ ἐπιλήψιμον ἐγκοσίευμα ἐντύπου, τῶν μητρῶν, τυπογραφικῶν ἢ λιθογραφικῶν πλακῶν καὶ στερεοτύπων, ὡς καὶ παντὸς ἐν γένει ἀντικειμένου δυναμένου νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὴν ἀναπαραγωγὴν αὐτοῦ. Ἡ διατασσομένη δήμευσις καὶ καταστροφὴ δύναται νὰ εἶναι καὶ μερική, ἐφ' ὅσον ἐκ τῶν πραγμάτων καθίσταται δυνατὸς ὁ περιορισμὸς αὐτῆς εἰς τὸ τμῆμα μόνον τοῦ ἐντύπου ἐν ᾧ περιέχεται τὸ ἐπιλήψιμον ἐγκοσίευμα.

2. Ἐὰν τὸ ἔντυπον ἔχῃ διατεθῇ ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει εἰς τὸ κοινόν, δύναται διὰ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως νὰ διαταχθῇ ἡ δήμευσις τῶν ἐκ τῆς διαθέσεως αὐτοῦ προερχομένων χρημάτων ἢ τῶν δι' αὐτῶν ἀποκτηθέντων ἀντικειμένων.

3. Τὰ κατασχεθέντα φύλλα, ὧν διατηρήθη ἡ κατάσχεσις, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ προηγουμένου ἄρθρου, δημεύονται αὐτοδικαίως ἐν περιπτώσει ἀμετακλήτου καταδίκης τοῦ κατηγορουμένου. Ἡ δήμευσις ἀπαγγέλλεται ἐπίσης ὑποχρεωτικῶς διὰ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, ἐφ' ὅσον αὕτη ἀναφέρεται εἰς ἀδίκημα δι' ὃ χωρεῖ, κατὰ τὸ ἄρθρον 85 κατάσχεσις, ἔστω καὶ ἂν ἡ κατάσχεσις δὲν διετάχθη ἢ διαταχθεῖσα δὲν ἐπεκυρώθη ὑπὸ τοῦ Δικαστικοῦ Συμβουλίου ἢ ἤρθη αὐτοδικαίως λόγῳ τῆς μὴ ἐπικυρώσεως αὐτῆς ἐντὸς τῶν διὰ τοῦ προηγουμένου ἄρθρου τασσομένων προθεσμιῶν. Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας ἐφαρμόζονται καὶ αἱ διατάξεις τῆς προηγουμένης παραγράφου.

Ἄρθρον 88.

Παῦσις ἐκδόσεως ἐντύπων.

1. Ἐπὶ δευτέρας ἐντὸς πενταετίας καταδίκης ἐπὶ διαπραχθέντι διὰ τοῦ τύπου ἀδικήματι ἀντιστοίχου τινὸς τῶν προβλεπομένων διὰ τῶν παραγράφων 4 καὶ 9 τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ Συντάγματος περιπτώσεων, τὸ δικαστήριον διατάσσει ὑποχρεωτικῶς καὶ τὴν προσωρινὴν ἢ ὁριστικὴν παῦσιν ἐκδόσεως τοῦ ἐντύπου. Ἡ προσωρινὴ παῦσις δὲν δύναται νὰ εἶναι μικροτέρα τῶν πέντε διαδοχικῶν ἐκδόσεων.

2. Ἡ κατὰ τὴν παράγραφον 1 παῦσις διατάσσεται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἀσχέτως ἂν, διὰ τῶν προηγηθεισῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων, κατεδικάσθησαν τὰ αὐτὰ ἢ ἄλλα πρόσωπα ἐκ τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 34 ὑπευθύνων τοῦ ἐντύπου.

3. Εἰς ἰδιαιτέρως κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου βαρείας περιπτώσεις, ἐκτὸς τῆς παύσεως ἐκδόσεως ἐντύπου, διατάσσεται διὰ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως καὶ ἡ ὁριστικὴ ἢ προσωρινὴ ἀπαγόρευσις τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐκμισθωτικοῦ ἐπαγγέλματος ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος. Ἡ προσωρινὴ ἀπαγόρευσις ἐν εὐδεμιᾷ περιπτώσει δύναται νὰ εἶναι βραχυτέρα τῶν τριῶν μηνῶν.

Ἡ ἀπαγγέλλουσα τὴν ἀπαγόρευσιν ἀσκήσεως τοῦ ἐκμισθωτικοῦ ἐπαγγέλματος καταδικαστικὴ ἀπόφασις, κοινοποιεῖται ἀμελλητὶ παρὰ τοῦ γραμματέως τοῦ δικαστηρίου εἰς τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Τύπου καὶ Πληροφοριῶν.

4. Ἡ κατόπιν προσωρινῆς ἢ ὁριστικῆς παύσεως, διακοπὴ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἐντύπου, ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει λογίζεται προελθοῦσα ἐξ ἀνωτέρας βίας.

5. Τίτλος παυθέντος ἐντύπου δὲν ἐπιτρέπεται, ὅπως χρησιμοποιηθῇ παρὰ τοῦ ἔχοντος τὸ ἐπ' αὐτοῦ δικαίωμα ἢ παρ' οἱουδήποτε ἄλλου, διαρκοῦντος τοῦ χρονικοῦ διαστήματος δι' ὃ διετάχθη διὰ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, ἡ προσωρινὴ παῦσις. Ἂν διὰ τῆς ἀποφάσεως διετάχθη ἡ ὁριστικὴ παῦσις ἐκδόσεως τοῦ ἐντύπου, οὐδέποτε καὶ παρ' οὐδενὸς δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ ὁ τίτλος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Χρηματικὴ ἱκανοποίησις καὶ ἀποζημίωσις.

Ἄρθρον 89.

Ὑπόχρεοι εἰς χρηματικὴν ἱκανοποίησιν καὶ ἀποζημίωσιν.

1. Ὁ ἐκδότης τοῦ ἐντύπου εἰς ὃ καταχωρίσθη ἀξιόποινον ἐκμισίευμα ἀναφερόμενον εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, ὁ συγγραφεὺς καὶ ὁ διευθυντὴς συντάξεως εἶναι ἀστικῶς εἰς ὁλόκληρον ὑπεύθυνοι εἰς πλήρη ἀπόδοσιν πάσης προσγενομένης ζημίας, ὡς καὶ εἰς χρηματικὴν ἱκανοποίησιν τοῦ παθόντος, λόγῳ ἠθικῆς βλάβης, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος.

2. Ἡ χρηματικὴ ἱκανοποίησις λόγῳ ἠθικῆς βλάβης, ὁριζομένη κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου, δὲν δύναται νὰ εἶναι κατωτέρα τῶν πεντήκοντα χιλιάδων, οὐδὲ ἀνωτέρα τῶν πεντακοσίων χιλιάδων δραχμῶν.

3. Ἐπὶ καταδίκης ἐκδότου ἢ διευθυντοῦ συντάξεως διὰ τι τῶν ἐν ἄρθροις 361 ἕως 363 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος προβλεπομένων ἀδικημάτων τελεσθέντι διὰ τοῦ τύπου, ἡ χρηματικὴ ἱκανοποίησις λόγῳ ἠθικῆς βλάβης δὲν δύναται νὰ ὁριστῇ, ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, εἰς ποσὸν κατώτερον τῶν διακοσίων χιλιάδων δραχμῶν.

4. Ἡ περὶ χρηματικῆς ἱκανοποιήσεως λόγῳ ἠθικῆς βλάβης ἀπαίτησις, εἰσαγομένη ἐνώπιον τοῦ ποινικοῦ δικαστηρίου λογίζεται πάντοτε ἐκκαθαριζομένη.

5. Ἐπὶ ἀδικήματος διαπραχθέντος δι' ἐντύπου καὶ ἀναφερομένου εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, ἐφ' ὅσον ὁ συγγραφεὺς ἢ ὁ ἐκδότης αὐτοῦ εἶναι ἄγνωστοι, εἶναι εἰς ὁλόκληρον ὑπόχρεοι εἰς ἀποζημίωσιν καὶ χρηματικὴν ἱκανοποίησιν λόγῳ ἠθικῆς βλάβης, ὁ ἰδίῳ ὀνόματι ἐκμεταλλευόμενος τὸ τυπογραφεῖον ἐν ᾧ ἐξεσυπώθη τὸ ἔντυπον καὶ ὁ ἀναλαβὼν τὴν κυκλοφορίαν αὐτοῦ.

Ἄρθρον 90.

Εὐθύνη τοῦ ἰδιοκτήτου.

Ὁ ἰδιοκτήτης οἱουδήποτε ἐκ τῶν ἐν ἄρθρῳ 4 ἐντύπων εὐθύνεται εἰς ὁλόκληρον μετὰ τῶν καταδικασθέντων εἰς τὴν καταβολὴν τοῦ ἐπιδικασθέντος τῷ ἀδικηθέντι ποσοῦ ἀποζημιώσεως ἢ χρηματικῆς ἱκανοποιήσεως λόγῳ ἠθικῆς βλάβης.

Ἄρθρον 91.

Ἐκχώρησις τῆς ἀπαιτήσεως.

Ἡ περὶ χρηματικῆς ἱκανοποιήσεως ἀπαίτησις δύναται, μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀποδεικτικῆς διαδικασίας τῆς δι' αὐ-

τὴν δίκης, νὰ ἐκχωρηθῇ εἰς ἱδρύματα ἐπιδιώκοντα φιλανθρωπικόν, ἀγαθοεργόν, πατριωτικόν ἢ κοινωνικόν σκοπόν. Ἡ περὶ ἐκχωρήσεως δήλωσις βουλήσεως δὲν χρήζει ἀποδοχῆς.

Ἄρθρον 92.

Ἐφαρμογὴ τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας.

Ἐπιφυλασσομένης τῆς ἰσχύος τῶν εἰδικῶς ἐν τῷ παρόντι ὁριζομένων διὰ τὴν δίωξιν καὶ ἐκδίκασιν τῶν ἀδικημάτων τύπου, ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Ἀποτίσεις χρηματικῶν ποινῶν.

Ἄρθρον 93.

Εἰσπραξις διὰ προσωπικῆς κρατήσεως.

1. Αἱ δι' ἀδίκημα τύπου ἐπιβαλλόμεναι χρηματικαὶ ποιναί, τὰ δικαστικὰ ἔξοδα καὶ τέλη, ὡς καὶ ἡ ἐπιδικαζομένη τῷ παθόντι χρηματικὴ ἱκανοποίησις λόγῳ ἠθικῆς βλάβης, εἰσπράττονται καὶ διὰ προσωπικῆς κρατήσεως τοῦ καταδικασθέντος.

2. Ὁ Εἰσαγγελεύς, ἅμα ὡς ἡ καταδικαστικὴ ἀπόφασις καταστῇ ἐκτελεστὴ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, ἐπιμελεῖται τῆς ἀμέσου συλλήψεως καὶ προσωποκρατήσεως τοῦ καταδικασθέντος πρὸς ἀπότισιν τῶν ἐπιβληθέντων αὐτῷ δικαστικῶν ἐξόδων καὶ τελῶν, χρηματικῶν ποινῶν, ὡς καὶ τῆς χρηματικῆς ἱκανοποιήσεως τοῦ παθόντος. Κατὰ τὰ λοιπὰ ἰσχύουν αἱ διατάξεις τῶν περὶ εἰσπράξεως τῶν δημοσίων ἐσόδων νόμων καὶ τῶν ἄρθρων 570 καὶ 571 τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας.

Ἄρθρον 94.

Κατάσχεσις παρὰ τῷ πρακτορείῳ.

1. Ὁ Εἰσαγγελεὺς ὀφείλει, ἅμα τῇ ἀπαγγελίᾳ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, νὰ ἀνακοινώσῃ ἀμελλητὶ ταύτην δι' ἐγγράφου του πρὸς τὸ πρακτορεῖον, τὸ ἀναλαβὸν τὴν διανομὴν τοῦ ἐντύπου, ἐν ᾧ κατεχωρίσθη τὸ ἀξιόποινον δημοσίευμα.

2. Ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν παρ. 1 ἀνακοινώσεως θεωρεῖται αὐτοδικαίως κατεσχημένον, ἐκ τῶν ὀφειλομένων ἢ μελλόντων νὰ καταβληθῶν τῷ ἐκδότῃ ἢ τῷ διαχειριστῇ τοῦ ἐντύπου, ποσὸν ἴσον πρὸς τὴν καταγνωσθεῖσαν εἰς τὸν ἐκδότην ἢ ἰδιοκτήτην χρηματικὴν ποινήν, τὰ δικαστικὰ ἔξοδα καὶ τέλη καὶ τὴν ἐπιδικασθεῖσαν τῷ παθόντι ἀποζημίωσιν ἢ χρηματικὴν ἱκανοποίησιν.

3. Τὸ πρακτορεῖον δὲν δύναται νὰ ἀντιτάξῃ πρὸς συμψηφισμὸν ἀπαιτήσεις αὐτοῦ κατὰ τῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ ἐντύπου. Πᾶσα προϋπάρχουσα τῆς καταδίκης κατάσχεσις ἢ ἐκχώρησις δὲν ἰσχύει ὡς πρὸς τὸ Δημόσιον ἢ τὸν ἀδικηθέντα ὡς πρὸς τὰ ἀνήκοντα αὐτοῖς ποσά, ἐκτὸς ἂν ἡ κατάσχεσις ἢ ἐκχώρησις ἀφορᾷ ἀμοίβας ἀπαιτήσεις ἢ ἀπαίτησιν ἐκ νομίμου διατροφῆς, ὅτε ἐφαρμόζονται αἱ κείμεναι διατάξεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Μεταβατικαὶ διατάξεις.

Ἄρθρον 95.

Ἐφαρμογὴ τῶν ἄρθρων 5 ἕως 10.

1. Ἐντὸς ἔτους ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως ἰσχύος τοῦ παρόντος, οἱ ἰδιοκτῆται καὶ ἐκδόται τῶν ἐν ἄρθρῳ 4 ἐντύπων ὑποχρεοῦνται ὅπως συμμορφωθοῦν πρὸς τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 5 ἕως 10.

2. Περὶ τῆς συμμορφώσεως αὐτῶν οἱ κατὰ τὴν προηγουμένην παράγραφον ὑπόχρεοι ὑποβάλλουν δήλωσιν εἰς τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Τύπου καὶ Πληροφοριῶν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν.

3. Ἡ μὴ συμμόρφωσις πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς τῆς παραγράφου 1 τοῦ παρόντος ἄρθρου ἐπάγεται αὐτοδικαίως τὴν ὁριστικὴν ἄρσιν τῆς κατ' ἄρθρον 20 μειώσεως δασμῶν ἢ ἀτελείας τοῦ χάρτου, οἱ δὲ ἰδιοκτῆται καὶ ἐκδόται τῶν ἐντύπων τιμωροῦνται διὰ φυλακίσεως.

Ἄρθρον 96.

Τυπογραφεῖα.

Ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς θέσεως ἐν ἰσχύϊ τοῦ παρόντος πάντες οἱ ἰδιοκτῆται ἢ διευθυνταὶ τυπογραφείων ὀφείλουν νὰ ἀποδείξουν εἰς τὰς ἁρμοδίας ἀστυνομικὰς ἀρχὰς τὴν κατ' ἄρθρον 8 παράγραφος 1 γνωστοποίησιν. Ἐν παραλείψει ὁ ὑπόχρεως τιμωρεῖται κατ' ἄρθρον 458 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος.

Ἄρθρον 97.

Διαχρονικαὶ διατάξεις.

Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος καταργοῦνται αἱ διατάξεις τῆς ΙΒ')1967 Συντακτικῆς Πράξεως «περὶ μικτῶν Κακουργοδικείων» αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῶν μικτῶν ὁρκωτῶν δικαστηρίων ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων τύπου. Αἱ ἐκκρεμεῖς ἐνώπιον τῶν μικτῶν ὁρκωτῶν δικαστηρίων ὑποθέσεις ἀδικημάτων τύπου ὑπάγονται ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος εἰς τὰ ἐν ἄρθρῳ 37 ὁριζόμενα δικαστήρια.

Ἄρθρον 98.

Ἐξαιρέσεις ἀπὸ τοῦ ἄρθρου 6.

Ἡ διάταξις τοῦ ἐδαφίου β' τῆς παραγράφου 5 τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ παρόντος δὲν ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἰσχύος τούτου ἐχόντων τὴν ἰδιότητα τοῦ ἐκδότου τινὸς τῶν κατὰ τὴν παράγραφον 1 καὶ 2 τοῦ ἄρθρου 4 ἐντύπων κυκλοφορίας κάτω τῶν 5.000 φύλλων.

Ἄρθρον 99.

Μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῶν ὑπὸ τοῦ παρόντος προβλεπομένων κανονιστικῶν πράξεων, τὰ ὑπὸ τούτων ρυθμιστέα θέματα διέπονται ὑπὸ τῶν μέχρι τοῦδε ἰσχυουσῶν διατάξεων.

Ἄρθρον 100.

Καταργούμεναι διατάξεις.

Ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος, ἐπιφυλασσομένης τῆς διατάξεως τοῦ προηγουμένου ἄρθρου, καταργοῦνται αἱ κάτωθι διατάξεις :

1) Ὁ Νόμος 5060)1931 «περὶ Τύπου, προσβολῶν τῆς τιμῆς ἐν γένει καὶ ἄλλων σχετικῶν ἀδικημάτων», ὡς συνεπληρώθη καὶ ἐτροποποιήθη μεταγενεστέρως.

2) Ὁ Νόμος 5633)1932 «περὶ τροποποιήσεως κ.λ.π. τοῦ Νόμου 5060)1931».

3) Ὁ Νόμος 5999)1934 «περὶ τροποποιήσεως κ.λ.π. τοῦ Νόμου 5060)1931».

4) Ὁ Α. Ν. 1092)1938 «περὶ τύπου» ὡς ἐτροποποιήθη καὶ συνεπληρώθη μεταγενεστέρως.

5) Τὸ ἄρθρον 8 τοῦ Α. Ν. 1363)1938 «περὶ κατοχυρώσεως διατάξεων τῶν ἄρθρων 1 καὶ 2 τοῦ ἐν ἰσχύϊ Συντάγματος» ὡς ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ Α. Ν. 1672) 1939.

6) Τὸ Νομοθετικὸν Διάταγμα 236)1941 «περὶ ἐκδόσεως ἐφημερίδος ὑπὸ τῆς Ἑνώσεως Συντακτῶν Ἡμερησίων Ἐφημερίδων Ἀθηνῶν».

7) Τὸ Νομοθετικὸν Διάταγμα 791)1941 «περὶ τιμῆς πωλήσεως τῶν ἐφημερίδων».

8) Ὁ Νόμος 73)1944 «περὶ ρυθμίσεως τοῦ τρόπου ἐκδόσεως καὶ κυκλοφορίας τῶν ἐφημερίδων».

9) Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 199)1945 «περὶ συμπληρώσεως τοῦ Α.Ν. 1998)1939 περὶ σημάτων».

10) Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 265)1945 «περὶ μέτρων προστασίας τῶν νομίμως κυκλοφορούντων ἐφημερίδων, περιοδικῶν κλπ.».

11) Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 462)1945 «περὶ ἀπαγορεύσεως τῆς δημοσιεύσεως ἐγγράφων καὶ εἰδήσεων ἀφορωσῶν τὰς ἐνόπλους ἐθνικὰς ἢ συμμαχικὰς δυνάμεις ἐν καιρῷ γενικῆς ἐπιστρατεύσεως ἢ πολέμου».

12) Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 582)1945 «περὶ τρόπου χορηγήσεως χάρτου εἰς τὸν τύπον» ὡς ἐτροποποιήθη καὶ συνεπληρώθη μεταγενεστέρως.

13) Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 940)1946 «περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ Α.Ν. 582) 45 κλπ.».

14) Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 1033)1946 «περὶ τρόπου διαθέσεως τυπογραφικῶν ἐγκαταστάσεων».

15) Τὰ ἄρθρα 9 καὶ 10 τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος 144)1946 «περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τελωνειακῶν καὶ δασμολογικῶν τινῶν διατάξεων».

16) Τὸ Νομοθετικὸν Διάταγμα 159)1946 «περὶ συμπληρώσεως τῆς περὶ χορηγήσεως χάρτου εἰς τὸν τύπον νομοθεσίας ὡς συνεπληρώθη καὶ ἐτροποποιήθη μεταγενεστέρως».

17) Τὸ Νομοθετικὸν Διάταγμα 178)1946 «περὶ κυρώσεως τοῦ Α.Ν. 940)1946 καὶ συμπληρώσεως τῶν διατάξεων αὐτῶν».

18) Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 896)1949 «περὶ οἰκονομικῆς κατοχυρώσεως τῆς ἐλευθεροτυπίας».

19) Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 1669)1951 «περὶ τροποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν περὶ δημοσιογραφικοῦ χάρτου κειμένων διατάξεων».

20) Ὁ Νόμος 1797)1951 «περὶ κυρώσεως, τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ Α.Ν. 1669)1951 κλπ.».

21) Τὰ ἄρθρα 1—3 τοῦ Ν. 1968)1951 «περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τῆς περὶ τύπου νομοθεσίας κλπ.».

22) Τὸ ἄρθρον 10 τοῦ Ν. 2240)1952 «περὶ τροποποιήσεως καὶ καταργήσεως διατάξεων φορολογικῶν τινῶν νόμων».

23) Τὸ ἄρθρον 4 τοῦ Νόμου 2286)1952 «περὶ καταργήσεως τοῦ ἄρθρου 28 τοῦ Ν. 2058 τοῦ 1952 κλπ.».

24) Τὸ ἄρθρον 30 τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος 2493)1953 «περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως διατάξεών τινων τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας καὶ ἄλλων τινῶν ποινικῶν διατάξεων, ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ Ν.Δ. 3824)1958».

25) Τὸ Νομοθετικὸν Διάταγμα 2943)1954 «περὶ τρόπου πωλήσεως ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν».

26) Ὁ Νόμος 3202)1955 «περὶ ρυθμίσεως ζητημάτων ἀναφυόντων ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν περὶ δημοσιογραφικοῦ χάρτου διατάξεων τῶν Ν. 1092)38 καὶ 582)1945».

27) Τὰ ἄρθρα 1—3, 5 καὶ 9 τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος 3824)1958 «περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν περὶ τύπου διατάξεων».

28) Τὸ δεύτερον ἐδάφιον τῆς παραγράφου 1 τοῦ ἄρθρου 191 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, καὶ

29) Πᾶσα ἄλλη διάταξις ἀντικειμένη εἰς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος.

Ἄρθρον 101.

Ἔναρξις ἰσχύος.

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος Νομοθετικοῦ Διατάγματος ἄρχεται ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1970.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Νοεμβρίου 1969

Ἐν Ὀνόματι τοῦ Βασιλέως

Ο ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΥΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΩΙΤΑΚΗΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ

Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Α'
ΣΤΥΛ. ΠΑΤΤΑΚΟΣ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Β'
ΔΗΜ. ΠΑΤΙΛΗΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

ΝΙΚ. ΜΑΚΑΡΕΖΟΣ, ΠΑΝΑΓ. ΠΙΠΙΝΕΛΗΣ, ΗΛ. Γ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΔΑΜ. ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, ΛΟΥΚ. ΠΑΤΡΑΣ, ΙΩΑΝ. ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΥ, ΕΜΜΑΝ. ΦΘΕΝΑΚΗΣ, ΙΩΑΝ. ΧΟΛΕΒΑΣ, ΙΩΑΝ. ΠΑΠΑΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΩΝΣΤ. ΚΥΠΡΑΙΟΣ, ΕΠΑΜ. ΤΣΕΛΛΟΣ, ΑΠΟΣΤ. ΒΟΓΙΑΤΖΗΣ, ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΠΑΝΑΓ. ΤΖΕΒΕΛΕΚΟΣ, ΓΕΩΡΓ. ΒΑΛΛΗΣ, ΑΛΕΞ. ΜΑΤΘΑΙΟΥ.

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Νοεμβρίου 1969

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΗΛΙΑΣ Γ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΕΙ ΟΤΙ:

Από 1 Ιανουαρίου 1966 ή ετησία συνδρομή της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως, ή τιμή των τμηματικώς πωλουμένων φύλλων αυτής και τα τέλη δημοσιεύσεως εν τη Εφημερίδι της Κυβερνήσεως, καθορίσθησαν ως κάτωθι:

Α.' ΕΤΗΣΙΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

1. Διά τό Τεύχος Α'	Δραχ.	400
2. » » » Β'	»	350
3. » » » Γ'	»	300
4. » » » Δ'	»	500
5. » » » Πράξεις Νομικών Προσώπων Δ.Δ. κ.λπ.	»	300
6. » » Παράρτημα	»	200
7. » » Δελτίον Ανωνύμων Εταιρειών κ.λπ.	»	750
8. » » Δελτίον Εμπορικής και Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας	»	200
9. Δι' άπαντα τά τεύχη, τό Παράρτημα καί τά Δελτία	»	2.500

Οί Δήμοι καί αί Κοινότητες τοῦ Κράτους καταβάλλουσι τό ἥμισυ τῶν ἀνωτέρω συνδρομῶν.

Ὑπέρ τοῦ Ταμείου Ἀλληλοβοηθείας Προσωπικοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου (ΤΑΠΕΤ) ἀναλογοῦν τά ἑξῆς ποσά:

1. Διά τό Τεύχος Α'	Δραχ.	20.—
2. » » » Β'	»	17,50
3. » » » Γ'	»	15.—
4. » » » Δ'	»	25.—
5. » » » Πράξεις Νομικών Προσώπων Δημ. Δικαίου κ.λπ.	»	15.—
6. » » Παράρτημα	»	10.—
7. » » Δελτίον Ανωνύμων Εταιρειών	»	37,50
8. » » Δελτίον Εμπ. καί Βιομ. Ιδιοκτησίας	»	10.—
9. » » Δι' άπαντα τά τεύχη	»	125.—

Β.' ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΩΝ

Έκαστον φύλλον, μέχρις 8 σελίδων, τιμᾶται δραχ. 2, ἀπό 9 σελίδων καί ἄνω, ἐκτός εἰδικῶν περιπτώσεων, δραχ. 5.

Γ'. ΤΕΛΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ

I. Εἰς τό Δελτίον Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν καί Ἑταιρειῶν Περιωρισμένης Εὐθύνης:

Α.' Δημοσιεύματα Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν

1. Τῶν δικαστικῶν πράξεων	Δραχ.	200
2. Τῶν καταστατικῶν Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν	»	5.000
3. Τῶν τροποποιήσεων τῶν καταστατικῶν τῶν Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν	»	1.000
4. Τῶν ἀνακοινώσεων καί προσκλήσεων εἰς γενικάς συνελεύσεις, ὡς καί τῶν κατά τό ἄρθρον 32 τοῦ Ν. 3221/24 γνωστοποιήσεων.	»	500
5. Τῶν ἀνακοινώσεων τῶν ὑπό διάλυσιν Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν, κατά τό Β.Δ. 20/5/1939.	»	100
6. Τῶν Ἰσολογισμῶν τῶν Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν.	»	2.000
7. Τῶν συνοπτικῶν μηνιαίων καταστάσεων τῶν Τραπεζικῶν Ἑταιρειῶν	»	500
8. Τῶν ἀποφάσεων περί ἐγκρίσεως τιμολογίων τῶν Ἀσφαλιστικῶν Ἑταιρειῶν	»	300
9. Τῶν ὑπουργικῶν ἀποφάσεων περί παροχῆς ἀδείας ἐπεκτάσεως τῶν ἐργασιῶν Ἀσφαλιστικῶν Ἑταιρειῶν, ὡς καί τῶν ἐκθέσεων περιουσιακῶν στοιχείων	»	2.000
10. Τῶν περί παροχῆς πληρεξουσιότητος πρός ἀντιπροσώπευσιν ἐν Ἑλλάδι ἀλλοδαπῶν Ἑταιρειῶν		1.000
11. Τῶν ἀποφάσεων περί συγχωνεύσεως Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν	»	5.000
12. Τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Χρηματιστηρίου περί εἰσαγωγῆς χρεωγράφων εἰς τό Χρηματιστήριον πρός διαπραγμάτευσιν, συμφώνως πρός τάς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 2 παρ. 3 Α.Ν. 148/67	Δραχ.	500
13. Τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἐπιτροπῆς κεφαλαιαγορᾶς περί διαγραφῆς χρεωγράφων ἐκ τοῦ Χρηματιστηρίου, συμφώνως πρός τάς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 2 παρ. 4 Α.Ν. 148/67	»	500

Β.' Δημοσιεύματα Ἑταιρειῶν Περιωρισμένης Εὐθύνης

1. Τῶν καταστατικῶν	Δραχ.	500
2. Τῶν τροποποιήσεων τῶν καταστατικῶν	»	200
3. Τῶν ἀνακοινώσεων καί προσκλήσεων	»	100
4. Τῶν Ἰσολογισμῶν	»	500
5. Τῶν ἐκθέσεων ἐκτιμήσεως περιουσιακῶν στοιχείων	»	500

II. Εἰς τό Δ' Τεῦχος καί Παράρτημα

1. Τῶν δικαστικῶν πράξεων, προσκλήσεων καί λοιπῶν δημοσιεύσεων	»	200
2. Τῶν ἀδειῶν πωλήσεως ἰαματικῶν ὑδάτων	»	500

Τό ὑπέρ τοῦ Ταμείου Ἀλληλοβοηθείας Προσωπικοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου (ΤΑΠΕΤ) καταβλητέον ποσοστόν ἐπί τῶν τελῶν δημοσιεύσεων ἐν τῷ Δελτίῳ Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν καί Ἑταιρειῶν Περιωρισμένης Εὐθύνης ἐν γένει ὡρίσθη εἰς 5%.

Δ'. ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ - ΤΕΛΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΩΝ Τ.Α.Π.Ε.Τ.

1. Αἱ συνδρομαί τοῦ ἐσωτερικοῦ καί τά τέλη δημοσιεύσεων προκαταβάλλονται εἰς τά Δημόσια Ταμεῖα ἀντί ἀποδεικτικοῦ εἰσπράξεως, ὅπερ, μερίμνῃ τοῦ ἐνδιαφερομένου, ἀποστέλλεται εἰς τήν Ὑπηρεσίαν τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου.

2. Αἱ συνδρομαί τοῦ ἐξωτερικοῦ δύνανται ν' ἀποστέλλωνται καί εἰς ἀνάλογον συνάλλαγμα δι' ἐπιταγῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου.

3. Ἡ καταβολή τοῦ ὑπέρ τοῦ Τ.Α.Π.Ε.Τ. ποσοστοῦ ἐπί τῶν ἀνωτέρω συνδρομῶν καί τελῶν δημοσιεύσεων ἐνεργεῖται ἐν Ἀθήναις μέν εἰς τό Ταμεῖον τοῦ ΤΑΠΕΤ (Κατάστημα Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου), ἐν ταῖς λοιπαῖς δέ πόλεσι τοῦ Κράτους εἰς τά Δημόσια Ταμεῖα, ὅπερ ἀποδίδεται εἰς τό ΤΑΠΕΤ, συμφώνως πρός τά δριζόμενα διά τῶν ὑπ' ἀριθ. 192378/3639 τοῦ ἔτους 1947 (ΡΟΝΕΟ 185) καί 178048/5321/31.7.65 (ΡΟΝΕΟ 139) ἐγκυκλίων διαταγῶν τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους. Ἐπί συνδρομῶν ἐξωτερικοῦ ἀποστελλομένων δι' ἐπιταγῶν, συναποστέλλεται διά τῶν ἐπιταγῶν καί τό ὑπέρ τοῦ ΤΑΠΕΤ ποσοστόν.

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Θ. ΚΩΣΤΟΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΠΔ68-73:

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗ, 20 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1973	ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 186

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

Ν.Δ. 106. Περὶ παραγραφῆς ἐγκλημάτων τινῶν. 1

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

167. Περὶ ἄρσεως ἰσχύος τοῦ Νόμου ΔΞΘ'/1912 «περὶ καταστάσεως πολιορκίας» καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν περιοχῶν τῆς Ἐπικρατείας. 2

168. Περὶ χορηγήσεως ἀμνηστίας. 3

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

(1)

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 106

Περὶ παραγραφῆς ἐγκλημάτων τινῶν.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀποφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν:

Ἄρθρον 1.

1. Ἀποσβένυται, διὰ παραγραφῆς, τὸ ἀξιόποινον τῶν ὑπὸ συνηγόρων καὶ ὑπὸ κρατικῶν ἐν γένει ὀργάνων κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τῶν καθηκόντων ἢ τῆς ὑπηρεσίας των μέχρι καὶ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος τελεσθέντων ἐγκλημάτων, σχέσιν ἐχόντων πρὸς τὴν ὑπεράσπισιν, δίωξιν, ἀνάκρισιν καὶ ἐκδίκασιν πάσης φύσεως ἀξιοποίνων πράξεων, ἢ συναπτομένων πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν ἐκδοθεισῶν ἐπ' αὐτῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων.

2. Δικογραφίαι ἀφορῶσαι εἰς τὰ ἐν τῇ προηγουμένῃ παραγράφῳ ἐγκλήματα, τίθενται εἰς τὸ ἀρχεῖον, παραγγελίᾳ τοῦ ἁρμοδίου κατὰ περίπτωσιν εἰσαγγελέως, ἐπιτρέπου ἢ δημοσίου κατηγόρου. Περὶ τῆς τύχης τῶν πεισταρίων ἀποφαίνεται ἀμετακλήτως τὸ κατὰ περίπτωσιν ἁρμόδιον Δικαστικὸν Συμβούλιον, προκειμένου δὲ περὶ πταισμάτων ὁ Πταισματοδίκης.

Ἄρθρον 2.

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς του διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Αὐγούστου 1973

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Ο ΠΡΟΘΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΠΑΤΤΑΚΟΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΚΑΡΕΖΟΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΙΩΑΝ. ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΥ, ΦΑΙΔΩΝ ΑΝΝΙΝΟΣ - ΚΑΒΑΛΙΕΡΑΤΟΣ, ΝΙΚ. ΕΦΕΣΙΟΣ, ΚΩΝΣΤ. ΚΑΡΤΑΛΑΣ, ΙΩΑΝ. ΚΟΥΛΗΣ, ΚΩΝΣΤ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗΣ, ΝΙΚ. ΓΚΑΝΤΩΝΑΣ, ΙΩΑΝ. ΑΛΔΑΣ, ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΟΡΕΣΤ. ΓΙΑΚΑΣ, ΒΑΣ. ΥΣΟΥΜΠΑΣ.

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Αὐγούστου 1973

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΥ

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

(2)

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 167

Περὶ ἄρσεως ἰσχύος τοῦ Νόμου ΔΞΘ'/1912 «περὶ καταστάσεως πολιορκίας» καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν περιοχῶν τῆς Ἐπικρατείας.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις:

α. Τῆς ὑπὸ στοιχεῖον Β' καὶ ἀπὸ 5.5.1967 Συντακτικῆς Πράξεως.

β. Τοῦ ἄρθρου 28 παρ. 2 τοῦ Ψηφίσματος «περὶ τῶν τροποποιήσεων τοῦ ἀπὸ 15ης Νοεμβρίου 1968 Συντάγματος» (Φ.Ε.Κ. τ. Α') τῆς 19.8.1973).

γ. Τοῦ ἄρθρου 12 τοῦ Ν. ΔΞΘ'/1912 «περὶ καταστάσεως πολιορκίας».

δ. Τὴν ὑπ' ἀριθ. 547/1973 γνωμοδότησιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀπερασίσαμεν καὶ διατάσσομεν:

Ἄρθρον 1.

Αἴρομεν τὴν ἰσχὺν τοῦ Νόμου ΔΞΘ'/1912 «περὶ καταστάσεως πολιορκίας» καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν περιοχῶν τῆς Ἐπικρατείας.

Ἄρθρον 2.

Ἐκκρεμεῖς ὑποθέσεις, βάσει τῶν διατάξεων τοῦ Ν. ΔΞΘ'/1912, ἐνώπιον τῶν Στρατιωτικῶν Δικαστηρίων καὶ λοιπῶν Στρατιωτικῶν Ἀρχῶν μεταβιβάζονται δυνάμει τοῦ παρόντος εἰς τὰ κοινὰ Ποινικὰ Δικαστήρια καὶ τὰς δικαστικὰς ἀρχάς.

Εἰς τοὺς ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ Δικαιοσύνης Ὑπουργούς, ἀνατίθεμεν τὴν δημοσίευσιν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Αὐγούστου 1973

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΠΑΤΤΑΚΟΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΚΑΡΕΖΟΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΙΩΑΝ. ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΥ, ΦΑΙΔΩΝ ΑΝΝΙΝΟΣ - ΚΑΒΑΛΙΕΡΑΤΟΣ, ΝΙΚ. ΕΦΕΣΙΟΣ, ΚΩΝΣΤ. ΚΑΡΤΔΑΣ, ΙΩΑΝ. ΚΟΤΛΗΣ, ΚΩΝΣΤ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗΣ, ΝΙΚ. ΓΚΑΝΤΩΝΑΣ, ΙΩΑΝ. ΛΑΔΑΣ, ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΟΡΕΣΤ. ΓΙΑΚΑΣ, ΒΑΣ. ΤΣΟΥΜΠΑΣ.

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 168

Περὶ χορηγήσεως ἀμνηστίας.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις:

α. Τοῦ ἄρθρου 52 παρ. 3 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1968.

β. Τοῦ ἄρθρου 28 παρ. 2 τοῦ Ψηφίσματος «περὶ τῶν τροποποιήσεων τοῦ ἀπὸ 15ης Νοεμβρίου 1968 Συντάγματος». (Φ.Ε.Κ. 181 τ. Α' τῆς 19.8.1973).

γ. Τὴν ὑπ' ἀριθ. 548/1973 γνωμοδότησιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀπερασίσαμεν καὶ διατάσσομεν:

Ἄρθρον 1.

1. Ἀμνηστεύονται τὰ ἀπὸ τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967, μέχρι καὶ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος τελεσθέντα ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας καὶ μόνον, ἐγκλήματα τὰ προβλεπόμενα καὶ τιμωρούμενα ὑπὸ τῶν διατάξεων τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τοῦ Στρατιωτικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος (ἐξαιρουμένου τοῦ ὑπὸ τῶν ἄρθρων 44 ἕως 52 προνοουμένου καὶ τιμωρουμένου ἐγκλήματος τῆς λιποταξίας), τοῦ Ν. ΔΞΘ'/1912 «περὶ Καταστάσεως Πολιορκίας», τοῦ Α.Ν. 509/1947 «περὶ μέτρων ἀσφαλείας τοῦ Κράτους, τοῦ Πολιτεύματος, τοῦ Κοινωνικοῦ Καθεστῶτος καὶ προστασίας τῶν ἐλευθεριῶν τῶν πολιτῶν», τοῦ Ν. 2218/1952 «περὶ ἐπαναφορᾶς ἐν ἰσχύϊ τῶν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 19/1945 Συντακτικῆς Πράξεως τροποποιηθεισῶν διατάξεων τοῦ Ν. 286/1914 «περὶ ὑπλοτορίας, τροποποιήσεως αὐτῶν καὶ ἄλλων τινῶν Ποινικῶν διατάξεων», τοῦ Α.Ν. 611/1968 «περὶ ἀπαγορεύσεως κατοχῆς πυροβόλων ὅπλων, χειροβομβίδων καὶ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν», τοῦ Ν.Δ. 542/1970 «περὶ ὅπλων, ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, ἐκρηκτικῶν μηχανημάτων καὶ πυροτεχνημάτων» καὶ τοῦ Ν. Δ. 346/1969 «περὶ Τύπου», ὡς οὗτοι ἐτροποποιήθησαν καὶ συνεπληρώθησαν, καὶ τὰ πρὸς αὐτὰ συναπτόμενα ἢ συναφῆ, ἐφ' ὅσον πάντα ταῦτα ἔχουν σχέσιν πρὸς τὴν ἐκ τῆς Ἐπαναστάσεως τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 δημιουργηθείσαν κατάστασιν καὶ ἔτεινον ἢ ἐπωσδήποτε ἀπέβλεπον εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῆς καθεστηκυίας τάξεως.

2. Ἐκ τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ παραγράφῳ ἐγκλημάτων, τὰ διὰ τοῦ τύπου τελεσθέντα, ὡς καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ν.Δ. 346/1969 «περὶ τύπου» προβλεπόμενα ἀμνηστεύονται καὶ ἐὰν ἔτι ἐτελέσθησαν διὰ τῆς κυκλοφορίας τῆς Ἐφημερίδος ἢ τοῦ ἐντύπου ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας.

Ἄρθρον 2.

Ἐν τῇ διὰ τοῦ παρόντος Πρ. Διατάγματος χορηγουμένῃ ἀμνηστίᾳ δὲν περιλαμβάνονται τὰ πειθαρχικὰ παραπτώματα τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν δημοσίων ἐν γένει ὑπαλλήλων καὶ ὑπηρετῶν τὰ σχετιζόμενα ὑπωσδήποτε πρὸς τὰ ἀμνηστευόμενα ἐγκλήματα, οὐδ' ἐπηρεάζεται ἡ ἐφαρμογὴ ἐπὶ τῶν εἰς ταῦτα μετασχόντων τῶν περὶ διοικητικῆς θέσεως ἐν τῇ ὑπηρετίᾳ κειμένων διατάξεων. Ὡσαύτως, ἐκ ταύτης, οὐδαμῶς θίγονται αἱ ἐκ τῆς ἀμνηστευομένης πράξεως ἢ ἐξ ἀφορμῆς αὐτῆς, τυχόν, ἐπὶ τῆς στρατολογικῆς καταστάσεως τῶν κατηγορουμένων ἢ καταδικασθέντων στρατιωτικῶν καὶ ἰδιωτῶν ἐν γένει συνέπειαι καὶ πάσης φύσεως ἐπιπτώσεις.

Ἄρθρον 3.

Οἱ καταδικασθέντες ἢ προφυλακισθέντες ἐπί τινι τῶν ἀνωτέρω ἐγκλημάτων δὲν δικαιοῦνται ἀποζημιώσεως ἢ ἀποδοχῶν τῶν ὁποίων ἐστερήθησαν διαρκούσης τῆς φυλακίσεως ἢ προφυλακίσεώς των.

Ἄρθρον 4.

Κατάδικοι ἢ προφυλακισμένοι, ἐπί τινι τῶν ἐν ἄρθρῳ 1 ἐγκλημάτων, ἀπολύονται τῶν φυλακῶν, παραγγελίᾳ τοῦ ἁρμοδίου Εἰσαγγελέως Πλημμελειοδικῶν ἢ τοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ τόπου κρατήσεώς των. Διαγραφίαι ἀφορῶσαι εἰς τὰ ἐγκλήματα ταῦτα τίθενται, διὰ Πράξεως τοῦ ἁρμοδίου Εἰσαγγελέως ἢ Ἐπιτρόπου, εἰς τὸ ἀρχεῖον.

Εἰς τὸν Ἡμέτερον ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργόν, ἀνατίθεμεν τὴν δημοσίευσιν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Αὐγούστου 1973

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΠΑΤΤΑΚΟΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΚΑΡΕΖΟΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΙΩΑΝ. ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΥ, ΦΑΙΔΩΝ ΑΝΝΙΝΟΣ - ΚΑΒΑΛΙΕΡΑΤΟΣ, ΝΙΚ. ΕΦΕΣΙΟΣ, ΚΩΝΣΤ. ΚΑΡΤΔΑΣ, ΙΩΑΝ. ΚΟΤΛΗΣ, ΚΩΝΣΤ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗΣ, ΝΙΚ. ΓΚΑΝΤΩΝΑΣ, ΙΩΑΝ. ΛΑΔΑΣ, ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΟΡΕΣΤ. ΓΙΑΚΑΣ, ΒΑΣ. ΤΣΟΥΜΠΑΣ.

ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

A67-1967:

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗ. 10 ΜΑΪΟΥ 1967	ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 67

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ

Α.Ν. 3. Περί τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως διατάξεων τινων τοῦ ὑπ' ἀριθ. 671/1943 Νόμου περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. 1

Α.Ν. 4. Περὶ ἀποκαταστάσεως ἰσορροπίας εἰς τὸν λειτουργίαν τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν καὶ Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, Ὀργανισμῶν κ.λ.π. 2

Α.Ν. 5. Περὶ καθορισμοῦ δεδομένων μελῶν Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. 3

ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ

(1)

ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3

Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως διατάξεών τινων τοῦ ὑπ' ἀριθ. 671/1943 Νόμου περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀποφασίζομεν καὶ διατάσσομεν:

Ἄρθρον 1.

1. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συγκροτεῖται κατ' ἑκάστην συνοδικὴν περίοδον καὶ συγκειται ἐκ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ὡς Προέδρου καὶ ἑκατὸν συνέδρων Μητροπολιτῶν. Ἐκ τούτων ἑκατὸν τέσσαρες (4) λαμβάνονται ἐκ τῶν ἐχόντων Μητροπόλεις τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴν σειρὰν τῶν προεδριῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, καὶ οἱ ἕπεται ἑκατὸν ἕξ (6) κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκ τῶν ἐχόντων ἐν Ἑλλάδι Μητροπόλεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου τῶν ἐνταρτατῶν ἐν τῷ Νόμῳ 3015/1928.

2. Ἡ ὀκτοέτις τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς κατὰ τὴν δεκαετίαν τοῦ παρόντος 112ης συνοδικῆς περιόδου (1966—1967) λήγει ἅμα τῇ δεκαετίδι τοῦ παρόντος, ἵνα οὕτῳ δὲ συγκροτεῖται κατὰ παρέκκλισιν τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ παραγράφῳ ὁριζομένων. Ἱερὰ Σύνοδος ἀριστίνδην, ἡ ἡ ὀκτοέτις λήγει τὴν 30ὴν/9/1967. Διὰ Β. Διατάγματος, ἐκδιδομένου τῇ προτάσει τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων Ὑπουργοῦ, ἡ ὀκτοέτις αὕτη δύναται νὰ παραταθῇ διὰ μίαν ἐτέραν συνοδικὴν περίοδον. Τὰ μέλη τῆς ἀριστίνδην Συνόδου ὁρισθήσονται διὰ Β. Διατάγματος, ἐκδιδομένου ὡσαύτως τῇ προτάσει τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων Ὑπουργοῦ.

3. Κωλυομένου ὁπωσδήποτε τοῦ Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου προεδρεύει κλῆρῳ ὁ Ἀντιπρόεδρος καὶ τούτου κωλυομένου ὁ ἐν τῶν παρόντων ἔχων τὰ πρεσβεῖα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ἐν περιπτώσει μὴ ἀποδοχῆς, κωλύματος ἢ παραιτήσεως Ἀρχιεπίσκοπος ἐκ τῶν κληρόεντων πρὸς συγκρότησιν τῆς ἀριστίνδην Συνόδου, καλεῖται κατὰ τὰ ἐν τῇ παραγράφῳ 2 τοῦ παρόντος ὁριζόμενα ἕτερος Ἀρχιερεύς.

Ἄρθρον 2.

1. Ἡ κατὰ τὰ ἄρθρα 15—17 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 671/1943 Α. Νόμου ὡς τοῦτο ἐπροποποιήθη μεταγενεστέρως, ἀρμοδίοις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, περὶ ἐκλογῆς Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ τῶν Μητροπολιτῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, παρέρχεται ἰσχὺς εἰς τὴν Διαρκῆ Ἱερὰν Σύνοδον. Ἡ ἐκλογὴ διενεργεῖται κατὰ τὰ ἐν ἄρθρῳ 1 τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ Α. Νόμου 39/1936, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ ἐν ταῖς παραγράφοις 9—14 τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ Α. Νόμου 1403/1938 ὁριζόμενα. Ἐκλέγομαι κατὰ τὴν συνοδικὴν περίοδον τῆς ἀριστίνδην Συνόδου εἶναι πάντες οἱ Ἕλληνες τὸ γένος κληρικοὶ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, οἱ ἔχοντες τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων ἀπαιτούμενα προσόντα.

2. Προταθέντες ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου θεωροῦνται οἱ τρεῖς πρῶτοι λαβόντες μεγαλύτερον ἢ οἱ λοιποὶ ἀριθμὸν ψήφων.

3. Ἡ ἐν τῇ παραγράφῳ 14 τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ Α. Νόμου 1403/1938 γενομένη διευθέτησις ἀνάπτυξιν τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως ἀνακαθίσταται διὰ τῆς ἐν τῷ ἄρθρῳ 1 τοῦ Α. Νόμου 326/1945 διαλαμβανομένης.

Ἄρθρον 3.

1. Ἡ διάταξις τῆς παραγράφου 2 τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος 4589/1966 καταργεῖται, ἐφαρμόζονται δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐκάστοτε Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν τὰ περὶ τῶν Μητροπολιτῶν καὶ Ὑπηρεσιῶν Ἐπιτελείων ἐν τῷ αὐτῷ ἄρθρῳ καὶ Νόμῳ ὁριζόμενα.

2. Ἄρα τὴν ἀκύρωσιν τοῦ ἐν τῷ ὡς ἄνω ἄρθρῳ καὶ Νόμῳ προβλεπομένου Β. Διατάγματος, ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν ἐφίσταται ἐν χρείᾳ, κοινῇ μετὰ Ὑποπτέρχου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τὴν Πρεσβείαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀναλαμβάνει ἐν τῶν μελῶν αὐτῆς ἔχων τὰ πρεσβεῖα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἄρθρον 4.

Ἡ ὑφὶς τοῦ κατὰ τὸ ἄρθρον 11 τοῦ Α. Νόμου 671/1943, ὡς τοῦτο ἐτροποποιήθη δυὸ τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ Α. Νόμου 1063/1944 καὶ τοῦ ἄρθρου 9 τοῦ ἀπὸ 16/17 Δεκεμβρίου 1959 Β. Διατάγματος, Κυβερνητικοῦ παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ Ἐπιτρόπου καταργεῖται, τὰ καθήκοντα δὲ αὐτοῦ ἀνατίθενται εἰς τὸν ἐκάστοτε Γενικὸν Διευθυντὴν Θρησκευμάτων τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων ἢ τὸν νόμιμον ἀναπληρωτὴν αὐτοῦ. Διευθυντὴς Θρησκευμάτων ἐν τῷ Ὑπουργείῳ Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Πα-

ξεως από τής δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος διορίζεται συγχρόνως τής Θεολογικής Σχολής τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἡ Θεσσαλονίκης ἡ ἄλλης ἀρτιγόνου ἀναγνωρισμένης Σχολής κοινοτικοῦ δικαιωματικοῦ δίπλωμα Θεολογίας, προτιμωμένων τῶν ἐχόντων καὶ διετοῦς σπουδὴν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ.

Ἄρθρον 5.

Πᾶσα προγενεστέρα διάταξις, ἀντιτιθεμένη εἰς τὰ ἐν τῷ παρόντι Νόμῳ ὁριζόμενα καταργεῖται.

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος ἀρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Μαΐου 1967

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
Β.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΚΩΝΣΤ. ΚΟΛΛΙΑΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

Ν. ΜΑΚΑΡΕΖΟΣ, Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ - ΓΚΟΤΡΑΣ, ΛΕΩΝ. ΡΟΖΑΚΗΣ, ΚΩΝ. ΚΑΛΑΜΠΟΚΙΑΣ, ΑΔΑΜ. ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, Π. ΤΣΑΡΟΥΧΗΣ, ΙΩΑΝ. ΤΣΑΝΤΙΛΑΣ, ΑΛΕΞ. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, ΑΘ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΙΩΑΝ. ΡΟΔΙΝΟΣ, ΣΠ. ΛΙΖΑΡΔΟΣ, Γ. ΓΕΩΡΓΑΚΕΛΟΣ.

Ἐδημοσιεύθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Μαΐου 1967

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΛΕΩΝ. ΡΟΖΑΚΗΣ

---

(2)

ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 4

Περὶ ἀποκαταστάσεως ἐπιφυλίας εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν καὶ Νομικῶν προσώπων Δημοσίου Δικαίου, Ὀργανισμῶν κλπ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν:

Ἄρθρον 1.

Κατάργησις θέσεων καὶ λήξις ὑπηρεσίας εἰδικῶν Συμβούλων καὶ συνεργατῶν.

1. Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος Ἀναγκαστικοῦ Νόμου, καταργοῦνται αἱ παρὰ τῷ Δημοσίῳ ἢ Ν.Π.Δ.Δ. Δικαίου ὑφισταμεναι θέσεις ἐπὶ ὑπηρεσίᾳ Εἰδικῶν Συμβούλων καὶ Συνεργατῶν ἐν γένει, ὡς καὶ ἐπιστημονικῶν ἐρευνητῶν ἢ ἐπιστημονικῶν συνεργατῶν, θεωρεῖται δὲ λῆξασα ἡ ὑπηρεσία ὡς καὶ οἱαδήποτε σύμβασις προσωρινῆς ὑπηρεσιῶν, τῶν, ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος 4352/64, ὡς καὶ ὑπὸ πάσης ἑτέρας διατάξεως, προβλεπομένων εἰδικῶν συμβούλων ἢ ἄλλων ὑπὸ οἱανδήποτε ὀνομασίαν προσώπων, ἀπασῶν ἐπὶ ὑπηρεσίᾳ ἢ συμβάσει ἢ σχέσει ἰδιωτικοῦ δικαίου καθήκοντα συμβούλου ἢ συνεργάτου, ἀδιαλείπτως δικαιουμένων ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἀποζημιώσεως, μὴ ἀπαιτουμένης τῆς ἐκδόσεως διοικητικῆς πράξεως ἢ ἄλλης περὶ ἀπολύσεως πράξεως.

2. Ἡ διάταξις τῆς προηγουμένης παραγράφου 1 τοῦ παρόντος ἄρθρου, δὲν ἔχει ἐφαρμογὴν ἐπὶ αἱ τῶν διὰ τῆς παραγρ. 4 τοῦ ἄρθρου 10 τοῦ Νόμου 3925/1959 καὶ τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ Ν.Δ. 1188/61 εἰδικῶν συμβούλων καὶ εἰδικῶν συνεργατῶν παρὰ τῇ Προεδρίᾳ Κυβερνήσεως καὶ τῇ παρ' αὐτῇ Γενικῇ Διευθύνσει Τύπου καὶ 3) τῶν παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Ἐπιτροπῇ Ἀτομικῆς Ἐνεργείας συνεργατῶν.

Ἡ ὑπηρεσία τῶν, κατὰ τὴν ἐκδοσίαν τοῦ παρόντος, ὑπηρετούντων εἰς τὰς θέσεις τῆς παρούσης παραγράφου, θεωρεῖται λῆξασα.

Δι' ἀποφάσεως τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ἢ τοῦ Ὑπουργοῦ Προεδρίας Κυβερνήσεως, καθορίζονται αἱ εἰδικώτεραι ἁρμοδιότητες καὶ τὰ καθήκοντα τῶν ἐν ἰσχύϊ α' τῆς παρούσης παραγράφου προσώπων.

Διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Ὑπουργῶν Οἰκονομικῶν καὶ Προεδρίας Κυβερνήσεως, ἐφ' ἅπαξ ἐκδιδομένης ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος, καὶ ἐπὶ σκοπῷ περιορισμοῦ, καθορίζονται ὁ ἀριθμὸς τῶν, κατὰ τὴν παροῦσαν παράγραφον, συμβούλων καὶ συνεργατῶν.

Ἄρθρον 2.

Λήξις ὑπηρεσίας Διοικητῶν κ.λ.π. τῶν Ν.Π.Δ.Δ. καὶ Ὀργανισμῶν.

1. Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος Ἀναγκ. Νόμου, θεωρεῖται λῆξασα ἡ ὑπηρεσία ὡς καὶ οἱαδήποτε Σύμβασις προσωρινῆς ὑπηρεσιῶν τῶν Διοικητῶν, Ὑποδιοικητῶν, Προέδρων, Ἐντεταλμένων Συμβούλων καὶ μελῶν Διοικητικοῦ Συμβουλίου, Γενικῶν Γραμματέων, Γενικῶν Διευθυντῶν, Ἀναπληρωτῶν ἢ Βοηθῶν Γενικῶν Διευθυντῶν, Διευθυντῶν, Τεχνικῶν Συμβούλων, ὡς καὶ Κυβερνητικῶν Ἐπιτρόπων, διορισμένων ἐπὶ ὑπηρεσίᾳ ἢ ἐπὶ συμβάσει, τῶν Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου οἱαδήποτε μορφῆς καὶ ὀνομασίας, (Ε.Ο.Τ., Ε.Ι.Ρ., Νοσηλευτικὰ Ἱδρύματα, Ἀσφαλιστικοὶ Ὀργανισμοὶ κλπ.), τῆς Δημοσίας Ἐπιχειρήσεως Ἠλεκτρισμοῦ, τῆς Ἑλληνικῆς Τραπέζης Βιομηχανικῆς Ἀναπτύξεως, ὡς καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς ἐξαρτωμένων ἢ ἐλεγχομένων ἐπιχειρήσεων, τοῦ Ὀργανισμοῦ Τηλεπικοινωνιῶν Ἑλλάδος, τῶν Σιδηροδρόμων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, τῆς Νέας ΑΓΡΕΞ καὶ τοῦ Ὀργανισμοῦ Κοπτικῶν.

2. Οἱ διατελοῦντες εἰς τὰς ὡς ἄνω θέσεις θεωροῦνται ὡς αὐτοδικαίως ἀπολυθέντες ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος, μὴ ἀπαιτουμένης τῆς ἐκδόσεως διοικητικῆς τινος ἢ ἄλλης περὶ ἀπολύσεως πράξεως. Μέχρι τοῦ διορισμοῦ ἢ ἐκλογῆς νέων Διοικητῶν κλπ., οἱ ἀπολυόμενοι ἐξακολουθοῦσι ἀσκοῦντες τὰ καθήκοντά των, ἐπὶ διάστημα μὴ δυνάμενον νὰ ὑπερβῇ τὸν ἕνα μῆνα ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος. Εἰς τοὺς κατὰ τὰ ἄνω αὐτοδικαίως ἀπολελυμένους οὐδεμία ἀποζημίωσις καταβάλλεται.

3. Διὰ Β. Δ/των ἐκδιδομένων προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ καὶ τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργοῦ δύνανται νὰ ἀποκαθίστανται αἱ διατάξεις τοῦ παρόντος καὶ ἐπὶ ἑτέρων ὀργανισμῶν δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ Τραπεζῶν.

Ἄρθρον 3.

Κατάργησις Συμβουλίων καὶ Ἐπιτροπῶν, περιορισμὸς μελῶν καὶ λήξις ὑπηρεσίας των.

1. Μετὰ παρέλευσιν διμήνου ἀνατρεπτικῆς προθεσμίας ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος Ἀναγκαστικοῦ Νόμου καταργοῦνται ἅπαντα τὰ γνωμοδοτικῆς καὶ ἀποφασιστικῆς ἁρμοδιότητος Συμβούλια καὶ Ἐπιτροπαὶ τῶν Δημοσίων ἐν γένει Ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν Ν.Π.Δ.Δ. καὶ Εἰδικῶν Λογαριασμῶν, πλὴν τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων, ἐφ' ὅσον δὲν ἤθελον διατηρηθῇ διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως, τοῦ Ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν καὶ τοῦ ἁρμοδίου κατὰ περίπτωσιν Ὑπουργοῦ, ἐκδιδομένης ἐντὸς τῆς διμήνου ταύτης προθεσμίας.

Διὰ τῶν αὐτῶν ἀποφάσεων αἱ ὁλαι περιορισθῇ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῶν διατηρηθησομένων Συμβουλίων καὶ Ἐπιτροπῶν, εἰς τρόπον ὥστε ταῦτα νὰ εἶναι ἀρτιμελῆ καὶ μόνον εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις, λόγῳ τῆς κοινωνικῆς ἀναγκαιότητος καὶ οἰκονομικῆς βαρύτητος τοῦ Ὀργανισμοῦ, ταῦτα νὰ εἶναι πανταμελῆ, κατ' ἀνώτατον ὅριον, 3) δύνανται νὰ μετασχηματισθῶσι ἢ σύνθεσις καὶ καθορίζονται ἡ ἁρμοδιότης αὐτῶν.

2. Καταργουμένων τῶν Συμβουλίων καὶ Ἐπιτροπῶν γνωμοδοτικῆς ἁρμοδιότητος, ἡ ἀποφασιστικὴ ἁρμοδιότης ἀνατίθεται ἅπαξ προηγουμένης γνωμοδοτήσεως. Καταργουμένων Συμβουλίων ἀποφασιστικῆς ἁρμοδιότητος, ἡ ἁρμοδιότης τῆς ἀποφάσεως παραχωρεῖται εἰς τὸν ἁρμόδιον Ὑπουργόν, ἀπερολαμβανόντος καὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων τοῦ Νόμου 3200/55, ὡς καὶ τῶν κειμένων διατάξεων περὶ μεταβιβάσεως ἁρμοδιοτήτων τοῦ Ὑπουργοῦ εἰς ἕτερα ὄργανα.

3. Μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς κατὰ τ' ἀνωτέρω λειτουργικῆς ἀποφάσεως, διὰ πράξεως τῶν κατὰ Νόμον ἁρμοδίων Ὑπουργῶν ἢ Ὀργάνων, ἐκδιδομένης ἐντὸς τῆς αὐτῆς ὡς ἄνω διμήνου προθεσμίας, καθορίζεται ἡ συγκρότησις τῶν μελῶν τῶν κατὰ

τῆς παραγρ. 1 καὶ 2 τοῦ παρόντος ἄρθρου διοικητικῶν, γενικοῦ-τοπικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν συμβουλίων καὶ Ἐπιτροπῶν τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν, τῶν Ν.Π.Δ.Δ., τῶν Ἐπιχειρήσεων, Ὀργανισμῶν, Τραπεζῶν καὶ λοιπῶν Προσώπων ἀναφερομένων ἐν τῷ αὐτῷ ἄρθρῳ πλὴν Δήμων καὶ Κοινοτήτων. Μέχρι τοῦ ὑπερτερεῖν τῶν νέων μελῶν, ἐξακολουθοῦν νὰ ἀσκοῦν τὰ καθήκοντά των τὰ ἤδη ὑπάρχοντα Συμβούλια καὶ Ἐπιτροπαί, ἐὰν ἡ ἰσχύς διαμορφώνεται λήξασα ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος. Ἐκεῖ καταλήξῃ εἰς τὸ ἀπολύσιμον μέλος ἀπορροφᾶται ὑπό τοῦ.

4. Δι' ἀπόφασιν τοῦ ἀρμοδίου κατὰ περίπτωσιν Ὑπουργοῦ ἐρευνῶνται πᾶσαι πράξεις ἢ ἀποφάσεις τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων τῶν ὑπ' αὐτὸν Ν.Π.Δ.Δ. καὶ ἐπιστημονικῶν Ὀργανισμῶν, περὶ ὧν τὸ ἄρθρον 2 τοῦ παρόντος, λαμβανομένων πρὸ τῆς ἐκτελέσεως των, εἰς τὴν ἔγκρισιν αὐτοῦ ἀπὸ ποινῆ ἀκυρότητος.

5. Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος διαμορφοῦται αὐτοδικαίως λήξασα ἡ ἰσχὺς τῶν μελῶν πάντων τῶν Ὑπηρεσιακῶν Συμβουλίων καὶ τῶν Συμβουλίων Νομαρχιακῆς, ὁ δὲ διορισμὸς τῶν νέων μελῶν αὐτῶν διενεργεῖται συμφώνως πρὸς τὰς κειμένας διατάξεις.

Προκειμένου περὶ Ν.Π.Δ.Δ., ἐπιτρέπεται, ὅπως δι' ἀποφάσεως τοῦ ἀρμοδίου ἢ τῶν ἀρμοδίων Ὑπουργῶν, ὁρίζηται κατὰ Ὑπηρεσιακὸν Συμβούλιον διὰ πλείονα Ν.Π.Δ.Δ.

6. Θεωρεῖται λήξασα ἡ ἰσχὺς τῶν κατὰ τὴν θεμελίωσιν τοῦ παρόντος νόμου Συμβουλίων τῶν Σωλλόγων, οἵτινες ἀποτελοῦν Ν.Π.Δ.Δ. Τὰ νέα Διοικητικὰ Συμβούλια διορίζονται διὰ μὲν τοὺς διοικητικοὺς συλλόγους ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἐφετείου, διὰ πάντας δὲ τοὺς λοιποὺς ὑπὸ τοῦ οἰκείου Νομάρχου. Ἡ παλαιοτὴς αὐτῶν διάταξις δύναται νὰ καταργηθῇ διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ.

7. Αἱ κατὰ τὰ περὶ ἄρθρου Ἀποφάσεις καὶ Πράξεις δὲν δημοσιεύονται εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Ἄρθρον 4.

Λήξις ἰσχύος νομικῶν ἢ διοικητικῶν συμβουλίων ἢ διοικητόρων.

1. Ἡ ἰσχὺς τῶν κειμένων διατάξεων προβλεπουσῶν ἰσχὺν ἢ ἀκμὴν ἐντολῆς ἢ σύμβασιν παροχῆς νομικῶν ὑπηρεσιῶν ὑπὸ Πρωτοβουλιακῶν νομικῶν ἢ διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν, νομικῶν ἢ διοικητικῶν συμβουλίων καὶ διοικητόρων τῶν ἐν ἄρθρῳ 2 τοῦ παρόντος ἀναφερομένων Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, Δημοσίων Ἐπιχειρήσεων, Ὀργανισμῶν, Τραπεζῶν καὶ λοιπῶν νομικῶν προσώπων, πλὴν τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων, θεωρεῖται λήξασα μετὰ 10 ἡμέρας, ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος. Οἱ προσφέροντες τὰς ὡς ἄνω ὑπηρεσίας θεωροῦνται αὐτοδικαίως ἀπολυόμενοι μετὰ 11 ἡμέρας ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος, ἄνευ ἐκδόσεως διοικητικῆς ἢ ἄλλης τινὸς περὶ ἀπολύσεως των πράξεως.

Ἐπίσης θεωροῦνται αὐτοδικαίως ἀπολυόμενοι καὶ οἱ κατέχοντες ὀργανικὴν θέσιν προβλεπομένου νομικοῦ ἢ διοικητικοῦ ὑπηρετοῦν.

2. Ἐξαιροῦνται τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος ἄρθρου (α) οἱ ἀνάκτορες πολέμου καὶ οἱ στρατιωτικοὶ τῶν πολεμικῶν καταστάσεων, καὶ (β) οἱ τοποθετούμενοι ἀναγκαστικῶς εἰς τὰ ὡς ἄνω νομικὰ πρόσωπα κλπ., ὡς πολεμισταὶ ἢ ἀμείπτοντες εἰς τὰς ἐνεργητικὰς διατάξεις τῶν νόμων 751)1948 καὶ 1836)1951, ὡς ἀποστρατευθέντων οὗτοι μετηγενεστέρως. Οἱ ἀμείπτοντες εἰς τὰς ὡς ἄνω ἐξαιρέσεις, προσφέροντες ἄμισθον τὴν ὑπηρεσίαν των εἰς πλείονα νομικὰ πρόσωπα κλπ. δικαιοῦνται νὰ ποιοῦνται χρῆσιν τῆς ἐξαιρέσεως δι' ἓν μόνον νομικὸν πρόσωπον τῆς ἐπιλογῆς των.

3. Εἰς τοὺς κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ παρόντος ἄρθρου ἀπολυομένους ἐπιφυλασσομένων τῶν ἀνωτέρω, καταβάλλονται καὶ αἱ ὑπὸ τῶν ἰσχυουσῶν κατὰ περίπτωσιν διατάξεων συντάξεις καὶ λοιπαὶ ἀφαιλιστικαὶ παροχαὶ τῶν οἰκείων ἀφαιλιστικῶν ταμείων. Ἐφ' ὅσον ὅμως ἡ πραγματικὴ ἀμισθος ὑπηρεσία αὐτῶν παρὰ τοῖς ἐξ ὧν ἀπολύονται νομικοῖς προσώποις, Τραπέζαις, Ὀργανισμοῖς κλπ. δὲν ὑπερβαίνει μέχρι τῆς ἀπολύσεως των πενταετίαν, δὲν δικαιοῦνται οὗτοι εἰς ἀναγνώρισιν ὡς συνταξιόμου χρόνου μείζονος τῆς πραγματικῆς αὐτῶν ὑπηρεσίας, καταργουμένης πάσης ἀντιθέτου διατάξεως.

4. Ὁ χρόνος ὑπηρεσίας τῶν ἀπολυομένων δυνάμει τοῦ παρόντος ἄρθρου καὶ ἐπανδιορίζομένων ἐντὸς τριετίας ἀπὸ τῆς ἀπολύσεώς των εἰς τὴν αὐτὴν ὑπηρεσίαν ἢ τὸν αὐτὸν ὀργανισμὸν, θεωρεῖται ὡς συνεχὴς διὰ τὴν διάπυσιν αὐτοῦ μὲ τὸν Ὀργανισμὸν καὶ τὰ Ἀφαλιστικὰ Ταμεῖα αὐτοῦ.

5. Ὁ νομικὸς πρόσωπον τῆς Ε.Τ.Β.Α. καὶ οἱ παρ' αὐτῷ διοικηταὶ ἀποκτοῦν δικαίωμα συντάξεως ἐκ τοῦ Ταμείου Ἀφαλίσεως Προσωπικοῦ Ε.Τ.Β.Α. κατὰ τὰ ἰσχύοντα διὰ τὸν νομικὸν ἢ διοικητικὸν σύμβουλον τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος καὶ τοὺς παρ' αὐτῇ διοικητόρους, ἤτοι, ἐὰν συμπληρώσουν ἀπολύσεώς των, μετὰ 15ετῆ τοὐλάχιστον ὑπηρεσίαν, ἀξ ἧς 10ετὴς πραγματικὴ παρὰ τῇ Τραπέζῃ, ἐὰν συμπληρώσουν τὴν παραιτήσεώς των, μετὰ 25ετῆ ἢ 30ετῆ ἀναλόγως τῆς ἡλικίας ἐξόδου αὐτῶν.

Ἐπίσης, ὁ Διοικητὴς καὶ Ὑποδιοικητὴς τῆς Ε.Τ.Β.Α. ἀποκτοῦν δικαίωμα συντάξεως ἐκ τοῦ Ταμείου τῆς Ε.Τ.Β.Α. κατὰ τὰ ἰσχύοντα ἀναλόγως διὰ τὸν Διοικητὴ ἢ Ὑποδιοικητὴν τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, ἤτοι μετὰ τὴν συμπλήρωσιν ἑκατοντάδος πραγματικῆς ὑπηρεσίας ἐν τῇ Τραπέζῃ καὶ ἐφ' ὅσον συνταξιοῦχοι καὶ οἱ λοιποὶ προϋποθέσεις τοῦ ὑπ' ἀριθ. 207)31.3.65 Β. Δ/τος, περὶ συστάσεως Ταμείου Ἀφαλίσεως Προσωπικοῦ Ε.Τ.Β.Α.».

Πᾶσα διάταξις ἀντικειμένη εἰς τὰς διατάξεις τῆς παρούσης παραγράφου καταργεῖται ἐφ' ᾗ ἰσχύουσα.

6. Οἱ κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 10 τοῦ Ν.Δ. 4352)64 ἀπολυόμενοι καὶ μὴ ἐπανδιορισθέντες εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, ἐξ ἧς ἀπελύθησαν, νομικοὶ ἢ διοικητικοὶ σύμβουλοι ἢ διοικηταί, ὡς καὶ ὑπάλληλοι ἐπὶ σωμάτων ὡρισμένου χρόνου, οἱ κατεγμένοι πενταετῆ παρὰ τῷ Δημοσίῳ ἢ τῷ αὐτῷ Ν.Π.Δ.Δ. κλπ. ὑπηρεσίαν, δικαιοῦνται τῆς ὑπὸ τοῦ Νόμου 2112)1920, ὡς οἱονεὶ ἀφαίρ. ἀποζημιώσεως.

Σχετικοὶ ὑπολογισμοὶ ἀποζημιώσεως ἐκπορευόμενοι ἐνώπιον τῶν Δικαστηρίων παντὸς βαθμοῦ κρίνονται ἄβασι τῶν διατάξεων τῆς παρούσης παραγράφου, κρυβόμενα δὲ μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ παρόντος ἀμετακλήτως. Ἐὰν ὅμως, αἰτήσει τοῦ ἐνδιαφερομένου, νὰ ἐπανεκκινηθοῦν πρὸς νέαν κρίσιν.

7. Δεῖ κοινῇ ἀποφάσει τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τοῦ ἀρμοδίου κατὰ περίπτωσιν Ὑπουργοῦ, ἐπιτρέπεται, ὅπως θέσις ἐπιλεγεῖσα μερικῆς νομικοῦ ἢ διοικητικοῦ συμβούλου ἢ διοικητόρου τῶν κατὰ τὴν παράγραφον 1 τοῦ παρόντος ἄρθρου Ν.Π.Δ.Δ καὶ Ὀργανισμῶν, κρινόμενοι νῦν ἀπαραίτητοι καταργοῦνται.

Ἄρθρον 5.

Καταργούμεναι διατάξεις.

1. Καταργεῖται ἐφ' ᾗ ἰσχύει ἡ διάταξις τῆς παραγρ. 12 τοῦ ἄρθρου 9 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6345)1966 Ν. Δ/τος περὶ τροποποιήσεως φορολογικῶν τινων διατάξεων, κατ' ἣν ἡ ἐπίκλησις τῆς Ζ' Βουλευτικῆς Περιόδου (3.11.1963) ἀρίζεται ἐν τοῦτοις εἰς ἔτη ἔτη.

2. Καταργεῖται ἐφ' ᾗ ἰσχύει ἡ περὶ ἐντάξεως εἰς τὸν ἕνα βαθμὸν ἐπιλλήλων ἑνὸς βαθμοῦ καὶ παροχῆς ἐπιδόματος εἰδικοῦ διάταξις τῆς παραγρ. 5 τοῦ ἄρθρου 13 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4575)5.11.1966 Ν. Δ/τος περὶ καταργήσεως τῆς ἀμίσου ἀφαιλιστικῆς εἰσφορᾶς τῶν ἐργατῶν καὶ προσωπικοῦ καὶ συμπληρώσεως τοῦ Ν. 4169)61 καὶ ἄλλων τινῶν διατάξεων, ὡς καὶ ἡ παρ. 8 τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ Ν. 4363)65.

3. Καταργοῦνται αἱ κατὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4352)1964 Ν.Δ. καὶ ἐκτεθεῖσαν συστάσεῖσαι θέσεις Γενικῶν Διευθυντῶν καὶ Ἀναπληρωτῶν Γενικῶν Δ/ντῶν ἐπὶ βαθμῷ Γεν.

4. Καταργοῦνται ἐφ' ᾗ ἰσχύει αἱ διατάξεις τῶν παραγρ. 2—5 τοῦ ἄρθρου μόνου τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4555.5.10.1966 Ν. Δ/τος περὶ τροποποιήσεως τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ Ν.Δ. 4352)64 περὶ ἀφαιρεσιμοτήτων, αἱ δὲ ἐνδιαφερόμενοι, ἐφ' ὅσον εὑρίσκονται ἐν ὑπηρεσίᾳ ἐπικεφαλῆς εἰς τὰς ἐξ κατηγορίας πρὸ τῆς ἰσχύος τῶν ὡς ἄνω διατάξεων θέσεις των καὶ βαθμὸν ὡς προσωρινοὶ

ὑπαρξίσθωσι, ἐφ' ὅσον αἱ ἀντίστοιχοι ὀργανικαὶ θέσεις εἶναι κατειλημμέναι, καὶ δὲν ἀπαιτοῦν εἰς τὸ ἄρθρον 1 τοῦ Ν. Δ. 4352/1964.

Ἄρθρον 6.

Διαθεσιμότης.

1. Δι' ἐπιλογικῆς ἀποφάσεως τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργοῦ, δύνανται νὰ τίθενται εἰς κατάστασιν διαθεσιμότητος διαρκείας ἐξ μηνῶν, δυναμένης νὰ παραταθῇ ἐπὶ ἓξ εἰσέτι ἔτη, μόνιμοι πολιτικοὶ ὑπάλληλοι ἀπὸ τοῦ ὅπου βαθμοῦ καὶ ἄνω εἰτινες δὲν διαθέτουσι τὴν ἐπὶ τὴν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν τῆς Ὑπηρεσίας ἢ ἀπόδοσιν ἐλλιμένου ἐν αὐτῇ ἔργου ἀναγκαίαν ἐπάρκειαν ἢ κατοχυρότητα, ἢ ἐὰν ἐπιδεικνύουσιν ἀπειθάρχειαν πρὸς τούτοις ἀνάλογα συναφῆ μετὰ τῶν ἐν τῇ Ὑπηρεσίᾳ συναδέλφων των ἢ τοῦ προϊσταμένου αὐτῶν Ὑπουργοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς περίπτωσιν ἀπαρτιζόμενος τοῦ μονίμου προσωπικοῦ εἴτε νέας ἐκάστοτε δημιουργουμένης εἴτε συνεπείᾳ μεταβατικῆς μειώσεως τῶν εἰς προσωπικὸν ἀναγκῶν τῆς Ὑπηρεσίας. Οἱ μέχρι τοῦ ὅου βαθμοῦ ὑπάλληλοι τιθέμενοι εἰς τὴν ἀνωτέρω κατάστασιν δι' Ὑπουργικῆς ἀποφάσεως.

Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς νέας δημιουργουμένης ἀπαρτιζόμενος, ἡ διαθεσιμότης διαρκεῖ μέχρι τῆς πρίσεως τοῦ τεθέντος εἰς τὴν διαθεσιμότητα ὑπαλλήλου ἐπὶ τοῦ ἁρμοδίου Συμβουλίου.

2. Ὁ κατὰ παράτασιν εἰς δευτέραν διαθεσιμότητα τιθέμενος ὑπάλληλος εἰσάγεται μετὰ τὴν λῆξιν αὐτῆς ἀναχρεωτικῶς ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργοῦ ἐνώπιον τοῦ οἰκείου Ὑπηρεσιακοῦ Συμβουλίου μὲ τὸ ἀρνητικὸν τῆς ἀπολύσεως.

3. Οἱ εἰς τὴν κατὰ τὸ παρὸν ἄρθρον διαθεσιμότητα τιθέμενοι ὑπάλληλοι λαμβάνουσι κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς τὰ δύο τρίτα τῶν ἀποδοχῶν αὐτῶν.

4. Αἱ ἀνωτέρω διατάξεις ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπαλλήλου νομικοῦ προσωπικοῦ δημοσίου δικαίου.

Ἄρθρον 7.

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς του ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Μαΐου 1967

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
Β.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΚΩΝΣΤ. ΚΟΛΛΙΑΣ
ΤΑ ΜΕΛΗ

Ν. ΜΑΚΑΡΕΖΟΣ, ΑΕΩΝ. ΡΟΖΑΚΗΣ, ΚΩΝ. ΚΑΛΑΜΠΟΚΙΑΣ, ΑΛΑΜ. ΑΝΑΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΣ, Π. ΤΣΑΡΟΥΧΗΣ, ΑΛΕΞ. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, ΕΥΣΤΑΘ. ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ, ΑΛΕΞ. ΛΕΚΚΑΣ, Γ. ΠΑΠΑΛΟΠΟΥΛΟΣ, ΙΩΑΝ. ΡΟΔΙΝΟΣ, ΣΠ. ΛΙΖΑΡΔΟΣ, Γ. ΓΕΩΡΓΑΚΕΛΟΣ.

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Μαΐου 1967

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΑΕΩΝ. ΡΟΖΑΚΗΣ

(3)

ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 5

Περὶ καθορισμοῦ ἀριθμοῦ μελῶν Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Προτάσει τοῦ Προέδρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἐκδίδομεν καὶ δεκρίνομεν:

Ἄρθρον μόνον.

1. Ὁ μηνιαῖος μισθὸς τῶν μελῶν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ὁρίζεται ὡς ἀκολούθως:

α) Προέδρου καὶ Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως εἰς δρχ. 30.000.

β) Ὑπουργῶν καὶ Ὑφυπουργῶν εἰς δρχ. 25.000.

Εἰς τὰ μέλη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου κατατάσσεται, ἐκτὸς τοῦ κατὰ τ' ἀνωτέρω μισθοῦ, ἐπίδομα λόγῳ ἐξόδων παραστάσεως ὁριζόμενον ὡς ἀκολούθως:

α) Προέδρου καὶ Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως εἰς δρχ. 15.000.

β) Ὑπουργῶν καὶ Ὑφυπουργῶν εἰς δρχ. 10.000.

2. Ἡ ἡμερησία ἀκτὶς ἔδρας ἀποζημιώσεως τῶν μελῶν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ὁρίζεται ἰσοδύναμος τῶν τριακοσίων (1130) τοῦ μηνιαίου μισθοῦ.

3. Ἀμάθοι πολιτικοὶ ὑπάλληλοι, ἐν ἐνεργείᾳ ὑπηρεσιακῇ καὶ συνταξιοῦχοι ἐν γένει, διοριζόμενοι ὡς μέλη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου δικαιοῦνται εἰς ἐπιλογὴν κεχωρισμένως μεταξύ:

α) Τῶν ἀποδοχῶν, ἀποζημιώσεων καὶ ἀπολαυῶν πάσης φύσεως ἢ συντάξεως, β) ἀποζημιώσεως ἀποκαταστάσεως, γ) ἐξόδων παραστάσεως καὶ δ) ἐξόδων μετακινήσεως, τοῦ βαθμοῦ καὶ τῆς θέσεώς των καὶ ἐκείνων τοῦ Ὑπουργοῦ.

4. Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος ἄρχεται ἀπὸ 21ης Ἀπριλίου 1967.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Μαΐου 1967

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
Β.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΚΩΝΣΤ. ΚΟΛΛΙΑΣ
ΤΑ ΜΕΛΗ

Ν. ΜΑΚΑΡΕΖΟΣ, Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ - ΓΚΟΥΡΑΣ, ΑΕΩΝ. ΡΟΖΑΚΗΣ, ΚΩΝ. ΚΑΛΑΜΠΟΚΙΑΣ, ΑΛΑΜ. ΑΝΑΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, Π. ΤΣΑΡΟΥΧΗΣ, ΙΩΑΝ. ΤΣΑΝΤΙΛΑΣ, ΑΛΕΞ. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, ΑΘ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Γ. ΠΑΠΑΛΟΠΟΥΛΟΣ, ΙΩΑΝ. ΡΟΔΙΝΟΣ, ΣΠ. ΛΙΖΑΡΔΟΣ, Γ. ΓΕΩΡΓΑΚΕΛΟΣ.

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Μαΐου 1967

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΑΕΩΝ. ΡΟΖΑΚΗΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

A132-67:

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗ. 1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1967	ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 132

ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 89

Περὶ ἐγκαταστάσεως ἐν Ἑλλάδι ἀλλοδαπῶν Ἐμπορεβιομηχανικῶν Ἑταιρειῶν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀποφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν:

Ἄρθρον 1.

Ἀλλοδαπαὶ Ἐμπορεβιομηχανικαὶ Ἑταιρεῖαι ὑπὸ οἱονδήποτε τύπον ἢ μορφὴν λειτουργοῦσαι νομίμως ἐν τῇ ἕδρᾳ των ἀσχολούμεναι δὲ ἀποκλειστικῶς εἰς ἐκτέλεσιν ἐμπορικῶν ἐργασιῶν ὧν τὸ ἀντικείμενον εὑρίσκεται ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, δύνανται νὰ ἐγκαθίστανται ἐν Ἑλλάδι κατόπιν εἰδικῆς ἀδείας παρεχομένης δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ. Ἡ σχετικὴ αἴτησις ὑποβάλλεται εἰς τὴν παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ Συντονισμοῦ Ὑπηρεσίαν Κεφαλαίων Ἐξωτερικοῦ. Εἰς τὴν αἴτησιν δέον ν' ἀναφέρεται ἡ ἰδιαγένεια τῆς Ἑταιρείας, ὁ τύπος ὑφ' ὃν λειτουργεῖ ἐν τῇ Χώρᾳ τῆς ἕδρας αὐτῆς, ἡ μορφὴ ὑφ' ἣν θὰ λειτουργήσῃ ἐν Ἑλλάδι, δηλ. ὡς ὑποκατάστημα, πρακτορεῖον ἢ γραφεῖον τῆς μητρὸς ἑταιρείας, τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς ὡς καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ἐν Ἑλλάδι διεικητοῦ αὐτῆς. Ἡ αἰτοῦσα Ἑταιρεία δέον ὡσαύτως νὰ δηλώσῃ ἂν εἶναι διατεθειμένη νὰ καταθέσῃ τραπεζιτικὴν ἐγγύησιν ἀνεγνωρισμένης Τραπέζης τοῦ Ἐσωτερικοῦ ἢ Ἐξωτερικοῦ ἥτις θὰ κατακτήσῃ ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου εἰς περίπτωσιν παραβάσεως τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος ἐκ μέρους τοῦ προσωπικοῦ της. Ἐντὸς ἑκτὸ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς τῆς αἰτήσεως ὁ Ὑπουργὸς τοῦ Συντονισμοῦ ἀποφαίνεται παραχωρῶν ἢ μὴ τὴν ἄδειαν ἐγκαταστάσεως.

Ἄρθρον 2.

1. Ἀλλοδαπαὶ Ἐμπορεβιομηχανικαὶ Ἑταιρεῖαι τυγχάνουσαι τῆς ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ ἀδείας ἐγκαταστάσεως ἀπολαμβάνουν ἄνευ ἑτέρας διατυπώσεως τῶν κατωτέρω δασμολογικῶν, φορολογικῶν καὶ λοιπῶν διευκολύνσεων, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἀσχολοῦνται ἀποκλειστικῶς εἰς ἐκτέλεσιν ἐμπορικῶν ἐργασιῶν τὸ ἀντικείμενον τῶν ὁποίων εὑρίσκεται ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος.

α) Ἐπιτρέπεται ἡ χορήγησις εἰς τὸ πάσης φύσεως ἀλλοδαπὸν προσωπικὸν τῶν ἑταιρειῶν τούτων ἀδείας ἐργασίας καὶ παραμονῆς ἐν Ἑλλάδι διὰ χρονικὸν διάστημα μέχρι δύο ἐτῶν δυνάμενον νὰ παραταθῇ ἐπὶ ἴσον χρόνον μὲ δυνατότητα πολλαπλῶν εἰσόδων καὶ ἐξόδων ἐκ τῆς Χώρας.

β) Ἐπιτρέπεται ἡ χορήγησις εἰς τὸ αὐτὸ ὡς ἄνω προσωπικὸν πιστοποιητικοῦ φορολογικῆς ἐνημερότητος ἰσχύοντος ἐπὶ ἓν ἔτος.

γ) Ἀπαλλάσσονται τῆς καταβολῆς δασμῶν καὶ τῶν παρομαρτούντων τούτοις φόρων, τέλους χαρτοσήμου, εἰσφορᾶς, φόρου κύκλου ἐργασιῶν, φόρου πολυτελείας καὶ παντὸς ἐν γένει δικαιώματος ἢ κρατήσεως ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου ἢ οἱονδήποτε ὁριστικομένων ἢ ἐπιβληθησομένων ἐν τῷ μέλλοντι διὰ τὰ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγόμενα πάσης φύσεως εἴδη ἀναγκαιοῦντα διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τῶν ἐν Ἑλλάδι γραφείων των.

δ) Ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τοῦ φόρου εἰσοδήματος ὡς καὶ παντὸς ἐν γένει τέλους, φόρου, εἰσφορᾶς ἢ κρατήσεως ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου ἢ οἱουδήποτε τρίτου ὁριστικομένου ἢ ἐπιβληθησομένου εἰς τὸ μέλλον διὰ τὸ εἰσόδημα αὐτῶν τὸ κτώμενον ἐξ ἐργασιῶν, ὧν τὸ ἀντικείμενον εὑρίσκεται ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας. Τῆς αὐτῆς ἀπαλλαγῆς τυγχάνει καὶ ἅπαν τὸ ἀλλοδαπὸν προσωπικὸν τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων, τὸ μὴ μονίμως διαμένον ἐν Ἑλλάδι, διὰ τὰς κτωμένας παρ' αὐτοῦ ἀποδοχὰς ἐκ παροχῆς ὑπηρεσιῶν ἀφορωσῶν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν αὐτῶν ὡς ἄνω ἐργασιῶν.

ε) Ἐπιτρέπεται ἡ ἀτελὴς εἰσαγωγὴ καὶ κυκλοφορία αὐτοκινήτου ἰδιωτικῆς χρήσεως εἰς τὸ ὑπαλληλικὸν προσωπικὸν τῶν ὡς ἄνω ἑταιρειῶν ἄνευ ὑποχρεώσεως σφραγίσεως κατὰ τὴν ἔξοδον ἐξ Ἑλλάδος, ἐφ' ὅσον βεβαιοῦται ὑπὸ τῆς εἰς ἣν ὑπηρετεῖ ὁ ὑπάλληλος ἑταιρείας ὅτι ἡ ἔξοδος εἶναι προσωρινὴ καὶ ἡ σύμβασις προσφορᾶς τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ὑπαλλήλου πρὸς τὴν ἑταιρείαν διατηρεῖται ἐν ἐνεργείᾳ. Ὁμοίως ἐπιτρέπεται ἡ ἀτελὴς εἰσαγωγὴ τῆς οἰκοσκευῆς τῶν ἀλλοδαπῶν ὑπαλλήλων κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐν Ἑλλάδι παραμονῆς αὐτῶν, ἐπὶ τῇ προσαγωγῇ βεβαιώσεως τῆς ἑταιρείας ὅτι τὰ εἰσαχθησόμενα εἴδη ἀποτελοῦν οἰκοσκευὴν τοῦ ὑπαλλήλου της.

στ) Ἐπιτρέπεται εἰς τὰς ὡς ἄνω ἀλλοδαπὰς ἐπιχειρήσεις ὅπως ταχυδρομοῦν συστημένας ἐπιστολὰς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἄνευ προσκομίσεώς των εἰς τὸ ταχυδρομεῖον πρὸς ἔλεγχον, ἐφ' ὅσον ἐπὶ τοῦ φακέλλου ἀναγράφεται ἡ ταυτότης τῆς ἀποστελλούσης ἑταιρείας καὶ ἔχει τεθεῖ ἡ σφραγὶς αὐτῆς καὶ ἡ μονογραφὴ τοῦ Διευθυντοῦ της.

ζ) Ἐπιτρέπεται ἡ εἰσαγωγὴ καὶ ἐξαγωγὴ ἄνευ εἰσοδήποτε διατυπώσεως ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἑταιρειῶν δειγμάτων καὶ διαφημιστικοῦ ὑλικοῦ ἄνευ ἐμπορικῆς ἀξίας. Ἐν ἀμφιβολίᾳ αἱ ἀρμόδιαι ἀρχαὶ ὀφείλουν νὰ ζητοῦν βεβαίωσιν περὶ τούτου τῆς ἐνδιαφερομένης ἑταιρείας. Ἐπιτρέπεται ἡ ὑπερωριακὴ ἀπασχόλησις τοῦ πάσης φύσεως προσωπικοῦ τῶν ἑταιρειῶν αὐτῶν, ἐφ' ὅσον ἤθελον ἀπαιτήσει τοῦτο αἱ ἀνάγκαι αὐτῶν ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς καταβολῆς εἰς τὸ οὕτω ἀπασχοληθησόμενον προσωπικὸν τῆς ὑπὸ τῶν κειμένων νόμων προβλεπομένης ἀποζημιώσεως.

η) Αἱ περὶ τηρήσεως βιβλίων εἰς Ἑλληνικὴν γλῶσσαν διατάξεις τοῦ ἄρθρου 53α τοῦ Νόμου 2190, «περὶ Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν» δὲν ἔχουσιν ἐφαρμογὴν ἐν προκειμένῳ.

2. Εἴδη ἀτελῶς εἰσαχθέντα κατὰ τὰ ἐδάφ. γ' καὶ ε' τῆς παραγράφου 1 τοῦ παρόντος ἄρθρου δύνανται νὰ ἐπανεξαχθῶσιν ἐλευθέρως ἢ τῇ ἐγκρίσει τῶν Ὑπουργῶν τοῦ Συντονισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν νὰ μεταβιβασθῶσιν εἰς ἕτερα πρόσωπα δικαιοῦχα τῆς αὐτῆς ἀτελείας. Ἐξαιρέσει τῶν περιπτώσεων τούτων τὰ περὶ ὧν ἡ παρεῦσα παράγραφος εἴδη διατιθέμενα τοχὸν ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐριστικῆς ἀποχωρήσεως ἐκ τῆς Χώρας τοῦ δικαιούχου τῆς ἀτελείας, ὑπόκεινται εἰς τὴν καταβολὴν τῶν κεκανονισμένων δασμῶν κλπ.

3. Ὁ τύπος καὶ τὸ ποσὸν τῆς τοχὸν ἀπαιτηθησομένης ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Συντονισμοῦ ἐγγυητικῆς ἐπιστολῆς καθορίζεται δι' ἀποφάσεώς του μετὰ πρότασιν τῆς ἐνδιαφερομένης ἑταιρείας καὶ γνώμην τῆς ὑπηρεσίας κεφαλαίων ἐξωτερικοῦ καὶ τοῦ παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ Συντονισμοῦ Νομικοῦ Συμβούλου τοῦ Κράτους.

Ἄρθρον 3.

1. Διὰ Β. Δ)τος ἐκδιδομένου προτάσει τῶν Ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καὶ Οἰκονομικῶν δύναται νὰ παρασχεθῶσιν καὶ ἄλλα προνόμια καὶ διευκολύνσεις εἰς τὰς ἐν ἄρθρῳ 1 τοῦ παρόντος ἀλλοδαπὰς ἐμπορεβιομηχανικὰς ἑταιρείας καὶ νὰ ρυθμισθῶσιν αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ.

2. Ἅπασαι αἱ Δημόσιαι Ὑπηρεσίαι καὶ Ἀρχαί, δέον νὰ παρέχουν ἀμελλητὶ πᾶσαν σχετικὴν πληροφορίαν καὶ συνδρομὴν εἰς τὴν παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ Συντονισμοῦ Ὑπηρεσίαν Κεφαλαίων Ἐξωτερικοῦ, ἐξασφαλίζουσαι τὴν ἀπρόσκοπτον ἐφαρμογὴν τοῦ παρόντος νόμου.

Ἄρθρον 4.

Διὰ τοῦ παρόντος, οὗτινος ἡ ἰσχὺς ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς του εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως, δὲν θίγονται αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 9 τοῦ Ν. 4171)1961 «περὶ λήψεως γενικῶν μέτρων πρὸς ὑποβοήθησιν τῆς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας τῆς Χώρας» καὶ αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 50 τοῦ Ν. 2190)1920 «περὶ Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν».

Εἰς τὸν Πρόεδρον τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀνατίθεται ἡ δημοσίευσις καὶ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ παρόντος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Ἰουλίου 1967

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Β.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ — Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΚΩΝΣΤ. ΚΟΛΛΙΑΣ — **ΓΡ. ΣΠΑΝΤΙΔΑΚΗΣ**

ΤΑ ΜΕΛΗ

Ν. ΜΑΚΑΡΕΖΟΣ, ΣΤ. ΠΑΤΤΑΚΟΣ, Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΩΝ. ΚΑΛΛΜΠΟΚΙΑΣ, ΑΔΑΜ. ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, Π. ΤΣΑΡΟΥΧΗΣ, ΙΩΑΝ. ΤΣΑΝΤΙΛΑΣ, ΑΛΕΞ. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, ΕΥΣΤΑΘ. ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ, ΑΛΕΞ. ΛΕΚΚΑΣ, ΙΩΑΝ. ΡΟΔΙΝΟΣ — ΟΡΛΑΝΔΟΣ, ΣΠ. ΑΙΖΑΡΔΟΣ, Γ. ΓΕΩΡΓΑΚΕΛΟΣ.

Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Αὐγούστου 1967

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΑΕΩΝ. ΡΟΖΑΚΗΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΝΔ 2687/53:

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΥΠΟΥΡΓΙΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ & ΕΓΚΡΙΣΕΙΣ

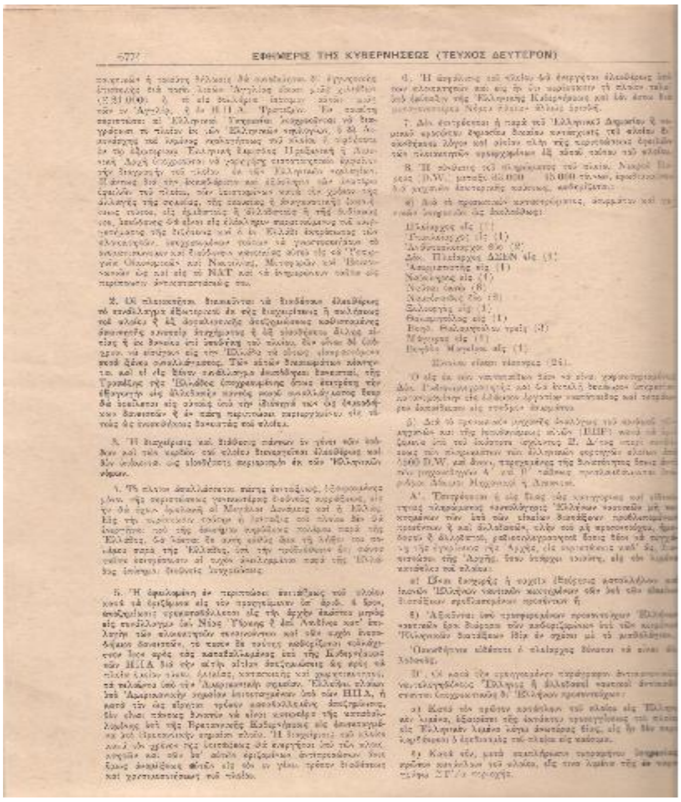

7) Ἀπὸ τῆς παρελεύσεως τριακονθήμερου ἀποκλειστικῶς ἐκείνου κατόπιν τοῦ πλοίου.

Εἰς περίπτωσιν κατ' ἐξ. παραγγελίαν τῶν εἰς δύο τουλάχιστον ἐγκεκριμένων τῆς Λογῆς ἐξαιρετικῶν αἱ ἐρευνῶν ἀντικαθίστανται ἡ μία ἐκ τῶν ἐπιπλέον ἐρευνῶν τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν παράγραφον Α' ἢ Β' τοῦ παρόντος ἄρθρου.

Β'. Εἰς τὰς ἀντικαταστάσεις ναυπηγικῶν ἐρευνῶν κατοχυρώνεται ἡ ἰσχὺς τῶν ἐκδοθέντων ὑπὸ τῶν ἐγκεκριμένων ἑταιρειῶν ἐν τῷ ἀλλοδαπῷ ἐν ἰσχύϊ ναυπηγικῶν πιστοποιητικῶν.

Γ. Ἐξαιρεῖται ἐκ τῆς τῶν ἐξωτερικῶν ἐρευνῶν ἡ ἐρευνα τῶν ἐπὶ τοῦ κύτους τοῦ πλοίου, εἰ πλοιοκτήτης ἔχει τὴν ἀξιόπιστον κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τριῶν ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ πιστοποιητικοῦ τοῦ πλοίου ἐπὶ τῆς ἐρευνῶν ἐπὶ τῆς ἀρμοδίας ἐπιτροπείας τῶν ἐρευνῶν τῶν ἐγκεκριμένων ἑταιρειῶν ἢ καὶ ἀλλοδαπῆς, κατὰ παρεκβασιν τῶν κειμένων κανόνων διεθνοῦς ἰσχύος τῶν πιστοποιητικῶν τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων ἢ ἀναγνωρίσεως ἴσης τοιούτου ἐπιπέδου διεθνοῦς. Τοῦτο ἰσχύει καὶ διὰ τὸ κατόπιν παρόντος κεφαλαίου δοκιμασθὲν ὑπὸ ἄλλου διαπιστευμένου κατοχυρούμενον πιστοποιητικόν.

Η'. Ἡ ἰσχὺς τῶν ἐρευνῶν τῶν παραγράφων Α', Β', Γ' καὶ Δ' ἀντικαθιστῶνται ὑπὸ τοῦ πιστοποιητικοῦ τῶν τάξεων τῆς Ν.Α.Τ. Βικτόριας ἀνεξαρτήτως ἀποκαταστάσεως κατὰ τὸ τρόπον τοῦτον αἱ καὶ ἀποκαταστάσεις πλοιοκτήτου ἐπὶ τοῦ πιστοποιητικοῦ ἐπὶ τοῦ ἀντικαθιστῶντος ναυπηγικοῦ πιστοποιητικοῦ.

ΣΤ'. Δὲν πιστοποιεῖται ἐπίσης εἰς τὸ Ν.Α.Τ. Βικτόριας ἀνεξαρτήτως κατὰ τὸ πλοῖον κρίσεως καὶ ἐπιφυλάξεως ἐπιφυλάξεις ἐπὶ τῆς πλοιοκτησίας ἀνδρικῶν πληρωμάτων, ἐὰν ἡ κλάσις τοῦ πλοίου πληρώνεται ἀποκατεστημένη κατὰ τὰς περὶ ἐνδείξεως τῶν πληρωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἐπιπέδου.

Ἐπὶ ἐφαρμογῆς ἐκάστου καὶ ἑκάστου τῶν κριτηρίων τῶν κρίσεων περὶ καταχωρίσεως εἰς κατάλογον τοῦ πλοίου ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτροπεία τῶν πληρωμάτων ἡ ἐπιτρόπευσις καταχωρίσεως τῆς κρίσεως ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ πλοίου εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ πλοίου εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν ἐπιτρόπων τῶν πληρωμάτων ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτρόπευσις καὶ ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτρόπευσις τῶν πληρωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων ἡ ἐπιτρόπευσις ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτρόπευσις τῶν πληρωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἐπιπέδου τοιούτου.

Θ'. Ἡ ἰσχὺς τῶν παραγράφων Α', Β', Γ' καὶ Δ' ἀντικαθιστῶνται ὑπὸ τοῦ πιστοποιητικοῦ τῶν τάξεων τῆς Ν.Α.Τ. Βικτόριας ἀνεξαρτήτως κατὰ τὸ τρόπον τοῦτον αἱ καὶ ἀποκαταστάσεις πλοιοκτήτου ἐπὶ τοῦ πιστοποιητικοῦ τοῦ ἀντικαθιστῶντος ναυπηγικοῦ πιστοποιητικοῦ.

ΙΑ'. Δὲν πιστοποιεῖται ἐπίσης εἰς τὸ Ν.Α.Τ. Βικτόριας ἀνεξαρτήτως κατὰ τὸ τρόπον τοῦτον αἱ καὶ ἀποκαταστάσεις πλοιοκτήτου ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτρόπευσις τῶν πληρωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἐπιπέδου τοιούτου.

Ἐὰν ἐφαρμόζεται ἐκάστοτε καὶ ἑκάστου τῶν κριτηρίων τῶν κρίσεων περὶ καταχωρίσεως εἰς κατάλογον τοῦ πλοίου ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτρόπευσις τῶν πληρωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἐπιπέδου τοιούτου.

α) Κατὰ τὸν κρίσιν κατόπιν καὶ πλοῖον εἰς τοὺς λιμένας τῆς Μαυρίκης, ἀφρικανικῶν καὶ τοῦ λιμένος τοῦ Σουέζ, μόνον καὶ εἰς Κεβρολέοντος, τῆς Νόρης Βαλάντη, τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς μόνον καὶ τῆς Δυτικῆς τοῦ Κιλίου, τῶν Ἀνατολικῶν Λιμένων, τοῦ Ὁνομάτος Βαντάνα, Ἰβλιμίδας καὶ Ἰνδιάδας, ἐπὶ τὴν πρόσθεσιν ὅτι τὸ εἰς τὴν ἐπίδοσιν καὶ τρεπόμενον καὶ κατόπιν τοῦ πλοίου.

Κατὰ ἀφιστοχώρησιν ἐκάστου καὶ ἑκάστου κριτηρίου τῶν κρίσεων περὶ καταχωρίσεως εἰς κατάλογον ἐκείνου τῶν κρίσεων τῶν πληρωμάτων ἡ ἐπιτρόπευσις καταχωρίσεως τῆς κρίσεως ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτρόπευσις τῶν πληρωμάτων τῶν ἐκείνου τοῦ πλοίου τοῦ πλοίου εἰς τὴν κρίσιν τοῦ πλοίου εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν πληρωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἐπιπέδου τοιούτου.

Κατὰ ἀφιστοχώρησιν ἐκάστου καὶ ἑκάστου κριτηρίου τῶν κρίσεων περὶ καταχωρίσεως εἰς κατάλογον τοῦ πλοίου ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτρόπευσις τῶν πληρωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἐπιπέδου τοιούτου.

Ἐὰν ἐφαρμόζεται ἐκάστοτε καὶ ἑκάστου κριτηρίου τῶν κρίσεων περὶ καταχωρίσεως εἰς κατάλογον τοῦ πλοίου ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτρόπευσις τῶν πληρωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἐπιπέδου τοιούτου.

Ἐὰν ἐφαρμόζεται ἐκάστοτε καὶ ἑκάστου κριτηρίου τῶν κρίσεων περὶ καταχωρίσεως εἰς κατάλογον τοῦ πλοίου ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτρόπευσις τῶν πληρωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἐπιπέδου τοιούτου.

Ἐὰν ἐφαρμόζεται ἐκάστοτε καὶ ἑκάστου κριτηρίου τῶν κρίσεων περὶ καταχωρίσεως εἰς κατάλογον τοῦ πλοίου ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτρόπευσις τῶν πληρωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἐπιπέδου τοιούτου.

Ἐὰν ἐφαρμόζεται ἐκάστοτε καὶ ἑκάστου κριτηρίου τῶν κρίσεων περὶ καταχωρίσεως εἰς κατάλογον τοῦ πλοίου ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτρόπευσις τῶν πληρωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἐπιπέδου τοιούτου.

Ἐὰν ἐφαρμόζεται ἐκάστοτε καὶ ἑκάστου κριτηρίου τῶν κρίσεων περὶ καταχωρίσεως εἰς κατάλογον τοῦ πλοίου ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτρόπευσις τῶν πληρωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἐπιπέδου τοιούτου.

Ἐὰν ἐφαρμόζεται ἐκάστοτε καὶ ἑκάστου κριτηρίου τῶν κρίσεων περὶ καταχωρίσεως εἰς κατάλογον τοῦ πλοίου ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτρόπευσις τῶν πληρωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἐπιπέδου τοιούτου.

φορτίου εἰς πλοῖον, ἐὰν τὸ πλοῖον ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτρόπευσις τῶν πληρωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἐπιπέδου τοιούτου.

Ἐὰν ἐφαρμόζεται ἐκάστοτε καὶ ἑκάστου κριτηρίου τῶν κρίσεων περὶ καταχωρίσεως εἰς κατάλογον τοῦ πλοίου ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτρόπευσις τῶν πληρωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἐπιπέδου τοιούτου.

Ἐὰν ἐφαρμόζεται ἐκάστοτε καὶ ἑκάστου κριτηρίου τῶν κρίσεων περὶ καταχωρίσεως εἰς κατάλογον τοῦ πλοίου ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτρόπευσις τῶν πληρωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἐπιπέδου τοιούτου.

Ἐὰν ἐφαρμόζεται ἐκάστοτε καὶ ἑκάστου κριτηρίου τῶν κρίσεων περὶ καταχωρίσεως εἰς κατάλογον τοῦ πλοίου ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτρόπευσις τῶν πληρωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἐπιπέδου τοιούτου.

Ἐὰν ἐφαρμόζεται ἐκάστοτε καὶ ἑκάστου κριτηρίου τῶν κρίσεων περὶ καταχωρίσεως εἰς κατάλογον τοῦ πλοίου ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτρόπευσις τῶν πληρωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἐπιπέδου τοιούτου.

Ἐὰν ἐφαρμόζεται ἐκάστοτε καὶ ἑκάστου κριτηρίου τῶν κρίσεων περὶ καταχωρίσεως εἰς κατάλογον τοῦ πλοίου ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτρόπευσις τῶν πληρωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἐπιπέδου τοιούτου.

Ἐὰν ἐφαρμόζεται ἐκάστοτε καὶ ἑκάστου κριτηρίου τῶν κρίσεων περὶ καταχωρίσεως εἰς κατάλογον τοῦ πλοίου ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτρόπευσις τῶν πληρωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἐπιπέδου τοιούτου.

Ἐὰν ἐφαρμόζεται ἐκάστοτε καὶ ἑκάστου κριτηρίου τῶν κρίσεων περὶ καταχωρίσεως εἰς κατάλογον τοῦ πλοίου ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπιτρόπευσις τῶν πληρωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τοῦ κυρίου τοῦ ἐπιπέδου τοιούτου.

πλοίαρχος, ειδικός πληρεξούσιος ληφθείσης δι' αρτί της διαγραφής δεσμευτικαί μετάφρασις και εν εγκεκριμένη δημοσιευθείσα.

ΙΓ'. Κατά την διάταξιν και εκτελέσεως της Ψηφίσεως τα δικαίωμα μετά την εκτέλεσιν των πρώτη γράμμα εκχωρούνται εις Υπηρεσίας καλωφίν τρόπο τη εκκαθάριστος διατάξεων περί δικαίου μεταξύ εθνών μετόχων αι 3 τέλος αυτοτελούσης κατά τα ή ίδιον κοινωνία ή ανωνυμ εξωφύλ σταφόνος τοιχ τοι δικαίου, κατά δόξαν 18 τοῦ Ν. 5. 9187/38 καὶ εἰς ασφαλεῖς ἐπιφυλακτικῆς πράξεως.

ΙΔ'. Ἀναλλάσσονται ανοίξ πάσης γεγονόμενα ή πάσης ή εξωτερικῆς ἀποδίδεται ὑπὲρ Ἑλληνικῶν τοιαῦτα ή ὑπὸ τὰ ἀναφερόμενα τῆς Ὑπηρεσίας κατάλογος, αἱ ἀναφέρει ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ κεφάλαιο, οἱ τόκοι τῶν μετοχῶν καὶ καὶ αἱ εἰσφόρεις τῶν μετόχων καὶ ἐπιστρεπτέα κεφάλαια.

Ι. Η τοιαύτη πρὸς τὰ ἀναφερόμενα ἀποτίμηση Δημόσιος Ὑπηρεσία δὲν νὰ δεκαφὴ ἐπιχειρεῖται εἰς τὴν ἐπιλογὴν πάσης τῶν φόρου ΘΕΛΕΙΣ ΑΝΩΝΥΜΟΙ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑΙ. Η ἀποτίμησις τῶν μετοχῶν τῶν ἐταιρειῶν Ὑπηρεσίας εἰς τὴ χρηματιστηρίου ἀναφέρεται.

ΙΔ'. Ἀνάλογος Ὑπηρεσία κατατιμᾶται ἐπιφόνος πρὸς τὰ φυσίμου δίκαιον νὰ καθίσει ἢ καὶ νὰ διαφεύγεται καὶ ἀφαιρεῖται καὶ μέρος τὸ κεφάλαιο τὸ ἀπὸ τὰ ἀπὸ τοῦ Ν. 5 κατὰ ἀναφορὰ τρόπον ἀλλὰ καὶ αὐθεντικὸ βίου ἐπιλόγου δικαίωμα τοῦ ἐφεστικῆς πράξεως ἐκδιδόμενη κατὰ τὰ ἄρθρα 18 τοῦ Ναυτικοῦ διατάγματος 2987/51 Ἀναλλάσσεται ἄλλος ἐκκαθάριστος τῶν ἐκτελούντων τὸν ἀναφερόμενον ἀναφερόμενον.

ΙΕ'. Ὁ κυρίως ἄρχ. Νο ἄγω ἐφαρμογὴν ἐν. ἡ Ὑπηρεσία ἀπὸ τοῦ ἔτους ἀναφέρει τὴν τῆς ἀκυκλοφόρησιν πλοίου.

18. Τὴν αὐθεντὴν κατατάξεις πάσης τὸ ΙΚΑ τῶν κυρίων ἐπιφόρων ἐπὶ ἀποδοχῶν ἀναλογιζόμενος ἀπὸ τοῦ ἐφεξῆς ἔτους ἢ τοῦ ἐφεξῆς καὶ τοῦ ἀναλογιζόμενος ἐπιτόκου τοῦ πλοίου, ἔφερε ἢ κάθαρσις ἀφαιρέσεις ἢ τὸ κεφάλαιον τοῦ πλοιοκτήτου μὲ ἔφεσις ἔνεκα τοῦ ΙΚΑ ἀναλόγου πλοίου διὰ τὴν μὴ ἀκύρωσιν τῶν ἐκεφαλαίων τοῦ ἐκτελέστου ἢ τοῦ ἐφεστικοῦ.

19. Τὰ πλοῖα δίκαια τὰ ἐκεφαλαίου καὶ διὰ προτιμοῦνται ἐκφόρια (PREFERRED MORTGAGES) ἐκτὸς τῶν κοινωνιῶν ἢ ἀναλόγου Ἑλληνικῆς ἢ ἀλλοδαπῆς Ἐπιφάνειας ἢ Τρικοῦ; ἢ ρυπαρὰ πτωτικοῦ καὶ ἐν ἀλλήλοις τοῦ ἄπτου ἔθνους τὸ κυβερνήσεων εἰς τὸ νόμιμο Ὀν. Πολιτ. Δικαιοσύνης εἶναι μὲ ἄλλα Ἑλληνικὰ ἐκείνα, ἄπτου δὲ εἶναι ἀκοπλεκτὰ εἰς τὸ κοινὸ ἀμφιφόρ. Αἱ ἀν λόγω πρωτοκρόνοι ἐκφόρια (PREFERRED MORTGAGES) κατάγονται ἐκ τῶν πλοιοκτητῶν καὶ τοῦ πάντος ἐν ναυπηγήσει τοῦ πλοίου, γίνεται διὰ συμβάσεως, πάντα δὲ ἀπόφασις πολιτικοῦ δικαστηρίου, ἐφ' ὅσον μὲν ἡ ἐκφόρια ἀφ' οὗ πάντα γίνεται ἐν Ἑλλάδι, ἀλλοιῶν Ἑλληνικὴ Διοικοκρατία κατάγεται ἐκεῖ τὸ πρόβλημα, ἐφ' ὅσον δὲ ἡ ἐκφόρια ἀφ' οὗ πάντα γίνεται ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Νῶν πλοίῳ, ἐφ' ὅσον δὲ ἡ ἐκφόρια ἀφ' οὗ πάντα γίνεται εἰς τὸ ἀξιωματικὸ, κατάλληλος πάλιν τὸν πλοῖον τὸν ἀποκλείοντα ἢ ἐκφρασθεῖσα κατὰ τὸ δίκαιον τοῦ τόπου τῆς ἐκφορᾶς. Διὰ τὰν ἐξωφόρια τοιοῦτοι ἐκφόρια (PREFERRED MORTGAGES) μετὰ ἀνάλογα μεταφρασθεῖσα εἰδικὰ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κατατάσσεται εἰς τὸ ἀρθρὸν Ἑλληνικὸν Ἐμπορικὸν Ναυτικὸν Τεύχος εἰς τὸ ἐπιθυμούμενον τοῦ ἑπόμενο ἐκφόρεσιν πάντα, κατακρίνει ἀπὸ ἐκφόρια τοιοῦτοι ἐκφόρια τῶν τῆς κυβερνήσεως καὶ ἐλεύθερα τοῦ Πειραιοῦ καὶ ἐκφορτωμένων εἰς Δημόσιο πάντα τῆς Κόστε ἢ εἰς ἀφαιρεῖ ἀφαιρεμένου τοῦτο ἄρμα κατὰ τὸ ἐκφόρεσιν τοῦ τοῦ Ἑλληνικὴν ἐκφόρεσιν ἢ καὶ μετ' αὐτὴν, εἰμὶ 24 ὥρων ἐπιτέλεσμα τὸν 60 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐκφορτώσεως τοῦ τὸ Ἑλληνικὸ κρατικὸν τοῦ τοῦ Ἑλληνικὸν ἐκφόρεσιν ἀπὸ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ πλοίου εἰς Ἑλλάδα κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκτάξεως τῆς ἐκθέσεως εἰμὶ ἐφεστικὴ ἀπὸ αὐτήμερα. Τὴ αὐτὸν τὸν ἀναλόγου Δικαστὴν ἐκφορτώσεων τὸ πλοῖον Ἑλληνικὸν Πρωτοῦν Ναυτικὸν Ἐκφόρεσιν ἐὰν κάθη μείον εἰς τὰ ἀπὸ δύο Ὑπαρχόντων πλοίων ἢ ἄλλης ἐκείνου ἢ ἐφεστικὸς κρατικὴς τοῦ τῆς ἄλλου κατοικοῦντος πρόβλεψις ἐκφορτωμένης ἐκόθεφος (PREFERRED MORTGAGES). Ἐπὶ τὸ πλοῖον δίκαιον, ἐπὶ ἀξιώματος τοῦ ἀναλόγου τοῦ ἄρθρου 2 καὶ ἀπὸ 27 Δεκεμβρίου 1936 καὶ ἄρθρου 2 καὶ ἀπὸ 5 Ἰανουαρίου 1931 Π. Δίκαιο. τὰ ἀναλόγου εἰς τὰ πλοῖον τοῦ Ἑλληνικὸν Πρεσβευτὴν Δίφρο Ν. Ὑπουργὸ ἢ Πρεσβευτὴ Δίφρο Δικαίου δικαίου δίκαιον τὰ ἀπαραίτητα πρεσβευτικὰ ἐκόθεφος (PREFERRED MORTGAGES) τοῦ τὰ πλοῖα. Ἐν ὅσῳ τὸ πλοῖον ἐκφορτωμένο εἰς τὰς ἀφαιρεῖ τὸ ἐκφόρεσιν τοῦ ἀναλόγου πρεσβευτὴ Δίφρο Δικαίου ἢ Ν. Ὑπουργὸ ἢ Πρεσβευτὴ Δίφρο Δικαίου ἐκφόρεσιν τὸ πλοῖον τοῦ ἀναλόγου τοῦ ἄρθρου 2 καὶ ἀπὸ 5 Ἰανουαρίου 1931 Π. Δίκαιο. τὰ ἀναλόγου εἰς τὰ πλοῖον τοῦ Ἑλληνικὸν Πρεσβευτὴν Δίφρο Ν. Ὑπουργὸ ἢ Πρεσβευτὴ Δίφρο Δικαίου δικαίου δίκαιον τὰ ἀπαραίτητα πρεσβευτικὰ ἐκόθεφος (PREFERRED MORTGAGES).

Ὡς κάθε τὰ ρυθμὸν δίκαιο, ἀπαλλάσσει ἀφορᾷ ἀναλόγου, ἐκόθεφος ἢ ἄλλος ἀρθέντος καὶ ἀφῆν ἀναγκαιοποιεῖ ἐκφόρεσιν τοῦ καὶ ἐφαρμόζεται ἀπὸ τὸ ἄρθρ. 2 τοῦ ἀναλόγου ἀναφέρεται τὰ ἀπὸ τὸ ἀναλόγου τοῦ ἄρθρου 2 καὶ

αἱ διευκολύνσεις αὗται θὰ ἐφαρμόζονται μονίμως κατὰ ποσοστὸν τῆς ἀξίας τοῦ πλοίου τὸ καλυπτόμενον διὰ κεφαλαίων ἐξωτερικοῦ. Ὁ οὕτω τιθέμενος περιορισμὸς ἰσχύει ἐφαρμογὴν μόνον εἰς ἣν περίπτωσιν τὸ χορηγηθὲν ἢ χορηγηθησόμενον ἀνώτερον ὑπερβαίνει ἢ θέλει ὑπερβῇ τὸ ἓν τρίτον (1/3) τῆς ἀξίας τοῦ πλοίου, καὶ

α) Ἡ παράγραφος 2 τοῦ ὅρου 22 ἔχει τὴν ἔννοιαν ὅτι πλευνεκτήματα χορηγούμενα μεταγενεστέρως εἰς πλοῖα εἰσαγόμενα ἐξ ὁλοκλήρου ὡς κεφάλαια ἐξωτερικοῦ δὲν θὰ δύνανται νὰ ἐπεκταθῶσι βάσει τοῦ ἄρθρου 10 παρ. 2 τοῦ Ν. Δ. 2687/53 καὶ ἐπὶ τῶν θεμάτων περὶ ὧν ὁ παρὼν ὅρος εἶμαι μόνον κατ' ἀναλογίαν ἀντιστοιχοῦσαν εἰς τὸ δεκτέον κεφάλαιον ἐξωτερικοῦ.

Β. Διευκρινίζεται ἐνταῦθα ὅτι ὁ παρὼν ὅρος οὐδόλως περιορίζει, ἀνασταλλει ἢ καθ' οἱονδήποτε τρόπον μεταβάλλει ἢ θίγει τὰ δικαιώματα τῶν προηγουμένων προτιμωμένων ἐνυποθήκων δανειστῶν τοῦ παρόντος πλοίου.

24. Ἡ παροῦσα ἐγκριτικὴ πρᾶξις ἰσχύει καὶ ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ κυριότης τοῦ πλοίου ἤθελε περιέλθει εἰς ἕτερον ἡμεδαπὸν φυσικὸν ἢ νομικὸν πρόσωπον ἢ ἀλλοδαπὸν νομικὸν τοιοῦτον ἔχον τὴν ἰθαγένειαν ἑνὸς τῶν ἐν τῷ ὅρῳ 1 κατονομαζομένων κρατῶν καὶ καλύπτον τοὐλάχιστον κατὰ πλειοψηφίαν ἑλληνικὰ συμφέροντα. Διὰ τὴν ἐνάργειαν ἐν τῇ νηολογίῳ μεταβολῆς ἐφαρμοστὴς μεταβίβασιν τῆς κυριότητος τοῦ πλοίου περὶ οὗ ἡ παροῦσα ἐγκριτικὴ πρᾶξις, εἰς ἀλλοδαπὸν νομικὸν πρόσωπον ἔχον τὴν ἰθαγένειαν ἑνὸς τῶν ἐν τῷ ὅρῳ 1 τῆς παρούσης κατονομαζομένων Κρατῶν ἀπαιτεῖται προηγουμένως ὁ ὑπὸ τοῦ ἀλλοδαποῦ νομικοῦ προσώπου εἰς ὃ περέρχεται ἡ κυριότης τοῦ πλοίου, διορισμὸς ἐκπροσώπου ἐν Ἑλλάδι ὡς ἐν τῷ ὅρῳ 1 τῆς παρούσης ἀρίζεται ὡς καὶ ἡ ὑποβολὴ στοιχείων ὅτι τὸ ἀλλοδαπὸν τοῦτο νομικὸν πρόσωπον καλύπτει τοὐλάχιστον κατὰ πλειοψηφίαν ἑλληνικὰ συμφέροντα.

Διευκρινίζεται ἐνταῦθα, ὅτι ἐὰν τὸ πλοῖον βαρύνεται δι' ὑποθήκης ἐπὶ δικαιοπραξίας ἀποκτητικῆς αὐτοῦ, ἔχει ἐφαρμογὴν τὸ ἄρθρον 202 τοῦ ὑπὸ τοῦ Νόμου 3816/1958 κυρωθέντος Κ.Ι.Ν.Δ.

Εἰς περίπτωσιν ὅμως καθ' ἣν ἡ πλοιοκτήτρια ἑταιρεία, ἐπ' ὀνόματι τῆς ὁποίας ἐγκρίνεται διὰ τῆς παρούσης ἡ νηολόγησις τοῦ πλοίου ἢ τὶ κατὰ τ' ἀνωτέρω ἀλλοδαπὸν νομικὸν πρόσωπον, εἰς ἣ ἤθελε μεταγενεστέρως περιέλθει ἡ κυριότης τούτου παύσει νὰ καλύπτῃ τοὐλάχιστον κατὰ πλειοψηφίαν, Ἑλληνικὰ συμφέροντα, ἡ παροῦσα παύει ἰσχύουσα καὶ τὸ πλοῖον διαγράφεται ἀμέσως ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ νηολογίου ἐφ' ὅσον τυγχάνει ἐλεύθερον ὑποθήκης, ἄλλως ἡ παροῦσα παύει ἰσχύουσα καὶ τὸ πλοῖον διαγράφεται ἐκ τοῦ νηολογίου ἅμα τῇ συμπληρώσει ἑξαμήνου προθεσμίας ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς οἰκείας περὶ διαγραφῆς τοῦ πλοίου ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ νηολογίου διαταγῆς, τῆς προθεσμίας ταύτης ἀρχομένης, εἰς ἣν περίπτωσιν ὑπάρχει ἐν Ἑλλάδι ἀντίκλητος τῶν μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκδόσεως τῆς διαταγῆς διαγραφῆς ἐνυποθήκων δανειστῶν ἀπὸ τῆς ἐγγράφου εἰδοποιήσεως ταύτου ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας Ἑλληνικῆς Ἀρχῆς τοῦ λιμένος νηολογήσεως τοῦ πλοίου.

Ἡ παροῦσα δημοσιευθήτω διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως καὶ κοινοποιηθήτω δεόντως πρὸς ἐκτέλεσιν.

Ἐν Πειραιεῖ τῇ 20 Ἰουνίου 1973

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΘΝΙΚ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ — ΚΩΝΣΤ. ΚΑΡΥΔΑΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ — ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΛΗΣ

ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ, ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ — ΟΡΕΣΤΗΣ ΓΙΑΚΑΣ

Ενεργοποι

Η ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΕΙ ΟΤΙ:

Ἡ ἀπρὸς συνδρομὴ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, ἡ τιμὴ τῶν ἡμερησίων συλλογικῶν φύλλων αὐτῆς καὶ τὰ τέλη δημοσιεύσεως ἐν τῇ Ἐπισημείῳ τῆς Κυβερνήσεως καθορίσθησαν ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1973 ὡς κάτωθι:

Α.' ΕΤΗΣΙΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

1. Διὰ τὸ Τεῦχος Α'	Δραχ.	400
2. » » » Β'	»	400
3. » » » Γ'	»	900
4. » » » Δ'	»	900
5. » » » Πρόχειρα Νομικὰ Προσόντα Δ.Δ. κλπ.	»	900
6. » » Παράρτημα	»	200
7. » » Δίκτυον Ἀναπλάσεων Ἐπιχειρήσεων κλπ.	»	1.900
8. » » Δίκτυον Ἐπιχειρήσεων καὶ Βιομηχανικῆς Ἰδιοκτησίας	»	900
9. Δ' ἄπαντα τὰ τεύχη, τὸ Παράρτημα καὶ τὸ Δίκτυον	»	3.900

Οἱ Δῆμοι καὶ αἱ Κοινότητες τῆς Κρήτης καταβάλλουσι τὰ ἥμισυ τῶν ἀνωτέρω συνδρομῶν.

Ἐπὶ τοῦ Τόμου Ἀλληλογραφίας Προσωπικοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ Τυπογραφείου (ΤΑΠΕΤ) ἀναλογοῦν τὰ ἑξῆς ποσά:

1. Διὰ τὸ Τεῦχος Α'	Δραχ.	20
2. » » » Β'	»	30
3. » » » Γ'	»	15
4. » » » Δ'	»	15
5. » » » Πρόχειρα Νομικὰ Προσόντα Δημ. Δικ/ίου κλπ.	»	15
6. » » Παράρτημα	»	10
7. » » Δίκτυον Ἀναπλάσεων Ἐπιχειρήσεων	»	75
8. » » Δίκτυον Ἐπιχ. καὶ Βιομ. Ἰδιοκτησίας	»	10
9. Δ' ἄπαντα τὰ τεύχη	»	175

Β.' ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΩΝ

Ἑκάστου φύλλου, μέχρι 8 σελίδων, τιμᾶται δραχ. 2, ἀπὸ 9 ἕως 40 σελ. δραχ. 5, ἀπὸ 41 ἕως 80 σελ. δραχ. 10, ἀπὸ 81 σελ. καὶ ἄνω ἡ τιμὴ παλαιοῦ φύλλου προσαυξάνεται κατὰ δραχ. 10 ἀπὸ 80 σελίδας.

Γ.' ΤΕΛΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ

1. Εἰς τὸ Δίκτυον Ἀναπλάσεων Ἐπιχειρήσεων καὶ Ἐπιχειρήσεων Βιομηχανικῆς Ἰδιοκτησίας:

Α.' Δημοσιεύματα Ἀναπλάσεων Ἐπιχειρήσεων

1. Τῶν ἐκκαθαίσεων πράξεων	Δραχ.	300
2. Τῶν καταστατικῶν Ἀναπλάσεως Ἐπιχειρήσεως	»	5.000
3. Τῶν τροποποιήσεων τῶν καταστατικῶν τῶν Ἀναπλάσεων Ἐπιχειρήσεων	»	1.000
4. Τῶν ἀναπλάσεων καὶ προκηρύξεων εἰς γενικὴν συνέλευσιν τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 32 τοῦ Ν. 3021/56 μετοχικῶν, εἰς αὐτὰ τῶν ἀναπλάσεων τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 3 τοῦ Ν.Δ. 400/70 περὶ Ἀλλοδαπῶν Ἀνωνύμων Ἐταιρειῶν	»	500
5. Τῶν ἀναπλάσεων τῶν ἐπὶ ἐλάττωσιν Ἀναπλάσεων Ἐπιχειρήσεων, κατὰ τὸ Β.Δ. 23/5/1959.	»	100
6. Τῶν ἐκλογισμῶν τῶν Ἀναπλάσεων Ἐπιχειρήσεων.	»	2.000
7. Τῶν συνοπτικῶν μηνιαίων καταστάσεων τῶν Τραπεζῶν Ἐπιχειρήσεων	»	500
8. Τῶν ἀναπλάσεων περὶ ἀγκύρας πωλήσεων τῶν Ἀναβλητικῶν Ἐπιχειρήσεων	»	500
9. Τῶν ἐκκαθαρίσεων ἀπαλλαγῶν καὶ παραγραφῆς ἀξίας ἐκκρεμοῦσας τῶν ἐργασιῶν Ἀναβλητικῶν Ἐπιχειρήσεων, ἐκ καὶ τῶν ἐκθέσεων πεπραγμένων στοιχείων	»	2.000
10. Τῶν περὶ παραγραφῆς κληρονομικῶν τμημάτων ἀπηκρατικοποιήσεων ἐν τῷ Δίκτυῳ Ἀναβλητικῶν Ἐπιχειρήσεων, ἐκ καὶ τῶν ἀναφερόντων περὶ ἀπαλλαγῶν τῶν ἀναβλητικῶν Ἐπιχειρήσεων κατὰ τὰ ἄρθρα 59 παρ. 1 τοῦ Ν.Δ. 400/70	»	1.000
11. Τῶν ἀπογραφῶν περὶ συγχωνεύσεως Ἀνωνύμων Ἐταιρειῶν	»	5.000
12. Τῶν ἀπογραφῶν τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Χρηματιστηρίου περὶ ἀκυρώσεως μετοχικῶν ἐκ τοῦ Χρηματιστηρίου πρὸς διατηρούμενα ἐκκρεμοῦν μέρος τῶν ἐκκρεμῶν τοῦ ἄρθρου 2 παρ. 3 Α.Ν. 148/67	Δραχ.	500
13. Τῶν ἀπογραφῶν τῆς Ἐπιτροπῆς κεφαλαιαγορᾶς περὶ διαγραφῆς μετοχικῶν ἐκ τοῦ Χρηματιστηρίου, ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 2 παρ. 4 Α.Ν. 148/1967	»	500

Β.' Δημοσιεύματα Ἑταιρειῶν Περιωρισμένης Εὐθύνης

1. Τῶν καταστατικῶν	Δραχ.	500
2. Τῶν τροποποιήσεων τῶν καταστατικῶν	»	200
3. Τῶν ἀναπλάσεων καὶ προκηρύξεων	»	100
4. Τῶν ἐκκαθαρίσεων	»	500
5. Τῶν ἐκθέσεων διαφόρων πεπραγμένων στοιχείων	»	500

Γ.' Δημοσιεύματα Ἀλληλογραφιακῶν Συνεταιρισμῶν - Ἀλληλογραφιακῶν Ταμείων

1. Τῶν Ὑπουργικῶν ἀπορρίψεων περὶ γνωστοποιήσεως ἀξίας ἀπαλλαγῆς Ἀλληλοβοηθητικῶν Συνεταιρισμῶν - Ἀλληλογραφιακῶν Ταμείων	»	500
2. Τῶν ἐκκαθαρίσεων τῶν Ἀλληλογραφιακῶν Συνεταιρισμῶν - Ἀλληλογραφιακῶν Ταμείων	»	500

Ιι. Εἰς τὸ Δ' Τεῦχος καὶ Παράρτημα

1. Τῶν ἐκκαθαρίσεων πράξεων, ἀποκλείστων καὶ λοιπῶν δημοσιευμάτων	»	200
2. Τῶν ἄλλων πολύστιχων δημοσιευμάτων 250 γραμ.	»	300

Τὰ ἐπὶ τοῦ Τόμου Ἀλληλογραφίας Προσωπικοῦ Ἑλληνικοῦ Τυπογραφείου (ΤΑΠΕΤ) καταβλητέα ποσοστὰ ἐπὶ τῶν τιμῶν δημοσιεύσεων ἐν τῷ Δίκτυῳ Ἀναπλάσεων Ἐταιρειῶν καὶ Ἐταιρειῶν Περιωρισμένης Εὐθύνης ἐν γένει ὁρίζεται εἰς 5 %.

Δ.' ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ - ΤΕΛΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΩΝ Τ.Α.Π.Ε.Τ.

1. Αἱ συνδρομαὶ τοῦ ἐπισημείου καὶ τὰ τέλη δημοσιεύσεως καταβάλλονται εἰς τὸ ἀρμόδιον Ταμεῖον ἄνευ ἐπιβαρύνσεως ἐπιτρόπου, ἔναντι μετρητῶν τῶν ἐκδοτικῶν ἀποδείξεων, ἀποστελλομένων εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου.

2. Αἱ συνδρομαὶ τοῦ ἡμισείου ἐπισήμου ἀποστέλλονται καὶ εἰς ἀνάλογον συνάλλαγμα ἐπ' ἀπαγγελίᾳ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου.

3. Ἡ καταβολὴ τοῦ ἀντιτίμου τοῦ Τ.Α.Π.Ε.Τ. ἀποστελλομένου ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω συνδρομῶν καὶ τελῶν δημοσιεύσεων ἐκτελεῖται εἰς τὰς τράπεζας μὲ τὸ Ταμεῖον τοῦ ΤΑΠΕΤ (Κεντρικὴ Ἐθνικὴ Τυπογραφεία), ἐν τοῖς κατωτέρω ἐν κόμμα τοῦ Κράτους εἰς τὸ ἀνάλογον Ταμεῖον, ἔναντι ἀποδείξεως εἰς τὸ ΤΑΠΕΤ, συμφώνως πρὸς τὰ ὁριζόμενα ἐκ τῶν ὑπ' ἀριθ. 127/78/930 τοῦ ἔτους 1947 (ΠΟΛΟΚΟ 165) καὶ 176048/7201/91.745 (ΠΟΛΟΚΟ 136) ἐγκυκλίων Διατάξεων τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους. Ἐπὶ συνάλλαγῶν ἐξωτερικοῦ ἀποστελλομένων ἐπ' ἀπαγγελίᾳ, ἀναπροσαρμόζονται ἐπὶ τῶν ἀπαγγελιῶν καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ ΤΑΠΕΤ ποσοστά.

Ο ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ Κ. Τ.
Θ. ΚΩΣΤΟΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΠΕΡΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Αριθ. Πρωτ. Κ. 834

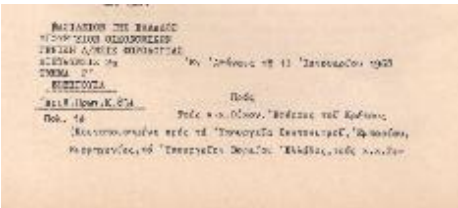

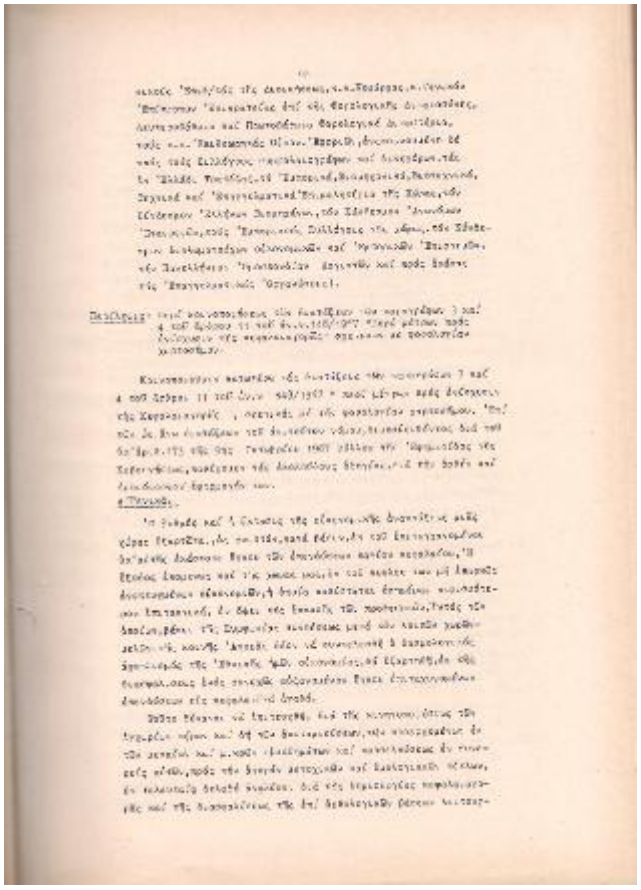

γίας τάξεως.

Πιο ἔμμεσα κάπως ὁμοίως οἱ πρακτικοί κανόνες τοποθετοῦνται ἀπό τήν ἀπόφαση ἀναθεώρησης, ἐν πρόκειται περί τῆς ἀναγκαιότητας νά ὁδηγήσει ἡ ἀναθεώρηση τήν ἀξία τῆς ἀπόφασης τῆς ἀναθεωρούσας ἀρχῆς, ἐπειδή ἐπιφέρουν τάξιν, ἀναγκαιότητα τῆς ἀναθεωρήσεως ἐπιφέρουν ἐπιτακτικές ἀπαγορευτικές διατάξεις, ἐφ' ὅσον οἱ κανόνες αὐτοί τῆς ἀναθεωρούσας ἀρχῆς ἀποτελοῦν τήν ἀναγκαία προϋπόθεση τῆς ἀξίας τῆς ἀπόφασης ἀναθεωρούσας τάξεως (ἀναγκαία – ἀξιολογία).

ΙΙΙ. Κλασικοί κανόνες ἀναθεώρησης τῆς κατά τό ἄρθρο 1 ἀπόφασης 120/1967.

Εἰδικά, κατά τήν κατοχυρωμένη κανονική ἀξιολογία αὐτῶν, ἐκεῖνοι ἀποτελοῦν τήν προϋπόθεση ἐφαρμογῆς, ἀναγκαία ἀναγκαία κανόνες ἀναθεωρούμενοι, εἰδικά τά ἐφαρμοστέα κανονικά κανονικά, διά τά, ἀπαιτούμενα κάθαρα ἀναλογικά ἀπό τάξη κανόνα χαρακτηρισμοῦ ἀπό τῶν κάθαρα κανονικῶν.

α) τῶν κανονικῶν τῶν ἀναθεώρησης ἀναθεωρούσας, τῶν κατά τήν ἀναθεώρηση κανόνες κατάστασιν, ἄνευ καί κατά κάθαρα, β) ἀξιολόγησης αὐτῶν, κανονικῶν κανόνων προϋπόθεσιν τῆς κάθαρα, γ) τῶν τάξεων κανόνων, ἀναλογικῶν ἀναθεωρούσας τάξεων, κάθε τῶν ἐκφάσεων κανόνων καί τῶν κάθαρα ἐν κανονικῷ μετασχηματισμῷ αὐτῶν καί δ) τῶν κανονικῶν καί κανόνων ἀναθεωρούσας ἀξιολογία τῆς τάξεως κάθαρα.

Διά τῶν ἀνωτέρω, τάξεων, ἐν συνόλῳ καί πρός, τήν ἀκριβή ἀναθεώρησιν καί ἐν ἄνευ τάξεως, ἀλλ' ἄν ἀναθεωρούσας ἀνάγκαιον κανονικῶν κατασταθεῖσας εἰς τάξεις ἀναθεωρούσας καί ἀναθεωρούσας ἐν κανονικῷ, καί εἰς τάξεις κανόνων τῆς ἀναθεώρησιν ἀναθεωρούσας ἀναθεωρούσας, ἀναθεωρούσας ἡ ἀναλογία τῶν κανονικῶν, διά τάξεις ἀναθεωρούσας ἀναθεωρούσας κανονικῶν κανόνων ἐν τῇ τάξει κανόνων, ἐφ' ὅσον τά ἀναλογικά καί ἡ κανονική ἀξιολογία αὐτῶν ἀναθεωρούσας.

Ἡ ἀναλογία τῆς κανονικῆς τάξεως τά ἀναθεωρούσας εἰς κανόνων τάξεις ἐν τῇ ἀρχῇ ἀναλογίας τῶν κανονικῶν ἀναθεωρούσας, καί ἡ ἀναγκαία ἀναλογία τῶν κανονικῶν ἀναθεωρούσας τῆς κανονικῆς τάξεως.

Τρεῖς ἀναθεωρούσας καί ἐφαρμοστέοι ἐκτός τῆς κανονικῆς ἀξιολογίας ἀναγκαίας.

Ν.Δ. 3843/1958

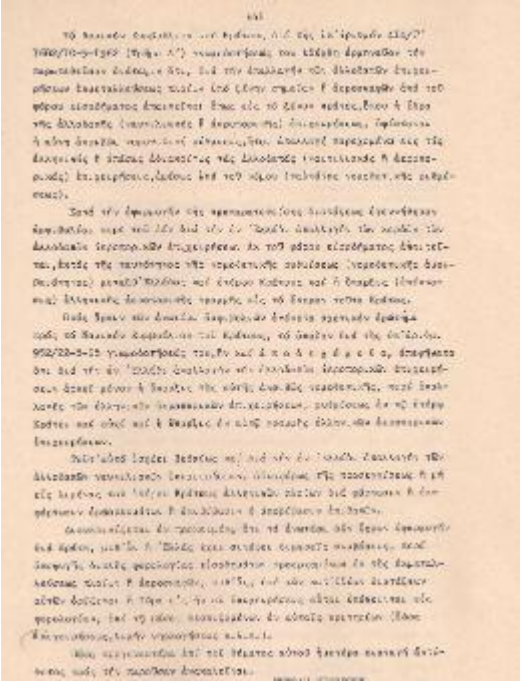

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γιάννα Αθανασάτου, Αλ. Ρήγας, Σερ. Σεφεριάδης (επιμ.), *Η Δικτατορία 1967 – 1974. Πολιτικές πρακτικές, ιδεολογικός λόγος, αντίσταση,* Αθήνα, Καστανιώτης, 1999.

Ν. Αλιβιζάτος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση. Όψεις της ελληνικής εμπειρίας,* Αθήνα, εκδ. Θεμέλιο, 1983.

ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, *Νεότερη Ελλάδα Μια Ιστορία από το 1821,* ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ, 2016 (όγδοη εκτύπωση).

Χρ. Βερναρδάκης, Γ. Μαυρής, *Κόμματα και κοινωνικές συμμαχίες στην προδικτατορική Ελλάδα. Οι προϋποθέσεις της μεταπολίτευσης,* Αθήνα, εκδ. Εξάντας, 1991.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ, *Η ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ 1974 – 2009,* εκδ. ΠΟΛΙΣ, 2008.

Π. Γετίμης, Δ. Οικονόμου, *«Οικονομικές Διαστάσεις της Οικοδομικής Δραστηριότητας στη Δεκαετία του ΄50».* Στον τόμο *Η Ελληνική Κοινωνία κατά την Πρώτη Μεταπολεμική Περίοδο (1945 – 67),* Αθήνα, Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, 1994, σελ. 593-598.

Σόλωνος Γρηγοριάδης, *Ιστορία της Δικτατορίας Τόμος 1 και 3*, Αθήνα, Καπόπουλος, 1975.

Σ. Δημέλη, Σ. Κολλίντζας, Ν. Χριστοδουλάκης, *Οικονομικές Διακυμάνσεις και Ανάπτυξη στην Ελλάδα και την Ευρώπη,* Αθήνα, ΙΜΟΠ – εκδόσεις Σταμούλη, 1997.

Ελληνικά Γράμματα, *ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ 1770-2000 – ΝΙΚΗΤΕΣ ΚΑΙ ΗΤΤΗΜΕΝΟΙ,* εκδ. ελληνικά γράμματα, 2003.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ, *«Η ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ 1967 - 1974»*, εκδ. ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ, 1999.

Ξ. Ε. Ζολώτας, *Νομισματική Ισορροπία και Οικονομική Ανάπτυξις,* Αθήναι, Τράπεζα της Ελλάδος, Αρχείον Μελετών και Ομιλιών, 1964.

Τάσος Μήνα Ηλιαδάκης «Ο εξωτερικός δανεισμός στη γένεση και εξέλιξη του Νέου Ελληνικού Κράτους 1824 - 2009», εκδ. Μπατσιούλας Ν. & Σ., 2011.

Χ. Ιορδάνογλου, Χ. Μπέλλας, *Η Πορεία του Ελληνικού Εταιρικού Κεφαλαίου 1963 – 2000,* Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής, 2003.

Π. Καζάκος, Ανάμεσα σε κράτος και αγορά. Οικονομία και οικονομική πολιτική στη μεταπολεμική Ελλάδα 1944 – 2000, Αθήνα, εκδ. Πατάκης, 2001.

Παν. Κανελλόπουλος, *Ιστορικά Δοκίμια,* Αθήνα, εκδ. Εστία, 1997.

Κ. Καραμανλής, Κωνσταντίνος Καραμανλής. Αρχείο. Γεγονότα και κείμενα, τ. 1 – 12, επιμ. Κ Σβολόπουλος, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1997.

Α. Α. Κιντής, *Ανάπτυξη της Ελληνικής Βιομηχανίας,* Αθήνα, Gutenberg, 1982.

ΣΠ. Β. ΜΑΡΚΕΖΙΝΗ, *«ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ 1972 - 1974 »*, Αθήνα, 1979.

Μελέτης Η. Μελετόπουλος, *«Η Δικτατορία των Συνταγματαρχών»*, Αθήνα, Παπαζήσης, 1996.

Α. Μήτσος, *Η Ελληνική Βιομηχανία στην Διεθνή Αγορά,* Αθήνα, Θεμέλιο, 1989.

Δ. Μπάτσης, *Η Βαρειά Βιομηχανία στην Ελλάδα,* Αθήνα, 1947, Επανέκδοση Κέρδος, 1977.

Δ. ΜΠΕΝΑΣ, *«Η ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΟΥ ΞΕΝΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»,* εκδ. ΠΑΠΑΖΗΣΗ – ΝΙΚΗΤΑΡΑ, ΄Β ΕΚΔΟΣΗ, 1978.

Ηλίας Νικολακόπουλος – Βασίλης Παναγιωτόπουλος (επιμέλεια σειράς)**,** *Η στρατιωτική δικτατορία 1967 – 1974,* εκδ. *«ΤΑ ΝΕΑ»,* 2017.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΣ, *«Η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1940 - 2000»*, εκδ. ΜΙΕΤ (ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ), 2006.

Γεώργιος Παπαδόπουλος, *Το Πιστεύω μας, τ. Ά*, Αθήνα, Γενική Διεύθυνσις Τύπου, 1968.

ΑΝΔΡΕΑΣ Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ, *Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΤΟΜΟΣ Α*, Εκδοτικός Οίκος Α. Α. ΛΙΒΑΝΗ, 2006.

Στυλιανός Γ. Παττακός, *«21η Απριλίου 1967 - 8η Οκτωβρίου 1973 ΗΜΕΡΑΙ ΚΑΙ ΕΡΓΑ»,* εκδ. EKDOSIS, 1999.

Ι. Σ. Πεσμαζόγλου, *Η Σύνδεσις της Ελλάδος μετά της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητος,* Αθήναι, Τράπεζα της Ελλάδος, Αρχείον Μελετών, 1962.

Σωτήρης Ρίζας, *«Η ελληνική πολιτική μετά τον εμφύλιο πόλεμο κοινοβουλευτισμός και δικτατορία»*, εκδ. ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ, 2008.

Ευ. Χατζηβασιλείου, *Η άνοδος του Κωνσταντίνου Καραμανλή στην εξουσία, 1954 – 1956,* Αθήνα, εκδ. Πατάκη, 2001.

Μάνου Χατζηδάκη, *«Η ιδεολογία της 21ης Απριλίου Αναλυτική Μελέτη»*, εκδ. Λόγχη, 2011.

Richard Clogg, *Συνοπτική ιστορία της Ελλάδας 1770 – 2000*, εκδ. κάτοπτρο (Δεύτερη έκδοση), 2003.

David Close, *ΕΛΛΑΔΑ ΕΠΙΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ 1945 – 2004*, εκδ. ΘΥΡΑΘΕΝ, 2005.

Gelina Harlaftis, *Greek Shipowners and Greece, 1945 – 1975,* London, Athlone Press, 1993.

THOMAS W. GALLANT, *ΤΟΜΟΣ Γ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ*, εκδ. πεδίο 2017.

ΠΗΓΕΣ

Κείμενο: e-class, Γρηγόριος Ψαλλίδας, αρχεία.

Φωτογραφικό Υλικό:

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ Γ.Δ.Φ., *ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ ΔΙΑΤΑΓΑΙ ΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ,* 1968.

https://www.wikipedia.org/

http://www.et.gr/index.php/anazitisi-fek